

(QUINTI HORATII FLACCI)

OPERA OMNIA.

EX EDITIONE J. C. ZEUNII

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITA.

VOLUMEN PRIMUM.

LONDINI:
CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A.M.
1825.

CONSPECTUS

EORUM QUÆ HAC EDITIONE

CONTINENTUR.

SERENISSIMO

DELPHINO.

Ensem dextra, læva librum tenens Julius ille Divus quondam in numismate voluit effingi, cum hac Epigraphe: Ex utroque Cæsar. Sic Roma suum Imperatorem doctum æque et bellicosum ultro venerata est.

Te, Serenissime Princeps, Gallia, Europa tota, pari elogio decoratum salutat; quem et Minerva suis artibus impense excoluit, et militari gloria certatim exornat Pallas; utraque lauros sponte affundit.

Obstupescat sane Germania, in quam prima armorum tuorum fulmina detonuerunt, tanto quidem fragore, ut totus adhuc Rhenus contremiscat, Aquila vero pavens haud volatum tentare ausit; immo lucem ac solem exinde refugiat.

Hinc attoniti mirentur hostes Philippoburgum, Moguntiam, tot alias urbes arcesque probe munitas brevi temporis intervallo et parvo conatu raptas et expugnatas: quin et hyemis et paludum et fluviorum difficultates tam facile victas. Vix certe quisquam posterorum credat hæc esse militiæ rudimenta duntaxat, et quasdam velut in campo Martio prolusiones.

Quid vero quod altera expeditione circumglomeratas improbe fœderatorum copias sic Galliæ finibus propulsasti, ut, hostiles etiam regiones appetens, propriis eorum commeatibus opibusque exercitum tuum abunde sustentaris ditarisque anno fere integro; ipsos autem fame con-

fectos et consumtos prope ad interitum redegeris? O Achillem Gallicum! O LUDOVICI MAGNI incrementum illustre! O consummatæ jam virtutis ac militaris scientiæ magistrum! Sic per te fracta nempe tot hostium contumacia. Sic Liliorum Francicorum splendorem non tueris modo, sed mire auges et amplificas.

Ergo si viveret Horatius noster his temporibus, quam strenue Druso majorem celebraret! Quanto alacrius de te, SERENISSIME PRINCEPS, prædicaret:

Vindelici . . .
Sensere quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset.

Porro crescat interim, feliciter adolescat, bonis omnibus disciplinis instituatur atque firmetur triplex Regni spes et columen: Serenissimos dico Principes BURGUNDIÆ, ANDEGAVENSIUM, BITURIGUM Duces: quos tuarum atque LUDOVICI MAGNI virtutum æmulos universus orbis jam jamque sperat, reveretur, reformidat. Crescant illi, ad nostrum præsidium; dotibus regiis instruantur ad terrorem hostium; augeantur virtutibus ad Religionis firmamentum; denique his omnibus in dies inclarescant, ad Patris Avique gloriæ cumulum.

His quidem illos votis Franci omnes amantissime prosequuntur; dum tu nova paras bella, novosque adornas triumphos. Ego demum obsequio studioque non ultimus saltem accinam:

Contende felix ad decus optimum,
DELPHINE Princeps, Gloria cui præit:
Quodcumque (sic fatis statutum)
BORBONIUM est, decet esse summum.

J. M. GESNERI

PRÆFATIO.

Adeo ab omnibus inde sæculis sategerunt circa Horatii Flacci Eclogas Librarii, Interpretes, Critici, ut possit homo diligens, cui Bibliothecæ pateant, facile librum mediocrem vel sola hujus Poëtæ enarranda Historia literaria implere.

Et tamen, quod sine injuria cujusquam hominis simpliciterque dictum volumus, desideratur a multis inde annis Editio quæ primum verba Auctoris, quantum potest, integra atque emendata repræsentet, neque superioris barbariei vitiis horrida, neque eadem corrupta et interpolata a Criticis.

Quod ut judicari melius possit, adjici optabam Varietatem Lectionis, sive ab antiquis librariis ea profecta sit, sive a recentiorum hominum invecta ingeniis, non omnem illam quidem, quod infinitum est, et in libro, qualem hic describimus, non necessarium, sed eam, quæ vel sententiam Poëtæ, vel veterem Orthographiam mutet, vel aliud memorabile habeat, quod non ignorare velit aliquis mediocriter horum studiorum curiosus. Nam qui plane se illis dedidere, his nihil nimium est. Hoc igitur alterum erat, quod requirebam.

Denique cum plurimi, quin plerique sint Horatianæ elegantiæ studiosi, qui vel per ætatem, vel per quascumque alias vitæ suæ rationes, non possint satis intelligere Poëtam, novatorem in verbis nonnunquam, multa e Græco fonte

licentius derivantem, sæpe ad Fabulas, Historias, Geographiam, Genealogias, Personas sua ætate nobiles, post paulo ignorantiæ quadam nocte sepultas, alludentem; quibus neque vacet, neque alias integrum sit ad alios libros transire, magnos commentarios volvere, qui præsertim destituant sæpe, ubi minime opus erat, studiosos; hac ergo conditione cum et major et nobilior pars sit lectorum Horatii; optabile sane erat talium exemplarium extare copiam, quæ breves, ne onerent et velut obruant ipsum Poëtam, sed, quantum præstari potest, bonas interpretationes eorum locorum habeant.

Spectabant hoc prudentes viri qui Delphino tum suo, et per hunc studiosis reliquis, parari jubebant eorum, qui Classici vocantur, Latinorum Scriptorum Editiones: sed quantum h. e. quam parum quidam, quam nihil plerique profecerint, sæpe jam homines eruditi conquesti sunt.

Horatio illud commode præter plerosque accidit, quod inventi sunt mature Grammatici, qui vel nomina Horatiana libris explicarent, vel Scholia et Annotationes scriberent, quibus ea loca declararent, quæ obscuritatem aliquam ab iis, quas commemoravi modo, causis contraxerant; qui præstarent Horatio, quod suo Boilavio nostra memoria præstitit, ab ipso adjutus auctore, Brossettus; cujus absque commentario, quotusquisque Gallorum ipsorum hodie intelligeret Boilavium? Antiquissimi ergo eorum, quos hodie Scholiastes vulgato nomine appellamus, discere multa ex senibus vel ex libris poterant, quorum postea memoria intercidit.

Horum si hodie sinceri extarent commentarii, ad eum modum, ut Asconii Pediani quædam Ciceronis Orationum interpretamenta habemus, mire inde adjuvaretur jucundissimi Poëtæ intelligentia. Sed dolendum est, ita a posterioribus priorum labores esse corruptos, truncatos, interpolatos, uti nunc opus sit homine subacti multo usu et longa consuetudine judicii, qui veteris purpuræ lacinias, interdum vix filamenta, eruere ex istis centonibus, et inde lucem suam dare Horatio possit. Si quis talis nanciscatur

etiam antiquissimorum exemplarium copiam, et adhibeat ad eam rem patientiam satis longam, ille forte hic inde adhuc ultra Baxterum Flacco prodesse queat.

Nempe ad hoc nunc veniendum est. WILLIELMUS BAXTERUS,[a] vir doctus, Richardi nobilis Theologi fratre genitus, ὀψιμαθὴς ille quidem, sed item tamen πολυμαθέστατος, qui in literis antiquariis Britannorum suorum, tum Græcorum Romanorumque, et institutione puerorum, et re tenui, consenuit, auctor 'Glossarii Antiquitatum Britannicarum,' dedit Londini CIƆIƆCCI, 8vo. 'Q. Horatii Flacci Eclogas,' cum scholiis 'præcipue antiquorum Grammaticorum, Helenii Acronis, Pomponiique Porphyrionis, quorum reliquias fœdis interpolationibus purgatas ac fere integras reponere' se putabat. Utrum suo solius ingenio et judicio in censura illa delectuque versatus sit, an adjumenti quicquam ex antiquis libris habuerit, nusquam, puto, indicat: sed dum de præsidiis externis tacet, fatetur, credo, nulla se habuisse.

Ceterum mihi non est dubium, quin plerumque certe bene judicarit 'vir reconditæ eruditionis,' ut illum appellat severus censor Bentleius ad I. Od. 3. 20. qui 'docti interpretis' elogium illi non invidet, neque eum reprehendit, ut ad II. Sat. 3. 28. it. II. Sat. 4. 67. Et sane eruditus est, ac doctrinæ melioris aliquid nobis impertit, etiam cum errat, aut nimis indulget ingenio; id quod præcipue circa illas Dilogias, i. e. Allegorias, tantopere amatas viro, contingere observo, v. g. I. Od. 15. et 28. et 34. it. II. Od. 1. 11. et 3. 3. et 4. 1. atque 6. denique Epodon XIII. 12. in quibus locis parum videtur memor fuisse eorum, quæ salubri consilio ipse monuit ad IV. Od. 7. 10. (vid. Addend.[b]) sed ut simul moneret de 'tribus horis,' s. anni tempestatibus, quod nescio an Latinis literis proditum sit. Quod posteriori Editione amarus interdum videtur in Bentleium, forte ab illo contemtum se putabat, (vid. ad IV. Od. 14. 10.)

[a] Qui de viri Vita et Libris editis ineditisque doceri volunt, adire debent Biographiæ Britannicæ tomum primum.

[[b] Ad Baxteri sc. Notam in Ed. Gesn.]

forte morosulum senectus fecerat, forte ne destinarat quidem typis omnia, quæ illuserat marginibus libri sui.

Quæ cum ita sint, Baxteriana exemplaria Horatii commendare solebam junioribus amicis; et nunquam forte de edendo Horatio cogitaturus ipse fueram, illorum si copia fieri studiosis in Germania potuisset. Sed cum visum esset librum ita utilem, ita commodum, parabilem etiam facere nostris, nolebam illum sine dote aliqua a me dimittere, idque eo minus cum præter ea, quæ quadraginta amplius annorum cum Flacco familiaritas, et usus aliquis earum rerum, quibus hic opus est, subjicere poterant, etiam a fortuna offerrentur quædam ornandæ Editionis præsidia. Quare statui tribus illis generibus, quæ in ipso ingressu commemoravi, augere, pro præsenti copia et voluntate, Baxteri Editionem.

Ac primo quidem non tam hoc egi, ut emendarem Horatium, quod munus cumulate, et forte plus, quam opus erat, illi præstitum arbitror; quam ut ab intempestivis emendationibus, h. e. corruptionibus illum tuerer, et in statum velut suum assererem.

Quo plures lectores et studiosos habuit Horatius, eo plures illi etiam manus admovere emendandi causa conati sunt, non æquo successu, dissimili nimirum ipsi ingenio doctrinaque. Ingeniosi et eruditi viri sibi placuerunt, si quid exsculpere possent elegantia Horatii, ut ipsi arbitrabantur, dignius: sed primum illud ipsum judicium, Quid sit in scriptore prope bis mille annorum elegantius; difficile est et ita multis sæpe rationibus involutum, ut merito hoc maxime in genere quo quis est doctior, tanto majoris modestiæ causas habeat.

Et si demus viris doctis, (quod cum universim negari propter humanæ naturæ et rei ipsius conditionem non possit, tamen in hoc vel illo loco propter causam modo indicatam concedi vix ac ne vix quidem potest,) ipsos aliquid invenisse accepta Lectione melius, pulchrius; an ideo illud potius scripsisse Horatium, confectum est? Licuitne dormitare, hallucinari etiam Horatio?

Quid scripserit Flaccus, ea quæstio historica est: in ea testibus, h. e. libris antiquis, consentientibus præcipue, credendum, quamdiu ipsi sibi fidem non abrogant, quamdiu non dicunt aperte repugnantia. Sed videntur interdum repugnare, quæ, circumspecta rite omni circumstantia, in concordiam possunt redigi eo, ut in musicis, jucundiorem, quod habent aliquid pugnæ admistum. Tali ὀξύμωρα non observata fraudi fuere nonnunquam Bentleio V. C. II. Sat. 5. 79. et 103. Si quid autem sit etiam, quod a vitiosa repugnantia liberare non possim, non ideo urere et secare licet, non grassari in libros, ut in discipulorum pensa solet emendatrix manus præceptoris: sed nisi ita mollis, ita liquida, ita clara, ita unica sit emendatio, plane uti dubitare homini rerum perito non liceat, modestiæ nostræ et bonorum librorum integritati potius ita consulamus, ut in margine, quid nobis videatur, indicemus.

Dici non potest, quam facile sit hic falli, labi, corrumpere quod emendare velis. Cum concedatur senibus περιαυτολογεῖν, dicam quid mihi usu venerit. Fuere ab adolescentia inde mea amici, eruditi sane homines et ingeniosi, qui subinde accusarent meam in emendationibus vel alienis vel meis admittendis tarditatem. Sed fateor ingenue, aliquoties tamen cum omni illa, quam ego cautionem appellabam, ipsi timiditatem, aliquoties mihi usu venisse, ut aucto scilicet rerum verborumque usu, retractandæ essent emendationes, quæ valde mihi placuerant.

Quo minus pœnitet in Horatio causam receptarum Lectionum suscepisse nonnunquam contra ipsum Bentleium, etiam ubi irascitur, (ut ad Art. Poët. 441.) quod solent nonnunquam viri docti, cum putant iniquum esse librariis semibarbaris plus fidei haberi quam suæ rationi, hoc est rectæ: quasi vicissent vero suam rationem hic esse rectam. Contra hanc Criticorum quorundam vehementiam armatum pectus habere debet Horatii præsertim Editor, et malle cum Philoxeno ire in Lautumias, quam laudare non bonas, cujuscumque demum sint, quam recipere pulchras quantumvis, sed minus necessarias, emendationes.

Qui hoc potest, ille multo minus movebitur ab iis, qui vel omnium bonarum rerum rudes, vel certe suavitatis poëticæ expertes, aut non satis familiariter versati cum scriptore, quem contrectare audent, corrigere aliquid et emendare conantur. Talia multa cum non ignorarem, præterii sciens, ac satis habui ipso silentio de illis judicasse. Eandem fere rationem tenui circa portentosos Harduini conatus, qui in Pseudo-Horatio, parte Operum Varior. Amst. 1733. fol. Lyrica opuscula omnia, qua solebat importunitate et impudentia, veteri Horatio, cujus esse fatetur Sermones atque Epistolas, abjudicata, cohorti impuræ, in cerebro ipsius nidulanti, ascribit, quæ sæculo XIII. ea confinxerit et antiquis hominibus per fraudem subjecerit, quæ puerili credulitate Ciceroni, Virgilio, ceteris, eruditi omnes, antequam ipse exoriretur, tribuerint. Hujus, speciminis causa, portenta quædam insignia deportavi; ceterorum ne mentionem quidem faciendam censui.

Nec valde commemorabiles putabam ullas Trajectiones, quas Dan. Heinsius, et Boivinus, et non ita pridem Aldrichius,[c] commenti sunt; quod genus emendandi tum demum probabile fit, cum potest ratio perturbationis vel folii unius pluriumve trajectione, vel ex verborum eorundem repetitione, ita clare demonstrari, ut oculis cerni et prope manu teneri res possit, quomodo curatum a nobis Demosthenis Encomium Lucianeum arbitramur.

An huc referimus etiam illam Sanadonis, ingeniosi sane atque eruditi hominis, Ordinationem Odarum Horatii, quæ, ne quid aliud dicamus, repugnat non libris modo omnibus, quorum ad nos memoria pervenit, sed cum ceteris Grammaticis,[d] tum Diomedi, qui Prisciano certe et sexto sæ-

[c] Qui II. Sat. 3. plane aliter ordinavit, ad cujus mentem ea Ecloga expressa est in calce Baxterianæ secundæ. De Heinsii et Boivini conatibus vid. Bentl. ad II. Epist. 2. 87.

[d] Excipio solum Priscian. I. 14. p. 997. med. ubi citatur Horat. in I. Car. 'Ludere cum vitulis salicto Prægestientis;' quod est II. Od. 5. 9. Sed licet ita sit etiam in editionis Aldinæ et Basileensis exemplaribus, non dubito quin sphalma sit illi simile quod I. 6. p. 689. med. tanquam ex primo citatur versus Horatii II. Od. 15. 14. 'Nulla decempedis,' &c. quod ipse Priscianus emendat, qui I. 8. p. 794. pr. laudat ex 'secundo.'

culo nostro est antiquior, idemque Odas omnes Poëtæ eo ipso ordine, quo habentur in libris nostris, recenset? Poëtam quidem ipsum primo libros tres Carminum, deinde intervallo longo interposito quartum edidisse, auctor est Suetonius in Vita; cui rei plane Sanadoni institutum repugnat.

Sed operæ pretium est, h. e. studiosis Horatii, qui Bentleianum exemplar ad manus non habent, accommodatum, poni post hanc Præfationem locum integrum ex Præfatione viri magni, quo tempora librorum Horatii ordinat; de quo hoc certe confirmare possum, me, dum recenseo singulas Eclogas, diligenter attendisse, si quid esset Bentleianis temporum rationibus adversum, nec deprehendisse quicquam, quod momentum aliquod ad eam evertendam haberet, licet quibusdam Eclogis non improbabili ratione forte tempus etiam aliud, recentius præsertim, possit ascribi. De Sæculari Carmine suo loco satis dictum, et laudatum ingenium Sanadoni. Possit aliquis Drama velut quoddam non absimile contexere ex iis, quæ in Canidiam scripta sunt, si jungat I. Sat. 8. Epod. V. et XVII. denique I. Od. 16. qui ipse ordo ex argumento elucens pulchre Bentleianam de temporibus hypothesin confirmat.

Quæ adhuc disputavi, ea ad illam fere partem consilii mei pertinent, quod statui conservare, quantum in me est, Horatii verba, ordinemque Poëmatum, ut ea ex antiquis libris ad nos pervenere. In Varietate Lectionis, quam alteram dotem Editionis nostræ volebam esse, modum servare eum volui equidem, quem optimum mihi videri supra indicavi. Notarum, quibus ea in re usus sum, explicationem deinde ponam, et eadem indicabo auxilia hujus Editionis, eorumque auctores.

Qualem optarem interpretationem Horatii, id ipsum quoque supra ostendi, eamque rationem pro virili parte secutus sum. Bene dicta ab antiquis Scholiastis et Baxtero non opus habebant mea confirmatione: si quid secus sentirem, in iis locis, qui momentum aliquod habere viderentur, indicavi libere: ceterum hic moneo, silentio me meo

non probare voluisse quicquam; sed uti de meis observationibus, ita de Baxterianis integrum lectori relinquere. Itaque iniquus fuerit, si quis cogere me velit ad præstanda omnia, quæ vir doctissimus posuit. Ceterum, quod jam innui, eam suis est meritis opinionem consecutus Baxterus, ut neque cum sine teste in re antiquaria loquitur, fides illi temere neganda sit.

In refutandis aliorum interpretationibus rarissime occupatus fui; satis habui in iis locis, quæ non recte tractata arbitror, eam ponere sententiam, quæ vera mihi videtur vel certe aliis probabilior. Si quid mihi invito exciderit, quo vel Religio in Deum lædatur, vel Humanitas, illud ne dictum volo, et mea primus sententia ultro damno.

Scrib. Gottingæ XIII. Kal. Octob.
CIϽIϽCCLI.

DE

TEMPORIBUS LIBRORUM HORATII ET POEMATUM ADEO RICH. BENTLEII SENTENTIA.

Magno quidem studio et acerrima contentione post Tanaquilli Fabri operam clarissimi viri Dacerius Massonusque in hanc arenam descenderunt; quorum equidem acumen et eruditionem in partibus laudo; in operis vero summa totoque constituendo rem eos infeliciter admodum gessisse censeo. Horum enim rationibus, et Carminibus, et Epodis, et Sermonibus, Epistolisque scribendis uno ac eodem tempore vacavisse Nostrum necesse est; et singula quæque Poëmatia separatim in vulgus edidisse; quorum utrumque a vero alienum esse mihi pro comperto est. Quippe omnibus, qui ejusmodi Poëmata scripserunt, id in more erat, ut non sparsas Eclogas, sed integros Libellos semel simulque in lucem ederent. Ita Catullus fecit, ut ex Epigrammate I. constat: 'Cui dono lepidum novum Libellum:' ita Tibullus; quem vide Elegia I. libri tertii, vs. 7. et 17. ita Propertius Eleg. I. librorum II. III. et IV. ut et libri II. Elegia X. vs. 25. et XIX. vs. 39. ita Virgilius Bucolica dedit, uti patet ex ultimo illo: 'Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem:' ita Naso Amorum et Tristium et Ponticorum libros, ipso

teste: ita Statius Sylvas suas: ita Martialis Epigrammata, ut Præfationes eorum fidem faciunt: ita Persius Satiras; Phædrus et Avienus Fabulas: Ausonius, Prudentius, Sidonius, Venantiusque, sua Carmina; quod ex eorum Prologis abunde patet. Quid quæris? Ipse quoque Horatius Libellos suos junctim editos aperte indicat; primum Carminum librum ex Prologo; secundum tertiumque ex Epilogis; Epodos ex illo XIV. 'Inceptos olim promissum carmen Iambos Ad umbilicum adducere;' Sermonum priorem librum ex versu ultimo, 'I puer atque meo citus hæc subscribe LIBELLO;' posteriorem ex Prologo: priorem vero Epistolarum et ex Prologo et ex Epilogo. Quartum vero Carminum et Epistolarum secundum 'longo' post cetera 'intervallo' emissos esse, plenissimum est Suetonii testimonium, quod qui aut refellere aut eludere conantur, inanem operam insumunt. His jam positis; primum Horatii Opus statuo Sermonum librum primum, quem triennio perfecit intra annos ætatis XXVI. XXVII. XXVIII. postea secundum triennio itidem, annis XXXI. XXXII. XXXIII. deinde Epodos biennio, XXXIV. et XXXV. tum Carminum librum primum triennio, XXXVI. XXXVII. XXXVIII. secundum biennio, XL. XLI. tertium pariter biennio, XLII. XLIII. inde Epistolarum primum biennio, XLVI. XLVII. tum Carminum lib. quartum et Sæculare triennio, XLIX. L. LI. postremo Artem Poëticam et Epistolarum librum alterum, annis incertis. Intra hos cancellos omnium Poëmatiων natales esse ponendos, et ex argumentis singulorum et ex Annalium fide constabit. Inde est, quod in Sermonibus et Epodis et Carminum primo Cæsar semper, nunquam Augustus dicitur; quippe qui id nomen consecutus est, anno demum Flacci XXXIX. in sequentibus vero passim Augustus appellatur.[e] Inde est,

[e] Si recte annos Vitæ Horatii cum Varronianis Urbis Conditæ comparavit Massonus, Augusti appellationem suscepit Octavianus (ineunte A. U. C. 727.) anno adhuc Horatii XXXVIII. quem libro primo Carminum adhuc attribuit ipse Bentleius: et ipse recte retinet veterem titulum 'Odæ secundæ libri primi ad Augustum.' Vid. dicta ibi ad vs. 29. *Gesn.*

quod in Sermonibus et Epodis Juvenem se ubique indicat; et quod sola Satirarum laude inclaruisse se dicit, ut Bucolicorum tum Virgilium (I. Sat. 10. 46.), nulla Lyricorum mentione facta. In ceteris autem singulis procedentis ætatis gradus plenissimis signis indicat; idque tibi ex hac serie jam a me demonstrata jucundum erit animadvertere; cum Operibus juvenilibus multa obscœna et flagitiosa insint; quanto annis provectior erat, tanto eum et poëtica virtute et argumentorum dignitate gravitateque meliorem castioremque semper evasisse. Ceterum ubicumque viri doctissimi extra limites hic positos in assignandis temporibus evagantur, toties illi in errores prolabuntur. Facile quidem mihi foret id in singulis ostendere; verum unum modo alterumve hinc attingam, cetera tuæ industriæ relinquens. Libri I. Carmen 21. 'Dianam teneræ dicite Virgines,' perperam Sæculare vocant, et ad Horatii annum XLIX. referunt; ringente Suetonio, qui tres Carminum libros 'longo intervallo' eum annum præcessisse testatur. Atqui nihil quicquam hic de 'Sæcularibus ludis' proditur; sed aut ad Dianæ aut Apollinis festum spectat, quorum illud mense Augusto, hoc Julio singulis annis celebrabatur. Eodem pertinet Catulli Carmen XXXV. 'Dianæ sumus in fide;' quod Sæculare etiam a viris doctis pessime inscribitur; cum nihil ibi de Sæculo habeatur, isque diu diem obierit ante ludos Augusti Sæculares. Tum et II. 17. Ad Mæcenatem ægrotum, immani parachronismo ad Horatii annum LV. ultra libri quarti tempora ablegant; idque levi et futili argumento, quod eo anno continua insomnia vexari cœperit Mæcenas triennio ante diem fatalem; quasi vero non plus semel in tam longa vita ægrotaverit, quem Plinius Major VII. 51. 'perpetua febre' ab adolescentia laborasse tradidit. Illud vero: II. Sat. 6. 55. 'Quid? militibus promissa Triquetra Prædia Cæsar, an est Itala tellure daturus?' non, ut volunt, ad pugnam Actiacam, annumque Flacci XXXV. referendum erat, nec ad Philippensem, annumve XXIV. quippe de agrorum divisione hic agitur, quæ post Siculam

de Pompeio victoriam et Lepidi deditionem in Campania, alibique facta est, anno Flacci XXXI. ut disertis verbis narrat Dio pag. 456. 457. Plutarchus Antonio pag. 941. Paterculus II. 81. et Appianus p. 1176. Alia omnia pari felicitate refutari possent; sed his fruere et vale.

Q. HORATII FLACCI

VITA,

AUCTORE

C. SUETONIO TRANQUILLO.†

Q. Horatius Flaccus, Venusinus, patre, ut ipse quidem tradit, libertino[a] et exauctionum[b] coactore; ut vero

† Suetonium Tranquillum constat Libellum scripsisse de Poëtis, quo eorum Vitas complecteretur. Vid. Isid. Orig. viii. 7. Ex eo servarunt viri docti Vitas Lucani, Terentii, &c. Jam in codicibus antiquis reperta est vita Horatii, quæ diserte tribueretur Suetonio. Eam primus P. Nannius e cod. Buslidiano Miscellaneorum suorum libri iii. cap. 1. inseruerat. Deinde e cod. Bland. antiquiss. a Bernardino Lauredano acceptam Muretus Editioni suæ a. 1555. præfixerat, sibique primus edere perperam visus erat. Post et Cruqu. ex eodem cod. edidit. Mendosissima initio erat, sed viri docti post e vetustis Mss. et conjectura pleraque emendarunt, inprimis Rutgersius, Gronovius, Casaubonus, Vossius. Sed essetne ea Vita omnino Suetonii, necne, dubitatum est. Qui istud defendunt, urgent fere similitudinem dictionis cum stylo Suetonii. Quæ licet negari nequeat, tamen admodum infirmum e tali similitudine argumentum est. Illud autem gravius, quod Porphyrion ad Epist. ii. 1. pr. scribit: 'Apparet hunc librum hortatu Cæsaris scriptum esse. Cujus rei etiam Suetonius auctor est; nam apud eum Epistola invenitur Augusti, increpantis Horatium, quod non ad se quoque plurima scribat.' Hoc inquam plus momenti habet; quanquam et, si durior sis, dicere possis, non ideo necesse esse, ut hæc, quam hodie habemus, Horatii Vita a Suetonio sit, nam posse nihilo secius Grammaticum seriorem ejus auctorem esse, et modo illud de Augusto e Suetonio sumsisse. Sed vel sic facile inducimur ad rectissimum de hac Vita judicium: esse eam omnino a Suetonio, sed Grammaticos et librarios Monachos, qui illam transcriberent, vel omisisse, in suo quemque exemplo, quædam, vel alia de suis interpolasse; quod ultimum de infami illo loco de speculato cubiculo certissimum est. Ceterum Porphyrionem etiam Vitam Horatii scripsisse, ipse testatur ad i. Sat. 6. 41. *Jani.*

[a] *Libertino*] Vide i. Sat. 6. 45. *quidem* deest in quibusdam editis; ele-

creditum est, salsamentario, cum illi quidam exprobrasset in altercatione: 'Quotiens ego vidi patrem tuum brachio se emungentem!'

Bello Philippensi, excitus[c] a M. Bruto Imperatore, Tribunus Militum meruit; victisque partibus, venia impetrata, Scriptum Quæstorium comparavit; ac primo Mæcenati, mox Augusto in gratiam insinuatus, non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit. Mæcenas quantopere eum dilexerit, satis demonstratur[d] illo Epigrammate:

Ni te visceribus meis, Horati,
Plus jam diligo, tu tuum sodalem
Ninnio videas strigosiorem.

gantius adest in Mss. Pro *exactionum*, quod vulgo legitur, præclare emend. Gesn. *exauctionum*, h. e. finitarum, s. peractarum auctionum, i. e. venditionum publicarum; in quibus et 'præcones' essent, h. e. qui starent ad hastam, oblataque pretia enuntiarent, et 'coactores,' h. e. qui ab his, quibus attributæ fuissent in auctione singulæ res, pretium exigendum, s. colligendam pecuniam in se reciperent, pacta centesima parte; ut apparet e Cic. Rabir. Post. 11. Tale munus obierat Horatii pater, et inde reculam sibi compararat. Cf. I. Sat. 6. 91. Pro *ut vero*, quidam libri ap. Rutg. *ut vere*, unde Casaub. legebat *fere*. *Salsamentarius*, qui salsamenta facit, vel vendit, ἀλλαντοπώλης. Dacer. vertit *un charcutier*. *Immungentem* pro *emungentem* in libris Rutgersii, et sic Baxt. *mungentem* Casaub. Laudatur Auct. ad Heren. IV. 54. 'Ut si salsamentarii filio dicas: quiesce tu, cujus pater cubito se emungere solebat.' Vereor autem, ne hæc: *ut vero creditum* ...... *emungentem*, a librario sint. *Jani.*

[b] *Exauctionum*] Ita legendum censeo, pro eo quod erat *exactionum*. Cur non possit finita et peracta Auctio dici 'Exauctio,' uti 'Exædificatio' perfecta ædificatio, et 'Exconsul' functus Consulatu? Vide ad I. Sat. 6. 87. *Baxt.*

[c] *Excitus*] Liber Puteani ap. Rutgers. *exercitus*, mendose. *Scriptum quæstorium* intelligo munus scribæ, a quæstore in decuriam lecti; qui 'scriptum facere' dicitur. Cf. Liv. IX. 46. XL. 29. *Jani.*

[d] *Testatur* pro *demonstratur*, liber Puteani, et sic Baxt. *monstratur* Valart. Sivr. In altero et tertio Epigrammatis Mæcenatiani versu magna varietas est. V. 2. alii ap. Rutg. habent *Titum*, cod. Put. *tutum*. V. 3. apud Cruquium et Rutg. est, *Hinno me videas*. Muretus edidit, *Nimio*, v. Nannius, *Mimo me v.* Baxterus emend. *Minno*, h. e. ove glabra. Gronovius conj. *Titii sodalis Ginno*, ut ludatur in Titium quendam, strigoso ginno, h. e. mulo vehi solitum. Dacer. *Ninno me.* Vossius, Lindenbrog. et Pithœus, *Ninnio videas*; dicitque Vossius, fuisse eo tempore Romæ poëtam Ninnium Crassum, qui ita esset macilentus et siccus, ut in quotidianos jocos abisset. Metrum non obest; nam etiam apud Catullum Hendecasyllabi multi a Trochæo incipiunt; et decet Mæcenatem talis negligentia. Modo illud de Ninnio

Sed multo magis, extremis[e] judiciis, tali ad Augustum Elogio:[f] 'Horatii Flacci, ut mei, esto memor.'

Augustus Epistolarum quoque ei officium obtulit, ut hoc ad Mæcenatem scripto significat: 'Ante ipse sufficiebam scribendis Epistolis amicorum;[g] nunc occupatissimus et infirmus, Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, et nos in Epistolis scribendis adjuvabit.'

Ac ne recusanti quidem aut succensuit quicquam, aut amicitiam suam ingerere[h] desiit. Extant Epistolæ, e quibus argumenti gratia pauca subjeci: 'Sume tibi aliquid juris apud me, tanquam si convictor mihi fueris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri potuisset.'[i] Et rursus:[j] 'Tui qualem habeam memo-

Crasso certius esset. *Ninnio* haud dubie recte legitur, quod comparanti varietates allatas facile patebit; tum et gratior existit structura ejecto *me*. *Ninnium* possis explicare parvum mulum, alias hinnum, s. ginnum, item niunum dictum. Sed mihi elegantior videtur jocus, si suspiceris, esse nomen hominis vulgaris, nobis nunc ignoti, tunc a macritudine notissimi. Nam et Ninniam Campanam gentem fuisse apparet e Liv. XXIII. 8. et ingeniosus tunc lusus est in epitheto 'strigosus,' quod proprie de jumentis dicitur. Volo, ut, qui nunc, instar tui, bene curatus et pinguis sum, (is enim fuisse videtur,) strigosior fiam Ninnio. Cl. Sivry ita: *me Titi sodalis* (sacerdotis e collegio Titiorum sodalium) *ginno tu videas, &c.* quod sit prope idem, ac si hodie dicatur in Gallia: *plus efflanqué que la rosse d'un curé de village.* Vereor, ne multi hoc pro acumine Gallico habituri sint. *Idem.*

Cicero in Verr. clare ostendit cuivis e Libertinis nonnullis corrogatis Decuriam Scribarum emere licuisse. *Idem.*

[e] *Extremis Esquiliis* ap. Cruquium legitur, et sic vulgo, nullo sensu; sed apparet, irrepsisse ex fine hujus Vitæ. Rectius cod. Reg. ap. Rutg. *extremis judiciis*, h. e. testamento; quod vel 'judicium' dicere, vel 'supremum,' 'extremum,' i. e. solenne JCtis antiquis.—*ad Augustam* liber Putean. ut de Livia dicatur: male. —*eclogio* vult Gesn. Sed bene habet *elogium*, testamentis proprium vocabulum (v. Gesn. Thes. v. *Elogium* n. 8.); h. l. brevem commendationem significat. *ut mei*, h. e. tanquam ego esset. *Jani.*

[f] Pro *Elogio* reponendum duxi *Eclogio*, de qua voce vide Eruditissimum Jacobum Gutherium, De Jure Manium. *Baxt.*

[g] *Epistolis amicorum*, ad amicos.—*a te cupio abducere* Bentl. nescio unde. —*parasitica mensa*, h. e. qua ut parasitus fruitur, np. apud te, cui nulla officia præstat.—*regiam mensam* ferre non potest Rutgers. quia ap. Romanos regis nomen invidiam habuerit. Sed nihil vetabat ad amicum sic scribere, inprimis per jocum. *Jani.*

[h] *Suggerere* ap. Cruqu. et vulgo; sed *ingerere* cod. Reg. Rutg. et Muret. *destitit* Gesn. Sivr. *Idem.*

[i] *Fieri possit*, vel *posset*, vulgo le-

riam, poteris ex Septimio[k] quoque nostro audire; nam incidit, ut illo coram fieret a me tui mentio. Neque enim, si tu superbus amicitiam nostram sprevisti, ideo nos quoque ἀνθυπερφρονοῦμεν.'

Præterea sæpe eum, inter alios jocos, 'putissimum[l] penem et homuncionem lepidissimum' appellavit, unaque et altera liberalitate locupletavit. Scripta quidem ejus usque adeo probavit, mansuraque perpetuo[m] opinatus est, ut non modo Sæculare Carmen componendum injunxerit, sed et Vindelicam Victoriam Tiberii Drusique privignorum suorum; eumque coëgerit, propter hoc, tribus Carminum Libris ex longo intervallo quartum addere: post Sermones vero lectos quosdam nullam sui mentionem habitam ita sit questus: 'Irasci[n] me tibi scito, quod non in plerisque ejusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris, ne apud posteros infame tibi sit, quod videaris familiaris nobis esse?' Expressitque Eclogam,[o] cujus initium est:

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.

gitur, sed sensus requirit *potuisset*, uti mox pro *habeo* legi jubet Latinitas *habeam*. Idem.

[j] Illa transeundi formula, *Et rursus*, aperte a Monacho est, ex noto καὶ πάλιν in Sacris Literis. Equidem omnia illa, *Extant Epistolæ* ..... ἀνθυπερφρονοῦμεν, emblema e margine esse puto, at ex antiquo tamen alio scriptore sumtis ipsis Epistolarum Fragmentis; quæ profecto non ab inepto Grammatico, sed genuina esse, facile esse sentire. *Idem*.

[k] Septimius est ille, ad quem est II. Od. 6. et de quo loquitur I. Epist. 3. 9. et I. 9. 1.—ἀνθυπερφρονοῦμεν, vicissim sumus; sic Cruqu. Muret. Rutg. Minus bene alii post Nannium ἀνθυπερηφανοῦμεν. *Idem*.

[l] *Putissimum*, antique pro 'purissimum,' quod ipsum alii exhibent. *Penem* vulgo, et per jocum familiarem, simpliciter pro homine, vel, quod statim sequitur, homuncione, Romæ dictum fuisse puto, ut 'cunnus', simpl. pro fœmina dicebatur; ut *putissimus p.* sit homo integerrimus et carissimus, nil amplius. *appellavit*, sic legendum; vulgo *appellat*.—*una atque altera* male Dacer. explicat 'duabus,' et in eo se torquet. *Idem*.

[m] Post *perpetuo* in Blandin. cod. lacuna erat, quam explent fere *credidit*; sed Rutg. e cod. Reg. *opinatus est*.—*Vindelicam v.* Est IV. Od. 4. 18. et 14. 8. *Idem*.

[n] *Iratum* quidem editi, item mox pro *Eclogam* male *elogium*. Est Epistola lib. II. *Idem*.

[o] 'Eclogas' enim antiqui omnis

Habitu corporis brevis fuit atque obesus, qualis et a semet ipso in Satiris[p] describitur, et ab Augusto hac Epistola: 'Pertulit ad me Dionysius[q] libellum tuum, quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscumque est, boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne majores libelli tui sint, quam ipse es. Sed si tibi statura deest, corpusculum non deest.[r] Itaque licebit in sextariolo[s] scribas, cum circuitus voluminis tui sit ὀγκωδέστατος, sicut est ventriculi tui.'

generis poëmata breviora dicebant, non solum, ut vulgo, Idyllia. *Idem.*

Elogium al. male, puto. Est autem Ecloga, s. Epistola libri secundi prior. *Ges.*

[p] *In Satiris*, ap. II. Sat. 3. 309. Huc etiam pertinet I. Epist. 4. extr. E margine suspicor esse hoc, *in Satiris;* nam recentiorem Satirarum appellationem esse videbimus. *Jani.*

[q] *Dionysius* haud dubie servus vel libertus Augusti. Pro *ne accusem brevitatem*, liber Put. habebat *accusarem;* Regius, *ut accusantem*, unde Bentl. *ut te accusem.* Male omnia. Regius codex videtur cum lacuna habuisse, *ne accus . . . . atem.* Idem.

[r] Codex regius cum lacuna exhibebat: *Sed si tibi statura deest, ... unde est.* Et sic Bentl. Unde Casaub. conj. *venter abunde est.* Facile apparet, perisse *corpusculum*, et literam primum ex *non.*—*in sextariolo* (quæ est mensura antiqua et aridorum et liquidorum, sexta congii pars) *scribere* vel prudenter negligunt Intpp. vel putant, juberi Horatium in sextariolum, tanquam in museum irrepere; quo joco nihil posset frigidius excogitari. Rectissime unus Gesnerus rem expediit. Constat, veteres volumina sua super bacillo, vel longiori vel breviori, convolvisse. Jam sextariolus admodum brevis seu humilis fuerit oportet, vel axim superante diametro. Itaque humanissimo joco Augustus brevitatem libri Horatii, cujus lectione non satiatus esset, accusat. Si vis, libros tuos te ipso non majores esse, cogites, tibi, licet non longum, at crassum corpus esse: et sic licet, bacillo brevissimo, per me vel sextariolo, involvas scripta tua, *cum*, h. e. dummodo, quod longitudini deest, ut in te, circuitu compensetur. ὀγκωδέστατος, *quam crassissimus.* Mire corrupta est hæc vox, in editis quoque; e. g. οἰκολήστατος, ὀτηκωάντατος, &c. Sed non dissimulandum, h. l. in Vita Horatii ap. Nannium, Cruquium, Muretum, et vulgo, sequi locum inhonestissimum, qui turpem maculam tanto viro asperserit: *Ad res venereas intemperantior traditur; nam speculato cubiculo scorta dicitur habuisse* (sic) *disposita, ut quocumque respexisset, ibi ei imago coitus referretur.* In quibus etiamsi forte a Latinitate ferri possint, *speculatum cubiculum*, et, *disponere scorta;* at narratio ipsa ita absurda et ἀσύστατος, ita aperte e Senecæ Nat. Quæst. I. 16. de Hostio quodam, dissolutæ nequitiæ homine, narratione, permutato nomine ducta, ut nullum esse dubium possit, quin ab inepto Grammatico ille pannus interpolatus sit. Doctissime iopr. Ill. Lessing. Opp. t. III. p. 11. 30. eum resecuit. Tacite Dacer. et Baxterus omiserunt. *Idem.*

[s] Nemo, quod sciam, neque quærit, neque docet, quid sit *in sextariolo scribere.* Nam quod jubent correpe-

Vixit plurimum in secessu ruris sui Sabini aut Tiburtini,[t] domusque ejus ostenditur circa Tiburni luculum. Venerunt in manus meas et Elegi sub ejus titulo, et Epistola prosa oratione, quasi commendantis se Mæcenati; sed utraque falsa puto. Nam Elegi vulgares, Epistola autem obscura; quo vitio minime tenebatur.[u] Natus est VI. Idus Decembris, L. Cotta et L. Torquato Coss. Decessit V. Kal. Decemb. C. Marcio Censorino et C. Asinio Gallo Coss. post nonum[w] et quinquagesimum annum, hærede Augusto palam nuncupato, cum urgente vi valetudinis non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. Humatus et conditus est extremis Esquiliis juxta Mæcenatis tumulum.

re cum suo aqualiculo Poëtam intra sextariolum, tanquam in lecticam lucubratoriam, sive 'Cabinetum,' ut hodie vocamus, et ibi contractis pedibus scribere, Angli juvenes, quorum deinde insectatio Bentleii commemorabitur, illos risum quærere apertum est. Ceterum hæc videtur esse Epistolæ sententia. Humanissime accusat Augustus brevitatem libri Horatii, eoque ipso indicat, se lectione illius non satiatum. Jocose autem impingit Flacco brevitatis illius consilium, vereri illum, ne se ipso majores sint libri, quos ederet. Addit, si velit Poëta volumina facere sui similia, debere illa non longa quidem esse (cogita hic, lector, volumen in bacillo suo vel longo vel brevi convolutum), sed tamen crassiuscula. *Itaque licet* pro illo bacillo, cui involvitur charta, adhibere sextariolum, cylindrum brevem sed proportione crassum, (ut si axim æquet vel superet adeo diametros, quod in mensuris parvis liquidorum, magis etiam aridorum, solenne est) *quo* (ita legendum pro *cum*, quod ortum videtur ex *quom* in quod ἢ *quo* primum forte corrupta est), h. e. *ut, circuitus tui voluminis* propter illum cui involutum est sextariolum, sit tumidissimus, *sicut est* circuitus *ventriculi tui*. Ges.

[t] Ex illis, *Sabini aut Tiburtini*, male quidam (Valart. etiam) duo prædia Horatii effinxerunt; quod vel ex II. Od. 18. 14. refellitur. Recte vidit Rutgers. prædium Horatii ita in confiniis agri Sabini et Tiburtini situm putandum, ut dubium esset, utro pertineret. Talis erat et Catulli fundus, Carm. XLIV. 1. quem hinc male quidam eundem fuisse cum Horatiano putarunt. Sed ille haud dubie propior Tiburi fuit.—De Tiburni luculo vide I. Od. 7. 13. *Jani.*

[u] *Quo vitio minime tenebatur*, sc. obscuritatis. Id non impedit, quo minus multarum rerum cognitione opus sit ad ejus carmina intelligenda; qua qui polleat, dicendi genus Horatianum, universe spectatum, luculentum et perspicuum esse videat. *Idem.*

[v] Pro *VI. Id. Dec.* liber Put. habet *III.*—In *post nonum* erravit vel Suetonius vel librarius, nam Consules dicti definiunt numerum annorum LVII.—*palam*, viva voce. Cf. Justin. Instit. l. II. t. X. §. 13. *Idem.*

[w] Rutgersius ex Eusebiano Chronico reposuit *septimum;* Chronographi dispiciant. *Baxt.*

Q. HORATII FLACCI VITA

PER ANNOS DIGESTA.

U. C. Varr. 689. L. Aurelius Cotta. L. Manlius Torquatus Coss. A. C. 65. Horatii 1.

His Coss. natum esse Horatium, non solum Suetonius auctor est, sed ipse etiam Flaccus, III. Od. 21. 1. Epod. XIII. 6. Decembrem mensem ipse etiam natalibus suis assignat I. Epist. 20. extr. illiusque diem VI. Id. memorat Suetonius.

Generis sui obscuritatem nunquam dissimulat, semper ultro fassus, se nec ingenuo, nec claro natum patre, sed libertino, vita tamen et pectore puro; I. Sat. 6. 45. 'Libertinus' autem eo tempore idem erat ac 'libertus;' cum superioribus sæculis libertini dicerentur filii libertorum s. manumissorum. Poterat hoc discere Cl. Sivrius ex Sueton. Claud. 24. Hinc Horatius ex suæ ætatis more ingenuus erat, parens ejus non item. V. I. Sat. 6. 8. et 21. Cf. Massoni Vit. Hor. p. 4. sqq. Oportet tamen Flaccum, patre jam libertate donato, natum esse; alias enim non fuisset ingenuus.

Patrem, cujus nomen ignoratur, postquam, ut dicemus, Romam concesserat, coactorem fuisse, constat et ex ejus Vita, et e I. Sat. 6. 85. Id ad vectigalia fere referunt, quæ coëgerit pro publicanis. Sed vid. Not. [a] ad Vit. Horat. Salsamentarium fuisse, ut in Vita Horat. dicitur, Torrentius non vult credere, quia ipse id non commemorarit. Sed hoc certe infirmum. Joannis du Hamel commentum de Horatii patre Flavio Flacco, nobili gente Pontica orto, ita, ut meretur, castigat Sanadonus.

Patria erat Venusia, vel, ut alii, Venusium, Dauniorum colonia (Plin. III. 11. Strab. VI. p. 195.), anno U. C. CCCCLXII. deducta (Vellei. I. 14.), oppidum non ignobile, εὐτείχιστον dictum Polybio, III. 90. in confinio Appulorum et Lucanorum ita situm, ut anceps esset, utro potius pertineret. Vide II. Sat. I. 34. Proximus erat Vultur mons, at in Peucetia, altera Appuliæ parte; vide III. Od. 4. 9. sqq. In ea regione agellum parvum habuisse patrem Horatii, constat ex I. Sat. 6. 71. Cum Appuliam attingeret Calabria, Martiali Noster Calaber etiam dictus, VIII. 18. 5.

U. C. 696. L. Calpurnius Piso. A. Gabinius.
A. C. 58. Horatii $\frac{7}{8}$.

Pater Horatii, ingenui et generosi vir animi, cum in filio elegans ingenium animadverteret, omnem curam in illius educatione posuit, et quicquid ex facultatibus exiguis posset, benigne in eam impendit. Agello enim suo sub hoc tempus vendito puerum Romam deduxit, ibique exactoris munere emto, filium non solum liberalibus honestisque artibus iis, quibus nobilium liberi instituebantur, imbuendum curavit, spretis iis, quæ ad solum quæstum spectarent; habitumque et comitatum ei dedit, qui nec nobilem puerum dedeceret; sed etiam morum filii ipse assiduus custos et rector, virtutumque ei omnium et magister et exemplum fuit; eumque non divitem et magnum, sed bonum et honestum aliquando virum esse voluit. Vide I. Sat. 6. 66—92. grati in talem patrem filii immortale monumentum.

Fuit primus Horatii præceptor Orbilius Pupillus, eo tempore Romæ Grammaticum professus, qui, ex instituto ejus ætatis Scholarum, enarrabat pueris carmina Livii Andronici et Homeri: I. Epist. 2. 70. II. 2. 41. Cf. Quintil. I. 8. Græcarum inprimis literarum amantissimus, earum exquisitam cognitionem Noster sibi a puero comparabat; I. Sat. 10. 31. A. P. 269.

U. C. 705. C. Claudius Marcellus. L. Cornelius Lentulus. A. C. 49. Horatii $\frac{16}{17}$.

Togam virilem sumsisse h. a. Horatium probabile est. Vide Masson. p. 25.

U. C. 709. C. Julius Cæsar IV. sine Collega. A. C. 45. Horatii $\frac{20}{21}$.

Ciceronis filius, Horatio æqualis, aliique juvenes nobiles, Bibulus, Acidimus, Varus, Messala, vere ineunte Athenas, studiorum causa, proficiscuntur. Cic. Epist. ad Att. XII. 24. 27. XIII. 24. XV. 13. 15. Probabile fit, Horatium eodem tempore Athenas petisse, ut philosophiæ operam daret. Nam ante bellum civile, post Cæsaris cædem ortum, eo se venisse ait II. Epist. 2. 43.

U. C. 710. C. Julius Cæsar V. M. Antonius. A. C. 44. Horatii $\frac{21}{22}$.

Idibus Martiis Cæsar in curia Romana occiditur. Sequuntur ejus mortem varia prodigia, et Historicis et Poëtis celebrata. Itaque I. Od. 2. ad hunc a. refert Interpretum multitudo. Sed quis sibi persuadeat, Horatium, eo tempore partes Bruti amplexum, in Octavianum fecisse Carmen tam splendidum? quod præterea tantum tamque exercitatum Poëtam prodat, qualis profecto tunc nondum Flaccus fuit?

Brutus et Cassius, Italia cedentes, Athenas veniunt. Ibi Brutus clam bellum parat, juvenesque Romanos, Athenis studiorum causa versantes, sibi conjungit, in his Ciceronis filium (Plut. Brut.), et Horatium, ipso teste II. Epist. 2. 47. II. Od. 7. pr.

U. C. 711. C. Vibius Pansa. A. Hirtius. C. Jul. Cæsar Octavianus. Q. Pedius suffecti. A. C. 43. Horatii $\frac{22}{23}$.

Ineunte anno M. Brutus cum copiis in Macedoniam abit, secumque ducit Horatium. M. Lepidus, M. Antonius, C. Cæsar Octavianus Triumviros Reip. constituendæ in V. annos se renuntiant, et provincias inter se distribuunt.

Horatius in exerçitu Bruti Tribunus Militum fit; I. Sat. 6. 45.

Ovidius nascitur. Non multo ante Propertius. Tibullus jam a. 705. Alii tamen aliter.

U. C. 712. M. Æmilius Lepidus II. L. Munatius Plancus.
A. C. 42. Horatii $\frac{23}{24}$.

Cf. III. Od. 14. fin. Triumviri Cæsari divinos honores decernunt, et ab eo tempore Octavianus 'Divi' filius appellatur. Dio XLVII. 18. 19.

L. Ælius Lamia Prætor creatur. Incidit rixa inter Rupilium Regem et Persium, coram Bruto agitata, cum is Asiam teneret; quam descripsit Horatius I. Sat. 7. nec tamen ideo ad hunc ipsum annum Ecloga referenda.

Anno fere exeunte bis pugnatur apud Philippos, in ea Macedoniæ parte, quæ olim ad Thraciam pertinuerat. Brutus et Cassius victi ad mortem compelluntur. Horatius post alterum prælium fuga salutem petit. Vide II. Od. 7. 9. Non aliud bellum cruentius cæde clarissimorum hominum fuit. Vellei. II. 71. Sed eodem tempore classis Octaviani, duce Domitio Calvino, in mari Ionio, a Statio Murco et Cn. Domitio Ahenobarbo profligatur.

Claudius Tiberius Nero nascitur, III. Kal. Decemb.

U. C. 713. L. Antonius. P. Servilius Isauricus.
A. C. 41. Horatii $\frac{24}{25}$.

Redeundi impunitate victis oblata, dum multi, in his Pompeius Grosphus, Horatii amicus (vide II. Od. 7.), in Brutianis partibus manent, atque a Statio Murco vel Cn. Ahenobarbo recepti, ad Sex. Pompeium in Siciliam profugiunt (Dio XLVII. extr. Vellei. II. 72. et 76.), Horatius hujus anni initio in Italiam redit. Magnam in hoc reditu tempestatem passus creditur ad Palinurum promontorium, et huc jam Scholiastes traxit III. Od. 4. 28. Quod tamen non opus est, eum in isto reditu potius, quam alio tempore, ibi periclitatum esse. Item ad navim, qua redisset, quo-

modo Tanaquillus Faber et Dacerius I. Od. 14. traxerint, in Argumento illius videbimus.

Offendebat Horatius redux patrem se absente mortuum, neque relictum sibi habebat larem, nec fundum; quæ illi eo tristior sors fuerit oportet, cum commoda et splendida adeo fuisset vita superior. Itaque paupertas ac obscuritas, in generoso animo ingenii artiumque nutrices, eum primum impulerunt, ut versus faceret (II. Epist. 11. 51. sqq.); non, quo inde panem quæreret, sed quo elucesceret ac sibi compararet patronos. Neque video, quomodo hoc illi opprobio sit, cum constet, omni memoria in aliis etiam generibus sensu paupertatis magnos viros evasisse; magnaque ingenia, dum adversis rebus obnitantur, hoc ipso nisu in altum extolli. Fuerat in Horatio magnum ingenium poëticum, subactum Græcorum familiaritate; hoc suscitari primum tali impulsu oportebat. Post autem, cum in otio honeste beateque viveret, solius vel animi et gloriæ, vel publici usus gratia carmina fecit. Vitæ sustentandæ causa scriptum illum (s. quasi scribatum) quæstorium, quem Suetonius dicit, sibi comparasse videtur; ut esset in decuria Scribarum, qui Quæstori apparerent. Sed sequenti tempore illud munus neglexisse eum, facile intelligitur. Cf. autem II. Sat. 6. 36. Illud vero hinc apparet, nulli superiorum annorum assignandum esse ullum carmen Horatii. Huic autem anno Massonus eleganti suspicione tribuit I. Sat. 7. quæ omnino Ecloga juvenile prodit ingenium, neque inepte pro primo fœtu Horatiani ingenii haberi possit, quem quidem dignum lectu ipse habuerit.

Neque in Virgilii et Varii amicitiam ante hunc a. venire potuit; neque forte hoc ipso venit. Item male huc refert I. Od. 2. Rodellius; cum arbitrari vix possimus, Horatium tunc jam tantum Poëtam fuisse, quantum hoc carmen arguit.

U. C. 714. Cn. Domitius Calvinus. C. Asinius Pollio. Suffecti sub anni finem L. Cornelius Balbus. P. Canidius. A. C. 40. Horatii $\frac{25}{26}$.

Bellum Perusinum. In eo Asinius Pollio Cos. a partibus Antonianis est. Octavianus L. Antonium Perusiamque urbem deditione accipit. Pax Brundisina inter Octavianum et Antonium, opera L. Cocceii, communis amici, adhibitis etiam Mæcenate a Cæsaris, Pollione ab Antonii parte. Dio XLVII. 28. Referri solet ab Intpp. ad hanc pacem Brundisinam I. Sat. 5. Sed recte id rejicit Massonus p. 82. sqq. inprimis quod vs. 27. dicuntur Mæcenas et Cocceius sæpius jam conciliasse Octavianum et Antonium, idque a. 714. haud dubie primum factum est; tum et Fonteii Capitonis in hac pace nulla est apud Historicos mentio.

U. C. 715. L. Marcius Censorinus. C. Calvisius Sabinus. A. C. 39. Horatii $\frac{26}{27}$.

Antonius Pollionem cum exercitus parte adversus Parthinos, populum Illyricum, circa Epidamnum incolentem, et Bruti causæ eximie faventem, mittit; qui rem egregie gessit, et sq. anno Triumphum de Parthinis egit. Vid. Dio XLVIII. 41. Appian. V. p. 1135.

Pace cum Sex. Pompeio ad Misenum composita omnibus proscriptis impunitas redeundi data est. Dio XLVIII. 36. Veliei. II. 77. In iis est Pompeius Grosphus, Horatii amicus, quem venientem excipit II. Od. 7. cujus vide Argum.

Ad d. VIII. Kal. Nov. Pollio ex Parthinis triumphat. Gruter. Thes. Inscr. p. 297. Hic est Dalmaticus Triumphus, II. Od. 1. 16. ubi vide Notam. Sed oportet tamen hoc carmen aliquanto post hunc a. scriptum esse, ob Pollionis doctum otium in eo commemoratum.

Hoc anno Horatium Mæcenati a Virgilio et Vario commendatum esse, Sanadonus ex I. Sat. 6. 55. ponit. Et recte: vide ad a. DCCXVI. et cf. Ill. Heyn. Vit. Virg. ad hunc a.

U. C. 716. App. Claudius Pulcher. C. Norbanus Flaccus.
A. C. 38. Horatii $\frac{27}{28}$.

Pax cum Sex. Pompeio facta dirimitur, et recrudescit cum eo bellum, Siculum, s. Piraticum dictum. Vide Plin. XVI. 4. Vellei. II. 73. Igitur huic anno assignandum Epod. IV. nec differendum ad sequentem; nam eo cum Cæsar ipse quoque XX. servorum millia manumiserit et ad remum dederit (Sueton. Aug. 16.), non poterat tunc Poëta sine invidia 'servilem manum' tangere.

Hoc demum anno Horatium in Mæcenatis amicitiam et familiaritatem ascriptum esse, nono mense post, quam ei commendatus esset (vide I. Sat. 6. 52. sqq.), apparebat ex iis, quæ ad a. U. DCCXXIII. dicentur. Per Mæcenatem in Octaviani gratiam insinuatur, et obtinet prædium in Sabinis.

U. C. 717. M. Vipsanius Agrippa. L. Caninius Gallus.
A. C. 37. Horatii $\frac{28}{29}$.

Ab Agrippa, ut recens ædificatis classibus tutus recessus esset, lacu Averno et Lucrino cum mari commisso, portus Julius factus est. Vid. Dio XLVIII. 50. et 51. Hujus operis mentio in A. P. 63.

Antonius Athenis Tarentum classe venit. Octavia adducit Octavianum, ut eum conveniat. Nova inter eos amicitiæ pactio. Dio XLVIII. extr. Eodem Mæcenas properat cum Horatio, Virgilio, Vario, Plotio. Id est iter Brundusinum, descriptum I. Sat. 5.

U. C. 718. L. Gellius Poplicola. M. Cocceius Nerva.
A. C. 36. Horatii $\frac{29}{30}$.

Victo Sex. Pompeio, Octavianus Romam reversus magnis honoribus afficitur. Oppidatim inter Deos Tutelares consecratur. Appian. V. p. 1178. Phraates, Parthorum rex, in suos cives sævire occipit.

U. C. 719. L. Cornificius. Sex. Pompeius fil.
A. C. 35. Horatii. $\frac{30}{31}$.

Sextus Pompeius Mileti trucidatur. Phraatem regno pellunt cives sui, et Teridati illud conferunt.

U. C. 722. Cn. Domitius Ahenobarbus. C. Sosius.
A. C. 32. Horatii $\frac{33}{34}$.

Ad bellum atrocissimum spectant inimicitiæ Cæsaris et Antonii. Magni utrimque apparatus. Huc spectare videtur Epod. VII. et XVI. Plancus ad Cæsarem ab Antonio transfugit, ad quem est I. Od. 7.

U. C. 723. C. Cæsar Octavianus III. M. Valer. Messala.
A. C. 31. Horatii $\frac{34}{35}$.

Mæcenati ad Actiacum bellum cum Augusto ituro comes esse vult Horatius. Hinc Epod. I. enatum, sub initium anni. Sed non annuit Mæcenas. Præcessit etiam pugnam Actiacam Epod. IX. Facta est ea pugna ad d. IV. Non. Sept. M. Antonius in Ægyptum fugit. Post illam exarata II. Sat. 6. nam dimiserat Octavianus veteranos in Italiam, nec dum illis quicquam dederat (vs. 55.); vid. Dio LI. p. 444. At statim sequenti anno illis rebellantibus pecunias et agros dedit; Dio LI. p. 445. Igitur ex ejusdem Satiræ vs. 40. sqq. principium amicitiæ inter Mæcenatem et Horatium in a. 716. figitur.

U. C. 724. Cæsar Octavianus IV. M. Licinius Crassus.
A. C. 30. Horatii $\frac{35}{36}$.

Cæsar, post breve in Italiam iter, Ægyptum in provinciam redigit. M. Antonius et Cleopatra se ipsi interficiunt. Horatius scribit I. Od. 37.

Phraates in regnum Parthorum restituitur, et pellitur Teridates, qui in Syriam fugit. Dio LI. 18.

U. C. 725. Cæsar Octavianus V. Sex. Apuleius.
A. C. 29. Horatii $\frac{36}{37}$.

Janus clauditur; Dio LI. 20. Cæsar d. VIII. VII. VI. Id.

Sext. triumphos agit; Dio LI. 21. Post de imperio deponendo consultat cum Agrippa et Mæcenate; Dio LII. pr.

T. Faber et Dacer. ad h. a. referunt Carm. I. 2. quo prodigia Cæsaris mortem secuta, et bella civilia, tanquam vaticinio includantur, a. 710. edito. Sed puerilis fuisset in hoc carm. talis progressus, ut bene vidit Sanadonus. Et obest inundatio Tiberis, quæ post Cæsaris necem nulla memoratur. Virgilius talem diluviem non tacuisset.

U. C. 726. Cæsar Octavianus VI. M. Agrippa II.
A. C. 28. Horatii $\frac{37}{38}$.

Cum hoc a. Cæsar Apollinis in Palatio Templum et Bibliothecam dedicaret, scripsit Horatius I. Od. 31. Cæsar ad Templa reficienda et Urbem ornandam animum appellit; Dio LIII. init. Vellei. II. 89. Hoc tempore componit Horat. III. Od. 6.

U. C. 727. Cæsar Octavianus VII. M. Agrippa III.
A. C. 27. Horatii $\frac{38}{39}$.

Cæsar 'Princeps' dicitur; Dio LIII. 11. et 'Augustus' appellatur; Dio LIII. 16. postquam iterum de Imperio deponendo consultavit. Nocte seq. Tiberis exundatio loca plana Romæ sic replet, ut navigari possit. Hinc Sanadon. huic a. assignat I. Od. 2. Sed cum cetera hic memorata prodigia nulla illo a. extiterunt, tum hæc exundatio Tiberis non pro iræ Deorum omine accepta est ab hariolis, sed sic, ut Augustum ad magnam potentiam evasurum dicerent. Dio LIII. 17.

Augustus cum exercitu in Britanniam ire parat, alium exercitum ad Orientem contra Arabas mittere. Facit Horatius I. Od. 35. cujus vid. Argum. item I. Od. 29. ad Iccium.

Cantabri seditionem movent. Dacer. itaque huc refert II. Od. 6. At vid. illius Argum.

U. C. 728. Cæsar Augustus VIII. T. Statilius Taurus II. A. C. 26. Horatii $\frac{39}{40}$.

Sex. Apuleius ex Hispania triumphat. Sed Cantabri et Astures mox renovant bellum.

U. C. 729. Cæsar Augustus IX. M. Junius Silanus. A. C. 25. Horatii $\frac{40}{41}$.

Expeditio Augusti in Cantabros. Initium belli contra Arabiam et Æthiopiam faciunt Ælius Gallus et Petronius. Marcellus Juliam ducit. Horatius scribit II. Od. 4.

U. C. 730. Cæsar Augustus X. C. Norbanus Flaccus. A. C. 24. Horatii $\frac{41}{42}$.

Phraates iterum pellit Teridatem, qui in Hispaniam ad Cæsarem Augustum fugit: vide Argum. I. Od. 26. Augustus Cantabris victis Romam post triennium redit, cum ob morbum diutius abfuisset; et Janum iterum claudit; Dio LIII. p. 515. Canit Horatius III. Od. 14. item I. Od. 36.

Quintilius, communis Horatii et Virgilii amicus, moritur. Hieron. Chron. Euseb. ad Ol. 189. 1. Consolatur Horatius Virgilium I. Od. 24.

U. C. 731. Cæsar Augustus XI. A. Terentius Varro Muræna. suff. Cn. Calpurnius Piso. A. C. 23. Horatii $\frac{42}{43}$.

Phraates legatos mittit Romam, repetitum Teridatem et filium suum. Quæ res dum in Senatu agitatur, facit Horatius I. Od. 26. cujus vid. Argum. Augustus Phraati filium reddit, hac lege, ut captivos et signa Romana restituat. Teridati permittit, Romæ manere. Dio LIII. 33.

Augustus gravi morbo decumbit; sed convalescit. Brevi post Marcellus juvenis moritur. Inter hæc duo facta scriptum est Carm. I. 12.

U. C. 732. M. Cl. Marcellus Æserninus. L. Aruntius. A. C. 22. Horatii $\frac{43}{44}$.

Non solum in fine anni superioris, sed hoc ineunte etiam, magnæ Tiberis inundationes memorantur. Fulmine ictæ

in Pantheo statuæ. Dio LIII. extr. LIV. pr. Hæc prodigia occasionem dedisse videntur I. Od. 2. licet manifestum sit, commemorari non illa sola, sed plura simul alia, quæ præcessissent. Augustum rerum potitum cum commendare vellet poëta, tamquam eum, qui rempublicam, bellis civilibus jactatam, restituturus esset; bella autem civilia declarari solerent per ἄγος, quod expiatione indigeret, denique prodigia a longo inde tempore civitatem ἐναγῆ et expiatione egentem indicassent; Augustum eum esse auguratur, qui καθαρμοῖς, expiationibus publicis, rempublicam piaculo eximeret. In quibus redeundum est ad notiones veterum de calamitatum publicarum causa ab ira Deorum repetita, ex concepto piaculo, et de necessitate expiationum. Plura, quæ carmen ad h. a. referre suadeant, in Obss. monuimus.

Conjurant in Augustum Licinius Varro Muræna et Fannius Cæpio. Augustus in Siciliam abit (Dio LIV. 6.), unde in Parthos profecturus putatur. Paulo ante hanc profectionem scripta videtur I. Epist. 9.

U. C. 733. M. Lollius. Q. Æmilius Lepidus.
A. C. 21. Horatii $\frac{44}{45}$.

Scripta hoc anno I. Epist. 20. Augustus in Græciam, hinc in Samum navigat, ibique hyemat. Medio anno scriptum Carm. III. 29. ad Mæcenatem, absente Augusto Urbi præfectum. Item referas huc Carm. II. 13. quod anno ante III. 8. scriptum esse, constat ex hujus vs. 9.

U. C. 734. M. Apuleius. P. Silius Nerva.
A. C. 20. Horatii $\frac{45}{46}$.

Asiam, Bythyniam, Syriam Augustus invisit. Phraates signa Augusto et captivos remittit; Dio LIV. 8. Ea res magnificis verbis a Poëtis ornari solet. Loquuntur de Parthis profligatis, subactis, domitis, de everso eorum imperio, de Oriente debellato, de Phraate Augusti ad pedes procumbente, ab eoque jus regnandi accipiente, &c. Tum et Daci ac Sarmatæ, aliique Istri accolæ, continuo excurrentes in fines Romanos per Lentulum coërcentur; Flor. IV.

12. Denique hoc etiam anno, occiso Artaxia, datur ab Augusto Armeniis Tigranes, et a Tiberio Nerone in regnum deducitur; Dio LIV. 9. Id ipsum etiam a Poëtis sic augetur, tanquam subacta sit Armenia. Referuntur ad hæc tempora II. Od. 11. III. Od. 8. I. Epist. 3. et 8. item 12. Neque diu post hunc a. scriptum esse potest Carm. II. 17. cujus vid. Argum.

U. C. 735. C. Sentius Saturninus. Q. Lucretius Vespillo.
A. C. 19. Horatii $\frac{46}{47}$.

Virgilius in Græciam proficiscitur; vid. Vit. Virg. Est ad eum I. Od. 3. Moritur Brundusii.

Augustus ab Oriente redit Romam, a. d. IV. Id. Oct. Videntur huc assignanda Carm. I. 19. III. 5.

U. C. 737. C. Furnius. C. Junius Silanus.
A. C. 17. Horatii $\frac{48}{49}$.

Augustus Ludos Sæculares instituit; Dio LIV. p. 533. Plin. VII. 48. Censorin. c. 17. Horatius ejus jussu conscribit Carmen Sæculare. Ad idem tempus spectat IV. Od. 6.

U. C. 738. L. Domitius Ahenobarbus. P. Cornel. Scipio.
A. C. 16. Horatii $\frac{49}{50}$.

Pertinet ad h. a. Carm. IV. 1. et sic circa idem tempus scriptum oportet Carm. IV. 10.

U. C. 739. M. Drusus Libo. L. Calpurnius Piso.
A. C. 15. Horatii $\frac{50}{51}$.

Rhæti et Vindelici per Tiberium et Drusum subiguntur. Primum solus Drusus missus erat, et Rhætos apud Alpes Tridentinas prælio vicerat; Dio LIV. p. 536. Eo spectat IV. Od. 4. Deinde cum Rhæti nihilo minus Galliam urgerent, Tiberius quoque adversus eos missus; Dio ibid. Proinde Drusus et Tiberius simul multis locis in Rhætiam irruperunt, et aliquot præliis copias hostium deleverunt. Hæc gesta celebrantur Carm. IV. 14. serius scripto, ut videbimus.—Augustus per totum annum in Gallia absens est.

U. C. 740. A. C. 14. Horatii $\frac{51}{52}$.

Augustus adhuc dum Roma abest, in Hispania, Gallia, Germania, rebus constituendis intentus. Scriptum tunc videtur Carm. IV. 5. np. post Legem de Adulteriis et de Maritandis Ordinibus a. 736. latam, item post subactos Parthos, Cantabros, et Germanos. Ad idem tempus spectat II. Od. 4.

U. C. 741. Tib. Claudius Nero. P. Quintilius Varus. A. C. 13. Horatii $\frac{52}{53}$.

Augustus Romam revertitur. Si Suetonio credimus, Augustum Tiberii Drusique, privignorum suorum, Victoriam Vindelicam canere jussisse Horatium, ejusque rei causa quartum librum Carminum addere; huic sane anno is jussus Augusti erit assignandus, quo post triennii in Gallia absentiam, Urbem repetiit. Certe Carm. IV. 14. non prius, quam post eum reditum, scriptum esse probabile est.

U. C. 742. M. Valerius Messala. P. Sulpitius Quirinus. A. C. 12. Horatii $\frac{53}{54}$.

Agrippa moritur, ad quem unum est Carm. I. 6. incertæ ætatis.

U. C. 744. Julus Antonius. Q. Fabius Maximus Afric. A. C. 10. Horatii $\frac{55}{56}$.

Dacis, Getis, et Germanis a Druso ac Tiberio victis, Janus tertium clauditur. IV. Od. 15. et II. Epist. 1. Horatii opera novissima, hoc anno scripta videntur.

U. C. 746. C. Marcius Censorinus. C. Asinius Gallus. A. C. 9. Horatii 57.

Horatium hoc anno v. Kal. Dec. mortuum esse, et quidem subito, ut ne signare quidem Testamentum posset, docet Sueton. in ejus Vita; errore tamen in annorum Horatii numero admisso, dum LIX. pro LVII. ponit. Hieronym. Chron. Euseb. ad Olymp. 192. 3. 'Horatius quinquagesimo septimo ætatis suæ anno Romæ moritur.'

Eodem anno inclinante moritur Mæcenas, teste Dione LV. p. 552. et quidem ante Horatium; quod cur ex ejus Vita, a Suetonio conscripta, intelligere pertinaciter noluerint Turnebus, Torrentius, Dousa, A. Schottus (Obss. II. 60.) et Sanadonus, equidem non capio.

VILLA HORATII ab ipso elegantissime pingitur I. Epist. 16. 5. sqq. Sita erat in Sabinis, non procul Tibure versus Aquilonem. Vicina erat Varia (I. Epist. 14. 3.), item Mandela (I. Epist. 18. 105.); proximum fanum Vacunæ (I. Epist. 10. extr.). Ager dicebatur Bandusia, fonte Bandusio (III. Od. 13.) insignis, unde ortus rivus Digentia (I. Epist. 18. 104.), fundum Horatii suaviter irrigabat. Sylvis et nemoribus amœnissima erat regio, inprimis versus antiquum templum Vacunæ (vid. Plin. III. 12.), et amplius versus Anienem fl. et Tibur sequebatur lucus Tiburni. Nec deerant saxa, rupes, dumeta (I. Epist. 14. 19.); ut maxime poëtica regio dici posset. In convalle inter Lucretilem montem et Usticam, saxosum collem a quo ipsa etiam vallis Ustica dicta, non procul fonte Bandusio (vid. II. Sat. 6. 2.), villam ipsam positam fuisse probabile est. Eleganter erat ædificata de albo lapide Tiburtino. Habebat in ea Horatius villicum cum octo servis, et vivebant in agello quinque familiæ (I. Epist. 14. 3.); unde satis lautum fundum fuisse intelligatur. Scripserunt plura de villa Horatii Cluver. Ant. Ital. II. 9. sqq. et magno, forte nimio studio, M. L. Capmartin de Chaupi in 'Découverte de la Maison de Campagne d'Horace, Tomes III. Rome 1767.' 8. Elegantior multo est Dominici 'de Sanctis Dissertazione sopra la Villa de Orazio Flacco.'

DE AMICIS HORATII.

TANTUM, tam bonum, tam elegantem virum quin amaret optimus et elegantissimus quisque, fieri non poterat. Apud Cæsarem Augustum ad familiaritatem usque gratia valuit; nam et delectabatur ille ingenio hominis, et videbat, sibi illum et gloriæ suæ, et prudentiæ civilis causa, esse necessarium. Canebat enim, plerumque jussus, illius victorias, populoque Romano commendabat ejus leges ac imperium; quæ omnes pulcherrimæ Odæ esse solent. Omnium vero potentissimum amicum habuit C. Cilnium Mæcenatem, elegantissimi virum ingenii, doctorum hominum insignem patronum; cujus Vitam accuratius descripsit J. H. Meibomius (L. B. 1653. 4.). Sed præter hunc etiam M. Agrippa, Asinius Pollio, summi ac principes viri, singulari eum benevolentia complexi sunt. Ex poëtis amicissimi fuerunt Virgilius, Varius, Plotius, ac Tibullus. Sed habuit alios etiam, ad quos carmina scripsit, vel quorum in his mentionem fecit. Nos jam dicamus quædam de iis Horatii amicis, quos libri I. et II. gratia nosse interest; omissis tamen iis, qui vel satis illustres ac noti, vel contra obscuri, vel denique in Argumentis Carminum jam commemorati sunt.

L. Sextius, ad quem est I. Od. 4. videtur esse is, quem, Bruti studiosissimum, Augustus A. U. 731. Consulem in locum suum suffecit; vid. Dio XLIII. extr. Sed ante id tempus Ode scripta videtur; unde male in Titulo additur 'Consularem.' Neque recte 'Publius' dicitur, aut ostendi potest, utrum, quod in quibusdam Mss. est, cognomen 'Quirini' verum sit. Male et ipse a multis scribitur 'Sestius,' quod aperte est e corruptela Græca Σέστιος.

L. Varius memoratur I. Od. 6. poëta Epicus et Tragicus nobilissimus, quem Virgilius Ecl. IX. 35. Mart. VIII. 18. et h. l. ac I. Sat. 10. 44. Horatius impense laudat. Servavit

ex eo Fragmenta Macrob. vi. 1. et 2. quæ divinum ingenium prodant. Laudatur inprimis Thyestes, Tragœdia, quam Quintil. x. 1. cuilibet Græcarum comparat; et Panegyricus in Augustum.

L. Munatius Plancus, ad quem est i. Od. 7. cujus ad Ciceronem, ac vicissim hujus ad illum Epistolæ extant, orator non ignobilis, civili bello Antonio, ad Mutinam fugato, cum Asinio Pollione se adjunxit. Pace facta, a. 711. Cos. fuit, Collega M. Lepido. Secutis bellis Antonio adhæsit, a quo ad Octavianum transfuga, magnis quidem honoribus functus, etiam Censor, et (quod e nummo docet Torrent.) Urbi Præfectus fuit, sed nunquam Augusto fidem suam probari intellexit.

Varum (i. Od. 18.) Torrentius putat esse L. Quintilium Varum, in Germania cæsum, contra temporum rationem. Vid. T. Fab. Epist. ii. 46. Rectius intelligunt L. Varum, Epicureum, Cæsaris amicum, de quo Quintil. x. 3. Vid. Masson. p. 222.

Aristius Fuscus (i. Od. 22.) Grammaticus, poëta et orator non contemnendus, vir probus et jocosus, amicissimus Horatii. Vid. i. Sat. 9. 61. Est quoque ad eum i. Epist. 10.

Ælius Lamia (i. Od. 26.), vir splendidissimus ac doctissimus, rebus Cantabrico Bello gestis clarus, et iiivir Monetalis fuit. Antiquo et nobili genere ortus erat. Vid. ad iii. Od. 17.

Iccius (i. Od. 29.), cujus prænomen ignoratur, haud dubie filius M. Iccii, cujus meminit Cic. Phil. iii. 10. qui a. U. C. 710. Siciliam sorte obtinuit. Fuisse Noster creditur postea M. Agrippæ in Sicilia Procurator; et est ad eum i. Epist. 12.

Q. Dellius (ii. Od. 3.) vix est turpis ille exoletus Antonii, de quo Dio passim, item Vellei. ii. 84. sed alius, Historicus, quem A. U. 723. ad Augustum ab Antonio transfugisse narrat Plut. Anton. p. 937. Scribitur varie nomen, ‘Deillius,’ ‘Duellius,’ ‘Duillius.’ Ex ‘Duellius’ factum adeo ‘Bellius,’ ut e ‘duello’ ‘bellum.’

Septimius (II. Od. 6.) a Porphyrione dicitur fuisse Eques Romanus, Horatii commilito, et priscus a pueritia amicus; quem I. Epist. 9. Tiberio commendat, qui eum a. 731. secum in Orientem duxit. Augusto eum carum et familiarem fuisse, vidimus in Vita Horatii, auctore Suetonio.

Pompeius Grosphus (II. Od. 7.), quem primum suorum sodalium, veterem amicum, vocat Horatius, fuit libertus, ut videtur, Pompeii Magni, genere Græcus, qui pace ad Misenum facta a. 715. Sex. Pompeium reliquit, et Octaviano adhæsit, a quo, sive a M. Agrippa, terras amplas in Sicilia vel accepit, vel recepit olim possessas. Vid. Sanad. ad II. Od. 16. (apud ipsum V. Od. 4.)

T. Valgius Rufus, nobilis poëta Epicus, quem Tibull. IV. 1. 180. 'æterno proximum Homero' dicit. Cf. ibi Broukhus.

Postumum illum, ad quem est II. Od. 14. Dacerius putat esse eundem cum Julio Floro, ad quem duæ sunt Horatii Epist. et Elegia Propertii III. 12. Sed docte ostendit Sanadonus, quam parum id recte statuatur. Non oportet, nisi comparare inter se characteres, ut agnoscas, neque Julium Florum, neque Propertianum Postumum cum Horatiano eundem esse.

DUÆ ODÆ, quæ in Cod. Ms. Horatii Bibliothecæ Palatinæ,[a] in Vaticana, repertæ feruntur, et nuper editæ sunt. Non opus est, nisi eas legere, ut Horatio agnoscantur esse indignissimæ.

LIB. I. ODE XXXIX.

AD JULIUM FLORUM.

DISCOLOR grandem gravat uva ramum;
Instat Autumnus: glacialis anno
Mox Hyems volvente aderit capillis
Horrida canis.

[a] CHARTAM unicam hanc Libri certe vetustissimi in Bibliotheca Palatina repertam accuratissime transcripsi, verbum de verbo, et literam de

Jam licet Nymphas trepide fugaces
Insequi, lento pede detinendas;
Et labris captæ, simulantis iram,
Oscula figi.
Jam licet vino madidos vetusto
De die lætum recitare carmen;
Flore, si te des hilarem, licebit
Sumere noctem.
Jam vide curas Aquilone sparsas!
Mens viri fortis sibi constat, utrum
Serius leti citiusve tristis
Advolat hora.

Ode XL.

AD LIBRUM SUUM.

Dulci libello nemo sodalium
Forsan meorum carior extitit:
De te merenti quid fidelis
Officium domino rependes?
Te Roma cautum territat ardua?
Depone vanos invidiæ metus;
Urbisque, fidens dignitati,
Per plateas animosus audi.
En quo furentes Eumenidum choros
Disjecit almo fulmine Jupiter!
Huic ara stabit, fama cantu
Perpetuo celebranda crescet.

litera. Chartam ipsam in Archivis tutissime recondidi; transcriptionem tibi amoris ergo committo. Clarissime apparet e titulis superne, paginæ notis, aliisque indiciis laceratam excerptamque ex aliqua editione Horatiana olim fuisse, et forsitan prima, quando nusquam alibi, vel antea has Odas in memoriam revocare possum. Mecum ergo literatos omnes gratulari videbitur, recuperatis his elegantissimis Carminibus Horatianis. Vale et fruere. *Gaspar Pallavicini, Palat. Bibl. Sub-Libr.*

TESTIMONIA

DE HORATIO.

Ovidius IV. Trist. 10. 49.

Et tenuit nostras numerosus Horatius aures,
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.

Petronius cap. 118.

Homerus testis, et Lyrici, Romanusque Virgilius, et Horatii curiosa felicitas.

Persius I. Sat. 116.

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, et admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.

Quintilianus x. 1.

Multo est tersior ac purus magis Horatius, et ad notandos hominum mores præcipuus .... Lyricorum idem Horatius fere solus legi dignus. Nam et insurgit aliquando, et plenus est jucunditatis et gratiæ, et variis figuris et verbis felicissime audax.

C. Cilnii Mæcenatis Hendecasyllaborum Fragmentum,
ap. Isidor. Orig. XIX. 32.

Lucentes, mea vita, nec smaragdos,
Beryllos mihi, Flacce, nec nitentes,
Nec præcandida margarita quæro ;

Nec, quos Thynica lima perpolivit,
Annellos, nec Jaspios lapillos.

Martial. VIII. 18.

Sic Maro nec Calabri tentavit carmina Flacci,
Pindaricos posset cum superare modos.

Lucan. ad Calp. Pisonem.

Ausoniamque chelyn gracilis patefecit Horatî.

Auson. ad Nepotem.

Te præeunte, Nepos, modulata poëmata Flacci
Altisonumque iterum fas est didicisse Maronem.

D. Hieron. Præfat. in Chron.

Quid Psalterio canorius? quod, in morem nostri Flacci et Græci Pindari, nunc Iambo currit, nunc Alcaico personat, nunc Sapphico tumet, nunc semipede ingreditur.

Sidon. Apollin. Epist. ad Lamprid.

In Lyricis Flaccum secutus nunc ferebatur in Iambico citus, &c.

Et alibi:

Stylus aut Maronianus,
Aut quo tu Latium beas, Horati,
Alcæo potior Lyristes ipso.

Comment. Vet.

Horatii Satira inter Lucilii et Juvenalis Satiram media est. Nam et asperitatem habet ut Lucilius, et suavitatem ut Juvenalis.

J. Lips. Epist. Quæst. II. 9.

Horatius, in Satira placidus, lenis, quietus, monet sæpius quam castigat; sed ita præclare tamen hoc ipsum, ut in ea parte et arte nihil possit supra eum.

DE

UNDEVIGINTI GENERIBUS

METRORUM HORATII,

TRACTATUS ALDI MANUTII.

PRIMUM GENUS : ut I. Od. 1. quæ est Monocolos. Sunt enim omnes versus Choriambici Asclepiadei Tetrametri Acatalecti : qui constant e Spondæo, et duobus Choriambis, et Pyrrhichio vel Iambo ; hoc modo :

Mæce -- nas atavis -⏑⏑- edite re -⏑⏑- gibus ⏑⏑
O et -- præsidium et -⏑⏑- dulce decus -⏑⏑- meum ⏑⏑
-- -⏑⏑- -⏑⏑- ⏑⏑
-- -⏑⏑- -⏑⏑- ⏑⏑

Primi generis Odæ tres :

Lib. I. Ode 1. Mæcenas atavis edite regibus.
III. 30. Exegi monumentum ære perennius.
IV. 8. Donarem pateras, grataque commodis.

SECUNDUM GENUS : ut I. Od. 2. quæ est Dicolos Tetrastrophos. Primi quique tres versus sunt Hendecasyllabi Sapphici Pentametri Acatalecti : qui constant e Trochæo, Spondæo, Dactylo, et duobus Trochæis, vel Spondæo ultimo ; sic :

Jam sa -⏑ tis ter -- ris nivis -⏑⏑ atque -⏑ diræ --
Grandi -⏑ nis mi -- sit pater -⏑⏑ et ru -⏑ bente -⏑
Dexte -⏑ ra sa -- cras jacu -⏑⏑ latus -⏑ arces --

Quartus autem quisque est Adonius Dimeter Catalecticus, ex Dactylo et Spondæo vel Trochæo ; sic :

Terruit -⏑⏑ urbem -⏑
-⏑ -- -⏑⏑ -⏑ --
-⏑ -- -⏑⏑ -⏑ -⏑
-⏑ -- -⏑⏑ -⏑ --
-⏑⏑ -⏑

Secundi generis Odæ 26.

Lib. I. Ode 2. Jam satis terris nivis atque diræ.
10. Mercuri, facunde nepos Atlantis.
12. Quem virum aut heroa lyra vel acri.
20. Vile potabis modicis Sabinum.
22. Integer vitæ scelerisque purus.
25. Parcius junctas quatiunt fenestras.
30. O Venus, regina Cnidi Paphique.
32. Poscimus si quid vacui sub umbra.
38. Persicos odi, puer, apparatus.
II. 2. Nullus argento color est avaris.
4. Ne sit ancillæ tibi amor pudori.
6. Septimi Gades aditure mecum.
8. Ulla si juris tibi pejerati.
10. Rectius vives, Licini, neque altum.
16. Otium Divos rogat in patenti.
III. 8. Martiis cœlebs quid agam Kalendis.
11. Mercuri, nam te docilis magistro.
14. Herculis ritu modo dictus, o plebs.
18. Faune Nympharum fugientum amator.
20. Non vides quanto moveas periclo.
22. Montium custos nemorumque virgo.
27. Impios parræ recinentis omen.
IV. 2. Pindarum quisquis studet æmulari.
6. Dive, quem proles Niobea magnæ.
11. Est mihi nonum superantis annum.
Epod. XVIII. Phœbe, sylvarumque potens Diana.

Tertium genus: ut I. Od. 3. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Choriambicus Glyconius Trimeter Acatalectus: constans e Spondæo, Choriambo, et Pyrrichio, vel Iambo; sic:

Sic te -- Diva potens -◡◡- Cypri ◡-

Secundus vero quisque Choriambicus Asclepiadeus Tetrameter Acatalectus: e Spondæo, duobus Choriambis, et Pyrrhichio, vel Iambo; sic:

Sic fra -- tres Helenæ -◡◡- lucida si -◡◡- dera ◡◡
-- -◡◡- ◡-
-- -◡◡- -◡◡- ◡◡

Tertii generis Odæ 12.

Lib. I. Ode 3. Sic te Diva potens Cypri.
13. Cum tu, Lydia, Telephi.
19. Mater sæva Cupidinum.
36. Et thure et fidibus juvat.
III. 9. Donec gratus eram tibi.
15. Uxor pauperis Ibyci.
19. Quantum distat ab Inacho.
24. Intactis opulentior.
25. Quo me, Bacche, rapis tui.
28. Festo quid potius die.
IV. 1. Intermissa, Venus, diu.
3. Quem tu, Melpomene, semel.

QUARTUM GENUS: ut I. Od. 4. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Dactylicus Archilochius Heptameter Acatalectus: constans e quatuor primis pedibus Spondæis, vel Dactylis indifferenter, ut in versu Heroico: deinde e tribus Trochæis, vel Spondæo ultimo; sic:

Solvitur -◡◡ acris hy -◡◡ ems gra -- ta vice -◡◡ veris -◡ et Fa -◡ voni --

Secundus vero quisque est Archilochius, constans ex Penthemimeri Iambica, id est, ex Iambo vel Spondæo, Iambo, et syllaba. Deinde e tribus Trochæis, vel Spondæo ultimo; sic:

Trahunt ◡- que sic ◡- cas - machi -◡ næ ca -◡ rinas --
-◡◡ -◡◡ -- -◡◡ -◡ -◡ --
◡- ◡- - -◡ -◡ --

Quarti generis Ode una:

Lib. I. Ode 4. Solvitur acris hyems grata vice veris et Favonî.

QUINTUM GENUS: ut I. Od. 5. quæ est Tricolos Tetrastrophos. Primi quique duo versus sunt Asclepiadei, qualis ille: Mæcenas atavis edite regibus. Scanduntur enim sic:

Quis mul -- ta gracilis -◡◡- te puer in -◡◡- rosa ◡-
Perfu -- sus liquidis -◡◡- urget odo -◡◡- ribus ◡◡

Tertius autem quisque est Pherecratius Heroicus Trimeter Acatalectus: constans e Spondæo, Dactylo, et Spondæo; sic:

Grato -- Pyrrha sub -◡◡ antro --

Quartus vero quisque est Glyconius: qualis ille: Sic te Diva potens Cypri. Scanditur enim hoc modo:

Cui fla -- vam religas -◡◡- comam ◡◡
-- -◡◡- -◡◡- ◡-
-- -◡◡- -◡◡- ◡◡
-- -◡◡ --
-- -◡◡- ◡◡

Quinti generis Odæ 7.

Lib. I. Ode 5. Quis multa gracilis te puer in rosa.
14. O navis, referent in mare te novi.
21. Dianam teneræ dicite virgines.
23. Vitas hinnuleo me similis, Chloë.
III. 7. Quid fles, Asterie, quem tibi candidi.
13. O fons Blandusiæ, splendidior vitro.
IV. 13. Audivere, Lyce, Dii mea vota, Dii.

SEXTUM GENUS: ut I. Od. 6. quæ est Dicolos Tetrastrophos. Primi quique tres versus sunt Asclepiadei, qualis ille: Mæcenas atavis edite regibus. Scanduntur enim hoc modo:

Scribe -- ris Vario -◡◡- fortis et ho -◡◡- stium ◡◡
Victor -- Mæonii -◡◡- carminis a -◡◡- lite ◡◡
Quam rem -- cumque ferox -◡◡- navibus aut -◡◡- equis ◡-

Quartus autem Glyconius, qualis: Sic te Diva potens Cypri. Scanditur autem sic:

Miles -- te duce ges -◡◡- serit ◡◡
-- -◡◡- -◡◡- ◡◡
-- -◡◡- -◡◡- ◡◡
-- -◡◡- -◡◡- ◡-
-- -◡◡- ◡◡

Sexti generis Odæ 9.

Lib. I. Ode 6. Scriberis Vario fortis, et hostium.
15. Pastor cum traheret per freta navibus.
24. Quis desiderio sit pudor aut modus.
33. Albi, ne doleas plus nimio memor.
II. 12. Nolis longa feræ bella Numantiæ.
III. 10. Extremum Tanaim si biberes, Lyce.
16. Inclusam Danaën turris aënea.
IV. 5. Divis orte bonis, optime Romulæ.
12. Jam veris comites, quæ mare temperant.

SEPTIMUM GENUS: ut I. Od. 7. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Heroicus Hexameter Catalecticus in duas syllabas: constans e sex pedibus, Dactylo et Spondæo indifferenter in omnibus locis, quanquam in quinto aliquando Spondæus ponitur, et in sexto Dactylus: ubi etiam sæpe pro Spondæo Trochæus admittitur. Sed de versu Heroico multa diximus in Institutionibus nostris Grammaticis. Scanditur autem sic:

Lauda -- bunt ali -◡◡i cla -- ram Rhodon -◡◡ aut Mity -◡◡ lenen --

Secundus autem quisque est Dactylicus Alcmanius Tetrameter Catalectus: habens quatuor ultimos pedes Heroici versus; sic:

Aut Ephe –◡◡ sum bima –◡◡ risve Co –◡◡ rinthi – –
– – –◡◡ – – –◡◡ –◡◡ – –
–◡◡ –◡◡ –◡◡ – –

Septimi generis Odæ 3.

Lib. I. Ode 7. Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen.
28. Te maris et terræ numeroque carentis arenæ.
Epod. XII. Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris.

Octavum genus: ut I. Od. 8. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Aristophanius Dimeter Acatalectus: constans e Choriambo, et Bacchio, sive Amphimacro; hoc modo:

Lydia dic –◡◡– per omnes ◡ – –

Secundus autem quisque est Choriambicus Alcaicus Tetrameter Acatalectus: constans ex Epitrito secundo, duobus Choriambis, et Bacchio, sive Amphibracho; hoc modo:

Te Deos o –◡– – ro Sybarin –◡◡– cur properes –◡◡– amando ◡– –
–◡◡– ◡– –
–◡– – –◡◡– –◡◡– ◡– –

Octavi generis Ode unica.

Lib. I. Ode 8. Lydia dic, per omnes.

Nonum genus: ut I. Od. 9. quæ est Tricolos Tetrastrophos. Primi quique duo versus sunt Dactylici Alcaici Acatalecti: qui constant ex Penthemimeri Iambica, id est, ex Iambo, vel Spondæo, Iambo et syllaba, quæ dicitur Cæsura: deinde e duobus Dactylis, vel ultimo Amphimacro; hoc modo:

Vides ◡– nt al ◡– ta – stet nive –◡◡ candidum –◡◡
Sora ◡– cte, nec ◡– jam – sustine –◡◡ ant onus –◡◡

Tertius autem quisque est Iambicus Archilochius Dimeter Hypercatalectus: constans quatuor pedibus: primo et tertio, Iambo, vel Spondæo: secundo et quarto, Iambo duntaxat, deinde superest syllaba; hoc modo:

Sylvæ – – labo ◡– rantes – – gelu ◡– que ◡

Quartus autem quisque est Dactylicus Alcaicus Acatalectus: constans ex Dimetro Heroico, et Dimetro Trochaico; id est, e duobus Dactylis, et duobus Trochæis: vel ultimo Spondæo; hoc modo:

Flumina –◡◡ constite –◡◡ rint a –◡ cuto – –
◡– ◡– – –◡◡ –◡◡
◡– ◡– – –◡◡ –◡◡
– – ◡– – – ◡– ◡
–◡◡ –◡◡ –◡ – –

Noni generis Odæ 37.

Lib. I. Ode 9. Vides, ut alta stet nive candidum.
16. O matre pulchra filia pulchrior.
17. Velox amœnum sæpe Lucretilem.
26. Musis amicus, tristitiam et metus.
27. Natis in usum lætitiæ scyphis.
29. Icci, beatis nunc Arabum invides.
31. Quid dedicatum poscit Apollinem.
34. Parcus Deorum cultor et infrequens.
35. O Diva gratum quæ regis Antium.
37. Nunc est bibendum, nunc pede libero.
II. 1. Motum ex Metello consule civicum.
3. Æquam memento rebus in arduis.
5. Nondum subacta ferre jugum valet.
7. O sæpe mecum tempus in ultimum.
9. Non semper imbres nubibus hispidos.
11. Quid bellicosus Cantaber, et Scythes.
13. Ille et nefasto te posuit die.
14. Eheu! fugaces, Posthume, Posthume.
15. Jam pauca aratro jugera regiæ.
17. Cur me querelis exanimas tuis.
19. Bacchum in remotis carmina rupibus.
20. Non usitata, nec tenui ferar.
III. 1. Odi profanum vulgus, et arceo.
2. Angustam, amici, pauperiem pati.
3. Justum et tenacem propositi virum.
4. Descende cœlo, et dic age tibia.
5. Cœlo tonantem credidimus Jovem.
6. Delicta majorum immeritus lues.
17. Æli, vetusto nobilis ab Lamo.
21. O nata mecum consule Manlio.
23. Cœlo supinas si tuleris manus.
26. Vixi puellis nuper idoneus.
29. Tyrrhena regum progenies, tibi.
IV. 4. Qualem ministrum fulminis alitem.
9. Ne forte credas interitura, quæ.
14. Quæ cura patrum, quæve Quiritium.
15. Phœbus volentem prælia me loqui.

DECIMUM GENUS: ut I. Od. 11. quæ est Monocolos. Sunt enim

omnes versus Choriambici Alcaici Pentametri Acatalecti: qui constant e Spondæo, tribus Choriambis, et Pyrrhichio, vel Iambo; hoc modo:

Tu ne – – quæsieris –⏑⏑– scire nefas –⏑⏑– quem mihi quem –⏑⏑– tibi ⏑⏑
Finem – – Dii dederint –⏑⏑– Leuconoë –⏑⏑– nec Babylo –⏑⏑– nios ⏑–
– – –⏑⏑– –⏑⏑– –⏑⏑– ⏑⏑
– – –⏑⏑– –⏑⏑– –⏑⏑– ⏑–

Decimi generis Odæ 3.

Lib. I. Ode 11. Tu ne quæsieris, (scire nefas,) quem mihi, quem tibi.
18. Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem.
IV. 10. O crudelis adhuc, et Veneris muneribus potens.

Undecimum genus: ut II. Od. 18. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Iambicus Archilochius Dimeter Acatalectus: constans Amphimacro et duobus Iambis, vel ultimo Pyrrhichio; hoc modo:

Non ebur –⏑– nequ' au ⏑– reum ⏑⏑

Secundus quisque versus est Iambicus Archilochius Trimeter Catalecticus: constans e quinque Iambis et syllaba: recepto tamen in locis imparibus etiam Spondæo; hoc modo:

Mea ⏑– reni ⏑– det in ⏑– domo ⏑– lacu ⏑– nar ⏑
–⏑– ⏑– ⏑⏑
⏑– ⏑– ⏑– ⏑– ⏑– ⏑

Undecimi generis Ode una.

Lib. II. Ode 18. Non ebur neque aureum.

Duodecimum genus: ut III. Od. 12. quæ est Dicolos Tristrophos. Primi quique duo versus sunt Ionici a minore, Sapphici Trimetri Acatalecti: qui constant e tribus Ionicis a minore, vel ultimo Pæone tertio; hoc modo:

Miserar' est ⏑⏑ – – nequ' amori ⏑⏑ – – dare ludum ⏑⏑–⏑
Neque dulci ⏑⏑ – – mala vino ⏑⏑ – – laver' aut ex ⏑⏑ – –

Tertius item versus est Ionicus a minore, Sapphicus Acatalectus, sed Tetrameter: constans e quatuor Ionicis a minore; hoc modo:

animari ⏑⏑ – – metuentes ⏑⏑ – – patruæ ver ⏑⏑ – – bera linguæ ⏑⏑ – –
⏑⏑ – – ⏑⏑ – – ⏑⏑–⏑
⏑⏑ – – ⏑⏑ – – ⏑⏑ – –
⏑⏑ – – ⏑⏑ – – ⏑⏑ – – ⏑⏑ – –

Duodecimi generis Ode una.

Lib. III. Ode 12. Miserarum est neque amori dare ludum.

Decimumtertium genus: ut iv. Od. 7. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Heroicus Hexameter Catalecticus; qualis: Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen; hoc modo:

Diffu – – gere ni –◡◡ ves rede –◡◡ unt jam – – gramina –◡◡ campis – –

Secundus quisque est Dactylicus Archilochius Dimeter Hypercatalectus: constans duobus Dactylis et syllaba; hoc modo:

Arbori –◡◡ busque co –◡◡ mæ –

– – –◡◡ –◡◡ – – –◡◡ – –
–◡◡ –◡◡ –

Decimitertii generis Ode una.

Lib. iv. Ode 7. Diffugere nives, redeunt jam gramina campis.

Decimumquartum genus: ut Epod. i. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Iambicus Hipponacteus Trimeter Acatalectus: constans e sex Iambis: recepto tamen in locis imparibus etiam Spondæo; hoc modo:

Ibis – – Libur ◡– nis in – – ter al ◡– ta na ◡– vium ◡◡

Secundus quisque est Iambicus Archilochius Dimeter Acatalectus: constans e quatuor Iambis: recepto tamen in locis imparibus etiam Spondæo; hoc modo:

Ami ◡– ce pro ◡– pugna – – cula ◡◡

– – ◡– – – ◡– ◡– ◡◡
◡– ◡– – – ◡◡

Decimiquarti generis Odæ 10.

Epod. i. Ibis Liburnis inter alta navium.
ii. Beatus ille, qui procul negotiis.
iii. Parentis olim siquis impia manu.
iv. Lupis et agnis quanta sortito obtigit.
v. At o Deorum quisquis in cœlo regis.
vi. Quid immerentes hospites vexas, canis.
vii. Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris.
viii. Rogare longo putidam te sæculo.
ix. Quando repostum Cæcubum ad festas dapes.
x. Mala soluta navis exit alite.

Decimumquintum genus: ut Epod. xi. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Iambicus Hipponacteus Trimeter Acatalectus: qualis ille: Ibis Liburnis inter alta navium; hoc modo:

Pecti – – nihil ◡– me si – – cut an ◡– tea ◡– juvat ◡◡

Secundus vero quisque est Sapphicus : constans Penthemimeri Heroica, et Dimetro Iambico, id est, e duobus Dactylis, et syllaba, deinde e quatuor Iambis : recepto tamen in locis imparibus etiam Spondæo ; hoc modo :

Scribere -⏑⏑ versicu -⏑⏑ los - amo ⏑- re per ⏑- culsum - - gravi ⏑-
-- ⏑- -- ⏑- ⏑- ⏑⏑
-⏑⏑ -⏑⏑ - ⏑- ⏑- -- ⏑-

Decimiquinti generis Ode una.

Epod. XI. Pecti, nihil me, sicut antea, juvat.

DECIMUMSEXTUM GENUS : ut Epod. XIII. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Heroicus Hexameter Catalecticus : qualis ille : Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen ; hoc modo :

Horrida -⏑⏑ tempes - - tas cœ - - lum con - - traxit et -⏑⏑ imbres - -

Secundus vero quisque est Archilochius, constans Dimetro Iambico et Penthemimeri Heroica ; id est, e quatuor Iambis : recepto tamen in locis imparibus etiam Spondæo. Deinde e duobus Dactylis, et syllaba ; hoc modo :

Nives ⏑- que de ⏑- ducunt - - Jovem ⏑- nunc mare -⏑⏑ nunc sylu -⏑⏑ æ-
-⏑⏑ -- -- -- -⏑⏑ --
⏑- ⏑- -- ⏑- -⏑⏑ -⏑⏑ -

Decimisexti generis Ode una.

Epod. XIII. Horrida tempestas cœlum contraxit, et imbres.

DECIMUMSEPTIMUM GENUS : ut Epod. XIV. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est, qualis : Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen ; hoc modo :

Mollis in -⏑⏑ ertia -⏑⏑ cur tan - - tam dif - - fuderit -⏑⏑ imis —

Secundus autem quisque est Iambicus Archilochius Dimeter Acatalectus : qualis ille : Amice propugnacula ; hoc modo :

Obli - - vio ⏑- nem sen - - sibus ⏑⏑
-⏑⏑ -⏑⏑ -- -- -⏑⏑ --
-- ⏑- -- ⏑⏑

Decimiseptimi generis Odæ duæ.

Epod. XIV. Mollis inertia cur tantam diffuderit imis.

XV. Nox erat, et cœlo fulgebat luna sereno.

DECIMUMOCTAVUM GENUS : ut Epod. XVI. quæ est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Heroicus Hexameter ; hoc modo :

Altera -⏑⏑ jam teri -⏑⏑ tur bel - - lis ci - - vilibus -⏑⏑ ætas - -

Secundus vero quisque est Iambicus Hipponacteus Trimeter; qualis ille: Ibis Liburnis inter alta navium. Quanquam in hac Oda secundus quisque versus constat e solis Iambis; quod semel tantum legitur fecisse Horatius. Quamobrem versus ille: Eamus omnes execrata civitas, sic est legendus: Eamus omnis execrata civitas. Quod et Porphyrioni placet, ut sit figurata locutio: Eamus omnis civitas execrata hæc, et quæ poterunt reditus abscindere dulces. Sunt enim omnes Iambi; hoc modo:

Suis ⏑– et ip ⏑– sa Ro ⏑– ma vi ⏑– ribus ⏑– ruit ⏑⏑
–⏑⏑ –⏑⏑ –– –– –⏑⏑ ––
⏑– ⏑– ⏑– ⏑– ⏑– ⏑⏑

Decimioctavi generis Ode una.

Epod. XVI. Altera jam teritur bellis civilibus ætas.

UNDEVIGESIMUM GENUS: ut Epod. XVII. quæ est Monocolos. Sunt enim omnes versus Iambici Hipponactei Trimetri Acatalecti: qualis ille: Ibis Liburnis inter alta navium; hoc modo:

Jam j'ef –– fica ⏑– ci do –– manus ⏑– scien ⏑– tiæ ⏑–
Supplex –– et o ⏑– ro reg –– na per ⏑– Proser –– pinæ ⏑–
–– ⏑– –– ⏑– ⏑– ⏑–
–– ⏑– –– ⏑– –– ⏑–

Undevigesimi generis Ode una.

Epod. XVII. Jam jam efficaci do manus scientiæ.

METRA HORATIANA.

CH. WASE AMBROSIO BONWICKE

S. S.

AMISSOS tot magni inter Græcos nominis Lyricæ Poësios auctores, unus nobis Horatius facit, ut lenius desideremus. Placuit igitur sæculis ingenii felix, numeris curiosus. Horatiana certe Metra Diomedes et Marius Victorinus, præter Plocium et Atilium Fortunatianum, ex professo posteris explicata reliquerunt. Specimen eorundem in brevem tabellam conjectum continenti carmine Petronius, quisquis is fuit, (nam alios ejusdem nominis alia ætas tulit,) in vulgus edidit. Ad istud exemplum magistri, quorum disciplinæ origo mihi tecum communis fuit, quot septimanis mutato titulo, nos tirones ad multijugam Lyræ Latinæ modulationem exercuerunt. Ita velim hoc nomini tuo inscriptum accipias, ita tuearis, non tanquam aliquod magnum aut novum, sed ut indignum quod in desuetudinem abeat, cum in se tantum habeat compendii. Tuum erit vicem *Pasiphaës* substituere, *Daphnen*, *Phaëthonta*, *Cadmum*. Quantum argumenti veri aut fabulosi eminet, materiam suppeditabit; modo ne desit afflatus. Ultro rapiet ad se generosam urbanæ juventutis indolem, ni fallor, artifex pagina; quo rectius ad Dithyrambum contendant. Vale.

PASIPHAE.

Notæ Marginales. D. Dactylus. S. Spondæus. T. Trochæus. I. Iambus. J. Ionicus a minori.

D S	1	Filia Solis
D D -	2	Æstuat igne novo;
S D S	3	Et per prata juvencum
S D D	4	Mentem perdita quæritat.
S D D S	5	Non illam thalami pudor arcet,
S D S S D S -	6	Non regalis honos, nec magni cura mariti.
T S T -	7	Optat in formam bovis
S I S I	8	Convertier vultus suos:
S I S I -	9	Et Prœtidas dicit beatas,
I I S I I -	10	Ioque laudat, non quod Isis alta est,
S I S I S I	11	Sed quod juvencæ cornua in fronte elevat.
S D - D D	12	Siquando miseræ copia suppetit,
T S D T T	13	Brachiis ambit fera colla Tauri,
S I - D D	14	Floresque vernos cornibus illigat,
D D T T	15	Oraque jungere quærit ori.
S D - D - D D	16	Audaces animos efficiunt tela Cupidinis
D T T	17	Illicitisque gaudet
T S D - D T T	18	Corpus includi tabulis efficiens juvencam:
J J J	19	Et amoris pudibundi malesuadis
D S S D T T T	20	Obsequitur votis, et procreat, (heu nefas!) bimembrem.
D D - S I S I	21	Cecropides juvenis quem perculit fractum manu,
S I S I D D -	22	Filo resolvens Gnossiæ tristia tecta domus.

1. Adonium, Adonidium; Plocius adducit in exemplum: Ὦ τὸν Ἄδωνιν. Dicitur Epodos quia subjicitur Sapphicis, apud Horatium, ternis; Anapæstis apud Senecam, quotenos res tulerit. Heroici Κόμμα ληκτικὸν vel τελικόν· Dimetrum ex inferiori parte Hexametri. Diomedes Metr. Horat. I. Od. 10. nominari perhibet

nicen celicon climeteon ; corrupte, quantum auguror, ex *ἐπικὴν τελικὴν Διμοιρίαν, remoto Hexametri Besse, reliquum Trientem.* Nota : Versus certis pedibus alligati, qui Monoschematisti audiunt, per syllabas numerari patiuntur; unde Sapphicum Pentasyllabum vocatur. Musicis Choriambicum Monometrum Hypercatalectum.

2. Archilochium Heptasyllabum constat ex Basi vel Dipodia Dactylica cum semipede. Dimetrum Dactylicum Hypercatalectum. Cæsura ex superiori parte Hexametri Penthemimeres. Subnectitur Hexametro, IV. Od. 7.

3. Pherecratium ab inventore. Pherecrates in Coriano:

Ἄνδρες πρόσχετε τὸν νοῦν
Ἐξευρήματι καινῷ
Συμπτύκτοις ἀναπαίστοις.

Plocius Monoschematistum vocat: habet enim pedes in eodem situ invariabiles; ut qui juxta Grammaticos duobus hinc inde Spondæis Dactylum semper interjiciat medium ; unde et Heptasyllabum fieri necesse est. Quod addit idem alios Symptycton, alios Anapæsticum dicere, vereor ut alterutri quid sibi velint, satis intellexerint: nec enim Pherecratis verba de pede Anapæsto ceperim : cum Hephæstion Metricus Pherecratium Hephthemimeres Antispastico generi vindicet, ita scilicet partitur ut Epitritum quartum complicet, cum Epitrito primo cujus ultima deficit. *Δικατάληκτον* vocat et *ἀσυνάρτητον κατὰ ἀντιπάθειαν,* quia Trochaicam protomen claudit Iambica catalexis: cum hæ conjugationes sibi mutuo adversentur. Sesquiseptenaria clausula dicitur, quod tribus dissyllabis pedibus bisectis accedat semipes. *Ἀνάπαισις* hic id valere videtur quod in Ionicis *Ἀνάκλασις.* Pes enim septem temporum cum pede quinque temporum simul sumti puncta conficiunt duodecim ; ut Dimetrum, quamvis syllaba deficiat, tamen per hanc Epiplocen velut ex repercussione justos absolvat numeros. Post Asclepiadea bina ponitur sequente Glyconio. I. Od. 5. 14. 21. 23. et III. Od. 7. 13.

4. Glyconium Octasyllabum ; duobus Dactylis Spondæum præjacit. Locum sortitur apud Horat. vel ante singula Asclepiadea, vel post bina cum Pherecratio, vel denique post terna. Hemiepos dicitur. Animadvertas licet Glyconium Pherecratio præmissum conficere Priapeium, quomodo Catullus :

Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape.

Virgilius :

Cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos ?

5. Tetrametrum Dactylicum. Si desinit in Spondæum, Archilochium: sin in Dactylum, Alcmanium. Hexametri Κόμμα ἀρκτικόν· ex parte superiore versus: δίμοιρον ἔπους, Bes Hexametri. Bucolica tome, in Tetrametrum Alcmanium Pastorale Carmen Theocrito, quam Virgilio frequentius cæditur. Postponitur Hexametro. I. Od. 7. 28. Epod. XII.

6. Heroicum; Epos. I. Od. 7. 28. Præmittitur Tetrametro Heroico, Epod. XII. Penthemimeri Dactylico, IV Od. 7. Iambico Dimetro, Epod. XIV. XV. Trimetro puro, Epod. XVI. Horatiano seu Archilochio composito ex Iambico Dimetro et Penthemimeri Dactylico, Epod. XIII.

7. Trochaicum vel Choricum Dimetrum Catalecticum. Ληκύθιον Euripidium. Complementum Penthemimeris Iamb. ad Trimetrum. Præponitur Iambico Trimetro Catalectico. II. Od. 18.

8. Dimetrum Iambicum. Succinitur Trimetris, unde Epodi nomen inprimis. Epod. a I. ad X. item Hexametris, Epod. XIV. XV. Nota: Dimetrum Trochaicum Catalecticum si connectas cum Dimetro Iambico Acatalecto, exhibebit Septenarium Trochaicum, qui est versus Comicis perquam familiaris.

9. Alcaicum. Iambicum Dimetrum Hypercatalectum. Enneasyllabum in Alcaico carmine Tricolo Tetrastropho tertiam sedem semper obtinet.

10. Iambicum Trimetrum Catalecticum Hendecasyllabum bis apud Horatium reperitur: I. Od. 4. subjunctum versui composito ex Bucolico et Ithyphallico: II. Od. 18. Trochaico Dimetro Catalectico pariter subjectum.

11. Archilochium Iambicum Trimetrum Acatalectum. Iambus per se facit canticum ad Canidiam et Palinodiam; alibi Trimeter Dimetro præmittitur, Epod. a I. ad X. aut Heroo purus subjungitur, Epod. XVI. aut denique prætenditur Horatiano seu Archilochio composito ex Penthemimeri Dactylico et Iambico Dimetro, Epod. XI.

12. Asclepiadeum Dodecasyllabum; ipsam cantilenam absolvit, I. Od. 1. Glyconium subsequitur, I. Od. 3. &c. terna præcedunt Glyconium, I. Od. 6. &c. bina sibi aggregant Pherecratium cum Glyconio, I. Od. 5. et sæpius.

13. Sapphicum Hendecasyllabum: unius omnino figuræ quarto clauditur Adonio: passim.

14. Alcaicum Hendecasyllabum: ubique sibi par constat ex Penthemimere Iambica et Basi Dactylica. Prima combinatio est

sex septemve temporum. Bina Hendecasyllaba ducunt. Enneemimeres Iambica sequitur.

15. Alcaicum Decasyllabum cogit agmen. Hanc Carminis complexionem Horatius inprimis celebravit.

16. Phalæcium Antispasticum Tetrametrum. Ratio cur hoc nomine insigniatur est ex Canone. Epitritus 4. Antispast. Antispast. Diiambus. Nos autem id agimus ut, quod fieri potest, intra trisyllabos pedes subsistamus ; quare versum Heccædecasyllabum per duas Cæsuras Penthemimere et Triemimère carpimus, donec in Basin Dactylicam deponatur. I. Od. 11. IV. Od. 10.

17. Alcaicum vel Anacreontium Dimetrum Heptasyllabum. Quodcumque metrum constat ex Dactylis et Trochæis, Logaœdicon, id est, Prosometrum appellatur; eo fortassis quod Asiatici Oratores orbem verborum Ditrochæo libenter claudebant; alias ex Choriambo et Bacchio. I. Od. 8.

18. Sapphicum Hephthemimeres cum supraposito Alcaico Dimetro. Superior versus cum hoc sic conjungitur apud Horatium. Verior metiendi ratio est per Epitritum, vel Hippium secundum, duos Choriambos, et Bacchium. Alcaicum Pentecædecasyllabum dicitur. I. Od. 8.

19. Ionicum a minori Trirrhythmum Acatalectum binis Trirrhythmis subjungitur Tetrarrhythmum. III. Od. 12.

20. Archilochium compositum ex Tome Bucolica, quod est Tetrametrum Dactylicum, et Trochaico Dimetro Brachycatalecto, quod Ithyphallicum dicitur. Subjectum sibi habet Iambum Trimetrum Catalecticum. I. Od. 4.

21. Archilochium compositum ex Penthemimeri Epico, et Iambico Dimetro. Observatu dignum Metra quæ Dactylicis Iambos apponunt, Encomiologica dici. Postponitur Iambo Trimetro. Elegiambus appellatus. Epod. XI.

22. Archilochium compositum ex Iambico Dimetro et Penthemimeri Epico. Sequitur Hexametrum. Iambelegos. Epod. XIII.

ELENCHUS ALPHABETICUS

NONNULLORUM SCRIPTURÆ COMPENDIORUM

QUÆ IN VV. LL. OCCURRUNT.

Acr. Acron.	Helenius Acron, vetus Scholiastes.
Ald.	Editio Aldina.
Alt. 1. 2.	Duo codd. quos citat Jani.
Anchers.	Joan. Petr. Anchersenius ad Carmen Sæculare, Hafn. 1752.
Argent.	Editio Argentoratensis, an. 1516.
Ascens.	Ascensius in Editione Paris. 1503.
Basil.	Editio Basileensis, 1527.
Battel.	Codex Battelianus Bentleii.
Baxt.	Gulielmus Baxterus in Editione sua secunda, an. 1725.
Bemb.	Codex Bembinus Collegii Regii Cantab. quem citat Bentleius.
Bentl.	Ric. Bentleius in Editione sua secunda, Amst. 1713.
Bersm.	Codices Bersmanni apud Zeunium.
Bland. 1. 2. 3. &c.	——— Blandinii antiquissimi apud Cruquium.
Bodl. 1. 2.	——— Bodleiani duo apud Bentleium.
Boët.	C. A. Boëttigerus in Ed. Brunsv. 1793.
Bond.	Joan. Bond. in Ed. Aurel. 1670.
Bos.	Lambertus Bos in Animadversionibus.
Brod.	Codex Brodæi, quem laudat Gesnerus.
Brut.	——— quem citat Jani.
Burm.	Petrus Burmannus in Ed. sua Amst. 1713.
Busl.	Codex Buslidianus, quem citat Cruquius.
Cantab.	Editio Cantabrigiensis 1701.
Carr.	Codex cujus Variantes laudat Cruquius.
Chabot.	Petr. Gualt. Chabotus in Editione sua Paris. 1582.
Colbert.	Codex Colbertinus apud Bentleium.
Comb.	Carolus Combe in Editione sua Lond. 1792.
Cruq.	Cruquius in Editione Plantiniana 1597.
Cun. Cuning.	Cuninghamius in Adversionibus in Ric. Bentleii Notas, 1721.
Dacer.	Dacerius in Editione sua Paris. 1709.
Desp.	Ludov. Desprez. in Ed. Delph.
Dess. 1. 2.	Codices quibus usus est Jani.

Digb.	Codex Digbeanus Bentleii.
Div.	——— Divæius Cruquii.
Dun.	——— Dunensis quem citat idem Cruquius.
Ed. pr.	Editio omnium princeps, an. 1470.
Eliens.	Codex Episcopi Eliensis, quem laudat Bentleius.
Faber.	Tanaquillus Faber in Editione sua Salmurii 1671.
G. Fabr.	Georgius Fabricius in Ed. Lips. 1570.
Faër.	Codex Lambini.
Fl. Flor.	Editio Florentina, an. 1482.
Franek.	Codex Franekeranus, cujus Variantes citat Bentleius.
Gal.	——— Rogeri Galei apud eundem Bentleium.
Gand.	——— Gandavensis, quem citat Torrentius.
Gesn.	Jo. Matth. Gesnerus in Editione Lips. 1815. cujus textum exhibendum curavimus.
Gott.	Codex Gottingensis, quem citat idem Gesnerus.
Glar.	Editio Glareana, quæ Friburgi prodiit an. 1536.
Græv.	Codex Grævianus Bentleii.
Han. 1. 2.	Duo codicum Fragmenta in Biblioth. Regia Hannoverana, quibus usus est Gesnerus.
Hare.	Jo. Hare in Epistola Critica, 1726.
Harl. 1. 2. 3. &c.	Septem codices Harleiani, quos contulit Car. Combius.
Heins.	Editio Dan. Heinsii Antw. 1604.
Helmst.	Codex quem citat Jani.
Hurd.	Ric. Hurdius in Editione Epistolarum ad Pisones, &c. 1766.
Jan.	M. Christ. David Jani in Editione sua, Lips. 1778.
Jas. de Nor.	Jason de Noris in Art. Poët. 1553.
Johnson.	Ric. Johnsonius in Aristarcho Anti-Bentleiano, Notting. 1717.
Jones.	Joan. Jones in Editione sua, Lond. 1736.
Kidd.	Thomas Kidd. in Editione sua Bentleiana, Cantab. 1817.
Klotz.	Chr. Adolph. Klotzius in Lectt. Venusinis, Lips. 1770.
Koëp.	J. H. I. Koëppenius in Ed. Brunsv. 1793.
Lamb.	Dion. Lambinus in Editione sua, Paris. 1577.
Land.	Codex quem citat Jani.
Laur.	——— Laurentinianus Torrentii.
Leid.	——— vetustissimus Leidensis apud Bentleium.
Lips. 1. 2. 3. &c.	Codices Lipsienses, quibus usus est Jani.
Locher.	Editio Jacobi Locheri, Argent. 1498. quam 'Loscheri' vocare solet Bentleius.
Magdal.	Codex Magdalenensis Oxonii apud Bentleium.
Mald.	——— quem citat Cruquius.
Marcil.	Theodor. Marcilius in Editione Lambini.
Markl.	Jer. Marklandus in Epistola Critica, 1723.
Mart.	Codex Martinius, cujus Variantes laudat Cruquius.
Mediol.	Editio Mediolanensis.
Mentel.	Codex quem laudat Jani.

Moret.	Codex Moreti apud Bentleium.
Muret.	M. Ant. Muretus in Editione sua, Venet. 1551.
Nann.	Petrus Nannius ad Art. Poët. in Editione Torrentii.
Nicot.	Codex quem contulit Lambinus.
Oxon.	——— Oxoniensis Bentleii.
Paris. 1. 2.	Duo codices Parisini, quos citat Waddel.
Petrens.	Codex Petrensis, quem contulit Bentleius.
Porphyr.	Porphyrio, vetus Scholiastes.
Pulm. 1. 2. 3. &c.	Codices Pulmanni.
Reg. Soc.	Codex Regiæ Societatis Londini.
Regin.	——— Reginensis Bentleii.
Russard.	——— Lambini.
Rutgers.	Janus Rutgersius in Lectt. Venusinis, Traj. 1699.
Sanad.	Sanadonus in Editione sua, Paris. 1728.
Sand.	Editio Gul. Sandby, Lond. 1749.
Sax.	Excerpta Saxii apud Gesnerum.
Sil.	Codex Gualteri Silvii, quem citat Cruquius.
Sivr.	Lud. Poinsinet de Sivry in Editione sua, Paris. 1777.
Stat.	Codex Achillis Statii.
H. Steph.	Editio Henrici Stephani, Paris. 1577.
R. Steph.	——— Roberti Stephani, Colon. 1613.
Talbot.	——— Jac. Talbotii, Cantab. 1701.
Tons.	Codex Tonsanus, quem citat Cruquius.
Torn.	——— quem contulit Lambinus.
Torrent.	Lævinus Torrentius in Editione sua, Antv. 1608.
Trin.	Codex Collegii Trinitatis Cantab. quem contulit Bentleius.
Urs.	——— Fulvii Ursini.
Vat. 1. 2.	Duo codices Vaticani.
Venet.	Editio Veneta.
Vet. Comb.	Editio vetusta in Biblioth. Regis Britannici, (Venet. 1478. ut videtur,) quam Editionem pr. falso nuncupat Combius.
Vig. Vigorn.	Codex Vigorniensis Bentleii.
Vinar.	——— Vinariensis apud Gesnerum.
Voss.	——— Vossianus Bentleii.
Waddel.	Georgius Waddelus in Animadversionibus in Horatium, 1734.
Wakef.	Gilbertus Wakefield in Sylva Critica, 1789. et Editione sua, Lond. 1794.
Wetzel.	J. C. F. Wetzel in Editione sua, Lips. 1817.
Zar.	Editio omnium princeps, sine l. et a. Zarotianis typis et circiter 1470. ut conjicit Maittarius.
Zeun.	Jo. Carolus Zeunius in Editione Gesneri, Lips. 1815.
Zulich.	Codex Zulichemianus Bentleii.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER I.

ODE I.

AD MÆCENATEM.

Horatius semistoicus, quo novum et leve Carminis genus apud severos excuset, fatetur se cum ceteris mortalibus insanire. (Est autem hæc velut præfatio libri. *Gesn.*) Alii aliis delectantur studiis; ego vero, si a Mæcenate inter Lyricos relatus fuero, h. e. si Carmina hæc mea probata fuerint Mæcenati. *Zeun.*

MÆCENAS atavis edite regibus,
O et præsidium, et dulce decus meum,

O Mæcenas orte a majoribus proceribus, o et meum columen, et cara mea gloria,

Epigraphe in vett. exemplaribus: *Ad Mæcenatem*, vel *Mecænatem;* in optimæ notæ codd. Torrentii: *Ad Mæcenatem;* in pluribus tamen ejusdem codd. *Ad Mecenatem*, sine diphthongo. Græci *Μαικήνας* scribunt, cui lectioni vetusta marmora consentiunt.—1 Brodæi codex *regiis* pro *regibus.*—2 Turnebus Advers. XXVI. 7. laudat: *O desiderium et dulce decus*, ut dubium sit

NOTÆ

Ode est Monocolos, seu unius metri. Versus omnes Choriambici Asclepiadei Tetrametri Acatalecti; constant ex Spondæo, duobus Choriambis, et Pyrrhichio, vel Iambo; sicque scandere licet:
Mæcē | nās ătăvīs | ēdĭtĕ rē | gĭbŭs;
vel isto modo faciliori:
Mæcē | nās ătă | vīs | ēdĭtĕ | rēgĭbŭs.

1 *Mæcenas*] Ex antiquis marmoribus Græcisque auctoribus constat ita scribendum hoc nomen, non *Mecænas*, ut quidam e vulgo. Vide Cœl. Rhodig. lib. XII. cap. 16. 'Mæcenas equestri, sed splendido natus genere, non minus Agrippa Cæsari carus.' Vell. Paterc. 'Vir ingeniosus, et magnum exemplum Romanæ eloquentiæ daturus, nisi illum enervasset felicitas,' inquit Senec. Epist. 19.

Atavis] Ex Non. Marcell. quasi

Sunt quos curriculo pulverem Olympicum

sunt plerique qui decurrentes gaudent conspergi pulvere Olympico, et quos meta

emendare voluerit, an memoria deceptus sit.—3 *Sunt-quos* junctim et ὑφ' ἓν accipiendum esse scribit Bentl. '*Olympicum* habent libri et scripti et impressi, et ita citat Servius ad Virg. Georg. III. 49. et Lactantius ad Statii Theb. IV. 262. Ego vero non dubito quin *Olympicum* sit Inter-

NOTÆ

'avi tata,' id est, pater. Avi proavus proprie atavus dicitur. Plaut. Pers. I. 2. 5. 'Pater avos, proavos, abavos, atavos, tritavos.' Qui his superiores sive anteriores sunt, majores appellantur.

Edite regibus] Id est, viris principibus, quicquid garriant nonnulli de Etruriæ Regibus; quamvis etiam illorum nescio quam et quo nixam fundamento seriem contexant; ut Mæcenati pater fuerit Menodorus, avus Menippus, Cæcina proavus, Volturenus abavus, Titus atavus, Turrhenus tritavus, Elbius majorum primus, &c. Certe divites quosque et primarios viros nuncupari aliquando Reges, constat ex auctoribus tum profanis, tum etiam sacris. Vide infra Od. 20. vs. 5. ibique Annot. III. Od. 29. 'Tyrrhena Regum progenies.'

2 *O, et præsidium*] Mæcenas fuit salutis atque dignitatis auctor ac defensor apud Augustum, non Horatio tantum, sed et Virgilio, Propertio, aliisque viris literatis præsidium ac tutela. Vide II. Od. 7. Tanta vero Mæcenatis apud posteros fama extitit, ut ad omnes eruditorum patronos id nominis transierit, quorum ex munificentia atque ope scientiarum fata pendere videantur.

Dulce decus meum] *Decus* ex nobilitate; *dulce*, ex familiaritate viri Principis. Huc pertinet quod ait Persius, I. Sat. 116. 'Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico Tangit,' &c.

3 *Sunt quos, &c.*] Alii gymnicis exercitationibus impense student, alii agriculturæ, alii navigationi et mercaturæ, alii militiæ, alii venationi, &c.

Curriculo] Pro curru, vel ipso curru, vel etiam loco in quo decurritur, accipitur ista vox.

Pulverem Olympicum Collegisse juvat] Decurrendo stadium, sive Romæ in Circo, vel in Campo etiam Martio; sive apud Græciam in ludis illis solennibus, qui totius orbis frequentia celebrabantur, in quibus pentathlon, sive quinquertium, id est, quintuplex certamen: jaculatio, disci jactus, stadii cursus, saltus, palæstra; sive mavis, cursus, pugilatus, discus, cestus, lucta. Stadium longum erat pedes sexcentos. Victores Olympionicæ vocabantur, coronabantur, laudabantur; vacatione munerum curæ ac tutelæ, perpetuaque immunitate donabantur; adeo ut Olympionicen esse censeretur aliquid majus quam Romæ de hostibus triumphus. Quatuor apud Græcos ejusmodi celebres Ludi erant: Olympici, Pythii, Isthmii, Nemeæi. Annui quidam, ut Pythii; quinquennales Olympici et Isthmii; Nemeæi tertio quoque anno fiebant; plerique dies quinque durabant. Ab Olympicis ludis nuncupatæ sunt Olympiades ea spatia seu intervalla duas inter ludorum celebrationes comprehensa. Institutos fama est ludos Olympicos anno 4400. ab Hercule Cretensi quidem, in honorem Pelopis, juxta flumen Alpheum, ad delubrum Jovis in Achaia, juxta Pisam et Elidem, in campo cui O-

Collegisse juvat: metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis

non tacta rotis calidis, ac illustris victoria extollit ad Deos orbis moderatores.

polatoris, *Olympium* ad suum loquendi modum accommodantis.' *Cuning.* —5 Withofius in Spec. Gunther. pp. 54. 55. 'Ne dubita, quin Poëta ita scripserit, *Si vitata, &c.* ut constr. sit: Sunt quos pulverem Olym-

NOTÆ

lympia nomen. Victoribus oleagina dabatur corona. Vide Virgil. Georg. III. 18. et seqq. Alex. ab Alex. v. 8. Cœl. Rhodig. XIII. 17. Pythii Ludi fiebant in honorem Apollinis ob interfectum Pythonem serpentem. Coronabantur lauro victores. Isthmici a Theseo dicati Neptuno, vel Herculi, vel Melicertæ, seu Palæmoni, (nam variæ sunt opiniones,) in Isthmo, seu in angustis faucibus Corinthiacis. Victorum corona e pinu erat. Denique Nemeæi ludi celebrabantur vel in gratiam Herculis ob occisum in Nemeæa sylva leonem prodigiosæ magnitudinis, apud Cleonas Achaiæ civitatem in Peloponneso; vel, ut alii volunt, propter Archemorum Lycurgi puerum in Nemeæa sylva defunctum. Victoribus ex apio corona conficiebatur. In istis omnibus ludis, præter exercitationes corporis, erant et ingenii certamina, videlicet poëtarum victores heroas et athletas certatim laudantium. Vide Pindarum. Olympicis Agona Musicum addidit Nero, qui et in iis non bigis sed decemjugi curru aurigavit, victoriamque tulit. Sylla Olympiade 175. athletas et reliqua ex Olympiis certamina Romam traduxit. Alex. ab Alex. ante cit.

4 *Metaque*] Meta lapis est, vel congeries quædam in acumen fastigiata, seu e lato in acutum erecta, circa quam currus, seu bigæ vel quadrigæ, seu etiam in mari naves cursum flectebant. Ovid. Met. x. 106. 'Metasque imitata cupressus.' In Circo Romano metæ primum ligneæ, ab Imperatore Claudio factæ demum aureæ sunt. Alex. ab Alex. cit.

Fervidis Evitata rotis] Præcipuus erat labor et summa cautio in curuli certamine, ne in flexu currus impingeret ad metam ac diffringeretur. Apud Homer. Iliad. Ψ. Nestor Antilochum filium erudiens monet cavendum ut rotæ modiolus summam quidem metam attigisse videatur, sed lapidis tactum vitet, ne vulnerentur equi, currusque disrumpatur. Ergo non abs re in Olympicis nobilissima putabatur ea victoria curulis agonis. Patet ex Herodoto et Pindaro. Porro circa metam currus agitari debebat septies. Auson. Epitaph. XXXV. 'Phosphore, clamosi spatiosa per æquora Circi Septenas solitus victor obire vias.' Propert. II. 25. 25. 'Ant prius infecto deposcit præmia cursu, Septima quam metam triverit ante rota.' Græci duodenum flexum notant. Pindar. Olymp. Od. III. δωδεκάγναμπτον τέρμα, et Pyth. Od. v. ποδαρκέων δυωδεκαδρόμων τέμενος. Non prætermittam hic veterem Britannorum in regendis curribus bellicis industriam ac solertiam, ad quam usu quotidiano et exercitatione assuescebant, 'ut in declivi ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, ac brevi moderari et flectere, et per temonem currere, et in jugo insistere, et inde se in currus recipere cito possent.' Cæsar Bell. Gall. IV. 33. meminit et Juvenal. Sat. IV. 126.

5 *Palmaque*] Athletis qui Olympia,

Terrarum dominos evehit ad Deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:
Illum, si proprio condidit horreo
Quicquid de Libycis verritur areis.

Hunc, si conventus Romanorum inconstantium certatim evehit ad maximas dignitates; illum, si congessit in suum granarium quicquid colligitur ex areis Libyæ; ges-

picum juvat collegisse; si nimirum et meta vitata fervidis rotis, et palma nobilis eos ad Deos terrarum dominos evehit. Nimirum scriptum olim erat, neglecta priore litera, *i vitata*, quod cum nihili esset, mutatum in *Evitata*, cum potius τὸ *S* appingi vel ascribi debuisset.' Rutgersius punctum ponit post *nobilis*, et vs. 10. post *areis:* Edd. vett. fere omnes punctum post *Deos*, colon post *honoribus*, et comma post *areis*, et ita Glareanus. Fr. Harius accedit sententiæ eorum, qui punctum poni volunt ad vocem *nobilis.*—6 Bentl. pro *evehit*, ex conjectura scripsit *evehere*, totum locum ita constituens: *Sunt quos c. p. O. C. juvat, m. nobilis T. d. evehere ad Deos: Hunc, si m. t. Q. C. t. t. honoribus: Illum, s. p. c. h. Q. d. L. v. areis. Gaudentem, &c.* Hanc distinctionem servant Wetzel. Comb. Wakef. et Kidd, quamvis legant *evehit* cum omnibus scriptis et edd.—7 Brod. Gott. a m. pr. et Exc. Sax. cum. Harl. 2. 3. 5. 6. *si nobilium.* 'At *si mobilium* recte habent codices vetustiores, quatuor Blandinii apud Cruq. duo apud Pulmannum, Bersmanni unus, et ex nostris optimi Leid. Græv. et pro var. lect. eadem tamen manu, codex Collegii Reginæ; tum etiam vetus Scholiastes.' *Bentl.*—8 *Certet* duo codd. Bersmanni

NOTÆ

Pythia, Nemeæa, Isthmia vicissent, Græci tantos honores tribuebant, 'ut non modo in conventu stantes cum palma et corona ferrent laudes,' sed et cum reverterentur in suas civitates quadrigis triumphantes veherentur, atque vectigalibus a Republica constitutis totius vitæ spatio fruerentur. Hæc Vitruv. lib. IV. Palma vero signum victoriæ passim apud omnes statuitur, ex Plutarcho, propterea quod ea est ejus natura ligni, ut urgentibus opprimentibusque minime cedat. Unde est illud Alciati Epigramma: 'Nititur in pondus palma, et consurgit in altum; Quoque magis premitur, hoc mage tollit onus.'

6 *Terrarum dominos*] Ista verba quidam accipiunt de Romanis, qui fuerint victores in Ludis Circensibus, scilicet ob illud Virgilii, 'Romanos rerum dominos;' nonnulli referunt ad vitam et fortunam Olympionicarum beatissimam, quæ et in proverbium abiit. Melius tamen alii ad ipsos Deos orbis dominatores.

Evehit ad Deos] Ad Deorum felicitatem videtur evehere. Hinc et IV. Od. 2. 18. 'cœlestes' appellantur Olympionicæ.

7 *Mobilium*] Quidam *nobilium* legunt: at illud aptissimum populi epithetum. *Quiritium*, a Romulo, qui post mortem et apotheosim Quirinus vocatus, Quirites Romani sunt dicti: 'Sive quod hasta quiris priscis est dicta Sabinis.' Ovid. Fast. II. 477.

8 *Tergeminis honoribus*] Amplissimis, Tribunatu, Quæstura, Ædilitate, Prætura, Consulatu, Censura, Dictatura. Alii intelligunt iteratos Magistratus; nonnulli sublatos et congeminatos plausus in theatro, quales Mæcenati gratulatur Horatius Ode 20. hujus libri.

Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi

tientem scindere sarculo rura paterna, nunquam deducas de proposito, etiam promissione opum Attali, ut nauta timidus findat navi Cypria undas pelagi Myrtoi. Mercator timens Africum ventum pugnantem cum aquis maris Icarii, commendat quie-

et Harl. 2.—10 Codex unus Bersmanni: *vertitur areis.* Cf. Tibull. II. 2. 5.—13 Omnes omnium codd. et edd. vett. *dimoveas;* Lambinus tamen edidit ex conjectura *demoveas*, quod tacite recepit Wakef.—15 *Icareis fluctibus* Glarean.—16. 17 Acidalius ad Vellei. Paterc. II. 110. conj. *otium et oppidi L.*

NOTÆ

10 *Libycis*] Martial. VI. 86. 'Possideat Libycas messes,' &c. apud Pindarum *Λίβυα πυροφόρος, Libya tritici ferax:* Claudian. de Laudib. Stilic. 'Spicis insignis Africa' dicitur.

Areis] Varro de Ling. Lat. lib. IV. 'ubi frumenta secta terantur et arescant.' Festus vero ait esse 'locum vacuum, quasi exaruerit, et non possit quicquam generare.' Hinc et areæ vocantur loca in urbe pura, vacua, nullisque ædificiis occupata.

11 *Sarculo*] Rusticum est instrumentum in modum falculæ incurvum, quo segetes noxiis herbis internascentibus leviter scalpendo expurgantur. Gallice, *un sarcloir.* Sarrire, *sarcler.*

12 *Attalicis conditionibus*] Opulentissimis scilicet illis: vel toto Asiæ regno, ubi Attalus, Pergami rex, floruit opibus tantis quidem, ut earum hæredem non alium quam Populum Romanum indicarit a se instituendum. Hinc et splendida quælibet nominantur Attalica. Propert. II. 13. 22. 'Nec sit in Attalico mors mea nixa toro.' De Attalo plura II. Od. 18. Vide Justin. lib. XXXVI.

13 *Trabe Cypria*] Navi fabricata ex optimis lignis, qualia ædificandis navibus aptissima reperiuntur in Cypro Mediterranei maris Insula, de qua postea fusius ad Od. 3. vs. 1. 'Trabs' Isidoro lignum unum quod transversum continet utrumque parietem. Festo duo ligna compacta; hinc 'trabica' pro 'navi.'

14 *Myrtoum*] Pars Ægæi maris, Eubœæ proxima, sic appellatur ex Plinio, ab Insula parva, quæ hodie *Mandria*, olim 'Myrtos.' Fabulatores volunt sic appellari a Myrtoo quodam in mare istud præcipitato; vel a muliere Myrtone. Porro illud præ ceteris mare hic afferri videtur, quia naufragiis infestum nautis pavorem injiciat, vixque citra periculum navigari queat, ob crebras insulas et scopulos.

15 *Icariis fluctibus*] Hodie, *Mar di Nicaria*, Ægæi pars ad Samum ac Delum Insulas, nomen habuit ab Icaro Dædali filio, in illud delapso. Ovid. Fast. IV. 283. 'Transit et Icarium lapsas ubi perdidit alas Icarus, et vastæ nomina fecit aquæ.'

Africum] Ventum ab Africa flantem, vernacule *Sud-ouest*, inter Meridiem et Occasum. Virgil. 'Creberque procellis Africus.'

Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
Multos castra juvant, et lituo tubæ
Permistus sonitus, bellaque matribus
Detestata. Manet sub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis immemor;
Seu visa est catulis cerva fidelibus,

tem, et agros sui pagi; paulo post tamen resarcit naves laceras, paupertatis impatiens. Est alius qui non contemnit cyathos vini Massici veteris, neque detrahere aliquot horas ex die integro, modo jacentes habens artus sub arbuto virenti, modo ad originem placidam fontis sacrati. Militia placet multis, sonusque buccinæ ac litui mixtus, et bella matribus execranda. Venator oblitus delicatæ uxoris moratur sub aëre frigenti, sive canes fidi conspexerunt cervam, sive aper Marsus fregit retia rotunda.

tuta sui, probante Gronovio, improbante Wetzel. Hinc Bentleius in Curis Novissimis: *otia et oppidi L. tuta sui.* Edd. vett. *rateis.*—24 ' *Permixtus* codd. Bersmanni, sed repugnante consuetudine Horatii.' *Zeun.*—25 *Detestanda* legit

NOTÆ

17 *Laudat rura*] Mercator rusticam laudat vitam, dum ingruit tempestas; at transacto periculo, negotiationem cogitat statim ut prius, lucro inhians.

19 *Massici*] In Massico monte Campaniæ crescebat optimum vinum. Nominisque et uvarum nobilitas perdurat etiamnum. Valde austerum, et stomacho robur dare dicitur Athen. I. 21.

20 *Partem solido demere de die*] Ad genio indulgendum, intermissis negotiis ac seriis occupationibus.

21 *Arbuto*] Gallice, *arboisier.*

22 *Sacræ*] Singulis fontibus præesse Nymphas et quædam Numina creditum pridem. Hinc illis victimæ et libamina florum ac vini. Vide III. Od. 13.

23 *Lituo tubæ*] Lituus minor tuba est et incurvus, insigne augurum, ex Gell. v. 8. Tuba directa, sic a tubo quem refert appellata, gravi sono pedites excitabat, lituus autem acuto clangore equites. Ovid. Met. I. 98. 'Non tuba directi, non æris cornua flexi.'

24 *Bellaque matribus Detestata*] Per quæ nempe orbantur viris ac filiis.

25 *Manet sub Jove frigido Venator*] Cic. Tusc. II. n. 40. 'Consuetudinis magna vis est. Pernoctant venatores in nive: in montibus uri se patiuntur.'

Sub Jove] Jovem pro aëre usurpari docet Macrobius. Varro ex Ennio: 'Istic est is Jupiter, quem Græci vocant aëra, qui ventus est et nubes, imber postea, atque ex imbre frigus, ventus post, fit aër denuo,' &c.

27 *Catulis fidelibus*] Cic. de Nat. Deorum II. n. 158. 'Canum tam fida custodia, tamque amans dominorum

Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum hederæ præmia frontium
Dis miscent superis: me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori

Hederæ vero, merces doctorum capitum, me collocant inter summos Deos: me sylva frigida et celeres choreæ Nympharum cum Satyris segregant a vulgo, si neque

Lactantius ad Statii Theb. III. 377.—28 *Seu irrupit* codex vetustus Barthii. —29 '*Te doctarum* scripturam proculdubio genuinam huic versiculo redonavimus.' *Wakef.* *Te*, quod suboluit Rutgersio, sibi vindicat Harius, Scripture Vindicated, p. 263. *Me* servant omnes codd. manuscripti et edd. vett. probantibus Cuning. Gesn. Klotz. ceteris.—30 *Diis* omnes codd. præter

NOTÆ

adulatio... tam incredibilis ad investigandum sagacitas narium, tanta alacritas in venando, quid significat aliud, nisi se ad hominum commoditates esse generatos?' Vide Ælian. de Animal. XIX. 11. Huc spectat quod sunt quidam venatici canes, qui visu melius quam olfactu feras consectantur. Gall. *Chasser à vue.* Sunt porro fideles ii qui a recta præda non aberrant in adventitiam. Gall. *Qui ne prennent point le change;* ou, *Qui gardent le change.*

28 *Teretes plagas*] Solent venaturi sylvas telis ac linteis circumdare, quibus feræ concludantur. *Teretes*] Tereti fune confecta retia.

Marsus aper] Apud Marsos, Italiæ populos, Sabinis affines, sylvæ plurimæ, in quibus venatio frequens.

29 *Doctarum hederæ præmia frontium*] Hedera coronabantur Poëtæ eximii, quique in certamine ingenii et industriæ victores fuerant: vel quod æternitatem et immortalitatem carminis designet perpetuus ille viror hederæ, quemadmodum et lauri: sive quia Poëtæ Baccho perinde ac hedera sacri sunt, ob enthusiasmum, quo Bacchantium more interdum corripiuntur, vel potius ob vini ad condenda carmina utilitatem. Unde Noster postea asseret non posse diu placere aut vivere carmina 'quæ scribuntur aquæ potoribus.' Virgil. Eclog. VII. 25. 'Pastores hedera crescentem ornate Poëtam.'

30 *Dis miscent superis*] Felicitate me similem Diis faciunt, ac perinde beatum ut qui divinos honores consequuntur.

Nemus] Quippe quod meditando et conscribendis versibus aptissimum; nam 'Carmina secessum scribentis et otia quærunt.' Hinc et in iis locis constituuntur Nymphæ cum Satyris choros ducentes; id est, profundæ et eruditæ cogitationes doctis viris sese immiscentes et insinuantes.

31 *Satyris*] De his postea II. Od. 19. Rustica Numina sunt, quorum superna pars corporis humanam effigiem, inferior caprinam exhibebat: ceterum rerum omnium cognitionem habere atque hominibus impertire Satyri, Fauni, Sylvani existimati sunt. Patet ex Virgilii Ecloga VI. in qua Silenus de abstrusiori rerum natura et origine solerter disserit. Vide Luciani Dialog. XXVI. cui titulus, 'Dionysus.' Diodor. Sicul. Plin. VII. 2. Satyri humano capite, sed cornuto calvoque, acutis auribus, depressis naribus, villoso corpore, ab antiquis pinguntur. Plutarchus in Syllæ Vita refert, per Thessaliam et Macedoniam

Secernunt populo; si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quod si me lyricis vatibus inseris,

Euterpe fistulas coërcet, neque Polyhymnia dedignatur intendere lyram Lesbiam. Quod si me annumeres Poëtis Lyricis, cœlum attingam excelso capite.

Anhalt. in quo diserte *Dis.*—33 *Si neque prohibet* Brod. et Harl. 6. *neque Polymnia* codd. Aldi; *Polimnia* Harl. 1. 2. 3. 5. 6. *Polymneia* in Vet. Comb. et aliis; sed Sosipater et antiquissimi Bland. *Polyhymnia.*—35 Duo Bland. et

NOTÆ

ad mare descendente Sylla, non longe Dyrrhachio vicinaque Apollonia, apud Nymphæum sacrum quendam locum, colle virenti ac rivulis amœno obdormiscentem Satyrum, qualem Poëtæ Pictoresque effingunt, captum fuisse: qui perductus ad Syllam per varios interpretes interrogatus, quis esset, nihil quod intelligi posset respondit; tantum vocem asperam hinnitu equino et hirci balatu mixtam edidit. Quo astantes ipseque Sylla obstupefacti Satyrum dimiserunt. Sanctus autem Hieronymus in Vita Pauli Eremitæ scribit, temporibus Constantini visum toti Alexandriæ populo Satyrum: præterea sancto Antonio apud eremum occurrisse homuncionem aduncis naribus, fronte cornibus aspera, cui extrema corporis in caprarum pedes desinerent: interrogatum vero quis esset, respondisse: Mortalis ego sum, unus ex eremi incolis, quos delusa Gentiiitas Faunos Satyrosque appellat et colit.

32 *Secernunt populo*] Supra vulgi humilem imperitamque turbam attollunt, ac velut sacrum a profano segregant. III. Od. 1. 'Odi profanum vulgus et arceo.'

Si neque tibias Euterpe cohibet, &c.] Si modo mihi suam opem non negent Musæ. Tibiæ pridem confectæ ex ossibus crurum, seu tibiarum gruis, cervi, &c. et hinc nomen. Vide Scaliger. Poëtic. I. 20. Porro Euterpe, Musarum una, tibiarum inventrix dicitur, nomen autem sortita a cantus suavitate et a delectando: *εὖ, bene*, et *τέρπειν, delectare.* Auson. Eclog. de Musis.

33 *Polyhymnia*] Hæc inter Musas id muneris obtinet, ut multos canat hymnos, virorumque insignium laudationibus præsit. Unde nomen ei factum. Ita, inquam, scribunt Ovid. Fast. V. Herod. lib. VII. &c. Aliis *Polymneia* a multiplici rerum memoria dicitur.

34 *Nec Lesboum refugit tendere barbiton*] Si mihi concedat facultatem optimi Carminis Lyrici, qualem habuerunt Alcæus et Sappho e Lesbo Insula oriundi, de quibus postea hujus libri Od. 32. et II. Od. 13.

Barbiton] Instrumentum musicum multas habens chordas. Anacreontis inventum facere videtur Horatius, Od. 32. et seqq.

35 *Quod si me, &c.*] Si tuum, o Mæcenas, accedat mihi judicium, sique me pronunties inter Poëtas Lyricos dignum recenseri, tum me Diis parem existimabo.

Lyricis] Apud Græcos novem Poëtæ Lyrici celebrantur, Pindarus, Alcæus, Sappho, Stesichorus, Ibycus,

Sublimi feriam sidera vertice.

Carr. *inseres.*—36 *Sublimis* Muretus ex codice Achil. Statii; omnes vero Cruquii et Torrentii *Sublimi.* Scaliger magis sonorum fore hunc versum judicat, si legatur: *Sublimi feriam vertice sidera.*

NOTÆ

acchylides, Simonides, Alcman, Anacreon. Apud Latinos Horatius princeps ac prope unicus. Huic addit Cæsium Bassum Quintilianus, x. 1.'

36 *Sublimi feriam sidera vertice*] Platonicorum erat sententia: Poëtam infra Deum et supra hominem esse.

ODE II.

AD AUGUSTUM CÆSAREM.

Poëta incertum se dicit, quis Deus sub humana Augusti specie Divi Julii necem vindicaverit. (Non potuit Horatius invocare Deum ultorem necis Cæsarianæ, miles ipse Bruti: sed blanditur Augusto post bella civilia reddenti tranquillitatem: et pertinet forte, quod pulchre conjecit Sanadonus, neque Bentleianis rationibus repugnat, ad illud ipsum tempus, quo Augusti nomen, quod habet vetus inscriptio hujus carminis, suscepit. Vid. Dio LIII. 20. p. 510. c. et quæ dicentur ad vs. 29. *Gesn.*)

JAM satis terris nivis atque diræ

Jupiter jam in terras immisit sat nivis et horrendæ grandinis, vibransque fulmi-

Hæc Ode quinta est Libri tertii in Editione Sanadoni.—1 Pro *terris* Heinsius conj. *tetræ*, quod placet Burmanno ad Serv. Æn. III. 589. no. 97. 'Mallem *tetram nivem* Riphæis montibus reliquisset.' *Gronov.* Vide Syllog. Epist. tom. II. p. 554. In Diurno Literario, Journal Literaire, an. 1736. tom.

NOTÆ

Ode est Dicolos Tetrastrophos. Tres quique priores versus sunt Sapphici. Constant e Trochæo, Spondæo, Dactylo, et duobus Trochæis. Et sic scanduntur:

Jām sā | tīs tēr | rīs nĭvĭs | ātquĕ | dīræ |

Quartus est Adonicus, e Dactylo et Spondæo.

Tērrŭĭt | ūrbēm.

1 *Jam satis, &c.*] Optime Turnebus lib. VI. cap. 8. Prodigia Cæsaris mortem secuta offensionem Deorum et iram ostendentia, atque augurium civilium deinceps bellorum eventumque portendentia Horatius commemorat: cum autem solerent prodigia et portenta procurari et expiari, iraque Deorum obsecrationibus placari, utrumque in ea Ode reperies. Porro funestum ac dirum ostentum erat, cum ædes sacræ de cœlo tangebantur. Cic. de Div. II. 19. 'Nam pater altitonans, stellanti nixus Olympo, Ipse suos quondam tumulos ac templa petivit, Et Capitolinis injecit sedibus ignes.'

Nivis atque diræ Grandinis] Post-

Grandinis misit Pater, et rubente
Dextera sacras jaculatus arces,
Terruit urbem:
Terruit gentes, grave ne rediret
Sæculum Pyrrhæ, nova monstra questæ:

na in sacras arces manu flammata, Romæ terrorem incussit. Alias etiam nationes fecit timere ne rediret triste tempus Pyrrhæ conquerentis ob prodigia inaudita:

xxiii. P. 2. p. 413. frequens terminatio *is*, *satis*, *terris*, *nivis*, cacophoniæ accusatur. Nihil mirum, si hæc ad Gallicam pronuntiationem exigantur, quomodo et nostrates plerumque enuntiant. *Jam sat iratus* conj. With.—2 Lips. 3. *ac rubente;* Cuning. *et rubenti.*—3 Edd. vett. cum multis codd. *arceis.*—4 *Terruit orbem* Brodæi codex.—5 Wakef. in Obss. ad Horatium, 4to. 1776. legit: *Terruit gentes grave, ne, &c.* i. e. graviter terruit; in Ed. vero 1794. vulgatum servat. *Terruit mentes* conj. With. laudans Virg. Æn.

NOTÆ

quam a Cassio et Bruto Julius Cæsar in Senatu interfectus est, nivis et grandinis tempestates prodigiosæ aliaque portenta acciderunt. Tiberis quoque exundans urbem agrosque fœdavit. De quibus fuse Appianus lib. iv. Dio lib. xlvii. aliique. Illa vero prodigia a Diis velut immissa in ultionem occisi Principis, adulatorie Noster aliique ejus sæculi Poëtæ scripserunt, Augusti gratiam captantes, qui 'omnium bellorum initium et causam hinc sumsit, nihil convenientius ducens, quam necem avunculi vindicare, tuerique acta.' Sueton. Octav. cap. 10. Idque pro concione voverat, teste Dione lib. xlv. Idem Sueton. cap. 29. 'Exstruxit ædem Martis ultoris.... quam bello Philippensi pro ultione paterna suscepto voverat.'

Nivis] Ingens nivium copia fecit eluvionem Tiberis, adeoque portenti loco habita est. Frustra ergo Scaliger Hypercrit. locum hunc Horatii redarguit.

Diræ Grandinis] Quoties erat grando solito major, lapidibus pluisse dicebant veteres et prodigium censebant, procurabantque. Tit. Liv. pluribus locis.

3 *Sacras jaculatus arces*] Magna tunc Jovis ira, cum nec sibi sacratis parcit ædibus. Hinc vero portendi rerum mutationem credebant olim, teste Dione et aliis. Seneca Quæst. Nat. ii. 41. 'Prima,' inquit, 'manubia (Tuscum est vocabulum, et significat fulmen; ne quid te remoretur, lector,) monet et placata est, soliusque Jovis arbitrio mittitur. Secundam mittit Jupiter quidem, sed ex consilii sententia; nam duodecim advocat Deos: quæ manubia prodest, at non impune. Tertiam idem mittit, sed adhibitis in consilium Diis, quos Superiores vocant: et manubia hæc tertia incendit et vastat, mutatque statum privatum et publicum quem invenit,' &c.

4 *Urbem*] Romam, antonomastice; urbium scilicet principem.

6 *Sæculum Pyrrhæ*] Diluvium simile Deucalionæo. Eluviones fuere plures, testibus Euseb. Hieron. Isidoro, et aliis. Una mensium novem sub Ogyge prisco: altera Niliaca unius mensis sub Hercule et Prome-

Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere montes:
Piscium et summa genus hæsit ulmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis:
Et superjecto pavidæ natarunt
Æquore damæ.

quando Proteus totum armentum duxit in excelsos montes, atque piscium genus adhæsit ulmi fastigio; qui locus fuerat columbis cognitus: nec non damæ timidi nata-

IV. 210. Ovid. Met. I. 55. Vide Heins. ad Ovid. Met. I. 99.—7 *Omne dum* unus Bersmanni. *pecus exit* Harl. 3.—10 'Codex Battel. pro v. l. *palumbis*, cui astipulatur illa veteris Schol. ' Leviter in re tam atroci et piscium et palumborum meminit.'' *Bentl.* Et sic exhibent Cuning. et Sanad. Omnes alii codd. scripti et edd. vett. *columbis.* ' Columbis ' locum in arboribus, et hic adeo, negant Critici post Bentleium, et *palumbis* substituunt. At generis nomen est ' columba,' quo et ' palumbes ' et ' turtures ' comprehendi possunt, quibus in arboribus sedes esse nemo negat.' *Gesn.*—11 Harl. 1. *Et super jecto;* Lips. 1. *Et super jacto;* Alt. 2. *Et superjectæ pavide.*—12 Sex codd.

NOTÆ

theo Ægyptiis: tertia duorum mensium sub Ogyge Attico: quarta mensium trium in Thessalia tempore Deucalionis et Pyrrhæ: quinta sub Proteo Ægyptio. Has Poëtæ nonnunquam jungunt confunduntque, immo his tribuunt ea quæ ex Sacris Codicibus acceperant de universali Diluvio, quod describit Moses Genes. cap. 6. et seq. Sic et alii pariter Ethnici. Apollodor. lib. I. ' Ubi Jupiter,' inquit, ' æneam prolem tollendam censuit, Deucalion Promethei consilio fabrefacta e lignis arca, repositisque in ea rebus ad vitam necessariis, ingressus in eam est cum Pyrrha uxore: tum Jupiter effusis large imbribus maximam Græciæ partem cooperuit; ut quicquid mortalium illic foret, interierit, præter admodum paucos.' Plutarchus de Animant. Comparat. refert columbam arca emissam Deucalioni nuntiam tempestatis fuisse, cum remearet; serenitatis, cum evolaret.

Pyrrhæ] Pyrrha uxor Deucalionis Thessaliæ Regis: qui duo tantum fuere superstites ex eluvione; navicula emergentes in Parnassum, ceteris montibus aqua summersis. Subinde vero consuluerunt Oraculum, quo pacto genus humanum posset reparari: acceptoque responso jactis post tergum lapidibus id præstiterunt. Vide Ovid. Met. I. Virgil. Eclog. VI. Juvenal. Sat. I. 81. et seq. &c. Thessalica illa contigit eluvio annis fere quindecim ante Hebræorum ex Ægypto egressum: ut volunt quidam non absurde.

7 *Omne cum Proteus, &c.*] Proteus custos Phocarum Neptuni, in eo diluvio, inquit Poëta, gregem suum, seu vitulos marinos, deduxit in altos montes, qui prius vel in aquis, vel in ripa duntaxat degebant. Sunt enim ἀμφίβιοι Phocæ.

9 *Piscium et summa genus hæsit ulmo*] Fluctibus terræ superfusis, pisces arborum summo cacumini, supremisque fruticibus adhærebant.

10 *Nota quæ sedes fuerat columbis*] At ' vix hoc persuadeas rerum naturæ consultis,' inquit Scaliger: quasi

Vidimus flavum Tiberim, retortis
Littore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum monumenta regis,
Templaque Vestæ:
Iliæ dum se nimium querenti
Jactat ultorem; vagus et sinistra

verunt in mari superfuso. Aspeximus flavum Tiberim ire prostratum monumenta Regis Numæ, et ædem Vestæ, aquis magno impetu reflexis a ripa Tusciam spectante: dum hic fluvius, Jove indignante, nimium indulgens uxori Iliæ dolenti præter

Torrentii *dammæ.*—13 Cuning. *flavom.* Harl. 2. *remotis* pro *retortis.*—15 *Ire disjectum* Sanad. et Cuning. ex codd.—19 '*Jove non probante* placet fere præ commentis Interpretum, nisi tu quid novi habes.' Ita scribit Gronovius in Epist.

NOTÆ

vero bene palumbes non hic intelligi queant, quas in arboribus constat nidificare. Quid porro quod scribit Suetonius Octav. cap. 94. Cæsare sylvam cædente, arborem palmæ in omen victoriæ servari jussam, e qua soboles enata paucis diebus sic adolevit, ut non modo æquipararet matricem, sed et obtegeret, 'frequentareturque columbarum nidis.'

13 *Flavum Tiberim*] Seu ex eluvione turbidum, ut fit; seu quod, ut scribit Virgil. Æneid. VII. 31. 'Vorticibus rapidis, et multa flavus arena.'

Retortis Littore Etrusco violenter undis] Retroactis Romam versus aquis, repulsisque ab ostio maris Tyrrheni sive Etrusci, in quod influit: qua exundatione vastitatem urbi visus minari Tiberis. Huc pertinet quod refert Dio lib. XLV. flumina quædam in Italia contrarias in partes fluxisse, Augusti temporibus: piscesque innumerabiles e mari in continentem ejectos per ostia Tiberis.

15 *Monumenta Regis*] Numæ Pompilii, secundi Romanorum Regis, Palatium, quod et Curia Pompiliana et Regia, vocabatur. Intelligunt alii cetera Numæ opera seu monumenta publica.

16 *Templaque Vestæ*] Ex Dionys. Halic. lib. II. Templa duo Romæ habebat Vesta, alterum a Romulo, alterum a Numa Pompilio conditum medio spatio Capitolium inter et Palatium, unis mœnibus utroque colle incluso.

Templa] Abusive pro æde quæ non erat augusta, sive augurio consecrata, at augustum erat illius atrium.

Vestæ] Ejus ædes erat rotunda, quod terra, quæ rotunda est, Vesta dicta fuit, quippe quæ rebus omnibus vestitur: vel quia vi sua stat. Alii aliter. Vide Cic. de Nat. Deor. I. n. 67.

17 *Iliæ*] Matri Romuli, suæ uxori, conquerenti de nece Julii Cæsaris sibi consanguinei. Ilia jussu Amulii in Tiberim, ut volunt quidam, præcipitata, huic proinde fluvio nupta fertur: ab eoque indulgentius æquo vindicatur.

18 *Sinistra Labitur ripa*] Majorem ergo urbis partem, quæ ad sinistram est, forum scilicet Romanum, atque Aventini Palatinique collium imam regionem exundans vastat Tiberis.

Labitur ripa (Jove non probante) u-
xorius amnis.
Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persæ melius perirent;
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet Divum populus ruentis
Imperî rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?

modum, se vindicem ostentat, atque in lævum littus errat exundans. Juvenes pauci culpa parentum audient aliquando Romanos strinxisse gladios, quibus juste magis confoderentur Persæ graves; discentque bella civilia. Quem Deorum populus invocet labente Republica? Quibus votis instabunt Virgines sacratæ apud Vestam

Salmasio, Syllog. Epist. tom. II. p. 554.—20 *Uxorius amnis* in vs. 20. legunt Harl. 1. 2. 3. 5. 6. Vet. Comb. Venett. 1477. 1478. 1479. et aliæ vett.—

NOTÆ

19 *Jove non probante*] 'Si omnia fato fiant, cur non probat Jupiter? aut si Jupiter non probat, cur adversus fatum Tiberis ruit? sive vult Cæsaris ultor esse, quid igitur Romæ pulcherrima et religiosissima quæque demolitur, cum Romam ipsam Cæsaris nepotibus promiserint fata?' Sic magna lis Horatio mota a Jul. Scaligero. Numquid vero nostrum erit viros inter tantos tantas componere rixas? At cavillationem agnosce, lector, ne dicam sycophantiam vitilitigatoris. Probat Jupiter sane vindicari nefariam cædem Principis et Pontificis. Ovid. Fast. III. 705. 'At quicumque nefas ausi, prohibente Deorum Numine, polluerant Pontificale caput.' At non probat quod uxori Iliæ obsequentior fluvius ultra modum evagetur, eatque dejectum sacra profanaque sine ullo discrimine. Nec absurde alii scribunt, Jovi Diisque non placere quod Tiberis moliatur Cæsaris ultionem, quam Augusto fata reservabant.

20 *Uxorius*] Uxori plus æquo deditus et indulgens. Virgil. Æneid. IV. 226. 'pulchramque uxorius urbem Exstruis.'

21 *Audiet cives, &c.*] Quasi vaticinatur Horatius peracta jam bella civilia, quibus Italia fœdata, et mutuis vulneribus cives absumti, juventusque imminuta ac prope exhausta fuerat.

22 *Graves Persæ*] Parthi, ut ad calcem hujus Odes annotabo, intelligendi. *Graves*, seu ob armorum pondus, seu quod Romanis diu graves incubuere, vel propter unam cladem Crassianam, de qua postea dicam amplius, tum alibi, tum præcipue IV. Od. 15.

23 *Vitio parentum*] Per ambitionem, cupiditatem, iram, in semet gladios stringentium, quibus hostes erant petendi.

27 *Virgines sanctæ*] Vestales ignis æterni custodes, Vestæ perpetua virginitate et summo cultu addictæ, hincque ad placandum ejus numen

Cui dabit partes scelus expiandi
Jupiter? tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus,
Augur Apollo.
Sive tu mavis, Erycina ridens,

obsecrationes minime suscipientem? Cui Jupiter dabit munus eluendi crimen? o Phœbe fatidice, obsecramus ut succurras, albos humeros nube velatos habens: seu vis

26 Harl. 3. *prece qua fatigant.*—29 *Cui dabit parti scelus expiandum* codex Bersmanni.—31 *Nube candenti* Sax. Vat. 1. 2. Torn. duo codd. Torrentii, duo Bersmanni, plerique Bonfin. Pulm. 1. 2. 3. Anhaltinus Fabricii, Fran. Dess. 1. Lips. 1. Harl. 6. Vet. Comb. Locher. Venett. 1477. 1478. 1479. et 1483. Marcil. et Cuning. et ita Vet. Schol. *candenteis* omnes codd. Cruquii,

NOTÆ

potentiores. Cic. de Leg. II. n. 20. 'Virgines Vestales in urbe custodiunto ignem foci publici sempiternum.' Et n. 29. 'Vesta quasi focus urbis....ei colendæ Virgines præsunt,' &c. Vide A. Gellium I. 12. ubi, inter alia bene multa, hæc scribit: 'Vestalem Virginem minorem annis sex, majorem quam annos decem natam capi fas non esse: patrimam et matrimam esse oportere: neque lingua debili, sensuve aurium deminutam, aliave quavis corporis labe insignitam: nec quæ ipsa, aut ejus pater emancipatus sit: aut cujus parentes servitutem servierint, vel in sordidis negotiis diversentur,' &c.

Minus audientem] Præ ira graviori et fere implacabili, tum ob effusum impie sanguinem sibi cognatum, ut jam ante dixi, tum ob sacrilegam percussorum audaciam, quæ summum Sacerdotem violarant, absque ulla Numinum reverentia. Ovid. Fast. III. 700. ita Vesta loquitur: 'Meus fuit ille Sacerdos: Sacrilegæ telis me petiere manus.'

30 *Venias precamur*] Invocat præcipue Apollinem, qui et Trojanis pridem, et post Romanis semper impense favit.

31 *Nube candentes humeros amictus*] Missis aliorum interpretationibus, hunc locum optime intelligas cum iis qui putant allusisse Horatium ad id quod commemorant anno cædem Julii Cæsaris consecuto Solem caligine obvelatum semper fuisse, quasi in sceleris admissi execrationem. Plutarch. in Cæsare, Dio lib. XLV. Plin. II. 30. 'Prodigiosus,' inquit, 'Solis defectus, occiso Dictatore Cæsare, totius pæne anni pallore continuo.' Virgil. Georg. I. 466. 'Sol etiam extincto miseratus Cæsare Romam, Cum caput obscura nitidum ferrugine texit; Impiaque æternam timuerunt sæcula noctem.'

32 *Augur Apollo*] Quippe qui divinationibus præesse credebatur.

33 *Erycina*] Post Apollinem, Veneris opem implorat: quæ mater Æneæ, a cujus filio Iulo Cæsar Julius. Venus porro in Eryce Siciliæ monte fanum habebat, unde Erycina dicta. Romam postea translata in ædem ipsi sub hac appellatione consecratam extra portam Collinam. Nec omittendum quod Venus Cæsaris dicta sit genitrix, et ab eo dicata etiam æde singulari cultu honorata; in castris denique ejus tessera fuit genitrix Venus; sicut in Syllæ Apollo, in Antonii Lar Deus, in Pompeii Junio-

Quam Jocus circum volat, et Cupido;
Sive neglectum genus et nepotes
Respicis auctor,
Heu nimis longo satiate ludo:
Quem juvat clamor, galeæque leves,
Acer et Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.
Sive mutata juvenem figura,
Ales, in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæsaris ultor:

potius adesse, o blanda Venus, circa quam Joci et Amores volitant: seu abjectam prolem atque posteros respicis, o Mars Romanæ gentis parens, eheu bello nimis diuturno satiate, qui gaudes vociferationibus, et galeis politis, atque aspectu Mauri peditis erga sævum adversarium feroci. Sive immutata specie adolescentem exhibes in terra, tu alatus filius benignæ Maiæ, sinens te dici vindicem Julii Cæsaris; tarde

et multæ edd. vett. *candentis* in reliqnis et Exc. Sax. pro v. l.—34 Edd. fere omnes *circumvolat* una voce; Kidd. pro v. l. *circum volat:* et ita Pulm. 1. 3. unus Bersmanni, Rutgers. Cuning. et Sanad.—37 'In codice uno pervetusto *Seu* pro *Heu* scriptum reperi, eo nimirum sensu, ut præcedentibus duobus versiculis Urbis conditorem Romulum appellaverit, nunc Martem invocet.' *Torrent.* *En* pro *Heu* Lips. 4. a m. pr. *satiare* Cujac. ap. Cluver. laudante Cuning.—39 *Marsi* ex conjectura Tan. Fabri recepit Bentl. eumque secuti sunt Furstenberg in ed. 1760. Kidd. et Wakef. *Mauri* testantur omnes omnium codd. et edd. ante Bentl. probantibus Jani, Gesn. Baxt. Wetzel. aliis. Vide Aristarch. Anti-Bentl. Johnsonii, pp. 16. 25.—40 *Voltus* Kidd. cum

NOTÆ

ris Pietas, in Majoris Hercules Invictus.

35 *Sive neglectum*] Ad Martem denique convertitur, patrem scilicet Romuli, Romanæque adeo gentis auctorem.

37 *Longo satiate ludo*] Tot bellis civilibus, quæ sunt ludus Martis. *Clamor*] Bellicus in pugnæ conflictu. *Galeæ leves*] Ardente scilicet bello sæpius contrectantur et poliuntur.

39 *Acer et Mauri peditis cruentum Vultus in hostem*] Truculentus erat Maurorum vultus. Respiciunt hic aliqui ad historiam: grave nempe bellum Jubæ Mauritaniæ Regis adversus Jul. Cæsarem. De quo Sueton. cap. 66. 'Fama hostilium copiarum 'suos' perterritos .... confirmabat .... cum expectatio adventus Jubæ terribilis esset,' &c. Non male quidam censent reponendum hic: *Marsi peditis.* Isti enim optimi Italiæ et Romani exercitus milites potius videntur fuisse commendandi, quam hostes et alieni.

41 *Sive mutata, &c.*] Augustus, quod valde ingeniosus, Mercurius audiebat.

Juvenem imitaris] Vulgaris erat opinio et fama, Mercurium Julii Cæsaris vindicem esse, assumta juvenili figura Augusti, qui natus erat annos tantum novemdecim, quando Cæsar interfectus est.

43 *Maiæ*] Mater hæc Mercurii erat.

44 *Cæsaris ultor*] Sueton. Octav.

Serus in cœlum redeas, diuque
Lætus intersis populo Quirini:
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocyor aura
Tollat! hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps:
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæsar.

remigres in cœlum, diuque maneas cum Populo Romano, neque celerior ventus rapiat te nostris criminibus infensum. Ama potius hic ingentes triumphos, et appellationem parentis auctorisque; neque patiaris, o Cæsar, te imperante, Medos impune in equis vagari.

Bentleio; *Vulnus* Desp. in Notis.—45 *Serus in cœlo* Locher. et Basil. 1531.—46 Brodæi codex, *populo Quiritum;* Jannoct. Vat. 1. tres codd. Lambini et Carr. Cruquii, *populo Quirino*, sed in hoc *o* mutatum est in *i*, et gloss. superscr. 'Romano.' Heinsius quoque ad Ovid. Fast. IV. 375. ex vetustis exemplaribus legit, *populo Quirino;* et ita etiam Cuning. et Broukhus. ad Propert. IV. 10.—48 *Ocyus* Gott. *Ocior* omnes codd. Torrentii et edd. vett.—51 *Nec sinas* Brodæi codex.

NOTÆ

cap. 10. et 29. antea cit. Ovid. Fast. III. 707. Cæsaris interfectores tale nefas ausi, inquit, 'Morte jacent merita. Testes estote Philippi; Et quorum sparsis ossibus albet humus. Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt Cæsaris, ulcisci justa per arma patrem.'

45 *Serus in cœlum redeas*] Sic multos annos Augusto exoptat, ejusque præsentiam opemque Populo Romano necessariam atque amabilem asserit Poëta. Vide Sueton. Octav. cap. 56.

49 *Magnos triumphos*] Sueton. Octav. cap. 22. 'Curules triumphos tres egit, Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum, continuo triduo omnes. Bis ovans ingressus urbem est, post Philippense, et rursus post Siculum bellum.'

50 *Hic ames dici Pater*] Ex Sueton. Octav. cap. 58. nullo magis honore lætatus est Augustus, quam cum ab universis maximoque consensu Pater Patriæ consalutatus est. Id enim cognomen afferenti, mandantibus cunctis, Valerio Messalæ lacrymans ita respondit: 'Compos factus votorum meorum, P. C. quid aliud habeo Deos immortales precari, quam ut hunc consensum vestrum ad ultimum vitæ finem mihi perferre liceat?'

Atque Princeps] Cornel. Tacit. Annal. initio: 'Lepidi atque Antonii arma in Augustum cessere: qui cuncta discordiis civilibus fessa nomine Principis sub Imperium accepit.' Et Dio lib. LIII. ita scribit: 'Princeps Senatus dictus est sexto Consulatu; eo more, qui integro etiamnum Populi in Repub. statu receptus erat.'

51 *Medos*] A Medis ad Persas, et ab his ad Parthos tandem Orientis Imperium transiit. Hinc promiscue tria vocabula ista usurpantur sæpius ab Horatio.

Inultos] Tunc populis istis inferre bellum meditabatur Augustus. Vide Od. 19. hujus libri.

Equitare] Equitatu suo Romanis insultare. Vel quod urbana etiam negotia equitando Parthi obirent, Strabone teste.

ODE III.

AD NAVEM QUA VEHEBATUR VIRGILIUS ATHENAS PROFICISCENS.

Precatur Virgilio Athenas proficiscenti prosperum navigium. Execratur Tiphyn primæ navis repertorem. Originale hominis peccatum curiosum ingenium.

Sic te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera,

Ita te salvam ducant Cypri Domina, et Helenæ fratres, astra fulgentia, et parens

Decimam quintam Libri quarti Oden hanc constituit Sanadonus. In Inscript. variant codd. Multi simpliciter, *Ad Navim*; multi addunt, *qua Virgilius Athenas vehebatur.* In plurimis nulla est Epigraphe.—1 *Sic te cœlipotens Cypris* codex vetustissimus Barthii.—2 Harl. 6. *fulgida sidera;* et ita

NOTÆ

Ode est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus Choriambicus Trimeter, constans e Spondæo, Choriambo, et Pyrrhichio. Ita scanditur:

Sīc tē | Dīvă pŏtēns | Cȳprĭ.

Alter quisque versus est Choriambicus Asclepiadeus Tetrameter: constans e Spondæo, duobus Choriambis, et Pyrrhichio:

Sīc frā | trēs Hĕlĕnæ | lūcĭdă sī | dĕră.

1 *Sic te Diva, &c.*] Venustatis et elegantiarum plena est hæc Ode: voces habet et sententias perinde graves, exempla insignia, oratoriam tractationem egregiam. Denique hic triumphat Heroicus ille spiritus, quem in Poëta nostro laudat Quintilianus, ut Lyricorum fere unum legi dignum existimet.

Sic] Particula est adjurantis et voventis. Sic te Dii ventique integram servent precor, inquit, ut tu sospitem deferas Virgilium, o navis. Ille navigationem instituebat Athenas jam quinquagenario major, ut divino Æneidos operi coronidem imponeret.

Diva potens Cypri] Venus, quæ præcipuos habebat honores apud Cyprum Insulam maris Mediterranei, Ciliciam inter et Syriam. Variis illa dominis subinde paruit: a Turcis denique est occupata, et erepta Venetis anno 1570. Cur autem invocatur Venus, ut faveat naviganti? An, quod opinatur Marcilius, ejus numen in puppi appictum, et navis insigne erat et tutela? an quod Veneris stella navigantibus utilis? an quod fabulantur e maris spuma procreatam in mare jus et imperium obtinere? Virgil. Æneid. v. 800. Neptunus ita Venerem alloquitur: 'Fas omne est, Cytherea, meis te fidere regnis, Unde genus ducis.' Ovid. Epist. xvi. 23. 'Illa (Venus) dedit faciles auras ventosque secundos: In mare, nec mirum, jus habet orta mari.'

2 *Fratres Helenæ*] Castor et Pollux. Leda, Tyndari Laconiæ Regis uxor, ut aiunt, ova duo peperit, e quorum altero prodierunt Pollux et Helena immortales e Jove nati, ex altero Castor et Clytæmnestra mortales e Tyndaro. Hinc illi Tynda-

Ventorumque regat pater,
Obstrictis aliis, præter Iapyga:
Navis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et serves animæ dimidium meæ.

ventorum, conclusis reliquis, excepto Iapyge; o navis, quæ debes Virgilium tibi commissum, oro ut eum sospitem applices ad littus Atheniense, ac tuearis partem di-

etiam Cuning.—3 Codex Bersmanni, *Ventorumque pater regat.*—4 Idem codex cum Pulm. 1. 2. 3. 4. *Obstructis aliis*, uti edidit Muretus; sed omnes alii codd. et edd. antiq. habent *Obstrictis*. Vide Homer. Od. K. princ. *Obstrusis* Servius ad Virg. Æn. VIII. 710.—5. 6 Wakef. interpungit: *Navis, q. t. creditum D. Virgilium finibus Atticis, Reddas, &c.* ita annotans: 'Mirari satis nequeo, neminem Editorum, quorum sane proventum uberrimum sibi nacta est Horatii felicitas, rectam hujusce loci rationem arripuisse. Erat Virgilius scilicet in fines Atticos nave deferendus, unde in patriam reditum tutum dilectissimo Poëtæ precatur Flaccus: cui scriptoris scopo manifeste

NOTÆ

ridæ vocantur a Latinis quidem, a Græcis vero Jovis filii, Διόσκουροι. Porro quod a Piratis ac prædonibus mare, dum viverent, liberassent, a Neptuno dicuntur adepti esse potestatem naufragis opitulandi. Hinc σωτῆρες dicti: et hinc *lucida sidera:* in astris nimirum recensentur Castor et Pollux: eorumque stellæ cum simul apparent, salutares; cum solitariæ, graves et noxiæ creduntur. Arnobius ignes seu fulgores marinos vocat. Vide Plin. II. 37. Hygin. lib. II. &c. et infra Od. 12. hujus libri Not.

3 *Ventorum pater*] Jovem intelligit Marcilius, quia veteribus Physicis Jupiter est aër agitatus et fluens, adeoque id quod ventum appellamus. Alii melius exponunt de Æolo, qui ventorum rex et pater dictus, quod ventorum astrorumque rationem apprime calluerit. Is regnavit Iliacis temporibus apud Insulas Æolias, quæ et Vulcaniæ, Italiam inter et Siciliam positæ. Plin. III. 8. et 9.

4 *Obstrictis aliis*] Ceteri venti minime propitii retineantur, unus emittatur Iapyx Virgilio commodus in fines Atticos properanti. Alludit Horatius ad utrem Ulyssi ab Æolo donatum, in quo venti erant inclusi, præter Zephyrum navigationi ejus utilem. Quidam legunt, *obstructis*, sed male. Homer. modo cit. Odyss. K. κατέδησε, *ligavit*. Virgil. Æn. I. inclusos carcere ventos pariter canit.

Iapyga] Ventus ille ex Apuliæ finibus proficiscitur, adversus Eurum flat, idem propemodum atque Caurus, in Græciam proinde ex Italia solventibus plane utilis. Vide Gell. II. 22.

6 *Virgilium*] Huic cum Poëta nostro familiaritas maxima, ut mirum non abs re videatur, quod nullam fecerit usquam mentionem Lyricorum Principis Heroicorum ille Princeps.

Finibus Atticis] Attica regio Helladis in angulo Orientali et Australi, ubi longe præclarissima et nominatissima civitas caput extollit, 'Athenæ omnium doctrinarum inventrices,' Cic. de Orat. I. 13.

8 *Animæ dimidium meæ*] S. Aug.

Illi robur et æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti;
Quo non arbiter Adriæ
Major, tollere seu ponere vult freta.

midiam animæ meæ. Is profecto circa cor habebat lignum tresque æris laminas, qui primus mari sævo credidit navim frangi facilem, neque metuit Africum violentum cum Borea pugnantem, neque Hyadas noxias, neque furorem Austri; quo nullus est dominator in Adriatico mari potentior, sive concitare sive placare fluctus velit. Quod mor-

per nostram interpunctionem consultum ivimus.'—10 *Circum pectus* conj. G. Fabric.—14 *Nec tristeis* multi codd. et edd. vett.—15 *Hadriæ* cum aspiratione in omnibus codd. Torrentii ; et sic Bentl. Cuning. et Sanad. ex vetust. codd. et lapp. cf. Broukh. ad Propert. I. 6. 1.—16 Wakef. *Q. n. a. Adriæ Major tollere, s. p. vult, freta*, cum hac Nota : ' Ita se habent ordo loci et con-

NOTÆ

Confess. IV. 6. ' Bene,' inquit, ' de amico suo dixit quidam, ' dimidium animæ meæ ;' nam ego sensi animam meam et animam illius unam fuisse animam in duobus corporibus ; et ideo mihi horrori erat vita, quia nolebam dimidius vivere,' &c. altero scilicet mortuo. Vide Pers. Sat. V. 22. et infra II. Od. 17.

9 *Illi robur et æs triplex, &c.*] Is habebat cor ligno quovis et ære durius, χαλκεοκάρδιος Theocr. Idyll. XIII. huic ferreum pectus erat, qui primus ausus est mari se credere, atque, ut canit Juvenalis Sat. XII. 57. ' Ventis animam committe, dolato Confisus ligno, digitis a morte remotus Quatuor aut septem, si sit latissima tæda.' Sophocles in Antigone ait multa quidem cerni stupenda, at nihil magis quam quod homo fluctus tumidos navicula tamen subire non formidet. Vide Plin. Procem. lib. XIX.

Robur] Pro qualibet re duriori usurpatur. Virgil. Æneid. VII. ' æternaque ferri Robora.'

12 *Primus*] Typhis Bœotius, inquiunt, a Pallade edoctus navim primus fabricavit, quæ Argo dicta est ; eaque Colchicam expeditionem est aggressus Jason. Vide Plin. VII. 56. Constat tamen ante illud tempus fuisse navigatum. Testis Herodotus de Phœnicibus et Græcis. Ex Athen. XV. 13. Janus navigia primus reperit. Ex Thucyd. et Libanio primi Corinthii naves concinnarunt.

Africum] Meridionalem ventum, Aquilonibus proinde colluctantem. De eo jam Od. 1.

14 *Tristes Hyadas*] Ab ὕειν, *pluere*, dictæ sunt, quod pluvias ferant eæ stellæ septem in fronte Tauri collocatæ : Latinis Suculæ vocantur. Cic. de Nat. Deor. II. 111.

Rabiem Noti] A Meridie flat Notus, nebulosus et humidus, et hinc nomen ; nam Græce νοτὶς *humor* dicitur. Vide Gell. jam cit. II. 22.

15 *Quo non arbiter Adriæ Major*] Ratio patet ex rerum situ et natura, III. Od. 3. ' dux inquieti turbidus

Quem mortis timuit gradum,
Qui siccis oculis monstra natantia,

tis genus formidavit qui sine lacrymis aspexit pisces monstrosos nantes, ac mare in-

struction: Quo non arbiter major tollere freta, vel ponere, si vult; ne quis adhibitam nobis distinctionem demiretur.' Scaligerus legerit: *ponere seu tollere.* Kidd. cum Bentl. *volt.* Codex Carr. ap. Cruquium *fretam.*—18 *Qui rectis oculis* ex conjectura edidit Bentl. eumque secuti sunt Furstenberg et

NOTÆ

Adriæ.' Atqui hypercritice Jul. Scaliger, 'Austrum,' inquit, 'præter ceteros ventos summum habere imperium in mare Adriaticum scribit Horatius: quod esse falsum intelliget quisquis sciet Adriaticum recta excurrere in Vulturnum, cujus impetu etiam crescit Ionio subinvecto Adriaticum. Boreæ quoque subjectum est qui ex alto spirat.... Auster autem ex devexiore parte flans Apennino frangitur: quamobrem non subruit, sed radit,' &c. At Parthenius ex Petro Medina Hispano, qui rei Nauticæ et ventorum rationem luculenter investigavit, egregie Poëtam nostrum tuetur et vindicat: 'Austrum,' inquit, 'arbitrum Adriæ recte ait Horatius.' Nam etsi non omnino in Notum excurrat Adriaticum mare, ut scribit Scaliger, nihilominus ita se habet, ut non minus ab Austro quam a Vulturno possit concitari. Enimvero principales quinque venti duas quartas habent; (ita loquuntur Nautæ et ventorum periti;) ergo Vulturni quartæ duæ sunt, una ad Subsolanum, altera ad Austrum respicit. Porro hujusmodi venti principales et integri octo referuntur; intra quos alii sunt quos medios vocant, 'non profecto quod minori spiritu ac vehementia ferantur quam illi, sed quod in eorum medio describantur.' Itaque tam vehementes esse quartas quam principales, perspicuum sit. Hæc illi.

Adriæ] Adria seu Adriaticum mare, hodie Sinus Venetus, inter Italiam, Græciam, Illyricumque, longe porrigitur ad Septemtrionem.

17 *Quem mortis timuit gradum*] Quidam tres gradus mortis afferunt, fatum, genituram, casum: alii mortis accessus intelligunt: certe parum ad rem. Nostra videatur interpretatio verior quo simplicior. Varia naufragorum mortis genera, si lubet, accipe fluctibus summergi, a piscibus devorari, ad rupes allidi, vel in scopulos insulamve desertam ejici, ibique omni ope destitutum contabescere et mori. Præterea contingit aliquando navigantes tempestate ingruente dispelli ad barbaras oras, ubi vel ab Anthropophagis dilaniantur, vel Idolis mactantur: quo quidem fati genere tantum non absumti sunt Orestes et Pylades apud Tauricam regionem. Vide Euripid. Iphigen. in Tauris: item nostras Not. III. Od. 4. 33. ad eas voces: 'Britannos hospitibus feros.' Adde et aliud, navi etiam integra, periculum moriendi vel siti vel fame reflantibus et contrariis diu ventis, nimirum in navigatione longiori; sive cum aqua dulcis jam rara ad dimensum distribuitur siticulosis; sive cum deficientibus omnibus cibariis, navigantium unus vel aliorum conspiratione vel sorte assumitur jugulandus, urgente scilicet extrema necessitate, alimento ceteris futurus. Quod nec cogitari potest absque horrore.

18 *Monstra natantia*] Cete grandia et immania. Juvenal. Sat. XIV. 283.

Qui vidit mare turbidum, et
  Infames scopulos, Acroceraunia?
Nequicquam Deus abscidit
  Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiæ
  Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti
  Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
  Ignem fraude mala gentibus intulit:

tumescens, et Acroceraunias rupes naufragiis famosas? Frustra Deus providus terram segregavit a mari disjungendo, si naves sceleratæ transeunt nihilominus vada minime tentanda. Mortalium genus quidlibet aggredi non veretur, ferturque ad facinora prohibita. Temerarius Iapeti filius populis advexit ignem furto improbo.

Kidd. improbantibus Gesn. Jani, et Wetzel. *Qui rectis oculis* Cuning. et id recepit Sanadonus. Wakef. *ficcis:* num voluit *siccis?* Jo. Dryden jam ante Bentleium sic locum verterat: *with stedfast sight.*—19 Codex Bersmanni, Harl. 1. 2. Pulm. 4. Mentel. tres Lips. Dess. tres Torrentii, Brod. omnes Bland. Mart. Carr. Harl. 1. 2. Vet. Schol. Venet. 1492. Ascens. Landin. Bentl. Cuning. et Locher. *turbidum;* Venett. 1477. 1478. 1479. 1483. omnes Lamb. Harl. 3. 4. 5. 6. Fran. Lips. 3. Brod. pro v. l. Glarean. Lamb. Torrent. Heins. Fabr. Christ. Sanad. aliique *turgidum.*—20 *Infameis* edd. vett. *alta Ceraunia* Lactant. Marcil. G. Fabric. Baxt. Jani, Bipont. et Wetzel. *acro ceraunia* divise in plurimis codd. ap. Jani. *Acroceraunia* Harl. 1. 3. 4. 5. 6. 7. Gott. et omnes alii codd. cum Venett. 1477. 1478. 1479. 1483. 1486. 1490. Florent. 1482. et al. vett. recepernnt etiam Bentl. Talbot. Comb. Kidd. *Atroceraunia* Harl. 2.—22 Bentl. ex conj. edidit *dissociabilis;* hinc Kidd. *dissociabiles,* ut citant Gualtierus et Portæus ad Pancirol. I. 38. et Nic. Heinsius ad Val. Flacc. I. 827. *dissociabile,* i. e. dissociabiliter, Cuning. *dissociabili* testantur omnes codd. Lambini, Cruquii, et Torrentii, omnes Harleiani, Gott. Brod. Venett. 1477. 1478. 1479. 1483. Flor. 1482. al.—26 *Mens humana* in uno cod. Torrentii. Sanadonus ex conj. *vetitum et nefas;* et sic Du Hamel ex antiq. libris. Kidd. conj. *vetitum, nefas!*—27 *Fallax I. genus* N. Heins. ad Ovid. Met. II. 406.—30 *Subvectum* codex

NOTÆ

'Oceani monstra.'

20 *Acroceraunia*] Excelsi in Epiro montes, quod crebro fulmine percutiantur eorum fastigia, sic dicti, a *κεραυνὸς, fulmen,* et ἄκρον, *summum.* Hic designat Horatius Acroceraunium Promontorium Ionio mari imminens, vulgo, *Capo della Chimera,* aliis, *Capo della Lengueta.* In Epiro situm est, non procul Albaniæ finibus.

21 *Nequicquam Deus abscidit, &c.*] Voluit Deus pericula maris arcere ab hominibus; ipsi vero illis se ultro committunt. Bene Poëta Græcus ait, quanto est dulcior mater quam noverca, tanto esse terram mari optabiliorem. Bias autem sapienter dicebat, nec vivis nec mortuis accenseri navigantes debere.

25 *Omnia perpeti*] Quælibet agendo patiendoque moliri, ut nihil grave aut arduum videatur.

27 *Iapeti genus*] Prometheus, de quo postea Ode 16. et II. Od. 13.

Post ignem ætheria domo
  Subductum, macies et nova febrium
Terris incubuit cohors;
  Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.
  Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis.
  Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Post ignem cœlo surreptum terras invasit macies et frequentia morborum insolita; atque sera necessitas mortis antea dilatæ passum acceleravit. Dædalus per inanem aërem volare tentavit alis homini non concessis. Vis Herculis sibi patefecit aditum

Fabricii; *Sublectum* conj. Cuning.—33 *Læti* duo optimi codd. Torrentii; *Leti* in ceteris ejusdem.—34 *Expertus 'st* maluit Harius Epist. Crit. p. 93.—36 *Perrupit Acherunta* ed. Lambini. *Perrupitque* Harl. 6. vetustissimus Barthii cum nonnullis edd. antiq. et sic conjectabat aliquis ad marg. ed. Pulmanni. Copulam non agnoscunt Bland. Mart. Carr. ceteri Harl. et tres Torrent.—

NOTÆ

Scribit Theophrastus, idcirco dici Prometheum hominibus dedisse ignem cœlo dereptum, quia Philosophiam ac lumen vitæ intellectualis, quæ divina est, mortalibus invexit. Ex Cic. Tusc. v. et aliis. Prometheus Caucaso affixus fingitur, quod ex eo monte altissimo siderum naturam ac motum studiose contemplaretur: ibique cœlestium cognitioni sedulo incumberet. Et quod exinde fulminum rationem perscrutatus hominibus indicasset, fabulati sunt ignem cœlestem ab eo surreptum ac in terras delatum. Denique vultur seu aquila cor illius vellicans optime significat anxietatem animi naturæ arcana rimantis et non sine labore investigantis. Eccles. I. 'In multa sapientia multa indignatio .... labor et afflictio spiritus: et qui addit scientiam, addit et laborem.'

29 *Post ignem ætheria, &c.*] Animadverte expressa fabulis Adæ peccatum, peccatique stipendia, mortem, morbos, molestias, &c. Ex Hesiodo, cum ignem furatus esset Prometheus ad animandas statuas e luto a se fictas, iratus Jupiter Pandoram in terras misit, quæ aperta pyxide mala omnia diffudit.

32 *Tarda necessitas*] Melioribus sæculis vita erat homini diuturnior. S. Cyprian. Ep. II. S. August. de Civ. II. 14. Porro ex Sacris Codicibus noverant Ethnici productiorem ac longiorem fuisse vitam primis hominibus. Plin. Procem. lib. XIV. 'Quando voluptas vivere cœpit, vita ipsa desiit.'

34 *Dædalus*] Is faber Atheniensis peritissimus erat et perquam ingeniosus: multa quidem invenit: navi primus dicitur vela, malum, antennas imposuisse. Pausanias in Bœoticis. Plin. VII. 56. jam cit. Inde fabulati sunt Dædalum pennis sibi cera compactis avolasse Minoia regna fugientem, de quo Virg. Æneid. VI. 14. Ovid. Met. VIII. Diodor. Sic. V. 13. &c.

36 *Perrupit Acheronta Herculeus labor*] Is Inferorum fluvius pro ipsis Inferis non raro ponitur Synecd. de

Nil mortalibus arduum est:
Cœlum ipsum petimus stultitia; neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

ad Inferos. Nihil est hominibus intentatum. Cœlum ipsum affectamus per dementiam. Et nostris criminibus non sinimus Jovem iratum dimittere fulmina.

37 *Nil m. ardui est* Exc. Sax. Brod. Pulm. 1. 4. Mentel. Fran. duo Lips. Harl. 1. 5. 6. Græv. Leid. Regin. a m. pr. optimi Barthiani, (Advers. xxxv. 2.) quatuor Bland. et Bos. quod recepit Bentl. Ita legunt etiam Ald. 1505. L. Bos, Cuning. Wakef. Kidd. et Nic. Heins. ad Ovid. Heroid. Epist. VIII. 101.

NOTÆ

Hercule, ejusque laboribus, alibi nos; cit. vero Diodor. fuse v. 2. &c.

38 *Cœlum ipsum petimus*] Sic Phaëton, de quo IV. Od. 11. Sic Gigantes, de quibus II. Od. 12. et 19. III. Od. 4. &c.

ODE IV.

AD L. SEXTIUM, CONSULAREM.

Hortatur L. Sextium, Consularem virum, et quondam Brutianæ et Pompeianæ factionis asseclam, ut vere jam ineunte, dimissa Catoniana sua severitate, ad Epicureismum se recipiat.

SOLVITUR acris hyems grata vice veris et Favonî,
Trahuntque siccas machinæ carinas;

Aspera hyems relaxatur jucunda vicissitudine veris ac Zephyri: et machinæ dedu-

Ode tertia hujus Libri in recensione Sanadoni. Metrum ex cod. Blandino antiquissimo ita constituit Cruquius:

Solvitur acris hyems grata vice
Veris et Favonî,
Trahuntque siccas machinæ carinas, &c.

et sic etiam edidit Jani. Epigraphe in vulgatis exemplaribus est: *Ad P. Sextium consulem.* Muretus *Ad P. Sextium* posuit, et *consulem* sustulit; ita

NOTÆ

Ode est Dicolos Distrophos, unica vero sui generis. Primus quisque versus est Dactylicus Archilochius Heptameter. Quatuor primi pedes sunt vel Dactyli vel Spondæi: tres ultimi sunt Trochæi; sic:

Sōlvĭtŭr | ācrĭs hȳ | ēms grā | tā vĭcĕ | vērĭs | ēt Fă | vōnī

Secundus quisque versus est Archilochius, constans e Penthemimeri Iambica. Primus pes Spondæus, vel Iambus: secundus semper Iambus, cum syllaba: tres postea sequuntur Trochæi; sic:

Trăhūnt | quĕ sīc | cās | māchĭ | næ că | rīnās

Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna;
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes

cunt in mare naves siccas: jamque nec greges amant stabula, nec agricolæ focum; neque prata albescunt pruinis candidis. Nunc Venus Cytherea choreas agit ad Lunam super lucentem: Charites vero cum Nymphis pulsant terram modo hoc modo

Heins. et Steph. Lambinus *L. Sextio Consulari* inscripsit; *Ad Sextum Quirinum* Mentel. Codex. Laurentianus habet, *Sestio Quirino, qui et Festus dictus est;* alii duo Torrentii, *Ad Sestium Quirinum;* Sanad. *Ad Sestium.* Quatuor Bland. *Ad L. Sextium*, probante Cruquio. Sed hi omnes in textu ipso *o beate Sexti* scribunt.—2 'Pro *Trahuntque* legendum *Torquentque*, (cf. II. Epist. 2. 73.) vel *Traduntque*, prout extat in ed. Mureti 1610.' *Waddel.* Multi jam olim conj. *Ducuntque*, teste Glarean. quod et Bonfin. vult, et recepit Ascens. 1519.—5 *Nam Cytherea* codex Bersmanni. Pro *Venus* Cuning. conj. *levis*, h. e. saltans. Pro *imminente Luna* aliam fuisse Lect. patet ex

NOTÆ

Nonnulli Tricolon faciunt Odem hanc, et sic distinguunt versus:

Solvitur acris hyems grata vice
Veris et Favonî:
Trahuntque siccas, &c.

1 *Solvitur, &c.*] Terra, quæ prius hyeme et frigore stricta fuerat, jam resolvitur et aperitur grato reditu vernæ tempestatis; in qua et areolæ florum explicant sese; et mare gelu ante præclusum jam adiri et navigari potest. Veris descriptionem, si lubet, pete, Lector, e Virgil. Georg. II. 324. et seqq.

Favonî] Favonius, a 'fovendo' vel 'favendo' dictus, idem qui Zephyrus, qui ventus flare incipit initio veris. Vide III. Od. 1. Not. ad vocem, 'Zephyris.'

2 *Trahuntque siccas, &c.*] Jam machinis ad mare subducuntur naves, quæ per hyemem in sicco positæ fuerant, extra aquam, in navalibus. *Machinæ*] Instrumenta quibus graviores quæque moles facilius moventur. Nonius Marcell. 'palangas' vocat, et sic describit: 'Palangæ,' inquit, 'dicuntur fustes teretes, qui navibus subjiciuntur, quando attrahuntur ad pelagus, vel cum ad littora subducuntur.'

5 *Cytherea*] Cythera, hodie *Cerigo*, Insula maris Ægæi ad oram Peloponnesi. In ea templum Veneri antiquissimum. Inde *Cytherea* cognomen.

Choros ducit Venus imminente Luna] Novilunii lætitiam et sacra hic plures notari volunt, sicut III. Od. 19. 9. At alii Kalendas Apriles Veneri sacras intelligunt, qui mensis ab aperiendo dictus convenit iis quæ initio hujus Odes afferuntur. Alii Kalendas Martias accipiunt, sive Matronalia, de quibus Ovid. Fast. III. Nam quanquam matronarum iste festus, inquit Marcilius, et nihil pertinebat ad viros austeros quidem et negotiosos, verum lætus erat hilarioribus quoque nepotulis Veneriis, ut Flacco et similibus, paratis semper catillare partem lætitiæ inter Veneres illas, et gaudentibus spectare Nympharum choreas ac mulierum cœtus et choros.

Imminente Luna] Incipientem Lunam intelligunt Interpretes mox citati: nobis vero magis placent alii qui Lunam provectiorem ac desuper

Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.
Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agna, sive malit hædo.

illo pede, dum Vulcanus fervens accendit fornaces operosas Cyclopum. Nunc jurat caput unguentis delibutum coronare vel myrto virenti, vel flore quem producit tellus aperta. Nunc etiam convenit Fauno sacrificare in lucis opacis, sive petat agnam

Gronovii Epistola, Syllog. Epist. tom. II. p. 554.—7 *Alterno terras* codex Altorf. quod Jano magis poëticum videtur.—8 Rutgersius ex Bersmanni codd. Leid. Harl. 3. 5. aliquot Lambini, et Colbert. pro v. l. *visit officinas;* Bodl. *vissit officinas;* Edd. antiq. *ussit officinas.* Bentleius recepit *visit.*—9 Barthii codex antiquissimus, *caput implicare*, sine dubio ex glossa.—11 *Faunum* codex vetust. Barth. Adv. XXXV. 2.—12 *S. p. agnam s. m. hædum* Jano. et duo Vatic. ap. Lamb. Mentel. et sic Rutgers. Faber. alii; *seu p. agnam, s. m. hædos* Carr. ap. Cruq. Bentl. 3. 7. unus Bersm. Brod. Alt. 2. Dess. 2. Locher.

NOTÆ

lucentem explicant, adeoque nolunt ipsas hic accipi Kalendas vel Martii vel Aprilis.

6 *Junctæque Nymphis Gratiæ, &c.*] Cum Venere tripudiant et saltant Nymphæ, Gratiæque tres, Aglaia, Euphrosyne, Thalia. Sannazar. 'Tum manibus simul implicitis per gramina festas Exercent choreas: alios aliosque reflexus Inter se lætæ repetunt: nunc corpora librant In saltus: nunc molle latus, nunc candida jactant Brachia, et alterna quatiunt vestigia planta.'

7 *Dum graves Cyclopum, &c.*] Dum Vulcanus in Ætna monte Jovi cudit fulmina æstate sequenti vibranda. Cyclopes ex Hesiod. Theog. Cœlo Terraque nati; ex aliis, Neptuni ex Amphitrite filii, Vulcano adesse ministri dicuntur et ferrariam exercere: alii aiunt Siciliæ populos fuisse barbaros et prædones. Vide Plin. VII. 2. init. et Virgil. Georg. I. 471. et Æneid. VIII. 418. et seqq. Nomen a *κύκλος, circulus*, et *ὤψ, oculus*, quod unum haberent oculum in fronte instar circuli. Virgil. de Polyphemo, Æneid. III. 635. 'telo lumen terebramus acuto Ingens, quod torva solum sub fronte latebat, Argolici clypei aut Phœbææ lampadis instar.'

8 *Vulcanus*] Is Junone Joveque natus, ob deformitatem dejectus est ab iis in Insulam Lemnum, claudus e casu factus; ubi officinam instituit ferrariam, quam tamen alii collocant in Ætna monte apud Siciliam, alii in Hiera, quæ una est e Vulcaniis insulis.

9 *Nunc decet aut viridi, &c.*] De myrto, deque coronarum et unguentorum usu in conviviis apud veteres celebri, plura dicam postea. Vide ultimam Oden hujus libri.

11 *Fauno*] Huic ruris Deo sacrificabatur Idibus Februarii ex Ovid. Fast. II. Nimirum placabatur initio veris, ut propitius esset gregibus, qui tum foras incipiunt pabulatum educi. De illo Dionysius Halicarn. lib. I. Tull. de Nat. Deor. II. Vide et III. Od. 18. 1. Not.

12 *Seu poscat agna* [*agnam*] Legunt

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Sexti,
Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Jam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia; quo simul mearis,
Nec regna vini sortiere talis,

sive hædum. Mors pallens æquali pede diruit egenorum casas atque Regum palatia. O fortunate Sexti, breve spatium vitæ prohibet nos incipere spem diuturnam. Statim urgebunt te tenebræ, et Inferi celebratissimi, et Plutonis domus levis: ad quam ubi deveneris, neque talorum jactu eliges regem convivii, neque admiraberis

Flor. 1482. Venett. 1483. 1486. 1490. *agnam...hædo* Gott. *agna...hædos* Alt. 1. Sed *agna... hædo* duo Bland. ap. Cruq. omnes Torr. Pulm. 1. 2. 3. 4. Fran. Lipss. duo, Harl. 1. 2. 4. 7. Venet. 1492. et agnoscunt Serv. ad Virg. Ecl. III. 77. Victorin. et Plot. ap. Bend. Ascens. Heins. Fabr. Bentl. Cun. Sanad. *agnam* Harl. 3. 5. 6. *hædos* Harl. 6.—13 Codex Bersmanni et Dess. 2. *pede pulsat.*—14 Codd. Cruq. Bersm. et Cuning. *Sesti;* et ita Glarean. Torrent. Bentl. Sanad. Furstenberg et Kidd.—16 *Jam te premet mors* duo Pulmanni. Dein Acr. Dess. 1. Lips. 2. Gott. et Harl. 3. *fabulæque et manes;* Cuning. conj. *fabulæ manesque;* Bonfin. *fabulasque inanes,* improbantibus Muret. Lamb. et Lips. Antiq. Lectt. lib. III.—17 Scheffer. Syllog. Epist. tom. v. p. 23. Barth. ad Stat. Theb. I. 56. et Advers. xxx. 13. conj. *domus exilii,* quos refellit Rutgers. Lectt. Venus. p. 240.—18 Sanad. *Non regna;* Bentleii unus, *Nec*

NOTÆ

alii, *agna, &c.* et magis Latinitati et elegantiæ congruum volunt. Certe nodus in scirpo.

13 *Pallida mors æquo, &c.*] Claudian. 'Omnia mors æquat.'

14 *O beate Sexti*] Lucius Sextius, vel Sestius, ille est qui tam fidelem Bruto etiam profligato amicitiam servavit, ut et probaretur ab Augusto, et Consul post ipsum fuerit substitutus cum Cn. Calpurnio Pisone, an. U. C. 730. Vide Dion. lib. XLIII. Sigon. &c.

15 *Vitæ summa brevis, &c.*] Non debemus mortales vitam sperare diuturnam.

16 *Nox*] Mors, tenebrosique Inferi. Infra Od. 28. 'Omnes una manet nox.'

Fabulæque manes] Infernales Dii per Antiphrasin *manes,* id est boni dicti, sæpius usurpantur pro ipsis Inferis, de quibus tam multa fabulantur et jactant. Vide Epod. v. 94.

17 *Domus exilis*] Plutonis domum angustam ob frequentiam animarum eo descendentium nonnulli interpretantur. Sed melius alii referunt ad exilitatem umbrarum sive animarum oculos fugientium. Homer. *νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα, Capita mortuorum levia et evanida.* Virgil. Æneid. VI. 269. 'Domos Ditis vacuas et inania regna.'

Quo simul mearis] Cum illuc perveneris jam non licebit luxuriari, indulgere genio, convivia celebrare, &c.

18 *Nec regna vini sortiere talis*] In conviviis eligebant veteres regem seu bibendi magistrum, cui parebant convivæ omnes; eaque electio fiebat sorte et talorum jactu. De eo nos amplius II. Od. 7. in fine, ad ea verba, 'quem Venus arbitrum Dicet bibendi?' Meminit Plautus Asinar.

Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

Lycidam delicatulum, cujus amore ardent jam cuncti juvenes, et paulo post puellæ fervescent.

regna talis sortiere vini.—19 *Lycidam* omnes fere edd. vett. *Lycidan* duo codd. pervetusti ap. Torrent. et Regin. Bentleii.

NOTÆ

Scen. 14. Curcul. Scen. 6. Stich. Scen. 12. Cic. in Verrem v. 'Iste Prætor severus ac diligens, qui Populi Romani legibus nunquam paruisset, iis legibus quæ in poculis ponebantur obtemperabat.' Plutarchus in Apophthegm. refert Agesilaum in compotatione magistrum convivii sorte creatum requirenti pocillatori, quantum cuique ministraret vini, respondisse: 'Si multum vini adest, quantum quisque petierit; si parum, ex æquo omnibus.' Cornel. Tacit. Annal. XIII. festis Saturno diebus, inter alia æqualium ludicra regnum lusu sortientium, evenerat ea sors Neroni. Hic itaque convivii præfectus et Rex dictus est. Arrian. in Epicteto, in Saturnalibus sortitione facta, Rex ita jubet: 'Tu bibito, tu infundito, tu abito, tu venito.'

Talis] De talis ac tesseris jam disserui ad Pers. Sat. III. 48. et 49. dicam et aliquid ad II. Od. 7. 25. De his accurate Meursius.

19 *Tenerum Lycidan*] Formosum puerum, quem deperibat Sextius.

20 *Tepebunt*] Missa quorundam interpretatione subtiliori, sic explico: Puellæ mox inardescent amore Lycidæ pueri, cum adoleverit.

ODE V.

AD PYRRHAM.

Amicæ suæ inconstantiam, quam ficto Pyrrhæ nomine designat, pulcherrima Allegoria insectatur.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus

Quis adolescens exilis, delibutus unguentis suaveolentibus, te amplectitur, o Pyr-

Hæc Ode non habetur in Ed. Sanadoni.—1 *Qui* sine interrogatione quos-

NOTÆ

Hæc Ode est Tricolos Tetrastrophos. Priores duo versus Asclepiadei sunt, ut in Ode prima:

Mæcenas atavis edite regibus.

Tertius quisque est Pherecratius Heroicus Trimeter, e Spondæo, Dactylo, Spondæo; sic:

Grātō | Pȳrrhă sŭb | āntrō

Quartus est Glyconius, qualis est iste Odes præcedentis,

Sic te Diva potens Cypri.

1 *Quis multa, &c.*] Merum nectar esse hanc Oden, agnoscit Scaliger Hypercrit.

Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam
Simplex munditiis? Heu quoties fidem
Mutatosque Deos flebit, et aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea;
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius auræ
Fallacis! Miseri quibus

rha, multas inter rosas sub jucunda specu? Cujus gratia flavos crines nodo colligis ornatu simplex? Eheu quoties deplorabit violatam a te fidem, Deosque inconstantes, et non assuetus stupebit mare sævum atris procellis, qui te nunc amabili potitur, facile confisus te fore semper vacantem, semper gratam, ignorans ventos instabiles!

dam malle ait Chabot.—4 *Cui flavas r. comas* codex Bersm. et Dess. 2.—5 *Heu quotiens* tres codd. Bersmanni.—6 *Mutantesque* Dess. 2. *ut aspera* conj. Cuning. ut exclamatio sit.—8 *Et mirabitur* Regin. Vet. Comb. et Venett. 1477. 1478. 1479. unde Bentl. conj. *Ut mirabitur;* Argent. Donati 1503. *Et mutabitur;* al. ap. Cuning. *Heu mirabitur;* vel, *Hem mirabitur;* Bentl. conj. etiam, *Demirabitur;* With. *Quam mirabitur,* vel *Ammirabitur;* Scaliger. Poët. vi. 7. *Detestabitur.* Omnes alii codd. magno consensu *Emirabitur.*—

NOTÆ

Gracilis] Tenuior, non obesus. Gallice, *de belle taille.* Terent. Eunuch. Act. ii. Scen. 3. 'Haud similis virgo est virginum nostrarum, quas matres student Demissis humeris esse, vincto pectore, ut graciles sient. Si qua est habitior paulo, pugilem esse aiunt; deducunt cibum. Tametsi bona est natura, reddunt curatura junceas.'

3 *Pyrrha*] Meretrix formosa.

Sub antro] Sub fornice.

4 *Cui flavam religas, &c.*] Ex more puellarum Lacænarum. Vide ii. Od. 11. in fine.

5 *Simplex munditiis*] Vestes non habens nimis exquisitas aut magnificas: sine mundo muliebri. Terent. Phorm. i. 2. 54. 'Virgo pulchra, et quo magis diceres, Nihil aderat adjumenti ad pulchritudinem..... vestitus turpis,' &c.

6 *Mutatosque Deos*] Venerem, Cupidinem, antea faventes, postmodum vero contrarios.

Aspera Nigris æquora, &c.] Allegoriam adverte perpulchram. Plaut. 'mulier mare acerrimum.' Sicut in mari ventus, ita sæpe amantis animus derepente mutatur.

8 *Emirabitur*] Vocem hanc reprehendit graviter Scaliger, levi profecto ratione.

Insolens] Insuetus. Cicer. de Orat. i. 'Ea requiruntur a me, quorum sim insolens et ignarus.' Cæsar Bell. Civil. lib. ii. 'Erat in oppido multitudo insolens belli, diuturnitate otii.'

9 *Aurea*] Pretiosa velut aurum, cara, optabili.

10 *Semper vacuam*] Alios amatores non habentem.

11 *Nescius auræ Fallacis*] Nondum sciens quam crebra sint amantium perjuria. Virgil. Æneid. iv. 570.

Intentata nites. Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

O infortunati, quibus haud expertis fulges! murus sacratus ostendit me tabellam ex voto et vestes madidas affixisse in æde Numinis mari dominantis.

13 *Intemptata* tres Bersmanni codd.—14 Codex Bersmanni, unus Vat. Urs. Tornes. Mart. nonnulli Torrentii, Venett. 1477. 1478. 1479. 1491. Locher. Ascens. Glarean. Heins. et R. Steph. *humida;* sex Harl. quatuor Bland. Div. plurimi Torrent. et ceteri fere omnes *uvida.*

NOTÆ

'Varium et mutabile semper Fœmina.'

12 *Miseri quibus, &c.*] Eheu quam sunt infelices ii qui te amant, neque norunt quam sis futura paulo post acerba et immitis.

13 *Me tabula sacer, &c.*] Ego quidem tali e naufragio evasi, nec impune. Pyrrham deperii quoque, sævam expertus, post multa mala tantum non perii.

Tabula sacer, &c.] Solebant naufragi pro servata vita gratias referre Diis, inprimisque Neptuno; unde et in ædibus sacris appendebant tabellam in qua depictum erat suum naufragium: item vestimenta in quibus enatarant. Virgil. Æneid. XII. 769. 'Votas suspendere vestes.' Juvenal. XII. Sat. 27. 'Votiva testantur fana tabella.'

ODE VI.

AD AGRIPPAM.

Horatius adhuc Semipompeianus callide se excusat M. Agrippæ Augusti genero poscenti ut Carmen Heroicum in civile bellum componat. (Similis est argumenti, cujus prima Anacreontis, Θέλω λέγειν 'Ατρείδας. Add. I. Od. 19. 10. it. IV. 15. *Gesn.*)

SCRIBERIS Vario fortis, et hostium

Varius Homerici cantus ales te dicet strenuum et victorem hostium, et quicquid

Decima octava secundi Libri est hæc Ode in Ed. Sanadoni. *Ad M. Vipsanium Agrippam* inscribitur in edd. vett. nonnullis; *Ad Agrippam* in omnibus Torrentii codd. et edd. recentt.—1 *Diceris Vario* quidam teste Marcil. et

NOTÆ

Hæc Ode est Dicolos Tetrastrophos. Tres primi versus Asclepiadei, qualis iste:

Mæcenas atavis edite regibus.

Quartus quisque versus est Glyconius; ut:

Sic te Diva potens Cypri.

1 *Scriberis Vario, &c.*] Res a te in bello præclare gestas describat summus quisque Poëta; non ego tenuis.

Victor, Mæonii carminis aliti,

Chabot.—2 Ed. pr. Zar. Mediol. 1485. 1486. Venett. 1477. 1478. 1479. Florent. 1482. Vet. Comb. cum omnibus codd. Lambini, Cruquii, et Torrentii *alite;* et ita Bentl. cum assecla Kidd. Jo. Passeratii emend. *aliti,* Lambino, Stephano, Sanadono, Gesnero probatam, receperunt Comb. Bipont. Wetzel. Jani, et Mitsch. Vide Heyn. ad Virg. Ecl. IX. 36. *alteri* conj. Markland. Epist. Crit. p. 107. *æmulo* placuit Atterburio, Adventurer No. 58. quod receperunt Jones. et Francis. Post *Victor* punctum ponit J. F. Schmid. ut sequentia usque ad vs. 9. jungantur: *Nos tenues neque conamur alite M. c. dicere, &c.* Similiter jam Landius, qui punctum ponit post *alite.* 'Sed vereor, ne sic nimis torqueatur locus, et inprimis illud *hæc* vs. 5. ingrato pleonasmo

NOTÆ

Observa, lector, quemadmodum se Horatius eximit a triviali laudantium consuetudine, qui tum se belle fecisse existimant cum per singula laudum capita diligenter, ne dicam insulse, ierint.

Vario] L. Varius Poëta non e vulgo scripsit Augusti Panegyricum, Tragœdias, et alia quædam. Thyesten ejus cuilibet Græcorum posse comparari affirmat Quintil. lib. x. Ad nos pervenerunt pauca tantum Fragmenta. Macrobius VI. 1. Virgilium e Vario nonnulla imitatum ostendit: hosque illius refert versus de Morte: 'Vendidit hic Latium populis, agrosque Quiritum Eripuit: fixit leges pretio, atque refixit.' Item: 'Incubet et Tyriis, atque ex solido bibat auro.' Item: 'Quem non ille sinit lentæ moderator habenæ Qua velit ire, sed angusto prius ore coërcens, Insultare docet campis fingitque morando.' Item: 'Ceu canis umbrosam lustrans Cortinia vallem, Si veteris potuit cervæ comprendere lustra, Sævit in absentem, et circum vestigia lustrans, Æthera per nitidum tenues sectatur odores. Non amnes illam medii, non ardua tardant; Perdita nec seræ meminit decedere nocti.' Nonnulli ex Servio perperam scribunt hunc esse Varium cujus meminit Virgilius Ecloga IX. verum hallucinantur. Illic enim legere oportet: 'Neque adhuc Varo videor....dicere....Digna;' sicut est paulo ante: 'Vare, tuum nomen,' &c.

Fortis, et hostium Victor] Vell. Paterc. lib. II. 'M. Agrippa virtute nobilissimus,' &c. Cornel. Tacit. Annal. I. init. 'M. Agrippam ignobilem loco, bonum militia, et victoriæ socium geminatis Consulatibus extulit; mox defuncto Marcello generum sumsit,' Augustus nempe. Senec. Epist. 94. 'M. Agrippa, vir ingentis animi, qui solus ex his, quos civilia bella claros potentesque fecerunt, felix in publicum fuit, dicere solitus erat, multum se huic debere sententiæ: 'Concordia parvæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur.''

2 *Mæonii carminis aliti*] *Aliti,* quasi volucri grandiore, ceu cycno, cantum sublimem pariter et sonorum tollente. Sic Theocrit. Poëtas vocat ὄρνιθας μουσῶν, *aves Musarum.* Non moror aliorum interpretationem, *aliti,* pro penna, calamo, stylo. *Mæonii carminis*] Mæonis filius, aut forte e Mæonia regione Asiæ Minoris, urbe Smyrna, oriundus erat Homerus, qui heroici carminis Princeps et quasi Deus. Hinc Mæonium carmen pro Epicæ, Heroicæ, eximiæ Poëseos facultate et spiritu, quibus præditum Varium Horatius indicat.

Quam rem cumque ferox navibus aut equis
Miles te duce gesserit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Pelidæ stomachum, cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulyssei,
Nec sævam Pelopis domum,

milites te imperante fortiter egerunt navibus aut equis: nos, o Agrippa, nec ista scribere, neque acrem iram Achillis cedere nescientis, nec errores maritimos Ulyssis dolosi, neque familiam crudelem Pelopis, parvi magna non tentamus; dum verecun-

redundet.' *Jani.*—3 *Quum rem cumque* conj. Bentl. sed ex conjectura Mureti Var. Lectt. IX. 7. edidit: *Qua rem cumque*, eumque secuti sunt Cuning. et Kidd. *Qua res cumque* Chabot. *Ut rem cumque* conj. idem Bentl. laudans IV. Od. 2. 34. *Quum rem cumque* edidit Sanadon. laudans Lucr. II. 113.—6 *Peleidæ* omnes Bland. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Div. Mart. et omnes fere edd. vett. cum Wakef. et Comb.—7 Pro *duplicis* Bentl. conj. *reducis*, refutatum in Ad-

NOTÆ

3 *Navibus aut equis*] Seu navali seu terrestri prælio, terra marique.

Equis] Nam Gallos Germanosque equitatus robore præstantes debellarat Agrippa. Appian. Bell. Civil. lib. V. Sext. Pompeium vicerat; res præclare gesserat in Hispania, Thracia, Germania; ac secundus Romanorum transgressus Rhenum fuerat: quare detulit ei triumphum Augustus Cæsar. Dio lib. XLVIII. *Navibus*] Vell. Paterc. cit. lib. II. 'Ædificandis navibus, contrahendoque militi ac remigi, navalibusque assuescendo certaminibus atque exercitationibus, præfectus est M. Agrippa, virtutis nobilissimæ, labore, vigilia, periculo invictus, parendique sed uni scientissimus, aliis sane imperandi cupidus, et per omnia extra dilationes positus, consultisque facta conjungens.' Et postea: 'Insigne classicæ coronæ, quo Romanorum nemo unquam donatus erat, hoc bello Agrippa singulari virtute meruit.' Meminit et Virgil. Æneid. VIII. 683. 'Parte alia, ventis et Diis Agrippa secundis Arduus agmen agens; cui belli insigne superbum Tempora navali fulgent rostrata corona.' Sueton. Octav. cap. 25. 'M. Agrippam in Sicilia post navalem victoriam cœruleo vexillo donavit.' Huc et pertinet cusus duplex denarius, quorum unus hinc Augusti caput præferebat, illinc Agrippæ cum civica et rostrata corona. Alter exhibebat una parte Agrippæ caput rostrata corona exornatum, in aversa vero Neptunus Delphinum manu dextra gestans effictus erat.

4 *Te duce*] Vell. cit. 'Navali primo prælio apud Mylas ductu Agrippæ pugnatum prospere.' Vide Plin. XVI. 4. Appian. et Dion. jam cit. Oros. VI. 15. &c.

5 *Gravem Pelidæ stomachum, &c.*] Achilles Pelei filius, 'iracundus, inexorabilis, acer,' nihil non armis arrogans, ut ait Noster ad Pison. nec cedit Græcorum legatis, nec Agamemnoni exercituum summo Imperatori ac Regum Regi: sed nec Diis quidem. Nam et Apollini Hectorem protegenti minas intentat. Homer. Iliad. Υ.

7 *Cursus per mare*] Longam illam navigationem Ulyssis. *Duplicis*] Sub-

Conamur, tenues grandia; dum pudor,
Imbellisque lyræ musa potens vetat
Laudes egregii Cæsaris et tuas
Culpa deterere ingenî.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden Superis parem?

dia, et Musa citharæ non bellicosæ præses me prohibet laudes eximii Cæsaris atque tuas imminuere tenuitate ingenii. Quis poterit celebrare, ut decet, Martem armatum lorica adamantina, vel Merionem pulvere Trojano sordidum, vel Diomedem

verss. ad Hor. Bentl. cap. 11. p. 161. 163. *duplices* omnes Cruq. duo Bersm. Altt. Dess. Lipss. Brod. Sax. Gott. Flor. Venet. 1492. Locher. Ascens. Priscian. ap. Bentl. *duplicis* omnes Torr. tres Lamb. Mentel. Franeq. Venet. 1590. Heins. Fab. Fabr. Rutg. Cun. San. Ex codd. quidem vix constitui poterit lectio, quia in priscis libris etiam accusativus est *duplicis*, nec nisi in recentioribus *duplices*. Harl. 1. 3. 5. 6. tres Bersmanni, et al. codd. vett. *Ellixei*. Vide Heins. et Heyn. ad Virg. Ecl. VIII. 70. *Ullixei* vet. Comb. et Venett. 1478. *Ulissei* nonnulli Torrentii.—9 Post *tenues* ponit punctum cod. Bersmanni.—10 Codd. G. Fabricii *vetant*.—13 *Is Martem t. a. a. D. scripserit; aut p. T. N. Merionen; aut o. P. T. s. parem.* sine interrogatione conj. Jos. Valart. Vid. Hom. Il. K. 136.—14 *Troio* conj. Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist. I. 28. quod tanquam poëticum recepit Jani.—15 Codd. *Merionem, Nerionem, Memnonem, Myrionem*.—16 Multi codd. et edd.

NOTÆ

doli, fallacis. Græcis διπλοῦς, *duplex*, aliud nempe dicens, aliud sentiens. Legunt aliqui, *cursus duplices*, cum Prisciano lib. I. et VII. referuntque ad Ulyssis navigationem per Oceanum et mare Mediterraneum; vel ad bis decennalem cursum; sed apage. Animadverte, lector, Homero delatum honorem, cujus est Ilias de Achille, Odyssea de Ulysse.

8 *Sævam Pelopis domum*] Tot homicidiis funestam. Pelops a Tantalo patre, Atreus et Agamemnon ab Ægistho, Clytæmnestra ab Oreste filio cæsi sunt. Adde Thyestis liberos jugulatos ab Atreo, ipsique patri appositos in cibum, quod Sol ne videret, refugisse dicitur. Horatius notare vult hic Thyesten eximiæ artis Tragœdiam a Vario, ut jam ante dixi, compositam.

9 *Tenues grandia*] Modestiam Horatius commendat suam.

10 *Imbellisque lyræ*] Atqui rebus etiam gravioribus idoneos versus Lyricos, præsertim Alcaicos, ostendit Pindarus; Nosterque ipse pluribus Odis, maxime vero 4. 14. 15. lib. IV. &c. ad Pisones denique sic scribit: 'Musa dedit fidibus Divos puerosque Deorum .... referre.'

13 *Martem tunica, &c.*] Viros militares lorica armatos forti et dura, instar adamantis: vel ipsum Martem, quem Homerus ærea induit lorica.

15 *Merionem*] Quemlibet virtute bellica gloriosum, Merionis similem, apud Græcos tam inclyti, ut Marti par jactaretur. Homer. Iliad. N.

14 *Pulvere Troico Nigrum*] In acie acriter dimicantem, et non indecoro

Nos convivia, nos prælia virginum,
Sectis in juvenes unguibus acrium,
Cantamus vacui, sive quid urimur,
Non præter solitum leves.

æqualem Diis auxilio Minervæ? Nos epulas, nos certamina canimus puellarum sectis unguibus ferocium adversus adolescentes; sive liberi sumus, sive ardemus amore aliquo, more nostro inconstantes.

vett. *Tydeiden*; tres Bland. cum edd. recentt. fere omnibus *Tydiden.*—17 Acidalius ad Vellei. II. 110. conj. *Non convicia.* Vet. Schol. ad Juvenal. VI. 366. *non prælia.*—18 *Sectos* Gronovius. Vide Syllog. Epist. II. p. 573. *Sævis* conj. With. laudans Phædr. I. 31. 12. *Strictis* ex conj. edidit Bentleius, laudans Ovid. Amor. I. 6. 14. Stat. Theb. III. 536. sed in Curis Secundis legit *Sectis.* Kidd. *Strictis* edidit; et ita quoque Wakef. Omnes codd. et edd. vett. servant *Sectis.*—19 Plurimi codd. Lambini, Ald. Fabric. Basil. 1531. Glarean. Lamb. et Baxt. *sive quod;* septem Harl. omnes Bland. Div. Mart. omnes Pulmanni et Torrentii, Muret. et ceteræ edd. *sive quid.*—20 *Nos præter* conj. Marcil. improbante Jani.

NOTÆ

pulvere Trojani campi coopertum et quasi nigrum.

Ope Palladis Tydiden Superis parem] Diomeden Tydei filium, quem sua Pallas ope semper juvit, Diisque non inferiorem præstitit, ut et Mars et Venus ab eo vulnerati referantur: quin et immortalem fecit, et numero Castorum ascripsit. Iliad. E. 335. et 857. Pindar. Nem. Virgil. Æneid. XI. 276. 'Ferro cœlestia corpora demens Appetii, et Veneris violavi vulnere dextram.'

17 *Nos convivia, &c.*] Nos res ludicras et tenuiora argumenta tractare duntaxat et canere amamus.

ODE VII.

AD MUNATIUM PLANCUM, CONSULAREM.

Munatium Plancum, Consularem virum et quondam Pompeianum, postquam Augusti gratia excidisset, præ animi mœrore voluntarium exilium minitantem, a consilio revocare conatur, laudata Tiburtina ejus Villa præ omnibus Græciæ civitatibus. (De Planci ingenio, quod merito suspectum esse Augusto poterat, Vell. II. 83. Rhodon et Mytilenen tunc placuisse exulibus, docet etiam Cic. Fam. IV. 7. et VII. 3. fin. *Gesn.*)

LAUDABUNT alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Epheson, bimarisve Corinthi

Alii laudabunt illustrem Rhodum, vel Mitylenen, vel Ephesum, aut muros Co-

Hæc Ode sexta est in Ed. Sanadoni. Duo optimæ notæ codd. ap. Torrent. inscribunt: *Ad Plancum Munatium;* tres alii ejusdem codd. *Ad Plan-*

Mœnia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
Insignes, aut Thessala Tempe:

rinthi inter duo maria positæ, aut Thebas Baccho, vel Delphos Apolline insignes,

cum; Cruquius, *Ad Munatium Plancum de Tiburtina regione;* Torrent. Heins. Steph. Bentl. Wakef. et Kidd. *Ad Munatium Plancum.*—1 *Laudarunt* emend. With. *Mytilenen* Gott. Flor. Locher. et nummi, quod receperunt Comb. et Wakef. *Mitylenen* alii codd. cum Venett. et ceteris. 'Hoc est conveniens scripturæ Gr. et loco infra I. Epist. 11. 17.' *Zeun.*—2 *Ephesum* omnes Harl. et vulgg. *Epheson* codex Bersmanni, duo Lipss. Vet. Comb. Venett. 1477. 1478. 1479. et al. 'quod ob Græcismum, quem sectatur alibi Horatius, magis

NOTÆ

Hæc Ode est Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Hexameter Heroicus: quinque primi pedes sunt vel Spondæi vel Dactyli. Alter quisque versus est Dactylicus Tetrameter, quatuor ultimos habens pedes versus Hexametri sive Heroici.

1 *Laudabunt alii*] Elegans est versibus hæc Ode, quam e duabus coaluisse volunt quidam; nimirum novæ Odes initium statuunt ad hæc verba: 'Albus ut obscuro,' &c. Veteres codices astipulantur, præfigentes istis novum hunc titulum: *Cohortatur Plancum ad hilariter vivendum.* Quicquid sit, tota est ad L. Munatium Plancum, cujus patria Tibur, aut qui saltem villam habebat Tiburi proximam, proindeque ab Horatiano prædio non longe remotam. In priori Odes parte, per comparationem, Tiburtinæ regionis amœnitatem extollit Poëta; in altera Plancum hortatur ut vino curas abstergat: utiturque exemplo viri fortis, Teucri nimirum, qui graviores animi ægritudines vino temperavit. Vide postea Not. ad vocem 'Plance.'

Claram Rhodon] Rhodus Insula Minoris Asiæ, ad Cariæ oram, Emporium est nobile. Clara certe pridem, tum ob Colossum sive Statuam Solis septuaginta cubitis altam, et inter orbis miracula numeratam, tum propter ingentem signorum numerum; atque 'operum nobilitatem,' ut ait Gell. VII. 3. tum quia nunquam tot nubilis cœlum obducitur, quin aliqua hora Sol ibi cernatur, quod asserit Plin. II. 42. Adde urbium pulchritudinem, portuum commoditatem, aëris salubritatem. Strabo lib. XIV. scribit Rhodum ita præstare ceteris, ut nullam possit huic parem nedum meliorem commemorare. Vide Diodor. Sicul. VI. 13. nec prætermittendum est, Rhodum mitti solitos Romanos juvenes discendæ facultatis Oratoriæ gratia. Eo Tullius ipse adiit, quem lege ad Attic. lib. II. Epist. 1. et in Bruto, n. 51. ubi sic loquitur: 'Hinc Asiatici oratores non contemnendi quidem, nec celeritate nec copia; sed parum pressi et nimis redundantes. Rhodii saniores et Atticorum similiores.' Anno salutis reparatæ 1300. Equites Hierosolymitani eam invaserunt, indeque Rhodii appellati; servarunt ad an. 1522. quo a Turcis pulsi Melitam concessere, exinde Melitenses cognominati.

Mitylenen] Hæc urbs Lesbi insulæ, cui et eadem appellatio, hodie, *Metelin*, a Cicerone commendatur Agrar. 2. 'Et natura, et situ, et descriptione ædificiorum et pulchritudine inprimis nobiles Mitylenæ: agri jucundi et fertiles,' &c. Vide et Strab. lib. XIII. et Vitruv. I. 6. ubi scribit eam urbem 'eleganter et magnifice ædificatam, sed non prudenter positam. In ea quippe, dum flat Auster,

Sunt quibus unum opus est, intactæ Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare, et

vel Tempe Thessalica. Sunt Poëtæ, quorum unicus labor est laudare carmine con-

placuit.' *Zeun.* Quidam ap. Jani: *bimarisque Corinthi.*—5 *Palladis arcem* unus Bersmanni, et Dess. 2. *Palladis arces* Regin. et aliquot Lambini, quod receperunt Bentl. Cuning. Sanad. Bipont. Wakef. Wetzel. et Kidd. *Palladis arcis* nonnulli codd. ap. Cuning. *Palladis urbem* omnes Torrentii et Cruquii, omnes Harl. Zarot. Venett. et Flor.—6 Vox *et* abest a Lipss. 3. 4. *aut* emend.

NOTÆ

incolæ ægrotant; dum Caurus, tussiunt; cum Septemtrio, in salubritatem restituuntur.' Adde ei regioni claritatem e natalibus Pittaci qui unus e septem Græciæ Sapientibus, Alcæi Poëtæ, aliorumque illustrium hominum.

2 *Epheson*] Asiæ Minoris ista civitas in Ionia sita est ad littus maris Ægæi et sinus Ionii, versus ostia Caystri fluminis: portum habet valde commodum arcemque munitissimam. In ea celebratum est Concilium generale tertium anno Salutis Reparatæ 431. sub Celestino Papa, adversus errores Nestorii Hæresiarchæ. Olim claruit Ephesinæ Dianæ templo toto orbe celebri: ab Amazonibus condita etiam fertur.

Bimarisve Corinthi Mœnia] Corinthus, hodie *Coranto*, urbs Peloponnesi, in Isthmo est medio sita, inter duo maria Ægæum et Ionium; unde *bimaris* dicitur: ære et figulina celebratur: 'totius Græciæ lumen' vocat Cic. pro Lege Manil. et Agrar. 2. n. 86. ita scribit: 'Posita [Corinthus] in angustiis atque in faucibus Græciæ, sic ut terra claustra locorum teneret, et duo maria maxime navigationi diversa pæne conjungeret, cum pertenui discrimine separentur.' Luxuriæ vero infamia laboravit adeo, ut Corinthiari dicerentur qui impudice viverent. Lippis atque tonsoribus audita Lais meretrix ibidem famosa, tamque pretiosa, ut Demostheni sui copiam non nisi decem millibus drachmarum vendere vellet; quapropter abstinuit ille et respondit: 'Tanti non emo pœnitere.' Ex illa natum est adagium: 'Non licet omnibus adire Corinthum.'

3 *Baccho Thebas*] Cadmus ædificavit eam urbem in Bœotia, nobilitavit maxime Bacchus ibi natus. Apollodor. lib. III.

Apolline Delphos] Parnassi juga, fons Castalius, at præ omnibus Oraculum Apollinis, efferunt Delphos. Solin. Strabo lib. IX. Alex. ab Alex. VI. 2. 'Delphi,' inquit, 'orbis umbilicus, commune omnium Oraculum, in alto Parnasso, urbs non mœnibus sed abruptis rupibus munita, arduo ac difficili ascensu. Templum Apollinis cultu et religione longe celebratissimum intra urbem non manu exstructa, sed nativa præcipitia munivere.' Hæc ille. Admirabilem porro Gallorum stragem Brenno duce Delphos impie oppugnantium, Apollinemque sese acriter vindicantem, lege apud Justinum lib. XXIV.

4 *Thessala Tempe*] Horum in Thessalia locorum tanta fuit amœnitas, ut si quæ deinceps regio celebraretur, amœna velut Tempe diceretur. Illic Peneus fluvius inter Ossam et Olympum decurrebat, colles erant dextra lævaque molliter incurvi, nemorosæ convalles, &c. Vide Solin. Strab. lib. IX. Ælian. lib. III. init. &c. nos iterum postea I. Od. 21. et III. Od. 1.

5 *Sunt quibus unum opus est, &c.*] Sunt Poëtæ qui semper canunt Athe-

Undique decerptam fronti præponere olivam :
Plurimus in Junonis honorem
Aptum dicet equis Argos, ditesque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,

tinuo civitatem Minervæ castæ, ac præferre olivam foliis undequaque collectis. Plerique in honorem Junonis commendant Argos equis nutriendis idoneum, ac Mycenas divites. Me nec Sparta illustris ob patientiam, nec ager Larissæ fertilis tam

Sanad.—7 *Undique decerptæ frondi* ex conjectura Erasmi Lamb. Marcil. Heins. Steph. Dacer. Talbot. Delph. Pinc, et al. *Undique decerptum fronti* Harl. septem, Bland. quatuor, Mart. Carr. Exc. Sax. omnes Bentl. et Torrent. Zarot. Flor. et Venett. cum edd. Bentl. Sanad. Baxt. Jan. Bipont. Wakef. Wetzel. et Comb. Vide Syllog. Epist. tom. II. p. 554. Schrader Emend. p. 76. conj. *Carmine perpetuo celebrare, Indeque decerptam, &c.* quod recepit Kidd. Cf. Lucr. I. 927. Vid. Drakenb. ad Liv. XXXIX. 33. § 3. *Atthide decerptam* conj. With.—9 Codex Laurentianus Torrentii *ducet*, quod

NOTÆ

nas et olivam Palladi sacras, nihilque norunt scribere præter Neptuni ac Minervæ certamen de nomine Athenis imponendo, hujusque in illum victoriam ; cum, Neptuno equum proferente, Pallas oleam, quæ præstantior visa et judicata est, produxisset.

Palladis urbem] Athenæ quidem omnis doctrinæ parentes ; Pallas autem seu Minerva scientiis præesse cognoscitur: non ergo mirum si urbs ista illius veluti propria censetur. Quod si fabulari juvat, vide Apollodor. lib. III. Hygin. &c.

6 *Carmine perpetuo*] Cyclicum carmen docte Heinsius intelligit, quod perpetua serie complectatur laudes Athenarum, &c. De eo dicam in Epist. ad Pison. vs. 136. ubi 'scriptor cyclicus.'

7 *Undique decerptam fronti* [*decerptæ frondi, &c.*] Ut præ ceteris urbibus Athenas, sic et olivam præ omnibus arboribus efferre. Scilicet ea est, quam Tull. de Leg. I. init. laudat, ita scribens: 'Nullius autem agricolæ cultu stirps tam diuturna, quam Poëtæ versu seminari potest.' Ex vett. codd. nonnulli hic legunt, *Undique decerptam fronti præponere olivam ;* intelliguntque tonsiles coronas, id est circum circa detonsas, ut sint foliis brevioribus atque ornatioribus ; quo videtur pertinere quod ait Noster I. Epist. 19. 'At ne me foliis ideo brevioribus ornes.' Alii explicant : Ex omni loco et materia colligere, quod in Palladis Athenarumque et olivæ, quæ ad Palladem præcipuo jure pertinent, laudes convertatur. Denique *fronti præponere olivam* interpretantur ex oliva sibi coronam texere, eaque frontem exornare. Verum prima lectio atque interpretatio magis arridet, eamque sequi doctiores jam assuevere.

8 *Plurimus in Junonis honorem, &c.*] Plerique amant celebrare Argos equis nutriendis aptum, ob læta pascua urbi circumjecta : vel Mycenas auro et divitiis insignes, Agamemnonis regni sedem inclytam. Vide Strab. lib. VIII. Sophocles in Electra, πολυχρύσους Μυκήνας vocat. *In Junonis honorem*] Quia in utraque urbe ista Juno præcipue colebatur.

10 *Me nec tam patiens Lacedæmon, &c.*] Me Horatium nec Lacedæmon nec Larissa æque movet et afficit, ut domus Albuneæ, &c.

Nec tam Larissæ percussit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
Mobilibus pomaria rivis.

afficit quam fons Albuneæ perstrepentis, et Anio cadens, et nemus Tiburni, et po-

ille non improbat ; Harl. 3. 4. 5. 6. 7. omnes Bland. Mart. Carr. Brod. Exc. Sax. Zarot. Venett. 1477. 1478. 1479. Flor. 1482. Venett. 1483. 1486. 1490. Lamb. Cruq. Torrent. Steph. Heins. Delph. Dacer. Baxt. Sanad. Bipont. Wetzel. et Comb. *dicit ;* Harl. 1. 2. duo meliores codd. Pulmanni, unus Bersmanni, Græv. Zulich. Battel. et Magdal. cum edd. Bentl. Furstenberg. Wakef. et Kidd. *dicet.*—10 *Me neque tam* tacite recepit Bentl. eumque secuti sunt Wakef. et Kidd. *Me non tam* Cuning.—11 *Nec tam percussit Larissæ* Cuning. *perculsit* Glarean. et sic Nebrissens. ad Terent. And. Act. I. Sc. 1. *percussit* omnes Harl. Jannot. Faër. Urs. duo Vat. et Tons.—13 *Tiburti* Harl. 3. 6. omissa copula ; *ac Tiburni* Pulm. 1. 2. 3. 4. Mentel. omnes Fabric. meliores Torrent. Lips. 1. et sic Lamb. Heins. Turneb. Fab. Rutgers. Steph. Muret. Bentl. Baxter. Cuning. Sanad. Jani, Bipont. &c. *ac Tiburti* Harl. 2. Alt. 1. 2. Lips. 3. tres Bersm. Venett. Ascens. Ald. et Locher. *et Tiburti* multæ edd. vett. cum uno Bersmanni ; *et Tiburni* Harl. 4. et quatuor Bland. ut correxerunt Turneb. et Muret. *aut Tiburni* Harl. 5. *Ac Tiburni lucus et præceps Anio et uda* Harl. 1. *et Tiburtis* Brod. *et Tyburti* Glarean. *ac Tiburni* omnes fere codd. Bentleii.—14 Harl. 1. 3. Græv. Regiu. Gal. Battel.

NOTÆ

Patiens Lacedæmon] Hæc Peloponnesi urbs, Laconiæ caput, ad Eurotam fluvium posita, dicta est et Sparta, hodie *Misitra:* servitutis olim impatiens, at malorum tolerantissima ; ut 'Spartana generositas et patientia' in proverbium abierit. Spartani liberos ad severam omnem disciplinam instituebant. Cic. Tuscul. v. n. 77. 'Pueri Spartiatæ non ingemiscunt verberum dolore laniati. Adolescentium greges Lacedæmone vidimus ipsi incredibili contentione certantes pugnis, calcibus, unguibus, morsu denique, ut exanimarentur priusquam se victos faterentur.' Idem alibi meminit eorumdem, quod ad aram loris et verberibus sic acciperentur, ut multus e visceribus sanguis exiret, immo interdum ad necem usque ; neque tamen exclamarent, sed nec ingemiscerent quidem.

11 *Larissæ campus opimæ*] Urbs Thessaliæ Larissa, agris perquam fertilibus gloriabatur : cum vero proxima esset Phthiæ, quæ Achillis patria, inde factum ut Larissæus ille sæpius dictus sit.

12 *Domus Albuneæ resonantis*] Albunea Nympha, quæ et Sibylla Italica, Tiburi colebatur, atque lucum et fontem sacrum habebat. Virgil. Æneid. VII. 82. 'Lucosque sub alta Consulit Albunea, nemorum quæ maxima sacro Fonte sonat.' Lactant. I. 5. 'Tiburtem Sibyllam dicunt nomine Albuneam, quæ Tiburi colitur ut Dea, juxta ripas Anienis, cujus in gurgite simulacrum ejus inventum esse dicitur, tenens in manu librum, cujus sacra Senatus in Capitolium transtulerit.'

13 *Præceps Anio*] Strabo lib. v. 'In Romæ conspectu sunt Tibur, Præneste, et Tusculum. Tibur quidem Herculeum, et Cataracta, sive descensus quem facit Anio, ubi navigabilis esse incipit, cum e sublimi in

Albus ut obscuro deterget nubila cœlo
  Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos; sic tu sapiens finire memento
  Tristitiam vitæque labores
Molli, Plance, mero; seu te fulgentia signis
  Castra tenent, seu densa tenebit

maria rivulis decurrentibus irrigua. Quemadmodum Leuconotus aliquando nubibus expurgat cœlum caliginosum, nec pluvias parit semper; ita, Plance, recordare prudens imponere finem mœrori et vitæ laboribus, bibendo vinum suave. Teucer fu-

Magdal. a m. sec. Bodl. 2. a m. pr. et Venett. 1477. 1478. 1479. *pomeria;* Carr. *pomœria.* Marcil. legit: *Nobilibus pomeria rivis.*—15 Novum Carmen hic incipit in multis, ut in Fran. duob. Bersm. Lipss. trib. Alt. 2. Zarot. et Harl. 1. 2. 3. 6. Undecimum Libri secundi hic incipit in Sanad. Alii tantum spatium relinquunt. In aliis Inscriptio etiam est: *exhortatio (oratio, hortatio) ad bene vivendum ad Plancum,* vel tale quid; quales codd. Scaliger et Heinsius sibi visos aiunt. Harl. 1. hanc Epigraphen habet: *Ad Plancum Horatio ad bene vivendum.* Vet. Schol. Don. Faër. unus Bersmanni, Mart. *detergit;* Vat. 2. Urs. Tormes. omnes Torrentii, omnes Harl. et Bland. Carr. Mald. Sil. et Buslid. *deterget;* et sic omnes edd. recentt.—16 Plures et meliores Torrentii codd. *nec parturit;* et ita Fran. et Sanad.—17 *Perpetuo* Ald. 1527. tres Bland. Harl. 1. 2. Leid. Græv. Regin. cum duobus aliis Bentleii, quod ille recepit, eumque secuti sunt Sanad. *Perpetuum* Cuning. *sic tu patiens* Alt. 1.—18 Nonnulli ita interpungunt: *Tristitiam, vitæque labores Molli, &c.* ut *Molli* sit verbum, i. e. lenire stude; in his Sanadonus. Codex Fabri,

NOTÆ

profundam vallem præceps defertur, et per vicina urbi nemora.' Dionys. Halicarn. lib. v. refert Anienem ex urbe Tibure effundi per excelsum scopulum, atque in planitiem ferri Romanorum ac Sabinorum, utrorumque disterminando regionem, ac denique in Tiberim influere, aspectu quidem jucundum et pulchrum, potu vero etiam gratum.

Tiburni lucus] Tiburnus, Tiburis conditor, vicinis quoque nemoribus dat nomen.

Uda Mobilibus pomaria rivis] Legunt quidam *Nobilibus*, intelliguntque Albulas et Labanas aquas salubritate nobiles, de quibus Strabo lib. v. alii *Mobiles* interpretantur ductiles rivos. Item legunt *pomœria*, referuntque ad Tibur, cujus muros alluit et rigat Anio.

15 *Albus ut obscuro, &c.*] Non secus ac Leuconotus, a λευκὸς, *candidus, νότος, notus.* Ventus iste, a Meridie spirans, nonnunquam serenitatem affert, quamvis sæpe imbres pariat; ita licet Reipublicæ curam geras semper, interdum hilaritati vacare debes, et animum vino recreare tantisper, ne illum nimiæ obruant solicitudines.

18 *Tristitiam*] Si rei cura privatæ comites habet ægritudines aliquando magnas, certe Reipublicæ fere semper maximas.

19 *Plance*] L. Munatius Plancus maximis honoribus functus est, Consulatu cum M. Æmilio Lepido, Censura, &c. Nulla re autem nobis quidem videatur illustrior, quam quod Lugdunum nobilissimam Romanorum in Gallia coloniam condiderit, dum Galliæ Comatæ præfectus esset: sunt tamen qui eam urbem longe antiquio-

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
  Cum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
  Sic tristes affatus amicos:
Quo nos cumque feret melior fortuna parente,
  Ibimus, o socii comitesque:

giens patrem atque Salamina dicitur nihilominus caput vino madidum cinxisse corona populea, sic allocutus mœrentes amicos: o socii et comites pergemus quocumque

vitæque dolores; Lips. 4. *vitæque laborem.*—23 Lips. 1. et Rutgers. *populna f. v. corona.*—25 Quidam ap. Jan. *parenti.*—26 Bentleius ejusque asseclæ inter-

NOTÆ

rem asseverent. Is porro non leves putandus labores exhausisse in tot civilibus tumultibus, quibus Imperium Romanum suo tempore concussum est, atque in tot rerum mutationibus. Ipse nimirum a Senatu primum stetit, deinde ad M. Antonium defecit, postea ad Augustum Cæsarem transfugit. Vell. Paterc. lib. II. Extant Ciceronis ad Plancum istum, et Planci ad Ciceronem Epistolæ perelegantes.

Seu te fulgentia signis, &c.] Sive sis militiæ, sive domi, et in villa tua Tiburtina. *Fulgentia castra*] Cornel. Tac. Annal. XV. 'Fulgentibus aquilis, signisque, et simulacris Deum in modum templi.' Porro signa militaria seu vexilla sunt, aquilæ, dracones, apri, lupi, equi, minotauri, &c. Vide Veget. de Re Milit. II. 13. et III. 5. Plin. X. 4.

21 *Tiburis umbra tui*] Densum notat villæ nemus, quod umbram amœnam prætenderet. Vide postea I. Od. 18. et II. Od. 6. 5. ibique Not.

Teucer Salamina, &c.] Exemplo Teucri fortiter adversa sustinentis, hortatur Plancum ut pariter fortis sit in fortunæ vicissitudine, vinoque, ut ille, depellat curas.

Salamina patremque Cum fugeret] Post expeditionem Trojanam reversus in patriam Teucer a Telamone patre repulsus est, dolente et indignante, quod Ajacem fratrem non reduceret. Proficiscentibus enim mandarat ne alter sine altero rediret. Atqui Ajax se ipse interemerat, iratus quod Achillis arma Ulyssi potius quam sibi fuissent adjudicata.

Salamina] Salamis, hodie *Coluri*, urbs et Insula maris Ægæi, in sinu Saronico, qui nunc dicitur *Golfo di Engia*, inter Atticam et Peloponnesum. Illic regnavit Telamon Ajacis et Teucri pater.

22 *Lyæo*] Cognomen est Bacchi, a λύω, *solvo*, quia metu et curis vinum liberat. Horat. I. Epist. 15. 'Generosum et lene requiro, Quod curas abigat.' Ovid. Art. Am. I. 237. 'Vina parant animos...Tunc dolor, et curæ, rugaque frontis abit.'

23 *Tempora populea fertur vinxisse corona*] Ita se Teucer instruit adversus mœrores. Vinum sumit; populea se corona redimit, seu quod Herculi sacrificet sic ornatus ex more, seu ad significandam animi fortitudinem. Nam hujus symbolum est populus arbor Herculi sacra. Demum ad omnes fortunæ casus socios parat.

24 *Tristes*] Ob exilium, et quod carendum esset patria, quæ semper carissima cuilibet, dulcis atque jucunda, ut ait Cicero in Catil. IV.

25 *Melior fortuna parente*] Nam pa-

Nil desperandum Teucro duce, et auspice Teucro;
Certus enim promisit Apollo
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes, pejoraque passi
Mecum sæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

nos ducet fortuna patre benignior. Nil non sperandum ductu et auspiciis Teucri. Nam Phœbus veridicus pollicitus est ancipitem fore Salaminem in terra nova. O viri strenui et sæpius deteriora mecum perpessi, jam vino mœrorem detergite, cras iterum navigabimus magnum mare.

pungunt: *Ibimus. O socii, &c.*—27 *Nec desperandum* codex Bersmanni. Bentl. conj. *auspice Phœbo;* Cuning. *obside Teucro;* Lambinus ex duobus codd. *auspice Teucri,* quod est etiam in duobus Bentl. Dess. 1. et Exc. Sax.—31 Harl. 3. *pellite curam.*—32 Brod. *intrabimus æquor;* Mentel. *peragrabimus æquor.*

NOTÆ

trio solo et paternis Laribus exterminamur a Telamone patre. At fortuna spondet nobis exulibus offertque novas sedes in aliena regione. Aiunt profectam a Teucro exulante sententiam hanc: 'Ibi patria est omnibus, ubi bene.'

27 *Duce, et auspice Teucro*] Auctore Teucro, bonis avibus rem gerente, post acceptum felix ab Apollinis oraculo responsum.

28 *Certus enim promisit Apollo, &c.*] Apollo, cujus haud incerta sunt oracula, jussit me Cyprum contendere, ibique novam condere Salaminam; ut deinceps ambiguum sit hoc nomen, cum duplex erit urbs ejusdem appellationis; altera apud Atticam regionem in qua nati sumus, et qua pellimur; altera in Cypro mox a nobis ædificanda, sic fatis volentibus. Vide Euripid. Helen. Act. I. Scen. 1.

30 *O fortes, pejoraque passi*] O viri qui mecum exantlastis ærumnas apud Trojam majores quidem et graviores istis malis quibus jam conflictamur, forti estote animo; certe meliora propediem omnia experiemini.

32 *Cras ingens iterabimus æquor*] Hodie epulemur, genio indulgeamus, vino curas abigamus; at cras iterum conscendemus illud idem mare quod nuper enavigavimus, a Troade huc in Græciam remigrantes. Denique nova domicilia, novam patriam quæsituri apud Cyprum, priorem cursum relegemus: Vell. Paterc. I. 1. 'Teucer non receptus a patre Telamone, ob segnitiem non vindicatæ fratris injuriæ, Cyprum appulsus cognominem patriæ suæ Salamina constituit.'

ODE VIII.

AD LYDIAM.

Sub fictis Lydiæ atque Sybaris nominibus exprobrat amicæ suæ rivalis amorem.

LYDIA, dic, per omnes
Te Deos oro, Sybarin cur properas amando

O Lydia, per cuncta Numina te obsecro, fare quamobrem festines amoribus tuis

Ode septima Libri hujus primi in Ed. Sanad.—1 *Lidia* omnes codd. Torrentii.—2 ‘ Pulmanni aliquot codices Bersmannique cum meis Græv. Gal. Regiæ Soc. Petrensi, et Marius Victorinus p. 2533. 2614. 2621. habent *Hoc Deos oro.* Sed plures tamen libri cum Diomede p. 509. et Fortunatiano p. 2683. 2703. præferunt *Te Deos oro.* Utrumque probum est, sed hoc videtur concinnius.’ *Bentl. Hoc Deos* etiam Lips. 1. Dess. 1. Gott. et Harl. 1. *Hæc Deos* Dess. 2. et unus Bersmanni; *O Deos* codex vetustissimus Dorvillii ad Charit. p. 22. *Hoc Deos vere* Harl. 3. *properes* Harl. 1. 2. 3. 5. 6. Venett. Mediol. et ceteræ vett. cum Bentl. ‘ Sed recte Bentl. conjicit, hanc mutationem a librariis ortam ob seq. *oderit.* Idem valet de seqq. *equitet* et *temperet,* quod est in edd. Lamb. et Venett.’ *Zeun. properas* Withof. in Spec.

NOTÆ

Ode est Dicolos Distrophos: at Metri singularis. De eo sic scribit Attilius eruditus Grammaticus: ‘ Hoc Metrum Horatius ignorando quale esset, laboriosa observatione, semel omnino facere conatus est: et in eo tamen parum decenter erravit; nam fecit illud asperius uno immutato pede. Quod si scivisset Choriambicum esse, et habere clausulas certas, non in illam salebram incidisset; nam primum comma ex Choriambo et Bacchio constat:

Lȳdĭă dīc, | pĕr ōmnēs

Secundum colum, quod est longius, tres habet Choriambos, et unum Bacchium, scilicet clausulæ gratia. Quod Metrum Alcæus sic ordinavit, vir in Musicis exercitatissimus. At Horatius primum Choriambum durissimum fecit, pro Iambo Spondæum infarciendo sic:

Tē Dĕōs ō | ro .....

Error tamen illius habet excusationem, quod in ea perseveraverit lege, quam ipse sibi aliquo casu fecerat, usque ad ultimam partem non mutando.’

1 *Lydia dic, &c.*] Lydiam ironice compellat Horatius, at Sybarim petit, suum, ut videtur, rivalem, sicut et Telephum Ode 13. Expressit autem hac Ode istam sane Terentii sententiam, Eunuch. II. 1. 19. ‘ Adeon’ homines immutarier ex amore, ut non Cognoscas eundem esse ?’ Hic igitur Sybaris adolescens, Comici Phædriæ instar, totus ex amore meretricis immutatus perit. Nec enim, ut ante, laboris cujuslibet patiens, jaculando, equitando, luctando, natando inter æquales excellit; sed abjectis campestribus armis, et exercitationibus viro dignis, meretriciis captus illecebris latet apud Lydiam, atque iners ac perditus elanguescit.

2 *Sybarin*] Lydi luxu perditi: sic et Sybaritæ deliciis fracti male an-

Perdere? cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque solis?
Cur neque militaris
Inter æquales equitat, Gallica nec lupatis

corrumpere Sybarim: quare Martium Campum soli expositum aversetur, valens tolerare pulverem et æstum: quare nec bellicosus equum agitat cum paribus, neque

Gunther. p. 55.—4 With. conj. *Deserit campum.* Crusius conj. *impatiens pulveris.* 'At vulg. est verum, modo interpreteris, 'qui olim fuit patiens.'' *Zeun.*—5 Codd. Bersmanni, Mald. ap. Cruq. duo Lips. Vet. Comb. et nonnullæ Venett. *militares.*—6 Vulgg. et Harl. 2. 5. *equitet;* Brod. et Græv.

NOTÆ

diebant. Sybaris tamen urbs ad oram Tarentini sinus olim sita, potens adeo primum fuit, ut finitimis gentibus quatuor dominaretur: at deinde proverbialiter usurpatum est ejus nomen pro perditissimo luxu. Philostrat. Strabo lib. vi. Athen. lib. ii. Plutarch. Lamprid.

Amando Perdere] Antiphrasis. Ceterum, ut scribit Virgil. Eclog. iii. 109. 'Quisquis amores Aut metuet dulces, aut experietur amaros.' Quisquis enim meretricum amoribus se dat, brevi opes absumet, vires corporis animique perdet, et famam flocci habens ad quodvis malum ruet, omnis decoris immemor. Virgil. de Didone Æneam depereunte, Æneid. iv. 86. 'Non cœptæ assurgunt turres, non arma juventus Exercet, portusve, aut propugnacula bello Tuta parant; pendent opera interrupta, minæque Murorum ingentes, æquataque machina cœlo.' Lege Plaut. Mercat. Prolog. et Terent. Eunuch. Act. i. Scen. 1. &c. iii. Od. 12. ibique Not.

3 *Cur apricum Oderit campum*] Cur honestis exercitationibus, quas antea frequentabat, jam se mollis subducit? *Campum* hunc Gellius vi. 7. scribit Populo Romano condonatum a Tarratia Virgine Vestali: at Livius Tarquiniorum primo fuisse affirmat, et his pulsis Marti consecratum. Vegetius de Re Milit. i. 10. sic habet: 'Romani Campum Martium Tiberi vicinum delegerunt, in quo juventus, post exercitium armorum, sudorem pulveremque dilueret, ac lassitudinem cursusque laborem natando deponeret.' Describit vero Strabo lib. i. his verbis: 'Magnam ornamentorum partem Campus Martius continet... Etenim admirabilis magnitudo, cum Equitia, id est Ludos Curules, et alias Equestres pugnas suppeditet, locum tamen multis Pila, Circo, Palæstraque se exercentibus vacuum relinquit... solum herbis consertum omni tempore anni: collium denique vertices Theatri speciem et ornatum ad alveum usque fluminis præ se ferentes spectaculum præbent ita amœnum, ut ægre et invitus ab eo discedas.'

4 *Patiens pulveris atque solis, &c.*] Plutarchus in Vita Catonis Censorii refert filium ab eo literis institutum, deinde vero edoctum artem corporis exercendi, jaculandi, equitandi, calorem et frigus tolerandi, rapidosque gurgites ac fluvios tranandi, &c. *Pulveris*] Vide Annot. ad Od. i. vs. 3.

5 *Cur neque militaris Inter æquales equitat*] Cur more solito strenue non decertat equitando cum æqualibus ætate ac studio juvenibus? equitandi

Temperat ora frænis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque jam livida gestat armis
Brachia, sæpe disco,
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?

frænis lupatis moderatur equorum ora Gallicorum? quare formidat contingere Tiberim luteum? quare oleum diligentius fugit, quam viperæ cruorem? nec deinceps liventibus lacertis arma portat, frequenter disco, frequenter telo ultra metam pro-

equitat, quod receperunt Bentl. Bipont. Wakef. Wetzel. alii.—7 Vulgg. et Harl. 3. 6. etiam *Temperet;* Græv. *Temperat*, quod receperunt iidem.—10 Locher. et Venet. 1491. *nec jam livida.*—12 Harl. 2. Vet. Comb. et Ve-

NOTÆ

studium nobili viro maxime convenire, asserit Plato in Lachete. Plutarchus autem refert, Julio Cæsari equitandi usum facilem adeo a pueritia fuisse, ut reflexis in tergum manibus equum cursu velocissimo concitaret.

6 *Gallica nec lupatis Temperat ora frænis*] Hinc peritum equitandi ostendit Sybarin, qui Gallicos etiam equos domare consuevisset. Nam et hi Romæ in pretio, et feroces fuisse perhibentur, quos lupatis coërceri opus erat. Apuleius: 'Jumenta Gallicana, quibus generosa soboles perhibet generosam dignitatem.'

Lupatis] Frænis asperioribus instar lupinorum dentium. Hæc etiam lupi dicebantur. Ovid. Trist. IV. 6. 4. 'Et placido duros accipit ore lupos.'

8 *Cur timet flavum Tiberim tangere*] Cur se ad natationem non exercet, ut ante? hæc enim valde utilis, et pridem commendabatur. Sic Horatius ille Cocles e ponte sublicio in Tiberim desiliens ad suos armatus tranavit. Sic Julius Cæsar Alexandriæ circa pontis oppugnationem, cum in mare desiluisset, nando per ducentos passus evasit ad proximam navem, elata quidem læva manu, ne madefierent libelli, quos tenebat; paludamentum vero mordicus trahens, ne spolio potiretur hostis. Sueton. Hinc ex eodem Sueton. Augustus nepotes docuit natare. Et Plato de Leg. lib. III. probrosum ait, si quis natare non didicisset.

Flavum Tiberim] Hic fluvius olim Albula dictus, postea Tiberis ac Tiberinus vocatus est, ab hujus nominis Rege in eo submerso. *Eustath. Flavum*] Sic Æneid. VII. 31. 'Multa flavus arena.'

Cur olivum Sanguine viperino Cautius vitat] Cur nunc luctam fugit Sybaris, et angue pejus odit; adeoque se nequaquam ceromate perungit; ut solent athletæ, quo membra reddant tum robustiora cum lubrica.

9 *Sanguine viperino*] Quod venenum est præsentissimum, quippe calidissimum, Alberto teste.

10 *Neque jam livida gestat armis Brachia*] Cur arma non amplius contrectare, portare, vibrare amat? hinc non jam livent ejus brachia, seu attritu armorum et pondere, seu ictibus. Vide Veget. cit. I. 11.

11 *Sæpe disco, Sæpe trans finem, &c.*] Robore brachiorum contendebant seu discum seu jaculum projiciendo. Du-

Quid latet, ut marinæ
Filium dicunt Thetidis sub lacrymosa Trojæ
Funera, ne virilis
Cultus in cædem et Lycias proriperet catervas?

jecto illustris? cur se abscondit, quemadmodum aiunt latuisse filium Thetidis marinæ, circa luctuosum Trojæ excidium, ne viri habitus pertraheret ipsum ad stragem, et contra turmas Lyciorum?

net. 1478. *ille expedito.*—13 In Vet. Comb. nota interrogationis ponitur post *Quid*, et colon post *catervas.*—14 *Thetidos* edidit Cuning.—15 In eadem ed. *ne viridis;* antiquissimus Bland. *ne viriles*, quod referendum ad *Lycias catervas*, non etiam ad *cultus*, metri causa.

NOTÆ

plex est autem ea exercitatio, artis altera, altera virium. In priori collineatur ad certum scopum. In posteriori vincebat qui longissime contorsisset; et de hac fit hic mentio. Sic Iliad. Ψ. dicitur Ajax discum ejaculatus prævalida manu, et omnium metas exsuperasse. Et Odyss. Θ. Ulysses discum lapideum ultra metas aliorum longe torquet.

Disco] Ἀπὸ τοῦ δίσκειν, *jacere*. Orbis erat ferreus, æneus, ligneus, plerumque lapideus, qui medius loro circumnexus in auras tota vi jaciebatur: a quibusdam circumrotando: ut patet ex cit. Homeri locis. Vide Alex. ab Alex. III. 21.

Trans finem jaculo nobilis expedito] Frequenti nobilitatus victoria, jaculo scilicet et disco trans aliorum finem, seu *signum*, Græce σῆμα, expedite projecto.

13 *Ut marinæ Filium dicunt Thetidis, &c.*] Achillem nempe mater habitu muliebri inter Lycomedis puellas abscondisse narratur, ne ad bellum Trojanum raperetur, eo quod in fatis erat, si gloriæ bellicæ operam daret, brevi perimendum. At quia sine eo capi Troja non potuisset, ex Calchantis responso, Ulysses detexit Achillem, et abduxit eo, quo norunt omnes, modo, propositis scilicet armis.

Marinæ] Thetis erat maris Nympha, Nerei filia, Achillis autem mater.

16 *In cædem et Lycias, &c.*] Adversus Trojanas copias atque exercitus. Lycia duplex: altera est Troadis regio, ex Homero et Strabone; altera est Cariæ finitima. Hujus quidem populi Trojanis auxilium tulerunt. Ab utra vero Trojani denominentur Lycii, arbiter esto Lector: certe dices, non ab hac, sed ab illa. Mecum igitur mirare turbam Interpretum qui fere omnes hactenus contrarium scripsere.

Catervas] Hic Grammatistæ vulgo monent Catervam militum sena millia continere, propriamque Afrorum esse, sicut Phalanx est Macedonum, Legio vero Gallorum. Sed quid ad rem? Et quid hoc juvat ad Horatii sensum hic expiscandum, ubi omnia in propatulo sunt?

ODE IX.

AD THALIARCHUM.

Horatius, dum fingit se adhuc doctrina Stoicum, adolescentes nobiles, sub ficto Thaliarchi nomine, a cogitatione Reipublicæ ad Epicuream et aulicam vitam allicit.

Vides, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec jam sustineant onus
Sylvæ laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto.

Cernis, o Thaliarche, quemadmodum Soracte densis nivibus album rigescat, neque sylvæ fatiscentes ferre amplius queant pondus, et fluvii acri glacie hæserint. Arce-

Ode hæc est Libri hujus secunda in Ed. Sanad. Tres Torrentii codd. inscribunt: *Ad Taliarchum.*—1 Cuning. *stat nive.*—4 Harl. 2. et Cuning. *constiterunt.* Venett. 1490. 1498. Xyland. Fabric. Lamb. Cruq. Torrent. Heins. Steph. aliæque multæ vett. notam interrogandi habent post *acuto;* ita etiam

NOTÆ

Ode est Dicolos Tetrastrophos. Duo primi versus sunt Dactylici Alcaici Acatalecti: pes primus est Spondæus vel Iambus: secundus est Iambus semper cum Cæsura: tertius et quartus sunt Dactyli:

Vīdēs | ŭt āl | tā | stēt nīvĕ | cāndĭdŭm

Tertius est Iambicus Archilochius Dimeter Hypercatalectus. Pes primus et tertius est Iambus vel Spondæus: secundus et quartus semper Iambi cum syllaba superstite:

Sȳlvæ | lăbō | rāntēs | gĕlū | quĕ.

Quartus est Dactylicus Alcaicus Acatalecticus, (vel, ut alii vocant, Pindaricus,) e duobus Dactylis, et totidem Trochæis:

Flūmĭnă | cōnstĭtĕ | rīnt ă | cūtō

1 *Vides ut alta, &c.*] Hypotyposis, seu descriptio accurata hyemis.

2 *Soracte*] Mons Apollini quondam sacer, de quo Virgil. Æneid. VII. et XI. 785. 'Sancti custos Soractis Apollo.' Plin. II. 2. 'Haud procul urbe Roma in Faliscorum agro familiæ sunt paucæ, quæ vocantur Hirpiæ, quæ sacrificio annuo, quod fit ad montem Soracten Apollini, super ambustam ligni struem ambulantes non aduruntur.' Idem fere Strabo lib. v. Dictus exinde mons Divi Sylvestri, quoniam in ejus spelunca delituit sanctus ille Pontifex, dum in Christianos sæviret Maxentius. Hodie, *Monte S. Oreste* vocatur, ab adjacente oppido, in ditione Pontificia: recentioribus, *Mons sancti Oëdisti.*

Nec jam sustineant onus Sylvæ laborantes] Hyperbole, asperitatem frigoris, et nivium copiam exhibens. Quasi arborum fatiscant et incurventur rami sub pondere nivis et glaciei.

3 *Geluque Flumina constiterint acuto*] Quæ nempe fluere ex natura postulant, hærent jam et stant gelu constricta. *Acuto*] Seu quod frigus vehemens haud secus pungat ac ferri acies et acumen, seu quod acutæ sint glaciei crustæ.

Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.
Permitte Divis cetera; qui simul
Stravere ventos æquore fervido
Deprælíantes, nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.

vero tu frigus ligna copiose congerens ad ignem: et vinum quatuor annorum liberaliter exhibe vase Sabino. Remitte Diis reliqua: qui statim ac dejecere ventos æstuante mari luctantes, nec moventur cupressi, nec orni vetustæ. Cave percon-

Bipont. et Wakef.—6 Cuning. conj. *atque benignior.*—7 *Depone q. Sabina* Mentel. et Harl. 1. 'Vir doctissimus Thomas Gale legere maluit *Sabino.* Credo, quasi a Græco διώτης. Neque dissimulandum est in vetustissimis codicibus Græviano et Reginensi, in illo præsertim, posteriorem A formatam videri ex O. Utcumque hoc fuerit, Græce certe δίωτος vel διωτὶς diceretur; non διώτης nec διώτη.' *Bentl.* Edd. Venett. et Glarean. *dyota.*—8 Quidam

NOTÆ

5 *Dissolve frigus, &c.*] Imitatio versuum Alcæi, hyeme potandum asserentis, apud Athen. x. 8.

7 *Sabina diota*] Vase in Sabinis fabricari solito, quod quidem utrimque ansas habet velut auriculas, *diota*, διώτη. Quadrantal dicunt, octo et quadraginta sextarios capiens. Alii vas non ita magnum hic intelligunt, sed potius in quo hauriatur vinum e dolio. Perperam nonnulli scribunt *dyota*, quasi ὦτα δύο ἔχουσα, *amphora.*

8 *Thaliarche*] Nomen hoc idem sonat quod symposiarchus; θαλίας ἄρχων, *convivio præsidens.*

9 *Permitte Divis cetera*] Uni vaca voluptati; ceterorum vero curam Diis relinque.

Qui simul Stravere ventos, &c.] Hic Stoicum agit Horatius, alibi vero sæpius Epicureum; nempe mortalia hæc et infima Diis esse curæ asserit, potentiamque et providentiam videtur stabilire, exemplo isto. Cum primum illi, inquit, ventos deprælíantes retinent, quiescunt; cum sedari tempestates volunt, mare statim pacatur atque subsidit: adeoque tranquilla sunt omnia, ut nec orni, nec cupressi moveantur. Sic ergo et curabunt ea quæ ad homines spectant, adversa quæque et contraria in melius commutantes.

11 *Cupressi*] Pro qualibet arbore hic ponuntur, sicut et *orni.* Cato de Re Rustica cap. 42. et 151. de illis abunde. Plin. XVI. 33. 'Cupressus natu morosa, fructu supervacua, baccis torva, folio amara, odore violenta, ac ne umbra quidem gratiosa, materie rara, Diti sacra,' &c. Ex Varrone, rogis adhibetur, propter gravem ustrinæ nidorem: quoniam fœtorem cadaveris, dum uritur, odoris sui jucunditate lenit. Servius ait, ideo cremandis cadaveribus convenire, quia præciso capite moritur, et subsecta non renascitur, quemadmodum e mortuis nihil speratur.

12 *Orni*] Arbores proceræ et graciles; sylvestres fraxini; montes amant, ex Plinio.

Quid sit futurum cras, fuge quærere; et
Quem sors dierum cumque dabit, lucro
Appone; nec dulces amores
Sperne, puer, neque tu choreas,
Donec virenti canities abest
Morosa. Nunc et campus, et areæ,

tari quid cras eventurum sit: et quemlibet diem fortuna largietur, quæstui adjice. Neque vero suaves amores tu juvenis contemne, neque choreas, dum a te valido procul est senectus difficilis. Jam et Campum Martium et areas frequenta: nec non

ap. Jani *Taliarche.*—13 In fine *et* abest a nonnullis, ut Fran. Dess. 2. Alt. 2. et ita edidit Cuning.—14 *Quod fors* conj. Cuning. *Quem fors* Lambinus ex codd. sed Vet. Schol. et plurimi codd. cum edd. vett. habent *sors*, non *fors*. Vid. Drakenb. ad Sil. xv. 105.—15 Cuning. *neu dulcis;* Sanad. *nec dulces Camœnas.*—16 'Displicet viro summo Julio Scaligero pronomen *tu* hic intrusum. 'Versus,' ait, 'coëgisse videtur eum, ut pronomen interponeret.' Sane a codicibus Petrensi et Galeano abest *tu;* fortasse, quod et Librariis quoque otiose positum videbatur. Cur igitur iidem Virgilio ignoscunt, qui eodem plane modo locutus est, Æn. v. 456.' *Bentl.* 'In illo *tu* singularis est elegantia, sed ea Græcæ Latinæque linguæ prorsus propria.' *Jani.* Wetzel. interpungit: *nec d. a. s. p. n. t. choreas; D. v. c. a. Morosa. Nunc, &c.*—18 Dr. Byrom. *cantus et alea.* cf. Anal. Gr. I. 162. Epod. XIII. 17. et II. Epist. 2. 56.—

NOTÆ

13 *Quid sit futurum cras, fuge quærere*] Sive ex naturæ sibi timentis solicitudine, sive ex curiosa futurorum investigatione per Genethliacos, noli te discruciare. Nam Mathematici plus torquent quam juvant: et hoc Deos offendit, qui notitiam hanc sibi reservarunt. Favorinus, apud Gellium IV. 1. 'Aut adversa prædicunt Genethliaci, aut prospera. Si prospera, et fallunt, miser fies, frustra expectando. Si adversa, et mentiuntur, miser fies frustra timendo,' &c. Vide Not. ad Od. II. seqq.

14 *Quem sors dierum cumque, &c.*] Pro lucro habe singulos qui tibi conceduntur vitæ dies: ac velut lucrum lucro appone quotquot jam ante concessis adduntur. Cum enim 'morti debeamur,' ut ait ad Pisones, quot dies vivimus, et quot fors, seu Deorum voluntas dat, totidem ei velut eripiuntur, nobis vero quasi lucrum accedunt. Cic. ad Fam. IX. 17. 'De lucro jam quadriennium vivimus: Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.'

15 *Nec dulces amores Sperne, puer, &c.*] Dum juvenis es, juveniles exercitationes et oblectationes ne omitte; antequam veniat senectus, quæ his omnibus finem imponit.

18 *Morosa*] Cic. de Senectute, n. 64. et seq. 'Morosi, anxii, iracundi, et difficiles senes sunt. Morositas illa tamen excusationis habet aliquid . . . . . . contemni se putant, despici, illudi. Præterea in fragili corpore odiosa omnis offensio est.' Et paulo post: 'Quarta restat ratio, quæ maxime angere ac solicitam habere nostram ætatem videtur: appropinquatio mortis, quæ certe a senectute non potest longe abesse,' &c.

Campus] Exercitationes juventuti idoneas in Campo Martio celebrari solitas frequenta. De illis vide Not. ad Od. 8. supra.

Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora:
Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellæ risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis
Aut digito male pertinaci.

secretas ad noctem condicta hora confabulationes. Jam quoque revocetur jucundus adolescentulæ cachinnus ab angulo secreto absconditam indicans: atque pignus detractum brachiis, vel digito parum tenaci.

19 Alt. 2. *Levesque sub noctem.*—21 *Nunc et latenti* Alt. 1. ap. Jani.—23 Harl. 1. 2. 3. 4. 6. cum aliis multis codd. Ed. pr. Venett. Medicl. Vet. Comb. &c. *direptum;* Lamb. Torrent. Cruq. Heins. Bentl. Cuning. Baxt. Sanad. alii ex optimis codd. *dereptum.* Franeq. ap. Jani: *direptum a lacerto aut A digito.* Vide Nic. Heins. ad Ovid. Met. III. 52.

NOTÆ

Areæ] Loca vacua ædificiis, adeoque ad exercendos juvenes destinata. *Campus* est ampla terræ planities; *area* vero est paulo magis angusta. *Valla.* Vitruv. I. 7.

19 *Lenesque sub noctem susurri*] Colloquia clam et summissa voce cum amica, quæ blanditias et murmura nuncupat Ovidius.

21 *Nunc et latentis, &c.*] Ludos amatorios Horatius exprimit, in quibus lascivæ puellæ latebras petunt, et se cupiunt tamen intelligi, &c. Virgil. Eclog. III. 64. 'Malo me Galatea petit lasciva puella; Et fugit ad salices, et se cupit ante videri.' Maximianus Eleg. I. vs. 66. 'Erubuit vultus ipsa puella meos. Et nunc subridens latebras fugitiva petebat: Non tamen effugiens, tota latere volens: Sed magis ex aliqua cupiebat parte videri; Lætior hoc multo, quod male tecta foret.'

23 *Pignusque dereptum, &c.*] *Pignus*, armilla, chirotheca, annulus, &c. *Dereptum*, vel ab amatore, vel a puella. Potest enim intelligi hæc abstulisse quidpiam ab illo, ut redeundi locum det repetituro; vel ab hac ille, ut referendi, atque iterum conveniendi ansam arripiat.

Dereptum] Male quidam, *direptum.* Nam 'diripere' est discerpere et lacerare: quod hic non convenit. At 'deripere' est movere et rapere de loco. Virgil. Georg. II. 242. 'Colaque prelorum fumosis deripe tectis.' Æneid. I. 215. 'Tergora deripiunt costis.' Cicer. Verr. IV. 'Victoriam deripere, et Deam Deæ detrahere conatus es.'

24 *Male pertinaci*] Qui simulet retinere velle quod sibi adimi gaudet, maxime, ut repetendi occasio detur rursumque comessandi.

ODE X.

AD MERCURIUM.

Mercurio Deo suo tutelari, (Vid. II. Od. 17. 29.) ex imitatione Alcæi, Hymnum canit.

MERCURI, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum

O diserte Mercuri, Atlantis nepos, qui hominum novorum agrestes mores sermone

Ode duodecima Libri primi in Ed. Sanadoni. Tres codd. Torrentii talem Epigraphen babent, *Hymnus Mercurio*, illo probante. Alii codd. ap. Jan. *In Mercurium*, vel, *De Mercurii Laudibus*.—1 *Mercuri facunde, nepos, &c.* Zarot. Venett. 1477. 1478. 1479. Mediol. 1486. Flor. 1482. aliæ. Edd. omnes post Bentl. interpungunt post *Mercuri*, et sic Juvenc. et Juncker. et conj. Muncker. ad Mythogr. Lat. P. 2. p. 315.—2 *Qui ferus mores hominum priorum*

NOTÆ

Metrum idem quod supra Od. 2.

1 *Mercuri, facunde*] Hymnum hunc tanti facit Lilius Gyraldus, ut non modo legendum, sed ediscendum censeat. Quædam tamen reprehendit Scaliger suo more. In eo Mercurium celebrat Horatius, ut scribunt aliqui, quoniam ejus ope civilis tumultus pericula evasisset. Imitatio est Alcæi. Laudatio petitur a quatuor præcipue locis: a genere; versu 1. a rebus inventis; vs. 4. 6. 7. a rebus gestis; vs. 2. 13. ab officio et auctoritate; vs. 5. 17. &c.

Mercuri] Quasi medicurrius, seu medius currens dictus est, tanquam internuntius Deos inter et homines. Festus a mercibus originem trahit, quia negotiationibus præest Mercurius. Uni Mercurio tribuuntur vulgo quæ plurium sunt. Tres alii, alii quinque memorant, aut plures etiam Mercurios.

Facunde] Est enim Eloquentiæ Deus, et Orationis inventor. Hinc et Lystrenses, viso signo per Barnabam et Paulum facto, velut Diis sacrificare voluerunt; atque illum quasi Jovem reveriti sunt, hunc vero sicut Mercurium, ' quoniam ipse erat dux verbi.' Act. Apost. cap. XIV.

Nepos Atlantis] Scilicet natus Maia filia Atlantis, qui Mauritaniæ Rex, et Astrologiæ inventor, inde cœlos humeris sustinere dictus. S. August. refert tempore quo Moses natus est floruisse Atlantem Astrologum, Promethei Physici fratrem, maternum autem avum majoris Mercurii, cujus nepos fuerit Mercurius ille Trismegistus.

2 *Qui feros cultus, &c.*] Quod Orpheo in Epist. ad Pisones, versu 391. hoc idem Mercurio tribuit hic; scilicet a victu agresti homines recens terra editos (ut fabulantur) ad cultiorem traduxisse facundiæ vi, et orationis suavitate. Vide Cic. de Orat. I. et de Invent. I. *Feros cultus*] S. August. de Civit. ait, feram nullam immaniorem esse homine, si suis affectibus relinquatur.

Voce formasti catus, et decoræ
More palæstræ:
Te canam, magni Jovis et Deorum
Nuntium, curvæque lyræ parentem,

finxisti doctus, et ritu pulchræ palæstræ: te celebrabo summi Jovis aliorumque Deorum interpretem, atque inventorem citharæ incurvæ; nec non solertem clam

Barth. ad Stat. Theb. IV. 229 *Qui feros cætus* conj. With.—3 Idem interpungit, *Voce formasti, catus et, &c.* Cuning. *decore.*—4 Scaliger legendum contendit, *Lege palæstræ;* alii ex Auson. *Arte palæstræ;* Dan. Heinsius, *decoro humore palæstræ*, quod damnant Faber et Bentleius.—5 Alt. 2. *mag-*

NOTÆ

3 *Voce formasti*] Nempe Orationis inventor pariter et Musices. *Catus*] Vocem hanc Sabinam esse, et acutum significare, auctor est Varro, de Ling. Lat. lib. VI. Cic. de Legibus lib. I. 'Prudens, et, ut ita dicam, catus.' de Orat. I. n. 198. 'Egregie cordatus homo catus Ælius Sextus.'

Decoræ More palæstræ] In tribus his vocibus tria carpit Scaliger. Primo scribendum fuisse, *Lege*, non, *More*, contendit. Sed quæ auctoritas? Deinde sono se rythmico offendi, ait. Verum quot ejusmodi locutiones Tullius ipse non scripsisse modo, sed amasse reperiatur? Postea epitheton *decoræ* velut parum conveniens notat. Atenim palæstra duplex est: rudis altera et sine arte, qua solent se rustici exercere, qualitercumque se agitando ac decertando. Hanc describit Virgil. Georg. II. 532. 'Corporaque agresti nudant prædura palæstra.' Altera est artificiosa, et 'decora' sane, quæ partes corporis singulas format ad decorem; et decentem actionem præceptis et exercitatione fingit. Tullius de Oratore: 'Numerus quandam veluti palæstram orationi et extrema lineamenta confert.' Et postea: 'Ut athletas videmus nihil aut vitando, aut petendo vehementer, in quo non motus hic habeat palæstram quandam; ut quicquid in rebus fiat utiliter ad pugnam, idem ad aspectum etiam sit venustum: sic oratio nec plagam gravem facit, nisi petitio fuerit apta, nec satis tecte declinat impetum, nisi etiam in cedendo quid deceat intelligit.' Quintil. I. 11. Palæstricis vacandum censet: 'Quibus gestus motusque formantur, ... ne indoctæ, rusticæve manus: ne status indecorus,' &c.

More palæstræ] Sunt qui intelligant Mercurium ita recentes homines formasse ad humaniorem cultum, atque artes, ut formari solent in Academia modo et palæstra. At aliis videtur Horatius respexisse ad ea quæ a Mercurio traduntur inventa; his autem accensetur palæstra, Græce πάλη; gymnica exercitatio nimirum, seu luctatio, qua nudi unctique exercebantur, valetudinis quidem tuendæ causa, tum vero roboris etiam et agilitatis et artis acquirendæ.

5 *Jovis et Deorum Nuntium*] Hesiodo *ἀθανάτων κήρυκα, præconem immortalium;* Orpheo: *Διὸς ἄγγελον, Jovis nuntium;* Homer. Hymn. in Mercur. vs. 3. *Ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούνιον, ὃν τέκε Μαῖα. Nuntium immortalium perquam utilem, quem peperit Maia.* Virg. Æn. IV. 356. 'Interpres Divum Jove missus ab alto celeres mandata per auras Detulit.'

Callidum, quicquid placuit, jocoso
Condere furto.
Te, boves olim nisi reddidisses

surripere joci gratia quodcumque libuit. Te puerum quondam cum verbis minacibus

NOTÆ

6 *Curvæque lyræ parentem*] Mercurii inventum esse lyram constat, quam tamen Apollini tribuunt aliquando, quoniam hanc ei concessit Mercurius, ut infra dicemus ad vocem, 'virga.' Sic autem inventa fertur. Post inundationem Nili testudinem reperit mortuam, exesa etiam tractu temporis carne: nervi autem qui superstites erant tensi, cum digitis essent pulsi, sonum aliquem reddiderunt. Itaque ad ejus similitudinem lyram construxit Mercurius, quæ exinde testudo vocata est. Aliter paulo alii rem afferunt, aiuntque testudinem vocatam a testa istius animalis, ut mox fusius explicabo.

Lyræ] Lyram cum cithara confundunt Grammatici vulgo, ipseque Eustathius, qui ait, 'chelyn citharam dictam esse, quod testudinis testa jugo addita, fidibusque tensa, lyram deformavit:' et rursus: 'chelyn id est lyram e testudinis testa factam.' Quod porro inter illas discrimen, vix statuas: quanquam fuisse non est dubitandum. Diodorus trichordon lyram extitisse auctor est: at Horatius citharam seu testudinem septem nervis tensam et instructam scribit, imitatione Pindari, qui ἑπτάγλωσσον φόρμιγγα, id est, *septenos edentem sonos*, ait. S. Hieron. scribit, 'citharam effici in modum literæ Δ. cum chordis viginti quatuor, et per digitos variis vocibus, tinnulisque ictibus in diversis modis concitari.' Hoc autem observare licet, dici chelyn seu testudinem et citharam digitis aut pectine pulsari: Seneca, 'chelyn plectro verberari,' ait. Lucanus: 'Seu chelyn digitis et eburno verbere pulsas.' At lyra pelli dicebatur: idem ibidem: 'Nec pudeat pepulisse lyram.' Ovid. Met. x. 205. 'Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt.' Cruquius ita in hunc locum scribit, ex idiomate Italico, Alemannico, Flandrico, Gallico, lyra suum adhuc nomen habet integrum. Ea nimirum est, qua mendici vicatim stipem quæritare notum est; nam et incurva est, et δελτωτοῦ formam refert propius intuenti. Cithara vero testudo vocata a forma testæ ejus animalis, &c.

7 *Callidum, quicquid placuit, &c.*] Clam, ingeniose, jocose, furandi magistrum. Duplex nimirum est furti species, seu furandi ars. Una seria, improba, injuriosa, legibus vetita: et de hac non est mentio. At altera est oblectationis, joci, et industriæ ludicræ, in qua excelluit Mercurius. Hinc et Lycurgus, ad acuendos furandi solertia Spartanorum animos, impunita esse furta sanxerat. Philostrat. Imagin. lib. I. furta Mercurii jocosa vocat ἡδείας κλοπάς. Fulgentius ideo negotiatoribus præesse dicit Mercurium, quod illi vix a furto immunes sint. Alii volunt designari vim orationis, quæ sensim animos captat ac rapit. Huc etiam ab aliis refertur Magiæ ac præstigiorum inventio, quæ tribuitur Mercurio: ars nempe sic astantium oculos præstringendi, ut dolum non advertant coram ipsis perpetratum.

9 *Te, boves olim, &c.*] Calliditatem Mercurii, et peritiam jocose furandi probat. Hæc autem est historia, seu

Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.
Quin et Atridas, duce te, superbos
Ilio dives Priamus relicto,

Apollo territaret, nisi vaccas per fraudem abactas restitueres, risit ipse advertens se pharetra quoque spoliatum. Quin etiam Priamus opulentus, Troja discedens,

num, ut et al. ap. Jani. *Jovis ac Deorum* Cuning.—14 Negat Scaliger epithetum *dives* hic Priamo convenire, et *mœstus*, inquit, vel *infelix* malim. *relicta* conj. Cuning. et id recepit Sanad. 'Frustra; nam quanquam IV. Od. 9. 18. est fœmininum, aliis locis tamen est neutrum, ut III. Od. 17. 4. et IV. Od.

NOTÆ

fabula: Cum Apollo ob Cyclopas interfectos divinitate aliquamdiu privatus esset, atque interim Admeti Thessaliæ Regis armenta pasceret, boves aliquot exerrantes et longius progressas abegit Mercurius et occuluit. Ille vero hunc pueri forma indutum quasi bubulcum furacem aggressus mortem minatur, nisi abacta pecora restituat: ac telum proferre volens, quasi percussurus, vacuam sensit pharetram, vel hanc quoque sibi subreptam. Tum denique Apollo, Mercurii subtilem in furando industriam demiratus, risum tenere non potuit, 'iracundiam voluptate superante,' ut ait Philostrat. Imagin. lib. I. ubi fabulam hanc egregie expressit. Vide Homer. Hymn. in Mercur. Ovid. Met. II. 685. et Not. infra ad vocem 'virga.'

11 *Viduus pharetra*] Infra II. Od. 9. 'Et foliis viduantur orni.' Virg. Æn. VIII. 571. 'Viduasset civibus urbem.' Quem in locum Servius laudat Virgilium tanquam proprie locutum: Horatium vero carpit et vellicat tanquam hic male scripserit 'viduum Apollinem.' Sed o puerilem astutiam!

13 *Quin et Atridas, &c.*] Præclare et benigne a Mercurio facta jam ostendit. Nimirum ex Homer. Iliad. ult. Mercurius a Jove missus præbet se ducem Priamo Hectoris interfecti corpus redemtum pergenti: eumque per media hostium castra ad Achillem usque sic deducit, ut nec tentus a quoquam, immo nec visus fuerit.

Atridas] Agamemnonem et Menelaum Atrei filios, Græci exercitus Imperatores.

14 *Dives Priamus*] Et in hunc locum Scaliger stylum acuit et vibrat: 'An dives,' inquit, 'ille qui miserrimus, orbus liberis, regno spoliatus, quique adeo mœrens potius et inops?' Scilicet non meminerat quod legitur Iliad. ult. copiosa sane et pretiosa munera ad Achillem delata a Priamo Trojam deserente; atque, ut est ibid. 'infinita dona e thalamo in currum exportata ad Hectorem redimendum:' quæ etiam ibi recensentur: 'duodecim lænas, totidem tapetas, totidemque pallia eximia, item et sagula: auri vero talenta decem: duos insuper tripodas ardentes, lebetes quatuor; poculum denique conspicuum, quod Thraces donarant.'

Thessalosque ignes, et iniqua Trojæ
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces

ducente te latuit arrogantibus Atridis, excubiis Thessalorum, et castris Trojæ infestis. Tu animas bonorum beatis sedibus collocas: atque aurea virga catervam

4. 53.' *Zeun.*—15 *Thessalo supplex* conj. With.—17 Harl. 1. *animas lætis.*

NOTÆ

15 *Thessalosque ignes*] Nocturnas Thessalorum sive Græcorum excubias circa tentorium Achillis collocatas. Synecdoc. Nam et Thessali Græciæ populi, et ipse Achilles Thessalus erat. Homeri Scholiastes ad Iliad. Σ. 'nocturnum signum castrense, ignis; diurnum, fumus,' inquit.

Iniqua Trojæ Castra fefellit] Castra nempe Græcorum Trojæ hostium occulte ingressus, et ad usque tentorium Achillis sic penetravit Priamus, duce Mercurio, ut vigilum nemo senserit, nemo interceperit, aut prohibuerit. Qua vero id ratione factum sit, explicat Homerus, ubi ait: 'Cum ad turres navium et fossam venissent, custodes quidem e cœna laborabant: his vero Mercurius somnum injecit.'

17 *Tu pias lætis, &c.*] Jam præstans Mercurii officium et insignis auctoritas declaratur. Videlicet priscis illis existimatum, animas corporibus excedentes a Mercurio suscipi, atque vel ad Campos Elysios seu beatas sedes perduci, vel ad Inferos. Unde *dispensator ac deductor animarum* dictus est ille. Quod munus tamen Plutoni assignat Pindarus Olymp. Od. IX.

18 *Virgaque levem coërces, &c.*] Caduceo domas, regis, deducis animas spiritales corporeæ molis expertes, adeoque *leves* et agiles: separasque alias ab aliis pro tua auctoritate atque ex officio, secundum variam bene vel male factorum ac meritorum rationem: has quidem ad Tartarea supplicia, illas autem ad sedes lætas ac fortunatas. Homer. Odyss. ult. Virgil. Æneid. IV. 242. 'Tum virgam capit: hac animas ille evocat Orco Pallentes; alias sub tristia Tartara mittit: Dat somnos, adimitque, et lumina morte resignat.' *Coërces*] Hoc referunt aliqui ad eloquentiæ vim, qua sedantur et coërcentur homines concitati, et inertes e contrario ignavique incitantur.

Virga] Hanc ab Apolline Mercurius acceperat, concessa vicissim lyra: postquam enim boves, ut ante dictum, hic furatus esset, ita demum convenerunt, eaque lege et conditione venia est data Mercurio, ut lyræ inventor Apollo diceretur. Huc pertinet quod Homeri Pindarique Schol. aiunt, λύραν quasi λύτραν dictam esse, quod ea se Mercurius ab irato Apolline redemerit. Ergo mirifica illa instructus virga, profectus in Arcadiam Mercurius pugnantes duos cum Dracones reperisset, hac inter eos projecta prælium diremit. Exindeque pacis conciliatricem virgam appellarunt: eique duo circumvoluti serpentes additi sunt. Hygin. lib. II. Hinc etiam legati pacis caduceatores vocantur, quia ejusmodi caduceo insignes procedunt. Tit. Liv. Denique virga illa auctoritatem ac

Aurea turbam, superis Deorum
Gratus et imis.

exilem summoves, superis æque Numinibus ac inferis gratiosus.

NOTÆ

dicendi vim denotat: circumplexi vero serpentes indicant prudentiam: quippe hæc illius individua comes esse debet.

ODE XI.

AD LEUCONOEN.

Sub nomine Leuconoës nobiles Romanas a Mathesi deterret. (h. e. ab artibus divinatoriis. *Gesn.*)

Tu ne quæsieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi

Tu ne cupiveris nosse (nec enim licet) quem mihi, quem tibi, Leuconoë, concesse-

Hæc Ode septima est Libri secundi in Ed. Sanadoni. Tres codd. Torrentii inscribunt: *Ad Leuconoën meretricem genesin per Mathematicos inquirentem.*—1 Valde turbati versus et numeri hujus Odæ in Flor. 1482. sed nihil mutat Gott. *Tu ne quæsieris scire, nefas, quem, &c.* distinguunt Blandd. et Mart. Cruqu. Pulm. 1. Ald. Lamb. Torr. Fabric. Fab. Heins. &c. sed: *Tu ne quæsieris, scire nefas, quem, &c.* meliores, item editt. vett. Venetæ, Ascens. Locher. et sic Landin. Muret. Rutg. Bentl. Cun. San. 'Est exquisitius *quæsieris* quam *quæsieris scire.*' Jani. Ald. et G. Fabric. *Tu ne quæsieris scire (nefas!) quem, &c.* quibus assentitur Klotz. Vid. Burm. ad Ovid. Fast. I.

NOTÆ

Ode hæc est Monocolos. Versus nempe omnes sunt Choriambici Alcaici Pentametri Acatalecti, constantque Spondæo, tribus Choriambis, et Pyrrhichio, vel Iambo; sic: Tū nē | quæsĭĕrīs | scīrĕ nĕfās | quēm mĭhĭ quēm | tĭbī

1 *Tu ne quæsieris*] Oden hanc velut indignam Horatio notat Scaliger. Quam vero ob rationem ego nescio; nec, ut opinor, ipse scivit, qui nullam profert. Horatius Leuconoën Mathematicis prædictionibus plus æquo addictam hortatur, ut relinquat Diis futurorum curam, ipsa vero præsentibus utatur.

Scire nefas] Has alii separant voces, alii parenthesi includunt utramque. Perinde est. Quod si cui videtur nimis abscissa interpositio (*nefas*), meminerit frequentes legi tam contractas apud optimos auctores. Terent. 'Quid tua (malum) id refert?' Cic. in Verrem. 'Quæ (malum) ista fuit amentia?' de Off. lib. II. 'Quæ te (malum) ratio in istam spem induxit?'

Quem mihi, quem tibi Finem Di dederint] Ne scire desidera quod nefas; ne affecta quod sibi reservarunt Dii, futuri nempe cognitionem. Cic. ad Familiar. VI. 4. 'Equidem mihi omnia propono: nec ullum est tantum malum, quod non putem impendere. Sed cum plus in metuendo mali sit, quam in illo ipso quod timetur, desino: præsertim cum id impendeat, in quo non modo dolor nullus, verum

Finem Di dederint, Leuconoë; nec Babylonios
Tentaris numeros. Ut melius, quicquid erit, pati!
Seu plures hyemes, seu tribuit Jupiter ultimam,

rint Numina terminum vitæ. Neque experiare Chaldaicos calculos: ut satius tolerare quodcumque acciderit: sive multas hyemes Jupiter largiatur, sive postremam

329. et Met. II. 57.—2 *Di dederunt* codex Bentleii. *Leucothoë* Mart. Cruq. et quidam ap. Glarean. item Ald. Venet. 1491. et Locher. *neu Babylonios* Cuning. et San.—3 *Temptaris* tres codd. Bersmanni. *Sit melius* Crusius, et Best. de Rat. Emend. 18. p. 199. *At melius* Burm. ad Sueton. Vesp. 33. *Utilius* conj. With. Nonnulli comma ponunt post *pati;* Muretus aliique notam

NOTÆ

finis etiam doloris futurus sit.' Seneca vero sic paucis vanas eas solicitudines perstringit: 'Quod times aut futurum est, aut secus. Si secus: frustra vexaris. Si venturum est; tum satis dolebis tandem, cum affuerit tribulatio.'

2 *Leuconoë*] Alii legunt *Leucothoë.* Fictum nomen est a Poëta. Ludunt aliqui in etymologia nominis istius, et quidem operam ludunt. Fuit olim Leuconoë filia Lycambis, quam Archilochus acribus conviciis ad suspendium adegit.

Nec Babylonios Tentaris numeros] Ne Mathematicos adi, et consule, neve iis crede: sunt enim fallaces. Quod quidem probant egregie tum historiæ passim, cum ratio. Vide Cic. I. et II. de Divin. Item de Fato. Item III. de Nat. Deor. A. Gell. XIV. 1. ubi refutat eos qui curiosius auscultant Genethliacis, futura dicturos per artes prodigiosas spondentibus. S. Aug. de Civ. Dei, &c. Tacitus lib. XVII. Mathematicos appellat 'genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax.' Cic. I. de Divin. 'contemnamus Babylonios, qui e Caucaso signa cœli servantes numeris et motibus stellarum cursus persequuntur.' Juvenal. Sat. VI. a versu 550. ad 590. Ejusmodi studium in mulieribus præsertim, graviter insectatur.

Babylonios] In Babylonia templum erat Beli Sideralis Scientiæ inventoris, ex Plin. VI. 26. Babylonii, seu Chaldæi Babyloniam incolentes Astrologiæ peritissimi erant, ex Cic. de Divin. Diodor. Sicul. Gell. I. 9. Q. Curt. lib. V.

Babylonios numeros] Certe necessaria valde numerorum cognitio et praxis accurata, ad dimensionem horoscopi, aspectumque ad alia sidera planetasque diligenter inquirendum. Hinc Arithmetica sæpe usurpatur pro Astrologia, ut vocant, Judiciaria. Lactant. 'Arithmetici, quos Mathematicos dicimus, quorum in numeris est tota doctrina,' &c. Auson. 'Tu Cœli numeros, et conscia sidera fati Callebas.'

Ut melius, quicquid erit, pati] Quanta hic apud Interpretes dissensio? Alii jungunt ista cum voce, *sapias;* quæ vero intermedia sunt, parenthesi includunt. Alii sensum finiunt voce *pati;* explicantque sic: cum melius sit, vel tanquam melius sit pati constanter quicquid evenerit, quam animum distorquere, anxie quæ sint ventura inquirendo. Alii, *ut melius* interpretantur: Quam, vel quanto melius æquo animo ferre quicquid acciderit!

4 *Seu plures hyemes, &c.*] Gratis profecto se discruciant aliqui, ut ostendant vocem, *hyemes,* priori loco poni

Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias, vina liques, et spatio brevi

det hanc, quæ modo Etruscum pelagus frangit objectis rupibus. Sapiens sis, vina

interrogandi.—5 *Qui nunc*, ut ad Jovem pertineat, Bland. quatuor, improbante Jani.—6 Pro *Sapias* With. conj. *Incipias*. Harl. 5. *vina bibes.*—7 Sa-

NOTÆ

pro toto anno: posteriori vero pro tempestate hyemali: quandoquidem satis patet, quid velit Horatius.

5 *Quæ nunc oppositis, &c.*] Synecd. id est, qua fluctus Tyrrheni maris hyeme, ut fit, procellis agitati ad rupes alliduntur, *debilitantur*, franguntur. Quidam legunt *Qui*, et referunt ad vocem, *Jupiter*. Sed vulgata lectio præferenda videtur doctissimis.

Pumicibus] Pumex lapis est spongiosus, asper, foramine multiplici pertusus, cavus, cavernosus: unde ab Ovid. 'multicavus,' a Virgil. Æneid. v. 214. et xii. 587. 'latebrosus' dicitur. De isto lapidum genere Plin. xxxvi. 21.

Mare Tyrrhenum] Thuscum, Inferum, quod pars est maris Mediterranei: id vero nominis ei dedit Tyrrhenus Atyos Lydiæ Regis filius, postquam ad vicinas terras cum colonia appulisset, Tusciam nempe, ibique sedem fixisset.

6 *Sapias*] Explicant nonnulli: Si sapias, scilicet utere vita, genio indulge, vina bibe quam optima, liquata, &c. Priscian. xviii. 3.

Vina liques] Vel simpliciter, vina bibas, ac veluti per guttur coles. Vel potius, hilaritatis causa satage ut pares tibi vina sacco percolata, defæcata, dulcia sic effecta, adeoque naturæ et palato muliebri accommodatiora. Veteres nempe mustum, priusquam ferbuisset, per saccum toties colabant, ut defæcaretur: atque sic ademta, quæ vini vim alit augetque, fæce, liquidius, imbecillius, at lenius, dulcius reddebant vinum, potuique jucundius. Hinc vocatur Theophrast. vi. 24. ἠθικὸν, *castratum*, quod nempe sparteis est saccis colatum. Cœl. Rhodig. xxviii. 26. 'Eunuchum et effœminatum,' ex Plutarcho mox citando, 'quia percolatio illa vini nervos excidit, ac genuinum restinguit calorem: mollius autem facit ad gulæ curiositatem: hoc veluti sophismate invento et excogitato, ut perdendo nati vino plurimum valeant ingurgitare.' Plin. xiv. 22. 'Ut plus capiamus vini, sacco frangimus vires: et alia irritamenta excogitantur.' xix. 4. 'Ferendum sane fuerit.... inveterari vina, saccisque castrari:' al. *castigari*. xxiii. 1. 'Utilissimum vinum omnibus sacco viribus fractis.' Plutarch. Sympos. sive Convival. Quæst. vi. 7. ait: 'Exolescere vinum, cum tam crebro diffunditur, esseque ad bibacitatem commentum ejusmodi percolationem: detrahi vino firmitatem relicto blandimento, vi illa quæ mentem solicitat et infestat ejecta et exclusa; ipsum vero jucundius effici; neque sicut a ferro acumine decusso; sed potius velut rubigine et sordibus detersis. Quippe defæcatio illa vini vim, quæ caput tentat, detrahit atque ad statum redigit mitem et salubrem.'

Spatio brevi Spem longam reseces] Quanto brevius est vitæ nostræ spatium, tanto resecandæ spes longæ: minus expectandum, minus fidendum futuro; neque adeo differendum carpere præsentes lætandi occasiones,

Spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
Ætas; carpe diem, quam minimum credula postero.

fundas, ac limite angusto spem longam rescindas. En, dum fabulamur, ævum præterit invidum. Ergo diem hodiernam, sequenti minime confisa, arripe.

nadon. *dum loquimur (fugerit invida Ætas) carpe diem*, improbante Jani. *diffugit invida.* Ald. Rutgers. et unus Bersmanni codex, quod placet Fabricio.

NOTÆ

Ode IV. supra: 'Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.'

7 *Dum loquimur, fugerit invida Ætas*] Legunt alii, *diffugit*. *Invida ætas*] Dum enim sic elabitur et nos quasi fugit, nobis videtur invidere usuram præsentis temporis. Juvenal. Sat. IX. 126. 'festinat enim decurrere velox Flosculus angustæ, miseræque brevissima vitæ Portio: dum bibimus, dum serta, unguenta, puellas Poscimus, obrepit non intellecta senectus.' Pers. Sat. V. 153. 'Vive memor leti: fugit hora. Hoc quod loquor inde est.'

8 *Carpe diem*] Utere præsenti tempore, in diem vive, fruere deliciis et voluptatibus, dum licet, et dum vita stat, nihilque tibi pollicere de futuro. Epicurea cohortatio, ut notant vulgo, quæ quidem frequens passim apud Horatium. Vide Sapient. cap. 2. ubi sic impii loquuntur: 'Fruamur bonis quæ sunt, tanquam in juventute celeriter: pretioso vino et unguentis nos impleamus: non prætereat nos flos temporis: coronemus rosis, antequam marcescant.' Martial. 'fugitivaque gaudia carpe.' Pers. mox cit. loco: 'carpamus dulcia.' Multo vero sapientius Seneca ad Lucil. Epist. 62. 'Id ago, ut mihi instar totius vitæ sit dies quisque. Nec mehercule tanquam ultimum rapio: sed illum sic aspicio, tanquam esse vel ultimus possit. Ante senectutem curavi, ut bene viverem: in senectute, ut bene morerer: bene autem mori, est libenter mori.'

ODE XII.

AD AUGUSTUM.

Poëta, dum ancipitem se fingit quem Deum præcipue canat, dumque omnes per Oratoriam παράλειψιν (ut loquitur Vetus Scholiastes) carmine celebrat, Augusti tamen laudes (secundum Jovem) ceteris præponit. Atque in hac gratificatur Augusto, qui (auctore Suetonio cap. 31.) 'proximum a Diis immortalibus honorem memoriæ ducum præstitit, qui imperium P. R. ex minimo maximum reddidissent. Itaque et opera cujusque manentibus titulis restituit, et statuas omnium triumphali effigie in utraque fori sui porticu dedicavit.'

QUEM virum aut heroa lyra vel acri

O Clio, quem virum, aut heroëm, quem Deum suscipies laudare cithara, vel acuta

Hæc Ode vigesima est Libri tertii in Ed. Sanad. Antiqui codd. Torrentii;

Tibia sumis celebrare, Clio?
Quem Deum? cujus recinet jocosa
Nomen imago,

fistula? Eccujus laudes resonabit similitudo ludicra, seu in regione umbrifera Heli-

Hymnus de Laudibus Deorum atque Hominum; alii: *De Laudibus plurium et Augusti maxime;* Torrent. *De Augusti laudibus.*—2 Leid. Græv. antiquiss. Bland. ap. Cruq. plures Lambini, Mentel. Pulm. 4. Regin. pro v. l. cum edd. Lamb. Cruq. Torrent. Heins. Steph. Fab. Dacer. *sumes;* omnes Harl. Acron, Porph. Pulm. 1. 2. 3. omnes Torrent. plurimi Bentl. quidam Lamb. Dess. Brod. Venett. 1477. 1478. 1479. Flor. 1482. Ascens. Locher. Fabr. Bentl. Baxt. Cun. San. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. *sumis.*—3 Harl. 4. *retinet;* Pulm. 1. 2. quidam Torrent. Alt. 1. Lips. duo, Gott. Venett. 1490. 1492. Ascens. et Baxt. *recinit;* Lips. 1. a m. pr. Fabric. Erasm. Vascos. Bened. et Philol. *recinat;* Cuning. conj. *resonet;* sed *recinet* habent Urs. Torn. Lamb. Pulm. 2. 4. unus Torrent. antiquiss. Bland. Cruq. Mentel. Locher.

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode II.

1 *Quem Virum*] Plena est artis et elegantiarum hæc Ode: artis quidem eo plus habet, quo apparet minus. Elegantias autem, lepores, ac veneres affatim agglomerat. Figuris lucet, varietate distinguitur, rerum atque verborum copia et pulchritudine dives est: mira insuper suavitate conditur. Fingit Horatius œstro se correptum poëtico, dignum ardori huic divino argumentum quærere. Hinc Augusti grave texit elogium ex conglobata veluti artificiosa comparatione. Quanquam enim Diis, Semideis, ac viris illustribus suas laudes non negat, collineat tamen ac recidit eo tandem, ut Augustum quasi Jovem alterum constituat. Simile adulationis genus in eundem Augustum habet Virgilius Georgic. initio, et in fine libri primi. Huc etiam facit quod ex Dione lib. LI. afferunt; nimirum post Actiacam victoriam, decretum a Senatu fuisse, ut in Hymnis solennibus Augusti mentio fieret honorifica, perinde ac Deorum immortalium. Est igitur Hymnus hic de genere eorum, qui diebus festis ac profestis cani solebant inter epulas, ad tibiam lyramve, teste Horatio IV. Ode 15. Vide ibi Not.

Quem virum, aut heroa, &c.] Contra Pindarus Olymp. Od. II. 'Quem Deum, quem heroa, quem virum celebrabo,' uter melior? lector erudite, judica. Mihi quidem potior videatur gradatio Horatii ab homine ad heroas ac Deos, quam descensus ille Pindari ab immortalibus ad mortales.

Lyra, vel acri Tibia] Lyram cum tibia jungere amabant veteres, illa dulciori sonum hujus acriorem bene temperante. Alii sic explicant: Carmine Lyrico, suavi et moderato, Diis ac heroibus canendis idoneo: vel Epico graviori, sublimiorique, bellicis virorum nobilium facinoribus referendis accommodato. Vide Epist. ad Pisones vs. 73. et 83.

2 *Clio*] Hanc e Musis apte invocat, quippe quæ præsit laudationi virorum illustrium; quibus et celebritatem nominis et immortalitatem conferre dicitur: *κλείω, laudo, celebrem reddo: κλέος* et *κλεῖος, fama, nominis splendor.* Virgil. de Musis [Ausonius, Edyll. xx.]: 'Clio gesta canens, transactis tempora reddit.'

3 *Cujus recinet jocosa Nomen imago*]

Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidove in Hæmo?
Unde vocalem temere insecutæ
Orphea sylvæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos;
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentis

conis, seu in Pindo, seu in Hæmo frigido. Hinc sylvæ secutæ sunt canentem Orpheum, matris arte retardantem præcipites fluviorum cursus, velocesque ventos, atque suavem auritas quercus trahere chordis sonantibus. Quid vero ante canam,

Fabr. Rutgers. Bentl. Cuning. Sanad. Dacer. Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. Scaliger, Poët. VI. 7. mallet: *cujus referat vetusta nomen imago.* —8 *Orphea rupes* emend. Sanad.—9 Mentel. *rabidos.*—10 Bentl. et Jani *Fluminum labsus;* Exc. Sax. *Fluminis lapsus.*—12 *Ducere tigres* conj. Valart. *Ducere cautes* Dr. Jortin. Tracts tom. I.—13 Plerique codd. habent *parentum;* in quibus vetustissimi Leid. Græv. Regin. duo Bersm. Landin. Locher. Venett. 1477. 1478. 1479. Ascens. Torr. Bax. Gesn. et Wakef. ut sit: *quid pr. d. solitis parentum laud.* i. e. eo, cujus laudes majoribus nostris, vel antiquis lyricis solennes fuerunt; h. Jove, *qui res, &c.* 'Sed quam impedita hæc structura! *parentem* Acr. Pulm. 2. probante Fabr. Mur. et tantum non recipiente Lamb. ut sit, *quid prius dicam?* an *solitis parentem laudibus? &c.* Etiam hoc durum. *Parentis* Luctat. ad Stat. Theb. I. 41. antiquiss. Bland. Cruq. Lamb. ex optimo Vat. Pulm. 4. Mentel. unus Bersm. Bentl. 3. Dess. 1. et probant Heins. Steph. Faber, Bentl. Cun. San. Bipont. Wetzel. et Mitsch. Sic et nemo

NOTÆ

Cujus laudes nobis decantatas repetet Echo, quæ est vocis imitatio, adeoque imago dicta quasi imitago. Vide infra, Ode XX. eandem locutionem, ibi fusius explicatam. Quam tamen auctoritate propria Scaliger pervertit, legens: *vetusta Nomen imago:* quo enimvero sensu? Qua autem ratione fiat Echo, sic Plinius exponit II. 44. 'Montium flexus, crebrique vertices, et conflexa cubito, aut anfracta in humeros juga, vallium sinus concavi, scindunt inæqualiter inde resultantem aëra: quæ causa etiam voces multis in locis reciprocas facit.'

5 *Umbrosis Heliconis oris, &c.*] Tres montes Apollini Musisque sacros nominat; Heliconem in Bœotia, Pindum in Arcadia, Hæmum in Thracia.

7 *Unde vocalem, &c.*] Ex Hæmo Thracem Orpheum sylvæ secutæ sunt dulcedine cantus velut animatæ; *temere,* id est, facile et sine cunctatione; vel confuse, per devia et invia. Nota lippis et tonsoribus fabula. Vide Epist. ad Pisones, vs. 391. *Vocalem*] Id est, canorum, vel, voce pariter et lyra canentem.

9 *Arte materna*] Musica, et suavitate vocis, ad quam formatus a matre Calliope Orpheus.

11 *Blandum et auritas, &c.*] Tam blande canentem, ut arbores duceret, haud secus ac si auritæ et animatæ fuissent illæ.

13 *Quid prius dicam solitis parentis,*

Laudibus? qui res hominum ac Deorum;
Qui mare ac terras, variisque mundum
Temperat horis:
Unde nil majus generatur ipso,
Nec viget quicquam simile, aut secundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.
Præliis audax, neque te silebo,

quam præconia consueta patris, qui res mortalium et immortalium, qui mare terrasque et orbem diversis temporibus moderatur? Quare nihil ipso majus oritur: immo neque par quidpiam vel proximum valet. Attamen Pallas obtinuit sequentem gradum. Nec tacebo te, Bacche, certaminibus strenue: neque te, virgo feris cru-

hæret.' *Jani.*—14 'In Lambini quibusdam codd. *qui rex hominum ac Deorum;* quam lectionem ille non damnat; nec ego.' *Bentl.* Ita et Glarean. Alt. 1. Dess. 2. probantibus Mancin. et Steph.—15 Harl. 2. 6. nonnulli Bentl. et Lamb. duo Bersmanni, Lips. 4. Dess. 2. Ascens. Locher. Bentl. Cun. San. Jan. Mitsch. Bip. Wetzel. et Kidd. *ac terras;* Harl. 1. 5. *ac terram;* quidam Lambini et unus Bersmanni *et terram;* Francqu. *aut terram;* vulgg. cum Gesn. Baxt. Comb. et Wakef. *et terras.*—19 Heinsius et Pulm. emend. *occupabit,* probantibus Rutgers. Dacer. Putean. et Waddel. et sic dedit R. Steph. —20. 21 *Pallas honores Præliis audax. Neque te, &c.* Venett. 1477. 1478. 1479. Bentl. Cuning. Furstenberg. Wetzel. et Kidd. improbante Jani.—

NOTÆ

&c.] Legunt aliqui, *parentum;* hoc sensu: Quid prius dicam quam eas Jovis laudes, quas majores nostri solent dicere? Alii melius, *parentis,* id est: Quid prius aut potius referam, quam notas omnibus ac passim celebrari solitas laudes Jovis omnium *parentis,* qui res æque Deorum ac mortalium curat, regit, moderatur?

15 *Variisque mundum Temperat horis*] Variis tempestatibus, vere, æstate, autumno, hyeme: calorem frigore, frigus calore temperat.

17 *Unde nil majus, &c.*] Alii interpretantur: A quo Jove utpote optimo maximo nihil ipso majus gignitur. Alii: *unde,* id est, quapropter.

18 *Simile, aut secundum*] Par et proxime accedens: æque magnum ac potens.

19 *Proximos tamen, &c.*] Non. Marcell. ''Proximum' dicebant veteres non solum adhærens et adjunctum; verum etiam longe remotum, si tamen inter duo discreta nihil medium extitisset.' Virgil. Æneid. v. 320. 'Proximus huic, longo sed proximus intervallo, Insequitur Salius.' Tull. in Bruto: 'Luc. Philippus Antonio proximus accedebat, sed longo tamen intervallo proximus.' Pallas honores occupat Jovi proximos; quippe nata illius cerebro. Alii volunt spectari ab Horatio, quod in Jovis Capitolini templo cellæ tres erant, quarum media Jovis, dextra Minervæ, sinistra Junonis: unde Pallas ante Junonem poni soleat. Varro de Ling. Lat. l. IV.

21 *Præliis audax neque te silebo Liber*] Quod curis liberet animum Bacchus Liber dictus: vel quod devictis hostibus se suosque asseruit in liber-

Liber; et sævis inimica virgo
Belluis; nec te, metuende certa
Phœbe sagitta.
Dicam et Alciden, puerosque Ledæ;
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,
Defluit saxis agitatus humor,
Concidunt venti, fugiuntque nubes,
Et minax (quod sic voluere) ponto
Unda recumbit.

delibus infesta: neque te, Apollo, telis ineluctabilibus formidande. Canam etiam Herculem, nec non filios Ledæ, alterum equis, alterum pugnis illustrem; quorum sidus candidum ubi primum nautis illuxit, statim concitata unda scopulis decidit, quiescunt venti, nubila evanescunt, et maris irati subsidunt fluctus, quoniam ita jus-

28 *Sidera fulgent* Florent. 1482. et Venett. 1483. 1486. 1490.—31 Insolenter variant Codd. in h. vs. *quod sic voluere* Acr. Porph. Lamb. quatuor, Mentel. et sic Ald. Glarean. Lamb. Torr. Cruq. Fabric. Fab. Rutg. Steph. *quia sic voluere* vetustiores Bentleii, omnes Cruq. præter unum, Pulm. 1. 4. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. tres Bersm. Lipss. Alt. 2. *sic Di voluere* Muret. Venett. Ascens.

NOTÆ

tatem. De bellica ejus virtute ac præliis vide Diod. Sicul. lib. v. &c. item infra II. Od. 19.

22 *Et sævis inimica virgo Belluis*] Diana venatrix, eodem cum Apolline partu edita, Jovis filia, nemorum ac sylvarum Dea, arcu et sagittis feras sectari assueta.

23 *Nec te, metuende certa, Phœbe sagitta*] Arcu enim et sagittis valere, præsertim ob Nioben cum filiis interfectam, semper creditus Apollo. Dictus autem Phœbus, quasi φῶς βίου, *lux vitæ*.

25 *Alciden*] Hercules ita dictus, seu quod esset Alcæi nepos, seu ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, *a robore*.

Puerosque Ledæ] Castorem, et Pollucem, alium equestri, alium pedestri inclytum pugna. Ovid. Fast. v. 700. 'Tyndaridæ fratres; hic eques, ille pugil.'

27 *Quorum simul alba nautis, &c.*] Vide Homeri Hymn. in Dioscuros. Et supra Od. III. vs. 2. ad verba hæc; 'lucida sidera.' Aiunt nempe Astrologi propitias ac salutares esse stellas geminas, non ita vero solitarias.

29 *Defluit saxis agitatus humor*] Unda spumans jactata in scopulos et in altum sublata defluit, cum primum faventibus Castore et Polluce tempestas sedatur. Vel, aqua per hyemem gelu concreta et saxis adhærens tum resolvitur ac fluit, cum oriuntur Castor et Pollux, vere nimirum, et ascendente Geminorum sidere. Quidam interpretantur, *defluit*, fluere et agitari desinit aqua maris, ante in rupes illisa per impulsionem ventorum, et concitationem fluctuum.

31 *Quod sic voluere*] Pro sua potestate atque benigno favore in navigantes sic jussêre placari omnia ante

Romulum post hos prius, an quietum
Pompilî regnum memorem, an superbos
Tarquinî fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.
Regulum, et Scauros, animæque magnæ

sere. Post istos quem potissimum referam ambigo; Romulumne, an tranquillum Numæ Imperium, an Tarquinii regnum potens, an mortem Catonis gloriosam. Certe Regulum et Scauros, et Paulum generosæ vitæ liberalem, victore Cartha-

D. et N. Heins. Bentl. *Di sic voluere* Laurentianus Torr. Sanad. *quod Di voluere*, item *cum sic voluere*, alii: *quod si voluere* Venet. 1477. 1478. 1479. *quæ sic voluere* Bentl. 8. *quod sic Di voluere* Locher. *sic I* (pro *ii*) *voluere* Cun. *sic hi voluere* vel *si sic voluere* conj. With. *vim si velut ira ponat*, alia conj. With. *nam sic voluere* Pulm. 3. vetustus Lamb. Gembl. Fran. Mitsch. quod præfert L. Bos Anim. in Hor. p. 30. 'Et sane cum Horatio in talibus parenthesibus usitatius est *nam*, ut III. Od. 11. 1. et 30. tum lyrico sermoni et vi hujus loci aptius videtur.' *Jani.*—32 *Unda recurrit* Franeq.—34 *Pompilii* Harl. 1. 2. 5. —35 *Junii fasces* ex conjectura Cuninghami recepit Sanad. *Tarquinii* Harl. 1. 5. Idem Sanad. pro *dubito an* emend. *prius an.* Bentleius conj. *anne Curtî*, pro *an Catonis*, et, quod ille ausus non est, recepit Schmid. in Ed.

NOTÆ

naufragium minitantia. Legunt alii, *Dii voluere*, nempe Castor et Pollux: quibus cum placuit, redit serenitas, et maris agitatio plane cessat.

33 *Romulum post hos*] Post Deos ac Semideos, Romæ Romanique Imperii conditorem inprimis celebrare est æquum.

Quietum Pompilî regnum] Numam deinde laudat secundum Romanorum Regem, qui mitigandum ferocem populum armorum desuetudine ratus, Jani templum clausit, novamque civitatem, vi et armis conditam, jure, ac legibus, moribusque de integro condere aggressus, quieta fecit omnia, et Rempublicam religione justitiaque firmavit. Liv. I. 18. et seq. Flor. &c.

34 *Superbos Tarquinî fasces*] Ambitiosam dominationem Tarquinii non Superbi, (is enim indignus Hymno celebrari,) sed Prisci, qui bello strenuus Imperium Romanum devictis finitimis populis auxit; circo, ludis, fascibus, aliisque insignibus decoravit. Flor. I. 5. Liv. I. 35. 'Tarquinium Priscum, virum cetera egregium, secuta, quam in petendo habuerat, etiam regnantem ambitio est.' Quidam non absurde intelligunt Junium Brutum, qui fasces Tarquiniis pulsis ereptos splendide gestavit ac tenuit. Virg. Æneid. VI. 817. 'Vis et Tarquinios Reges, animamque superbam Ultoris Bruti, fascesque videre receptos?'

35 *Catonis Nobile letum*] De eo Cæsar dixisse fertur: 'Invideo morti tuæ, Cato; nam et tu gloriæ meæ invidisti.' Nimirum ille ad Uticam obsessus, Pompeianas partes aspiciens victas, propria manu se peremit, postquam bis legisset Platonis librum de anima, inquiunt: ac, 'ne Tyrannum videret,' ut ait Cicero Offic. I. Vide Appian. Plutarch. Dion. &c. S. Aug. de Civ. XIX. 3. mortem Catonis indignam laude asserit, ut qui Cæsarianæ de Pompeio victoriæ impatientia violentas sibi manus intulerit.

37 *Regulum*] Hujus egregia virtus postea fuse laudatur, III. Od. 5. Vide

Prodigum, Pœno superante, Paulum,
Gratus insigni referam Camœna,
Fabriciumque.

ginensi, quin et Fabricium beneficii memor celebrabo versibus magnificis. Hunc

1777. With. *anne cantans Nobile letum, Regulum. Post hos, &c.*—37 *Prodigum Paulum, superante Pœno* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. et fere omnes alii codd. cum edd. Venett. 1477. 1478. 1479. 1485. 1486. 1487. Florent. 1482. Ald. Heins. Steph. Lamb. Cruq. Bond. Schrevel. Delph. Jani, Bipont. et Mitsch. *Prodigum, Pœno superante, Paulum* Regin. Bentleii, quod ille recepit, eumque secuti sunt Cuning. Sanad. Furstenberg. Wetzel. Comb. Wakef. et Kidd. et ita legit Lachman. ad Propert. III. 28. (II. 32.) 47.—39 Unus Bersmanni et

NOTÆ

et Cic. de Offic. I. et III. et in Pisonem sic habet: 'Nec mihi ille M. Regulus, quem Carthaginenses resectis palpebris illigatum in machina vigilando necaverunt, supplicio videtur affectus.'

Scauros] Horum familia consulari dignitate illustris, et clara virtus extitit in administranda Republica. Ex illis M. Scaurus a Q. Vario Hispano accusatus est, quod Socios ad arma concitasset. Ita se vero ille constantia plenus et gravitate defendisse fertur: Q. Varius Hispanus M. Scaurum Principem Senatus arguit Socios ad arma concitasse: M. Scaurus Princeps Senatus negat: testis nemo: utri vos, Quirites, credere debetis? Quibus quidem auditis absolutus est. Vide Valer. Maxim. III. 7. n. 8. Plin. XXXVI. 15. &c.

Animæque magnæ Prodigum, P. s. Paulum] L. Æmilium Paulum, qui nullum periculi genus pro Republica detrectavit: et si non habuisset Collegam Terentium Varronem, aut plus certaminis cum ipso suo Collega, quam cum Hannibale, (ut ait Q. Fab. Maximus apud Liv. XXII. 39.) non majori quidem animo, at certe majori felicitate, meliorique exitu ad Cannas pugnasset. Verum, ut est apud eundem Liv. XXII. 43. 'Ad nobilitandas clade Rom. Cannas urgente fato profecti, . . . dum altercationibus magis, quam consiliis tempus teritur,' misere ibidem cæsi, fusi, fugatique sunt: atque Paulus 'unus insons' tam horrendæ cladis interiit, ut recte testatus Cn. Lentulus, cit. mox lib. cap. 49.

—38 *Pœno superante*] Hannibal certe nusquam magis insigni de Romanis victoria exultare potuit: nam plus quadraginta Romanorum millia, præter Socios, octoginta Senatores, aliique viri graves bene multi interciderunt. Vide cetera apud Livium loco cit. &c.

40 *Fabriciumque*] Hic contra Pyrrhum Regem missus, cum nec ab ipso prius, quarta regni parte promissa, solicitari potuisset, nec Pyrrhi Medicum veneno regem tollere spondentem audire voluisset, immo perfidum illum catenis vinctum ad suum dominum remisisset, justam hanc ab Rege mirabundo laudem promeruit: 'Ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate, quam Sol a suo cursu averti posset.' Aurel. Victor. Alia Fabricii Elogia hauri e Plutarcho, Cic. III. de Offic. Gell. I. 14. vide et seq. Not.

Hunc, et incomtis Curium capillis
Utilem bello tulit, et Camillum
Sæva paupertas, et avitus apto
Cum lare fundus.

et Curium impexis crinibus bello idoneum, pariter et Camillum produxit inopia durior, et patrius agellus cum domo conveniente. Marcelli porro nomen augescit

Dess. 2. *insignis referam.*—41 *Hunc et intonsis* citat Quintil. IX. 9.—43 *Sancta paupertas* conj. Bentl. *Læta paupertas* Crusius; *Casta paupertas* With. ex

NOTÆ

41 *Hunc, et incomtis Curium capillis, &c.*] Virtutem paupertate educatam, ac celebrem factam, in tribus summis viris cum Horatio venerare, lector; in Fabricio, in Curio, in Camillo. Hos enimvero *sæva paupertas*, id est, magna frugalitas, tenuis admodum res familiaris, fundulus, seu pauca agri jugera sibi ab avis relicta, *cum lare apto*, id est, pariter modico, *bello utiles* fecit. Nimirum victu aspero indurati ad laborem, morum autem integritate ad virtutem omnem formati, egregiam Reipublicæ difficillimis temporibus operam navaverunt; non tam suæ quam publicæ utilitati studentes: unde et summam laudem consecuti sunt.

Hunc] Nempe C. Fabricium Luscinum, ter Consulem, de quo ante: et Valer. Maxim. IV. 3. Is 'honoribus et auctoritate omni civitate temporibus suis major, censu par unicuique pauperrimo; a Samnitibus, quos universos in clientela habebat, decem æris, et quinque pondo argenti, totidemque servos sibi missos, in Samnium remisit, continentiæ suæ beneficio sine pecunia prædives, sine usu familiæ abunde comitatus: quia locupletem illum faciebat, non multa possidere, sed modica desiderare. Ergo domus ejus, quemadmodum ære et argento et mancipiis Samnitum vacua, ita gloria, ex his contemtis parta, referta fuit,' &c. Vide et ejusdem Valer. II. 9.

Curium] Curius Dentatus 'exactissima norma Romanæ frugalitatis, idemque fortitudinis perspectissimum specimen, Samnitum legatis agresti se in scamno assidentem foco, atque ligneo catillo cœnantem (quales epulas, apparatus indicio est) spectandum præbuit.' Ille eorum divitias contemsit: paupertatem ejus Samnites mirati sunt. Offerentibus aurum respondit: Malle se 'locupletibus imperare, quam ipsum fieri locupletem:' et Curium 'nec acie vinci, nec pecunia corrumpi posse,' &c. quæ lege apud Valer. Maxim. IV. 3. Vide et Aurelium Victorem de Viris Illustribus, Cic. de Senectute, &c.

Incomtis Curium capillis] Legunt quidam, cum Quintiliano quidem IX. 3. *intonsis capillis:* scilicet priscis temporibus nondum erant Romæ tonsores: et cultum negligebant maxime bellatores viri. Hoc quidem perinde significatur per vocem *incomtis:* sed non illud; quod sane ab Horatio spectari oportuit: sic Ovid. Fast. II. 'Hoc apud intonsos nomen habebat avos.' Et Fast. IV. de Numa: 'Bis caput intonsum fontana spargitur unda.' Codices tamen fere omnes habent, *incomtis Curium capillis;* unde ab ea lectione temere discedendum non fuit.

42 *Camillum*] M. Furius Camillus quinquies Dictator fuit, de Gallis bis

Crescit, occulto velut arbor ævo,
Fama Marcelli: micat inter omnes
Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ pater atque custos,

sicut arbor secreto temporis progressu. At ceteros inter splendet astrum Julii, ut Luna inter minores stellas. O fili Saturni Jupiter, humani generis auctor et con-

Sil. Ital. I. 609. *et avitus arto* Mediol. 1477. ut conj. Bentl.—45 Nic. Heinsius conj. *occulto v. a. arvo*, i. e. deserto campo, probante Bentleio.—46 *Fama*

NOTÆ

triumphavit, Romamque jam ab his captam strenue pugnando vindicavit. Ad annos octoginta Reipublicæ semper utilis vixit: hinc pater patriæ, alter Romulus, ac urbis conditor meritus appellari. Vide Liv. lib. v. &c.

45 *Crescit, occulto velut arbor ævo, Fama Marcelli*] Sicut arbor sensim ac nemine advertente crescit, *occulto ævo*, labente clam tempore, progressu mensium et annorum, ita Marcelli fama in dies augetur ac celebrior evadit. Erasmus hunc locum sic illustrat: 'Solent præcocia subito flaccescere; sed quod paulatim accrescit, durabile est. Unde Horatius Marcelli famam velut cum robore arborem surgentem celebrat.'

46 *Marcelli*] Quis ille, non plane constat. Alii volunt M. Marcellum Octaviæ Augusti sororis filium, cui in Imperii successorem adoptato suam ille filiam desponderat Juliam. De eo Virgil. Æneid. vi. 861. et seq. et Seneca ad Marciam cap. 2. Verum cum is admodum juvenis, sola indole præclara nobilitatus obierit, quo pacto ejus fama crescere in dies ab Horatio dicatur? Itaque malim ego cum aliis intelligere M. Claudium Marcellum, quinquies Consulem, qui Gallos Germanosque debellavit, ipsumque Hannibalem invictum antea vinci posse docuit: atque ab eo demum circumventus ac cæsus etiam coli et observari meruit post mortem. Nam et honorifice cremandum Hannibal curavit, ejusque cineres urna argentea inclusos et corona aurea decoratos ad ejus filium misit. Plutarch. Liv. lib. xxiii. et seq. Virgil. Æneid. vi. 855.

Micat inter omnes Julium sidus] Sueton. Jul. cap. 88. ita scribit: 'In Deorum numerum relatus est, non ore modo decernentium, sed et persuasione vulgi: siquidem ludis, quos primo consecratos ei hæres Augustus edebat, stella crinita per septem dies continuos fulsit, exoriens circa undecimam horam: creditumque est animam esse Cæsaris in cœlum recepti: et hac de causa simulacro ejus in vertice additur stella.' Idem refertur in Epistolis Augusti. Virgil. Eclog. ix. 47. 'Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum.' Vide et Plutarch. Dion. lib. xlv. Senec. Quæst. Natural. vii. 17. Plin. ii. 25. ubi Augusti ipsius de crinito illo sidere testimonium refert. Porro cometes ille Christi Servatoris nostri natalem prænuntiasse multo melius creditur.

49 *Gentis humanæ pater, &c.*] Praeclare ad Augustum, quo totus tendebat, laudandum venit tandem, per apostrophen ad Jovem, cui divisum cum ipso Imperium asserit.

Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.
Ille, seu Parthos Latio imminentes
Egerit justo domitos triumpho,
Sive subjectos Orientis oræ
Seras et Indos,

servator, commissa tibi est a fatis summi Cæsaris tutela: ergo tu regna primus: Cæsar autem sit a te secundus. Sive is Parthos Italiæ bellum inferentes legitima victoria fractos subegerit, sive Seras Indosque in Orientali plaga domuerit, te

Martelli Mentel.—51 *Cæsaris fato* Acr. et Fabr. et præfert Scalig. Poët. VI. 7. sed omnes codd. et edd. vett. habent *fatis.*—53 Codex Barthii, *Latio minantes.*—54 Tho. Gale ap. Bentl. conj. *domitor*, vel *dominus;* hoc habet edd. Minellii 1673. 1677. et Lond. 1726.—55 Fabr. Locher. Asc. Fab. Rutg. Schrevel. Bond. Lamb. Steph. Baxt. *oris.* Sed *oræ* omnes Torr. et Cruq. quinque Lamb. Mentel. tres Bersm. Pulm. 1. 2. 3. 4. Brod. Gott. Sax. Heins. Bentl. Cun. Sanad. Talbot. Pine, Jan. Mitsch. Bipont. Comb. Wakef. Wetzel. et Kidd.—56 *Seres et Indos* Harl. 6.—57 ' Torrentii tres, Pulmanni

NOTÆ

50 *Tibi cura magni Cæsaris fatis data*] Duo nempe veteribus credita. Primum, Reges, Imperatores, Principes in tutela esse Jovis: alterum, fato sic omnia decerni, gubernari, subesse, ut ipsi Dii fati legibus tenerentur.

51 *Tu secundo Cæsare regnes*] Tu quidem ita supremum rerum omnium dominium habe, o Jupiter, ut Augustus sit a te secundus.

53 *Ille, seu Parthos, &c.*] Sueton. August. cap. 21. ' Parthi quoque et Armeniam vindicanti facile cesserunt: et signa militaria, quæ M. Crasso et M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt, obsidesque insuper obtulerunt; denique pluribus quondam de regno concertantibus, nonnisi ab ipso electum comprobaverunt.' Vide et infra Od. XIX. 12. Not. Quoniam vero Parthos, antea victoriis feroces, Romanisque etiam terribiles, jam eo deduxerat Augusti fama, ut ultro virtuti Romanæ observantiam deferrent, hinc bene ominatur Horatius, justo eos triumpho aliquando profligandos.

55 *Sive subjectos Orientis oræ Seras et Indos*] Sive ille remotissimas nationes subegerit, vel *Seras*, vel *Indos*, de quibus, teste Diodoro Siculo, solus triumphavit Bacchus.

56 *Seras*] Seres interioris Æthiopiæ sunt populi: sunt etiam ex Orosio citerioris Indiæ: sunt et alii ad ortum extremi ultra Sinas, quorum regio Serica, nunc *Catay*, Metropolis autem Sera, serico opere celebres: de quibus Strabo, Ptolem. Ferrar. &c. Plin. VI. 17. ' Primi sunt hominum qui noscantur Seres lanificio sylvarum nobiles, perfusam aqua depectentes frondium canitiem.' Ammian. Marcellin. ' Seres,' inquit, ' armorum expertes .... nulli finitimorum molesti .... Cœli apud eos jucunda salubrisque temperies; aëris facies munda, ventorum commodissimus flatus, et abunde sylvæ sublucidæ, a quibus arborum fœtus, aquarum asperginibus crebris, velut quæ-

Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

quidem inferior juste gubernabit ille hunc orbem amplum: tu vero tremendo curru cælum concuties; tu infesta in contaminatos lucos tonitrua vibrabis.

unus, Lambini aliquot, et ex nostris Battelianus, Bodl. Magdalenensis a prima manu, Colbertinus pro varia lectione, *lætum;* quod Torrentio et Dacierio magis placet. Utrumque sane tolerari potest. Rectius tamen *latum reget,* ut vetustiores quique libri.' *Bentl.* *lætum* habent etiam tres codd. Bersmanni, duo Lips. Sax. Alt. 2. Brod. Harl. 3. 5. et nonnulli R. Steph. cum edd. Venett. 1477. 1478. quod probat Gesnerus. Ascens. et Landin. *regat,* probantibus Fabric. et Bonfin.—58. 59 In iisdem *quatias . . . mittas,* quod placet eidem Fabric.

NOTÆ

dam vellera molientes, ex lanugine et liquore mixtam subtilitatem tenerrimam pectunt, nentesque subtegmina conficiunt sericum, ad usum antehac nobilium, nunc etiam infimorum sine ulla discretione proficiens. Ipsi præter ceteros frugalissimi, pacatioris vitæ cultores,' &c.

Indos] Horum regio India Asiæ est ad Ortum amplissima ab Indo fluvio dicta: Gange fluvio item rigatur, et scinditur media: ab Ortu Sinas habet, a Septemtrione Tartariam, ab Occasu Persiam, ab Austro Oceanum Indicum. Parte Septemtrionali, inter Gangem et Indum fluvios, continetur hodie Imperium magni Mogolis, in quo numerantur provinciæ triginta septem satis amplæ.

57 *Te minor latum reget æquus orbem, &c.*] Sensus est: Augustus autem, o Jupiter, sic orbem hunc inferiorem, ita volentibus fatis, reget, ut se gerat semper minorem te, sicut decet et æquum est. Et quanquam laudibus omnium jam effertur, et 'virtutis moderationisque fama Indos etiam ac Scythas, auditu modo cognitos, pellexit ad amicitiam suam Populique Romani ultro per legatos petendam;' (ex Sueton. Octav. cap. 21.) quanquam Parthos etiam nominis sui splendore similiter perculit, eorumque ferociam sine armis fregit; attamen ille seu novis in dies triumphis augeatur, seu tot populos sibi subjectos cernat, nunquam tamen animos ultra quam fas est superbos tollet.

Latum] Virgil. Æneid. I. 282. 'His ego nec metas rerum, nec tempora pono.' Legunt alii *lætum,* nimirum ob 'æquitatem' Augusti, qui jus summa lenitate pariter ac diligentia dixisse scribitur Suetonio.

58 *Tu gravi curru quaties Olympum*] Tu in cœlo regnabis, indeque tonitru in hæc infima, cum fueris ad justam provocatus iram, vibrabis. Nempe vulgus opinabatur e curru Jovis cœlum quatiente formari tonitrua, et mitti fulmina.

59 *Tu parum castis, &c.*] Quoniam luci Diis sacri habebantur, hinc, si aliquo scelere ac flagitio in iis perpetrato contaminati essent, Jovis excitari credebant furorem, et sacrilegium vindicari, misso fulmine. Unde et satagebant expiare locum, et cæsis hostiis Numinis iram placare.

ODE XIII.

AD LYDIAM.

Horatius amicæ suæ, quam Poëtico nomine Lydiam nominat, ob amorem Telephi Græci Poëtæ atque sodalis sui furiose zelotypus.

CUM tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia; væ! meum
Fervens difficili bile tumet jecur.

O Lydia, quando tu collaudas collum rubicundulum Telephi, et molles lacertos Telephi, væ, meum hepur turgescit acri cholera inflammatum. Tum neque animus

Deest hæc Ode Editioni Sanadon. Epigraphe in quibusdam codd. *Ad Lydiam, Amicam, meretricem, de Telepho.*—1 *Dum tu* Venet. 1492. 1509. Locher. et Mancin. *Lidia* nonnulli Torrent. *Telefi* in aliis ejusdem.—2 Mentel. Venett. 1492. 1509. Ascens. et Locher. *roseam et.* Pro *cerea,* quod omnes omnium codd. et edd. vett. exhibent Bentleius emend. ex Capro Gramm. ed. Putsch. p. 2242. *lactea,* et hoc *lactea* arripuerunt Furstenberg. Wakef. et Kidd.—3 *Laudes* Franeq. *næ* pro *væ* emend. Heinsius, et recepit R. Steph.

NOTÆ

Ode est Dicolos Distrophos, ut tertia supra, 'Sic te Diva,' &c.

1 *Cum tu, Lydia, Telephi, &c.*] Non caret arte repetitio vocis *Telephi.* Nam et qui amant, nunquam satis id loquuntur quod amant: et zelotypo illud idem est intolerabile. Lydia cervicem roseam Telephi, iterumque cerea brachia Telephi laudare gaudet: at Horatio id ciet bilem, doletque quod rivalem suum in ore frequentius habeat. Unde, cum præsentem convellere amorem nequeat, de futura ejus immutatione se consolatur.

2 *Cervicem roseam*] Pulchram instar rosæ, et fragrantem: vel rosei coloris. Scaliger hic Horatium graviter reprehendit, et *lacteam* dici oportuisse contendit, non *roseam.* Verum quidni adolescens amore fervidus rosea cervice et rubicundula celebretur? Virgil. Æneid. I. 'rosea cervice refulsit.'

Cerea brachia] Mollia, tenera, fortasse etiam candida, politula, nitida, pura, puta, formosa instar imaginum cerearum, quæ sine ossibus, nervis, pelle, pilis. Vide Non. Marcell. in voce, 'putus.'

3 *Væ*] Interjectio dolorem indicans atque indignationem. Sunt qui legant *næ, val,* id est, 'certe,' 'hercle.'

4 *Bile tumet jecur*] Intumescit fellis receptaculum jecori annexum. In felle ira, in jecore amor ac libido, in splene risus, in corde sapientia proprie resident. At Horatius modo libidinem in jecore statuit, ut IV. Od. 1. 'Si torrere jecur quæris idoneum.' Alias iracundiam, ut hic: pariter et Juvenalis Sat. I. 45. 'Quid referam quanta siccum jecur ardeat ira?' Secuti videntur Archilochum, χολὴν οὐκ ἔχεις ἐφ' ἥπατι, *bilem non habes in hepate,* apud Athen. III. 24.

Tunc nec mens mihi, nec color
Certa sede manet; humor et in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero

mihi, neque color statu firmo constat. Tum etiam lacrymæ clam decidunt in malas, patefacientes quantum intus absumar flammis secretis. Efferresco, sive jurgia ex vino immoderata deformarunt albas tibi scapulas: sive juvenis insaniens memorem

improbante Rutgersio.—5 *Tum nec mens* Mentel. Lips. 4. et Alt. 1. *calor* Flor. 1482. in textu, sed in Landini comment. *color.*—6 Pro *manet*, *manent* habent Harl. 1. 2. 3. 4. 6. Pulm. 1. 4. Jannoct. Franeq. duo Vatt. et Tornes. ap. Lamb. omnes Cruqu. Altt. Veneta 1492. Locher. Asc. et sic Torr. Heins. Steph. et Fab. Sed *manet* tres Vatt. Urs. Farn. ap. Lamb. Pulm. 2. 3. Harl. 5. Mentel. plurimi Bersm. Gott. Venet. 1477. 1478. et 1590. Flor. Rutg. Bentl. Baxt. Cun. Cf. III. Od. 10. 13. Et Pæon primus pro Choriambo in Cæsura non insolens, ut II. Od. 13. 16. *sudor* pro *humor* conj. With. improbante Jani.—8 *Quam penitus lentis* Locher. *concremer ignibus* vet. Schol. *urar ab ignibus. Uror, &c.* quidam ap. Fabric.—10 Harl. 1. *Turburunt.*—13 Harl.

NOTÆ

5 *Tunc nec mens mihi, nec color, &c.*] Variis se perturbationibus agitari indicat, pudore, timore, ira. Opportune Macrob. VII. 11. 'Natura, cum quid ei occurrit honesto pudore dignum, imum petendo penetrat sanguinem, quo commoto atque diffuso cutis tingitur, indeque nascitur rubor .... gaudium extrinsecus contingit. Ad hoc animoso natura occursu festinat, quam sanguis comitando, quasi alacritate integritatis suæ compotem tingit cutem; et inde similis color nascitur. Contra, qui metuunt, pallescunt. Natura enim, cum quid de extrinsecus contingentibus metuit, in altum tota demergitur, sicut nos quoque cum timemus latebras quærimus. Sic natura tota descendens, ut lateat, trahit secum sanguinem. Hoc vero demerso, humor dilutior cuti remanet, et inde pallescit,' &c.

7 *Furtim labitur*] Invito mihi excidunt lacrymæ, propter vim indignationis et zelotypiæ. Hanc describit Tullius Tuscul. IV. n. 28. 'ægritudinem ex eo quod alter potiatur eo, quod ipse concupierit.'

9 *Uror, seu tibi candidos, &c.*] Dolore gravi afficior, cum video te mihi adamatam vexari crudeliter, atque ictibus laniari ab juvene temulento, et post epotum vinum petulco, sine modo lascivienti, rustice jurganti, immo dure ac barbare te molliculam tractanti. Horatius nempe ut Lydiam demereatur, suum ei tenerum exponit amorem, qui ejus cruciatus persentiat, illumque opponit sævæ rivalis libidini, quæ, ut se expleat, amicæ haud parcit: sicque Telephum in invidiam adducere conatur. Hinc et maligne interpretatur comessationes illas, nec non morsiunculas amatorias; ac velut diras plagas trucesque ac belluinos morsus traducit, ut Lydiam a Telepho quacumque ratione abstrahat.

Rixæ; sive puer furens
Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oscula, quæ Venus
Quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter et amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
Suprema citius solvet amor die.

cicatricem labellis tuis dente inussit. O si mihi sat auscultes, ne expecta constantem eum fore qui immaniter vulnerat basia suavissima, quibus indulsit Venus quintum suæ dulcedinis gradum. O ter et plus beati, quos nectit stabilis conjunctio, nec amor improbis querelis divisus separabit ante diem ultimam.

4. duo Lamb. Fran. Lips. duo, et Alt. 1. *audies.*—14 Locher. *Speras.*—16 *Quarta parte* Mentel. *Quanta parte!* conj. Ramires de Prado, Pentecontarch. cap. 51. quod receperunt Talbot. et Pine.—19 *Divulsos* duæ edd. Mureti et totidem Bruti, ut conj. Bentl. *Divolsusque prementibus* Harl. 1.

NOTÆ

11 *Sive puer furens, &c.*] Sive Telephus effrænata et impotenti abreptus libidine, ac prope furiosus momordit labia tua, ad relinquendam qualemcumque sui memoriam, in crudeli etiam cicatrice. Cic. in Verrem Act. VII. n. 32. 'Metuendum .... ne excitetur Verres, ne denudetur a pectore, ne Populus Romanus aspiciat cicatrices ex mulierum morsu, vestigia libidinis atque nequitiæ.'

13 *Non Speres perpetuum*] Si mihi credis, Lydia, ne perpetuum tui amatorem spera illum fore, qui sic abutitur amore tuo, ut osculando vulnera infligat œstro velut percitus. Nam, ut aiunt, 'omne violentum non est durabile.'

16 *Quinta parte sui nectaris*] Missa plurium interpretatione in putidis et obscœnis plus æquo sagacium, ego cum paucis sentio, et *oscula quæ Venus quinta parte sui nectaris imbuit* intelligo valde fragrantia, nectaris instar suavia. Eo fere modo apud Athen. II. 2. sub finem, Ibycus, ut significet mel esse dulcissimum, ait, mel nonam esse partem ambrosiæ; id est, habere nonam partem suavitatis quæ est in ambrosia.

17 *Felices ter, &c.*] Sic denique tentat Horatius expugnare Lydiæ amorem, dicens longe feliciorem eam fore, si se Horatium constanter amaturum præferat Telepho, nunc ardenter quidem, sed ad tempus duntaxat, amanti.

18 *Malis Divulsus querimoniis*] Bonæ sunt in amore querimoniæ ob absentiam, ob desiderium; malæ vero ob inconstantiam, mutationem, ac fidem fractam.

20 *Suprema citius solvet, &c.*] Non ante desinam te amare, Lydia, si me ames, quam desiero vivere, inquit Horatius: immo, ut ait ipse in persona Lydiæ, III. Od. 9. 'Tecum vivere amem, tecum obeam libens.'

ODE XIV.

IN SEXTUM POMPEIUM CIVILE BELLUM RENOVANTEM.

Perpetua hac Allegoria, qua ex imitatione Alcæi Rempublicam lacero navigio comparat, Pompeianos suos a renovando Bello civili deterret. (Quintil. VIII. 6. 44. exemplum laudat Allegoriæ hunc locum, 'quo,' inquit, 'navim pro Rep., fluctuum tempestates pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia dicit.' T. Faber, Epist. I. 53. post Muretum negat hic esse Allegoriam, sed alloqui Horatium navim, qua post Philippense prælium vectus fuerit in Italiam. His assentitur non gener modo Fabri Dacerius, sed ipse Bentleius etiam. Crever. in Hist. Ro. probat Allegoriam et collocat in tempus a Philippensi prælio proximum: Sanadonus autem in illud, quo vel serio vel simulate deliberabat de Rep. reddenda Augustus. Me nondum pœnitet modestiæ, quam ad Quint. l. c. professus sum: nec ausim mihi sumere arbitrium causæ tantis hinc auctoritatibus, hinc ingeniis defensæ. Illud modo observari velim, propter versus 17. et 18. non videri posse intelligi totam Rempublicam; verum quatenus Pompeiana fuerat: deinde illud, quod recte etiam Baxterus præcipit, non esse opus in allegoria, ut morose omnes illius partes examinentur et ad rem significatam applicentur. Suavis est, si usquam, hic Harduinus, qui scriptam ait hanc Oden A. C. 1233. vel 1234. cum Johannes Brennensis comes Imperium Romaniæ suscepturus mari Byzantium peteret. *Gesn.*)

O NAVIS! referent in mare te novi

O Navis, novi fluctus in mare te reducent. O quid facis? Firmiter portum

Ode secunda Libri tertii in Ed. Sanad. Epigraphe est: *Ad Rempublicam bellum civile reparantem;* vel, *Ad* (alii *In*) *M. Brutum,* (nonnulli addunt, *bellum civile præparantem;*) vel, *Ad Brutum amicum;* vel, *Ad Bruti navim;* vel, *Ad navim, Bruto reparante bellum;* vel, *Per Allegoriam i. e. inversionem M. Brutum alloquitur;* vel denique, *In Sextum Pompeium civile bellum renovantem.* Gott. Lemma habet: *In navim de Bruto reparante bellum: immo ad remp. vel Sextum Pompeium.*—1 *O navis referunt* emend. Cuning.—2 *Fluctus?*

NOTÆ

Metrum est idem quod supra Od. v.

Non pauca ex Alcæo imitatus est Horatius in hac Ode, quam fere omnes allegoricam agnoscunt totam, ipseque Quintilian. VIII. 6. In ea certe plurima dicuntur figuris ac tropis involuta, quæ aperte nequaquam dici fas fuisset. Vel Rempublicam, vel Brutum, vel Sextum Pompeium alloquitur, dehortaturque a reparandis civilibus tumultibus, quibus velut novis procellis non nisi ingenti suo malo Respublica concutienda sit.

Porro sic interpretari singula nobis licet:

Navis, est Respublica Romana: *mare,* civile bellum: *fluctus,* discordiæ ac tumultus: *portus,* pax: *nudum remigio latus,* Cassius cum sinistro cornu cui præerat, militibus cæsis ac

Fluctus? o! quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,

tene. Annon cernis quod latus tuum est remis destitutum, et malus austro præcipiti

ut sit interrogatio, Venett. 1477. 1478. 1479. Ascens. Marcil. Bentl. Cuning. Sanad. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Comb. et Kidd. alii vero colon ponunt post *Fluctuo:* ut Lambin. Cruq. Torrent. Heins. Steph. Delph. Bond. et Schrevel. punctum rotundum Wakef.—3 Bentl. conj. *none vides, ut N. r. latus?* et sic dederunt Cuning. et Sanad.—5 *Ut malus celeri* conj. Cuning. *Et*

NOTÆ

fugatis, fractus: *malus Africo saucius*, Magnus Pompeius a Ptolemæo, Ægypti Rege, nefarie obtruncatus: *antennæ gementes*, Senatores aliique Principes Pompeii fatum dolentes: *carina sine funibus*, ærarium sine pecunia, quæ nervus belli est: *lintea non integra*, vexilla et legiones dissipatæ: *æquora Cycladas nitentes interfusa*, quæ caveri atque evitari debeant; quorundam potentium occulta ambitio, invidiaque alienæ gloriæ. Quippe hi sæpe, specioso publicæ utilitatis prætextu, rebus suis student: atque ut militaria imperia, dignitates ac magistratus captent, pacem impediunt, turbas fovent, populis illudunt, perniciem civium moliuntur.

1 *Navis*] Bruti pars intelligi potest, sicut Pompeianæ partes Navi designantur apud Cic. Epist. II. 5. et XII. 25.

Novi fluctus] Primum civile bellum exarsit Cæsarem inter et Magnum Pompeium; alterum inter Augustum Antoniumque, et Cæsaris percussores Cassium et Brutum; tertium inter Sextum Pompeium Magni filium et Augustum; de quibus vide Appian. lib. IV. Plutarch. &c.

2 *O! quid agis*] Nempe Antonio hoste Patriæ judicato, literisque per Senatum datis ad Julii Cæsaris interfectores de recuperanda libertate, quid aliud quam incenditur grave bellum, ac Romanum pessumdatur Imperium?

Fortiter occupa Portum] Una salutis ratio est: compone pacem cum Octav. Augusto, cui nisi summam defers rerum, nunquam sane conquiesces. Conjecturam audaciorem quorundam retundere videtur iste locus. Nec est quod aut Muretus Quintiliano dormitationem ita objiciat, aut Faber Critic. Epist. 54. alterque ei astipulatus sibi plaudant et acclament velut invento Api, exultantes: *εὑρήκαμεν, συγχαίρωμεν.* Enimvero si, quod volunt illi, citra Metaphoram aut Allegoriam scribat ad eam navim, qua sui amici iratum Augustum metuentes fugere properabant, sique hac Ode secundam ei navigationem apprecatur, non secus ac navi Athenas Virgilium transvehenti, Od. III. quo sensu diceret hic: *fortiter occupa portum.* Immo vero debuisset inclamare ad immorantes: 'solvite protinus;' ad navim autem: 'portum hunc cito desere non tutum; statione male fida statim cede, in qua periculosius quam in alto mari versarere.'

5 *Africo*] Vento Meridionali, de quo Virgil. Æneid. I. 89. 'creberque procellis Africus.'

Antennæque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinæ
Possint imperiosius
Æquor? non tibi sunt integra lintea,
Non Di, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Sylvæ filia nobilis,

labefactus, atque antennæ strideant, et vix carina absque rudentibus valeat sustinere mare violentius? Non adsunt tibi vela salva; neque Numina, quæ invoces rursus ærumnis obruta; licet Ponti sis pinus, orta e sylva celebri, atque originem

malus cœli Harl. 4. *saucius Actus* Harl. 1. *saucius ab Africo* Harl. 2.—6 *Antemnæ* scribunt multi codd. et edd. vett. *gemunt* Brod. et Alt. 1. ut ex conjectura Bentleii edidere Cuning. et Sanad.—7 Ad hunc versum Jani laudat ex ed. Jones. cujusdam V. D. conjecturam, *guberna*, cujus vocabuli loco nescio.—8 *Possunt* Regin. Zulich. Harl. 3. 4. Fran. Lips. 4. Alt. 2. Brod. Serv. ad Virg. Æn. I. 211. et VIII. 577. Venett. 1477. 1478. 1479. Locher. 1498. Cuning. et Wakef. sed Sanad. retinet *Possint* ob *Vix*. Post *Possint* punctum ponit Torrent. ut in tribus codd. et Basil. 1531.—9 *Non tibi sint* Dess. 2.—10 Harl. 4. *quos tecum pressa*. Heinsius ap. Bentl. conj. *prensa* ex II. Od. 16.

NOTÆ

6 *Antennæque gemant*] Fracto navis malo, dependentes ex eo antennæ concidant necesse est: sic et Senatores ac Proceres, qui adhæserant Pompeio, eo quidem sublato gemunt ac dilabuntur. Hi certe alii in alias diffluxere provincias, ex Appiano cit. loc. *Antennæ*, trabs in summo navis malo transversa, cui velum alligatur.

8 *Imperiosius Æquor*] Virtutem ac fortunam Augusti manifeste prævalentes.

10 *Non Di, quos iterum pressa voces*] Cum enim fatis destinatum Augusto videatur orbis Imperium, tibi contra fata pugnanti non aderunt aut favebunt Dii. Adde quod 'frustra Neptunum invocat qui secundum patitur naufragium.'

Di] Castor et Pollux, Apollo, Minerva, aut quilibet alius, solebat esse et vocari tutela et insigne navis: et sacrarium in puppi collocabatur, vel in prora. Act. Apost. cap. XXVIII. scribitur navigare Paulus Alexandrina quadam navi, cujus insigne Dioscuri. Pers. Sat. VI. 29. 'jacet ipse in littore, et una Ingentes de puppe Dei.' Quidam sic interpretantur locum hunc: *tibi non sunt Dii, quos iterum pressa voces malo;* Jam Pompeius occidit, Cassius periit, divini illi libertatis vindices; quid tentes ultra?

11 *Quamvis Pontica pinus, &c.*] Sicut adversus tempestatem sævam parum valet nobilitas arborum e quibus compacta est navis, minime quoque picta et ornata puppis; sic a naufragii periculo nequaquam eximit Rempublicam contentionibus laceram, aut ipsius fama quamlibet celebris, aut Ducis exercitus generositas. Hæc enim quid juvant, si præsertim desint præsidia sat firma, ærarium locuples, &c.

12 *Sylvæ filia nobilis*] In Ponti regione multiplex erat sylva, egregiæque arbores fabricandis navibus idoneæ.

Jactes et genus et nomen inutile ;
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit: tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper solicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium curaque non levis,
Interfusa nitentes
Vites æquora Cycladas.

ostentes, vanamque famam. Nauta meticulosus haud confidit pictæ puppi. Tibi prospice, nisi ventis in jocum es destinata. Tu quæ mihi nuper molestum creabas tædium, jam vero desiderium ac solicitudinem haud modicam, fuge maria Cycladas emicantes interfluentia.

2. improbante Jani. *malo voces* unus Bersmanni et Dess. 2.—13 *Jactes tu generis nomen inutile* Lips. 4.—14 Galei codex bonæ notæ ap. Bentl. *tumidus n. p. Fidit;* Scaligero placuit, *tumidus n. p. Fidat.* Vir quidam doctus ap. Jones. conj. *navita aplustribus.*—16 *Debes, ludibrium cave* Vascos.—18 Unus Bersmanni, Dess. 2. et Harl. 1. *nec levis.*—19 Duo Lips. Ascens. Cuning. alii, *Inter fusa.* Harl. 1. 4. *Cyclades.*

NOTÆ

14 *Nil pictis timidus navita puppibus Fidit*] Ne splendori tui nominis fide, o Respublica Romana, vel origini præclaræ : neque tu, Brute, aut ingenitæ nobilitati, aut propriæ existimationi. Sunt enim hæc vana præsidia ac firmamenta.

Timidus navita] Ne cum Scaligero putes legendum *tumidus.* Est enim *timidus* epitheton nautis semper conveniens, et hic maxime. Sic enim significatur nauta prudenter metuens omnia ab infido mari, ab instabilibus ventis, a repentinis tempestatibus, cum præsertim vehitur navi jam debilitata.

15 *Nisi ventis Debes ludibrium*] A bello desine, nisi vis fortunæ jocantis, aut Martis communis, aut etiam fatorum ludibrium esse.

17 *Nuper solicitum quæ mihi tædium, &c.*] Militaverat Horatius sub Cassio et Bruto ; postea tamen Augusto victori conciliatus veniam obtinuerat: hæc autem scripsisse fertur post Cassium cæsum, et antequam Brutus adversus Augustum belli aleam experiretur. Ait ergo : O publica salus, quæ tædium mihi tunc præbuisti ob diuturnitatem discordiarum ac militiæ labores, nunc autem solicitudinem et curam præstas ob novos tumultus, cur evidens periculum, talesque angustias sponte adis? Vel ad Brutum loquitur : O Brute, qui solicitum me habuisti de eventu belli, sub tuis signis merentem, nunc autem tui ac libertatis, quam vindicas, desiderio crucias, cum præcisam salutis tuæ spem animo jam concipiam ; si mihi credis, ne Augusti partes fortiores lăcesse ; pone arma, neve tam periculosæ plenos aleæ labores incassum subi : immo conciliandæ pacis consilia et rationes ini. Vide II. Od. 7. et II. Epist. 2.

20 *Cycladas*] Insulæ sunt circiter quinquaginta, in Ægæo mari in cycli prope formam dispositæ : quæ quidem ob frequentes scopulos, et maris angustias, adiri aut circumnavigari vix citra periculum possunt.

ODE XV.

IN M. ANTONIUM ET CLEOPATRAM.

Exemplo Paridis luxuriosi Juvenis M. Antonium a Civili Bello deterret. (Similia vetustissimus liber Torrentii, Ms. Gott. Landinus, Locherus, &c. et probat Allegoriam Sanadonus. Ac difficile est rem negare simpliciter: sed nec est, quo refellas eum, qui dicat, lusisse Horatium vel imitatione vel translatione adeo Græci Carminis. Equidem puto, si cogitavit Antonium et Cleopatram Horatius, illum modo cogitasse, nihil aliud. *Gesn.*)

PASTOR cum traheret per freta navibus
Idæis Helenam perfidus hospitam,

Cum pastor fallax per maria abduceret Helenam hospitam navibus Trojanis,

Ode nona Libri secundi in Ed. Sanad. Variant in Inscriptione codd. Alii habent, *Ad Paridem;* alii, *Ad Alexandrum;* alii, *De Paride.* Venett. Ascens. et Locher. *Prognosticon Trojani excidii;* optimus et vetustissimus codex Torrent. *Ad Alexandrum Paridem, sub cujus persona exprimit imminentia bella;* ceteri, *In M. Antonium et Cleopatram,* 'quod hujus loci non est,' inquit Jani.—2 *Idæis Ælenen* Harl. 1. *Helenam* Venett. Ald. Heins. Steph. Delph. Bond. Schrevel. Baxter. Comb. et Wakef. *Helenen* Lambini plerique, Pulm. 1. 2. 3. 4. Cruq. Lamb. Glarean. Bentl. Cuning. Sanad. Jani,

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode VI.

1 *Pastor cum traheret, &c.*] Sicut apud Bacchylidem Cassandra Paridi Trojam ingredienti, ita hic eidem iter agenti, Helenamque belli facem ducenti, Nereus vaticinatur quanta ferat mala, adeoque Trojæ ruinam. Antonium Cleopatræ amoribus irretitum exemplo Paridis admoneri ab Horatio non nemo opinatur. Ceterum cuncta fere ex Homero depromta. Sensus est: Cum Paris Helenam raperet hospitis Menelai uxorem, atque e Sparta Trojam navigaret, Nereus Deus marinus ventos cohibuit, dum perfido illi raptori caneret impendentem cladem, ob violatum jus, et incestas nuptias. Vide Herodot. lib. II. Eustath. in Iliad. Z.

Pastor] Paris, alio nomine dictus Alexander, expositus in Ida monte, educatusque a pastore, et ipse aliquamdiu pastor, quanquam erat filius Priami Trojanorum regis et Hecubæ, quæ prægnans facem se ardentem parere somniavit: quo territa et conjectorum impulsa responso exponendum curaverat filium.

Traheret] Per varias regiones, diversaque maria, tandemque in patriam suam Trojam pertraheret.

Navibus Idæis] Fabricatis in Ida Troadis monte.

2 *Helenam perfidus hospitam*] Paris hospitio receptus apud Menelaum, eo quidem absente in adulterium pellexit abduxitque Helenam ejus uxorem; adjuvante nimirum Venere, quæ formosissimam Paridi spoponderat fœminam, in præmium judicii, quo Junoni et Palladi prælata ab eo fuerat.

Ingrato celeres obruit otio
  Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite
Conjurata tuas rumpere nuptias,
  Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ

injucunda tranquillitate ventos veloces oppressit Nereus, ut dira præcineret fata, sic: Infaustis auspiciis domum ducis eam, quam numeroso exercitu reposcet Græcia conspirans tuas dissolvere nuptias, atque antiquum Priami regnum. Eheu, quantus equis, quantus viris sudor instat! Quantas cædes Trojanæ nationi paras! Jam

Mitsch. Bipont. Wetzel. et Kidd.—5 '*Proteus* pro *Nereus* legisse videtur Porphyr. sed facile labi poterat, quod *Proteus* quoque magnus vates.' *Jani.*—9 *Heu heu* Harl. 3. 4. Acr. Pulm. 1. 2. 4. tres Torrent. unus Bersmanni, Lips. 1. Altt. 1. 2. Fran. Ascens. Fabr. Vet. Comb. et Venett. *Heu* quasi dissyll. quidam ap. Fabr. *Heus! heus!* Lips. 4.—12

NOTÆ

3 *Ingrato celeres, &c.*] Quoniam ventorum natura est erumpere et vagari: hinc nihil injucundius ipsis est quam frænari et in otio contineri. Est qui referat ad Paridem, celeriter avehere prædam suam cupientem: cui proinde valde ingrata fuerit ea mora. Sed cum per multas ac diversas regiones Paris Helenam circumduxisse legatur, antequam in Troadem perveheret, non videtur ea posse interpretatio stare.

4 *Ut caneret fera Nereus fata*] Dum excidium patriæ ac paterni regni prænuntiaret flagitioso Paridi, ventos compressit Nereus, silentiumque imposuit. Quidam contentiose legunt, *Proteus*, eo quod apud Homerum ille de Trojanis rebus vaticinetur; Nereo autem vix id muneris tribuatur. Verum Poëtæ quid non licet? Deinde naviganti quis melius vaticinans inducatur quam marinus Deus? Adde quod Apollon. Rhod. Interpres in Argonautic. IV. ex Pherecydis sententia, scribit Nereum coactum respondere velut oraculum. Apollodorus lib. II. de Nymphis Jovis ac Thetidis filiabus, vatem facit Nereum: et Hesiodus in Theogon. veridicum eum appellat. Maneat ergo Nerei Prosopopœia, et recte posita censeatur.

5 *Mala ducis avi domum*] Ex Augurum observatione tracta dictio; id est, malo omine, infelici augurio Helenam ducis, o Pari, tibique assumis et rapis uxorem alienam.

6 *Multo milite*] Homer. naves Græcorum numerat 1146.

7 *Conjurata*] In portu Aulidis Græciæ Principes universi jurejurando se astrinxerunt non discessuros a bello, donec Helena restitueretur, illataque Græcis injuria vindicaretur, eversa Troja.

9 *Quantus equis, quantus, &c.*] Quanta discrimina, quantæ strages ac labores virorum et equorum in decennali bello!

10 *Dardanæ Genti*] Dardanus Jovis ex Electra filius in Asiam veniens

Genti! Jam galeam Pallas et ægida
 Currusque et rabiem parat.
Nequicquam, Veneris præsidio ferox,
Pectes cæsariem, grataque fœminis
Imbelli cithara carmina divides:
 Nequicquam thalamo graves

Pallas aptat cassidem et clypeum, et currus, et furorem. Frustra superbus ob Veneris favorem pectes comam, et lyra molli jucundas mulieribus cantilenas distribues. Frustra fugies lanceas nuptiali toro molestus, et acumen telorum Cretensium,

Currus et Harl. 5. *in rabiem parat* Alt. 2.—17 Codd. variant *Cnossii,*

NOTÆ

condidit eam gentem, quæ a Troë postea Trojana dicta est. Ab eo ortus Priamus. Virgil. Æneid. VIII. 134. 'Dardanus Iliacæ primus pater urbis et auctor,' &c.

11 *Jam galeam Pallas et ægida*] Pallas et Juno pro Græcis pugnabant nempe: tum quod manebat 'alta mente repostum Judicium Paridis, spretæque injuria formæ,' tum quia virgo Pallas flagitioso Paridi infensa erat. Porro bellicosæ Palladi sueta aptantur hic arma. Ovid. Met. VI. 79. 'Dat galeam capiti, defenditur ægide pectus.' Virgil. Æneid. VIII. 435. 'Ægidaque horrificam, turbatæ Palladis arma.' Quem in locum Servius ita scribit: 'Ægis pectoris est munimentum, habens in medio Gorgonis caput. Quod si in pectore Numinis fuerit, 'ægis' vocatur: si in hominis pectore, ut in antiquis Imperatorum statuis videmus, 'lorica' dicitur.'

12 *Currusque et rabiem*] Bigas et quadrigas bellicas Pallas invenisse fertur: et apud Homer. e curru, non ex equo pugnari scribitur. *Rabiem*] Iram, indignationem, furorem, et impetum animi, quæ quidem vix absunt a quocumque bello.

13 *Nequicquam, Veneris præsidio ferox, &c.*] Tunc parum juvabit te præsidium Veneris minime bellicosæ; multo minus decebit illa tua venustas et cultus corporis: quæ apud mulieres valent quidem, non ita vero adversus hostem. Vide supra Od. XII. vs. 41. Apud Homer. Iliad. Γ. idem Paris sic admonetur, objurgaturque: 'Inutilis erit tibi cithara, ac munera Veneris, et coma, et species, quando humi in pulvere jacebis mixtus.'

15 *Cithara carmina divides*] Modulaberis distincte, concinne, ex arte, modo hos, modo istos carpendo nervos: non male sic; melius tamen: modo lyra, modo voce alternatim canendo: at optime alii interpretantur, mulierosum Paridem modo huic, modo illi fœminæ gratificari, ac suam cuique cantilenam dispertire. Sic infra Od. XXXVI. 'dividere oscula,' est, singulis dare oscula.

Imbelli cithara] Hac quidem valebat Paris, sed quam bellicoso viro parum conveniret, ostendit Alexander ille Magnus, cum Paridis sprevit citharam, Achillis optavit. Illa videlicet amores ac nugæ, hac heroum laudes celebrantur. Plutarch.

16 *Nequicquam thalamo graves Hastas, &c.*] Licet initio amori ac nuptialibus jocis vaces, at tandem ad arma concurrendum erit, et seras licet pœnas exsolves, cum humi pro-

Hastas, et calami spicula Gnossii
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Ajacem. Tamen, heu! serus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laërtiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Nestora respicis?

sonitumque, et acrem insequendo Ajacem. Attamen, heu! tarde mœchos capillos pulvere insperges. Nonne vides filium Laërtis, nonne Pylium Nestorem populo

Cnosii, *Gnossii*. Vide Varr. Lectt. ad Od. xxx. 1.—18 Harl. 6. *strepitusque;* Waddel. Animadv. Critt. p. 42. laudans Virg. Æn. IX. 233. conj. *trepidumque*, improbante Jani. *serus adulter hos* vir quidam doctus ap. Jones.—19 Harl. 4. *Tamen heu! sero.*—20 *Cultus* pro *Crines* Tornes. Lamb. duo Bland. et Mald. Cruq. Pulm. 1. Fran. Lips. 1. et 2. a m. pr. 'Forte orta lectio e glossa *cultos* quam ascripserat aliquis ad *adulteros*.' Jani.—21 Harl. 1. Græv. Regin. unus Fabricii, Mentel. duo Lips. Dess. 2. *excidium*.—22 *Genti* Harl. 1. tres Bland. Cruq. quidam Lamb. Græv. et Regin. et sic

NOTÆ

stratus in pulvere volutaberis, traherisque a victore hoste crinibus illis, adulterii incentivis.

17 *Gnossii*] Gnossus urbs Cretæ, cujus populi sagittas emittendi arte pollebant. Adde quod, ex Plinio, abundat Creta cannis gravioribus ad faciendas sagittas aptissimis. Porro inter Proceres Græcos erat Idomeneus Cretensium dux, Merionis comes.

18 *Celerem sequi Ajacem*] Pedum celeritate Ajax clarus, ut eum insequentem evaderet nemo. Verum Oileusne, an Telamonius? Hic certe, si Dareti Phrygio fides, Paridem persequi et occidere legitur.

19 *Serus adulteros Crines pulvere collines*] Quamvis effugias aliquamdiu, non tamen poteris semper declinare pugnam et congressum, in quo cum vel prostratus vel occisus fueris, pulvere tandem fœdabuntur crines illi tui tanto studio calamistrati, et unguentis delibuti, quibus Helena in amorem, et hinc in adulterii facinus a te pertracta est. Vel simpliciter: Crines illos tuos oportebit tandem bellico pulvere aspergi et illini, quos unguentis duntaxat antea illinere satagebas. Sunt enim qui affirment Paridem Ajacemque Oileum concertantes mutuis occubuisse vulneribus; alii volunt Paridem, postquam Achillem interemisset, a Pyrrho, alii autem a Philoctete, interfectum.

21 *Laërtiaden*] Ulyssem filium Laërtis, Ithacæ et Dulichii Insularum Regem, prudentia solertiaque super æthera notum. *Exitium tuæ Gentis*] Nempe quia detexit ipse atque ad Trojanum bellum adduxit Achillem, sine quo ex fatis capi Troja non potuisset.

22 *Pylium Nestora*] Hic sapientia et vitæ diuturnitate inclytus, apud Pylum Peloponnesi oppidum educatus, jam senior cum aliis Græciæ proceribus convenit ad expeditionem Trojanam. De eo fertur Agamemnon dixisse: brevi expugnandum Ilium, si decem Nestores adfuissent.

Urgent impavidi te Salaminius
Teucer, te Sthenelus sciens
Pugnæ, sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. Ecce, furit te reperire atrox
Tydides, melior patre:
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu;
Non hoc pollicitus tuæ.

tuo fatales? Te Salaminius Teucer, te Sthenelus belli gnarus, ac si oportet equos regere, ductor haud segnis, intrepidi persequuntur. Senties etiam Merionem. En ardet incurrere in te impavidus Tydei filius genitore fortior. Hunc tu, velut cervus aspectum in adversa vallis regione lupum, herbarum oblitus, fugies effœminatus, graviter anhelans: quod quidem tuæ nequaquam promisisti. Indignatu classis

Cuning. ut sit: qui erit *exitium tuæ Genti.*—23 *Salaminius, Teucerque, &c.* distinguit Glarean. ut *Salaminius* sit Ajax Telamonius.—24 *Teucer et* unus Vat. et Torn. Lamb. quidam Cruq. Pulm. 1. 2. 3. 4. duo Bersm. Franeq. Lipss. duo, Dess. 2. Harl. 1. 2. 3. Bentl. plurimi, Venett. 1477. 1478. 1479. 1490. Asc. Locher. *Teucerque et* omnes Torrent. Mentel. unus Bentl. isque recentiss. Venet. 1590. Basil. 1531. Sic dederunt Steph. Fab. Bentl. Dacer. Cun. San. Jon. Wakef. et Kidd.—*Teucer, te Sthen.* duo Vatt. Harl. 4. 5. 6. Jannoct. Faërn. Russ. Nicot. ap. Lamb. tres Bland. et Mald. Cruq. Lips. 2. et sic Heins. Rutg. Baxt. Quod 'cum præterea et ἐμφατικώτερον sit, et intelligi possit, quomodo ex eo illæ variatt. ortæ sint,' ita edidit Jani. Ita etiam Bipont. Mitsch. et Wetzel.—27 Harl. 6. *certe* pro *ecce.*—28 *Tutides,* et *Tytides* nonnulli codd. et edd. vett.—29 *Quos tu* Jones. pro v. l.—31 *Sublato fugies* pro v. l. ap. eundem.—32 *Non sic pollicitus* conj. Cuning.

NOTÆ

23 *Salaminius Teucer*] Ajacis ille frater. Vide supra, Od. VII. 27. et seq.

24 *Sthenelus*] Vir pugnacissimus, comes Diomedis, unus eorum qui equo se Trojano abdiderunt.

26 *Merionen quoque Nosces*] Tuo quidem malo cognosces et experiere virtutem, iram, acresque animos Merionis. Hic patruelis erat Idomenei Cretensium Ducis. De eo supra, Od. VI. 15.

28 *Tydides, melior patre*] Supra Od. VI. 'Tydidem Superis parem' vocat Horatius, sane quia Iliad. E. dicitur Martem ac Venerem in prælio vulnerasse. Unde ibid. Homerus ejus ferociam comparat flumini omnia subvertenti, ac leoni vulnerato. Non mirum ergo, si hic Tydeo patre, quanquam bono et forti, melior tamen ac fortior Diomedes nuncupetur.

31 *Sublimi fugies mollis anhelitu*] Ferocem illum Diomedem patre meliorem ac Superis parem fugies, tam graviter anhelans, præ metu et pavore, quam cervus lupum aspiciens. Mecum vero, lector, mirare, quo du-

Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum classis Achillei:
Post certas hyemes uret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

Achillis Trojæ Trojanisque fœminis fatale tempus differet: at post aliquot annos ignis Græcorum Trojanas ædes incendet.

Non hæc pollicitus Alt. 2. *Non id pollicitus* alii.—35 *Post denas* emend. Markl. ad Stat. Sylv. p. 247. *Post tertris* var. lect. ap. Jones. i. e. *Post ter tris*, vel *tres*. '*Achaius* edidi, cum auctoritate Cun. et San. tum quod magis poëtica est forma. Vid. ad I. Od. 6. 14. Drakenborch. ad Sil. XV. 306. et Heyn. ad Æn. II. 462. Sic et Alt. 2. a m. s. quod certe, a codd. non abesse eam lectionem, probat. Vulgo *Achaicus*.' Jani.—36 '*I. Iliacas d.* vulgaris lectio; sed ea versus Glyconici metrum nullo exemplo læditur; et quæ ad eam defendendam proferri solent exempla, huc non conveniunt, quia syllaba *nis* vocis *Ignis* non est Cæsura. Itaque dedi *Pergameas*, quod et in codicibus esse testatur Glarean. et receperunt Cuning. et Sanad. confirmatque Schrader. V. C. Emendatt. præf. p. 22. *Iliacas* haud dubie e glossa est.' *Jani*. *Dardanias* vel *barbaricas* conjecturæ ap. Jones. *barbaricas* vult quoque With. quæ vox in codd. *obicas* scribitur, unde *Iliacas*. *Pergameas domos* etiam Bipont. Mitsch. et Kidd.

NOTÆ

cat carpendi cacoëthes. En Scaliger, 'ex toto Galeno,' inquit, 'non intelligo quid sit, sublimis anhelitus.' Verum enim, sine Medicæ scientiæ aut Medicorum ope, bene intelligitur copiose et ex alto pectore anhelare cervus, vel potius, elato et sublimi, ut fit, capite fugiens, ore quoque sublimem anhelitum ac spiritum efflare.

32 *Non hoc pollicitus tuæ*] Intrepidum te nimirum jactaveras, o Pari, Helenæ per illicitos amores *tuæ*, et Menelao totique Græciæ parem te unum ostentaras. At facile est apud amasiam gloriari: non ita apud Græcos raptam perfide, et ultionem justam 'multo milite repetentes.' Ovid. Epist. Paridis ad Helenam, vs. 351. 'Finge tamen, si vis, ingens consurgere bellum: Et mihi sunt vires; et mea tela nocent. Nec plus Atrides animi Menelaus habebit, Quam Paris, aut armis anteferendus erit.' Et quidem provocatus a Menelao Paris ad singulare certamen, vixque tandem congressus, nisi ope Veneris subtractus esset, certe victus occubuisset, ex Homer. Iliad. Γ. unde ibid. Helena inducitur suam Paridi exprobrans ignaviam, et Menelai, quem prius ille contemserat, virtutem experto insultans.

33 *Iracunda diem proferet Ilio, &c.*] Achilles ob ereptam sibi Briseidem iratus a pugna et bello suam classem continens Trojæ quidem fatum aliquamdiu retardabit, diemque Trojæ ac Trojanis ultimam differet: at ubi Patroclum audiet ab Hectore peremtum, tum ad arma, et amici vindictam convolabit, nec ponet iram donec Hectorem Iliensium defensorem unicum prosternat. Virgil. Æn. II. 324. 'Venit summa dies, et ineluctabile tempus Dardaniæ: fuimus Troës: fuit Ilium, et ingens Gloria Teucrorum,' &c.

34 *Phrygum*] Phrygia Asiæ Minoris regio, cujus pars est Troas, ac

NOTÆ

Metropolis Troja.

Achillei] Achilles fortissimus Græcorum, vel suo nomine apud omnes famosus.

35 *Post certas hyemes*] Post certum annorum spatium fatis decretum. Chalcas augur, e passerum numero, post annos decem Trojam expugnandam diruendamque prædixerat.

Uret Achaicus Ignis Iliacas domos] Achaia Græciæ pars. Synecdoche. Quidam legunt, *Pergameas domos.*

ODE XVI.

PALINODIA AD TYNDARIDEM.

Satisfacit Tyndaridi, h. e. Gratidiæ Unguentariæ Neapolitanæ, amicæ suæ, quam in Epodis sub Canidiæ nomine miserrime laceraverat. (Canidiam vehementer læserat Poëta I. Sat. 8. tum Epod. V. et VII. quos libros ante hunc scriptos ponit Bentleii ratio. Hæc Ode Palinodiam continet vel versam e Græca Stesichori, vel imitatione expressam, quod indicat nomen 'Tyndaridis,' et primus versus. Si omnino Canidiam s. Gratidiam respicit, de quo viderint, qui affirmant, hæc Palinodia, ad filiam illius directa videtur. Nam Canidiam jam anum fecit in superioribus. *Gesn.*)

O! Matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cumque voles modum

O formosa genitrice nata formosior, quem libuerit finem dabis injuriosis Iambis,

Ode tertia Libri quinti in Ed. Sanadoni. Duo codd. Torrentii, *Palinodia Gratidiæ ad Tyndaridem amicam;* vetusti libri ap. Jani, cum Locher. Ascens. et Venett. *Ad amicam;* alii, *Ad Tyndaridem.*—2 Alt. 2. *Quem lacrimosis.*—

NOTÆ

Metrum idem quod Ode IX. supra. Quæcumque valent ad placandum iram, hæc adhibet Horatius ad mitigandum offensæ puellæ animum. Scripserat olim Iambos aut adversus ipsam, aut contra matrem ipsius. Jam volens redire in gratiam cum ea quam deperibat, 1. fatetur se peccasse: 2. non per contemtum se fecisse quicquam, sed per iram, asserit: 3. vindictam offert. Porro quæ sit, quæque vocetur amica illa non constat. *Gratidiæ* nomen reperitur in quibusdam codicibus inscriptum. Alii volunt hanc esse Tyndaridem illam, ad quam Ode sequens nuncupata est.

1 *O matre pulchra filia pulchrior*] Aiunt quidam scriptum dicaciter ante ab Horatio fuisse: 'O matre turpi filia turpior.' Quicquid sit, jam laudat egregie puellam, sciens nihil fere mulieri jucundius esse, quam forma et pulchritudine commendari. Imitatio vero est Stesichori, qui cum Helenam quandam Siculam Iambis proscidisset, Apollinis oraculo primus Palinodiam canens, oculorum usum, quem amiserat, recepit.

2 *Quem criminosis cumque, &c.*] Criminis se reum, pœnamque subire quamlibet se paratum profitetur; ejusque, quam læsit, arbitrio cuncta permittit.

Pones Iambis; sive flamma,
Sive mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber æque, non acuta
Sic geminant Corybantes æra,

seu igne, seu mari placet Adriatico. Nec Cybele, nec Apollo inhabitator animum sacrificulorum in sacrariis ita commovet, nec Bacchus; neque Corybantes tum cre-

4 Sanad. *lubet*. *Hadriano* Torrent. Bentl. Cuning. San. Jani, Wetzel. Mitsch. et Wakef. *Adriano* in vulgg. Vide Jov. Pontan. de Aspiratione I. Ald. Manut. in Orthogr. Brouk. ad Propert. I. 6. 1. et Drakenb. ad Sil. Ital. VIII. 439.—5 Alt. 2. *Nec Di-nec*. Tib. Hemsterhus.' conj. *adyti*, probante Valcken. ad Herod. v. 5.—6 Alt. 2. *Mentes sacerdotum*. Sanadon. legit: *Non Liber æque, non a. q. M. s. i. P. Non Dindymene, non, &c.* sed contra omnes codd. et edd.—8 '*Sic geminant* vulgata lectio; sed quæ sensum valde obscurat ac turbat. Nam vs. 9. ob antecedens *non sic* aliter accipi prorsus non potest, ac: *tristes ut iræ geminant æra*. Quæ enim ex Virgil. Æn. II. 496. v.

NOTÆ

3 *Iambis*] Sunt enim Iambici versus ad maledicendum aptissimi. 'Sicut Iambus ex brevi et longa constat, ita contumelia ex parvis initiis ad magna procedit.' *Suidas*. 'Ιαμβίζειν Græcis est *maledictis insectari*. Horat. ad Pisones: 'Archilochum proprio rabies armavit Iambo.'

Sive flamma, Sive mari libet] Ipse suum carmen maledicum damnat igni, vel aqua, ut placuerit. Tibull. I. 9. 49. 'Illa velim rapida Vulcanus carmina flamma Torreat; et liquida deleat amnis aqua.'

4 *Adriano*] Synecdoch. pro quolibet mari.

5 *Non Dindymene, &c.*] Iræ describit vim et impotentiam, in eamque culpam omnem suam transferre satagit, ut odium et contemtum, quo gravius nihil ad offensam, omnino abfuisse comprobet.

Dindymene] A Phrygiæ monte Dindymo dicta Cybele, cujus ibi sacra peragebantur, Sacerdotesque furore perciti membra sibi incidebant.

Non adytis quatit, &c.] Conglobata comparatione iræ vehementiam exaggerat. Nec Cybele, inquit, suos sacrificulos, nec Apollo Phœbades oracula responsaque edituras, nec Bacchus Mænadas et Bacchantes in Orgiis tanto furore implent, quanto irritatus amor amantem.

6 *Incola Pythius*] Apollo Delphos, quæ urbs etiam Pytho dicta, incolens, ibique præcipue cultus et celebris: vel ita dictus a Pythone serpente interfecto. De quo vide Macrob. Saturnal. I. 17. Cœl. Rhodig. XVI. 19. Alex. ab Alex. VI. 2.

Incola] Insessor, invadens et afflans mentem Pythiæ tripodi insistentis, in adytis ac penetralibus templi, ut extra se rapta, jamque enthea, divina loquatur.

7 *Non Liber æque*] De Bacchanalium origine, insania, abrogatione, vide Liv. XXXIX. 8. et seq.

Non acuta Sic geminant Corybantes æra] Neque tam crebris ictibus pulsant Corybantes ærea cymbala, cum

Tristes ut iræ: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sævus ignis, nec tremendo
Jupiter ipse ruens tumultu.

bro pulsant cymbala acuta, sicut mœsta indignatio; quam nec gladius ex Illyrio cohibet, nec mare naufragiis infestum, nec dira flamma, nec ipse Jupiter horrisono

144. profert Gesnerus exempla, ut hoc non opus esse probet, ea huc non conveniunt; nam in iis post subjectum commemoratum simpliciter sequitur *non sic, non tam*, pro formula comparationis; sed h. l. *non sic geminant Cor. æra, Tristes ut iræ.* Felicissime emend. Bentl. *Si geminant;* quem sequuntur Cun. et Sanad. ut sensus sit: Non æque Cybele, non Apollo, non Bacchus, non Corybantes, si acuta æra geminant, mentem quatiunt. Sic omnia expedita.' *Jani. Si geminant* habent etiam Mitsch. Wetzel. Bipont. et Kidd. *Sic geminant* Delph. Bond. Schrevel. Baxt. Talbot. Pine, Juvenc. Franc. Comb. et Wakef. *Choribantes* in nonnullis codd.—12 Scaliger, Poët. VI. 7. mallet: *Jupiter horrisonus tumultu*, vel, *tremenda Fulminis horrisoni ruina.*—

NOTÆ

furiosi discurrunt, quam ira mentem variis motibus concutit. *Corybantes*] Rheæ sacrificuli, iidem qui Curetes, ex Strabone lib. X. et Lucret. lib. II. dicti vel a *κόρυς, galea*, vel a *κορύπτω, cornibus peto;* item *caput jacto;* vel a *κρύβειν*, vel *κρυβάζειν* quoniam adjuverunt Rheam in abscondendo partu: vel a *κρούειν, pulsare*, et strepitum ac sonitum reddere: quoniam ex Lucret. cit. 'pulsabant æribus æra,' et ex Apollod. lib. I. *τοῖς δόρασι τὰς ἀσπίδας συνέκρουον, hastis clypeos percutiebant:* sic nimirum 'Jovis illum Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur,...Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus.' Lucret. II. 636. et paulo ante: 'Tympana tenta sonant palmis, et cymbala circum Concava, raucisonoque minantur cornua cantu, Et Phrygio stimulat numero cava tibia mentes, Telaque præportant violenti signa furoris.' Omnes autem a Græco origines parum satisfaciunt, et longe petitæ ac perperam confictæ videntur. Magis certe ad rem est quod refert Diod. Sicul. VI. 11. Corybantas dictos a Cybeles filio Corybanto, qui sacra Matris Deum in Phrygiam detulit; quique abs se nominavit eos qui Matris sacrificiis incumbebant.

9 *Tristes ut iræ*] Nihil æque violentum est ut iratus amor ac tristis quod se sperni sentiat, aliumque præferri: tunc extrema quæque meditatur, atque etiam tentat ac molitur sæpius.

Neque Noricus Deterret ensis] Pergit ostendere iræ pertinaciam, quam nec frangit armorum aut mortis horror, nec ignium aut Jovis ipsius tonantis fragor ac metus. *Noricus ensis*] Optimi scilicet enses fabricantur in ea regione Illyrii. Plin. XXXIV. 14. 'Alibi vena bonitatem hanc præstat, ut in Noricis; alibi factura, ut Sulmone aqua.'

10 *Nec mare naufragum, &c.*] Sic qui ad ultionem parandam, vel ad quærendum quod vehementer amat contendit, per maris discrimina quælibet, per tela, per ignes intrepidus, ac cæco velut impetu rapitur et properat: nec ulla unquam reverentia, nec pavore tonitruorum ac fulminum retardatur aut deterretur.

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, et insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio gravi
Stravere, et altis urbibus ultimæ
Stetere causæ cur perirent
Funditus, imprimeretque muris

fragore. Dicitur Prometheus primario luto obstrictus adjungere portionem hinc et inde decerptam, pectori nostro indidisse vehementiam furentis leonis. Iracundia Thyestem perdidit execranda strage ; atque extremas præbuit causas maximis civitatibus, ut prorsus diruerentur ; ac mœnibus infestum aratrum applicaret super.

14 Bentl. Scaligeri argutiis motus, conj. *coactam* (i. e. collectam) *particulam undique, Desectam, &c.* et sic edidit Sanad.—16 *Vim st. imposuisse* Harl. 4.—

NOTÆ

13 *Fertur Prometheus, &c.*] Amplificatio est per amœnam causæ disquisitionem ; unde nempe homini sic dominetur ira: fabellamque confingit, vel intexit, de Prometheo, qui formans hominem varias ei indiderit affectiones diversis ex animantibus depromtas, ut vulpis astutiam, leonis iracundiam ferventemque bilem, &c. *Coactus*] Quia cum in fingendis brutis omnes naturæ facultates absumsisset, coactus est demum e singulis aliquid decerpere, quod homini daret. Vide Fulgent. Mytholog. lib. III. cap. de Peleo.

Principi Limo] Homini : qui licet ex argilla et limo non secus ac cetera animantia conflatus, in ea tamen principatum obtinet. Vide Lucret. lib. v. Diodor. Sicul. I. 1. &c.

17 *Iræ Thyesten, &c.*] Effectus iræ persequitur. De Thyeste atque Atreo fratribus tam infanda in sese invicem perpetrantibus, ut Sol aversatus retro conversus sit, omnibus auditum: et jam dictum est, Od. VI. 8. ad 'sævam Pelopis domum,' quæ quidem per iram perdita et consumta interiit 'exitio gravi :' seu cum Thyestes appositum ab Atreo filium devoravit ; seu cum ob vitiatam uxorem Atreus execranda illa ratione ultionem petiit, &c.

18 *Altis urbibus ultimæ Stetere causæ cur perirent Funditus*] Interdum urbes expugnantur non odio, sed quadam eas tenendi cupiditate: at cum ira facit ut capiantur, tum ultimi quoque fit causa excidii, impellitque ad eas a fundamentis diruendas, ne quod vestigium supersit civitatis.

20 *Imprimeretque muris Hostile aratrum, &c.*] Per iram victor hostis non solum urbes aliquando demolitur, sed et excisis mœnibus ædibusque universis, solum arat ; *imprimitque aratrum* iis locis, in quibus erant muri antea, arces, ædesque. Hinc illud : 'Et seges est ubi Troja fuit.' Manilius IV. 555. ejus, qui sub ortum caudæ Scorpii fuerit natus, gravem iram et victoriam ita præsagit: 'Aut sternet positas urbes, inque arva reducet Oppida, et in domibus maturas reddet aristas.' Socrates Ecclesiast. Histor. IV. 31. de Valente Imperatore

Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem; me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, et in celeres Iambos

bus exercitus. Animum reprime. Me etiam impulit cordis ardor in amœna ju-

23 Mentel. *Tentavit dulci*, omissa præpositione. Waddel. Animadv. Critt. p. 43. timide conj. *indulci in juventa.*—24 Quidam ap. Jani, *in celebres.*—

NOTÆ

Constantinopolitanis irato, refert minatum esse civitati vastitatem, adeoque ἄροτρον βαλεῖν κατ' αὐτήν· *aratrum in eam immissurum.* Seneca de Clementia I. 26. 'Injicere tectis ignem,' inquit, 'aratrum vetustis urbibus inducere, potentiam putat.' Quem in locum J. Lipsius citat Horatii locum quem explicamus, aitque: mos erat iste in evertendis olim urbibus: et sicut aratro condebantur, ita aratro pariter significabant exscindi: affert quoque Modestinum Juriscons. 'Si usufructus civitati legatus sit, et aratrum in eam inducitur, civitas esse desinit: ut passa est Carthago; ideoque quasi morte desinit habere usumfructum.' Vide Isidor. xv. 11. Cœl. Rhodig. XXVI. 5. Alex. ab Alex. VI. 14. ubi non ædificandis modo urbibus, sed et funditus evertendis aratrum induci ait, quasi segetes ibi mox futuras denotaretur. Immo quandoque tantum est odium, tantus ulciscendi appetitus, ut versa aratro terra sale inspergatur, ad eam sterilitati damnandam. Quod egregie suo more explicans S. Hieron. in Matth. cap. v. 'Legimus,' inquit, 'in scripturis urbes quasdam ira victorum sale seminatas, ut nullum in ipsis germen oriretur.' Scilicet Judic. libro, cap. IX. Abimelec Sichimitarum maledictis exacerbatus eorum 'urbem cepit, interfectis habitatoribus ejus, ipsaque destructa, ita ut sal in ea dispergeret.'

22 *Compesce mentem*] Quandoquidem igitur tam ferox et impotens ira est, ut ad ultima quæque præter jus et fas adigat, quæso obtestorque, ne ei indulgeas, sed compescas mentem iracundam. Nam et ego male me ipsi indulsisse jam agnosco. Unde et *mutare quæro.* Juveniliter in culpam lapsus sum: nunc ætate factus sapientior, errati veniam peto.

Me quoque pectoris, &c.] Ex dictis infert Horatius idem fere quod habet Cicero ad Attic. I. 14. 'Si quidem ita statueris, et irritabiles animos esse optimorum sæpe hominum, et eosdem placabiles, et esse hanc agilitatem (ut ita dicam) mollitiemque naturæ plerumque bonitati; et, id quod caput est, nobis inter nos nostra sive incommoda, sive vitia, sive injurias esse tolerandas; facile hæc, quemadmodum spero, mitigabuntur. Quod ego ut facias te oro, qui te unice diligo,' &c.

23 *In dulci juventa*] Quo voluptatum avidior est juvenis, eo est irritabilior, si negentur eæ ad quas anhelat, vehementiusque ad ulciscendum fertur. Id sibi contigisse Horatius fatetur, atque Iambos ita scripsisse mordaces quidem, dum non alia suppeteret ratio sedandi animum amore et ira *furentem.* At nunc laudes et encomia se scripturum pollicetur, ut quasi deleat quæ tristia prius et acerba scripserat. Nam, quod ait III. Od. 14. 'Lenit albescens animos ca-

Misit furentem : nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia ; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

ventute, atque ad citos Iambos iracundum adegit. Jam vero cupio vertere dira suavibus, modo retractatis conviciis mihi fias propitia, atque benevolentiam repares.

28 Cuning. *animamque reddas.*

NOTÆ

pillus Litium et rixæ cupidos protervæ: Non ego hoc ferrem calidus juventa, Consule Planco.'

24 *Celeres Iambos*] ' Pes citus,' ad Pisones : seu quod facile incurrit, seu propter frequentes syllabas breves in puris Iambicis.

26 *Dum, mihi Fias recantatis amica, &c.*] *Dum,* id est, modo tu quoque desinas me lacerare conviciis et dictis probrosis. Vel potius, *dum,* id est, donec mihi desinas esse inimica, cum me videris palinodiam canere : donec igitur mihi priora opprobria recantanti, ac mitibus tristia mutanti fias amica, non cessabo tibi supplicare, mitia scribere, atque omni ratione animum tuum demereri.

28 *Animumque reddas*] Hinc videtur significare Horatius, extitisse quandam olim amicitiam quam velit reparari ; proindeque non matrem puellæ istius, sed ipsam puellam Iambis et dicteriis abalienatam intelligere oporteret.

ODE XVII.

AD TYNDARIDEM.

Invitat Tyndaridem, sive Gratidiam, jam sibi reconciliatam, ad villam suam in Sabinis, elegantissime descripta loci amœnitate.

VELOX amœnum sæpe Lucretilem

Celer Faunus Lycæum frequenter commutat Lucretili jucundo ; caprasque meas

Ode septima Libri quinti in Ed. Sanadoni. Libri duo Torrentii: *Ad Tyndaridem agri Sabini laus, et montis Lucretilis ;* Lips. 3. *Ad eandem Tyndaridem ;* alii codd. *Tyndarida Puellam invitat in villam suam.*—1 *Lyceo* sine diphthongo

NOTÆ

Metrum idem quod Od. IX.

Non vulgaria dictionum ornamenta continet hæc Ode : ea, lector, collige : *Igneam æstatem defendit capellis, pluviosque ventos. Olentis uxores mariti. Martiales lupi. Usticæ cubantis saxa lævia. Benigno cornu manabit opulenta copia ruris honorum. Reducta vallis. Fides Teia. Laborantes in uno. Lesbium innocens. Incontinentes manus. Male dispar. Immerita vestis, &c.*

1 *Velox*] Fauni agrestes Dii, cursu

Mutat Lycæo Faunus, et igneam
Defendit æstatem capellis
Usque meis pluviosque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes et thyma deviæ
Olentis uxores mariti;
Nec virides metuunt colubras,
Nec Martiales hædulææ lupos;

tuetur semper ab æstute fervida, ventisque imbriferis. Fœminæ masculi fœtentis, citra periculum errantes per sylvam, securæ investigant arbutos occultas ac thymum; capri vero non timent lupos Martios, neque colubras virides; quomodocumque, o

Jani, Bipont. et Wetzel. cum nonnullis codd. et edd. antiq.—5 *Impune totum* quidam codd. Lambini, præferente Marcil. et sic dederunt Rodell. Bentl. Cuning. Kidd. et Wakef. *tutum* servant omnes alii codd. et edd.—8 Porphyr. Mentel. Franeq. Harl. 4. 6. unus Bersm. Lips. 3. 4. Venett. 1477. 1478. 1479. 1590. 1591. Fabr. Torrent. H. Steph. Faber. Dacer. Jones. et Delph. *colubros;* duo Vatt. et Faër. Lamb. quatuor Torrent. quatuor Blandd. Div. et Mald. ap. Cruq. Pulm. 1. 2. 3. 4. Brod. Luctat. ad Stat. Theb. v. Locher. Ascens. Venet. 1492. Lamb. Cruq. Rutgers. Heins. R. Steph. Bentl. Bond. Schrevel. Cuning. Sanad. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. *colubras.*—9 ' Antiqua et vulgaris lectio, *hædilia, hædilia, ædilia,* h. e. stabula hædorum, pro hædis ipsis. Aiunt, Horatium Ionico a majore pro Choriambo usum esse. Sed hoc statuere admodum durum sit; et præter vetus glossa-

NOTÆ

saltuque agiles, proindeque capriuis pedibus finguntur.

Lucretilem mutat Lycæo Faunus] Hypallage, pro *Lycæum mutat Lucretili,* Sabinorum monte, ad cujus declive sita erat Horatii villa et fundus, de quo ipse I. Epist. 16. initio. Hujus vero tantam asserit amœnitatem, ut eo sæpius immigraret Faunus, seu Pan Deus Pastorum, relicto quidem Lycæo Arcadiæ monte sibi sacro: ejus porro Numinis præsentia quicquid noxium est propulsari.

2 *Igneam Defendit æstatem capellis, &c.*] Æstum arcet a gregibus, pestiferasque tempestates. Colum. VII. 6. 'capellis nocet æstus, sed magis frigus.' Ventum etiam cum tepore humidum (qualis Notus) animantibus quibuslibet, autumno præsertim, esse pestiferum nemo nescit. Virgil. Eclog. VII. 4. 'Solstitium pecori defendite.'

5 *Arbutos Quærunt latentes et thyma*] Grata sibi pabula. Plin. XII. 17. 'frutices odoratos appeti' quærique a capellis, testatur. Virgil. Eclog. III. 47. 'Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis.' Georg. III. 300. 'Jubeo frondentia capris Arbuta sufficere.' Arbutus, vernacule, *arboisier,* pridem fuit in deliciis, quod ἀείφυλλος· frondes lauro, fructus cerasis non absimiles. Vide Columell. cit.

7 *Olentis uxores mariti*] Capræ caprique gravem emittunt odorem. Unde et proverb. 'Hircum olet.' Virgil. Eclog. VII. 6. 'Dum teneras defendo a frigore myrtos, Vir gregis ipse caper deerraverat.'

9 *Nec Martiales hæduleæ lupos*] Martis in tutela dicuntur esse lupi, ut-

Utcumque dulci, Tyndari, fistula
Valles, et Usticæ cubantis
Levia personuere saxa.

Tyndari, suavi ejus tibia resonuere valles, rupesque haud asperæ montis Usticæ

rium (ἐριφιῶνες, *hædilia*) nusquam *hædile* occurrit. *hædiliæ* multi Lamb. Mentel. omnes Cruq. præter duo, Bentleii Leid. Regin. Græv. et Fran. *hædulia* duo Bland. Cruq. a m. pr. quod et Lambino placet, et sic Cruq. Fab. Dacer. tanquam sit *hædulia, æ*, i. e. septum hædorum. Sed neque occurrit usquam hæc vox, neque analogia se tuetur. Itaque *hædulei* legendum putant Auratus, Torrent. Jones. ut enim dicatur 'equulus' et 'equuleus' ab 'equo,' 'hinnulus' et 'hinnuleus' ab 'hinno;' sic descendere 'hædulum' et 'hædulcum' ab 'hædo:' nec obesse, quod non alibi legatur 'hæduleus;' nam et 'hinnuleum' præter Horatium vix quenquam dixisse. Bene hæc sane! Sed melius etiam *hæduleæ* emend. Talbot. et Bentl. et sic Cun. Sanad. et Gesn. Nam hæc emendatio (atque haud dubie vera lectio) et ab antiquis illis lectt. proxime abest, patuerunntque hæ ex illa facillime corrumpendo oriri, et fœmininum est exquisitius; vide ad I. Od. 4. 18. *hædi alia*, sc. parte conj. Achill. Stat. ad Catull. LXV. (LXI.) 251. quod in plerisque libris ait esse Marcil. Sed id quis credat? et admodum humile esset illud *alia*. *Nec Martios hædilia tum lupos* conj. Ald. Manut. Pigeret me Horatii, si ita scrip-

NOTÆ

pote rapaces ac violenti deprædatores. Virg. Æneid. IX. 566. 'agnum Martius a stabulis rapuit lupus.' Alludit forte Poëta ad id quod aiunt templum fuisse in Parthenio Arcadiæ monte sacrum Fauno seu Pani, quod asylum erat pecudibus insequentes leones ac lupos fugientibus, qui quidem eo adire non audebant.

Hæduleæ [*hædilia*] Magna de ea voce contentio. Quidam legunt *hædulei*. Nam, inquiunt, ab 'hædus,' 'hædulus,' et 'hæduleus;' sicut ab 'hinnus,' 'hinnulus,' et 'hinnuleus.' Alii *hæduliæ*, vel *hædiliæ*, ex membranis non paucis: sicut enim 'hædile, is;' sic et 'hædilia, æ,' dicitur. Ego ex Lambini Muretique placito, nihil censeo mutandum in vulgata lectione; ut pes sit Ionicus pro Choriambo, certe ἰσόχρονος. Itaque de metro non amplius soliciti, dicamus *hædilia*, hædorum septa vel stabula, Synecdochicῶs poni pro hædis.

10 *Utcumque dulci, &c.*] Greges securi pascuntur, *utcumque*, ubicumque, quandocumque, simul atque suam inflat fistulam Pan seu Faunus, qui ex Virgil. Eclog. II. 32. 'Pan primus calamos cera conjungere plures Instituit: Pan curat oves oviumque magistros.' Hinc vero potestatem ac præsidium Numinis ostendit, quod vel levis ejus fistulæ sonus fugat et avertit noxia quæque, et securitatem præbet.

Tyndari] Hanc esse eandem quidam volunt, quam in Epodis Canidiam vocat, et salse proscindit, 'Gratidiam' autem in Odæ præcedentis inscriptione plerisque in codicibus appellat, nimirum ut offensam mitiget; nunc vero sibi reconciliatam, in formæ commendationem Tyndaridem nuncupat, quasi Helenam alteram ob pulchritudinem, atque invitat ad rusticationem ac delicias apud suum in Sabinis fundum, ad montem Lucretilem.

11 *Usticæ cubantis*] Ustica mons in Sabinis leniter declinans hominis instar decumbentis.

Di me tuentur; Dis pietas mea
Et musa cordi est. Hic tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle caniculæ
Vitabis æstus, et fide Teia
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.

declivis. Numina me protegunt. Pietas mea, Poësisque placet Numinibus. Illinc tibi liberali cornu fluet affatim dives abundantia opum agrestium. Ibi profunda in convalle fugies ardorem Caniculæ; chordaque Teia cantabis Penelopen et

sisset! Denique, *nec M. filiolæ* conj. ap. Jones.' *Jani.* *hædilia* Venett. 1477. 1478. 1479. *Ediliæ* Harl. 1. 3. *Edilia* Harl. 2. 4. 5. 6. *hædulea* Pine, Mitsch. Bipont. Wakef. et Kidd. *hædilia* Delph. Bond. Schrevel. et Juvenc. *hæduliæ* Wetzel.—14 *Hinc tibi* Harl. 1. 2. 3. 4. Scholl. Lamb. Torrent. Rutgers. Steph. Ascens. Heins. Schrevel. Bond. Delph. Juvenc. Baxt. et Jones. *Hic tibi* Flor. 1482. Venett. 1477. 1478. 1479. 1490. Locher. ex errore operarum, Landin. Fabric. Bentl. Dacer. Cuning. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd.—16 '*Rure bonorum* pessime est in non paucis codd. et edd.' *Jani.*—17 *Hinc in reducta* Harl. 2. et Vet. Comb.—18 *Vitabis ictus* conj. Cuning. *æstros* pro v. l. ap. Jones.—19 *Disces* Bentleii Gal. Zulich. et a m. sec. Regin. et Lips. 2. Vide II. Od. 19. 3. et IV. Od. 11. 34.—20 Cu-

NOTÆ

13 *Di me tuentur*] Quasi sibi ipse applaudens infert: sic me tuentur Dii, quorum laudes versibus meis pie celebro, ipsis non ingratas. Contra vero, si quis Numinum cultor non fuerit, hunc 'insignem' licet 'attenuat Deus.' Ut scribit Ode XXXIV. hujus libri.

14 *Hic tibi copia Manabit, &c.*] Ex amœna hac villa mea, cum affueris, o dilecta Tyndari, colliges frugum omnis generis copiam. Hi sunt enim 'ruris honoris.'

16 *Cornu*] Alludit ad copiæ, vel Amaltheæ cornu fabulosum. Scilicet Hercules, inquiunt, detractum victo Acheloo cornu fortunæ dedit, e quo illa bonorum omnium abundantiam promit ac elargitur. Porro ex Eustath. in Perieges. Dionys. Amalthea fuit vetula quædam avara mercatrix, quæ nummos bene multos ingesserat in cornu: quod Hercules adeptus in voluptates ac genium liberaliter profudit. Hinc vero fabulæ et commenta vulgi.

17 *Caniculæ vitabis æstus*] Noxios ardores vitabis sideris istius; ex opinione vulgi; non enim ortus Caniculæ æstum facit, sed Sol Leoni junctus, nempe sub finem Julii, ad usque Augusti diem 23. Dies Caniculares vulgo, indeque morbi frequentes et acerrimi. Vide plura infra, III. Od. 13. et 29.

18 *Fide Teia Dices laborantes in uno, &c.*] Cantabis Lyricos Versus et amatorios ad modum Anacreontis oriundi ex urbe Teio in Paphlagonia, apud Asiam Minorem. Vide IV. Od. 9. et Epod. XIV. *Dices laborantes in uno*] Recitabis carmen de amoribus Penelopes uxoris, et Circes amicæ, famosæ illius veneficæ, erga unum et eun-

Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra; nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia; nec metues protervum
Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes injiciat manus,

Circen fulgidam pro eodem solicitas. Illic innoxii Lesbii scyphos hauries in umbra: neque furens Semeles filius cum Marte pugnas miscebit: neque timebis suspicionem creare petulanti Cyro, ne tibi minime æquali intemperantes manus adhibeat,

ning. *vitreamque Circam.*—22 Duo Harleiani, *nec semel Evius.*—23 *Cum Marte*

NOTÆ

dem Ulyssem. *Laborantes*] Amore tabescentes, amore certantes. Vide Lyl. Gyrald.

20 *Vitreamque Circen*] Instar vitri nitidam, splendentem, decoram, speciosam.

21 *Hic innocentis pocula Lesbii*] Epulaberis, etiam hilariter et jucunde: bibes nempe vinum innocuum, e Lesbo Ægæi maris insula, hodie *Metelino:* ob tenuitatem non lædens, nec tentans caput, nec pectus inflammans, nec adeo impellens ad rixas: quapropter *non confundet cum Marte Bacchus prælia.* Vinum saccatum hic aliqui comminiscuntur, quod sit magis ad mulieris salivam ac palatum. Sed quid opus? cum tale sit per se Lesbium, quo 'nullum potu suavius;' cui ἀτέλειαν impertivit Bacchus, id est, *immunitatem ac innocentiam:* quod νεκταροσταγῆ, *manans nectare*, ambrosiæque propius quam vino, veteres illi passim vocarunt, apud Athenæum I. 22. et 23. &c. Vide, si vacat, apud Gell. XIII. 5. lepidum Aristotelis acutumque de Lesbio vino judicium, quo successorem suæ diatribæ designavit Theophrastum e Lesbo.

22 *Nec Semeleius Cum Marte, &c.*] Nec bibendi certamen desinet in pugnas ac rixas. Semelæ filius Bacchus: ea porro etiam Thyone dicta. Ne tamen inde *Thyoneum* hic appellari credas, cum pluribus: alias idem bis perperam dixisset Horatius. Sed potius a θύω, *ferveo, insanio, impetu feror,* intellige violentum, petulantem, &c. Vide Diodor. Sicul. IV. 5. Id est, vinum istud innocens non creabit ebrietatem, nullasque proinde contentiones ac certamina Marti propria provocabit. Nam τὸ παροινεῖν ἐκ τοῦ μεθύειν. Athen. lib. X.

24 *Nec metues protervum Suspecta Cyrum*] Cyrus iste Horatii rivalis, Tyndaridis autem vel amicus, vel etiam maritus, non bene cum ea consentiens. Qui quidem si rescisset cum alio familiariter versari, haud æquo tulisset animo, sed zelotypia accensus, aut velut in suam manus injecisset, aut etiam verbera intentaret, rupta convivali corona, lacerata veste ultus adulterium quod suspicaretur.

25 *Male dispari*] Viribus impari ad resistendum, ictusque declinandos. Vel moribus plane diversis, ut Tyndaris lepida hilarisque fuerit, Cyrus tristis morosus ac ferox: unde non ferat ejus ingenium ac vivendi institutum.

26 *Injiciat manus*] Jure sibi vindi-

Et scindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

frangatque corollam impositam capillis, et innocens vestimentum.

effundet Harl. 2. *Cum M. conferret* vetustissimus codex Barthii.—27 Idem vetustissimus Barthii codex : *Et scindat, heu! flentem corollam Unguibus, immeritamque vestem ;* unus Harl. *Scindatque inhærentem corollam, &c.*

NOTÆ

cans quod suum est, ubicumque repererit. Quo vir ejus fuisse indicari videtur. Numquid enim in alienam tantum ausus fuerit alienus, in liberam liber nisi forte vis et impetus zelotypiæ significetur illius, qui ab amica sua alium amari intellexerit: quique sibi temperare seque continere haud queat, cum epulantem cum alio viderit, quin pugnas misceat, coronamque ex more conviviorum capiti additam discerpat, nec vestibus parcens, quoquo modo suo dolori satisfaciat.

28 *Immeritamque vestem*] Quid enim peccavit, quid male meruit vestis mœchæ, vel infidæ amasiæ, ut ab irato zelotypoque diffringatur?

ODE XVIII.

AD VARUM.

Laus et vituperium vini.

NULLAM, Vare, sacra vite prius severis arborem

O Vare, nullam arborem potius quam vitem sacram plantes circa benignam ter-

Hæc Ode hujus Libri primi nona est in Ed. Sanadoni. Inscribitur in quibusdam codd. et edd. antiq. *Ad Quinctilium Varum;* vel, *Ad Varium Quinctilium.*—1 *Nullam vere novo* Acron ap. Fabric. et laudat Virg. Geor. II. 319.

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode XI.

Horatius Quintilium Varum monet, ut nimium vel Reipublicæ, vel literarum studium usu vini temperet moderato. Quis vero ille? Videtur certe is quem in Arte Poëtica celebrat velut optimum Judicem ac censorem Poëmatum, Epist. ad Pisones, vs. 438. inscriptionem tamen hujus Odes falsam asserit Marcilius, vultque sibi-ipsi Horatium loqui, sicut et Epod. v. et XVII. Adde quod abest illa a plerisque membranis.

1 *Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem*] Metrum pariter et sententiam mutuatus est ab Alcæo: cujus apud Athen. hæc leguntur: *Μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρεον ἀμπέλω. Sacra vite*] Baccho nempe consecrata: vel quia libationes in sacris inde fiebant.

Circa mite solum Tiburis, et mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt solicitudines.

ram Tiburis, ac muros Catilli. Sobriis enim cuncta præbet gravia Deus. Nec

pius pro *prius* Mentel. stupore librarii, qui compendium non caperet.—2 *Catilli* omnes scripti codd. Cruquii; *Cathylli, Cathilli,* et *Catilli* libri exarati ap. Torrent. *Catulli, Cathili, Cathyli, Catuli, Chatili* alii ap. Jani.—3 *Siccis om-*

NOTÆ

2 *Mite solum*] Plin. XVII. 5. 'Optima terra est quæ vocatur pulla; tenera, temperatæ ubertatis, mollis facilisque culturæ, nec madida, nec sitiens, post vomerem nitescens.' Ibid. 'Optimus ager est ad radicem montium, planitie in meridiem excurrente; qui totius est Italiæ situs:' ex Catone XXXIV. 5. Columell. II. 2. et III. 11.

Tiburis] De ea urbe jam ante ad Od. VII. hodie *Tivoli:* sita est ad fluvium Anienem, in Sabinorum confinio, singulari vero gaudet aëris temperie. Hinc forte *mite solum* appellatur. 'Tiburtes originem multo ante Romam habent. Conditor eorum Tiburtus, quem filium fuisse tradunt Amphiarai, qui apud Thebas obierit, una ætate ante Iliacum bellum.' Plin. XVI. 44.

Mœnia Catili] Urbem Tibur iterum designari aliis verbis aiunt: quippe quam opera communi condiderunt Amphiarai filii tres Tiburtus, Corax, Catillus, ac de nomine fratris maximi natu appellarunt. Virgil. Æneid. VII. 670. 'Tum gemini fratres Tiburtia mœnia linquunt, Fratris Tiburti dictam cognomine gentem, Catillusque, acerque Coras, Argiva juventus.' Repugnat vero Theod. Marcil. cit. tum quod bis idem perperam dixisset Horatius, tum quod ex Servio, ad cit. Æn. locum, aliæ quoque urbes ab illis fratribus ædificatæ referuntur: contenditque *mœnia Catili,* esse montem Catilli. Catilus autem, seu Catillus, Arcas classis Evandri præfectus; Tibur, qui et Tiburnus et Tiburtus, ejus frater fuit.

3 *Siccis omnia nam dura, &c.*] Qui natura vinosi, sunt plerumque hilares, nullaque aut valde exigua cura torquere se consueverunt; contra, sobrii res penitus considerant, atque hinc soliciti, difficiles, ac morosi esse solent. Quare *dura* et gravia his esse notum est, quæ aliis levia. Sicut enim omnia sana sanis, et contra, sic tristi ingenio præditis tristia sunt omnia, læta vero aut saltem parum molesta quælibet jocosis ac festivis hominibus. *Siccis*] Vino non madidis, sobriis, jejunis. Plaut. in Persa. 'Jamdiu factum est, cum bibimus: nimis sicci sumus.' Tull. contra Rullum in Senatu: 'An consilia siccorum, an vinolentorum somnia videntur?' Pers. Satir. V. 163. 'An siccis dedecus obstem Cognatis!'

Neque Mordaces aliter diffugiunt solicitudines] Lib. Judic. cap. IX. 'Mustum Deo et hominibus lætitiam dare solet.' Sapient. XXXI. 'Date vinum iis qui amaro sunt animo: bibant, et obliviscantur egestatis suæ; et doloris sui non amplius recordentur.' Psalm. CIII. 'Vinum lætificet cor hominis.'

Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero

alias fugantur edaces curæ. Post vina epota, quis incommoda belli queritur aut paupertatis? Quis non te magis, Bacche parens, laudat; teque, o decora Venus? Verum enimvero pugna Centaurorum adversus Lapithas inter potandum commissa

---

nia jam Alt. 1.—5 Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Exc: Sax. Brod. duo Lambini, Pulm. 4. duo Bersmanni, Franeq. et Altt. 1. 2. *pauperiem increpat;* Glarean. Landin. et Ald. *pauperiem increpet.*—7 *Ac ne* Bentleius ex Græv. Leid. Bottel. Petreus. et Gal. et sic Venett. 1477. 1478. 1479. Locher. Cuning. Wakef. et Kidd. 'Mihi in transitu lyrico gravius videtur *At.*' Jani.—8 Codd. ap. Jan.

NOTÆ

5 *Quis post vina gravem, &c.*] Anacreon. Ὅταν Βάκχος ἐσέλθῃ, Εὕδουσιν αἱ μέριμναι, *Cum Bacchus advenerit, dormiunt curæ.* Tibull. I. 7. 41. 'Bacchus et agricolæ magno confecta labore Pectora tristitiæ dissoluenda dedit. Bacchus et afflictis requiem mortalibus affert.' Sensus Horatii est: Cum quis se plusculum vino exhilaravit, tum nec meminit laborum, nec ægritudines sentit: immo jocatur hilariter, Bacchi munera laudat, et cantiunculis animum recreat, decentique Venere, seu non indecora aut invenusta festivitate. Sic aiunt Catonem Uticensem cum amicis ad auroram perpotando vigilasse; quod existimaret vini potu largiori animam reddi hilariorem, ex Platone videlicet.

7 *At ne quis modici transiliat, &c.*] At vero cavendum in primis illud Græcorum μηδὲν ἄγαν, *ne quid nimis:* Item quod monet Plin. XIV. 5. 'Nec viribus corporis aliud, si modus adest, utilius; nec aliud perniciosius vino, si modus absit.' Ibidem, Androcydes sapientia clarus ad Alexandrum Magnum scribebat intemperantiam ejus cohibens: 'Vinum potaturus Rex, memento te bibere sanguinem terræ.' Quibus ille si obtemperasset, profecto amicos in temulentia non interemisset. Hactenus Plinius. Belle suo more Apuleius: 'Prima cratera pertinet ad sitim; secunda ad hilaritatem; tertia ad voluptatem; quarta ad insaniam.' Vide Athen. II. 1. et 2. ubi de juvenibus temulentis triremi se navigare credentibus faceta historia: quam quidem haud a vero alienam probat Casaubonus in dictum locum. Ibidem Mnesitheus: 'Vinum recte utentibus Dii monstrarunt, summum bonum: intemperantibus summum malum,' &c.

8 *Centaurea monet cum Lapithis, &c.*] Centauri Thessaliæ populi, cum venissent ad nuptias Pirithoi principis Lapitharum, prope montem Olympum in Thessalia pariter degentium, vino immodice hausto, in furorem ac libidinem acti, novam nuptam Hippodamiam rapere, vel, ut scribunt alii, Lapitharum uxoribus vim inferre tentarunt. Unde gravis pugna, cædesque Centaurorum fere omnium. Tull. in Pisonem, cap. 10. meminit: 'Istius in illis Reipublicæ luctibus symposium, quasi aliquod Lapitharum aut Centaurorum convivium ferebatur.' Vide Ovid. Met. XII.

Debellata: monet Sithoniis non levis Evius;
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,

docet ut nemo dona Bacchi moderati prætergrediatur: docet et Bacchus Thracibus gravis; quando voluptatum cupidi licitum et illicitum parvo discrimine separant.

variant: *Lapythis*, *Laphitis*; sed Græcum est Λαπίθαι.—9 *Sithonibus* Landin. *Euhius*, *Euhyus*, *Euchius*, *Eucheus*, *Heuhyus* codd. ap. Jani: Græcum est Εὔιος· *Evios* Sanad. *Euius* in multis editionibus, etiam in Bentl. Wetzel. Wakef. et Kidd.—11 *Discurrunt* 2 Blandd. Cruquii. 'Non probo conjecturam eruditi amici mei, pro *avidi* legentis *madidi*.' Gesn. Multi codd. scripti

NOTÆ

9 *Sithoniis non levis Evius*] Ipse quoque Bacchus rectum vini usum docet, qui populis eam Thraciæ partem incolentibus, quæ 'Sithonia' dicta est, Thracibusque universis infensus et ultor instat, quoties illi suis abusi muneribus, nimio potu in insaniam, indeque in flagitia ruunt. Vide infra Oden XXVII. Apud Athen. cit. Eubulus ita Bacchum fingit loquentem: 'Tria ego pocula tantum misceo illis qui sapiunt; unum sanitatis; alterum voluptatis; soporis tertium. Quo quidem epoto, ii, quos dicimus sapientes, domum sese recipiunt. Postea vero si quartum additur, non est id amplius nostrum, sed proterviæ; quintum vociferationis; sextum petulantis comessationis; septimum macularum et vulnerum; octavum apparitoris; nonum iracundiæ; decimum furoris, quo prosternuntur qui bibunt,' &c.

Evius] Ita Bacchus est appellatus, vel a voce Bacchantium εὐοῖ, vel potius ex eo quod eum debellatis fortiter gigantibus revertentem Jupiter sic affatus est: εὖ υἱὲ, *euge fili*.

10 *Exiguo fine libidinum*] Per fas et nefas voluptates quærit et consectatur temulentus, accensa vino libidine. Juvenal. Sat. VI. 299. 'Quid enim Venus ebria curat?'

11 *Non ego te, candide Bassareu, &c.*] Quasi diceret: Thraces et Bacchantes, specioso sacrorum prætextu, cum celebrant Orgia, infanda pleraque committunt ultra modum poti, te quidem invito, o bone pater Bacche; at ego sanior illis, temulentiam vitabo, neque proinde præter aut contra Numen tuum quicquam perpetrabo; nec te irritabo ebrius, nec indecore agitabor, aut discurram furiosus.

Candide Bassareu] Simplex, aperte, verax. Tibull. III. 6. 8. 'Candide Liber ades.' Item, I. 7. 46. 'Candidior semper, candidiorque veni.' *Bassareu*] Vel ob tunicam e pelle vulpina; vel a calceamento, quæ βασσάρα dicuntur; vel a talari veste apud Bassaram Lydiæ locum confici solita; quorum usus in Orgiis. Alii alias quoque etymologias comminiscuntur. Tibull. I. 7. 46. de Baccho: 'Fusa sed ad teneros lutea palla pedes.'

Non ego te Invitum quatiam] Etsi videntur hæc satis intellecta ex iis quæ ante dixi, amplius tamen explicantur, enodanturque, allato ritu veteri Bacchanalium, seu Orgiorum, in quibus Thyades, seu Bacchæ, sacra movere dicebantur, cum furiosæ his in festis cursitantes, thyrsos quaterent, ipsumque Bacchi simulacrum loco suo motum circumferrent, ac velut invitum temulentæ sacrificulæ exagitarent. Virgil. Æneid. IV. 301.

Invitum quatiam; nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam: sæva tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quæ subsequitur cæcus Amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,

O Bacche sincere, non ego te repugnantem exagitabo; neque proferam in lucem abscondita foliis diversis. Comprime dira cymbala cum Phrygio cornu, quæ comitatur obcæcatus sui Amor, atque Arrogantia plusquam satis efferens inane caput, et

et editi *Basareu.*—13 *Sub dium* Glarean. et Bipont. *Sub dion* Mancin. *Sub dio* Landin. et Locher. *Sub divum* alii codd. cum edd. recentt. *Sæva tene cum Cybeleio* quidam ap. Jani ex glossa. *Berecintio, Berecynthio* alii codd. ap. eundem; Gr. est Βερεκύντιος.—14. 15 *Amor sui et Attollens* Cuning. *Amor sui Attollens* Venett. 1477. 1478. 1479. 1490. Glarean. Ald. al. *Amor sui Extollens* Exc. Sax. unus Bersmanni, Harl. 1. 2. 4. Lips. 2. et Lips. 3. a m. pr.

NOTÆ

'Qualis commotis excita sacris Thyas, ubi audito stimulant trieterica Baccho Orgia.' Catull. LXIV. 254. de Nuptiis Pelei ac Thetidis: 'Lymphata mente furebant, Evœ bacchantes, Evœ capita inflectentes.... Pars tecta quatiebant cuspide thyrsos.'

12 *Nec variis obsita frondibus, &c.*] Non temere pervulgabo tua mysteria, aut secreta revelabo: alludit rursum ad Orgiorum morem, quo sacra Bacchi in cistis condita, hederaque et pampinis contecta, e templo atque urbe in montes agrosque exportabantur. Catull. cit. vs. 259. 'Pars obscura cavis celebrabant Orgia cistis; Orgia, quæ frustra cupiunt audire profani.' Tibull. I. 7. 48. 'Et levis occultis conscia cista sacris.'

13 *Sub divum*] Pro 'sub dio,' vel 'sub dium,' id est, sub cœlo, quod Græci δία vocant. Varro. Ascon. in Verr. III. Id est, ex arculis et cistis non extraham tua sacra, quæ foras et in publicum efferam.

Sæva tene cum Berecyntio] Contine cymbala et cornua tua apud Berecynthum Phrygiæ montem in sacris adhiberi solita, quibus ad furorem incitantur Sacerdotes. Porro illa duo jungit Horatius, ob affinitatem sacrorum Bacchi et Cybelæ matris Deum, quæ Berecynthia inde nuncupatur: pariter ut et supra Od. XVI. vs. 5. ac seq. Sensus est: A me coërce ac depelle ebrietatem, insaniam, furorem. Catull. cit. 261. 'Plangebant alii proceris tympana palmis, Aut tereti tenues tinnitus ære ciebant: Multi raucisonis efflabant cornua bombis, Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.'

14 *Quæ subsequitur cæcus Amor sui, &c.*] Ebrietatem nempe sequuntur multa mala, quorum alia jam proposuit: hæc sunt rixæ, contentiones, flagitiosæ libidines absque ulla cujusquam reverentia. Alia vero jam exponit; quæ sunt φιλαυτία, superbia, loquacitas, arcanorum proditio.

Cæcus Amor sui] Congruens epithetum: nihil enim tam impellit in errorem, quam *sui Amor.* Hinc Tull. ad Attic. XIII. 13. 'nisi forte me communis φιλαυτία decepit.' Et de Offic. I. 91. 'Tales nos esse putamus, ut jure laudemur ... cum homines inflati opinionibus turpiter irridentur, et in maximis versantur erroribus.'

15 *Tollens vacuum plus, &c.*] Vana gloriatio, qua homo inaniter se extollit, 'prudentia vacuus.' Quod si

Arcanique Fides prodiga, pellucidior vitro.

fides secretum prodens, vitro pellucidior.

—16 Lips. 4. *prolucidior vitro.*

NOTÆ

plerisque passim, at nemini frequentius accidit, quam vino effervescentibus.

16 *Arcanique Fides prodiga*] Denique sicut vitrum nihil abscondit, sic vinum tegenda revelat, retinenda prodigit, involvenda silentio divulgat; adeoque fidem labefacit ac violat, cum religiosæ taciturnitati commissa et credita temere profert et propalam effutit.

ODE XIX.

AD GLYCERAM.

Horatius ob intermissum aliquamdiu amorem vehementius amat. Conf. Argumentum I. 6.

MATER sæva Cupidinum,
Thebanæque jubet me Semeles puer,

Crudelis Amorum genitrix, et filius Semeles Thebanæ, atque luxuriosa libertas

Hæc Ode deest Editioni Sanad.—1 Quinque codd. Cruquii, quidam Lambini, Harl. 2. Bentleii Leid. Regin. Reg. Soc. Petrens. alii, et ed. Ascens. *jubent me;* sed plures et meliores cum Græv. et Battel. *jubet me;* et sic solet Horatius; ut inf. XXXV. 21. seqq. *Semelæ* Lambin. Cruq. Torrent. Barter. et al. vett. cum Wakef. *Semeles* Mediol. Venett. Flor. Heins. Steph. Bentl.

NOTÆ

Metrum est idem quod supra Od. III.

1 *Mater sæva Cupidinum*] Tria sunt incentiva libidinis præcipua, humorum crasis et temperies, vinum, familiaritas et comessatio cum mulieribus. His se revolvi in abjectos amores atque abripi scribit Horatius, 'Venere,' 'Baccho,' 'lasciva Licentia.' Ceterum versiculus iste non temere scriptus, qui rursum habetur IV. Od. 1. Singulas ergo voculas ponderemus. *Mater sæva*] Venus. Nam 'quisquis amores Aut metuet dulces, aut experietur amaros.' Virgil. Eclog. III. 110. et Eclog. VIII. 47. 'Sævus amor docuit,' &c. 'puer improbus ille.' Bene Anacreon, Od. XLVI. 1. Χαλεπὸν τὸ μὴ φιλῆσαι, Χαλεπὸν δὲ καὶ φιλῆσαι· Χαλεπώτερον δὲ πάντων Ἀποτυγχάνειν φιλοῦντα. *Durum est non amare, Durum est etiam amare; Durissimum vero est Non frui re amata.*

Cupidinum] Non una Venus, nec unus Cupido fuit. Duas Veneres esse ait Plato in Convivio, alteram veterem, juniorem alteram. At Cic. III. de Nat. Deor. n. 58. 'Venus prima,' inquit, 'Cœlo et Die nata, cujus Elide delubrum videmus. Altera spuma procreata ... Tertia Jove nata et Dione. Quarta Syria, quam Adonidi nupsisse traditum est.' Et num. 60. 'Cupido primus Mercurio

Et lasciva Licentia
  Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glyceræ nitor
  Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas,
  Et vultus nimium lubricus aspici.

cogit me ad extinctos amores reducere animum. Accendit me decor Glyceræ marmore Pario clarius refulgentis. Inflammat me jucunda ejus procacitas, et facies

Delph. Bond. Schrevel. Jan. Mitsch. Wetzel. Kidd. alii.—3 *Licentia* grandiore *L* scribi debere monuit Dacer. et ita edidere Bentl. Zurck. Baxt. Jani,

NOTÆ

et Diana prima natus dicitur: secundus Mercurio et Venere secunda: tertius quidem est Anteros, Marte et Venere tertia.' Quid ergo hic? Certe Poëtis solenne est uni tribuere quod plurium est, præsertim cum nomen idem occurrit. Sic uni Herculi ea tribuunt omnia, quæ tamen a diversis confecta sunt. Pariter ab Ovid. Fast. IV. 1. Venus appellatur 'geminorum mater Amorum.' Et hic *mater Cupidinum*. Sic et a Pausan. in Attic. tres Veneris filii referuntur Ἔρως, Ἵμερος, Πόθος. Apud Lucianum vero Venus Paridem alloquens duos sibi filios jactat eximios esse, Ἵμερον καὶ Ἔρωτα. Alii *Cupidinum matrem* dici Venerem contendunt, ob varios et multiplices affectus, qui eam et amorem nunquam non comitantur. Nam qui amant, modo spe recreantur, aut gaudio fruuntur: sæpius autem tristitia ob repulsam, ira adversus rivalem, interdum etiam desperatione aguntur, usque ad suspendium, &c. minus placent qui *matrem Cupidinum* explicant per amoris asseclas, ludum, jocum, saltus, cantus, &c.

2 *Thebanæ Semeles puer*] Bacchus, qui natus fertur Semele Cadmi Thebarum Regis filia: ubique ipse colebatur. Quod autem vino accendatur Venus quis nescit? Apost. ad Ephes. v. 18. 'Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.' S. Hieron. 'Venter mero æstuans facile despumat in libidinem.'

3 *Lasciva Licentia*] Otium, indulgentia, lascivia. Theophrastus ait amorem esse *affectum animi otiosi*, πάθος ψυχῆς σχολαζούσης.

5 *Urit me Glyceræ nitor*] Amoris tyrannidem excusserat Horatius, at aspectus Glyceræ novas catenas injecit. Nimirum pulchritudo est 'splendor quidam in oculorum fulgore, in lineamentorum concinnitate ac decore consistens, humanum ad se rapiens animum.' Virgil. Georg. III. 215. 'uritque videndo Fœmina.'

6 *Splendentis Pario marmore purius*] Paros insula maris Ægæi, Cycladum una, candidi marmoris ferax, eoque nomine celeberrima. Strab. lib. x. Plin. XXXVI. 5. &c. Pindar. de Callicle: Παρίου λίθου λευκοτέραν, *Pario lapide candidiorem*.

7 *Urit grata protervitas*] Superbia quædam et severitas saltem ficta; ferocia quæ plerumque amantes plus accendit, qui quod negari videtur, eo ferventius appetunt, eoque jucundius prosequuntur.

8 *Vultus nimium lubricus aspici*] Aspectus enim mulieris formosæ in lap-

In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quæ nihil attinent.

intuitu nimis periculosa. Venus Cyprum relinquens me tota invasit, neque sinit me referre Scytharum bella, neque Parthos equis conversis strenuos, nec quæcumque

Bipont. Mitsch. Wetzel. et Kidd.—10 *Cypron* Cuning.—11 *Nec versis* quidam codd. Lambini; *Aut versis* Cuning.—12 Brod. et unus Bland. Cruquii, *attinet*, imperson.

NOTÆ

sum statim impellit. Metaph. a locis lubricis, in quibus sine cadendi periculo nemo stat aut incedit. Virgil. Eclog. VIII. 41. 'Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error!' Alii interpretantur, oculos Glyceræ mobiles, lubricos, petulantes, ad libidinem pellicientes. Anacreon Od. II. ait, Naturam dedisse tauris cornua, calces equis, cursum leporibus, dentes leoni, &c. viris prudentiam; at mulieribus pulchritudinem, quæ parmis et lanceis fortior ferrum flammamque vincit et domat.

9 *In me tota ruens Venus Cyprum deseruit*] Adeo nempe me Venus obsidet et occupat, inquit, ut videatur reliquisse Cyprum, ubi tamen dominatur potentissime, et colitur. Virgil. Æneid. I. 722. 'inscia Dido Insideat quantus miseræ Deus.'

10 *Nec patitur Scythas, &c.*] Non me patitur aliis vacare quibuslibet rebus, nisi amori: unde nequaquam possum scribere Scytharum vel Parthorum prælia: id est, nec aliena bella, sed nec ea quæ ad Romanam Rempublicam et gloriam spectant. Posterius hoc opinatur Cruquius dici ab Horatio, ut se excuset atque commendet, et aduletur Augusto, cui, inquit, tunc forte remissa fuerint ultro a Parthis ea signa militaria, quæ M. Crasso et M. Antonio erepta fuerant. De quibus Justin. in fine lib. XLII. infra citand. Verum hæc nullo sunt argumento subnixa.

Scythas] Hi populi sunt Asiæ Borealis celeberrimi, et late patentes; de quibus fuse Strabo, Ptolem. Plin. &c. Tria de illis notatu digna memorantur a Justino lib. II. antiquitas, virtus bellica, et quod Parthicum regnum condiderint. Adde Amazonum famam toto orbe omnibusque sæculis diffusam. 'Non virorum magis imperio, quam fœminarum virtutibus claruere. Quippe cum ipsi Parthos Bactrianosque; fœminæ autem eorum Amazonum regna condiderint . . . Imperium Asiæ ter quæsivere: ipsi perpetuo ab alieno Imperio aut intacti aut invicti mansere. Darium Regem Persarum turpi ab Scythia summoverunt fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidaverunt. Alexandri Magni ducem Sopyriona cum copiis universis deleverunt. Romanorum audivere, non sensere, arma. . . . Gens laboribus et bellis aspera. Vires corporum immensæ. Nihil parare quod amittere timeant: nihil victores præter gloriam concupiscunt.'

11 *Et versis animosum equis Parthum*] Virgil. Georgic. III. 30. 'Addam urbes Asiæ domitas, pulsumque Niphatem, Fidentemque fuga Parthum versisque sagittis.' Justin. lib. XLI. Parthi, inquit, 'pugnant aut pro-

Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, thuraque

ad ipsam nihil spectant. O famuli, istic cespitem virentem, istic verbenas et thura

NOTÆ

currentibus equis, aut terga dantibus. Sæpe etiam fugam simulant, ut incautiores adversum vulnera insequentes habeant...... Intolerandi forent, si, quantus his impetus est, vis tanta et perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis prælia deserunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt; ut, cum maxime vicis se te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit.' Ergo non abs re Horatius *Parthum* dicit *animosum:* adeo virtus etiam in hoste laudatur. Nam Romanis Parthi formidabiles semper fuere, sub Mithridate præsertim illo, 'cui res gestæ Magni cognomen dedere,' ut ait Justin. lib. XLII. immo sæpe illorum fuderunt exercitus Ducesque. Justin. lib. XLI. init. 'A Romanis quoque trinis bellis per maximos Duces florentissimis temporibus lacessiti, soli ex omnibus gentibus non pares solum, verum etiam victores fuere.' Tandem illi tamen Augusti fama perculsi, ejus arma pertimescentes, captivos e Crassiano atque Antoniano exercitu tota Parthia recollectos, signaque cum his militaria remiserunt. Unde et cusi nummi cum hac epigraphe: SIGNIS RECEPTIS. 'Plusque Cæsar magnitudine nominis sui fecit, quam armis alius Imperator facere potuisset.' Hæc Justin. cit. lib. XLII. in fine. Vide et Flor. III. 11. et IV. 9. præsertim autem cap. 10. ubi virtus Romana hanc expressit laudem e Barbaris: 'Ite, et bene valete, Romani; merito vos victores fama gentium loquitur, qui Parthorum tela fertis.' Vide et supra Od. XII. Not. ad v. 53.

Hic vivum mihi cespitem, &c.] Victus denique amore Glyceræ Horatius, sacra parat, quibus ejus animum, placata Venere, demereatur. Sui vero ardorem amoris et impatientiam denotat vel ex eo quod aram e cespite exstruat, brevi quidem et expedita ratione; quod fieri solitum duntaxat in subitis rebus, et moram haud ferentibus.

14 *Verbenas*] Herbas in sacris assuctas parate. Proprie verbena est herba quædam, Gall. *de la verrene.* De hac Plin. XXV. 9. 'Herba nulla Romanæ nobilitatis plus habet, quam hierabotane: nostri verbenacam vocant. Hæc est, quam legatos ferre ad hostes indicavimus. Hac Jovis mensa verritur; domus purgantur lustranturque.' Servius ait esse virgulta quæ semper virent. Ex Donato verbena quasi herbena dicitur, estque herba e puro loco decerpta cum terra adhærente. Similiter Plin. XX. 2. 'Verbenæ nomine significatur gramen ex arce (al. *area*) cum sua terra evulsum,' &c. Constat eo nomine censeri eas omnes herbas, quæ in sacris adhibentur. Virgil. Eclog. VIII. 65. 'Verbenasque adole pingues et mascula thura.' Ubi per epithetum, 'pingues,' volunt indicari olivam. Terent. IV. 4. 5. 'Ex arà hinc sume verbenas tibi.' Atqui apud Menandrum, unde sententiam ille transtulit et verba, verbenæ sunt myrti. Plinius quoque dixit 'myrteam verbenam.' Ergo per catachresin verbenæ appellantur rami, virgæ, frondes, e lauro, myrto, oliva, rore marino, aliæque felices herbæ religioni et sacris servientes: his nempe aras coronabant; deinde thus adolebant; postea vinum e patera libabant.

Bimi cum patera meri :
Mactata veniet lenior hostia.

mihi afferte cum cratere vini bimi. Post immolatam victimam mitior fiet Glycera.

NOTÆ

15 *Bimi cum patera meri*] *Bimi,* id est, duorum annorum: *du vin de deux feuilles.* Affectabant veteres in sacris vetus vinum, tanquam optimum, item *merum,* et purum sine aquæ admixtione. Quapropter 'Græca vina libare nefas, quoniam aquam habeant;' ex Plin. XIV. 19.

16 *Mactata veniet lenior hostia*] An Venus *sæva Cupidinum mater;* an Glycera *proterva?* Hanc ego potius, quam illam intelligi ab Horatio censuerim, leniorem futuram, quæ dura prius erga illum et immitis fuerat. Scilicet hoc sperat per Veneris favorem, quem sacro peracto ambit et sibi conciliare nititur. Atenim quod illud sacrificium? Quæ hostia mactanda? *hostia* quidem et victima differunt, quod hæc minor sit, illa major. *Mactata* porro dicitur, quasi magis aucta, cujus capiti nimirum imposita ex hordeo tosto mola, sale conspersa, thure suffita. Sunt qui Venerem sanguine non placari nec cæsa victima pridem solitam contendant; eo quod genitrix passim vocaretur; nec deceret eam ita coli, per quam vita datur: afferuntque Virgil. Æneid. I. 419. ubi in templo Veneris Paphiæ thus et serta duntaxat memorantur: 'Ipsa Paphum sublimis abit, sedesque revisit Læta suas, ubi templum illi, centumque Sabæo Thure calent aræ, sertisque recentibus halant.' Hinc et Erasmus locum hunc sic explicat: Postquam Venerem placavero verbenis, thure, vino, ex more; Glycera veniet lenior, eritque tam facilis ac domita, quam sit hostia mactata. Dormitasse vero ille bonus tunc credendus, meo quidem judicio. Alii contra sentiunt, hostiam hic ab Horatio vere mactandam significari, seu columbam, utpote Veneri sacram, seu quamcumque aliam, Cruquius, Turnebus. Certe 'Veneri suem immolari quandoque Callimachus scribit. Factum id Argis annotavit historia.' Cœl. Rhodig. XXV. 26. 'Apud Tussas autem in Ægypto Veneri, quæ ibi Cornuta colitur, vaccam sacrificari;' refert Alex. ab Alex. III. 12. Aiunt vero, primis quidem sæculis incruenta fuisse quævis sacrificia, litatumque duntaxat arborum fructibus, ramis, foliis, herbis: at postea usum invaluisse mactandi victimas Diis quibuslibet, ipsique Veneri.

ODE XX.

AD MÆCENATEM.

Probabile est Mæcenatem per literas invitasse se ad Horatium, atque eum per ludum et jocum tali modo respondisse.

VILE potabis modicis Sabinum

O dilecte Mæcenas Eques, apud me quidem mediocribus in poculis bibes igno-

Decima quarta hujus Libri in Ed. Sanad. Inscribitur in quibusdam codd. *Ad Mæcenatem invitans eum ad cœnam.*—1 *Dulce* pro *Vile* emend. Wakker.

Cantharis, Græca quod ego ipse testa

Amœnitt. Litter. p. 11. Non putat V. D. *Vile* vinum obtulisse amico, tam elegantem hominem, Horatium. Primas carminum literas omisisse librarios, ut deinceps pingerentur; v. Schrad. Obss. p. 13. 53. igitur ex *ulce* facile

NOTÆ

Hæc Ode ejusdem est metri, ut supra II. 'Jam satis terris.'

1 *Vile potabis, &c.*] Profecturus erat Mæcenas seu in Apuliam, (ut vult Cruquius ex Divæi codice, quod idem notat Lubinus,) seu quovis alio: antea vero se Horatio pro summa inter eos familiaritate convivam fore significarat. Hac Ode rescribit Horatius Mæcenati, gratum id sibi quidem, at pro sua tenuitate tenue fore convivium: cœnæque caput ex more proponit 'Sabinum vinum,' ut erudite monet Theod. Marcilius.

Sabinum] Non quale tu habes in cellariis generosum bibes apud me; sed tantummodo *vile* et modicum; nempe vinum vel ex uva Biturica, quæ 'in eligendo solo morosa, pingui putrescit, gracili omnino non provenit: mediam temperiem delicate quærit, ob hoc Sabinis collibus familiaris.' Ex Plin. XIV. 2. vel 'e vinaciola, quam soli novere Sabini ac Laurenti:' ex eodem ibid. cap. 3. Athenæus autem I. 21. ait, 'Inter Italica vina levissimum esse Sabinum, potuique tempestivum ab anno septimo usque ad decimum quintum.'

Modicis Cantharis] *A petits brocs.* Pro quolibet vase hic ponitur *cantharus*, qui quidem non parvum est vas, cum Sileno attribuatur perquam ebrioso, gravisque appelletur, Eclog. VI. 17. 'Et gravis attrita pendebat cantharus ansa.' Xenarchus apud Athen. II. 6. 'Ne affunde, o puer, in argenteum poculum; sed potius in profundum cantharum.' Ibid. Epigenes: 'At cantharos nunc non fingunt amplos illos et capaces, sed humilia pocula,' &c.

2 *Græca quod ego ipse testa Conditum levi*] Vinum alioqui non exquisitum ex eo commendat Horatius, quod ipse studiose condiderit, condierit, obturarit, notarit. Quatuor ista nempe veteres vinum servaturi faciebant: diffundebant in vasa: deinde condiebant 'admista calce, sale, croco, resina, pice, &c. ut odor vino contingeret, et saporis acumen,' ex Plin. IV. 19. 20. et 21. tum diligenter obturabant atque illinebant pice, gypso, limo. Docet Columella lib. ult. et Plin. cit. 'picari dolia oportere, dein perfundi aqua marina aut salsa; postea cinere sarmenti aspergi.' Et paulo post: 'sic opercula doliorum medicanda, addita mastiche ac pice.' Pers. vero Sat. IV. 29. 'Seriolæ veteris metuens deradere limum, Ingemit.' Denique notabant quale vinum, et quo tempore conditum fuisset. Id passim observare est, et postea notabimus pluribus locis. Hic ergo priora tria quatuor verbis exprimuntur, quartum sequentibus. *Græca testa conditum levi*, inquit, *datus in theatro cum tibi plausus.* Quasi diceret: condidi, seu in vasa infudi: *Græca testa*, vel super fæcem vini Græci, vel in doliis in quibus ante fuerit vinum Græcum, ut ita vis Sabino saporque accederet. Tertio levi seu pice seu gypso. Demum tempus notat, addendo, *cum datus tibi plausus, &c.*

Græca testa] Cado testaceo, quod vasis genus e Græcia ortum. Plin. XIV. 21. cit. 'Circa Alpes ligneis vasis condunt, circulisque cingunt.' Quibus verbis ostendit Romæ ista vasa nondum tunc in usu fuisse.

Conditum levi, datus in theatro
Cum tibi plausus,
Care Mæcenas eques; ut paterni
Fluminis ripæ, simul et jocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.

bile Sabinum, quod egomet illivi Græco fictili reclusum; quando in amphitheatro acclamationes tibi concessæ fuerunt tantæ, ut applausum iterarent tibi littora patrii fluvii, pariter et adumbratio festiva collis Vaticani. Tu domi potabis Cæcu-

ortum esse *Vile.*—3 Mentel. *clevi.* quædam edd. ut Basil. 1531. et Venet. 1590. *datur in theatro.*—5 '*Clare* emend. Bentl. e codice Reg. Soc. neque enim convenire *Care eques*, nec *eques* epitheto nudum; *Clare eques* esse idem, quod III. Od. 16. 20. 'equitum decus.' Sed quid ni possit *eques* sine epitheto dici Mæcenas? cum constet, illum, quod equestri dignitate contentus esset, delectatum fuisse equitis appellatione, qua laus ejus continentiæ contineretur. *Care Mæcenas*, (plane ut 'dilecte M.' II. Od. 20. 7.) cum familiarius est, et aptius odario, ubi de vino agitur (non forte de virtutibus ac rebus gestis viri); tum, si de totius populi in eum amore accipiatur, majorem vim habere, et iis, quæ sequuntur, magis convenire videtur: quod pulchre observatum Christio. Ceterum Bentleio suffragatur Wakker. p. 11. tum sic ediderunt etiam Cun. Sanad. Quomodo autem *Clare* Lambini lectionem esse dicere potuerit Sanad. non assequor.' *Jani.* Bentleium secuti sunt etiam

NOTÆ

3 *Datus in theatro Cum tibi plausus*] Jucunde simul et honorifice refricat Horatius Mæcenati memoriam dati per Populum Romanum plausus, seu cum ad spectacula venisset; solebant enim viri graves ac de Republica bene meriti acclamationibus excipi; seu cum ludos ipse exhibuisset pro sua liberalitate magnificos; seu ob lætitiam recuperatæ a Mæcenate valetudinis, varias enim varii plausus hujus causas comminiscuntur.

5 *Eques*] Modestia hic Mæcenatis celebratur, qui cum summos quosque capessere magistratus potuisset, oblatos etiam recusavit, et Equestri dignitate contentus vixit. Propert. III. 9. 1. 'Mæcenas Eques Etrusco de sanguine Regum, Intra fortunam qui cupis esse tuam.'

Ut paterni Fluminis ripæ, &c.] Tantus porro fuit ille plausus, ut inde personarent ripæ Tiberis scaturientis in Hetruria, quæ Mæcenatis patria erat: nec non acclamantium voces ingeminaret Echo residens in concavis locis apud montem Vaticanum, qui theatro Pompeii proximus, sicut et fluvius Tiberis.

7 *Vaticani Montis*] Hic unus e collibus, quibus Roma inædificata est, adhuc retinet vetus nomen, insuper autem ostentat insignem S. Petri Basilicam, et palatium Pontificium dictus est: a vaticiniis illic edi pridem solitis. Vide Gell. XVI. 17.

8 *Imago*] Repetitio vocis, et acclamationum populi repercussio facta in monte. *Jocosa*] Quia jocari videtur Echo, dum ultima tantum verba repetit atque ingeminat. Supra Od. XII. 3. 'Recinet jocosa Nomen imago.' Virg. Ge. IV. 50. 'Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago.' Tullius Tusc. III. initio, simile quid habet ubi scribit: 'Popularem glo-

Cæcubum, et prelo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

bum, atque uvam in torculari Caleno pressam. Nam certe mea vasa neque Falerni condiunt racemi, nec montes Formiani.

Furstenberg. Wakef. et Kidd.—9 *Cæcubam* plures codd. Lambini, et primæ ejus edd. item Sanad. Jani, Bipont. et Mitsch.—10 *Tute habes uvam* conj. With.—11 *Temperent* Venett. 1492. 1509. Locher. Ald. et Ascens. 1519. *nec Formiani* Venett. 1490. 1492. et Locher.

NOTÆ

riam in summa inanitate versari,' neque hanc esse 'eminentem virtutis effigiem, sed adumbratam imaginem gloriæ.' Additque, 'est enim gloria solida quædam res, et expressa, non adumbrata. Ea est consentiens laus bonorum, incorrupta vox bene judicantium de excellenti virtute. Ea virtuti resonat, tanquam imago gloriæ.'

9 *Cæcubum, et prelo domitam Caleno Tu bibes, &c.*] Tu quidem apud te bibes vina ejusmodi haud vulgaria, non ita vero apud me. Exquisita certe vina sectatum esse Mæcenatem indicat quod ejus nomine quædam celebrata sint ac Mæcenatiana dicta: quæ quidem refert et inter generosa censet Plinius XIV. 6.

Cæcubum] Cæcubus mons Latii ad sinum Cajetanum, Fundis vicinus et Amyclis, optimi vini ferax. Martial. XIII. 115. 'Cæcuba Fundanis generosa coquuntur Amyclis: Vitis et in media nata palude viret.' Plin. XIV. 6. 'generositas celeberrima in palustribus populetis.' Athen. I. 21. ex Galeno scribit: 'Cæcubum generosum, firmum, infestum capiti, non nisi post annos plures vetustum.' Porro non a loco dictum vult Cæcubum Galenus variis locis, sed ita vocari vetustissimum quodlibet et ob vetustatem fulvum.

Caleno] Cales, vel Calenum, urbs Campaniæ seu Regni Neapolitani, in provincia terræ Laboris: a Cala Boreæ filio Argonauta, ut ferunt, condita; fertilem habet agrum vino generoso; nec minus celebrem aqua temulentos faciente, si Plinio fides. Athen. cit. *Calenum lene magis quam Falernum stomacho placet; ὁ Καληνὸς κοῦφος τοῦ Φαλέρνου εὐστομαχώτερος.*

10 *Mea nec Falernæ*] Mea vina non sunt e nobilioribus.

Falernæ] Cui non audita fama vini e monte et agro Falerno in Campania? De eo Strabo lib. V. Athen. cit. 'Falernum anno decimo tempestivum est potui,' &c. Plin. cit. 'secunda nobilitas Falerno.' Lib. vero XXIII. cap. 1. ejus salubritatem persequitur, sicut et aliorum.

11 *Formiani*] Et hoc celebre vinum erat ex agro Formiano in Campania, non procul Cajeta. Athen. cit. 'Formianum statim viget.'

ODE XXI.

Jubet ter novem nobiles pueros atque puellas Apollini et Dianæ, in quorum Tutela Imperium P. R. erat, Hymnum pro incolumitate hujus Imperii atque Augusti cantare, Ludis Sæcularibus, ut Vet. Scholiastæ videtur; fortasse horum Natali die. (Nihil hic est, quod ad Ludos Sæculares conveniat, quin æque commode ad quodcumque sacrum Apollinis ac Dianæ queat referri. Choros puerorum et puellarum in aliis quoque sacris esse, docet v. g. IV. Od. 1. 25. *Gesn.*)

DIANAM teneræ dicite virgines,
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,

Molles puellæ, canite Dianam; adolescentuli, canite Apollinem crinitum, et La-

Post Scholiasten Acronem plurimi, ut Masson et Baxter. hanc Oden in Ludis Sæcularibus cantatam esse putant; et Sanadonus, quem Jones. et Francis. sequuntur, illam tertiam partem Carm. Sæcular. facit. Vide Argum. Carm. Sæc. Epigraphe in veteribus Torrentii libris est, *Hymnus in Dianam et Apollinem;* unus ejusdem habet, *Hymnus ad Chorum de Diana et Apolline;* in aliis codd. *De Apollinaribus;* sive, ut vult Lambinus, *Sæculare Carmen;* alii ap. Jani, *Ad Apollinem et Dianam laus puerorum et virginum.*—

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode v.

Triplex apud Horatium Carmen Sæculare inscriptum legimus. Unum tamen Ludis Sæcularibus decantatum; illud nempe quod est post Epodos: alia duo, (ut volunt quidam,) hoc scilicet, et Ode VI. Libri quarti ludis Apollinaribus, de quorum origine fuse disserit Macrobius Saturnal. I. 17. Est hic igitur Hymnus Apollini et Dianæ Diis averruncis et ἀλεξικάκοις dedicatus, ut mala in hostes avertant, Populo vero Romano securitatem, sanitatem, frugumque abundantiam impertiant: Augustum autem Principem diu servent. De Sæculari Carmine plura suo loco.

1 *Dianam*] Hanc forte priorem invocat, quia prior nata parturienti fratrem geminum Apollinem matri Latonæ obstetricis officium præstitisse fertur. *Dicite virgines*] His mandabatur cantandum Carmen in honorem Deorum, quia 'casta placent Superis.'

2 *Intonsum*] Pindaro ἀκειρεκόμην, *non raso capillo.* Nimirum ob radios solares: vide Macrob. ante cit. et ob perpetuam juventutem. Tibull. I. 4. 36. 'Solis æterna est Phœbo Bacchoque juventus: Et decet intonsus crinis utrumque Deum.'

Pueri] Liv. lib. XXXI. 'Carmen ab ter novenis virginibus cani per urbem jusserunt.' Et lib. XXXVII. 'Decem ingenui, decem virgines, patrimi omnes matrimique, ad id sacrificium adhibiti.' Zosimus Histor. Novæ lib. XI. 'Ter novem pueri illustres, totidemque puellæ.' Flav. Vopiscus Aurelian. 'Patrimis matrimisque pueris Carmen indicite.'

Dicite Cynthium] Apollinem, qui natus apud Cynthum montem in Delo

Latonamque supremo
Dilectam penitus Jovi.
Vos lætam fluviis et nemorum coma,
Quæcumque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Sylvis, aut viridis Cragi:

tonam omnino caram summo Jovi. Vos celebrate gaudentem fluminibus et sylvarum densis frondibus, quæcumque vel frigido extat Algido, vel nemoribus um-

2 Cuning. *dicite Cynthion.*—5 *Vos lectæ fluvios et n. comam* conjectura ap. Jones. ex Carm. Sæc. vs. 6. *comam* quatuor Bland. Cruquii, Pulm. 4. Bentleii Græv. Gott. Acron, Landin. Mancin. Venett. 1492. 1509. Flor. 1482. Locher. Ascens. Bentl. Cun. Wakef. et Kidd. Sed *coma* quatuor alii Cruq. septem Lambini, duo et viginti ap. Bentl. omnes Torrentii, Heins. Steph. Fab. Bond. Schrevel. Delph. Baxt. Sanad. Jani, Mitsch. Bipont. et Wetzel. —8 'Illud *Sylvis* merito offendit. Conjiciebat *arvis* Sanad. Sed neque arva Erymanthi placent. Quid si legatur *clivis*, h. e. ascensibus, s. lateribus declivibus? Sane id proxime abest a Sylvis antiqua scriptura.' *Jani.* *Gragi* plurimi codd. et edd. antiq. et ita Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. et Comb. *Cragi* Heins. Steph. Schrevel. Bentl. Cuning. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel.

NOTÆ

insula. Hunc vero pariter et Dianam præcipue celebrat, quod eorum oraculis motus Æneas in Italiam venit. Æneid. III. 97. et 381. IV. 345. VI. 66. ubi sic precatur Æneas: 'Da... Latio considere Teucros.... Tum Phœbo et Triviæ solido de marmore templum, Instituam festosque dies de nomine Phœbi.' In Carmine Sæculari postea Horatius ad Apollinem et Dianam: 'Roma si vestrum est opus.'

3 *Latonam*] Hæc velut Apollinis et Dianæ mater ab Horatio jungitur hic iis Numinibus, quibus edebantur Ludi Sæculares. Ita vero recensentur ab Zosimo cit. 'Jupiter, Juno, Apollo, Diana, Parcæ, Lucina, Ceres, Pluto, Proserpina.'

4 *Dilectam penitus Jovi*] Et quidem tanta Junonis zelotypia, ut eam pellicem ejusque fœtus omni conatu perdere tentarit, immisso adversus prægnantem Pythone serpente; incassum tamen. Varias enim illa regiones fugiendo pervagata, appulit in Ortygiam insulam, quæ et Delos nominata; ubi ex Jove Dianam et Apollinem uno partu edidit. Vide Ovid. Macrob. cit. &c.

5 *Vos, lætam fluviis et nemorum coma*] Vos, o virgines, laudate virginem Dianam, propterea gaudentem sylvis ac venatione, ut virorum fugiat consortium: *fluviis* autem, in quibus abstergeret sudorem in sectando feras contractum. Ovid. Metam. III. 163. 'Hic Dea sylvarum venatu fessa solebat Virgineos artus liquido perfundere rore.'

6 *Quæcumque aut gelido prominet, &c.*] Sive in Algido Latii, ab urbe pass. 20000. sive in Erymantho Arcadiæ, sive in Crago, Lyciæ montibus. In hoc aiunt fuisse agrestium Deorum antra. Apud Erymanthum venari Diana scribitur Homer. Odyss. Z. Algidum denique perinde ac Aventinum tenere, seu in iis dominari jactatur Diana in Carmine Sæculari, sub finem.

Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra.

brosis Erymanthi, vel Cragi viridantis. Vos, o masculi, tot encomiis efferte Tempe, et Delum Phœbi natalibus inclytam; et scapulam ejus exornatam pharetra et

Wakef. Kidd. &c.—9 Alt. 2. *totidem extollite.*—10 Landin. *matres* pro *mares.*

NOTÆ

9 *Vos Tempe totidem, &c.*] Vos autem, o casti pueri, canite loca Phœbo dilecta, velut Tempe in Thessalia, crebris lauris, quæ sacræ sunt Apollini, præcipuaque amœnitate inclyta: Delum item insulam ejus ortu, summaque eam ob rem religione nobilem ac reverendam. Cic. Verr. III. n. 47. et seq. 'Apollinem tu Delium spoliare ausus es? Illine tu templo tam antiquo, tam sancto, tam religioso manus impias ac sacrilegas afferre conatus es .... proditum memoriæ ac literis Latonam ex longo errore et fuga gravidam, et jam ad pariendum vicinam, temporibus exactis, fugisse Delum, atque ibi Apollinem ac Dianam peperisse: qua ex opinione hominum, illa insula eorum Deorum sacra putatur: tantaque ejus auctoritas religionis et est, et semper fuit, ut ne Persæ quidem, cum bellum toti Græciæ, Diis hominibusque indixissent, et mille numero navium classem ad Delum appulissent, quicquam conarentur aut violare aut attingere.'

Tempe] Plin. IV. 8. 'Inter Ossam et Olympum nemorosa convalle .... Tempe vocantur quinque millium passuum longitudine, et ferme sesquijugeri latitudine ultra visum hominis attollentibus se dextra lævaque leniter convexis jugis: intus sua luce viridante allabitur Peneus viridis calculo, amœnus circa ripas gramine, canorus avium concentu.'

10 *Delon*] Plin. modo cit. cap. 12. 'Longe clarissima, Cycladum media, templo Apollinis et mercatu celebrata Delos: quæ diu fluctuata, ut proditur, sola motum terræ non sensit ad M. Varronis ætatem ... hanc Aristoteles ita appellatam prodidit, quoniam repente apparuerit enata .... Cynthiam, Ortygiam, &c. alii vocant ... cingitur quinque millibus passuum: assurgit Cyntho monte.' Et sub finem ejusdem cap. scribit, 'Hyperboreos frugum primitias solitos Delon mittere Apollini, quem præcipue colunt. Virgines ferebant eas, hospitiis gentium per annos aliquot venerabiles,' &c.

11 *Insignemque pharetra*] Jaculandi peritus habitus est semper Phœbus, atque 'certa metuendus sagitta,' ut est Ode XII. supra: tum ob interfectum Pythonem serpentem, occisosque Niobæ filios. Adde Virgil. Æneid. VI. 57. tum vero quod radiis in mortales ferventi æstu vibratis, morbos pestemque gignat. De quo Macrob. Saturnal. I. 17.

12 *Fraternaque humerum lyra*] Insignem etiam lyræ inventione et melodia ipsi quidem a Mercurio concessa: quæ fuse explicui Not. ad Oden X. supra. *Fraterna*] Apollo et Mercurius fratres noscuntur, ambo nimirum ex eodem patre Jove procreati, hic quidem Maia genitrice, ille vero Latona Cœi Titanis filia, ut supra jam dictum.

Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem
Pestemque, a populo et principe Cæsare, in
Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

fratris cithara. Vestris ille votis exoratus, a plebe et Augusto Imperatore luctuosum bellum ac famem ærumnosam, atque luem propulsabit ad Persas et Britannos.

—13 '*Hic bellum* vulgaris omnium libb. lectio; quæ si vera sit, inertem verear ne se Horatius poëtam præbuerit. Nam postulat hymni idea, ut preces etiam ad Dianam, non ad solum Apollinem, fiant, cum laudes utriusque præeant. Deinde si legitur *hic*, vel puellis solis dandi sunt vs. 13-16. at tum offendit, quod nulla est justa chororum proportio: vel utrique choro; sed tum ad utrumque numen, nullo discrimine, pertinere versus deberent. Itaque ingeniosissimam Bentleii emendationem, *hæc bellum, &c.* ut ad Dianam referatur, quam et Sanad. amplexus est, pro lectione unice vera habeo; quid enim facilius fuit, quam mutari a librariis *hec* in *hic?* inprimis, cum mox sequeretur *hic*. Nec moveor Gesneri timore, ut ea munerum inter Apollinem Dianamque distributio aliunde probari possit; erat enim penes Poëtam, rem h. l. sic constituere, cum essent generatim numina ἀλεξίκακα. Locum tamen Callimachi, Hymn. in Dian. 133. quem Bentl. affert, nolim huc trahere. Neque turbari nos necesse est, quod sequitur *motus;* nam licet id grammatice ad Phœbum referatur, sensu tamen et ad Dianam pertinet: forma poëtis usitata; ut II. Sat. 5. 8. Denique et memorare juvat, in cod. Alt. 2. a m. s. esse; *Hic bellum lacr. hæc m. f.* superascriptis glossis: 'Apollo, Diana:' unde certe probabile, fuisse in codicibus lectionem *hæc*, sed a librariis negligenter habitam.' *Jani.*—14 *Pestemque, a populo, principe* sine copula *et* conj. Scaliger. Valart. et Medebach. idque receperunt Cuning. Jani, Bipont. et Mitsch. *a populo a principe* codd. ap. Cuning. et unus Bersmanni. *in* deest in Harl. 1. 3. 4. et Locher.—15 Harl. 2. 6. *In persas*, omisso *in* vs. 14. *Impersasque Britannos* Vet. Comb.—16 'Quid si pro *motus* legendum quis putet *mitis?* Sane et aptius magisque poëticum hoc videtur, et Carm. Sæc. vs. 33. in eadem sententia est *mitis;* item dicitur 'lenis precibus,' inf. XXIV. 17.' *Jani.*

NOTÆ

13 *Hic bellum lacrymosum, &c.*] Apollo Deus averruncus prece vestra permotus in hostes depellet impendentia nobis mala. *Bellum*] Matribus filios amittentibus ac deflentibus detestatum, ut est Od. I. *Famem*] Qua nihil miserabilius, cum proprios aliquando filios parentes comederint, urgente fame. *Pestem*] Denique e fame sæpius exortam; tria nempe mala omnium maxime formidanda.

15 *In Persas atque Britannos*] Ab Augusto Cæsare feliciter Rempublicam administrante Phœbus dicta avertet mala in hostes Populi Romani. *Persas*] Qui pro Parthis hic positi videntur; quos ille per Ventidium legatum subegit. Sueton. Flor. *Britannos*] Hodie *Anglos*, de quibus Virgil. Eclog. I. 'Toto divisos orbe Britannos.'

ODE XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

Poëta se Stoicum profitetur, dum numinum Providentiæ tribuit, quod immanis lupus in Sabinis se inermem fugerit. (Homo innocens tutus est in summis periculis. Nam dum ego Lalagen meam cano aliquando, lupas immanis me fugit inermem. Quare eam amabo ubique terrarum. *Zeun.*)

INTEGER vitæ scelerisque purus
Non eget Mauris jaculis neque arcu
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra:
Sive per Syrtes iter æstuosas,

O Fusce, quisquis innocenter vivit et sine crimine, non habet opus Maurorum telis, nec arcu, nec pharetra plena sagittis toxico infectis: seu ambulet per Syrtes

Hæc Ode quinta est Libri quarti in Ed. Sanadoni. Inscriptio in codice Laurentiano est, *Ad Aristium Fuscum laus inocentiæ;* alii, *De bonorum tutela ad Fuscum;* vel, *Ad Fuscum Aristium laus innocentiæ.*—2 *Mauri* Brod. Mentel. Pulm. 4. Fabric. Harl. 2. Rutgers. Baxt. Bond. Schrevel. Heins. Steph. et Delph. *Mauris* Nic. Heins. ex melioribus scriptis ad Ovid. Fast. v. 580. Lamb. ex optimis suis, optimi Torrent. 4. Blandd. et Div. ap. Cruq. Leid. Græv. Zulich. Battel. et a pr. m. Regin. Harl. 1. 3. 4. 5. 6. Gott. omnes Lipss. cum edd. Cruq. Land. Mancin. Zarot. Muret. Aldd. Venett. Vet. Comb. Locher. Ascens. Chabot. Fab. Bentl. Cuning. Jones.

NOTÆ

Metrum idem quod Od. II.

Eidem hanc Oden atque Epistolam decimam, ejusdem fere argumenti, scribit Horatius, Aristio Fusco, viro probo, Grammatico, amico. Apud bonum morum integritatem laudat; amico declinatum a se vitæ periculum significat; Philologo dictionum et verborum elegantia studiose velificatur. Hæc tria, Lector, observa, dum ego cetera persequor.

2 *Non eget Mauris jaculis, &c.*] Vir innocens, sua satis probitate tutus, armis non eget, quibus arceat quævis pericula. *Mauri*, jaculatores eximii, pedem efferre domo vix audent sine telis, ob frequentiam ferarum a quibus discrimen imminet. Herodian. Ælian. de Animal. XIV. 5. Mauritania Africæ regio Barbarica, ubi nunc regna Fessanum, Marochium, Tremissenum, Algerianum.

3 *Venenatis sagittis*] Plin. XVIII. 1. 'Quod animal tela sua, excepto homine, venenis tingit. Nos et sagittas ungimus, ac ferro ipsi nocentius aliquid damus . . . a nullo animalium, præter hominem, veneno pugnatur alieno.' Vide Cœl. Rhodig. XXIII. 10. ubi de multiplici ratione tela veneno imbuendi plura.

5 *Syrtes æstuosas*] Non de Syrtibus maritimis hic agitur; sed de arenosis iis locis Africæ, apud Libyam, Solis ardore sabulique siccitate æstuantibus seu fervidis, per quæ iter

Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me sylva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra

fervidas, seu per Caucasum hospitibus carentem, seu per regiones quas alluit Hydaspes fabulis celebratus. Enimvero nuper in Sabina sylva, dum canerem Lalagen

Dacer. Sanad. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. *nec arcu* Harl. 2. 3. Venet. Ascens. Locher. et quædam aliæ edd. vett.—7 *Cauсason* Cuning. *sabulosus* lectio Grotii Petri, teste Nic. Heinsio, sed ea prava et contra metrum.—9 *Namque silva me* unus Bersmanni et Dess.

NOTÆ

fieri nequit nisi ex siderum observatione, et cum magno quidem vitæ periculo, tum a feris venenosisque animalibus, cum ob volubiles arenæ cumulos, quos ventus tollit ac transfert. Prudent. in Apotheosi, cap. IV. adversus Judæos: 'Nec responsa refert Libycis in Syrtibus Ammon.'

6 *Inhospitalem Caucasum*] Asiæ montem altissimum atque celebratissimum, vel ob Prometheum, quem ibi fabulantur vinctum, ejusque jecur ab aquila perpetuo arrodi. *Inhospitalem*] Ob nives assiduas inhabitatum, item ob scopulos, unde Virgil. Æneid. IV. 366. 'cautibus horrens Caucasus.' Mons ille, inter duo maria Caspium et Euxinum, tantæ fertur altitudinis, ut ejus vertex ad tertiam noctis partem Solis radiis illustretur. Vide Aristot. Meteor. I. 3. Quint. Curt. lib. VII. ejus pars a quibusdam creditur mons Ararath versus Armeniam, in quo post diluvium quievit arca Noë.

7 *Vel quæ loca fabulosus Lambit Hydaspes*] Per Indiam nimirum. Duplex est Hydaspes fluvius in Asia. Alter Medos alluit, et hinc Georgic. IV. dicitur 'Medus Hydaspes.' Alter Indiam citeriorem irrigat, hodie *Rourey*, fuitque terminus victoriarum Alexandri Magni; in Indum illabitur, apud Nysam urbem; unde a Lucano lib. VIII. vocatur 'Nysæus Hydaspes.' Hic porro nuncupatur *fabulosus*, quoniam multa de illo fabulantur; ut quod arenam volvat auream; quod gemmas ferat: unde 'aurifer' Claudiano, 'gemmifer' Senecæ Trag. in Medea appellatur: quod tanto sonitu vortices agat, undas collidat, spumas attollat, ut non sine trepidatione procul aspiciatur; atque remiges Alexandri Magni reddiderit attonitos ac stupentes: ipsis etiam gubernatoribus rei novitate suspensis. Arrian. lib. VI. paulo post initium.

9 *Sabina*] Hæc Italiæ regio pridem Latium inter Umbriam atque Hetruriam adhuc nomen servat, sed angustiores habet fines: in ditione Pontificia continetur.

10 *Dum meam canto Lalagen*] Dum meditor et compono de amoribus meis in Lalagen versus et carmen. *Et ultra Terminum vagor*] Dum œstro poëtico et amatorio abreptus in sylvam aliquanto longius progredior, non advertens incidi in lupum ingentem et magnitudine portentosum, qui tamen non modo non læsit, sed sponte me licet *inermem fugit*.

Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit æsculetis,

meam amicam, atque præter limites exerrarem liber ab omni solicitudine, armis licet destitutum vitavit me lupus: quale monstrum haud nutrit Apulia bellicosa in

2.—11 *Terminum c. v. expeditus* Pulm. 1. 2. 4. Comment. Cruq. Alt. 1. Fa. Lambin. et quidam alii: item Flor. Harl. 3. 6. Vet. Comb. Venet. 1590. cet. et præferunt Brut. Marcil. Fabr. Fab. Steph. Heins. Bentl. Dacer. Bond. Schrevel. Wetzel. Wakef. et Kidd. Sed *expeditis* Porphyr. omnes ceteri Lamb. quatuor Torrent. 4. Bland. Cruq. duo Fabr. Pulm. 3. Mentel. Lips. 1. Muret. Venet. 1492. Asc. Locher. Heins. Steph. Rutg. Jones. Cun. San. Baxt. Jani, Mitsch. Bipont. et Comb. 'Et hæc lectio exquisitior.' *Jani.*—12 *Fugit inermum* Cuning. et var. lect. ap. Jones.—14 *Dannia* Harl. 2. 5. Acron, Comment. Cruq. Fran. Dess. 2. sex Torrent. Venett. 1478. 1479. 1490. Ascens. *Daunia in* Pulm. 4. Mentel. Mancin. Venet. 1590. Vet. Comb. Basil. 1531. Lamb. Cruq. Fab. Rutgers. H. Steph. R. Steph. Talbot. Pine, Bentl. Dacer. Jones. Schrevel. Delph. Wetzel. et Kidd. 'Sane vix usus esset Horatius præpositione, si quid sentio.' *Jani. Daunias* Porph. Pulm. 1. 2. 4. unus Fabric. 4. Bland. Cruq. Exc. Sax. Gott. Flor. Harl. 1. 3. 4. 6. Leid. Zulich. Græv. et Regin. a m. pr. (quod et in multis aliis sic est, eraso *s*;)

NOTÆ

11 *Curis expeditis* [*expeditus*] Quidam legunt, *expeditis:* perinde est.

12 *Fugit inermem*] Meam reveritus innocentiam, non armis territus, ille lupus cessit fugitque, inquit Poëta. S. August. lib. I. contra Julianum: 'Omnes bestiæ,' inquit, 'ante peccatum homini erant subjectæ. Quod autem nunc nocent, pœna primi est peccati. A principatu decidimus, a fiducia et honore.' Ille quidem principatus utcumque est restitutus, post diluvium Deo sic Noë et filiis ejus loquente, Genes. cap. IX. 'Sit terror vester ac tremor super cuncta animalia terræ;' unde S. Ambros. Epist. XXXVIII. 'Feræ suos morsus sæpe suspenderunt revocante sono vocis humanæ. Leones ipsos videmus, si vox hominis resultarit, prædam dimittere: pardos et ursos incitari ac revocari vocibus.' At cum sanctitate morum ac vitæ integritate ad priorem innocentiam atque ad plenam apud Deum gratiam homo rediit, tum certe bestiis, ut in felici quondam illo statu, dominatur plane et ad arbitrium. Sic leones in eremo dejecta cervice ad S. Antonium accedentes ejus manus ac pedes lingebant: serpens Hilarioni morem gessit, duo dracones Ammoni, crocodilus Heleno, leæna Joanni Abbati, hyæna Macario Alexandrino, &c.

13 *Quale portentum, &c.*] Talis ac tantus erat lupus iste, ut major haud occurrat bellua sive in Apuliæ sylvis, sive in Libyæ desertis.

Militaris Daunia] A Dauno Rege, Diomedis, ut aiunt, socero, Daunia dicta est olim Italiæ regio quædam in Apulia, hodie *la Capitanata;* alluitur Adriatico mari, regni pars est Neapolitani. Synecdoch. Vide Plin. III. 11. et alibi. *Militaris*] Aptos habens militiæ viros bene multos.

14 *In latis æsculetis*] In late patentibus sylvis, quæ consitæ sunt æsculis arboribus glandiferis: Plin. lib. XIX. 'Jovi sacris.' XII. 1. 'Arborum ge-

Nec Jubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor æstiva recreatur aura,

patentibus æsculetis, nec gignit terra Jubæ sicca leonum altrix. Colloca me in agris sterilibus, ubi nulla arbor foretur tepenti aëre, quam orbis partem infestant nubila,

Locher. Land. Cun. Jani, Mitsch. Bipont. et Wakef. Probat et N. Heins. ad Ovid. Her. Epist. xv. 154. 'Exagitavit inprimis Bentleius hanc lectionem, sed, quod interdum illi accidit, multis argutiis: veluti non magis posset dici *Daunias* pro *Daunia*, quam 'Italias,' 'Sicilias.'' *Jani.* '*Daunus in* conj. ap. Jones. *Daunius latis, &c.* conj. Cun. et (quod miror) recep. Sanad. *Dauniæ*, sc. tellus, alia conj. Cun.' *Idem.* 'Codd. omnes hic vel *Daunias*, vel *Daunia* exhibent, omissa præpositione. Bentleius de hac voce multa erudite et timide disputat, et Nic. Heinsii lectionem expendit: tandemque eo inclinat, ut dicat, sua quidem sententia, liberum esse cuique vel vulgatam retinere, vel cum Heinsio et plerisque codd. *Daunias* legere. Sed, pace tantorum virorum dictum hoc sit, male ita legitur; nulla enim regio *Daunia*, vel *Daunias* cognita fuit. *Daunia* sua natura adjectivum est ab urbe Dauno, unde Hor. II. Od. 1. 34. 'Daunias cædes,' et IV. Od. 6. 27. 'Dauniam Camœnam' dixit. *Daunia* dicitur regio Apuliæ, vel a Dauno Illyrico, cf. Fest. in h. v. vel ab urbe Dauno, vel Daunio, unde gentile nomen *Daunius.* His visis jam Horatio restituamus suam manum, et levissima mutatione legamus: *Quale p. n. m. Daunius l. agit æsculetis.* Qualem lupum *Apuli* in æsculetis suis nunquam *venari* solent. *Daunium* vero hic *militarem* vocavit, uti II. Od. 11. 1. 'bellicosum' dixit 'Cantabrum.'' *Jever ad Lucan.* I. 549. '*lautis* quidam Mss. et edd. *æsculetis* rectius quam *esculetis.* Vide Serv. ad Virg. Ge. II. 291. Heins. et Drakenb. ad Sil. v. 481.' *Jani.*—18 Marius Victorinus p. 2603. bis hunc

NOTÆ

nera Numinibus dicata . . . . . Jovi æsculus, Apollini laurus, Minervæ olea, Veneri myrtus, Herculi populus.'

15 *Nec Jubæ tellus*] Mauritania, in qua regnavit Juba, qui Pompeio addictus, Cæsari primum acriter restitit, et ab eo tandem debellatus est. Plutarc. in Cæsare. Synecdoch. ponitur pro Africa cujus est pars versus Occidentem. Plin. v. 1.

Leonum Arida nutrix] Tum arenarum siccitate, tum etiam aquarum penuria laborat et arescit tota illa regio: leones aliasque feras innumerabiles gignit. Vide Plin. VIII. 16. ubi inter alia multa, sic ait initio quidem: 'Leoni præcipua generositas, tunc cum colla armosque vestiunt jubæ . . . . Africa hæc maxime spectat, inopia aquarum ad paucos amnes congregantibus se feris. Ideo multiformes ibi animalium partus . . . . . unde vulgare dictum: Semper aliquid novi afferre Africam.' Vide et Cœl. Rhodig. XIII. 8. et 19. ubi de leonum natura quæpiam disserit non spernenda.

17 *Pone me pigris ubi nulla, &c.*] Ergo intrepidus ubique fuero et securus, etiamsi me ponas in terris horrorem incutientibus vel ob nimium frigus, vel ob æstum intolerabilem.

Ubi nulla campis Arbor, &c.] Apud utrumque mundi Polum Arcticum, et Antarcticum; ubi assiduum prope gelu terras facit steriles: longioreque Solis absentia, per sex nempe circiter menses, *pigri* manent *campi*,

Quod latus mundi nebulæ malusque
Jupiter urget;
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

et malignus Jupiter; constitue me sub curru Solis nimis vicini, in regione ædificiis carente; ubicumque diligam Lalagen suaviter arridentem, suaviter et verba facientem.

versum laudat ad hanc speciem: *Arbor æstiva recreatur umbra.*—20 Alt. 2. et Harl. 3. *Jupiter urgent.*—21 Cuning. *curru nimium propinquo.*

NOTÆ

arborque nulla crescit, ubi *non æstiva recreatur aura:* benigno carens eo tempore, quo plantis incrementum ac fœcunditas præstatur. Hoc etiam *latus mundi* infestant semper *nebulæ*, quippe quas non discutit Sol; *malusque Jupiter urget*, id est, rigidum, insalubre, graveque cœlum, seu aër nunquam serenus et clemens. Ovid. Met. VIII. 789. 'Triste solum, sterilis sine fruge, sine arbore tellus; Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque, Et jejuna Fames.'

21 *Pone sub curru nimium, &c.*] In Zona torrida, inter utrumque Tropicum, ubi Sol *nimium propinquus* terras adurit, nullosque proinde incolas ac domicilia permittit. Ovid. Met. I. 49. 'Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu.' In eo scilicet errore versati sunt antiqui, quo nos levarunt ii qui navigando peragrandoque totum orbem lustrarunt, habitatoresque non deesse iis in plagis viderunt, quas inhabitatas olim existimavere. Neque est immodicus illic æstus, quem valde temperari constat noctium diebus æqualium longitudine. Adde quod ait Justinus lib. II. initio: 'Naturam, cum primum incrementa caloris ac frigoris regionibus distinxit, statim ad locorum patientiam animalia quoque generasse; sed et arborum atque frugum pro regionum conditione apte genera variata.' Compertum itaque modo est et salubrem satis aërem, et frequentes adesse populos in regionibus Æquatori subjectis ac viciuis: v. g. in insulis Java, Sumatra, Borneo, Maldivis, Delphina, seu Madagascaria, &c. In continentibus vero terris, apud Malacam, in Asia; Guineam in Africa; in America vero, apud Castellam auream, Guaianam, Peruviam, &c.

ODE XXIII.

AD CHLOEN.

Puellam quondam imperitam et subrusticam sub Chloës nomine deridet. (Puellam jam viro maturam pellicit ad amorem, eamque comparat cum timido hinnuleo. *Zeun.*)

VITAS hinnuleo me similis, Chloë,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum et syluæ metu.
Nam seu mobilibus veris inhorruit

O Chloë, me fugis velut hinnulus timidam parentem requirens per montium devia, haud absque inani formidine ventorum ac nemoris. Corde enim ac genibus

Deest hæc Ode Editioni Sanad.—1 *Vitat* quidam Torrent. et Chabot. Mentel. Pulm. quatuor, Lips. 1. 2. 4. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. duo Bersmanni, Venett. 1477. 1478. 1479. Vet. Comb. Locher. Ascens. Mancin. aliæque edd. *inuleo* et *hinuleo* codd. ap. Torrent. et Jani. *Cloë* in iisdem.—5 '*Nam seu m. vitis inhorruit Ad ventum* (h. e. a vento) *foliis* Muret. ex antiquis quibusdam, ut ille ait, libris. Ea quoque lectio Scaligeri, Heinsii, Ro. Steph. Sed quis non miretur vites in montibus aviis? *Nam seu m. veris inhorruit* (sc. sylva) *Ad ventum f.* (ad ventum veris, Zephyrum) Lud. Desprez ex conjectura; [et ita Schrevel.] *Nam s. m. v. i. Adventu f.* (adventu veris, i. e. flante Zephyro) alia ejusdem Despr. conj. Utraque ratio quam dura! *Nam seu m. vepris inhorruit Ad ventum foliis,* emend. Bentl. et sic Cun. [Wakef. Kidd.] et Markland. Ep. crit. ad Fr. Hare p. 50. Jam ante Bentl. sic correxerat Salmas.

NOTÆ

Metrum est idem quod supra Od. v.

Arguit Horatius in Chloë id quod in ingenua maxime laudandum puella videri debeat. At proprie tum Veneri litat, cum queritur quod illa jam grandior non audeat absente matre virum se alloqui, sermonesque miscere.

1 *Vitas*] Quibusdam placet *Vitat.* Verum, ut bene monet Theodorus Marcilius, Flaccum velle *Vitas* liquet, cum subjungit, *atqui non ego te, &c.*

Hinnuleo similis] Tam meticulosa quam hinnulus, cervi, damæ, aut capreoli pullus, a matre præsertim abstractus.

Chloë] Nomen adolescentulæ conveniens. Nam χλοὴ est *herba virens.*

2 *Quærenti pavidam Matrem*] A qua exerravit. *Pavidam*] Cerva enim semper timet, ejusque in fuga securitatem natura constituit, tum a venatoribus, tum a feris.

Montibus aviis] A trita nempe via declinare amant feræ.

4 *Syluæ*] Diæresis. Sic Tibull. I. 10. 46. 'Sit satis ornatas dissoluisse comas.'

5 *Nam seu mobilibus veris* [*vitis*] *inhorruit Adventus* [*Ad ventum*] *foliis*] Hanc in interpretatione secutus sum lectionem, quæ Mureti est atque Scaligeri: quanquam non satisfacit. Quid enim hinnulo, per nemus cervam ma-

Adventus foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertæ,
Et corde et genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aspera
Gætulusve leo, frangere persequor:

contremiscit, sive frondes vitis leves aura concutiuntur, sive lacerti virides dumum commovent. Verum ego te nequaquam insequor, ut dilacerem quasi tigris violenta,

teste Menagio, quod iste ex J. G. Grævii ad se datis literis, et nota N. Heinsii ad Horatium suum, ipse refert. Quin multo ante in Gogavi lib. omiss. 26. (ed. 1567.) esse eam conjecturam testatur Cuning. Animadv. p. 47. Est ea emendatio per se doctissima tantoque critico Bentleio dignissima. Egregie conveniunt *vepris*, s. dumetum, et *inhorrescere* (Virg. Ge. III. 315.) item *vepris* et *rubus;* tum ex *vepris* facillime enasci potuit *veris*.' Jani. Nostram lectionem tuentur codd. et vett. edd. omnes, Lamb. Cruq. Torrent. Steph. Jani, Bipont. Mitsch. et Wetzel.—7 *Dimovere lacerti* Dess. 1. et Dess. 2. a m. sec.—9 *Atqui non ego tygris velud aspera* Harl. 4.—10 Multi codd.

NOTÆ

trem quærenti, cum vite? Legunt vulgo: *Nam seu mobilibus veris inhorruit Adventus foliis:* ut sit hypallage, pro: Seu folia veris adventu inhorruere mota, scilicet vento quolibet tenui, puta Zephyro. Quod nec omnino placet. Quid si referatur ad vocem antecedentem, *sylvæ;* legamusque, planiori certe sensu ac sententia: *seu mobilibus veris inhorruit Ad ventum foliis;* id est: Seu motis foliis sylva inhorruit ad ventum levem, Zephyrum nempe veris comitem. Vel: *seu mobilibus veris inhorruit Adventu foliis;* id est: Seu tremuit sylva foliis motis veris adventu, flante Zephyro nimirum.

6 *Seu virides rubum Dimovere lacertæ*] Sive latentes in rubo lacertæ discurrendo strepitum edidere, tantulum commoventes fruticem et spinas: tum vero hinnuleus trepidat, cor palpitat, et genua labant. De lacertis vide Plin. VIII. 39. et alibi.

9 *Atqui non ego te, tigris ut aspera, &c.*] Ego non nocendi, sed amandi cupiditate persequor te, Chloë: cur me fugis? Apud Ovid. Met. I. 504. Apollo Daphnen insequens: 'Nympha, precor, Penei, mane: non insequor hostis: Nympha, mane. Sic agna lupum, sic cerva leonem, Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ.'

Tigris ut aspera] Hujus tanta fertur crudelitas, ut sponte hominem petat, cum reliquæ feræ, nisi fames aut ira stimulet, ultro fugiant. Plin. VIII. 18. 'Tigrin Hyrcani et Indi ferunt, animal velocitatis tremendæ,' &c.

10 *Gætulusve leo*] 'Gætulia tota ad flumen Nigrin, qui Africam ab Æthiopia dirimit,' inquit Plin. V. 4. lib. vero VIII. cap. 16. 'Leoni tantum ex feris clementia in supplices: prostratis parcit: et ubi sævit, in viros prius quam in fœminas fremit: infantes non nisi magna fame. Credit Libya intellectum pervenire ad eos precum. Captivam certe Gætuliæ reducem audivi, multorum in sylvis impetum a se mitigatum alloquio, ausam dicere se fœminam, profugam, infirmam, supplicem animalis omnium generosissimi ceterisque imperantis, indignam ejus gloria prædam. Varia

Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro.

aut leo e Gætulia. Ergo viro matura desine aliquando genitrici inhærere.

Getulus: Gr. est Γαιτοῦλος.—12 Unus Bersmanni et Dess. 2. *viro sequi.*

NOTÆ

circa hæc opinio,' &c. Gætulia Libyæ interioris regio, hodie *Biledulgerid*, magnam habere ferarum copiam a nemine ignoratur.

Frangere persequor] Phrasis Græca.

ODE XXIV.

AD VIRGILIUM.

Erant Horatio et Virgilio duo corpora, una anima, unus idemque dolor; ut vel ex hac aurea Threnodia, qua Quintilii Vari Cremonensis, Virgilii cognati atque sodalis, obitum miserabiliter deflet, manifestissime patet. Consolatio est ad Virgilium scripta.

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Præcipe lugubres

Quæ sit verecundia, vel finis dolori, ob jacturam viri adeo dilecti? Doce que-

Hæc Ode est decima quinta Libri tertii in Ed. Sanadoni. Inscribitur in Laurent. Torrentii, *Threnus in Quinctilium a Virgilio amatum;* Locher. *Ad Virgilium de morte Quinctilii;* Mentel. *Venus in Quinctilium mortuum.* Forsan *Venus* est lapsus librarii pro *Nænia*, non pro *Threnus*, ut putat Jani.—1 *Quis desideriis* Alt. 2.—2 '*Desine* pro *Præcipe* quidam, teste Dacer. satis inepte. *lugubris* antiquissimi codd. unde multi recentiores Mss. et edd. fecerunt *lugu-*

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode VI.

Suas Horatius querelas jungit lacrymis et querimoniis Virgilii dilectum caput morte sublatum deflentis; ejusque dolorem dividit artificiose quidem, ut imminuat atque consoletur. Vult Sigonius prosopopæiam esse et dialogum Virgilii et Melpomenes, quos Horatius inducit: illum a Musa consilium opemque implorantem, duabus strophis prioribus: hanc respondentem deinceps et consolantem, ab his verbis, *Multis ille bonis, &c.* Sigon. Emendat. lib. II.

1 *Quis desiderio sit pudor, &c.*] Quem dolere pudeat, quis luctui modum putet adhibendum, amisso tam caro capite? Seneca tamen Epist. 100. sic præcipit: 'Est aliquis et dolendi decor: hic sapienti servandus est: et quemadmodum in ceteris rebus; ita et in lacrymis aliquid sat est. Imprudentium ut gaudia, sic dolores exundavere. Æquo animo excipe necessaria.'

2 *Cari capitis*] Eam dicendi formam Græcis Homeroque inprimis amatam notat Eustath. Sic Odyss.

Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quintilium perpetuus sopor
Urget! cui Pudor, et Justitiæ soror

rulum carmen, o Melpomene, cui genitor impertivit amœnam vocem cum lyra. An igitur sempiternus Varum somnus occupat? Cui Verecundia, atque integra Fides

---

bres, quod et in vulgatis est. Sane e codd. nil potest confici, quod *lugubris* scribebant etiam pro accus. plural. Bene habet *lugubres*, i. e. molles, mœsti *cantus;* sed mihi exquisitius tamen videtur conjungere *lugubris Melpomene*, ut (more poëtico) ipsa Musa dicatur *lugubris*, dum carmen lugubre canit vel docet.' *Jani. lugubris* habent etiam Harl. 1. 3. 4. 6. Bentl. et Jani, *lugubres* Harl. 2. 5. alii codd. cum Lambin. Cruq. Torrent. Delph. Schrevel. Bond. Baxt. Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd.—5 Nonnulli codd. et edd. *Quinctilium*, quod ex lapidd. et monumentt. probat Jani.—6 ' Vide an forte

NOTÆ

A. 343. Penelope de absente Ulysse: Τοίην γὰρ κεφαλὴν ποθέω. *Tale enim caput desidero.* Il. Θ. 281. Τεῦκρε, φίλη κεφαλή. *Teucer, carum caput.* Hanc et Latini usurparunt: ' lepidum caput,' &c.

Præcipe lugubres, &c.] Quidam legunt, *lugubris*, et subaudiunt, 'Dea;' hoc sensu: O Melpomene lugubris cantus Dea, præcipe modum lugendi tam dilectum caput. Hanc vero Musam præ ceteris invocat, utpote inventricem Tragœdiæ, rebusque mœstis præsidentem. Auson. Edyll. xx. ' Melpomene Tragico proclamat mœsta boatu.'

3 *Cui liquidam pater Vocem, &c.*] Musæ sunt filiæ Jovis et Mnemosynæ. Melpomene a cantus suavitate dicta: μέλπομαι, *cano. Liquidam*] Suavem, dulciter fluentem. Macrob. vi. 3. ex Hostio Poëta: ' si mihi linguæ Centum, atque ora sient totidem, vocesque liquatæ.' Pers. Sat. i. 35. ' plorabile si quid eliquat.'

5 *Ergo Quintilium, &c.*] Exclamatio gravis index doloris. Sic amici luctum luctu suo evincere conatur; sic et illabitur in ejus animum, ut majorem habens fidem solatium facilius admittat, immo et aliquantulam objurgationem. Sic bene utitur Poëta consilio a Musa, quam statim invocavit, accepto.

Quintilium] Vel Cremonensem illum Virgilii atque Horatii amicum, cujus meminit Euseb. Chron. Olymp. 189. vel præfectum Romani exercitus, qui cum tribus legionibus atque auxiliaribus copiis cæsus in Germania ab Arminio Germanorum Rege. Dio lib. lvi. Sueton. August. cap. xxiii.

Perpetuus sopor] Sic et ' longus somnus,' pro morte, iii. Od. 11. 38.

6 *Cui Pudor, &c.*] Breve sed ingens Quintilii elogium. *Pudor*, quem Tull. de Finibus ii. ' moderatorem cupiditatis' appellat. Hinc et de Orat. i. n. 122. Crassum ita laudat: ' Fuit mirificus quidam in Crasso pudor.'

Justitiæ soror Incorrupta Fides] Ex Platone Justitia cum in Deos observatur, vocatur Pietas; Fides autem, cum erga homines. Tull. Offic. i. n. 23. ' Fundamentum justitiæ fides.' Et Partit. Orat. ' Justitia erga Deos religio, erga parentes Pietas, vulgo autem bonitas; creditis in rebus Fides, in moderatione animadvertendi lenitas, amicitia in benevolentia no-

Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?
Multis ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
Poscis Quintilium Deos.
Quod si Threicio blandius Orpheo

Justitiæ germana, et Veritas simplex quando reperient similem quenquam? Is certe plurimis occubuit probis lugendus: at nemini magis quam tibi, Maro. Tu religiosus incassum, eheu, Quintilium repetis a Numinibus, haud sic concessum. Etiamsi dulcius, quam Thrax Orpheus, chordam pulses arboribus auscultatam, mi-

legendum: *cui Pudor, et Justitia, et soror Incorrupta Fides.'* Waddel.—8 Lamb. Cruq. Torrent. Delph. Schrevel. Bond. Baxt. Wetzel. et Comb. *invenient;* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. plus decem codd. Bentleii, Alt. 1. 2. omnes Lipss. Mentel. Brod. Locher. Ascens. Venett. 1477. 1478. 1479. Vet. Comb. Bentl. Cuning. Sanad. Jani, Mitsch. Bipont. Wakef. et Kidd. *inveniet.* 'Est etiam Horatianæ consuetudini convenientius, ut I. Od. 3. 1. 3. I. Od. 34. 9. &c. Mihi probabile, et Lambini, Torrentii, Cruquii, aliorumque codd. multos sic exhibuisse; sed viros doctos pro errore librarii habuisse, et sic neglexisse.' *Jani.*—9 *Multis ille quidem* Glarean. Venet. 1509. et vulgg. edd. ante Lambin. *Multis ille bonis* duo Vat. Don. Faërn. Ursin. Tornes. Nicotian. Russard. Bland. 1. 2. 3. 4. Martin. Sil. Div. tres Torrentii, Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Venett. Mediol. et edd. recentt.—10 *Vergili* est in multis codd. et edd. vett. solenni varietate.—11 *Sed frustra* Joan. du Hamel ex codd. et recepit Sanad. *Heu frustra* in aliis codd.—13 *Quid? si Threicio* quinque Lambini, omnes Cruq. præter unum, Gott. omnes Lipss. Dess. 1. 2. et Brod. Et sic Lamb. Cruq. Brut. Heins. Cun. Sanad. Baxt. Wetzel. et Wakef. Mox *Num vanæ* (ut interrogatio sit) quinque Lamb. omnes Cruq. præter unum, Lipss. Dessss. Pulm. 1. 2. 3. 4. et sic Lamb. Cruq. Brut. Heins. Cun. San. Baxt. Talbot. et Pine. Sed *Quod si* et *Non vanæ* Porphyr. Harl. 4. omnes Torrent. Mentel.

NOTÆ

minatur.'

7 *Nudaque Veritas*] Cujus 'magna vis, quæ contra hominum calliditatem et solertiam se per se ipsa defendat,' ut ait Tull. pro Cœlio. et Offic. I. n. 109. 'Sunt alii simplices et aperti, qui nihil ex occulto, nihil ex insidiis agendum putant, veritatis cultores, fraudis inimici.'

9 *Multis ille bonis, &c.*] Legunt alii: *Multis ille quidem, &c. Nulli flebilior quam tibi, Virgili,* utpote vir bonus, amicus, cognatus.

11 *Tu frustra pius, &c.*] Jam castigare incipit leniter immoderatum amici luctum. *Non ita creditum*] Id est, non ea lege ut non moreretur. Scilicet quæ donantur non solent reposci; at quæ credita et commissa sunt, cum libuerit repetuntur. Quintilius ita creditus nobis ad tempus, tandem sine injuria eripitur: immo tum creditor utitur jure suo. Vide ergo, Virgili, ne cum poscis Quintilium Deos, videare non solum pius heu frustra, sed et præpostere; atque in Deos iniquus. Lucret. III. 984. 'Vitaque mancipio nulli datur; omnibus usu.'

13 *Quod si Threicio*] Alii legunt, *Quid si.* Alii, *Qui si.* Et pro *Non,* interrogative *Num. Threicio blandius*

Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanæ redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! sed levius fit patientia,
Quicquid corrigere est nefas.

nime tamen vita reddatur inani simulacro, quod tremendo semel caduceo ad turbam atram aggregarit Mercurius nequaquam facilis exorari, ut fata rescindat. Grave quidem est illud: at tolerabilius ferendo efficitur quodcumque immutare haud licet.

Altt. &c. et sic Locher. Ascens. Venett. Basil. 1531. 1580. Steph. Rutgers. Fabric. T. Fab. Dacer. Bentl. Jones. Heyn. Obss. ad Tibull. p. 155. 'Mihi quidem, quod aiunt, interrogationem vividiorem facere locum, id ipsum displicet; nam molliorem esse sententiam, minusque offendere potuisse mœstum Virgilium, si sine interrogatione instar querelæ efferatur, plane sentio. *Qui si* conj. Cruq. *Quin si* conj. T. Faber.' *Jani.* Cuning. *blandior.*—16 *Quam virga simul* quidam Bersmanni.—17 Quædam edd. vett. ap. Jani, *Non levis.* Quidam ap. Fabric. *reducere,* interpolate.—20 Codex vetustissimus Marcilii, *Quicquid corrigier nequit.*

NOTÆ

Orpheo, &c.] Adverte comparationem Virgilii cum Orpheo. Sensus est: Nosti Orpheum, arboribus cantus suavitate pertractis, a se demulcendum etiam sperasse Inferorum tyrannum, ut Eurydicem uxorem morte ablatam redderet; sed irrito et inani conatu: sic tu, etsi vincas Orpheum carminis dulcedine, haud tamen flectas Numina, ut Quintilium restituant.

15 *Non vanæ redeat sanguis imagini*] Non vita redeat mortuo, non anima remittatur in corpus exanime. Itaque *vanam imaginem* interpretari libet hominis umbram, manes. Virgil. Æneid. IV. 654. 'Et nunc magna mei sub terras ibit imago.' Et Æneid. VI. 292. 'Et ni docta comes tenues sine corpore vitas Admoneat volitare cava sub imagine formæ.' *Sanguis*] Vita. Æneid. IX. 349. 'Purpuream vomit ille animam.'

16 *Quam virga semel, &c.*] De caduceo Mercurii, ejusque animas deducendi potestate, vide supra Ode x. vs. 18.

17 *Non lenis precibus fata recludere*] Virgil. Georg. IV. 469. de Orpheo: 'Manesque adiit, regemque tremendum, Nesciaque humanis precibus assuescere corda.' Æneid. VI. 376. 'Desine fata Deum flecti sperare precando.'

18 *Nigro compulerit gregi*] Ceteris Manibus aggregarit, et ad Plutonem perduxerit.

19 *Levius fit patientia Quicquid, &c.*] Euripid. Phœniss. Δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν. Senec. 'Optimum est pati quod emendare non possis.' Plaut. Captiv. II. 1. 1. 'Decet id pati æquo animo: si id facietis, levior labos erit.' Virgil. Æneid. V. 710. 'Superanda omnis fortuna ferendo est.' Ovid. Met. VIII. 633. 'paupertatemque ferendo, Effecere levem.' Contra vero, quisquis mala necessaria impatienter et inique fert, quid aliud, quam novum sibi dolorem creat, et malum malo addit? Ejusmodi hominem, qui communia cunctis mortalibus incommoda respuit, egregie suggillat Juvenalis, et 'gallinæ filium albæ' per ludibrium vocat, Sat. XIII. 141.

ODE XXV.

AD LYDIAM.

Sub Lydiæ nomine amicæ cuidam suæ jam vetulæ, olim autem nimis arroganti, furiose insultat.

PARCIUS junctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris juvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt; amatque
Janua limen,
Quæ prius multum facilis movebat

Fenestras tuas clausas rarius modo verberibus impetunt adolescentes procaces, neque tibi soporem auferunt: jamque limini adhærent fores, quæ antea valde volu-

Deest hæc Ode Editioni Sanad. Epigraphe in quibusdam ap. Jani, *In Lydiam;* alii addunt *vetulam*, vel, *de superbia ipsius.*—1 *Parcius vinctas* quidam ap. Lamb. et Bentl. solenni varietate. Vide ad Tibull. I. 1. 64. *quatient* Landin. improbante Jani.—2 *Jactibus* omnes Cruq. præter Div. quidam Torrent. Harl. 2. 3. 5 6. Harl. 1. a m. sec. tres Lamb. (cui valde placet) Pulm. 2. 3. 4. Mentel. Franeq. unus Bersin. Sax. Alt. 2. Dess. 2. Lipss. tres, Bentleii, Græv. Leid. et Regin. probante, ut videtur, N. Heins. ad Ovid. Met. IX. 36. 'Sed præstat auctoritate *Ictibus*, et convenientius est. *Actibus* quidam. *Tactibus* conj. Rutgers. et N. Heins. l. l. ex Claudian. Eutrop. I. 93.' *Jani.*—5 Pro *facilis, faciles* habent Mentel. Franeq. Altt. et satis multi alii recentiores, item Venett. Basill. Ascens. et sic Lambin. Torrent. Brut. Rutg. Fab. Steph. Heins. Dacer. Delph. Schrevel. Bond. et Wetzel. Sed *facilis* quidam Lamb. Blandd. Cruq. Bentleii, Regin. Pulm. 1. Lipss. tres; et pro nominat. sing. accepit Commentat. Cruq. et Acron, qui exponit 'uncta, ne resonaret.' Sic et Locher. Fabric. Cruq. Bentl. Cun. Baxt. Jani, Mitsch.

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode II.

1 *Parcius junctas quatiunt, &c.*] Solebant juvenes meretricum fores ac fenestras lapidibus quatere, noctu quidem, ut aperire cogerent, seque admittere. Vide plura Not. ad Od. X. et III. Od. 26.

3 *Amatque Janua limen*] Janua vix discedit a limine, illudque videtur amare: jocus amarulentus, quo significatur raro januam aperiri, paucis adeuntibus, Lydiamque annis deflorescentem cunctis fastidientibus.

5 *Quæ prius multum facilis movebat Cardines*] Usu nempe assiduo volubilis erat cardo, vel bene unctus haud strepebat, atque, ut ait Plautus, 'lepidus' non mutiebat, dum aperirentur 'ædes festivissimæ;' et paulo antea, 'bellissimum, hercle, et taciturnissimum' ostium, quod 'nunquam ullum verbum mutit, cumque aperitur, tacet;' cumque meretricula 'noctu clanculum exit, tacet.' Curcul. I. 1. Item: 'placide egredere, et sonitum prohibe forum, et crepitum cardinum ... suffundam aquulam.' Ibid. I. 3. init.

Cardines. Audis minus et minus jam :
'Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis?'
Invicem mœchos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportû,
Threcio bacchante magis sub inter-
lunia vento

biles agebant cardines. Infrequentius deinceps et infrequentius audis: Dum ego tuus pereo, Lydia, quiescis longis noctibus. Jam vetula plorabis vicissim adulteros superbos, contemta in angiportu deserto; dum Thrax ventus sævit gravius circa

Bipont. Comb. Wakef. et Kidd.—6 Cuning. emend. *audit.*—7 *Me tu o* Pulm. quatuor, Torrentii tres, et Lips. *longam p. noctem* emend. Bentl. eumque, non præter solitum, secutus est Kidd. *longa p. nocte* Exc. Sax.—8 *Lydia, dormis?* cum interrogationis signo Lambin. Fab. Heins. Bentl. Bax. Delph. Schrevel. Jani, Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. *Lydia, dormis!* Mitsch.—10 Landin. *angiporto.* Dicebatur et 'angiportum,' teste Priscian. VI. p. 719.—11 *Threcio* recepit primus Gesner. ex Gott. et Florent. 1482. et sic Harl. 2. 4. 5. *Thracio* Harl. 1. 3. 6. et ceteri codd. et edd. *bacchata* conj. Bentl. qui tamen edidit *bacchante.* Vir quidam doctus ap. Jones. conj. *bacchante vagans sub.* —12 Post *vento* omnes fere edd. habent colon, quod sustulit Gesner. eum-

NOTÆ

6 *Audis minus et minus jam, &c.*] Minus minusque in dies ad te mœchi ventitant: pauciores jam habes amatores, qui occentent fores tuas, id est, ante illas cantiones amatorias canant; qualis est III. Od. 10. qualis et hæc: *Me tuo longas pereunte noctes, Lydia, dormis?* id est, me præ amore tuo contabescente, somnumque haud capiente, altum dormis: tu quieta valde stertis longas noctes, dum inquietum me solicitumque tui desiderium excitat et vigilare cogit.

7 *Longas noctes*] Expectanti nimirum et desideranti longum semper videtur tempus.

9 *Invicem mœchos anus arrogantes Flebis, &c.*] Tandem vices tuæ adventarunt: olim flore juventutis ac formæ superba depereuntes te ridebas adolescentes virosque quoslibet: jam anus facta frustra lucrum et mœchos quæres; hi vero te senio deformatam spernent arrogantes. Ovid. Art. III. 70. 'Tempus erit quo tu, quæ nunc excludis amantem, Frigida deserta nocte jacebis anus.'

10 *In solo levis angiportu*] Vaga, observans si quis triobolaris agaso commeet ad te: vel, amans leviter, juvenili more, et flens te despici: vel nullius pretii, jamque ab omnibus relicta, *in angiportu* solitario et a paucissimis frequentato.

11 *Threcio bacchante magis, &c.*] Tumque frigidum perpetiere ventum: et sicut olim tui amatores eo algentes vidisti, et contemsisti, ita nunc alii te ridebunt sub dio pernoctantem. *Threcio vento*] Hic respectu Græciæ Septentrionalis est: adde quod regio perquam frigida est Thracia: unde et officina ventorum appellata: atque in ea regnasse Aquilo fertur: hinc apud Græcos Poëtas Thracius ventus pro Aquilone passim usurpatur. Latini vero eam quoque dictionem imitati sunt, quanquam

Cum tibi flagrans amor, et libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulcerosum;
Non sine questu,
Læta quod pubes hedera virenti

Lunæ intermenstrua; quando libidinosus ardor, qui suevit equas reddere furiosas, inflammabitur ad hepar tuum ulceribus plenum; haud absque luctu, eo quod juven-

que secuti sunt Mitsch. et Wakef.—17 'Bentl. *virente* e suo cod. Græv. et Mar. Vict. p. 2604. putans etiam id esse consuetudini Horatii et Augustei sæculi convenientius, quam *virenti*. Sed cum in ipso Horatio multa sunt

NOTÆ

improprie et καταχρηστικῶς· quandoquidem ventus Septemtrionalis in Italiam nequaquam a Thracia venit. Epod. XIII. 3. 'Nunc mare, nunc sylüæ Threicio Aquilone sonant,' &c.

Bacchante magis sub interlunia] Eo tempore quod intercedit inter duas Lunas, veterem et novam; id est, cum Luna non apparet, tum crebræ sunt tempestates, et frigidiores vehementioresque venti. Theophrast. libello de Ventis. χειμεριώτεραι τῶν μηνῶν αἱ σύνοδοι. *Interlunia*] Plinius XVI. 39. dicit, interlunium alios Lunæ coitum (quia nempe tunc Sol cum Luna conjungitur et congreditur: Græci σύνοδον vel συνόδιον) alios silentis Lunæ appellare. Et XVIII. 32. 'In coitu, quod interlunium vocant, cum apparere desierit.' Hoc porro Virgil. 'Lunæ silentium;' Apul. 'Illunium,' Varro 'intermenstruum' nuncupat. Lege, si vacat, Cœl. Rhodig. XX. 32.

14 *Quæ solet matres furiare equorum*] Rem explicat Virgil. Georg. III. 266. 'Scilicet ante omnes furor est insignis equarum: Et mentem Venus ipsa dedit,' &c. Prudent. contra Symmachum I. 15. 'Advena quos profugus gignens, et equina libido Intulit Italiæ: Tuscis namque ille puellis Primus adhinnivit, simulato numine mœchus.' Huc etiam pertinet audax et elegans ea dictio quam in Pisonem adhibet Tullius, n. 69. 'Itaque admissarius iste, simul atque audivit a Philosopho voluptatem tantopere laudari, nihil expiscatus est: sic suos sensus voluptarios omnes incitavit, sic ad illius hanc orationem adhinnivit, ut non magistrum virtutis, sed auctorem libidinis a se illum inventum arbitraretur.'

15 *Sæviet circa jecur ulcerosum*] Cum te libidinis aget furor talis, qualis esse solet equina, inflammabitque jecur tuum; tum certe mirum in modum discruciabere. *Jecur*] In quo amoris sedes est atque libidinis; ex Platone et aliis. *Ulcerosum*] Intus libidine multa saucium, tectisque ulceribus corruptum. Non. Marcell. 'Ulcus,' inquit, 'tecta est et clausa malignitas.' Et Servius ex Varrone, 'Vitium obscœnæ libidinis ulcus vocatur.'

16 *Non sine questu, Læta quod pubes, &c.*] Neque poteris dolorem continere, quin erumpat in querimoniam, quod juvenes vetulam te fastidiant, marcescentem posthabeant; adolescentulas autem ætate virentes sectentur.

17 *Hedera virenti Gaudeat atque*

Gaudeat pulla magis atque myrto;
Aridas frondes Hyemis sodali
Dedicet Euro.

tus hilaris hedera virenti myrtoque subnigra lætetur amplius; sicca vero folia consecret Hebro hyemis socio.

exempla desinentis in *i* talis ablativi, quæ Bentl. nulla auctoritate corrigit, tum et in Virgilio facile reperiuntur, ut Ecl. VIII. 27. Æn. I. 246. In poëta sane magis placeat *virenti*, ut minus vulgare.' *Jani.*—18 Ald. *pulla, magis a. myrto;* Heins. emend. *pulla magis, atque myrti Aridas, &c.*—19 *Horridas frondes* Alt. 2.—20 '*Hebro* vel *Ebro* fere, qui nunc noti sunt, codd. et editt. vett. eamque lectionem defendunt inprimis Dacer. Johnson. et Christ. Retinent quoque eam Jones. et Baxt. (qui de *Hebro Liparæo* adeo cogitat, ex III. Od. 12. 5.) *Hebrum,* Thraciæ notum fluvium ('nivali compede vinctum,' I. Epist. 3. 3.), *Hyemis,* cujus perpetua apud poëtas sedes Thracia est, *sodalem* dicere æque egregie poterat, ac Danubius et Rhenus ap. Claudian. Bell. Get. 339. 'Boreæ sodales' dicuntur. Bene etiam habet per se *dedicare Hebro,* ejusque numini, cum quid in flumen projicitur. At juvenes Romani non poterant frondes Hebro dedicare, quicquid disputet Christ. (nam *Vulcano dedicare* longe aliud est), sed debebant Tiberi, aut mari. Nec ferri possit, si quis Hebrum pro quovis flumine velit accipere. Itaque *Euro* conj. Rutgers. et Faber, et recepere Bentl. Cun. Gesn. probante etiam Heyn. ad Æn. I. 317. Cum enim, notante Rutgersio, solennis est librariis permutatio literarum *b* et *u*, tum ex *Euro* facile factum *Ebro*, aut ex *Heuro* (ut solent aspirationem addere), *Hebro*. Addo quod edit. Florent. 1482. Gesnero teste, ascriptum habet a manu antiqua, *Euro*. Tum edit. Ascens. 1511. (v. Fabric. Bibl. Lat. ed. Ernesti, t. I. p. 408.) et Argent. 1516. (teste Cuning.) exhibent *Euro*. Ipse etiam Scalig. Poët. VI. 7. *Euro* legit. Quod et sensum præbet aptiorem. Cf. Burm. ad Virg. Æn. I. 317. *Dedicet igni* mavult Scal. l. l. et sic dedit G. Sandby, Lond. 1749.' *Jani.*

NOTÆ

myrto] Apposite comparat juvenculas cum *hedera*, quæ facile adhærescit, et 'sequax' vocatur a Persio in Prologo; item cum *myrto*, quæ Veneri sacra est; cujus etiam color nigricans et constans est, et quod veteribus in formosis laudabatur exhibet, teste nostro Poëta in Epist. ad Pisones, vs. 37. 'Spectandum nigris oculis nigroque capillo.'

19 *Aridas frondes, &c.*] Vetulas cute contracta et rugosa arescentes non pluris faciat, quam aridas frondes arborum flumini adsitarum.

Hyemis sodali] Ob regionis illius frigus asperrimum, ut ante dixi. Hebrus enim, ex Hæmo fluens monte, Thraciam perfundit, ac in Ægæum mare delabitur. Indicat Horatius vultum mulieris jam marcidum non longe abesse a senili fœditate ac deformitate, quæ cum hyeme similitudinem habet.

20 *Dedicet Euro* [*Hebro*] Sponte relinquat, oblivioni tradat ac devoveat, non secus ac decidentes in flumen frondes circa autumnum. Quidam legunt *Euro:* ut indicetur vilitas ac levitas scorti vetuli, per folia Euro vento seu quovis alio velut ad ludibrium volvi rapique solita. Scaliger mavult, *igni;* multaque in hac Ode carpit: at profecto κακοζήλῳ toties litasse videatur. Judex sit literator quisque. En ejus reprehensionis capita. Sic igitur ille: 'Vicesima quinta in humili genere dicendi est. Illa duo membra sine copu-

NOTÆ

la non cohærent: *Audis minus et minus jam: Me tuo longas pereunte noctes, Lydia dormis?* Neque satis mollis illa locutio: *flebis mœchos arrogantes,* nisi addas *effectos. Levem* pro nuda videtur posuisse, satis dure. Illa quoque omnia, *bacchante magis sub interlunia vento,* videntur esse unum epithetum Boreæ: alioqui ipso Borea frigidiora sint. *Ulcerosum,* non servit potius jecori indicando, quam metro sustinendo.' Tu, Lector erudite, hinc jam infers, sine affectu esse oportere omnem Aristarchum: intelligisque quam censoria dignus interdum virga sit magnus quisque Censor.

ODE XXVI.

AD ÆLIUM LAMIAM.

Ælium Lamiam primæ nobilitatis virum et Pompeianum, Reipublicæ curis implicitum, ad res hilares hortatur.

MUSIS amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis, queis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,

Ego Musis carus ægritudinem ac timores dabo procacibus ventis deferre in mare Creticum, nequaquam solicitus, quis ad polum Arcticum regionis frigidæ tyrannus

Hæc Ode decima nona est Libri tertii in Ed. Sanadoni. Libri calamo exarati apud Torrentium hanc habent Epigraphen: *Ad Musas de Lamia Helio;* alii, *Ad Musam; Ad Pimpleam; Ad Ælium Lamiam.*—3 Reg. Soc. Bentleii et Græv. a m. pr. *qui sub;* Harl. 2. 3. 4. 6. *quis sub;* et sic multæ edd.

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode IX.

1 *Musis amicus, &c.*] Pulchram init Horatius laudandi viam, quæque a trita imperitorum consuetudine longe recedat. Illi si laudum quidem acervum congesserint, belle se fecisse existimant. At ingeniosus Poëta Lamiam arte nova celebrat. Primo cura liberum se ab omni jubet esse: tum se convertit ad Musam, quasi minus idoneum tanto se operi intelligat, illamque obtestatur, ut Lamiæ coronam paret, hoc est, eum consecret immortalitati. Hæc bene, ut omnia, notavit Parthenius Horatii adversus maledicos acerrimus vindex.

Musis amicus] Nimirum quisquis Musas colit, earum præsidio tutus ac lætus semper esse debet: nemo vero iis sedulam potest operam navare, quin omnem animi solicitudinem antea deposuerit. Ovid. Trist. I. 1. 14. 'Carmina secessum scribentis et otia quærunt.'

2 *Mare Creticum*] Pro quolibet mari ponitur mare quod proximum est Cretæ insulæ maris Mediterranei amplissimæ, quæ hodie *Candia* vocitatur.

3 *Queis* [*quis*] *sub Arcto*] Quis dominetur et regnet ad Boream.

Sub Arcto] Sub Ursa: quod cœleste sidus Septemtrionale duplex est,

Quid Tiridatem terreat, unice
Securus. O quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimplea dulcis: nil sine te mei

timeatur, quidve Tiridati formidinem incutiat. O Pimplea suavis, quæ puris fontibus delectaris, apricos flores colliga, corollam texe meo Lamiæ. Absque te ni-

vett.—4 Ascens. et Bonfin. *oræ et Quid, &c.*—5 ‘*Mithridatem* quidam Lamb. cum litura, lib. vet. Turneb. Adv. XXVI. 36. [et Venett.] Et sic ded. Bersm. Ro. Steph. Sed neque de magno illo Mithridate, Ponti R. jam a Pompeio victo, neque de Mithridate, Armeniæ rege, qui demum sub Tiberio innotuit, neque denique de Mithridate, rege Parthorum, ante cladem Crassi jam trucidato, cogitari hic potest. *Mithradatem* edit. Rouillii Lugd. 1559. et quædam aliæ, solenni varietate. *Tyridatem, Tiridatem, Tyradatem, Tyridaten, Tiridaten,* varietates. Optime puto scribi *Teridaten*, Τηριδάτην, ut est ap. Dion. Et sic T. Faber. et Dacer.’ *Jani. Metridatem* Harl. 2. *Quis Tiridatem* conj. Marcil. Ascens. et Steph. *terreat unice, Securus.*—9 ‘*Piplea*, vel *Pimplea* vulgo

NOTÆ

Ursa Major et Minor, quas Græci ἄρκτους nuncupant. Ab his Polus Arcticus dicitur, ea pars orbis quæ axi et Aquiloni propinqua est. Ovid. Fast. III. 107. ‘Esse duas Arctos, quarum Cynosura petatur Sidoniis, Helicen Graia carina notet?’

4 *Gelidæ oræ*] Ad utrumque polum sævire frigus nemo nescit. Ad Arcticum, mare congelatum seu glaciale, quod anni parte maxima gelu concretum sit, omnibus auditu saltem cognitum. Vide Not. supra Od. XXII. vs. 17. et seq. Terræ Arcticæ versus Boream sunt Spitzberga, Gronelandia, Nova Dania, Estotilandía, &c. Has vero omnino Boreales non videtur habuisse in animo Horatius; sed potius magis cognitas ipsius ævo, et paulo minus Septemtrionales, nempe Britanniam, Scotiam, Germaniam, Daciam, Scythiam, &c.

Metuatur] Respicit fortasse ad duas clades in Germania acceptas; de quibus Sueton. Octav. c. 23.

5 *Quid Tiridatem terreat*] Is, ejecto in exilium Phraate Parthorum rege, nobilitatis unanimi conspiratione in locum ejus fuerat subrogatus: at cum audisset maximo Scytharum auxilio Phraatem juvari ad recuperandum imperium, ita perterritus est ut ad Augustum relicta Parthia fugerit. Hæc fuse Justin. lib. XLII. sub finem. Dio lib. LI. et LII. Plutarch. in Antonio, &c.

Unice Securus] Quidam vocem, *unice*, referunt ad verbum *terreat:* alii jungunt cum hac voce, *Securus:* id est, singulariter ego et maxime abjeci magnas curas de Republica, et Imperiis exterarum gentium, ut Musis vacem.

6 *O quæ fontibus integris Gaudes, &c.*] O Musa, tuum est laudare meum Lamiam; meos conatus parum valere intelligo; virum immortali dignum honore a te celebrari convenit. Ergo quod mihi imprudens sumseram, tu tibi assumas æquum est.

7 *Apricos necte flores*] Necte cororam ex optimis floribus in aprico nascentibus, quibus exornes pro meritis meum amicum Ælium Lamiam.

Prosunt honores: hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro
Teque tuasque decet sorores.

hil juvant meæ laudes. Novis illum cantilenis, illum cithara Lesbia æquum est consecrari cum a te, cum a tuis sororibus.

legitur, et habent alterutrum omnes, qui extant codd. et edd. sed haud dubie corruptum.' *Jani.* Gott. habet *Piplea,* sed ultimæ literæ superpositum antiqua manu i. *Piplea* Harl. 1. 2. 5. 6. et Vet. Comb. *Piblea* Harl. 3. *Biblea* Harl. 4. *Pimplei* ediderunt Bentl. Cuning. Sanad. Jones. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd. Jam Nic. Heins. ad Ovid. Met. I. 504. conj. h. l. reponendum *Pimplæi.* Cuning. conj. *te sine nil;* Jones. conj. *nil sine te meis Prosunt.*—10 *Possint* pro var. lect. Jones. *Prosunt* Mediol. Venett. Ald. Delph. al. *Possunt* Heins. Steph. quidam codd. Lamb. cui perplacet, unus Bersm. tres Bentleii, Venett. ap. Gesn. Rutgers. Cuning. Sanad. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. Cf. Virg. Ecl. III. 28. Æn. IX. 446. *Crescunt* codex Grævianus.

NOTÆ

8 *Lamiæ*] Is anno post Horatii mortem octavo Consul fuisse cum M. Servilio dicitur, ann. ab U. C. 755. Corn. Tacit. Annal. VI. 27. ita scribit: 'Extremo anni mors Ælii Lamiæ funere Censorio celebrata; qui administrandæ Syriæ imagine tandem exsolutus, urbi præfuerat. Genus illi decorum, vivida senectus, et non permissa provincia dignationem addiderat.' Vide III. Od. 17.

9 *Pimplea*] A Pimpla, Macedoniæ monte pariter et fonte, Musis sacro, Musæ dictæ sunt Pimpleæ et Pimpleides.

Nil sine te] Huc pertinet adagium, μετὰ Μουσῶν, quo significatur ope Musarum grave quodquis inceptum perfici.

10 *Hunc fidibus novis, &c.*] Præter solitum magnifico genere carminis vir tantus immortalitate consecrandus est.

11 *Lesbio plectro*] Carmine Sapphico et Alcaico; vel eximiis versibus, quales fuere Alcæi et Sapphus, qui in Lesbo Ægæi maris insula nati. Hæc hodie *Metelina,* olim *Mitylene,* celebrata est vini generositate, ubertate soli, cantorum peritia, et ædificandi ratione speciali, e qua natum proverbium, 'Lesbia regula,' de quo Aristot. Moral. v. cum nempe lex ad mores accommodatur, non, quod oportet, mores ad legem. A Lesbiis siquidem ad lapidum figuram plumbea ædificationis regula dirigebatur, non contra. Vide Cœl. Rhodig. VII. 22. et Not. ad Od. XVII. vs. 21. supra.

ODE XXVII.

AD SODALES.

Horatius illiberales et cerebrosos convivas reprehendit, et ostendit non esse rixandum inter pocula, sed de rebus suavibus fabulandum.

NATIS in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino et lucernis Medus acinaces

Thracum est decertare poculis ad hilaritatem idoneis. Rescindite immanem consuetudinem; et cruentas contentiones a Baccho modesto removete. Persicus gla-

Ode decima quinta hujus Libri in recensione Sanadoni. Tres codd. Torrentii inscribunt: *Ad convivas Sodales suos de Hilaritate;* Venett. Locher. et Ascens. *Ad Sodales de vini modestia.*—3 Bentl. conj. *inverecundumque,* i. e. qui jam sponte proclivis est ad rixas; *verecundique* emend. Cuning. et sic edidit Sanad.—5 Hunn. Gemblac. 1. 2. et Beller. Pulmanni, plures Torrentii, duo Bersmanni, sex Harl. Dess. 2. Lipss. 3. 4. Gott. Locher. Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. et Landin. *acinacis;* et ita Vet. Schol. et edd. Baxt. et Comb.—

NOTÆ

Metrum idem quod Od. IX.

2 *Thracum est*] Hi enim non solum bibacitatis infamia, sed et inter potandum petulantiæ vitio laborabant. Hinc πολυπόται et ἀκρατοπόται dicti Athen. lib. x. Ibidem et ὡρμηκότες ἐπιεικῶς, cap. 12. Idem I. 24. magnam fuisse scribit ob vini præstantiam Thraciæ celebritatem. Vide supra Od. XVIII. ibique Not.

Tollite barbarum Morem] Solebant Thraces non solum hianti ore affatim vinum bibere, ex Callimacho apud Athen. x. 12. sed etiam ferro accincti epulabantur, et quemlibet cogebant æquales bibere cyathos. Quod certe barbarum.

3 *Verecundumque Bacchum*] Cum verecundia et moderatione tractandum: alias enim ulciscitur vino abutentes et immodice haurientes furore aliisque malis percutiendo. Supra, Od. XVIII.

4 *Sanguineis prohibete rixis*] De Centaurea cum Lapithis rixa super mero, supra Od. XVIII. et Virgil. Georg. II. 456. 'Ille furentes Centauros leto domuit, Rhœtumque Pholumque, Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem.'

5 *Vino et lucernis Medus acinaces, &c.*] Quid gladio, quid armis cum hilaritate et epulis? Vide Macrob. VII. 1. et Plutarch. Sympos. I. 4.

Lucernis] Convivia vespere incipiebant, et in multam sæpe noctem protrahebantur: ad hæc igitur lucernis opus erat. Quod autem veteres largius cœnarent, quam pranderent, idque recte et ad sanitatem, exponit Cœl. Rhodig. XIV. 9. sub finem.

Medus] Quoniam Medi Persæque

Immane quantum discrepat! Impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ

dius mirum quantum distat a mero et candelis! O socii, cohibete vociferationes execrandas: cubitoque innixi consistite. An jubetis etiam me capere portionem

6 Duo Torrentii, *quantum discrepet.*—10 Quidam codd. ap. Jani, *Opontiæ.*—

NOTÆ

vicini, atque uni Cyro paruere, hinc promiscue ponuntur maxime a Poëtis.

Acinaces] Est Persarum hasta pariter et ensis, ex Hesychio et Suida. Περσικὸν ξίφος ἀκινάκην καλέουσι. Herodot. lib. VII. *Persicum ensem acinacem vocant*, παρὰ τὴν ἀκὴν, *ob mucronem* scilicet et *cuspidem.* Erat igitur acinaces, ut et sagaris, Persis ac Medis proprius, sicut pila Romanis, gæsa Gallis, gladius Lacedæmoniis, sarissa Macedonibus, lancea Hispanis, falarica Saguntinis, romphæa Thracibus, framea Germanis, sparus rusticis, Theutonicis cateiæ, &c. Alex. ab Alex. VI. 22.

6 *Immane quantum*] Cic. de Finib. 'nimium quantum,' et de Oratore n. 87. 'mirum quantum.' Tacit. Hist. III. 62. 'Flavianus exercitus immane quantum animo exitium Valentis, ut finem belli, accepit.' Græci, θαυμαστὸν ὅσον. Plato Epist. 7. &c.

Impium] Mensa res inter sacras numerabatur, ex Plutarch. Sympos. itaque genialem mensam, et convivalem hilaritatem vociferando confundere, impium est. Adde quod sic violatur silentium mensæ et Angeronæ Deæ debitum. Just. Lips. mox citandus. 'Angeronæ' (silentii Deæ) 'sacra mensa habetor.'

8 *Cubito remanete presso*] Ita compositi veteres mensæ accumbebant, reclinata supera parte corporis in cubitum sinistrum, infera in longum porrecta et jacente, capite leviter erecto, dorso pulvillis modice suffulto. J. Lips. Antiq. Lect. lib. III. cap. unico. Cetera notabuntur postea ad istos Horatii locos: I. Sat. 4. 86. 'Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos:' et II. Sat. 4. 39. 'In cubitum sese conviva reponit.'

9 *Severi Falerni*] Acrioris, inquiunt, saporis; vel meri, ut placet Theod. Marcilio; alii, veteris. Seneca Epist. 63. 'In vino nimis veteri ipsa nos amaritudo delectat.'

10 *Dicat Opuntiæ, &c.*] Ut rixandi animum a convivis arceat Horatius, statim læta proponit, inprimisque morem hunc, quo suos quisque amores ex ordine debebat proferre. De eo cit. Lipsius. Inter leges convivii, hæc una est ibidem: 'Dominam si quis habessit, indicium facito.' Interpres Theocriti ad Idyll. XIV. 'Solebant,' inquit, 'merum sumere in symposiis, et nominare aliquos amores aut amicos, tum terræ invergere, et pronuntiare amicissimorum nomina.' Nempe et cottabismus illic habebat locum. Sic igitur epuli progressu merum poscebant; atque amico vel amicæ libabant, ac bene precabantur. Tibull. II. 8. 31. 'Sed bene Messalam sua quisque ad pocula dicat, Nomen et absentis sin-

Frater Megillæ, quo beatus
 Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quæ te cumque domat Venus,
 Non erubescendis adurit
 Ignibus; ingenuoque semper
Amore peccas: quicquid habes, age,
Depone tutis auribus.—Ha! miser,

Falerni austeri? Declaret Opuntiæ Megillæ frater, quo felix ictu, quo telo intereat. Scilicet renuis? At ego non alia conditione potabo. Certe quisquis te amor tenet, haud pudenda incendit flamma: atque liberali semper amore delinquis. Euge, quodcumque tibi est, fidelibus crede auriculis. Ah! infelix, quam prava cum voragine

13 *Cessat voluptas?* quinque codd. Lambini, optimi et vetustiss. Torrentii, Græv. Leid. et Regin. Bentleii, Mentel. Franeq. duo Bersmanni, Harl. 3. et quidam alii, solenni librariis permutatione; Harl. 1. 2. 4. 5. 6. cum edd. omnibus *voluntas.*—17 *Ardore* Lips. 3. a m. pr.—18 *Ha miser* tres Bland. Div. Silv. Buslid. 1. 2. Carr. Martin. Tons. et Mald. Cruquii; et sic edd. Venett. ap. Gesn. Glar. Lamb. Cruq. et Baxt. item Comment. Cruquii, cum Gloss.

NOTÆ

gula verba sonent.' Quinetiam tot cyathos hauriebant, quot literas amici vel amicæ nomen continebat. Martial. I. 72. 'Nævia sex cyathis, septem Justina bibatur.'

Opuntiæ Frater Megillæ] Per notam pulchritudine Megillam ejus frater indicatur. Oriundi erant ex Opunte Locridis urbe.

11 *Quo beatus Vulnere*] Cujus amore teneatur: qua Cupidinis sagitta percussus langueat, quam virginem aut mulierem depereat. *Beatus*] Siquidem redamabatur.

13 *Cessat voluntas*] Renuebat indicare Horatio Megillæ frater, quam adamaret: at ille monet jus esse convivarum id ab unoquoque sodalium exigere: quare hic statim postea obtemperat, suosque amores, clam tamen, et in aurem declarat.

Non alia bibam Mercede] Nisi hanc convivii legem observas, nec aliam ego. Si quæ sit amica tua recusas aperire, ego quoque more majorum bibere detrectabo. Apud J. Lips. cit. et hæc convivii lex habetur: 'A summo ad imum more majorum bibunto.' Item hæc altera: 'Decem cyathi summa potio sunto.'

14 *Quæ te cumque domat Venus, &c.*] Instat Horatius, ne erubescat ille indicare amasiam; cujus sane amor, utpote ingenuæ, et honestus sit et gloriosus; quantum ipse quidem existimabat.

17 *Quicquid habes, Depone tutis auribus*] Quisquis sit amor tuus, tuto mihi declara fideli arcanorum custodi: clam saltem aperi, si non vis palam: ne dubita mihi secretum committere, quod invito te nunquam revelabo.

18 *Ha! miser*] Ergo Megillæ frater annuit tandem et amicam suam indicat Horatio: at hic, audiens quæ sit illa, erumpit in commiserationis voces istas.

Quanta laborabas Charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quæ saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?

luctaris! O adolescens clementiores amores meritus fuisti. Ecquæ venefica, quis incantator herbis e Thessalia venenosis, quod Numen te queat expedire? Ipse

‘ridentis.’ *Ah miser* ceteri codd. et vulgg.—19 ‘Vix unus alterve codex, *laboras in Ch.* et fere *in* est a m. s. Et tamen, quod satis mirari non possum, sic Venet. 1590. Ald. Lamb. Cruq. Ascens. Rutg. Fab. Steph. Heins. Dacer. Bentl. Cun. Dacer. Jones. Sanad. Putarunt VV. DD. sensum ita poscere.’ *Jani. laborabas* Porphyr. tres Lambin. antiquissimus Bland. item alius Bland. Mald. omnes Torrentii, tres Fabric. Hunn. Gemblac. 1. 2. Leid. Zulich. et Battel. pro v. l. Venet. 1478. Torrent. et Baxt. *laboras Charibdi* Gott. et Venett. ap. Gesn.—20 Lips. 4. *meliore fama.*—21 *Thessalus* emend. With. et sic Alt. 2.—22 Locher. *vix poterit.*—23 Quidam Fabr. et Lips. 1. *tetriformi.*

NOTÆ

19 *Charybdi*] Tam periculose amas, quam cum Charybdi luctarere. Scilicet ejusmodi mulierem deperis? Ah miser periisti: meliori profecto sorte et amore dignus eras. *Charybdi* omnia absorbenti bene comparatur avara meretrix. Cicero Philippic. II. ‘quæ Charybdis tam vorax?’ Est proprie vorago, seu gurges vorticosus in freto Siculo, ad Messanam, hodie, *Capo di Faro,* vel, *Capo Faro,* ob Pharum illic excitatam. Fabulantur autem scortum fuisse rapacitate famosum, quod cum Herculis abduxisset boves, a Jove fulminatum, in mare præcipitatum est atque in hanc voraginem mutatum. Virgil. Æneid. III. 420. ‘Dextrum Scylla latus, lævum implacata Charybdis Obsidet: atque imo barathri ter gurgite vastos Sorbet in abruptum fluctus,’ &c. Seneca ad Lucilium: ‘Charybdis an respondeat fabulis, perscribi mihi desidero. Fac nos certiores utrum uno tantum vento agatur in vortices, an omnis tempestas illud mare contorqueat: et an verum sit, quicquid illo freti turbine abreptum est, per multa millia trahi.’

21 *Quæ saga, &c.*] Cum videaris fascino et incantamentis tam pernicioso amori implicitus, vix apparet salutis via. Quis enim te homo magicis artibus pollens, quis et Deus expedire queat fatali velut nexu astrictum atque illigatum?

Thessalis Magus venenis] Venenatis et ad incantamenta efficacissimis herbis in Thessalia copiose crescentibus. Aiunt nimirum Poëtæ, Medeam illac fugientem, aëre sublatam, scriniolum veneficiis et herbis magicis plenum dejecisse, sicque sparsa illa pullulasse. Apuleius apud Thessaliam in asinum se mutatum scribit, Metamorph. seu de asino aureo: ibidemque describit veneficarum Thessalarum apparatum, atque, ut ait ipse, ‘feralem officinam.’ Vide Plin. XXX. 1. ubi et refert Menandrum Thessalam cognominasse fabulam, ‘complexam ambages fœminarum detrahentium Lunam.’

Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

Pegasus implicitum te vix liberabit ex ista Chimæra triformi.

—24 *Pegasos* Cuning. *expedit ex Chimæra* Lips. 4. *expediat Ch.* Cuning. et Sanad. *Chimæræ* quidam Lamb. Venet. 1590. Fabric. Fab. Steph. et Rutgers. *chimæra* Exc. Sax. Brod. et Zarot.

NOTÆ

23 *Vix illigatum te triformi, &c.*] Ipse Bellerophon, qui Pegaso insidens Chimæram interfecit, capite aut forma triplici horrendam, vix te liberabit ab ista prava muliere huic monstro non absimili. Vide infra.

24 *Pegasus*] Apud Strab. et Palæphat. Pegasus non est equus, sed navis longa et citissima, hoc ideo nomine insignita, qua Bellerophon insecutus comprehendit et cecidit Lyciorum Ducem, nomine Chimæram, piratica infamem, vectum navi, cujus prora leonis, puppis draconis, medium capræ effigiem aut imaginem depictam exhibebat. Hincque fabulæ locus datus, teste etiam Plutarcho, de claris mulieribus.

Triformi chimæra] Ex Strab. cit. Mons ille Lyciæ ignivomus, in vertice leones, in medio capras, ad radicem serpentes habebat. Hunc vero Bellerophon expurgavit et inhabitatum prius exinde habitabilem reddidit. Apud fabulatores *Chimæra* est monstrum *triforme*, caput et pedes leonis habens, capræ ventrem, draconis caudam: Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. Hinc Lucretius v. 903. 'Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra.' Ovid. Met. IX. 646. 'mediis in partibus hircum, Pectus et ora leæ, caudam serpentis habebat.' Hoc vero Bellerophon Neptuno adjutus, alato equo invectus, sagittis confecit. Lucianus Dial. de Astrol. ait minime sibi persuasum, alatum Bellerophonti equum fuisse: verum putare, illum talis sapientiæ studio deditum, sublimia et quæ ad sidera pertinent meditantem in cœlum ascendisse non equo sed mente. Vide et Cœl. Rhodig. XIII. 9. Porro bene Horatius meretricem cum Chimæra confert. Hujus enim habet illa venenum, fœtorem, feritatem; impuræque libidinis flammas passim eructat. Adde quod amoris principia impetum leonis, medium capræ salacitatem, finis autem doloris morsus velut serpentis ac draconis letiferos nunquam non exerit. Fulgent. Mythol. lib. III. Chimæræ tanquam rei quæ nunquam fuit aut esse potuit meminit Tullius de Nat. Deor. I. n. 109. et ad Attic. II. 16. ubi et citat versiculum Græcum, qui supra habetur.

ODE XXVIII.

Archytæ Tarentini eximii Pythagorici exemplo, qui in littore Apuliæ a misero naufragio diu inhumatus jacuit, ostendit idem fatum et bonos et malos in hac vita manere. Callida Dilogia, sive Hyponœa, Bruti sui fatum deflet, flebilique et simplici sermone dolet summam virtutem tali viro nihil profuisse. (Fateor, me neque Brutum hic invenire, neque aliam Allegoriam vel Dilogian, aut irrisionem adeo Tarutii illius, de quo Cic. de Divin. II. 47. Suspicor potius animi causa, quacumque invitante occasione, Poëtam vel e Græco expressisse, vel ipsum lusisse talem cum Archyta Dialogismum, quo vanitatem studiorum humanorum contra Fortunam et mortem ostendit. Incipit autem nauta apud cadaver Archytæ miserari ejus sortem. *Gesn.*)

Te maris et terræ numeroque carentis arenæ
  Mensorem cohibent, Archyta,

O Archyta, te, qui mare terramque et sabulum innumerabile dimensus es, modici

Hujus Libri Ode tertia in Ed. Sanadoni. Epigraphe in Mentel. *Geometra expulsus de naufragio;* Venett. Ascens. et Locher. *Ostendit mortem communem*

NOTÆ

Metrum est idem quod supra Od. VII.

1 *Te maris, &c.*] Idolopœiam insignem, simul et irrisionem Pythagoricæ disciplinæ exhibet Horatius, ipse quidem Epicureus: inprimis autem carpit Mathematicas artes divinandi. Inducit nautam obvio cadaveri Archytæ non leviter exprobrantem, quod misere jaceat, nec Babyloniorum numerorum ope tam dirum fatum evitarit. Ecce vero Jul. Scaliger humilem stylum, interruptaque orationis membra culpat: nimirum hoc vitio dat quod erat laudi vertendum. Agitur de humando cadavere: Archytas sortem suam lamentatur: an non ista decet oratio tenuis? An magniloquentia hic congrueret? At insurgit ille porro: 'quid quod sibi Poëta contradicit?' &c. Vide infra vs. 23.

Te maris et terræ, &c.] Alloquitur Poëta Archytam: siccine deest sat pulveris ad operiendum totum cadaver? idque fata negant tibi, qui Geometra egregius, Astrologusque, et in Pythagorica disciplina perfectus fuisti? Aiunt apud Ægyptios inventam primum Geometriam. Cum enim singulis annis exundaret Nilus, et limo cuncta coæquaret, ut illo abeunte nulli agrorum limites, nulla discrimina apparerent, atque lites hinc frequentes, orirentur, tum demum per lineas et mensuras agri notati sunt: curaque illa sacerdotibus demandata. Hanc porro scientiam ad Græcos transtulisse Pythagoras fertur. Vide Cœl. Rhodig. XVIII. 34.

Numeroque carentis arenæ Mensorem] Ecclesiastici cap. I. 'Arenam maris quis dinumeravit?' Pindar. Olymp. Od. II. in fine, ψάμμος ἀριθμὸν περιπέφευγε, *arena fugit numerum. Mensorem*] Hyperbole. Scilicet, quod erat innumerabile ceteris ipse numerare potuisset. An respicit Horatius ad

Pulveris exigui prope littus parva Matinum
Munera: nec quicquam tibi prodest

pulveris donum tenue coërcet juxta oram Matinam. Nihil ergo proficit tibi mortali,

omnibus per Archytam ; Libri ante Fabric. *Archytas.*—3 Pulm. Gembl. 1. *latum p. Matinum ;* Alt. 2. *litus p. marinum.*—4 *Funera* pro *Munera* conj. Nic. Heins.

NOTÆ

oraculum Apollinis, quo numerum arenæ sibi notum esse gloriatur, Οἶδα ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης· an ad librum ab Archimede compositum cui titulus Ψαμμίτης, in quo initur ratio arenam numerandi, si mundus ea foret oppletus? Vide Turneb. XXVI. 1. Hyginus lib. de Limitibus: 'Archimedem præclari virum ingenii ferunt scripsisse quantum arenarum capere mundus queat, si ea repleretur.'

2 *Archyta*] Cruquius perperam intelligit quendam Archytam Firmanum Horatio coævum, Geometricis et Astronomicis observationibus nimis indulgentem, de quo Cicero de Divin. II. 'o vim magnam erroris!' &c. Juvat cum ceteris omnibus accipere hic Archytam Tarentinum, Platonis familiarem et a Dionysii crudelitate vindicem, siquidem illum ob verba quædam de tyrannide liberius prolata neci addictum per Epistolam eripuit. Diogen. Laërt. III. et VIII. Is præfuit septies suæ civitati, cum tamen imperandi tempus anno esset uno aliis definitum: idem ibidem honorificam Archytæ mentionem habet Tullius in Catone Majore: 'Virumque magnum inprimis et præclarum' nominat, dicere quidem egregie solitum: 'Capitaliorem hominibus pestem nullam esse a natura datam, quam corporis voluptatem, cujus avidæ libidines temere et effrænate ad potiundum incitarentur. Hinc patriæ proditiones,' &c. Is Pythagorica in Philosophicis, Platonica in Geometricis præcepta hauserat. Mathematicis et Mechanicis artibus excellens, columbam ligneam 'libramentis suspensam, et aura spiritus inclusa atque occulta concitam fecerat volantem.' Gell. x. 12. Cubum primus invenit, Platone teste in Republ. Diogen. Laërt. cit. lib. VIII.

3 *Pulveris exigui*] Te dignum insigni mausolæo, nempe tot meritis præstantem heu cohibet ac tegit pulvisculus marinis quidem undis advolutus.

Prope littus Matinum] Ad oram Apuliæ; ubi in Lucaniæ confinio populi degunt Matini: sunt et saltus buxetis abundantes, de quibus Lucan. IX. 185. 'calidi lucent buxeta Matini.'

4 *Nec prodest Aërias tentasse domos*] Qui factum ut mortis hoc genus miserandum ab astris tibi parari non intellexeris nec effugeris eruditus apprime Astronomia et Mathesi? Quin præscisti et eluctatus es fatum, o Archyta? Sic Astrologos futura prævidere et præjudicare tentantes data semper occasione suggillat Horatius. *Aërias tentasse domos*] Planetarum domicilia, siderum affectiones, virtutes, situs, aspectus, contemplatum fuisse: *animoque rotundum Percurrisse polum*, sphæram sphæræque inclinationes, orbis varia climata, diversasque regiones cognovisse.

Aërias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro!
Occidit et Pelopis genitor, conviva Deorum;
Tithonusque remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos admissus: habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco

quod cœlestes regiones lustrasti, ambitumque orbis mente circuisti. Sic et Pelopis obiit pater, Numinum conviva: Tithonus etiam in cœlum sublatus: nec non Minos secretorum Jovis particeps: Panthoi filius quoque rursum ad Inferos trusus ibidem

ap. Bentl. improbante Jani.—6 *Perculsisse* Mentel. *Decurrisse* Venett. Ascens. Locher. et Florent. 1482. 'Post *Munera* vs. 4. et *morituro* interrogationis signum ponit Sanad. Gravior videtur esse sententia sine interrogatione.'

NOTÆ

6 *Morituro*] Est qui vocem hanc jungat cum præcedente *animo*, ut ex opinione Epicuri (cujus e grege Horatius) mortales animi asserantur. Ita Plutarch. de placitis Philosophorum IV. 7. Ἐπίκουρος τὴν ψυχὴν φθαρτὴν τῷ σώματι συνδιαφθειρομένην.

7 *Occidit et Pelopis genitor*] Hæc verba quidam et sequentia usque ad ista, *Me quoque derexi, &c.* Nautæ esse continua pronuntiant: alii attribunnt Archytæ ad nautam respondenti sic: Quid miraris quod interierim, cum nemo summorum virorum huc usque mortem effugerit? En Pelopis genitor occidit, Tantalus ipse Deorum conviva, &c. Pindar. Olymp. Od. I. canit, si quem mortalium honorarunt Dii, maxime Tantalum.

Pelopis genitor, &c.] Tantalus Phrygiæ rex, Agamemnonis et Menelai avus, Deos convivio excepit, utque eorum divinitatem experiretur, Pelopem filium iis epulandum apposuit: quas illi dapes exhorruere, detrusoque ad Inferos Tantalo facinus vindicavere. Diodor. Sicul. VI. 11. ait Tantalum Jovis filium, divitiis et gloria insignem, apud Asiæ partem quæ Paphlagonia dicitur, Diis etiam carum ob generis claritatem: postea vero felicitate insolentiorem evulgasse hominibus immortalium secreta quæ mensæ communione et consuetudine cum Diis noverat: cujus criminis pœnas solvit ad Inferos trusus; ut usque ad mentum insurgant aquæ, et ad labia usque poma dependeant: et tamen in magna siti et fame nec bibere liceat nec edere. Pindar. mox cit. addidit, Tantalum suam felicitatem utpote nimiam concoquere non potuisse, sed saturitate damnum tulisse immensum ab ipso Jove patre irrogatum.

8 *Tithonusque remotus in auras*] Quin et Tithonus Auroræ maritus, quanquam ab uxore cœlesti succo perfusus, atque ita vivax effectus, fatis tandem concessit. *Remotus in auras*] Ab Aurora adamatus et hinc in cœlum raptus. Insuper fabulantur Tithonum senectutis incommoda pertæsum in cicadam optavisse converti, sicque adeo transformatum in aëre suspensum in canistro fuisse. Eustath. ad Iliad. Ψ. Athen. III. et XII. 12.

9 *Et Jovis arcanis Minos admissus*] Pariter et Minos Jovis familiaritate insignis tamen mortuus est. Is apud Homer. Odyss. T. Διὸς μεγάλου ὀαριστής. Plato in Min. hunc affert Homeri locum, scribitque Minoëm a Jove eruditum, et nono quoque anno

Demissum; quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos atque cutem morti concesserat atræ;
Judice te, non sordidus auctor

Nov: 18

tenetur: quanquam detracto scuto res Trojanas testificatus, præter nervos et pellem nigro leto nihil tradiderat, te arbitro, non ignobilis testis naturæ et veritatis. Ve-

Jani.—8 Alt. 1. *admotus in auras.*—12 Mentel. et Dess. 2. *nil ultra.*—14 '*Judice te* vulgata omnium libb. lectio, sed quam corruptam esse facile videat, qui cogitet, Archytam vix posse ad nautam dicere: *judice te.* Licet enim apud vulgum etiam in parte inferiori Italiæ magnam fuisse dicant Pythagoræ auctoritatem, illud tamen valde diversum et prope ineptum videri queat, Philosophum de Pythagoræ schola, dum magistrum suum extollere et immortalitate dignum declarare vult, laudem illius ac merita, non ad suum, sed ad imperiti hominis, nautæ, 'judicium' revocare. Quod bene videntes VV. DD. nautæ adhuc hæc omnia attribuerunt usque ad vs. 20. sed hoc male fieri, nexus sententiarum docet. Itaque *Judice me* conj. vir. doct. ap. Cuning. tam feliciter et convenienter, ut non dubitem, quin hæc vera sit lectio. Facillimum enim erat, permutari *te* et *me*, inprimis si librarius putaret, nautam adhuc loqui. *Judice se* conj. ap. Jones. quod tunc ad antece-

NOTÆ

cum eo versari solitum et colloqui. Aiunt nempe Minoëm regem, Cretensibus dare leges volentem, in antro sese condidisse, ubi se cum Jove sermocinatum prædicavit, atque ex ejus consilio cuncta statuisse: porro justitiæ fama clarum apud Inferos judicem a Plutone constitutum. Hinc non abs re credunt aliqui per *Jovem* hic significari Plutonem, qui quidem 'Jupiter Stygius' a Virgilio dicitur Æneid. IV. 638.

Habentque Tartara Panthoiden] Ex hac etiam vita denuo cessit, jamque in Inferis degit celebratissimus ille transmigrationis animarum auctor Pythagoras, qui se fuisse jactabat Euphorbum Panthoi filium apud Trojam, atque a Menelao interfectum subinde revixisse, et factum Pythagoram; idque intellexisse agnito clypeo quem gestarat olim in Trojano bello dum Euphorbus esset. Clypeus autem ille repertus in templo sive Apollinis apud Cariæ oppidum, sive Junonis apud Argos. Prius illud refert Diogen. Laërt. lib. VIII. Hoc vero posterius Ovid. Met. XV. Fab. 3. Ex his habes explicata quæ sequuntur, *iterum Orco demissum.* Item, *quamvis clypeo Trojana refixo Tempora testatus.* Ovid. cit. vs. 158. sic loquentem inducit Pythagoram: 'Morte carent animæ, semperque, priore relicta Sede, novis domibus vivunt habitantque receptæ. Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli Panthoides Euphorbus eram: cui pectore quondam Hæsit in adverso gravis hasta minoris Atridæ. Cognovi clypeum lævæ gestamina nostræ Nuper Abanteis templo Junonis in Argis.'

12 *Nihil ultra Nervos, &c.*] Animo semper vivens, corpore duntaxat mortuus non semel. Sic palingenesiam et metempsychosin Pythagoræ explodit noster Poëta. Vide Pers. Sat. VI. 11. ubi et annotavi non pauca. Cic. I. de Nat. Deor. Val. Max. VIII. 7. &c.

Naturæ verique. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda semel via leti.
Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti:
Exitio est avidum mare nautis.
Mista senum ac juvenum densentur funera: nullum
Sæva caput Proserpina fugit.

rum nox eadem cunctos expectat; semelque mortis iter peragendum est. Quosdam Furiæ præbent ludum atroci Marti: perniciosum mare est nautis cupidis. Confusæ vetulorum ac juvenum mortes conglobantur: caput nullum eripitur crudeli Proser-

dentia trahendum esset. Sed simplicior haud dubie prior emendatio.' *Jani. Judice me* Bipont. et tacite Wetzel.—15 Tres Lambini, tres Torrentii, unus Bersmanni, Helmstad. Hunn. Gemblac. 1. 2. Harl. 2. 3. Franeq. Mentel. Lips. 1. Alt. 2. Dess. 2. ed. Lips. 1498. Venet. 1492. et Ascens. *manet mors*, haud dubie ex glossa.—17 *Dant altos* var. lect. ap. Jones.—18 *Exitium* Harl. 5. *avidis* Lamb. e suis, quidam alii, et sic Land. Venet. 1590. Steph. Heins. Fab. Rutg. Dacer. Baxt. et est lect. vulgata. *pavidis* unus Cruq. *avidum* Acr. Commentat. Cruq. unus Lamb. omnes Cruq. præter unum, omnes Torr. omnes Bentl. quidam Fabric. quatuor Pulm. Mentel. duo Bersm. Franeq. Alt. 1. Dess. 2. Lipss. Gott. Sax. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Brod. Venett. 1478. 1492. Ascens. Locher. et sic Cruq. Torr. Fabric. Bentl. Cun. San. Jones. Francis, Mitsch. Bipont. Wakef. et Kidd. 'Ut mirandum sit, posse adhuc quosdam vulgatam defendere, cum et *avidum mare* multo ornatius ac magis poëticum sit, quam *avidis nautis.* Aiunt et, male accepturum fuisse nautam epitheton *avidis;* quod fortasse subtilius.' *Jani.*—19 Harl. 1. *et juvenum.* Vulgo legitur *densantur*; et ita quidem Harl. 4. 5. 6. nonnulli Bentleiani, et al. cum edd. Venet. 1492. Locher. Asc. Heins. R. et H. Steph. Rutg. Fab. Dacer. Jones. Sed *densentur* Acr. quatuor Lamb. Pulm. 1. 2. 3. quinque Torr. 4. Bland. Cruq. Bentleii Græv. Leid. et Regin. Mentel. unus Bersm. Harl. 1. 2. 3. Venet. 1478. et Glarean. Et sic Lamb. Fabr. Marcil. Bentl. Cun. San. Baxt. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd. item N. Heins. ad Ovid. Fast. III. 820. Met. XIV. 369. et ad Val. Fl. III. 207. 'Est etiam *densentur* exquisitius; nam *densere* vocabulum Lucretianum omninoque poëticum, et apud Virgilium sæpe occurrit, ut Æn. VII. 794. X. 432. Vid.

NOTÆ

15 *Sed omnes una manet nox*] Universi perinde mortales serius ocyus hinc migrare debent et vitam exuere. Catul. v. 5. 'Nobis cum semel occidit brevis lux, Nox est perpetua una dormienda.'

16 *Calcanda semel via leti*] Apostolus ad Hebr. IX. 27. 'Statutum est omnibus hominibus semel mori.' Lib. 3 Reg. II. David morti proximus ita loquitur: 'Ego ingredior viam universæ terræ:' pariter et Josue, XXIII. 14. Propertius, III. 18. 22. 'Sed tamen huc omnes, huc primus et ultimus ordo: Est mala, sed cunctis ista terenda via.'

17 *Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti*] Quosdam Furiæ mactant, et quasi ludum Marti dant: id est, alios ad mortem trahit bellandi ardor, alios navigandi, negotiandi, lucrum faciendi cupiditas.

19 *Nullum Sæva caput Proserpina fugit*] Nullum caput fugit sævam Proserpinam; id est, mortem eluctatur nemo. Proserpina uxor Plutonis credebatur morituris capillos resecare, ac velut primitias inferis sacras præ-

Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Ossibus et capiti inhumato

pinæ. Sic etiam me Illyricis fluctibus summersit Auster declivis Orionis assecla præceps. Tu vero, nauta, ne improbus mihi sis, neve te pigeat errantis sabuli por-

Gifanii Ind. Lucret. voce 'densere.'' *Jani.*—21 *Te quoque* conj. Nic. Heinsius ap. Bentl. ut Nauta adhuc loquatur, et Archytas demum vs. 23. incipiat, improbante Jani. *rabidus* Faërn. Lambini solenni errore.—23 *At tu o nauta* Franeq. *Ac tu* conj. Cuning.—24 *Ossibus et capiti nec humato* conj. ap.

NOTÆ

mittere; nec alias potuisse animam corpore exolvi. Ad hanc superstitionem respicit Horatius hic; pariter et Virgil. Æn. IV. 698. 'Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem Abstulerat, Stygioque caput damnaverat Orco.' Allusit et Martial. III. 43. 'Non omnes fallis. Scit te Proserpina canum. Personam capiti detrahet illa tuo.' Vide Macrob. Saturn. v. 19. ubi quædam habet eximia de illo crinis abscindendi ritu.

21 *Me quoque devexi, &c.*] Ne mirare igitur, nauta, quod interii, inquit Archytas: sicut illi suo quisque modo obiere mortem, ita ego summersus Illyrico mari.

Devexi] Sive quod Australis est Orion, adeoque in parte cœli devexa, sicut opposita Borealis est subvexa et superior: seu quod Orionis figura statuitur prona in phænomenis: unde et 'Pronus Orion,' III. Od. 27. 18. vel denique notatur occasus hujus sideris; quod ad rem certe magis videtur. Nam tempestates tunc maxime excitat Orion, cum oritur vel occidit. Hinc *comes* ejus dicitur *Notus* ventus Meridionalis valde nebulosus: *νότις, humor;* unde nomen. Gell. II. 22.

Orionis] De Orione viro multa fabulantur, quæ ad rem præsentem non attinent. De Sidere agitur stellas continente plurimas; quæ, dum refulgent, serenitatem, sin minus, tempestates minantur: jugula vocatur Latinis. Plaut. Amphitr. I. 1.

22 *Illyricis Notus obruit undis*] Obrutus aquis perii in sinu Illyrico, (Dalmatico, Adriano, hodie *Veneto,*) tempestatem cientibus Austro pariter et Orione. Sic et jungit utrumque Virgilius Æneid. I. 539. 'Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion In vada cæca tulit, penitusque procacibus Austris,' &c. Æneid. IV. 52. 'aquosus Orion.' Noster Epod. x. 9. 'Nec sidus atra nocte amicum appareat, Qua tristis Orion cadit.' Epod. xv. 7. 'Nautis infestus Orion.'

Illyricis] Illyricus olim sinus dicebatur universum illud mare, quod est Italiam inter et Illyricum. Postea Adriaticum mare continebatur ab Epidamno ex parte Illyrici, ad Garganum montem ex parte Italiæ: reliquum autem mare ad sinus fauces Ionium vocatum est; Adriaticum vero Dalmatici nomen accepit. Tandem sinus universus hodie Venetus appellatur.

23 *At tu, nauta, vagæ ne parce, &c.*] Hic gravem Horatio dicam dicit, magnamque litem movet magnus Scaliger tanquam contraria loquenti. Quid enim, inquit, rogat nautam 'ut pusillam sibi terram injiciat inhuma-

Particulam dare: sic, quodcumque minabitur Eurus
  Fluctibus Hesperiis, Venusinæ

tionem injicere ossibus et capiti insepulto. Ita quicquid Eurus minitabitur Italico

Jones. ob hiatum.—25 Codex Helmstad. *si quodcunque.*—28 *Unde potis* conj.

NOTÆ

to, quem, in ipso statim Odes initio, pulvere contectum ait? Satis erat quippe vel minima terra partem quampiam corporis tegi.' Scilicet arenam mare advolverat aliquantulam, et corpus utcumque texerat. At numquid hæc erat legitima sepultura? Talem vero poscit Archytas, 'qui solus honos Acheronte sub imo est,' ex Virgil. Æneid. XI. 23. Eo porro qui carebant, annos centum errare, veterum superstitio existimabat. Virgil. Æneid. VI. 325. 'Hæc omnis, quam cernis, inops inhumataque turba est: Portitor ille Charon: hi, quos vehit unda, sepulti. Nec ripas datur horrendas nec rauca fluenta Transportare prius, quam sedibus ossa quierunt. Centum errant annos, volitantque hæc littora circum: Tum demum admissi stagna exoptata revisunt.' Adde quod habet Alex. ab Alex. V. 26. ubi sic scribit: 'Ludi ad Tarentum Sæculares dicti, qui singulis centum annis ex præcepto Sibyllinorum carminum fiebant ad placandos Manes: quorum auctor Valer. Publicola ... Proditur decretum inter Pontifices ut si defuncto cadaveri justa quispiam exhibere vult, et an humatum esset in dubium veniret, satis haberent si quibusdam sacris precationibusque exhibitis glebam absenti cadaveri aut terram injicerent, terque injecto pulvere a labe erroris cadaver manesque expiatos ducerent: atque si operto humo cadavere, os exceptum fuisset, donec purgetur, inhumatum videri.' Hæc ille. Atqui hic inhumato capiti arenæ dari particulam orat Archytas. Ergo caput opertum non erat; qua corporis præcipua parte non contecta, insepultum censeri debet corpus. Quod quidem intelligitur ex sententia Jurisconsultorum, apud quos sacrum habetur sepulcrum in quo conditum sit caput hominis, etiamsi reliqua absint membra: item offenso capite, violatum habetur sepulcrum, quoniam arx sensuum et rationis caput est, eoque amoto cetera prorsum ignota omnique decore jacent exuta; et quicquid honoris contribuitur capiti, universo plane corpori attributum existimatur: quæ Ambrosii sententia est. Hæc apposite Cœl. Rhodig. XVII. 19.

25 *Sic, quodcumque minabitur, &c.*] Sic te pietas numinum ab omni vindicet malo, teque bonis cumulet, ut erga me pius fueris, et quæ justa peto concesseris. Ergo si me sepelieris, avertant Dii a te pericula tempestatum, ventorumque furorem mari quod navigas minantium in sylvas propinquas depellant, insuper autem et quæstum lucrumque tuum promoveant: adeoque sit exigui laboris pro me tui merces multa ab Jove Neptunoque concessa.

Eurus] Synecd. pro quolibet vento. Ille dicitur ab ἕω ῥέων, *ab oriente fluens;* alio nomine ἀπηλιώτης· Romanis autem nautis Subsolanus. Gell. II. 22.

26 *Fluctibus Hesperiis*] Italiam Græci Hesperiam dixere, quod sit ipsis ad occasum: hos imitati Poëtæ Latini pariter vocavere. Virgil. Æneid. I. 534. 'Est locus, Hesperiam Graii

Plectantur sylvæ, te sospite; multaque merces,
Unde potest, tibi defluat æquo
Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? Fors et
Debita jura vicesque superbæ

mari, luant sylvæ Venusinæ, te incolumi: præmium quoque multiplex, undecumque fas erit, tibi conferatur a Jove justo, et a Neptuno sacrati Tarenti defensore. Quod si forte spernis admittere delictum posteris innocentibus exitio futurum; ipsi tibi

Cuning.—29 *Sub Jore* conj. Crusius.—31 '*Post modo* divise Sanad. ut *modo* sit 'tantummodo,' jungendum cum *nocituram*. Sed languet forte sic locus. *Forsan* [Harl. 2. 5.] quinque Lambini, Pulm. 1. omnes Torrentii, unus Cruquii, Mentel. &c. Sic et Lamb. Torrent. Marcil. Heins. Steph. Faber. Rutgers. Dacer. Jones. Sanad. [Delph. Schrevel.] *forsit* (ut I. Sat. 6. 49.) quidam Lambini, et ejus prima editio, item Brut. *forset* Porphyr. quidam Lambini, Gembl. 1. 2. Pulmanni, et Fabric. ex *fors et* haud dubie; *forsque* unus Torrent. *fors et* omnes Cruq. præter unum, Pulm. 4. Lips. 1. Franeq. Bentleii optimi, Venett. Ascens. Locher. Basill. Bentl. Baxt. Cun. probante N. Heins. ad Val. Flac. I. 478. Hæc itaque haud dubie vera lectio, ex qua orta *forsit*

NOTÆ

cognomine dicunt.' Vel sic appellata est Italia ab Hespero, qui regionem istam a fratre Atlante pulsus adiit; vel etiam ab Hespero stella quæ Vesper dicitur, et ad Occasum apparet. Postremam hanc originem asserit Macrob. Saturn. I. 3. ita scribens: 'Italia dicta est Hesperia, quod Occasui subjecta sit.'

Venusinæ sylvæ] Metonymia. Venusia et Venusium est urbs Apuliæ in Lucaniæ confinio: continetur hodie Basilicata Neapolitani regni provincia: ad radices Apennini montis sita; parva quidem, sed principatus titulo nobilitatur, vernacule, *Venosa*.

29 *Neptunoque sacri custode Tarenti*] Cic. de Nat. Deor. II. n. 66. 'Datum est Neptuno alteri Jovis, ut volunt, fratri maritimum omne regnum: nomenque productum, ut Portunus a portu, sic Neptunus a nando, paulum primis literis immutatis.' Porro sacrum illi Tarentum dicitur, quod in ejus sit tutela, eumque præcipue colat; sive quod aiunt Phalantum Herculi et Neptuno templa ibi erexisse; vel quod ea urbs a Tarante Neptuni filio condita atque nominata; olim magnæ Græciæ fuit in Salentinis; hodie vero in terra Hydruntina; arcem habet portumque et principatus insignia.

30 *Negligis immeritis nocituram, &c.*] Id est, si mihi suprema et justa persolvere parum curas, sique per socordiam admittis piaculum tibi posterisque tuis nociturum. Semper enim grande nefas habitum est, insepultum relinquere obvium cadaver: quique id neglexisset, piacularis existimabatur. Athenis autem Buzyges ejusmodi reum criminis etiam execrabatur.

31 *Fraudem*] Nam debito defraudat officio mortuum qui inhumatum negligit.

Fors et [*Forsan*] Legunt alii *forsit*, vel *forset*, alii *fors et*, junguntque cum sequentibus. Sed quid inde?

32 *Debita jura vicesque, &c.*] Par tibi sors contingat jure merita, tuæ-

Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis;
Teque piacula nulla resolvent.
Quanquam festinas, (non est mora longa,) licebit
Injecto ter pulvere curras.

jus acquisitum ac vices arrogantes reddantur. Haud ego destituar votis inutilibus: te vero nullæ purgabunt expiationes. Itaque licet properes, non diu tardabis; ter injecto pulvere, transgredi fas erit.

et *forset;* nam *forsan* certe e glossa est. v. Canter. Nov. Lectt. IV. 8. Priscian. XV. p. 1815. Similis varietas ap. Virg. Æn. XI. 50. ubi firmatum *fors et;* vide Heyn. Tum varie interpungunt: *committere: forsan* Heins. Steph. Fab. *committere forsan?* Marcil. Sanad. *committere forsan:* Lamb. Torrent. Rutgers. Jones. Dacer. Ingratissime, meo quidem sensu, *forsan* sententiam clauderet. *committere: fors et* editt. vett. *committere? fors et* Cruq. (e Blandd.) Muret. Bentl. Baxt. et Nic. Heins. [ad Val. Flac. I. 478.] Sic haud dubie sententia vividissima et aptissima est. *committere? fors, et* Cuning. Argutantur Jones. et Sanad. *forsan* non posse ad sequentia trahi, quia tunc non sit imprecatio.' *Jani.*—32 Passerat. conj. *vicesque, superbe;* et sic unus Lambini et Reg. Soc. ap. Bentl.—33 Passerat. ap. Lamb. emend. *inultus.*—35 Venet. 1590. *festinans.*

NOTÆ

que superbiæ et socordiæ debita; sic tu quoque inhumatus aliquando projiciare. *Superbæ*] Passeratius legit, *superbe.* Alii per *superbas vices* intelligunt graves atrocesque pœnas, ex Prisciano.

33 *Precibus non linquar inultis*] Dii certe meas preces exaudient justi justas: nec inultum me, nec te impunitum dimittent. Plaut. Captivi, II. 63. 'Est profecto Deus, qui, quæ nos gerimus, auditque et videt.'

34 *Teque piacula nulla resolvent*] Nullis sacris tantum scelus eluere unquam licebit. Nimirum execrationes veteribus credebantur inexpiabiles. Nam alioqui præcidanea porca expiari consueverat qui insepultum reliquerat forte obvium cadaver, nec gleba operuerat. Festus.

36 *Injecto ter pulvere curras*] Hæc est illa tandem, quam a nauta petit Archytas, humatio legitima; glebæ injectio scilicet; sive ut quis mortalium cadaveri ter injiciat pulverem. Rem totam explicat Tullius de Leg. II. n. 66. 'Antiquissimum sepulturæ genus id fuisse videtur, quo apud Xenophontem Cyrus utitur: redditur enim terræ corpus, et ita locatum ac situm quasi operimento matris obducitur.' Et paulo post: 'Siti dicuntur ii qui conditi sunt: nec tamen eorum ante sepulcrum est quam justa facta, et corpus incensum est. Et quod nunc communiter in omnibus sepultis penitus humati dicantur, id erat proprium tum iis quos humus injecta contegeret: eumque morem Jus Pontificale confirmat. Nam priusquam in eos injecta gleba est, locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet religionis: injecta gleba tumulis, et humatus est, et gleba vocatur: ac tum denique multa religiosa jura complectitur.' Igitur hoc est quod istic Archytas deposcere putandus, tum ne religioso isto careat honore, tum ne centum annos errans ab Elysio diutius arceatur, quemadmodum ante annotavi. Sic et Palinurus idem insepultus rogat Æneam, apud Virgil. Æn. VI. 365. 'Eripe me his, invicte, malis; aut tu mihi terram Injice: namque potes.' Vide Cœl. Rhodig. XVII. 20.

ODE XXIX.

AD ICCIUM.

Facete carpit Iccium, qui, studio Philosophiæ, quod ambitiose ante affectarat, nunc repente abjecto, militare instituerat spe lucri. *Zeun.*

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis; et acrem militiam paras

O Icci, jam ergo felices Arabum thesauros æmularis; atque grave bellum moli-

Ode septima Libri tertii in recensione Sanad. Epigraphe in edd. vett. *Ad Iccium militarem* (al. *militaturum*) *relicto Philosophiæ studio.*—1 ‘*Icti* Lips. 1. et alii, teste Marcil. Sic et Baxt. *Iti* volebat Torrent. et Fulv. Fuisse enim Romæ gentem Itiam (cujus nummus est ap. Vaillant. Num. Famil. Roman. t. I. p. 498. cum inscr. L. ITI.): sed e nummo nil conficitur. Nam ut scribebatur *Accius*, *Actius*, *Attius*, *Atius*, (de qua varietate scripturæ vid. Burm. ad Sueton. Aug. 4. et ad Virg. Æn. v. 568.) ita pro *Iccius* quoque *Ictius*, *Ittius*, *Itius* scribi potuit. Apud Cic. Phil. III. 10. est *M. Iccius.*’ Jani.

NOTÆ

Metrum idem quod Od. IX.

1 *Icci*] Sunt qui legi velint *Iti*, quod familia sit Itia, nusquam autem Iccia. Is fuisse dicitur Agrippæ in Sicilia Procurator, ab eoque opimis ibidem agris donatus.

Beatis nunc Arabum invides Gazis] Grandes igitur accumulare thesauros statuisti? Tantane est avaritiæ vis, divitiarum cupiditas tanta, ut faciat te sapientiæ desertorem? *Beatis*] Ex opinione vulgi, nemo felix nisi dives.

Arabum] ‘Felix appellatur Arabia, ingrati licet et falsi cognominis, quæ hoc acceptum superis ferat, cum plus ex eo inferis debeat. Beatam illam fecit hominum etiam in morte luxuria ....Verum Arabiæ etiamnum felicius mare est: ex illo namque margaritas mittit: minimaque computatione millies centena millia sestertium annis omnibus India, et Seres, peninsulaque illa imperio nostro adimunt. Tanto nobis deliciæ et fœminæ constant.’ Plin. XII. 18.

Gazis] Persica vox. Virgil. Æneid. I. et II. ‘Troia gaza.’ Tull. pro Pomp. ‘Qui ab auro gazaque regia manus abstinuisset.’

2 *Acrem militiam paras Non ante devictis Sabææ Regibus*] Acer habendi ardor ac ditescendi acrem militandi animum creat scilicet. *Non ante devictis*] Victis olim ab Alexandro, sed nondum a Romanis. Ex Dione lib. LIII. Ælius Gallus Ægypti præses in Arabiam cum exercitu venit, multasque urbes cepit. Plin. VI. 28. sub finem: ‘Romana,’ inquit, ‘arma solus in eam terram adhuc intulit Ælius Gallus ex equestri ordine. Nam C. Cæsar Augusti filius prospexit tantum Arabiam. Gallus oppida diruit...... retulit Sabæos ditissimos sylvarum fertilitate odorifera, auri metallis, agrorum riguis, mellis ceræque proventu.’ Porro Saba felicis Arabiæ civitas in monte perampla et regia Sabæorum: ubi thus, myrrha, casia, cinnamomum abunde proveniunt. Vide infra Od. XXXV. Not. ad vs. 31.

Non ante devictis Sabææ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. Quæ tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, et Tiberim reverti;

ris tyrannis Sabæ nondum subactis: et Medo formidabili vincula fabricas? Quæ vero puellarum barbararum occiso suo sponso obsequetur tibi? Quis puer ex aula crinibus unguento perfusis ad pocula præficietur; arcu patrio tela Serum vibrare peritus? Ecquis modo inficiabitur fluvios defluentes retro ferri ad altos montes, ac

Vide Obss. Misc. tom. VI. p. 385.—4 Bentl. mallet *horribilis*, vel *horribiles*, quo detraheret epitheton *Medo*, et apponeret *τῷ catenas*, improbantibus Baxt. et Jani. *horribiles* dedere Furstenburg et Kidd.—5 With. et quidam alii *catenas?* Locher. et Venet. 1492. *Quæ t. v. Sp. necato* (*barbara*) *serviet?* Ascens. *necato: barbara: serviet?* ut sit: Quæ tibi virgo serviet? Barbara erit.—7 Ascens. et Mancin. *Puer quis e. a. unctis?* ut respond. *Doctus sagittas, &c.* —12 Cuning. et Sanad. *ac Tiberim.*—13 Bentl. vult *nobilis*, quod in antiquis

NOTÆ

4 *Horribilique Medo*] Medi terribiles Romanis ob cæsum ab eis Crassum, fugatumque Antonium. At post bella civilia missis ad Augustum legatis mitiores se ostenderunt. Vide supra Od. II. vs. ult. Græcis etiam infestus dicebatur Medorum exercitus. Theogn. στρατὸν ὑβριστὴν Μήδων.

7 *Puer quis ex aula, &c.*] Liv. lib. XLV. 'Pueri regii apud Macedonas vocabantur principum liberi ad ministerium regis electi.' Ita veteres opulenti pueros egregiæ formæ ministros sibi conquirebant, item generis claritate conspicuos. Patet ex Daniel. cap. I. Athen. X. 6. 'Capillis unctis,' ad majorem lasciviam et luxuriam. Vide II. Od. 7. 8. Not. 'ad cyathum statuetur,' pocillator, qui epulanti tibi vinum fundat. Nota fabula de Ganymede Jovi ad cyathos. Sueton. Jul. Cæs. cap. 49. 'Sed C. Memmius etiam ad cyathum et vinum Nicomedi stetisse objecit, cum reliquis exoletis, pleno convivio,' &c.

9 *Doctus sagittas tendere Sericas Arcu paterno*] More patrio eruditus sagittas arcu torquere, perinde ac Parthi, Medi, aliique Orientales, inter quos Seres numerantur. Vide supra Not. Od. XII. vs. 56. ad vocem 'Seras.'

10 *Arduis Pronos relabi posse rivos Montibus*] Sursum fluere ad montes, e quibus defluunt. Proverb. Græc. ἄνω ποταμῶν, quo significatur naturæ ordinem inverti. Initium autem est versus Euripidis in Medea: qui sic habet: Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί· *Sursum fluminum sacrorum feruntur fontes.* Ovid. Heroid. Epist. V. 31. 'Xanthe, retro propera; versæque recurrite lymphæ.'

Cum tu coëmtos undique nobiles
Libros Panætî, Socraticam et domum,
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

Tiberim regredi posse, quando tu comparatos undequaque Panætii codices eximios, et familiam Socratis universam permutare studes thoracibus Hispanicis? certe laudabiliora promiseras.

codd. est, pro genitivo accipi, et ad *Panæti* referri, operoseque ostendit, quod nemo dubitat, Panætium posse dici nobilem. Multæ edd. vett. habent *nobileis;* aliæ *nobilis*, et sic Harl. 2. 3. Multi etiam codd. in quibus Harl. 1. 4. 5. 6. *nobiles*.—14 *Socraticam domum* unus Bersmanni, Venet. 1492. et Locher. *et Socraticam domum* Ascens.—15 *Hiberis* Bentl. et sic occurrit in monumentt. antiq. sed præstat *Iberis*, Græcis enim scribitur sine aspiratione.—16 Pro *tendis*, quidam Lamb. unus Torrent. Basill. 1523. 1531. Venet. 1590. et Glarean. probante P. Victor. Var. Lect. XVII. 13. *temnis*, quod Porphyrio interpretatur 'audes,' alii ex 'negligis' supra XXVIII. 30. illustrant. Harl. vero 1. 2. 3. 4. 5. 6. aliique *tendis;* et sic plane Fabric. '*tendis*, pro contendis.'

NOTÆ

13 *Cum tu coëmtos, &c.*] Cum tu repente mutatus deseras Philosophiæ studium quod fueras amplexus, atque longe contrariam militiæ nempe viam ineas.

14 *Panæti*] Is natione Rhodius, instituto Stoicus, Scipionis Africani ac Lælii præceptor fuit. Scripsit libros tres περὶ τοῦ Καθήκοντος, quos laudat, citatque, atque est imitatus Cicero suis lib. de Officiis. A. Gellius XIII. 26. 'Legebatur,' inquit, 'Panætii Philosophi liber de officiis secundus ex tribus illis inclytis libris, quos M. Tullius magno cum studio maximoque opere æmulatus est.' Tum ex multis ab eo sapienter scriptis et 'ad bonam frugem ducentibus,' eam affert ejus sententiam, qua præcipit, exemplo Pancratiastarum ad vitandos ictus in certaminibus, omni se ratione præmunientium, debere viri prudentis mentem adversus injurias semper esse paratam, erectam, arduam, septam, solidam, expeditam.

Socraticam domum] Socraticæ disciplinæ antesignanos et coryphæos, Platonem, Xenophontem, aliaque Academiæ lumina.

15 *Loricis Iberis*] Hæ ferebantur optimæ, ob eximiam ferri temperaturam, inquit Torrent. et Plinius auctor est XXXIV. 14. ubi ita scribit: 'Ferri metalla ubique propemodum reperiuntur...... differentia ferri numerosa..... fornacum maxima..... summa autem in aqua est, cui subinde candens immergitur. Hæc alibi atque alibi utilior nobilitavit loco gloria ferri, sicuti Bilbilin in Hispania,' &c. Idem VII. 56. ait loricam inventam a Midia Messenio. Porro nomen a loris, e quibus primum confecta, postmodum longe alia tamen retinuit.

Iberis] Hispania ex Strabone et Plinio dicta est Iberia sive ab rege, sive a flumine Ibero. Hoc enim affatim rigatur atque scinditur regio Tarraconensis. Scaturit in Castella veteri, perfusisque variis terris in mare Mediterraneum delabitur.

16 *Pollicitus meliora*] Meliorem sane de te spem concitaveras. Certe militia, quam assumsisti, relictum à te sapientiæ studium multo melius est.

Tendis] Quidam legunt *temnis*.

ODE XXX.

AD VENEREM.

Omnia bella numina e sedibus suis evocat, rogatque ut se transferant in novum Lararium a Glycera sua Veneri dedicatum. Est autem quasi Epigramma in Dedicationem Veneris. *Vet. Schol.*

O VENUS, regina Gnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis

O Venus, Gnidi et Paphi domina, contemne caram Cyprum, et migra in exornu-

Ode decima septima Libri quarti in Ed. Sanadoni.—1 *Gnidi* omnes codd. et edd. vett. et sic Jani, Mitsch. Bipont. Comb. et Wakef. Græci tamen scribunt Κνίδος· unde Bentl. Lamb. Wetzel. Kidd. alii *Cnidi.* Vide Broukhus. et Burm. ad Propert. I. 3. 2. Haym. Thes. Brit. vol. II. p. 117. Wild. Select. Num. Tab. VI. N. 38. Mus. Pembrok. P. II. Tab. 14. N. 9. Drakenb. ad Liv.

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode II.

1 *O Venus*] Glyceræ se amore torreri scribebat supra Od. XIX. ejusque animum reddere mitiorem mactata hostia satagebat. Jam voti reus Veneri μέλος ἐπιβώμιον canit in dedicatione ædiculæ quam in suo larario Glycera ei consecrarat. Simile carmen et Epigramma scribit Paci Tibullus I. 10.

Regina Gnidi Paphique] Æschyli circumfertur hic versiculus de Venere: Κύπρον Πάφου τ' ἔχουσα τὸν πάντα κλῆρον. Scilicet in istis urbibus sanctius illa colebatur, ex Pausania in Atticis. Strab. Plin. &c.

Gnidi] Gnidus urbs Cariæ portu duplici insignis, magis autem natalibus Eudoxi Mathematici Platonis condiscipuli; Agatharsidis tempore Strabonis Historici; (quem tamen Samium Plutarchus facit;) Theopompi Jul. Cæsari familiaris, atque Artemidori ejus filii; Ctesiæ rerum Syriacarum et Persicarum scriptoris, ex Strabone lib. XIV. at maxime Veneris statua; quod Praxitelis opus tam admirabile videndi causa multi Gnidum navigarunt. Auctor est Plin. XXXVI. 5. ubi et addit: 'Voluit eam a Gnidiis mercari rex Nicomedes, totum æs civitatis alienum dissolvere promittens. Illi vero omnia perpeti maluere, nec immerito. Illo enim signo Praxiteles nobilitarat Gnidum. Ædicula ejus tota aperitur, ut conspici possit undique effigies Deæ, favente ipsa, ut creditur, facto. Nec minor ex quacumque parte admiratio est.'

Paphi] Paphus urbs est Cypri portum habens, et templa egregie structa. Strabo. Plinius autem II. 96. ita scribit: 'Celebre fanum habet Veneris Paphos, in cujus quandam aram (al. *aream*) non impluit.' Tacit. Hist. II. 2. idem refert: 'Vespasianum cupido incessit adeundi visendique templum Veneris Paphiæ inclytum per indigenas advenasque ..... certissima fides hædorum fibris. Sanguinem aræ offundere vetitum: precibus et igne puro altaria adolentur; nec ullis imbribus quanquam in aperto madescunt.'

2 *Sperne dilectam Cypron*] Cypro,

Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum Puer, et solutis

tum Glyceræ sacellum, te plurimo thure invitantis. Veniant tecum flagrans tuus

XXXVII. 60. p. 135. et VV. DD. ad Virg. Æn. III. 115.—3 *Thure multo te* emend. vir quidam doctus ap. Cuning. ipse vero Cuning. *Thure, te multum,*

NOTÆ

tibi licet tot nominibus dilectæ, præfer tamen, obsecro, Glyceræ sacellum. Quamvis enim tot sacras ædes illic habeas, universaque insula tibi devota sit; at apud Glyceram quoque dominaris, novamque possidebis ædem, quam magna cura, summo studio exornavit, et tibi paravit. Illuc insuper thure te plurimo invitat. Veni ergo ad ejus consecrationem. De Cypro Strabo XIV. Plinius V. 31. 'quondam ibi novem regnorum sedem' fuisse scribit. Vide et supra Od. III. Not.

3 *Thure te multo*] Floribus enim et thure, potius quam victimis, placari Venus et coli amabat. Virg. Æneid. I. 419. 'Ipsa Paphum sublimis adit, sedesque revisit Læta suas, ubi templum illi, centumque Sabæo Thure calent aræ, sertisque recentibus halant.' Vide Not. ad Od. XIX. vs. ult.

4 *Transfer*] Propria vox, et solennis, e Jure Pontificio accersita, cum ædes sacratur. At contra, cum locus e sacro privatus redditur, 'evocari sacra' dicuntur. Plin. Epist. X. 58. Trajano Pontif. Max. sic ait: 'Cum quærerem num esset aliqua lex templo dicta, cognovi alium esse hic, alium apud nos morem dedicationis ... Despice ergo Domine, an putes ædem salva religione posse transferri,' &c. Vide et Epist. 73. et 74. ejusdem libri.

5 *Fervidus tecum Puer*] Solitus Veneris comitatus pariter ab Horatio invocatur, atque in dedicatum a Glycera sacellum invitatur; inprimis autem Cupido filius ejus. *Fervidus*, quia πυροφόρος, et facem gestat, qua indicatur ea, qua pollet, vis accendendi animos et amore inflammandi. *Puer* vero dicitur, ut significetur stulta et puerilis libidinosorum cupiditas, eo studio turpia consectantium, quo pueri solent crepundia.

Solutis Gratiæ zonis] Plin. XXXV. 11. 'A Nicearcho picta Venus inter Gratias et Cupidinem (al. *Cupidines*) celebratur.' Apul. lib. XI. p. 44. 'Venus omni Gratiarum choro stipata.' Hesiod. in Theogn. tres Charites nominat Aglaiam, Euphrosynen, Thaliam: pariter et Pindarus Olymp. Ode ultima, ubi et ait: 'Per eas omnia mortalibus fieri dulcia, si quis vir sapiens, si pulcher, si splendidus: sed nec Deos sine Charitibus in Cœlo quicquam moliri. πάντων ταμίαι ἔργων ἐν οὐρανῷ, omnium dispensatrices in cœlo operum.' Seneca de Benefic. I. 3. 'Nunc dicam quare tres Gratiæ, quare sorores, quare implexis manibus, quare ridentes, juvenes, et virgines, solutaque ac pellucida veste.' Et paulo post: 'Hesiodus Aglaiam maximam natu appellavit, mediam Euphrosynen, tertiam Thaliam. Homerus nomen uni mutavit, Pasitheam appellavit (nempe Iliad. Ξ.). Mercurius una stat.' Gratiæ porro *solutis zonis* pinguntur ac pellucidis vestibus, quia amicorum animi sibi invicem debent esse aperti, sine fuco, sine ambagibus.

Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.

filius, et Charites cingulis laxatis, et Nymphæ, et Juventas absque te minimum suavis, et Mercurius.

ut conjungantur *multum decoram.*—6 Baxteri Nota risum tibi, Cato, movebit: 'Ita subdistinguendum censeo: *Gratiæ zonis properent, que Nymphæ;* et antiqua Scholia hoc confirmant.'—7 Alt. 1. *Juventus.*

NOTÆ

6 *Nymphæ*] Et hæ comitatum Veneri præstant, quia matres amorum, illa vero unius mater Cupidinis fertur: ex Philostrato. Claudian. de Nuptiis Honor. et Mar. 73. 'Gens mollis amorum. Hos Nymphæ pariunt: illum Venus aurea solum Edidit.' Nymphæ aliæ maris, quæ Nereides, fontium ac fluminum Naiades, sylvarum Dryades, Hamadryades, quæ cum arboribus oriuntur et cadunt, Oreades montium, Napeæ florum.

7 *Parum comis sine te Juventas*] Hæc Juventutis Dea, Græcis Hebe; etiam Veneri comes additur, ut apud Homer. in Odyss. Ἥβη τε Διὸς θυγάτηρ τ' Ἀφροδίτη. Quoniam vero ii qui a Venere abhorrent, etsi juvenes, solent esse morosi, severi, tristes, difficiles, quod senum est proprium, hinc 'parum comis' sine Venere Juventas dicitur. Vel Horatium ex Horatio interpretari licet hoc modo: *Juventas Parum comis,* decora, gratiosa, *sine te,* Venere, id est, sine venustate. Epist. ad Pisones, seu de Arte Poët. vs. 42. 'Ordinis hæc virtus erit, et Venus.'

Juventas] Liv. v. 54. 'Cum augurato liberaretur Capitolium, Juventas Terminusque, maximo gaudio patrum nostrorum, moveri se non passi sunt.'

8 *Mercuriusque*] Denique Veneri Mercurius adjungitur, sermonis nempe Deus. Seu quod Amor disertos faciat, seu quia per disertam et facundam orationem solet amor conciliari. Unde Ovid. I. de Arte II. 123. 'Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses; Et tamen æquoreas torsit amore Deas.' Hinc etiam Veneri πάρεδρος et σύνεδρος celebratur ille, et ejusdem cum ea ædis, sedis, ac religionis consors. Plutarch. in præceptis connubialibus scribit, juxta Venerem in eodem sacello veteres collocasse Mercurium, συγκαθίδρυσαν, inquit, rationemque ibid. subjungit, eo quod sermone blando, non jurgiis aut contentione a se mutuo quod cupiunt conjuges debeant obtinere.

ODE XXXI.

AD APOLLINEM.

Horatius ab Apolline Palatino, tempore festo, quo ab Augusto dedicatus est, nihil petit præter mentem sanam in corpore sano. (Sæcularium quidem ludorum neque vola hic est nec vestigium. *Gesn.*)

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimas
Sardiniæ segetes feracis;

Quid Poëta petit a Phœbo consecrato? Quid precatur recens vinum effundens e cratera? haud arva pinguia Sardiniæ fertilis: haud pulchros greges ferventis

Ode tertia tertii Libri in Ed. Sanadoni. Sæcularis Carminis partem efficit in Ed. Anchersenii. Vide Argum. ad Carm. Sæc.—1 Quidam codd. *possit.*—2 Lorher. *quod orat.*—3 Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. sex Lamb. sex Torrent. quatuor Pulm. duo Lips. totidem Altt. Dess. 2. Franeq. Venett. Mediol. Vet. Comb. Glarean. et aliæ fere antiq. edd. item Cruq. Lamb. Bentl. Cuning. Jones. et Kidd. *opimæ;* tres Vatt. Lambini, quidam Torrent. Mentel. antiquus Fabric. Venet. 1590. Vascos. Fab. Heins. H. et R. Steph. Dacer. Baxt. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. Comb. Wetzel. et Wakef. *opimas,* probantque hanc lect. Burm. in Præf. ad Hor. et Markl. ad Stat. Sylv. p. 225. —4 Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. sex Lamb. totidem Torrent. quatuor Pulmanni, duo

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode IX.

Longe se alienum ab omni avaritia declarat Horatius hac Ode, cum summa votorum ejus sit, ut ab Apolline Vatum Patrono nihil aliud exposcat præter 'mentem sanam in corpore sano,' quod ait Juvenalis unice postulandum a Diis, Sat. x. 356. Vide Pers. Sat. II. Lucian. in Icaromenippo.

1 *Dedicatum*] Vel ab ipso Poëta consecratum Phœbo sacellum suis in ædibus intelligit; vel ab Augusto post Actiacam victoriam templum Apollini in Palatio dedicatum.

2 *De patera novum Fundens liquorem*] Tunc cum vini primitias libat et sacrificat Apollini Palatino. Hoc intelligi potest ab Horatio factum inter epulas: nam supra notavimus id observatum ab antiquis, ut in mensa aliquid vini defunderetur ac Diis libaretur. Hinc Æneid. I. 740. 'Dixit, et in mensa laticum libavit honorem.' Et Æneid. VIII. 279. 'In mensam læti libant, Divosque precantur.' Vide J. Lips. Antiq. Lect. lib. III. ubi morem hunc in omni convivio religiose servatum pridem asserit, tum ex Homero, tum ex allatis mox Virgilii locis, tum ex Dione Cassio; additque: 'Ergo ut amatores Veneri, bellatores Marti, quidni Musis et Apollini studiorum præsidi rite libemus nos eorum alumni?' Vel Poëta de Vinalibus prioribus dixit, in quibus gustabantur vina, novumque vinum libabant; nempe IX. Kal. Maii: nec enim antea censebant prisci vinum deferbuisse, nec purum aut sacris idoneum. Vide Varr. de Ling. Latin. lib. V. Plin. XVIII. 29. Festum, in

Non æstuosæ grata Calabriæ
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives et aureis

Calabriæ: haud aurum, vel ebur Indiarum; haud agros, quos undis lente fluentibus lambit Siris silens fluvius. Ii quibus sors donavit Calenas vineas, eas cultro

Lipss. duo Altt. Dess. 2. Franeq. Venett. Mediol. Vet. Comb. Glarean. Vascos. Lamb. Bentl. Cruq. Cun. Jones. et Kidd. *feraces*, vel *feracis* in accus. tres Vat. quidam Torrent. Mentel. unus Fabricii, alii cum edd. Fab. Heins. R. et H. Steph. Dacer. Baxt. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. Comb. Wetzel. et Wakef. *feracis*.—9 *Calenam*, ut ad *vitem* referatur, emend. Bentl. eumque secuti sunt Cuning. Sanad. Anchers. Wakef. et Kidd. *Promant Calenam a fæce* conj. ap. Jones. *Premant Caleni* conj. Cuning.—10 Porphyr. et Bentl. ex Leid. et Græv. a m. pr. *dives ut aureis*, eosque secuti sunt Jani, Bipont. et Kidd. *dives et aureis* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii codd. et edd. vett. Bentl. ta-

NOTÆ

voce 'Calpar;' quo nomine vocabatur patera, qua vinum novum libabant. Huic interpretationi posteriori favet quod ait Horatius, *novum*, &c.

4 *Sardiniæ*] Hæc insula, inter mare Tyrrhenum et Balearicum sita, tritici feracissima, a Sardo Herculis filio dicta est Sardinia. *Segetes*] Ex Varrone de Re Rust. I. 29. seges est quod aratum et satum est; arvum, quod aratum, necdum satum.

5 *Calabriæ*] Italiæ regio est inter mare Tyrrhenum et Ionium, ubi olim Brutii populi et magna Græcia: hodie pars est regni Neapolitani versus Austrum ac Siciliam porrecta.

Æstuosæ] Solis ardoribus valde expositæ et æstuantis.

6 *Armenta*] Laudantur equi Calabri in ea regione abundantes; sicut et in Apulia quæ proxima est Calabriæ. Vide Varronem de Re Rust. II. 7. Ibidem et pascua erant optima, quorum mentio est Epod. I.

Aurum, aut ebur Indicum] Ab Indo flumine dicta ea Orientis ampla regio, auri et argenti metallis, gemmis quoque dives est. Ebur quoque præ ceteris habet. Hinc Virgil. 'India mittit ebur.' Vide Plin. &c.

7 *Non rura, quæ Liris*, &c.] Non agros peto in Campania fertiles.

—*Liris*] Hic fluvius aliis vocatur *Liternus*, supra Soram scaturit, ad Minturnas labitur in mare Tyrrhenum. Ejus meminit Martial. XIII. 83.

8 *Taciturnus amnis*] Leniter fluens ac tacite, non rapido cursu, aut ingenti murmure.

9 *Premant Calena falce*, &c.] Non aliis invideo vites optimas ac generosa vina. De Caleno supra Od. XX. vs. 9.

Falce] Cultello incurvo falcis instar.

Premant] Scindant racemos e vite, vel ipsam vitem putando, luxuriantem coërceant. Vel, uvas e Calenis vitibus in torculari calcent ac premant. Virgil. Georg. I. 157. 'ruris opaci Falce premes umbras.'

10 *Dives et aureis Mercator*, &c.] Per me licet, fruantur alii sua felicitate, suis opibus, suis deliciis: ego

Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Dis carus ipsis; quippe ter et quater
Anno revisens æquor Atlanticum
Impune. Me pascant olivæ,
Me cichorea levesque malvæ.

reprimant. Opulentus etiam negotiator vina Syriis mercibus commutata bibat poculis ex auro, ipsis numinibus gratiosus: siquidem ter et quater annis singulis sine infortunio lustrat mare Occiduum. Me nutriunt olivæ, me cichorea, et malvæ

men in Nota præfert *et* ob male intellectam *reparata.*—11 H. Steph. conj. *calillis*, a 'calix;' duo Torrent. Dess. 2. Locher. et Venet. 1492. *cululis;* Gott. et Harl. 6. *culillis;* Brod. *curutis.*—12 With. conj. *Syra pretiata merce;* vir quidam doctus ap. Jones. *Syræ ære parata mercis.*—14 *Atlantidum* unus Bland. Cruquii.—15 Reg. Soc. Bentleii, Altt. 1. 2. Venet. 1549. Ald. utraque Colin. et tres aliæ teste Cuning. *pascant;* et sic Faber. Bentl. Cuning. Jani, Mitsch. Bipont. Wakef. et Kidd. *pascunt* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Vat. Jannoct. Faërn. Urs. Farn. Tornes. Bland. 1. 2. 3. 4. alii codd. cum Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. Zarot. Mediol. Glarean. Baxt. Gesner. Comb. Wetzel. &c.

NOTÆ

vero tenui mea sorte victuque contentus sum.

11 *Culullis*] Fictilibus calicibus, qui cululli dicti sunt, Vestæ ac Diis libabant Vestales, inquit Alex. ab Alex. v. 12. Significatur hic quodlibet poculi genus. A culeo, inquiunt, quod ingens est vas, seu maxima liquorum mensura, fit culeolus, et inde culullus, quod poculum fuit sat capax, quo usi Pontifices olim in sacris, et reges in conviviis. De his rursum ad Art. Poët. 434.

12 *Vina Syra reparata merce*] Vina exquisita emta per commutationem pro mercibus e Syria advectis, nardo, balsamo, unguentis, odoribus, &c. Syria Asiæ provincia, hodie, *la Sourie*, continet Palæstinam, Phœniciam, et Syriam proprie dictam; Euphrate rigatur. Cic. pro Domo: 'Illa opima fertilisque Syria.' Paul. Pandect. xviii. Tit. 1. 'Non aliud olim merx, aliud pretium vocabatur: sed quisque secundum necessitatem utilibus inutilia permutabant; quando plerumque evenit, ut quod alteri superest, alteri desit. Sed quia non semper nec facile concurrebat, ut cum tu haberes quod ego desiderarem, invicem haberem ego quod tu accipere velles; electa materia est, cujus publica ac perpetua æstimatio difficultatibus permutationum æqualitate quantitatis subveniret. Ea materia forma publica percussa,' &c.

13 *Dis carus ipsis*] Castori et Polluci, Neptuno, quorum favor est navigantibus optabilis.

14 *Æquor Atlanticum*] Quod Africam alluit ad occasum, ita dictum ab Atlante Mauritaniæ monte. Virgil. Æneid. iv. 480. 'Oceani finem juxta Solemque cadentem, Ultimus Æthiopum locus est: ubi maximus Atlas Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.'

15 *Impune*] Ironice dictum volunt quidam in mercatorem fraudibus et avaritiæ obnoxium, qui tamen mare quodlibet anno toto quæstui inhians percurrat, citra ullum naufragii peri-

Frui paratis et valido mihi,
Latoë, dones, et, precor, integra

tenues. O Latonæ fili, da mihi valere, et potiri acquisitis; nec non cum sana mente

—16 Harl. 2. et Venett. *cichoreæ.*—17 Vir quidam doctus ap. Jones. *et valide;* Fabr. *o valido;* duo codd. Bersmanni, *ut valido.*—18 *Letoë* ex vetust.

NOTÆ

culum, Diis ad ejus crimina conniventibus, certe nequaquam vindicantibus. Interim vero ille merces ab Oriente advectas in Occidente commutat, Syriis unguentis vina comparat generosa, lætus 'bibit, ac fruitur Dis iratis,' non secus ac Marius apud Juvenal. Sat. I. 49. Atat cum iste mihi locus objicitur, 'Cynthius aurem Vellit, et admonuit' parum solerter ac naviter illum a me haud ita pridem explanatum, immo vim et lucem diminutam eximiæ alioqui Satirici sententiæ. Fatebor ego quod res est candidi semper ingenii: mens tum læva dormitavit. Enimvero illic Juvenalis non modo significare vult Marium impune ferre sua furta, et raptis frui, ut ibidem annotaram, sed et de exilio suo lætari, in quo a curis Reip. expeditus genio liberius indulget, 'ab octava hora' suaviter 'bibit,' otiose epulatur, atque adeo ex infensis Diis capit emolumentum, ex ira numinum sibi quasi delicias facit. Vide Epist. ad Pis. 445. ibique Not.

Me pascunt olivæ, &c.] Ego vero me feliciorem illis hominibus existimem, modico et parabili cibo victitantem, si modo largiantur Dii bonam valetudinem; fortunæ tenuis usum tranquillum, ac poëseōs oblectamenta.

Olivæ] Ex Plin. xv. 3. Olivæ in Ægypto carnosissimæ, olei tamen habent exiguum: in Syria parvæ nec cappari majores, carne commendantur. 'Quam ob causam Italicis transmarinæ præferuntur in cibis, cum oleo vincantur: et in ipsa Italia ceteris Picenæ et Sidicinæ. Sale illæ primum condiuntur, et ut reliquæ, amurca, (muria) sapave: nec non aliquæ oleo suo...herbarumque viridium sapore condiuntur;' præcipue fœniculi, in Narbonensi Gallia, inquit Dalecamp.

16 *Cichorea*] Κιχώρια, κιχόρια, et κιχόρεια, pluralis nempe numeri, quæ agrestes herbæ, sicut et *malva*, inter cibos et edulia veterum, pariter et *olivæ*, recensentur a Jul. Polluce VI. 9. Vide Casaubon. in Athen. III. 32. ubi Alexidis versum ita corrigit: Τῶν γοῦν κιχορείων οὐκ ἔπραξά σ' οὐδὲ ἕν. Porro qua ratione coqui veteres olera ista pararent et condirent, edisserit Galenus ex Erasistrato lib. de Sectione Venæ ad Erasistrateos. Id. Casaub. Ibid. Latinis vocatur ambubeia, intybus, et intybum. Non. Marcel. ex Lucil. Sat. lib. v. 'Virgil. Georg. IV. 120. 'Quoque modo potis gauderent intyba rivis.' Pomponius in Placenta: 'Rustici edunt libenter atros intybos.'

Levesque malvæ] Quæ ventrem levant gravem atque emolliunt. Apud Athen. II. 18. Diphilus tradit, malvam esse boni succi; arteriam lenire, acres in corporis superficie succos educere, renum et vesicæ irritationibus prodesse, excerni facile, mediocriter alere, hortensique sylvestrem esse meliorem. Ibidem Hermippus Callimach. 'malvam utilissimam' appellat. Quo autem modo in cibum paretur, docet Dioscorid. II. 144.

Cum mente ; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

senectutem ducere haud fœdam, quæso, et lyra non destitutam.

Leid. legit Nic. Heinsius in Advers. p. 169. *at, precor* Acron, Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. libri Bentl. Mentel. Venett. 1492. Vet. Comb. Ascens. Basil. 1527. 1531. Glarean. Locher. Fabr. Torrent. Rutgers. Jones. Baxt. Gesner. et Comb. *ac, precor* omnes Cruquii, Venet. 1478. Bentl. Cuning. Sanad. et Kidd. *et, precor* Lambini lectio e suis codd. et sic Venet. 1590. Fab. Dacer. Heins. Steph. Burm. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. et Wakef. *adprecor* emend. Marcil. ex IV. Od. 15. 28. *atprecor* Lips. 1.—19 Bentl. et Cuning. ex edd. quibusdam, antt. distinctionem tollunt post *mente*. Nostram interpunctionem exhibet Wakef. annotat tamen : 'Inivimus aliam pungendi rationem. In notissimis est illud Juvenal. Sat. x. 'mens sana in corpore sano.''

NOTÆ

Tzetzes ad hunc Hesiodi Ἔργ. vs. 41. *Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. Neque norunt quam magnum sit bonum in malva et asphodelo.*

17 *Frui paratis*] Ecclesiastæ c. v. 'Cui dedit Deus divitias atque substantiam, potestatemque tribuit ut comedat ex eis, et fruatur parte sua, et lætetur de labore suo, hoc donum Dei est.'

18 *Latoë*] Apollo filius Latonæ, inde Latous et Latonius dictus, sicut et Diana ejus soror, et eodem cum eo partu edita.

Et, precor] Non absurde Theod. Marcilius quovis pignore certet, fuisse a manu Horatii: *apprecor integra Cum mente;* sicut IV. Od. 15. 28. 'Rite Deos prius apprecati.' Sacerdos nimirum precatur, apprecatur populus, id est, verba precantis Sacerdotis iterat; quod, 'favere linguis,' dicebatur. Ita ille.

19 *Nec turpem senectam*] Non corporis infirmitatibus aut animi gravem et molestam; non languidam, inertem, imbecillam, non delirantem, non querulam, morosam, anxiam, sed vegetam, honoratam, jucundam. Cicero de Senect. ex Cæcilio: 'Hoc in senecta miserrimum, sentire ea ætate esse se odiosum alteri.' Plin. VII. 50. 'In senectute,' inquit, 'hebescunt sensus, membra torpent, præmoritur visus, auditus, incessus, dentes etiam ac ciborum instrumenta.' Vide et cap. 48. ejusdem libri, ubi mentio de Gorgia Leontino, qui centum et septem complevit annos: interrogatus autem qua ratione tamdiu fuisset robusto corpore, sensibus integris, memoria firma, ingenio vegeto, prospera denique valetudine, respondit: *οὐδὲν πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα πράξας, Nihil unquam voluptatis causa faciens.* Is Empedoclis fuerat discipulus; præceptor autem Periclis, Isocratis, aliorumque. Cic. de Senect. et alibi. Philostrat. Plato, &c.

20 *Nec cithara carentem*] Poëseῶs facultate, quæ solet in senibus senescere : vel suavitate musicæ et cantus, qua Solon narratur senectutis mala temperasse ac levasse : et Socrates ætate provectus citharæ operam dedisse. Sic et Achilles apud Homer. Iliad. I.

ODE XXXII.

AD LYRAM.

Poëta Lyram suam alloquitur, et magnifice de se sentit, quod sit quasi alter Alcæus; et Bellator, et Poëta, et Lyricus. (Videtur hoc carmen scripsisse Horatius, cum a Mæcenate, vel ipso etiam Augusto invitatus esset ad scribendum solennius aliquod Carmen, forte feriis Latinis canendum, aut Apollinaribus Ludis: de Sæculari Carmine cogitabam, cui domi et privatim sic præluserit Poëta; sed intercedit ratio temporum Bentleiana, quam certe hoc uno carmine refellere nolim. *Gesn.*)

Poscimur. Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum

Deposcimus, si quidpiam privatim otiosi tecum cecinimus, quod vigeat, et hunc in

Ode hæc decima nona est Libri quarti in Ed. Sanadoni. Primam partem Sæcularis Carminis fecit Ancherscnius. Vide Argum. Carm. Sæc.—1 *Poscimus* unus Blandin. et ceteri Cruq. omnes Torrent. plerique Bentl. Altt. Lipss. duo, Dess. 2. Gott. Harl. 3. 4. 5. 6. Helmstad. Venett. Basill. Ascens. Landin. Locher. Zar. Flor. Lamb. Torrent. Heins. H. et Ro. Stephh. Fab. Bentl. Cun. Dacer. Sed *Poscimur* Acr. 'poscebatur dicta sua edere' Porph. 'exigitur a nobis, ut canamus' Serv. ad Virg. Ecl. I. Commentator, item tres Blandd. Cruq. Mentel. quidam Bersm. fere omnes Lambini, Marcil. ex membranis, Canter. Nov. Lectt. v. 12. ex vet. cod. Brouckhus. ad Propert. IV. 1. 76. Bentleii Leid. Petrens. Reg. Soc. et a pr. m. Græv. Sax. Lipss. 3. 4. Harl. 1. 2. Et sic Fabr. Cruq. San. Jones. Baxt. Gesn. 'Quæ lectio multo etiam plus energiæ et poëtici spiritus habet.' *Jani. si qui* unus Bersmanni. *sub antro* Bentl. ex cod. Gal. et ita Wakef. et Kidd. *Si quid, &c.* usque ad *plures* parenthesi inclusa sunt in Ed. Sivriana.—2 Mentel. *hunc per annum*, ex

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode II.

1 *Poscimur* [*Poscimus*] *si quid, &c.*] Suam ipse lyram compellat; quod Poëtis familiare est. Sic Virgil. Eclog. VIII. 'Incipe Mænalios mecum, mea tibia, versus.' Sic et Pindar. Olymp. Od. II. ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι, et Pyth. Od. I. χρυσέα φόρμιγξ Ἀπόλλωνος. Sic etiam Regius Psaltes Psalm. CVII. 'Exsurge, psalterium et cithara.'

Poscimus] Placet sane quorundam lectio, *poscimur*. Hoc sensu: a Mæcenate poscimur, si quid dignum memoria *sub umbra*, in secessu et inter privatos parietes scripsimus, id in lucem edamus et in publicum; utque palam omnibus fiant nostri versus solis prius amicis duntaxat auditi.

Vacui] Curis soluti.

2 *Lusimus*] Animi relaxandi causa lyram pulsantes, et Lyricos versus conscribentes. Vel potius, ex more Poëtarum, carmina sua, studio quamvis et arte elaborata, lusus vocat.

Tecum] Modo voce tantum, modo fidibus et voce simul canebant veteres; modo alternatim ac vicissim fidibus ac voce. Ammian. Marcell. lib. XV. 'Bardi (Gallorum vates)

Vivat et plures: age, dic Latinum,
Barbite, carmen,
Lesbio primum modulate civi;
Qui, ferox bello, tamen inter arma,

annum, et in alios multos, heus recita poëma Latinum, o testudo, quæ Lesbiæ primum civi modulos dedisti: qui militia licet efferatus, tamen seu in bello, seu navem

glossa.—3 Lips. 1. *Durat, et pluris.*—5 *Lesbio p. m. cive* Lips. 4.—7 Mentel.

NOTÆ

fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt.' Tibull. III. 4. 39. 'Hanc primum veniens plectro modulatus eburno, Felices cantus ore sonante dedit. Sed postquam digiti fuerant cum voce locuti, Edidit hæc tristi dulcia verba modo.'

Quod et hunc in annum Vivat et plures] Non 'scombros metuentia carmina, nec thus;' sed 'digna cedro,' id est, immortali hominum memoria. Pers. Sat. I. 43.

3 *Dic Latinum, Barbite, carmen*] Latini carminis Lyrici auctor ac princeps Horatius, sicut Alcæus Græci.

4 *Barbite*] Βάρβιτος musicum instrumentum pluribus intentum chordis; unde Theocr. πολύχορδον. Supra Od. I. 'Lesboum barbiton.'

5 *Lesbio primum modulate civi*] Celebrate inprimis ab Alcæo, duce poëtaque eximio, Mitylenis oriundo, in Lesbo insula, de qua ante.

Modulate] In modulis obsecute, id est, qui modulatus es, modulos reddidisti, ad Alcæi arbitrium. Alii passivam hic significationem notant; sicut in Arte Poët. vs. 263. 'Immodulata poëmata.' Quod autem ait Horatius, *primum*, videtur Alcæum facere barbiti inventorem, quod quidem Anacreonti ipso posteriori tribuitur apud Athen. IV. 23. Verum ibid. cap. 25. Euphorion ait, barbiti meminisse tum Sappho tum Anacreontem, novumque non esse instrumentum. Dicendum igitur antiquius videri ipso Alcæo, sed ab eo modulis novis auctum ac perfectum duntaxat: vel, quod primus Odas Alcaicas barbiti fidibus cecinerit, hinc ejus inventionem ipsi ascribi. Ex Lylio Gyraldo, Attilio Donatiano, et aliis, in Musicis et in arte modulandorum carminum peritissimus Alcæus: et Athen. XIV. 5. 'Alcæus poëta, si quis alius, Musices erat scientissimus.' Floruit ante Christum annis sexcentis.

6 *Qui, ferox bello, tamen inter arma, &c.*] Qui, seu in castris, seu a bello et navigatione quiesceret, citharæ studium et oblectationem non omittebat. Athen. lib. V. Alcæus dicitur fortissimus ac belliger poëta. Et lib. XIV. cit. pugnacem strenuitatem anteposuisse poëticæ, plus æquo bellicosum: ibidemque refertur ejus carmen, quo suas ædes omni genere armorum splendidas et ornatas ostentat et gloriatur; illaque fose describit. Cic. Tusc. IV. n. 71. 'Fortis vir,' inquit, 'Alcæus in sua Republica cognitus.' Pittacum nempe tyrannum Mitylenis expulit: aliosque armis persecutus est, Athenienses quoque et Tyrrhenos bello fatigavit. Strabo, Laërt. Suidas. Quintil. x. 1. sic scribit: 'Alcæus in parte operis aureo plectro merito donatur, quia tyrannos insectatur: multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque brevis, et magnificus, et diligens,

Sive jactatam religarat udo
Littore navim,
Liberum et Musas, Veneremque et illi
Semper hærentem Puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.

agitatam in humida ripa alligaverat, cantabat Bacchum, atque Musas, et Venerem, puerumque semper eam comitantem; necnon Lycum oculis et capillis nigris

udam; Locher. *humido*, ex membranarum scriptione *hudo.*—11 *Et Lycon*

NOTÆ

Homero similis, sed et in lusus et in amores descendit, majoribus tamen aptior.' Dionys. Halicarnass. lib. de Struct. Orat. 'Alcæi,' inquit, 'ingentem considera spiritum, et brevitatem et suavitatem cum vehementia: præterea figuratam orationem cum perspicuitate .... ante omnia vero politicorum negotiorum affectus.' Vide et II. Od. 13.

9 *Liberum*] Apud Athen. I. 19. Alcæus Mitylenæus ita canit: Τέγγε πνεύμονας οἴνῳ, *riga pulmones vino*: et alibi: Μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρεον ἀμπέλω. *Nullam aliam plantaveris arborem prius vite.* Quod imitatus Horatius Od. XVIII. supra. Ejusdem sententiæ carmina perleges apud eundem Athen. variis locis, quibus Alcæus ad bibendum largius invitat, quod 'vinum inducat dolorum oblivionem, quod sit remedium mœroris præstantissimum, a Jovis ac Semelæ filio hominibus datum,' &c.

Veneremque, &c.] Amatoria namque scripsit etiam carmina. 'Sed et in lusus et in amores descendit' Alcæus. Quintil. paulo ante citatus. Apud Arist. Rhet. I. Alcæus ita loquitur: Θέλω τινὰ εἰπεῖν, ἀλλά με κωλύει αἰδώς. *Volo tibi aliquid dicere, sed me prohibet pudor.* Cui respondet Sappho: Si res honestas ac bonas animo ac desiderio concepisses, nec trepidaret lingua, nec pudor oculos occupasset. Vide Athen. XIII. 8. ubi de 'Alcæo Sapphus amorem cithara canente.'

10 *Illi Semper hærentem Puerum*] Veneri filium Cupidinem appingi semper, et comitem addi solitum, notavimus ante, ad Od. XXX. vs. 5.

—11 *Lycum*] Dilectum Alcæo puerum. Cic. Tuscul. IV. 71. 'Quæ non juvenum amore scripsit Alcæus?' et de Nat. Deor. I. n. 80. 'Nobis, qui, concedentibus Philosophis antiquis, adolescentulis delectamur, etiam vitia sæpe jucunda sunt. Nævus in articulo pueri delectat Alcæum. At est corporis macula nævus: illi tamen hoc lumen videbatur.'

Nigris oculis nigroque Crine decorum] Sic ad Pisones vs. 37. 'Spectandum nigris oculis nigroque capillo.' Ita nimirum formosi pridem commendabantur. Pindar. init. Pyth. I. nigrum Musis capillitium cum laude assignat; ἰοπλοκάμων. Apud eundem alibi, pariter et Homer. Iliad. pulchra ea celebratur, quæ ἑλικῶπις· quod etiam epithetum Veneri tribuitur.

O decus Phœbi, et dapibus supremi
Grata testudo Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve
Rite vocanti.

conspicuum. O lyra Apollinis ornamentum, summique Jovis epulo jucunda, ave, o ærumnarum levamen suave mihi quandocumque bene advocanti.

Cuning. *Et Lycen n. o. n. C. decoram* conj. ap. Jones.—13 Pro *et dapibus,* Cuning. mallet, *o dapibus.*—15 Bentl. conj. *mihi, cuique, salve,* h. e. mihi et cuique alii; *mihi nunc resolve* Heum. *mihi cumque salve ut,* i. e. utcumque, Marcil. *mihi corda solve,* aut, *mihi iynga solve* Crusius.

NOTÆ

13 *O decus Phœbi*] Citharam enim ipse dicitur invenisse; lyram vero sibi concessam a Mercurio velut propriam usurpasse. Quod fusius supra monui Od. x.

Dapibus supremi Grata testudo Jovis] Jovis epulum summa lætitia, adeoque non sine Musicæ ac citharæ jucunditate celebrabatur. Athen. XIV. 6. ex Homero ait: 'citharam epularum sociam a Diis factam:' quoniam utilis convivantibus ars Musica, tum quod temulentorum petulantiam mitiget et cohibeat, tum quod tristitiam discutiat, liberalemque pariat lætitiam. Quapropter Homerus in prima Iliade, post ambitiosam illam de Achille contentionem, fingit Musica Deos recreari, Apolline citharam pulsante, Musis autem dulci voce accinentibus: et paulo post subjungit, priscos statuisse Deorum hymnos in conviviis cantari, ut reverentia numinum graviores fierent epulantium mores, &c.

15 *Dulce lenimen*] Athen. mox cit. Ibid. 'Fortissimi quidem Lacedæmonii cum tibia sub signis sunt: Cretenses cum lyra, cum fistulis et tibiis Lydi, ut scribit Herodotus. Ex barbaris autem multi legatos ad hostes cum tibiis et cithara mittunt, ut eorum infestas mentes emolliant. Theopompus Histor. lib. XLVI. tradit Getarum legatos citharas pulsantes advenire.' Hæc ille. Constat certe musicis modulis ac citharæ cantu leniri anxietates animi, ac discuti mœstitiam: patet ex sacris etiam codicibus, 1 Reg. XVI. ubi Saul malo vexatus spiritu, citharam pulsante Davide, recreatur ac levius habet. Horatius Ode præcedenti senectam exoptat citharæ oblectamento non carentem.

Cumque] Expletiva solum et inanis videtur quibusdam ista vox: sed non vacat ornatu, eamque non raro adhibere amavit noster Poëta nusquam vanus. Sic Terent. 'adesdum,' pro 'ades.' Sic πῶς neque Græcis nec aliis hactenus παρέλκον existimatum est.

Salve] Videtur hic significare, saluti sis, fave, lenimen et auxilium præsta.

ODE XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Albium Tibullum Elegorum Poëtam ob amicæ suæ (quam Glyceram appellat) inconstantiam plus nimio dolentem solatur, ostendens Venerem perversum quendam ex amantibus mimum sibi exhibere.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ; neu miserabiles
Decantes Elegos, cur tibi junior
Læsa præniteat fide.
Insignem tenui fronte Lycorida

Tibulle, ne plus quam decet mœreas, revolvens animo crudelem Glyceram: neve lugubres Elegias recites, quod, fracta fide, præ te fulgeat adolescentior. Ecce amor

Hæc Ode non legitur in Recensione Sanad.—1 Editio Sivriana interpungit: *ne doleas, plus nimio memor, &c.*—2 Multi codd. manuscripti, *nec miserabilis*, h. e. *miserabiles*, antiquo more scribendi.—3 Barthii codex vetustissimus, *cum tibi junior.*—5 *Insignem tenui furore* codex Helmstad. a m. pr. *Insignem tenera fronte* codex vetustissimus Barthii, ut ap. Anacreon. ἀπαλὸν μέτ-

NOTÆ

Metrum est idem quod supra Od. VI.

1 *Albi*] Hic ille est, cujus Elegiæ manibus omnium tanta cum voluptate teruntur, 'tersus ac elegans Tibullus,' ut ait Quintil. x. 1.

Plus nimio] Epist. ad Attic. x. 8. 'te nimio plus diligo,' inquit Ciceroni Antonius.

2 *Immitis Glyceræ*] Ejus enim ipse noverat ingenium intractabile, et in ejus proterviam impegerat haud secus ac Albius Tibullus. Vide infra III. Od. 19. vs. ult. Sunt qui fictum *Glyceræ* nomen hic poni velint, pro Delia vel Nemesi, quas Tibullus adamavit; nominare vero noluerit Horatius, seu ob verecundiam, seu metu legis Juliæ: de qua dixi ad Juvenalis Sat. I. 22. et II. 37.

Miserabiles Elegos] Rebus mœstis aptum carminis genus: ab ἐλέου, *miseratione*, vel ἓ, ἓ, dolentis particula factum nomen. Ad Pisones, vs. 75. 'Versibus impariter junctis querimonia primum,' &c.

4 *Læsa præniteat fide*] Pulchrior videatur, in amore præferatur junior amasius, non habita ratione fidei quam tibi dedit Glycera. Vide Tibull. passim. Ita vero scribit, III. 6. 49. 'Nulla fides inerit: perjuria ridet amantum Jupiter . . . quamvis perfida, cara tamen,' &c.

5 *Insignem tenui fronte Lycorida, &c.*] Affert exempla aliorum infeliciter amantium, quibus eum consoletur. Lycoris amorem suum defert Cyro: hic vero illam spernit, et aliam amore prosequitur a qua redamari nulla spes est.

Tenui fronte] Sunt qui interpretentur tenuem et pellucidam cutem in fronte. Alii angustam et parvam

Cyri torret amor; Cyrus in asperam
Declinat Pholoën: sed prius Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quam turpi Pholoë peccet adultero.
Sic visum Veneri; cui placet impares
Formas atque animos sub juga aënea
Sævo mittere cum joco.
Ipsum me melior cum peteret Venus,

Cyri adurit Lycoridem fronte exili decoram: Cyrus autem fertur erga Pholoën immitem. At capræ lupis Apuliæ antea sociabuntur, quam Pholoë amatori fœdo morem gerens delinquat. Ita placitum Veneri, quæ gaudet dissimiles formas ac mores subjicere jugo ineluctabili, non sine gravi ludibrio. Memet, cum requireret amasia

ωπον.—10 *Sic visum est Veneri* unus Bersmanni.—11 Unus Bersmanni, *atque animas*. Edd. vett. fere omnes et Wakef. *ahenea;* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Faërn. Donat. Dess. 2. Mald. Tons. Bland. 1. 2. 3. 4. Div. Silv. Buslid. 1. 2. Carr. Martin. alii *aënea;* sic scribendum docent Gell. Noct. Att. II. 4. Lamb. et Cruq. ad h. l. Drakenborch. ad Sil. Ital. VII. 624. et Markland. ad

NOTÆ

frontem in pulchritudine commendari asserunt; uno tamen refragante Scaligero, qui hunc Horatii locum vellicat suo more. Noster I. Epist. 7. 25. 'reddes Forte latus, nigros angusta fronte capillos.'

7 *Sed prius Appulis, &c.*] Ἀδύνατον. Sic Virgil. Eclog. I. 60. 'Ante leves ergo pascentur in æthere cervi,' &c. Et Eclog. VIII. 27. 'Jungentur jam gryphes equis,' &c.

Appulis] Synecd. pro quibuslibet aliis. De Apulia Italiæ regione jam ante non semel.

9 *Quam turpi Pholoë peccet adultero*] Id est, nunquam Pholoë redamabit Cyrum, a quo perdite amatur: ejus nullis flectetur officiis.

Turpi] An quod sine ratione Lycoridis amari dignæ oblatos amores contemnat Cyrus? An quod Pholoæ nequaquam Cyrus placeat, nec amabilis sed turpis videatur, quamvis Lycoris formosum existimet? An quod fidem alteri dederit Pholoë, quam violare nefas putet?

10 *Cui placet impares, &c.*] Delectatur Venus sibique ludum parat, faciendo ut quis depereat omnino disparem ætate, natura, moribus, conditione: neque adeo frui possit unquam cupitis. Euripides, *stulta*, inquit, *mortalibus proponit Venus*, τὰ μῶρα παρέχει Ἀφροδίτη βροτοῖς.

11 *Sub juga aënea Sævo mittere, &c.*] Duro et insuperabili amoris nexu devincire, atque addicere alterum alteri nequaquam redamanti.

Aënea] Sic alibi Noster, nempe I. Epist. 1. 60. 'Hic murus aëneus esto.'

12 *Sævo mittere cum joco*] Interpretentur licet quidam Cupidinem Veneris perpetuum comitem, quæ 'mater sæva Cupidinum,' &c. at cum aliis malim intelligere: sicut fortunæ, quando res humanas disturbat ac vertit, sic Veneri ludum esse, quoties, ut dixi, quis amore uritur ac languet infelici, suumque nunquam finem assecuturo. Infra III. Od. 27. 'Perfidum ridens Venus,' &c.

13 *Ipsum me, &c.*] Sui dat ipsius exemplum, ut magis persuadeat.

Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curvantis Calabros sinus.

præstabilior, jucundis vinculis innexuit Myrtale libertina, asperior Adriatico mari Calabriæ sinus inflectente.

Stat. Sylv. I. 1.—14 Mentel. *Grata continuit;* Venet. 1590. *Grata retinuit.* Quidam codd. Bentleii *Mirtale;* alii *Mirtala;* Locher. *Myrtile.* Gr. Μυρτάλη. —16 *Curvatos* cod. Helmstad. a m. pr.

NOTÆ

Melior Venus] Puella, amica, vel pulchrior, vel nobilior, vel facilior, quæ me ipsa expetebat amatorem. Virgil. Eclog. III. 68. ‘ Parta meæ Veneri sunt munera.’

14 *Grata detinuit compede, &c.*] Ita suam amant servitutem Veneris et Cupidinis mancipia, licet duram ac molestam.

15 *Libertina*] Iis nata qui servierant et in libertatem asserti fuerant.

Fretis acrior Adriæ] Maris fluctibus instabilior, vehementior, ac perfida magis.

Adriæ] Sinus ille est amplissimus Mediterranei maris, inter Italiam hinc, et Illyricum atque Græciam inde protensus. Hodie *Golfe de Venise.*

16 *Curvantis Calabros sinus*] Fluctuum impetu atque æstu ripas diruentis, in terras se insinuantis, sinusque efficientis. Calabriam veterem notat, quæ erat velut peninsula inter mare Adriaticum et sinum Tarentinum, ubi nunc terra Hydruntina, urbes vero præcipuæ Tarentum, Brundusium, Hydruntum, Gallipolis, &c. Sinus autem ac portus multiplex, inter quos Tarentinus, ‘ fama super æthera notus,’ Ionii maris undas amplo ac sinuoso influxu recipit affusas.

ODE XXXIV.

Antonio et Cleopatra præter spem omnem superatis, Horatius fingit se renuntiare Epicureismo, et Providentiam agnoscere; quo facilius persuadeat populo Augusti Imperium Deorum voluntate stabilitum. (Non persuadet mihi vir doctus, hoc fuisse consilium Poëtæ. Sed vel serio, ad tempus certe, ab Epicuri grege se confert ad saniorem de providentia sententiam: aut ludum sibi facit suo cum tonitru Jovem. Prius puto verius. Vide ad vs. 5. *Gesn.*)

PARCUS Deorum cultor et infrequens,

Numinum rarus et remissus venerator fui quidem; cum vesana philosophia eru-

Ode tertia Libri secundi in Ed. Sanadoni. Titulum præfigunt vetusti codd. Torrentii: *Præsentes se Deos agnoscere, quos philosophando negarit;* alii ap.

NOTÆ

Metrum idem quod Od. IX.

1 *Parcus Deorum*] Quoniam de religione et cultu numinum agit, hinc περὶ θεῶν, ὡς περὶ θεῶν locuturus, un-

Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relictos: namque Diespiter,
Igni corusco nubila dividens

ditus aberro; jam vero contra velificari adigor et dimissam viam relegere. Enimvero Jupiter fulguribus nubes findens per sudum intonantes equos ac velocem currum

Jani, *Ad se ipsum, de Dei potentia et Fortunæ.*—5 Nic. Heinsius ad Ovid. Met. VIII. 173. et in Advers. lib. II. cap. 4. p. 236. emend. *atque iterare cursus Cogor relectos*, et sic Bentl. Sanad. et Kidd. probante Gesnero; improbantibus vero Baxter. Jani, et Klotz.—6 '*Igni corusco nubila dividens, plerumque* distinguunt Venet. 1590. Ascens. Lamb. Fabr. Heins. Steph. Rutg. Fab. Dacer. Cun. et Sivr. Sed id absurdum præbet sensum. Recte itaque *dividens Plerumque, per p. &c.* Bang. Obss. Philol. vol. II. p. 1435. Creech.

NOTÆ

dique congerit et cumulat quicquid gravitatis esse potest in verbis, in figuris, in sententiis. Eas passim attende, lector, et consectare.

2 *Insanientis sapientiæ*] 'Οξύμωρον. Sic in Ajace Sophocles ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. S. Gregor. Nazianzen. ἄσοφος σοφία. Tull. Philip. I. 'insepultam sepulturam.' S. Aug. de Civit. Dei XVII. 13. 'insipienter sapere.'

3 *Erro*] Ex Epicuri disciplina, omnes spernens religiones in gravissimum errorem impegi. Cic. de Nat. Deor. I. 122. 'Epicurus ex animis hominum extraxit radicitus religionem, cum Diis immortalibus et opem et gratiam sustulit. . . . Tollit id quod maxime proprium est optimæ præstantissimæque naturæ. Quid enim melius, aut quid præstantius bonitate et beneficentia? qua cum carere Deum vultis . . ., neminem ab eo amari, neminem diligi vultis . . . Quanto Stoici melius, qui a vobis reprehenduntur?' Et n. 124. 'At etiam Epicuri liber est de sanctitate. Ludimur ab homine non tam faceto, quam ad scribendi licentiam libero. Quæ enim sanctitas, si Dii humana non curant?' &c.

Nunc retrorsum Vela dare] Metaph. a nautis, qui a recto se aberrasse cursu intelligentes, in contrarium jam convertuntur.

4 *Iterare cursus Cogor relictos, &c.*] Fateri cogor hunc a Diis orbem regi, resque humanas ab iis curari: adeoque Stoicam disciplinam amplexus, Epicuri dogmata erroresque abjicio. Namque video non solum coactis et collisis nubibus fulgura et tonitrua fieri, sed puro etiam cœlo; quod cum præter naturam sit, divinum esse oportet: hinc ergo sapientior effectus Jovis potentiam, numen, iramque revereri disco. Vide Cic. de Divinat. II. n. 43. et 44. Lucret. lib. VI. paulo post initium, &c.

5 *Diespiter*] Jupiter, diei pater dictus. Varro de Ling. Lat. IV. A. Gell. V. 12. Macrob. Saturn. I. 15. 'Jovem lucis auctorem accipiamus: unde et Lucetium Salii in carminibus canunt: et Cretenses Δία τὴν ἡμέραν vocant: ipsique Romani Diespitrem appellant, ut diei patrem.'

6 *Igni corusco nubila dividens*] Cic. de Divin. cit. lib. II. 'Nonne perspicuum est, ex prima hominum admiratione, quod tonitrua jactusque ful-

Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum;
Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx, et invisi horrida Tænari

frequenter impulit: quo terra gravis, errantesque fluvii, quo Styx atque odiosi Tæ-

ad Lucr. VI. 95. Talbot. Pine, Baxt. Bentl. San. Jones. et Lessing. Et videntur sic Scholl. Nam Acr. 'qui nubilo cœlo coruscare consuevit' et

NOTÆ

minum extimuissent, credidisse ea efficere rerum omnium præpotentem Jovem..... Placet Stoicis eos anhelitus terræ qui frigidi sunt, cum fluere cœperint, ventos esse: cum autem se in nubem induerint, ejusque tenuissimam quamque partem cœperint dividere atque disrumpere, idque crebrius facere et vehementius, tum fulgura et tonitrua existere: si autem nubium conflictu ardor expressus se emiserit, id esse fulmen,' &c.

7 *Per purum*] Sic opinati veteres ea tonitrua, quæ sereno aëre fierent, esse portentosa, et tristia minari hominibus; taliaque in libro Augurum notabantur velut ominosa, et a Jove aliquid monstrante immissa. Quare hic ab Horatio afferuntur ut certum divinitatis argumentum. Homer. Odyss. Υ. 123. ex eo quod stellis micante cœlo, tonitru factum erat, monstri quidpiam alicui a Jove ostendi, conjicitur et infertur: Ζεῦ, μεγάλ' ἐβρόντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος, Οὐδέ ποθι νέφος ἐστί· τέρας νύ τεῳ τόδε φαίνεις. *Jupiter, graviter e cœlo tonuisti stellato, Neque usquam nubes est: ostentum hoc certe alicui præbes.* Virgil. Georgic. I. 487. 'Non alias cœlo ceciderunt plura sereno Fulgura.' Cic. de Divin. I. n. 18. 'Aut cum terribili perculsus fulmine civis Luce serenanti vitalia lumina liquit.' Plin. II. 51. 'M. Herennius Decurio sereno die fulmine ictus est.' Sueton. Tit. cap. 10. 'Sabinos petit aliquanto tristior, quod sacrificanti hostia aufugerat, quodque tempestate serena tonuerat.' Vide et Alex. ab Alex. V. 13. et Turneb. IX. 9. et 13.

Tonantes Egit equos, &c.] Secundum vulgi opinionem, fulmen erat ac tonitru, Jove currum cum impetu per aërem agente. Supra Od. XII. in fine. Hinc Græcis dictus *καταβάτης, descensor;* et Latinis 'Elicius;' quod putaretur curru suo invectus in nubes descendere, unde gravi sonitu fulgura et tonitrua eliceret; ac fulmen jacularetur.

9 *Quo bruta tellus, &c.*] Fulminante Jove, summa et infima commoventur. Servius in Æneid. V. 102. 'et tremefacta solo tellus,' &c. ita scribit: 'Loquente Jove stupor elementorum ostenditur. Nam quod in motu est, quiescit; et contra terra movetur quæ est immobilis;' ibidemque locum hunc Horatii affert. Cœl. Rhodig. III. 29. ait, fulmine mox petendos prius hebetari. Potest igitur *bruta tellus* explicari, hebes, immobilis, sine sensu, stupens, iners.

10 *Styx, et invisi horrida Tænari Sedes*] Ipsi quoque Inferi, tonante Jove, obstupescunt. *Styx*] Palus, aut flumen Inferorum. *Tænarus*] Laconiæ promontorium, ubi per specum et hiatum ingentem descensus est ad Inferos, si Poëtis fides.

Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis
Mutare, et insignem attenuat Deus,
Obscura promens: hinc apicem rapax

nari aspera domicilia, terminusque Atlantis quassantur. Potest numen infima supremis commutare: excellentem etiam deprimit, attollitque humilia. Inde rapida

Porphyr. 'qui non nisi nubilo tonare solet.'' *Jani.*—11 Ed. Sivr. *Atlantæusque.*—13 Vulgata lectio est *insignem;* sic Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. omnes alii Bentl. Helmstad. omnes Lambini, Cruquii, Torrentii et aliorum, cum edd. Venett. Aldd. Glarean. Baxt. Heins. R. et H. Steph. Mitsch. et Comb. 'Sed jure offenditur elegantiæ sensus, quod inter *ima, summa,* et *obscura* est *insignem.* Vix ab Horatio tanta negligentia expectari poterat. Itaque *insigne* emend. Bentl. e codice Regin. et sic Franeq. item edidit Cun. Sed neque sic satis eleganter congruunt verba 'ima,' 'summa,' 'insigne,' 'obscura.' Itaque *insignia* felicissime conj. Cun. Animadv. c. XVI. p. 305. ut per Synizesin efferendum sit *insignia,* solenni Poëtis ratione; e. g. Virg. Ge. IV. 243. Æn. VI. 33. Vid. Cun. Et sic dederunt San. et Jones. probante Klotz. Lectt. Venus. p. 227. Nec dubito, quin sic Horatius scripserit; sed facile inde librarii, offensi quatuor syllabarum verbo, effinxerunt *insigne* vel *insignem;* quemadmodum in Virgiliano loco, Æn. VI. 33.' *Jani. insigne* Wakef. et Kidd. *insignia* Bipont. et Wetzel. *insignes tenuat* conj. ap. Jones. *Mutare, si quicquam attenuat, levis Mors hora* conj. With.—14 Franeq. et Sax. *hic apicem, &c.* Sax. habet etiam, *huic apicem.*

NOTÆ

11 *Atlanteus finis*] Limites Occidentis ad mare Atlanticum, Atlantemque montem. Vide supra Ode XXXI. vs. 14. ibique Not.

12 *Valet ima summis Mutare*] Stoicum plane agit. Apud Laërt. lib. I. Chilon interrogatus, quid ageret Jupiter, respondit: 'Deprimit excelsa; attollit abjecta.' Senec. Thyest. Act. III. Chor. 'Ima permutat brevis hora summis.'

13 *Insignem attenuat Deus*] Ex Hesiod. Op. init. per Jovem mortales sunt obscuri clarique, nobiles et ignobiles; alius extollitur, alius deprimitur elatus: præclarus minuitur, obscurus augetur, superbus desiccatur, &c. Βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει· Ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει, κ.τ.λ.

14 *Obscura promens*] Eos, qui latebant ignoti et abjecti, erigens, provehens, jamque nitescere ac fulgere imperans. Psalm. LXXV. 'Hunc humiliat, et hunc exaltat.' Senec. Thyest. 612. 'Omne sub regno graviore regnum est. Quem dies vidit veniens superbum, Hunc dies vidit fugiens jacentem..... Res Deus nostras celeri citatas Turbine versat.'

Hinc apicem rapax Fortuna, &c.] Opes, dignitates, diadema, summum Imperium ab isto aufert, et alteri tradit.

Apicem] Proprie est insigne Sacerdotum apex, ex Festo. Valer. Maxim. 'Sulpitio inter sacrificandum apex e capite prolapsus eidem sacerdotium abstulit.' Ovid. ex Ponto IV. 3. 49. 'Ludit in humanis divina potentia rebus: Et subito casu, quæ valuere, ruunt.' Vide Juvenal. Sat. VI. 604. et seq. Item Sat. X. 56. et seq.

Fortuna cum stridore acuto
Sustulit; hic posuisse gaudet.

sors culmen aufert, cum strepitu resonante; hic vero deposuisse delectatur.

NOTÆ

15 *Cum stridore acuto*] Volubilis Fortunæ rotam, ejusque rapidæ conversionis stridorem notat. Et quidem non sine gravi mortalium concussione, perturbatione, querimonia, fiunt illæ mutationes, quibus Imperia ab his ad illos transferuntur.

ODE XXXV.

AD FORTUNAM.

Post Varianam cladem, qua exercitus P. R. cum ipso duce Quintilio Varo a Germanis deletus est, ingens Romæ trepidatio fuit, adeoque magnus tumultuum metus, ut Augustus ipse furiata mente identidem exclamaverit: Quintili Vare, legiones redde. Quæ mala Poëta in hac Ode impotentiæ Fortunæ tribuit; quam tandem precatur, ut præterita mala futuris successibus resarciat. (Etiam hæc conjectura videtur non valde firma. Nihil aliud, quam locum de Fortuna tractat Poëta. *Gesn.* Nempe de Fortuna Antiate, qualis quidem fuerit in templo Antii. *Zeun.*)

O DIVA, gratum quæ regis Antium,

O Dea, quæ caro dominaris Antio, parata hominem morti obnoxium aut ex infimo

Ode sexta Libri tertii in Ed. Sanadoni. Inscriptio in vet. cod. Torrentii,

NOTÆ

Metrum idem quod Od. IX.

1 *O Diva*] Fortuna, quam nos imprudentes facimus Deam, tametsi 'nullum numen habet,' ut ait Juvenalis in fine Sat. X. et Sat. XIV. 315. huic tamen omnia stulti assignant; atque, ut ait Plin. II. 7. 'Toto mundo, locis omnibus, omnibusque horis, omnium vocibus, Fortuna sola invocatur; una nominatur, una accusatur, una agitur rea, una cogitatur, sola laudatur, sola arguitur, et cum conviciis colitur: volubilis, et cæca etiam existimata, inconstans, varia, indignorum fautrix. Huic omnia expensa; huic omnia feruntur accepta: et in tota ratione mortalium, sola utramque paginam facit. Adeoque obnoxiæ sumus Sortis, ut Sors ipsa pro Deo sit, qua Deus probatur incertus.'

Gratum quæ regis Antium] Equestri Fortunæ templum erat Antii, valde quidem famosum, tum ob multa principum virorum dona, quibus erat exornatum, tum præcipue ob Antianas Sortes, de quibus Sueton. Caligul. cap. 57. 'Monuerunt et Sortes Antianæ, ut a Cassio caveret.' Macrob. I. 23. 'Vidimus apud Antium promoveri simulacra Fortunarum ad danda responsa,' &c. Alii *gratum* dici volunt, ob amœnum ádeo secessum, ut eo cogitarit Nero sedem transferre Imperii. Vide Strab. lib. V. Cic. ad Attic. IV. 8. scribit, 'Antio nihil quietius, nihil altius, nihil amœnius.'

Antium] Urbs fuit Latii maritima,

Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit solicita prece
Ruris colonus; te dominam æquoris,
Quicumque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.

loco erigere, aut arrogantes victorias mutare in clades: tibi votis anxiis supplicat inops agricola: te maris potentem orat quisquis mare Carpathium fatigat navi

Ad Fortunam, quæ Antii colitur; Edd. vett. *De Fortunæ potentia.*—2 Mentel. *vel imo extollere.*—5 ‘ Pro *Te* hic et in seqq. semper ponit *Quam* Jo. du Hamel, ut vs. 1—28. unam efficiant phrasin. Pessime!’ *Jani.*—6 *Te domina*

NOTÆ

Volscorum caput, Neronis patria, classe potens: nam cum interdictum mari esset Antiati populo sæpius rebelli, ‘ Naves Antiatium partim in navalia Romæ subductæ, partim incensæ, rostrisque earum suggestum in foro exstructum adornari placuit: Rostraque id templum appellatum.’ Liv. VIII. 14. In tutela Fortunæ erat, quæ ibi religiose colebatur. Quo pertinere non abs re videatur quod narrat Livius VI. 9. Animus Camilli ‘ rei majori, Antio, imminebat.... sed quia nisi magno apparatu, tormentis, machinisque, tam valida urbs capi non poterat; relicto ad exercitum collega, Romam est profectus ut Senatum ad excidendum Antium hortaretur. Inter sermonem ejus (credo, rem Antiatem diuturniorem manere, Diis cordi fuisse) legati ab Nepete ac Sutrio auxilium adversus Etruscos petentes veniunt, brevem occasionem esse ferendi auxilii memorantes. Eo vim Camilli ab Antio Fortuna avertit,’ &c.

2 *Præsens vel imo tollere de gradu, &c.*] Potens et parata derepente ac subito ‘ ima summis mutare, insignem attenuare, obscura promere, apicem inde rapere non sine strepitu ac stridore acuto, atque illic ad arbitrium ponere:’ ut est in Ode superiori, quem locum cum isto confer, studiose lector. Vide et Macrob. v. 16. ubi sic habet: ‘ Fortunam Homerus nescire maluit, et soli decreto, quam μοῖραν vocant, omnia regenda committit; adeo ut hoc vocabulum τύχη in nulla parte Homerici voluminis nominetur. Contra Virgilius non solum novit et meminit, sed omnipotentiam quoque eidem tribuit: quam et Philosophi, qui eam nominant, nihil sua vi posse, sed decreti sive providentiæ ministram esse voluerunt.’

5 *Te pauper ambit, &c.*] Quisque tuam opem invocat; tuum ambit favorem agricola, nauta, mercator, miles, &c. Vide Pindar. Olymp. Od. XII. ubi, Σώτειρα Τύχα· Τὶν γὰρ ἐν πόντῳ κυβερνῶνται θοαὶ Νᾶες, ἐν χέρσῳ τε λαιψηροὶ πόλεμοι, Κἀγοραὶ βουλαφόροι. *O servatrix Fortuna, a te in mari gubernantur celeres naves, in terra vero rapida bella, et conciones consilium ferentes.*

7 *Bithyna*] Metonym. pro qualibet alia navi. Seu quod Bithyni rei nauticæ peritissimi, ναυτικώτατοι, apud Eustath. in Dionys. seu quod frequens erat negotiatio ad eam Asiæ

Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Urbesque, gentesque, et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens

Bithyna. Te ferox Dacus, te errantes Scythæ, civitates etiam, et nationes; necnon Latium bellicosum, et matres regum barbarorum, atque tyranni purpurati venerantur. Ne pede noxio subvertas columnam subsistentem; neve plebs aggregata ad

var. lect. ap. Jones.—12 'Post *tyranni* multi punctum ponunt, et sequentia aiunt esse preces pro Augusto, vel Imperio R. alterutrum enim *columnam stantem* interpretantur. Sic v. c. Marcil. Cruq. Desprez. Baxt. Sanad. alii: sed male.' *Jani.*—13 *Injurioso o ne* var. lect. ap. Jones.—14 Locher. *ne populus.* 'Horatius hic gravi morbo laborat, pessime habitus ab ineptis librariis, ut se ipsum miser vix agnoscat. Hæret et æstuat Bentleius. Nunc enim pro *frequens* conj. *fremens;* [ita conj. etiam Sanad.] nunc pro *cessantes* substituit *cursantes;* tandem rogat, quinam sint illi, quos populos fremens concitat, atque locum desperatum relinquit. Lacerum Virbium facile restituerimus, si legamus parva mutatione, *S. c. ne populos premens In pace cessantes ad arma, &c.* Pro *neu* scripsi *ne*, quia illud nihil habet, quo referri possit. Pro *populus frequens* reposui *populos premens*, facili admodum librariorum lapsu, qui cum forte in cod. *fremens* pro *premens* invenissent illud, in *frequens* permutarunt, solenni aberratione, vel, quia *populus premens*, quid sibi veliet, non

NOTÆ

Minoris regionem Euxino mari circumfusam, Propontidi vicinam, Thraciæ adversam, &c. Similiter pro quolibet mari ponitur *Carpathium* dictum ab Insula Carpatho, Cretam inter et Rhodum, hodie *Scarpantho.*

9 *Te Dacus asper, &c.*] Te nationes omnes, o Fortuna, colunt. Daci, gens bellicosa, ad Istrum seu Danubium fluvium, Transylvania, Moldavia, Valacchia hodie continentur.

Profugi Scythæ] In plaustris vagantes, nullam habentes sedem fixam et stabilem. Justin. XLVIII. 7. de illis: 'Ne spes quidem præmii foret ex hoste vago, non pecuniæ tantum, sed etiam sedis inope.' Infra III. Od. 24. 'Campestres melius Scythæ, Quorum plaustra vagas rite trahunt domos, Vivunt,' &c.

10 *Latium ferox*] Bellis inclytum, ac vel una Roma Gentium et Orbis domina superbum. Virgil. Æneid. v. 730. 'Gens dura atque aspera cultu Debellanda tibi Latio est.'

11 *Regumque matres barbarorum, &c.*] Sic Ode I. dixit, 'bella matribus detestata.' Metuunt nempe filiis matres nunquam non, deprecanturque mala quævis humanitus accidentia.

12 *Purpurei metuunt tyranni*] Et bene quidem, memores hunc esse Fortunæ ludum, alta deturbare, humilia sublevare. Et quod ait Juvenalis Sat. x. 112. 'Ad generum Cereris sine cæde ac vulnere pauci Descendunt reges et sicca morte tyranni.'

14 *Stantem columnam*] Ne subruas Imperium Romanum jam stabilitum, vel Imperatorem feliciter omnia moderantem. Neve facias ut seditiones

Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te semper anteit serva Necessitas,
Clavos trabales et cuneos manu

arma quietos, ad arma provocet, ac Imperium labefaciat. Te nunquam non præcedit dura necessitas ænea manu ferens clavos prægrandes, et cuneos: adest etiam

capiebant, et initialibus literis vs. 15. vetustate erasis (forte hoc vel simili modo, *ace cessantes, &c.*) insulsum illud *arma* inepte subjecerunt. *In pace cessantes* dixit ut Lucan. v. 35. 'quietos in longa pace.'' *Jever ad Lucan.* I. 93. —17 Pro *sæva, serva* habent Scholl. quatuor Blandd. Div. et Sil. ap. Cruq. duo Bentl. duo Bersm. Harl. 3. 4. 6. Altt. 1. 2. Lipss. tres, Dess. 2. Pulm. 1. 3. Gott. Sax. Venet. 1478. Baxt. Gesn. Jones. Burm. et Wakef. Et probant Fr. Luisin. Parerg. I. 22. Mattius Opin. III. 5. Pierius lib. XLVIII. c. de clavo, ex antiquis libb. *sæva* omnes Lambini, omnes Torrent. Bentleii Græv. Leid. Zulich. Regin. Petrens. Gal. Battel. et a m. pr. Reg. Soc. Harl. 1. 2. 5. Mentel. Fran. Mart. et Mald. Cruq. Lips. 1. Venet. 1492. 1590. Ascens. Locher. Basill. Et sic Landin. Marcil. Cruq. Torr. Lamb. Fabric. T. Fab. Ro. et H. Stephh. Heins. Dacer. Bentl. Cun. Sanad. Delph. Schrevel. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Kidd. et Comb. 'Multa utriusque lectionis auctoritas, et mature variasse oportet libros. Possit omnino Necessitas dici *serva* Fortunæ, instar lictoris ejus jussa exequens, πρόπολος τύχης. Sed haud dubie *sæva* præstat, ut simplicius et magis conveniens toti imagini, clavis, cuneis, severo unco, manui aënæ. Sic et 'dira necessitas' est inf. III. Od. 24. 6. *Servæ* idea nescio quid arguteli habet, et, si tamen cui placuerit, jam in *anteit* cogitari queat. Lectio *serva* gratior est acumini, *sæva* sensui lyrico.'

NOTÆ

populus movens quietas res perturbet, atque ita pessum eant quæ videntur modo firma et ære perenniora.

17 *Te semper anteit serva* [*sæva*] *Necessitas*] Quidam legunt *serva Necessitas*, quasi Fortunæ famula. Sed apage. Sic enim et III. Od. 29. 'Fortuna sævo læta negotio.' Et Od. XXIV. ejusdem libri, 'dira Necessitas.' Ita Sophocles, in Ajace, ἀναγκαίαν τύχην vocat. Et Laberius apud Macrob. II. 7. necessitatem Fortunæ pariter adjungit, his versiculis: 'Necessitas, cujus cursus transversi impetum Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt, Quo me detrusit pæne extremis sensibus? .....Fortuna, immoderata in bono æque atque in malo,.....Nunc me quo dejicis?' Huc et facit quod Aristot. rerum causas enumerat hasce quatuor, Naturam, Necessitatem, Fortunam, Mentem.

18 *Clavos trabales et cuneos manu Gestans aëna, &c.*] Talem Antii referunt in Fortunæ templo fuisse picturam, qua exhiberentur varia illa instrumentorum genera, clavi, cunei, unci, plumbum liquidum, &c. seu cruciandis reis, seu rebus firmandis ac stabiliter defigendis idonea. *Clavos trabales*] Hi ferrei sunt, ingentes, et validi, quibus trabes figuntur: unde proverb. 'trabali clavo figere,' pro, 'firmiter stabilire.' Cic. in Verrem, VII. n. 32. Erasm. Chiliad. 'Herculanus nodus:' et Noster cit. III. Od. 24. 'clavos adamantinos,' eodem sensu, 'figi' a necessitate, ait. Item pali sunt lignei præacuti, quibus olim et modo apud immanem Turcam homines transadacti peri-

Gestans aëna; nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.
Te Spes et albo rara Fides colit
Velata panno; nec comitem abnegat,

uncus, et liquefactum plumbum. Te reveretur Spes, et Fides infrequens, candido panno cooperta: neque recusat tibi adhærere, quandocumque mutato pallio ædes

Jani.—19 Edd. vett. *ahena;* multi codd. et edd. recentt. præter Wakef. *aëna.* Vide ad I. 33. 11.—20 Mentel. et unus Cruq. *lividumque;* Venet. 1492. Ascens. Ald. Locher. Cuning. et Sanad. *liquidumve.*—22 Brod. *nec comitem abne-*

NOTÆ

muntur. Ammian. Marcell. lib. XVI. 'Trabalibus telis capita discissa quorumdam,' nimirum, ut ait paulo ante, 'cum, flexis ensibus, feriendi non suppeterent instrumenta, ipsis barbaris tela eorum vitalibus immergebat.' Itaque trabalia illa tela stipites erant acuti per suffixi corporis caput eminentes.

Cuneos manu Gestans aëna] Stabilitatem ac firmitatem notat *manus ahena*, item *cuneus* ferreus, quo solebant stringi compedes, manicæ, et pedicæ. Duobus etiam cuneis simul adactis aliquid magis astringitur. Unde Plaut. Stich. Scen. 9. 'vel inter cuneos ferreos,' scilicet in arcto, parasitus ait accumbere se posse. Cuneis præterea res finduntur ac scinduntur: his etiam rei velut clavis affiguntur cruci. Sic apud Cicer. Tuscul. II. 22. Prometheus a Vulcano se affixum Caucaso queritur: 'Jovisque numen Mulcibri ascivit manus. Hos ille cuneos fabrica crudeli inserens, Perrupit artus,' &c. Clavi nimirum ad crucem ligneam, cunei ad lapideam, inquit Theodor. Marcilius.

20 *Uncus*] Seu quo rei trahebantur ad scalas Gemonias, seu quo annecti ac teneri firmiter aliquid solet.

Liquidumque plumbum] Hoc notum est et affuso cruciatos aliquando reos; et ferreas manus, uncos, cuneos arctius alligari, tenaciusque adhærere. Arnob. contra Gentes, lib. VI. 'Quid miserius aut infelicius his esse poterit, quam si eos in basibus ita unci retinent, et plumbeæ unctiones?'

21 *Te Spes, &c.*] Hæc solet afflictos sustentare, et solari adversis pressos. Hi enim sperantes meliora, Fortunamque rotæ conversione benigniorem fore, præsentes ærumnas æquiori ferunt animo.

Et albo rara Fides colit Velata panno] Licet enim rari sint in adversis amici, aliqui tamen reperiuntur interdum fideles usquequaque. Sic *fides colit* Fortunam, *nec* adversanti refragantique se *comitem negat.* Et ob hoc forte dicitur *albo Velata panno;* id est, simplex, sincera, non fallax: vel quod albo velabant panno caput, qui fidei sacrificabant. Alii locum hunc interpretantur de Candidatis, adepta dignitate parum curantibus ea persolvere quæ tum maxime promiserant, cum magistratum ambirent. Quod mihi quidem longe petitum videtur. Tuum esto judicium, lector sagax et erudite. Virgil. Æneid. I. 296. 'Cana fides.' Quo tamen loco significare videtur antiquam fidem.

22 *Nec comitem abnegat, Utcumque mutata, &c.*] Id est, non deserit fides amicos, etiam cum ab eis recedit Fortuna, mutata cum vestibus mente;

Utcumque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum et meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis amici,
Ferre jugum pariter dolosi.
Serves iturum Cæsarem in ultimos
Orbis Britannos, et juvenum recens

magnatum adversa deseris: plebs autem instabilis, et meretrix perfida contra fugit: amici quoque jugum simul portare fraudantes abscedunt, post exhausta ad fæcem usque dolia. O Fortuna, incolumem præsta Cæsarem proficisci meditantem adver-

get.—24 Unus Bersmanni et Dess. 2. *linquens;* pro quo Bentl. conj. *vertis,* h. e. concutis, affligis, improbante Jani. Vide L. Bos Animadv. ad Hor. p. 32. 'Legendum conjicio, *Te S. et a. r. F. c. V. panno; n. socium abnegat, U. m. p. Mente domos, &c.* Hoc sensu: Fides te colit, Fortuna, qualiscumque fueris, sive bona, sive mala, neque abnegat socium vel amicum in rebus adversis, cum mente mutata, non amplius favens, eum deseris et destituis. 'Abnegare socium' est prodere, deserere, destituere; negare suum amicum esse, ut eleganter ait Ovid. II. ex Pont. VI. 24. Ad vocem *Socium* ascripta glossa, i. e. *comitem,* tandem textui irrepsit.' *Jever ad Lucan.* I. 681.—25 *Et vulgus* emend. Bonfin. *ut meretrix* Brod. quomodo conj. Cuning.—29. 30 Bentl. conj. *in ultimos, Oro, Britannos,* barbare putans dici: *ultimos Orbis Britannos.* Eadem de causa Cuning. emend. *in ultimi Orbis Britannos;* With.

NOTÆ

quando miseros reddit eos, qui beati erant; et facta jam inimica linquit domos potentium, et alio migrat.

25 *At vulgus infidum et meretrix, &c.*] Veri quidem amici in adversis perinde ac in secundis manent fidi, et juvare perseverant. At hæc paucorum virtus est. Alii enim e multis et e vulgo amicum fovent quamdiu felix est: reflante vero Fortuna protinus avolant. Inprimis autem meretrix datæ fidei immemor abscedit; et quanquam utriusque status calamitosi nimirum et fortunati 'jugum ferre pariter' spoponderant, 'dolosi' tandem apparent. Nam 'diffugiunt siccatis cum fæce cadis,' ubi quæstus nulla spes amplius; atque ut est in proverb. 'fervet olla, vivit amicitia.' Et Ovid. de Pont. II. 'Vulgus amicitias utilitate probat.' Ecclesiastici cap. VI. 'Est amicus socius mensæ; et non permanebit in die necessitatis.'

29 *Serves iturum Cæsarem, &c.*] Antii fortasse tum diversantem Antiati Fortunæ commendat, tumque, ut videtur, illic meditantem eam in Britannos expeditionem, de qua Dio lib. LIII.

Ultimos Orbis] Virgil. Eclog. I. 67. 'Et penitus toto divisos orbe Britannos.' Vide infra, III. Od. 4. 33.

30 *Et juvenum recens Examen, &c.*] Apposite Marcilius observat duplicem hic ac diversum Augusti consulatu belli apparatum notari: alterum in Britanniam (Majorem nempe, sive Angliam) ductu et auspiciis ipsius Augusti: alterum in Arabiam Felicem ductu Ælii Galli: ex Dione cit. lib. LIII. Plin. VI. 28. &c. Strabon.

Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum et sceleris pudet
Fratrumque: quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum juventus

sus ultimos terræ Britannos: serves etiam novum agmen adolescentium, formidabile quidem orientalibus regionibus ac mari Erythræo. Heu pudet vulnerum criminisque, et fratrum a fratribus interfectorum. Ecquid exhorruimus nos homines sævi? quid impii dimisimus non violatum? a quo manum cohibuerunt adolescentes ob reve-

in ultimos Nobis Britannos.—33 *Heu heu* omnes Torrentii codd. præter unum, Pulmanni Gemblac. 1. Franeq. Lipss. duo, et Exc. Sax. *Heü*, quasi disyll. unus Torrent. omnes Cruquii præter unum, duo Pulmanni, Venett. et Locher. Vide ad I. 15. 9. *ac sceleris* Cuning. et Sanad. *Eheu c. heu sceleris* conj. ap. Jones.—34 Lips. 3. *dira* pro *dura.*—36 *Linquimus* Harl. 5. 6. Dess. 2. et Locher. *manus* Harl. 5. 6. et alii quidam codd. et Venett. 1478. 1559. unde plurimas editt. occupavit; et sic Lamb. Glarean. Fabr. Rutg. Heins. Steph. Fab. Burm. Dacer. Baxt. Bond. Schrevel. et Delph. Sed *manum* omnes Cruquii præter unum, Lipss. tres, Franeq. Mentel. Gott. Sax. Brod.

NOTÆ

lib. II. et XVI. &c. Sensus est: Conscriptum in illa priori expeditione *juvenum Examen*, seu novum exercitum, ob Romani famam nominis jam tum *Eois timendum Partibus*, ac paulo post terrorem illaturum esse, Parthis, Medis, Persis, *Oceanoque Rubro*, Arabibus nimirum illi proximis. Nam 'ipsa peninsula Arabia inter duo maria Rubrum Persicumque procurrit:' ex Plin. mox cit. Ergo perperam alii interpretantur Oceanum Britanniæ Majori vicinum occidentis Solis rubescentem radiis: accipe vero sinum Arabicum, seu ipsum mare Rubrum, quod Græci Erythræum vocant, quoniam ἐρυθρὸς vel ἐρυθραῖος rubrum significat, scilicet ob terram rubram sive miniatam aquæ substratam, vel ab imminentibus ejusdem coloris montibus; unde Sole affulgente species rubra præbetur mari. Aliis ab Erythræo rege factum nomen placet. Eustath. in Perieges. Dionys.

33 *Eheu! cicatricum et sceleris pudet*] Inhonesta quippe sunt vulnera in bellis civilibus accepta; et quicquid adversus cives perpetratur, flagitiosum est ac pudendum. *Pudet* igitur et *Fratrum*, in contrariis, ut fit, militantium partibus, atque ita sæpius a consanguineis trucidatorum.

34 *Quid nos dura refugimus Ætas? &c.*] Nos hac ætate ferrea odiisque plusquam civilibus infesta viventes, armaque in propinquorum corpora immaniter exacuentes, quid mali ac scelesti patrare detrectavimus! quid infandi non attentavimus?

35 *Nefasti*] Execrandi, conscelerati, nefarii. Cic. de Legib. II. n. 21. 'Quæ augur injusta, nefasta, vitiosa, dirave dixerit, irrita infectaque sunto.'

36 *Unde manum [manus] juventus Metu Deorum continuit? &c.*] Legunt alii *manum*. Quos religio cohibuit ab audendo scelere, a violandis sacris, a

Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum.

rentiam numinum? Quæ non altaria polluerunt? O Fortuna hebetatos male nostros enses utinam nova incude fabrices contra Massagetas et Arabas, bene.

Pulm. Hunn. Gemblac. 1. 2. et Beller. Bentleii plurimi, Venet. 1492. Locher. Ascens. Flor. Torrent. Marcil. Talbot. Pine, Bentl. Cun. San. Jones. Gesn. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. 'In *manus juventus* homœoteleuton etiam jure displicet.' *Jani.*—39 'Vexatissimus a criticis versus! *diffingas retusum* haud dubie auctoritate maxime valet; sic enim omnes prope libri Mss. et edd. e. g. omnes Lamb. præter unum, Pulm. Hunn. Gemblac. 1. 2. et Beller. duo Blandd. Div. et Sil. ap. Cruq. omnes Torrent. Lipss. tres, Altt. 1. 2. Dess. 2. Franeq. Mentel. plerique Bentl. Locher. Venett. Basill. Brut. Fabr. Rutg. Heins. Fab. Dacer. Burm. Baxt. Sanad. et Jones. *defingas retusum* quidam Mss. et vett. edd. Bentl. Leid. et Regin. et sic Bentl. Cun. *defingas recusum* Lips. 4. *diffingas recusum* unus Bland. Cruq. et ipse Cruq. it. Marcil. h. *recudas* et *diffingas*, quemadmodum Virg. 'flexos incurvant arcus.' Sed quis ferre possit *recusum incude? defingas retusum* Mald. et Mart. Cruq. *defigas retusum* Urs. Lamb. et lib. ant. Canter. Nov. Lectt. VII. 30. *destringas* (unde alii *distringas*) *recusum* emendatio prior Lambini et in prima edit. lectio; laudato III. Od. 1. 17. 'Diffingere' esse dissolvere, corrumpere, interimere; in quo ita argutatur, ut vix Lambinum agnoscas. Strenue tamen eum sequitur Bentl. *defigas recusum*, posterior lectio Lambini. *diffindas*, h. e. deducas, refabrices et exacuas, emend. Cujac. Obss. XII. 18. *refusum* vir doct. in Obss. Misc. Burm. tom. IV. p. 381. *recoctum* conj. Bentl. h. e. denuo liquefactum, ut recudatur; uti Virg. Æn. VII. 636. &c. Audacter sane! Cf. Cuning. Animadv. cap. XVIII. p. 344. Vulgata lectio optimum aptissimumque sensum præbet, quem non agnovisse tam multos, stupendum.' *Jani.* *diffingas retusum* etiam Harl. 1. 2. 3. 4. 6. Bond. Schrevel. Delph. Bipont. Mitsch. Wetzel. Comb. et Wakef. *defingas retusum* Kidd. *diffingas retrusum* Harl. 5. *diffingas recusum* Vet. Comb.

NOTÆ

templis atque aris violandis, impieque diruendis.

38 *O utinam nova Incude diffingas retusum, &c.*] Quidam legunt *distringas*, et, *recusum*. Sensus est: O Fortuna, finge de novo et fabrica nobis gladios, gloriose quidem in hostes Imperii Romani stringendos: nam illi prius a nobis male *retusi* sunt adversus fratres, cives, propinquos: civiles discordias extingue semper funestas, ut externa duntaxat bella deinceps moliamur signaque Romana cum decore et gloria inferamus in Massagetas, Scythiæ populos, ubi nunc pars Australis Tartariæ; aliis autem, Paludem Mæoticam incolentes; quasi graves Getas appellatos: 'massa' enim, Scythica lingua, grave significat, ex Isidoro Origin. 9. Claudian. 'Massagetæque truces, duro gens aspera bello.' Item in Arabes gazis ac divitiis famosos. Arabia inter præcipuas Asiæ partes censetur. Terminos habet a Septemtrione Syriam et fluvium Euphratem, ab Oriente sinum Persicum, ab Occidente sinum Arabicum, a Meridie mare Arabicum, sive partem Indici Oceani. Porro ad rem præsentem facit quod ha-

NOTÆ

bet Strabo lib. VII. 7. 'Eo tempore,' inquit, 'Byrebistas Getarum tenebat Imperium, adversus quem Cæsar instruxit exercitum:' et quod Ammian. Marcellin. Arabiam vocat 'Getarum desertum.'

ODE XXXVI.

Gratulatur amico suo Plotio Numidæ ob reditum in patriam. Verisimile est eum fuisse Pompeianum, et Augusti gratia ab exilio rediisse; ob enormem Horatii lætitiam.

Et thure et fidibus juvat
Placare, et vituli sanguine debito
Custodes Numidæ Deos;
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen dividit oscula

Et thure, et Lyricis carminibus, et debito cruore vituli expedit litare Numinibus servatoribus Numidæ, qui jam incolumis ab extrema rediens Hispania, dilectis sociis oscula plurima, at nemini plura quam suavi Lamiæ partitur, recordatus adolescentiæ

Ode decima septima Libri tertii in Ed. Sanad. *De reditu Pomponii Numidæ* inscribitur in edd. vett. et sic Schol. Sed Cruquius ex vetust. Bland. restituit, *De reditu Plotii*, vel *Plautii Numidæ*. Pomponia gens cognomen Numidæ non habuit.—2 Veteres quædam membranæ *Pacare:* sed hæc duo verba

NOTÆ

Metrum idem quod supra Ode III.

Ad Plotium, vel, ut aliis placet, Pomponium, inscribitur Ode hæc. *Numida* vero cognominari videtur ab illa regione Africæ Libyæ interiori et Mauritaniæ finitima, in qua militaverat.

1 *Et thure et fidibus juvat, &c.*] Æquum est sacrum Diis facere, adhibitis, ex more veteri, thure et musica, vitulumque mactare Diis, ex voto pro felici reditu facto ab amico nostro Numida.

3 *Custodes*] Castorem et Pollucem navigationis, vel Mercurium peregrinationis, præsides. Unde hic sub nomine Ἐνοδίου colebatur, teste Hesychio.

4 *Qui nunc Hesperia sospes ab ultima*] Qui salvus rediit a bello Cantabrico. In ea Hispaniæ regione Oceano Septemtrionali proxima ab Augusti ducibus gestum est non semel nec valde feliciter bellum. Quo magis mirum, inde sospitem Numidam rediisse *Hesperia ab ultima.* Quod addit, *ultima*, Hispaniam clare designat: alias enim Italia quoque Hesperia dicitur; ut supra notavi ad Od. XXVIII. vs. 26. Vide ibi Not. Strabo lib. I. Hispani ad Occidentem vergunt maxime, μάλιστα Ἑσπέριοι, inquit.

6 *Dividit oscula*] Quotidiana quidem obviis familiaribus dabantur: at præcipue vel proficiscentibus, vel e peregrinatione redeuntibus. Cic. Epist. Fam. XVI. 27. ita scribit Tironi

Quam dulci Lamiæ, memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque simul togæ.
Cressa ne careat pulchra dies nota;

non alio ductore transactæ, et mutatæ pariter togæ. Ne lætæ dici signum desit

sæpissime confunduntur in antiq. scriptis.—7 *Arctæ* codex H. Steph. et Ed. Muret. improbante Jani: *pueritiæ* scribi vult Cruquius, nam non nisi in scansione esse Synæresin; et sic duo codd. Dorvillii ad Charit. p. 382. et duo Lipss. ap. Jani, qui putat recte etiam scribi *puertiæ;* esse enim Syncopen, ut in 'porgite,' 'surpuerat,' 'lamnæ.'—10 '*Thressa* emend. Jac. a Cruce Bonon. et amplexi sunt Erasm. Glarean. Murmell. Hermol. Barb. Cæl. Cur. Bonfin. quod Thracum potius mos fuerit, albis calculis notare dies felices; Plin. VII. 40. Sed cum recte vidit Bentl. notam Thressam tunc ambigue dici, et posse etiam nigram esse, tum omnium libb. lectio non deserenda, et modo recte explicanda.' *Jani.* *Pressa* conj. ap. Jones.—11 Harl. 1. 5. Lips. et

NOTÆ

suo: 'Oculos tuos, etiamsi te veniens in medio foro videro, dissuaviabor.' Sueton. Tiber. cap. 10. 'Paucos in digressu osculatus.' Et cap. 34. 'Quotidiana oscula prohibuit edicto.' Neron. cap. 37. 'Certe neque adveniens neque proficiscens quenquam osculo impertivit, ac ne resalutatione quidem.' Sic et sacræ litteræ: 'Salutate invicem in osculo sancto.' D. Paul. Rom. cap. XVI. vs. 7. ad 1 Cor. cap. XVI. D. Petr. 1 Epist. cap. V. vs. 14.

7 *Lamiæ*] De Ælio Lamia, supra, Od. XXVI.

Memor Actæ non alio rege puertiæ, &c.] Magnam animorum conjunctionem gignere hæc solent. Lamia et Numida, eodem pædagogo seu rectore usi, pueritiam simul exegerant; prætextam quoque deponentes pariter circa annum 17. togam virilem una sumserant, tum ex more, 'tandem custode remoto,' ut ait Noster ad Pisones. Sunt qui *puertiæ regem* interpretentur patronum potentem: sed quid hoc ad pueros? Alii creatum sorte regem inter pueros colludentes in βασιλίνδα, de qua Plato in Theæteto, Jul. Pollux lib. IX. cap. de Convivalibus Ludis, et nos postea 1 Epist. I. 59. ubi, 'At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,' &c. Melius certe alii intelligunt magistrum, sive inspectorem et curatorem, qui duobus aut pluribus pueris nobilibus instituendis præficiebatur: παιδῶναξ, quasi παίδων ἄναξ.

8 *Puertiæ*] Syncope. Sic 'lamnæ' pro 'laminæ.' Sic 'porgite' pro 'porrigite:' Virgil. Æn. VIII. 274. 'surpite' pro 'surripite:' infra, II. Sat. 3. et IV. Od. 13. 'porgam' pro 'porrigam,' teste Festo; et Sil. lib. IX.

10 *Cressa ne careat, &c.*] Dies ista, qua redditus mihi es, notetur læto signo, vel creta, albo nempe lapillo seu Cretensi; ex more apud Thracas instituto, lætas dies ac felices candido notandi calculo. Plin. VII. 40. Hinc legendum quidam putarunt, *Thressa;* sed male, ut notavi ad Pers. Sat. II. 1. Nec enim de cousuetudine Thracum hic agitur, sed de Cretensi nota felicitatis indice, candida nimirum. Sic postea II. Sat. 3. 246. 'Creta an carbone notandum?' Et Pers. Sat. V. 108. 'Illa prius creta, mox hæc carbone notasti.'

11 *Neu promtæ modus amphoræ*] Ad

Neu promtæ modus amphoræ,
Neu morem in Salium sit requies pedum ;
Neu multi Damalis meri
Bassum Threicia vincat amystide ;

Cretense ; neve prolato cado parcatur ; neque sit pedum cessatio ad ritum Saliorum. Neve Damalis plurimi vini bibax certet cum Basso poculis Thracibus : neve convi-

alii codd. cum Locher. et Venett. *Nec promtæ ;* Harl. 2. 3. 4. 6. Ascens. ceteri, *Neu promtæ.*—12 Harl. 1. 5. Lips. Locher. Venett. al. *Nec morem.*—13 Iidem codd. et Ascens. *Nec multi ;* Harl. 2. 3. 4. 6. aliique, *Neu multi.* ' Metuo ne hoc *neu* transponendis versibus occasionem dederit. Melius enim et aptius esset, si post vs. 10. sequerentur vs. 15. 16. quia tunc idea versuum 13. 14. naturali continuatione ducit ad vs. 17–20. Nisi putare malumus, talem perturbationem idearum lyricum poëtam decere.' *Jani.* Idem sentit J. Varlet.—13 Ab hoc versu nova Ode incipit in Ed. Sivriana, ubi legitur *da-*

NOTÆ

plenæ significationem lætitiæ, large bibendum ait ; simul et veterum tangit morem, quo amicos vel proficiscentes, vel e peregrinatione revertentes convivio excipiebant. Quæ quidem epulæ dicebantur viaticæ et adventitiæ.

12 *Neu morem in Salium sit requies pedum*] Nec omittantur tripudia et saltationes iis similes, quas exercent Salii Martis Sacerdotes a Numa Pompilio instituti, numero duodecim, e Patricio genere : a Tullo deinde Hostilio duplicati. Hi, ænea galea, baltheo, ac thorace armati, per urbem incedebant, gradu composito, atque ad tibiæ modulos subsilientes : unde nomen. Sacra illa cœnis quoque sumtuosis, cantibus, et symphonia opipare celebrabant. Vide plura apud Liv. I. 20. Jul. Poll. IV. 14. maxime vero Alex. ab Alex. I. 26. &c. Dionys. Halicarn. lib. II. sic habet : ' Hi autem Salii omnes saltatores sunt, et laudatores armatorum Deorum,' &c. Varro de Ling. Lat. lib. IV. sic habet : ' Salii a saltando, quod facere in comitio quotannis in sacris solent et debent.'

13 *Neu multi Damalis meri Bassum, &c.*] Ad convivium amica Numidæ Damalis invitata cum novo sic amatore consuescat, ut relicta veteris amici familiaritate, Bassi videlicet, non amplius cum eo certet bibacitate vinosa quidem mulier.

Multi meri] Cic. Fam. IX. 26. ' Non multi cibi hospitem accipies, sed multi joci.' Alii sic interpretantur : Bassus et Damalis certent poculis, nec in pergræcatione huic ille cedat.

14 *Bassum*] Is forte est Iambicus ille Poëta ad quem est Propert. I. Eleg. 4. et Ovid. Trist. IV. Eleg. 10. Ubi male *Battus* legitur ; Bassus enim vocatur apud antiquiores vitæ Ovidii scriptores : testis Scaliger.

Threicia amystide] Vel poculo valde capaci ; vel bibendi genere apud Thracas et Scythas usitato ἀπνευστὶ, sine respiratione, ἀμυστὶ, hiante et patente ore et rictu : unde ἀμυστίζειν dicitur is qui sic vinum ingurgitat, largo-haustu, ductim, confertim et confestim ; non autem sorbillando, vel lento ductu. Vide Plutarch. Sympos. Cœl. IV. 26. et XV. 6. Turneb. XVIII. 27.

Neu desint epulis rosæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos; nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis hederis ambitiosior.

vium rosis careat, nec apio constanti, nec fugaci lilio. In Damalin cuncti defigent aspectus lascivos: at Damalis ab novo non abstrahetur amatore, hederis hærentibus tenacior.

malis, litera prima minore. Vide ad vs. 17.—17 *Damalim* Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. Locher. Glarean. Wechel. Lamb. Cruq. Torrent. Schrevel. Bond. Delph. Baxt. aliæ edd. et vett. et recentt. *Damalim;* sed Rutgers. Fab. Cuning. Bentl. Jones. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. *Damalin.* Ed. Sivriana *damalin*, nam pro appellativo accipit *δάμαλις*, *juvenca*, hic et vs. 13. 18.—18 *Deponunt* unus Bersmanni, Lips. 4. Locher. Ascens. et Venet. 1492. —19 *Divellatur* Lips. 4.

NOTÆ

15 *Neu desint epulis rosæ*] Ad corollas nempe texendas ex epulantium more veterum, tum ad delicias, tum ebrietatis coërcendæ causa, ut notavi jam alibi, et mox dicam Ode XXXVIII.

16 *Neu vivax apium*] Diu virens, quodque *μένειν* propterea dicitur, ac inter coronarios flores censetur apud Athen. lib. XV. Vide II. Od. 7. 24.

Neu breve lilium] Brevi durans.

17 *Omnes in Damalin putres Deponent oculos*] Omnes in Damalin oculos amore languentes defigent, condent, ac veluti sepelient. At illa, contemtis amatoribus ceteris quidem omnibus, uni se addicet Numidæ.

Putres] Lascivos, libidine fractos. Pers. Sat. V. 58. ' Ille in Venerem est putris.'

Deponent] Timentium et languentium oculi dejecti ac depositi: contra securorum elati et recti. Propert. I. 1. 3. 'Tum mihi constantis dejecit lumina fastus, Et caput impositis pressit Amor pedibus.'

18 *Nec Damalis novo Divelletur, &c.*] Damalis in amore constans et fida non recedet ab unius Numidæ complexu, ei tenacius adhærens, quam hedera muro vel arbori.

ODE XXXVII.

Alcæum imitatus publicam lætitiam indicit ob voluntariam Antonii et Cleopatræ necem, quæ cruento bello finem imposuit.

NUNC est bibendum, nunc pede libero

Jam compotandum est, o socii; jam planta levi terra percutienda est: jam tem-

Ode decima quinta Libri secundi in Ed. Sanadoni. Libri quidam antt. inscribunt *De Victoria Cæsaris;* Locher. *De Augusti Victoria;* Venet. 1492. et Ascens. *De Augusti Victoriæ lætitia;* Fabric. ex codd. antiqq. *De Victoria*

Pulsanda tellus; nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas, depromere Cæcubum
Cellis avitis, dum Capitolio

pus adest epulis Saliaribus decorare Numinum lectos. Non licebat antea Cæcubum vinum proferre e cellis vetustis, dum Capitolio eversionem, et exitium Imperio Ro-

Alexandrina.—4 Quidam codd. Lambini, duo Lips. Locher. Venett. 1492. 1509. et Ascens. 'Forte punctum ponendum est post *tempus*, non vero post *sodales*, et *erat* cum *nefas* conjungendum.' Ita Dr. Parr, qui huncce conjecturam postea damnat.—5 *Ante hoc* Locher.—7 *Regina demens et ruinas* conj.

NOTÆ

Metrum idem quod supra Od. IX.

1 *Nunc est bibendum, &c.*] Post insignem illam ad Actium Augusti victoriam, superatumque Antonium cum sua Cleopatra, quæ Romanis dominari stulte appetebat, libere jam tripudiandum, hilariter epulandum est. De his Flor. IV. 11. Liv. lib. CXXXII. et CXXXIII. Plutarch. in Vita Antonii. Sueton. Oros. &c. Scilicet Imperio Romano Triumviris partito, Augusti sorori Octaviæ, quam duxerat uxorem, repudio remisso, Cleopatræ se amoribus immersit Antonius. Hinc iratus Cæsar bellum ei molitus, in Epirum copias transportavit, navalique prælio ad Actium Epiri promontorium commisso, Antonium et Cleopatram tam gloriose vicit, ut victos ad fugam, indeque ad ultimam rerum ac ipsius vitæ desperationem adegerit. Ob res tam præclare gestas, supplicationes etiam, ut videtur, ad pulvinaria Deorum institutas, indictaque lectisternia, gratulatur Augusto Romanisque Horatius hac Ode, ut et Epod. IX. Vide ibi.

2 *Nunc Saliaribus Ornare pulvinar Deorum, &c.*] *Tempus erat* vel enallage, pro, *tempus est;* vel, destinatum fatis hoc erat tempus, ad gratias Diis agendas, nostramque lætitiam exhibendam, tum lectos ac pulvinos in templis numinibus sternendo, tum opiparas celebrando cœnas et epulas, quales Saliis consuetæ et solennes, ut locum dederint proverbio: 'Saliares cœnæ,' id est, sumtuosæ. Vide supra Not. Od. XXXVI. ad vocem 'Salium.' Turneb. VII. 17. Alex. ab Alex. V. 27. Liv. passim de lectisterniis, quorum superstitionem insectatur Arnob. lib. VII. contra Gentes, his verbis: 'Lectisternium Cereris erit Idibus proximis. Habent enim Dii lectos, atque ut stratis possint mollioribus incubare, pulvinorum tollitur atque excitatur impressio.'

5 *Antehac nefas, depromere, &c.*] Laborante civilibus discordiis antea Republica, et fœmina jugum Romanis intentante, lætari non licebat, nec e cellis promere vina generosa, quale Cæcubum e Campaniæ fertilibus agris, prope Fundos et Amyclas urbes. Martial. XIII. 115. 'Cæcuba fundanis generosa coquuntur Amyclis.'

6 *Dum Capitolio Regina, &c.*] Dum Romano Imperio cladem moliretur Cleopatra Ægypti Regina, furiosa ambitione acta, solitis cubiculariis stipata, eunuchis nimirum, omnia sibi spondens, atque ob aspirantem fortunam animo impotenter elata.

Regina dementes ruinas,
Funus et Imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem

mano moliebatur Regina insaniens cum turma fœda hominum lue inquinatorum, nihil non sibi temere promittens, fortuna farente dementata. Verum fastum ejus

With.—9 Scaliger ad Auson. Idyll. XI. 48. Ed. Toll. p. 465. conj. *Contaminato congrege*, et sic edidit Cruquius ex tribus codd. manuscriptis, probante Barthio in Advers. LIX. 9. ut sit, *congrege morbo cont. turp. virorum*, i. e. congreges sibi habens morbosos contaminatos turpes viros: sed hanc conjecturam damnant Bentl. H. Steph. et Jani. *Imperio parabat Contaminato* jungit Marcilius.—10 Pro *Morbo virorum* Bentl. conj. *Opprobriorum*, h. e. hominum, qui humani generis opprobria sunt. Bentleii Insectator, qui Bentleianas Notas Anglice reddidit, (Lond. 1713.) ad 'luem veneream' h. l. alludere facit Bentleium. *Orbo virorum*, h. e. sine viris, conj. Bos Anim. ad Horat. p. 34. *Morbo Syrorum* conj. With. et sic Jones. in Var. Lect. *Semivirorum* codex Vossianus. Cf. Juvenal. III. 62. VIII. 159. Casaub. ad Pers. v. p. 185. Burm. et Heins. ad Ovid. Fast. II. 472. *quodlibet* Locher. Venett. et Fabric.

NOTÆ

7 *Regina dementes ruinas, Funus et Imperio parabat, &c.*] Recte observant docti Interpretes, mentionem hic Antonii fieri nullam, sed Cleopatræ duntaxat; tum quod e civili bello nulla triumphi manet gloria, tum quia vulgo dicebatur mulier Ægyptia Romanum affectare Imperium. Flor. IV. 11. ita scribit: 'Furor Antonii, quatenus ambitu non interiret, luxu et libidine extinctus est. Quippe post Parthos, cum exosus arma in otio ageret, captus amore Cleopatræ, quasi bene gestis rebus, in regio se sinu reficiebat. Hæc mulier Ægyptia ab ebrio Imperatore pretium libidinum Romanum Imperium petit; et promisit Antonius: quasi facilior esset Partho Romanus. Igitur dominationem parare, nec tacite; sed patriæ, nominis, togæ, fascium oblitus, totus in monstrum istud ut mente ita animo quoque et cultu desciverat,' &c.

9 *Contaminato*] Ex Donato, 'contaminare' est rem rei sic miscere, ut corrumpatur utraque, neutra permaneat; quod quidem spadonibus competit. Nam ex Greg. Nazianz. in Epitaph. Basilii Magni, inter mulieres viri esse videntur, inter viros autem sunt mulieres, ad obscœna vero quælibet paratissimi. Hinc sequitur, *cum grege turpium Morbo.* Quidam legunt *congrege*. Porro contaminati turpesque morbo, seu ob emasculationem, seu ob cinædicam fœditatem. Juvenal. Sat. II. 50. 'Hispo subit juvenes; et morbo pallet utroque.'

10 *Quidlibet impotens Sperare*] Sunt qui interpretentur, valde potens; sed alii melius; impar et impotens ambitionem frænare, quidlibet temere sperabat. Sic enim qui se continere ab illicitis nequit, sui dicitur non compos, et animi impotens; quoniam affectus, motus, cupiditates non valet coërcere, immo ab iis victus, huc illuc ut servus trahitur.

12 *Sed minuit furorem Vix una, &c.*] Bene scripsit quidam: 'Fortuna vi-

Vix una sospes navis ab ignibus;
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia volantem
Remis adurgens, (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Hæmoniæ,) daret ut catenis

imminuit unica navicula vix ab incendio salva: et animum Mareotico furentem ad veros metus compulit Augustus, quando fugientem ab Italia persecutus est remigatione, (tanquam accipiter teneras columbas, aut leporem velox insecutor per agros

—14 *Meroëtico* conj. Guyetus ad Lucan. x. 117.—15 Bentleius, nulla auctoritate, præfert, *ad veros timores*.—18 Venett. 1492. 1509. Ascens. et Locher. *ac leporem;* unus Bersmanni, *ut leporem*, uti conj. Cuning.—19 *Venatur* emend. With.—20 *Æmoniæ* multæ edd. vett. et sic Heins. Steph. Minel. Delph. Bond. Schrevel. Torrent. Cruq. Baxt. Gesn. et Wakef. *Hæmoniæ* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Venett. et al. item Jani, Mitsch. Bentl. Bipont. Wetzel. Comb. et Kidd. et sic etiam multi codd. Propertiani et Burm. Vulp. et Lachman. ad Propert. II. 10. 2. et in optimis codd. Strab. IX. p. 444. legitur Αἱμονία.—

NOTÆ

trea est; cum splendet, frangitur.' Itaque spes insanas, superbos fastus, et arrogantes animos tandem Cleopatra fregit, quando e classe tam numerosa vix ab incendio Romanorum navim unam eripuit, qua fugeret. Subtiliter hic a nonnullis intelligitur Augustus, qui fuerit unus sospes ab impuris illis Cleopatræ ardoribus, quibus deflagrarant Julius quidem Cæsar primum, ac subinde Antonius. Flor. cit. 'Prima dux fugæ Regina, cum aurea puppe, veloque purpureo se in altum dedit: mox secutus Antonius: sed instare vestigiis Cæsar, &c..... prope manu tenebatur. Prior ferrum occupavit Antonius. Regina ad pedes Cæsaris provoluta tentavit oculos Ducis frustra. Nam pulchritudo intra pudicitiam Principis fuit.'

14 *Lymphatam Mareotico Redegit, &c.*] Vel exquisito vino ex illa Ægypti regione, Mareotidi paludi vicina, apud Alexandriam; quod laudant Columella, Athenæus, Strabo, &c. et meminit Virgilius Georgic. II. 91. 'Sunt Thasiæ vites, sunt et Mareotides albæ.' Eo nempe, cum suo Antonio frequenter epulata, animum exhilarabat. Vel, regni Mareotici, id est, Ægyptii opibus nimium confisa, indeque velut cæco animi impetu abrepta ad quandam insaniam, cum jam sibi arrogat aliena, de propriis laboravit, sibique timuit, ne hostium præda fieret: quod revera contigit.

16 *Ab Italia volantem Remis adurgens, &c.*] Addente alas timore fugiebat celeriter Cleopatra: sed institit Augustus (teste Floro cit.) navibus Liburnis, quæ velocissimæ sunt, ut postea dicetur: hinc accipitri citoque venatori comparatur. *Ab Italia*] Porro illa abhorrebat, eo timens abduci ad hostilis triumphi pompam suo dedecore exornandam.

20 *Hæmoniæ*] Vel Thraciæ: sic dictæ ab Hæmo, seu Æmone nivoso

Fatale monstrum, quæ generosius
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras:
Ausa et jacentem visere regiam
Vultu sereno, fortis et asperas

Æmoniæ nivosæ,) ut in vincula conjiceret funestum portentum. Illa vero strenue mori volens, haud gladium exhorruit more fœmineo, nec reconditas celeri navigio terras requisivit. Sed fronte læta desperatum etiam regnum adire non verita est;

24 Bentleius, verbo 'reparare' offensus, conj. *penetravit oras*, ex Virg. Æn. 143. *ire paravit*, ingeniosius et elegantius Jani judice, conj. Bos Anim. p. 36. ut 'ibimus Afros' Virg. Ecl. I. *reseravit oras* conj. With. et Jortinus; Wakef. vero, *repedavit oras*, cum hac Annotatione: 'Vulgatam lectionem quis audebit in se suscipere defendendam? De nostra adi Titium ad Scriptt. Venat. p. 176. Ed. Burm.'—25 *Ausa at* Var. Lect. ap. Jones. *vacantem* pro *jacentem* ibid. *tacentem*, h. e. desolatam, vacuam, conj. Bentl. et sic unus Bersmanni.—26 *Vultu s. fortis, et, &c.* distinguunt quædam edd. vett. Lamb.

NOTÆ

monte; vel potius, Thessalicæ regionis Macedonibus proximæ ab Æmone Deucalionis filio nuncupatæ.

Daret ut catenis Fatale monstrum] Ut captivam aveheret Cleopatram Reipublicæ Romanæ fatalem et exitiosam; vel suæ gloriæ ac triumpho fatis reservatam. Addunt alii, thesauris ejus potiundi spem, insequendi causam fuisse.

21 *Quæ generosius Perire quærens, &c.*] Haud muliebrem animum sed virilem potius gerens in corpore muliebri, nequaquam more fœminarum ensis aciem expavit. Nimirum cum Augustus Alexandriam, obsessosque ibi Antonium et Cleopatram redegisset in suam potestatem; se quidem interemit Antonius: arripuit et Cleopatra gladium, quo sibi mortem inferret: sed prohibita est a Proculeio intra sepulcrorum claustra misso a Cæsare, qui vivam servare ad sui triumphi decus exoptabat. Plutarch. in Vita Antonii. Livius lib. CXXXIII. cit.

23 *Nec latentes Classe cita reparavit oras*] Nec in remotas Ægypti regiones clam aufugit, aut usquam latere voluit, sed Alexandriam recto cursu contendit.

Latentes] Cic. Agrar. II. n. 43. 'Quid Alexandria, cunctaque Ægyptus? ut occulte latet, ut recondita est?' Suum tamen postea damnavit errorem: intellexitque satius futurum fuisse cedere tempori, et in tutum aliquem locum se recipere, dum bellum repararet; conspirante præsertim in ejus auxilium tota Ægypto. Vide Virgil. Æneid. VIII. 707. et seq. et Servium in eum locum. Vide et Plutarch. Dionemque, tentatam ab ea fugam per sinum Arabicum, contra narrantes.

25 *Ausa et jacentem visere regiam, &c.*] Desperatum licet regnum ingressa nihil de superbia remisit: vultu sereno regiam adit, ibique in omni luxu versatur, teste Plutarcho.

26 *Fortis et asperas Tractare serpentes*] Cum in victoris potestate esset, morique constituisset, secretum mortis genus tentavit. Flor. IV. 11.

Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum;
Deliberata morte ferocior:
Sævis Liburnis scilicet invidens,
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

et constans sævas aspides attrectavit, ut nigrum virus corpore hauriret, morte constituta audacior. Nempe fœmina haud ignobilis ad magnificum Augusti triumphum Liburnis ferocibus velut privata devehi abhorrebat.

Cruq. Torrent. H. et R. Stephh. Heins. Fabric. Fab. Dacer. Burm. Cun. Baxt. Bond. Delph. Schrevel. et Comb. Sed *vultu sereno, fortis et* Venett. Asc. Locher. Bentl. San. Jon. Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. Vide Wakef. ad Virg. Geor. III. 30. 'Et sic recte dispungi, quomodo non viderint tot editores ex totius sententiæ structura, non assequor.' *Jani. fortis et aspidas* Var. Lect. ap. Jones.—28 Mentel. *Pectore combiberet.*—29 *Delibata m. ferocior Sævis Liburnis* jungunt Scholl. et edd. fere omnes vett. item Marcil. Nostram distinctionem servant Lamb. Cruq. Torrent. et recentt. et vindicat P. Victorius Varr. Lectt. x. 9.

NOTÆ

10. 'Cleopatra,' inquit, 'non jam de vita, quæ offerebatur, sed de parte regni laborabat. Quod ubi desperavit a Principe, servarique se triumpho vidit; incautiorem nacta custodiam, in Mausoleum se (sepulcra regum sic vocant) recepit: ubi maximos, ut solebat, induta cultus, in differto odoribus solio, juxta suum se collocavit Antonium, admotisque ad venas serpentibus, quasi somno soluta.' Similiter Plutarchus refert, omnium genera venenorum in damnatis expertam: anxiam autem fuisse, quod quæ cito extinguerent, crearent dolorem: quæ vero sine dolore essent, celeritate carerent: tandem vero deprehendisse aspidis morsum et cito et sine dolore enecare, gravato ex somno capite, et leni sudore per vultum diffuso. Ceterum nemini compertum est quo mortis genere Cleopatra obierit: puncturas tantum in brachio constat exiguas apparuisse. Hinc Augustus ejus simulacrum in triumpho duxit, admorso aspidibus brachio. De quo Propert. III. 10. 53. 'Brachia spectavi sacris admorsa colubris, Et trahere occultum membra soporis iter.'

29 *Deliberata morte ferocior*] Eo ferocior, quod mori quoquo modo statuerat. Adverte pluribus extolli Cleopatræ generositatem supra muliebrem sexum, ut hinc victori accedat et crescat gloria. Alias enim habere locum potuisset, quod scribit Virgil. Æneid. IV. 93. 'Egregiam vero laudem . . . si fœmina victa est.'

30 *Sævis Liburnis*] Non parum juverant Augustum in reportanda navali victoria Liburni Illyrii populi, Liburnæque naves celeritate insignes. Ex quo patet non cymbas quasdam aut naviculas bello ineptas fuisse, ut putarunt quidam: Suidas certe rostratas et constratas extitisse tradit, alia tamen quam triremes forma. Vide Veget. de Re Milit. lib. IV. Appian. lib. IV. &c.

Sævis] Si quidem Romam deportassent vivam ad hostis triumphum.

Scilicet invidens, Privata deduci superbo Non humilis mulier triumpho]

NOTÆ

Dio cit. lib. LI. ita scribit: 'Tantas inter calamitates regni memoriam retinebat, ut mallet nomine et ornamentis ejus retentis mori, quam, privata, vita frui.' Nihil itaque magis Cleopatra formidabat, quam triumphari, invidens Augusto illum quem tantopere anhelabat honorem, victam et vinctam scilicet Reginam per urbem Italiamque circumducendi in suo triumpho. Hinc aiunt, cum capta ab Augusto clementius de industria tractaretur, qua vero mente et consilio satis intelligeret, dicere solitam: 'Non triumphabor.'

ODE XXXVIII.

AD MINISTRUM.

Sumtuosa convivia Horatio minus arrident.

Persicos odi, puer, apparatus;
Displicent nexæ philyra coronæ:

O Famule, aversor Persarum sumtus. Non placent corollæ philyra colligatæ:

Ode decima Libri secundi in recens. Sanad.—1. 5 Marcilius ita distinguit:

NOTÆ

Metrum idem quod Od. II.

1 *Persicos odi, puer, apparatus*] Persarum luxus passim famosus ex Herodoto, Xenophonte, Plinio, Athenæo. Illi nempe vasa pretiosa in conviviis, lectos etiam discubitorios aureos et gemmeos requirebant. Patet ex Herodot. lib. IX. unguenta et odores amabant. Testis Plin. XIII. 1. obsonia exquisita, tibicines, ministros succinctos adhibebant. Ex Plutarch. novæ alicujus voluptatis inventoribus præmia dabant. Valer. Maxim. IX. 1. Cœl. Rhodig. VIII. 2. &c. 'Persæ et Medi omnium hominum maxime voluptatem ac delicias colere:' et paulo post: 'Omnium primi luxu celebres fuisse Persæ,' referuntur ab Athen. XII. 1. et IV. 10. Ex Theophrasto: 'Persarum Reges luxu effœminati ingentem pecuniæ summam per præconem iis pollicentur, qui novum voluptatis genus excogitarint.' Item ex Heraclide Cumano: 'Qui cœnanti Regi Persarum ministrant, loti omnes, pulchris induti vestibus assistunt, ac diei parte dimidia circa cœnæ apparatum occupantur.' Denique ex Xenophonte in Agesilao, sub finem: 'Apud Persas sunt qui totum orbem circumeant quæritantes quid Regi sit potu gratissimum; alii solerter inquirunt quid libenter edat, ubi et quomodo suaviter dormiat. Neque est facile dictu, quam anxie talia procurent.'

2 *Displicent nexæ philyra coronæ*] Coronatos epulari veteres assuetos constat: sed et luxum in texendis arte et labore corollis istis fuisse non minus certum est. Ait vero Horatius odisse se sumtuosas ac operosas has etiam coronas, quæ vel texerentur e floribus ac foliis inventu difficilibus, vel necterentur magno labore et apparatu.

Philyra] Tenui membrana, quæ corticem inter et lignum tiliæ arboris

Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.

omitte perscrutari quibus in regionibus durent rosæ serotinæ. Inprimis studeo, ne

NOTÆ

succrescit. Hac utebantur tum ad nectendos flores, tum ad lemniscos appendendos. Plin. XVI. 14. 'Inter corticem et lignum tenues tunicæ, multiplici membrana, e quibus vincula tiliæ vocantur: tenuissimæ earum philyræ, coronarum lemniscis celebres, antiquorum honore.' Et XXI. 3. 'Crassus dives, primus argento auroque folia imitatus, ludis suis coronas dedit. Accesserunt et lemnisci, quos adjici ipsarum coronarum honos erat . . . Claudius Pulcher bracteas etiam philyræ dedit.' Angel. Politian. Miscell. cap. 72. ita scribit: 'Philyræ usus percelebris olim in texendis coronis: e philyris etiam fiebant lemnisci, id est, fasciolæ e coronis pendulæ.'

Coronæ] Hæ fiebant e frondibus ac floribus hederæ, rosæ, violæ, lauri, lilii, narcissi, myrti, &c. hisque discuti ebrietatem, et capitis dolores credebant, seu constringendo, seu refrigerando. Plutarch. Sympos. III. 1. 'An inter potandum coronis floreis ac sertis utendum sit,' multis disputat: ait vero, 'Hedera crapulam restingui . . . amethysto herba sicut et gemma vinolentiam retundi . . . vinum si quando caput tentaverit, florum auram auxiliari, et munire adversus crapulam; eo quod flores calidi leniter spiramenta laxantes spiraculum vino præstant: frigidi vero modice stringendo repellunt inhibentque evaporationes: ceu viola, et corona ex rosis,' &c. Et ex his aliisque ibidem compluribus concludit, coronis floreis inter pocula usos propterea veteres. Athen. III. 21. jubet ex Archestrato, 'perpetuo coronis inter cœnam caput omnifariis redimiri.' Sed XV. 5. ex Aristotele et Aristone, affirmat: 'Antiquos ob capitis gravitatem et dolorem a vini potu vinculum temporibus adhibuisse, quod eam ligaturam prodesse crederent: posteros autem, ornatus et oblectamenti gratia, coronas in compotationibus excogitasse.' Et paulo post, ait: 'capitis dolori florum fasciculos ac serta mederi suo compressu et vinculo.' Plin. XXI. 3. jam cit. sic habet: 'Apud Græcos de coronis scripsere Mnestheus et Callimachus Medici, quæ nocerent capiti: quoniam et in hoc est aliqua valetudinis portio; in potu atque hilaritate præcipue, odorum vi surrepente fallaciter,' &c. ubi etiam refert Cleopatram per illitas veneno coronas Antonio insidiatam. Ex illis vero quæ ante dicta sunt, Ovid. Fast. V. 337. ita canit: 'Ebrius incinctis philyra conviva capillis Saltat, et imprudens utitur arte meri.'

3 *Mitte sectari, rosa quo, &c.*] Ne labores ad investigandas rosas extra tempus, texendasve e raris floribus coronas. Athen. cit. in conviviis roseas coronas commendat. At eas, cum natura negat, luxuriose sectantes ita corripit Seneca Epist. 122. an vivunt contra naturam, qui hyeme concupiscunt rosam? Et qui aquarum fomento calentium, et calorum apta mutatione (vel potius, 'imitatione,' id est, imitando calorem æstivum, qui a natura est, ex Lipsio ibid.) bruma lilium florem vernum exprimunt?

Simplici myrto nihil allabores
Sedulus, curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

quicquam laboriose adhibeas ad myrtum solam. Neque vero tibi famulo myrtus indecora, nec mihi subter densam vitem perpotanti.

HOR. *Persicos odi . . . moretur.* PUER. *Simplici myrto?* HOR. *Nihil allabores.* PUER. *Sedulus curo,* i. e. curabo, ut jubes. HOR. *Neque te, &c.* Unus codex Bersmanni, *nihil ad labores.*—6 Bentl. emend. *Sedulus cura*, i. e. cave: quod placet Klotzio Lectt. Venus. p. 236. sed pro ablativo. *Sedulus curæ* Harl. 2. et Bodl. ap. Bentl. et sic Cuning. Sanad. Jones. et Francis; *Sedulus coro* codex Vossianus; et *Sedulus oro* Petrensis. *Sedulus; ruri neque te* emend. With. *Sedulus cur o, &c.?* alia conj. With.—7 Alt. 1. *neque me bibentem Vite sub arcta;* alii codd. *sub arta;* et sic Vet. Comb. Venett. Bentl. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. et Kidd. Vide Broukhus. ad Tibull. I. 5. 53. Drakenb. ad Sil. Ital. VII. 280. Stoëber. ad Manil. p. 525.

NOTÆ

5 *Simplici myrto nihil allabores, &c.*] Nihil volo præter myrtum, itaque ne quid ultra quærere ad convivii hilaritatem satagas. Intelligit autem vel myrti ramum, quem olim convivæ alter alteri porrigebant, suam quisque edendo cantilenam: ex Plutarcho in Sympos. et Victorio XVI. 2. ubi sic scribit: 'Qui in conviviis olim carmina cantabant, myrtum laurumque manu tenebant; laurum, qui versus Homericos recitarent; myrtum, qui Æschyli, Simonidis, Stesichori.' Vel implexam simpliciter e myrti surculo coronam. Athen. cit. XV. 5. 'Jam inde voluptatibus illecti homines, præter eam vim, qua ebrietatis incommodis medetur corona e floribus, oculorum quoque et narium delectationem expetiverunt: ac tum maxime coronam myrteam, quæ astringit, et vini arcet exhalationes; tum etiam e rosis, quæ gravitatem capitis sedat, et æstuantes potione refrigerat, usurparunt.' Et cap. 6. 'Herostratus myrtos extemplo virentes consecravit in æde Veneris, ejusque dicata imagine, spectatissimos civium ad epulum vocavit in delubrum, eorumque singulos corona donavit myrtea, quam Naucratiten appellarunt.' Additque, nihil aliud esse coronam illam ab Anacreonte gestatam, præter myrteam adjectis rosis: verumque se arbitrari, quod prodidit Philænides, e myrto coronam meri vapores prohibere; e rosis autem, refrigerando vim habere leniendi capitis dolores.

6 *Neque te ministrum Dedecet myrtus*] Tu quoque satis decorus et ornatus mihi videbere simplici myrto, cum mihi potanti ministrabis. Persæ contra more suo luxuriosi pueros seu ministros in conviviis optabant succinctos et lemniscatis coronis exornatos. Alex. ab Alex. v. 21. ait pariter; 'Festis diebus coronatos cum lemniscis veteres epulari consuevisse; fercula quoque lautiora a coronatis item ministris afferri solita cum cantu et tibicine.' Athenæus autem XV. 10. ex Philoxeno sic refert: 'Aqua lavandis manibus allata est: molliusculus puellus argenteo gutto quem tenebat affudit: deinde coronas advexit tenues e puris myrti ramis, magno labore contextas.'

7 *Neque me sub arcta Vite bibentem*]

NOTÆ

Mihi pariter sufficiet myrtus simplex considenti quidem et hilariter bibenti, non ut Persæ sub lacunari splendido, sed sub vitis umbraculo, sub humili et arcta vite, id est, sub palmitibus et pampinis pergula intextis et suffultis: *sous la treille.*

EXCURSUS

AD CARMINUM LIB. I.

[EX EDIT. JANI.]

EXCURSUS I.

AD I. OD. 1. 3—28.

Constitutum est, statim ad primum Carmen, quæ attendere debeat in elegantissimis illius imagunculis, pluribus docere adolescentem, quo et, quæ de picturis lyricis diximus, planius intelligere, et omnino acuere suum de pulchritudine judicium discat: quod et ad ceterorum Horatii Carminum virtutes recte sentiendas adjumento ei fore arbitror.

Primum advertat animum, quanto cum dilectu in quamvis picturam, speciali fere notione quadam, tanquam linea, adumbratam, eos tantum colores Poëta intulerit, quos maxime nitere intellexisset; ut in suavissima eademque fortissima brevitate, quæ picturarum lyricarum prima virtus est, coram intueri omnia videamur. Deinde, quam exquisitis utatur verbis, reique, quam ante oculos habet, accommodatis, nunquam vel humilioribus vel elatioribus; quomodo pro rei subjectæ natura nunc magnifice, vs. 6. 8. nunc molliter, vs. 19. 26. nunc horrende, vs. 15. 24. nunc heroice, vs. 23. loquatur. Tum magna Carminis virtus cernitur in varietate et copia: dum illud, unice amare, beatissimum se credere, quod toties erat exprimendum, nova semper, cuivis studio propria ratione Poëta extulit, atque omnino ita variavit conversiones structuramque verborum in quavis pictura, ut et sine fastidio, et maxima cum voluptate novitatisque admiratione, earum seriem satis longam contueamur. Denique semper cujusvis studii vel vanitatem, vel molestiam, uno alterove verbo molliter tetigit quasi subridens Poëta, ut vs. 7. 18. 20. 24. 26. 27. non, quo contemneret ea omnia, quibus alii beati essent, sed ut et, quanta vis esset cujusque studii in homines, et, quanto superior esset sua ex ingenio poëtico voluptas et gloria, eluceret.

EXCURSUS II.

AD I. OD. 4. 7—12.

Vix potest exprimi, quantopere argutati sint in his versibus explicandis Intpp. dum vel omnia allegorice, aut, Baxteri verbo, διλόγως exponere studuerunt; vel nimia doctrina facillimum sensum obruerunt. Facile corrumpuntur atque abripiuntur tali interpretandi ratione juvenum fervida ingenia, enervantur pulcherrimi Poëtarum loci. Quare ut, si in similia inciderint, retinere discant assensum suum, quasdam super his versibus interpretum nugas illis proponere placet.

Scholiastæ per *Nymphas* mulieres, per *Gratias* virgines intelligi volunt, quæ vere redeunte in publicum prodire, ambulare, saltare, ludere, amari rursus incipiant. Sic et Lambinus, Cruquius, T. Faber, cum genero et opinionum hærede Dacerio, aliique. Cruquius adeo *graves Cyclopum officinas* de incalescente tunc virorum adversus fœminas ardore videtur accipere. Theod. Marcilius omnia refert ad Kalendas Martias, s. Matronalia, omni genere lætitiæ a fœminis acta. Eorum gaudiorum viros severos non fuisse participes, hilariores autem et mulierosos, bellam venaturæ occasionem nactos, inter illas Veneres et Gratias partem voluptatis cepisse; et sic maritos incubuisse fere negotiis (' Vulcanum ussisse officinas'), at uxores illis cornua fecisse. Doctrinam vultis? *Imminentem Lunam* idem Marcilius ait esse *novilunium*, νουμηνίαν, i. e. Kalendas. Sic et D. Heinsius: ἱσταμένης σελήνης, i. e. ἱσταμένου μηνὸς, quod sit initium mensis, cum Luna inchoëtur; et intelligit Kalendas Apriles, Veneri sacras. Molestior omnibus est C. Barth. Adversar. XL. 3. ad rationes adeo physicas et astrologicas Venerem et Lunam revocans. Quis non sentit, talibus argutiis totum venustissimum phantasma deleri, totam picturam interire? Nam utra quæso imago magis poëtica et lyrica est? fœminarum et puellarum idea, an Veneris cum Gratiis et Nymphis phantasma? Vulcanus cum Cyclopibus, an mariti Romani? Luna supra caput lucens, an Kalendæ e fastis? At, inquis, quid? si utramque ideam, cum Venerem, Gratias, Nymphas, tum puellas mulieresque, simul cogitem? Non equidem intercedo: possunt omnino multis lectoribus in mentem venire fœminæ ac puellæ, cum de Nymphis ac Gratiis legunt. Sed velim ostendat mihi aliquis, ideo et Horatium de puellis Romanis cogitasse, et, quod caput est, ideæ ejus exprimendæ illi fuisse hoc loco consilium. Profecto tali interpretandi modo tandem ad perversissimam Baxterianarum dilogiarum rationem deferemur. Qua culpa neque ipsum Sanadonum ad h. l. eximere possum, qui, licet phantasma poëticum ipsum non subvertat, tamen simul innui læta per tres inde a Kalendis April. noctes puellarum in Veneris honorem Pervigilia arbitratur.

EXCURSUS III.

AD OD. X.

DE MERCURIO.

Non est animus, ne quis erret, enarrare hoc loco omnem de Mercurio fabulam; nam ea ipsa partim satis est nota, partim peti aliunde potest. Constitutum potius est, super Mercurio philosophari, si quidem uti tam arroganti vocabulo licet, i. e. unde ductæ sint, quas de eo concepissent veteres, ideæ, suspicari, atque, unde illi tot munera sint, ut omnium Deorum maxime distractus sit ministeriis (vid. Lucian. Dial. Deor. xxiv.), investigare. Neque vero, nisi de Græco et Romano Mercurio, loquemur, missis super Ægyptio litibus et opinionibus eruditorum; quod istum inprimis, cum hujus Carminis, tum aliorum in Poëtis Græciæ et Latii locorum causa, nosse debemus: quanquam, ut fit in Mythologia, attributa plurima Ægyptii, sive is fuerit Thoth, sive Anubis, Græcia et Roma derivarit in suum.

Mercurius, eximium antiquæ Sapientiæ Mythologicæ exemplum, symbolum haud dubie fuit τοῦ Λόγου, h. e. et *Rationis* mentisque, (τοῦ νόου), et, quæ sine mente esse non potest, *Orationis;* et sic eorum omnino, quibus præstant brutis animantibus homines. Ex hac idea, ut fieri solet, omnia Mercurii attributa, unum ex altero, fluxerunt. Nam primum, cum crederent veteres, mentem humanam esse ex anima s. sensu mundi decerptam particulam, et sic ex natura divina velut emanasse (vid. Ill. Heyn. Exc. xiii. ad Æn. vi.); cum intelligerent, quantum quamque excelsum esset Λόγος beneficium sibi a Diis immortalibus tributum, cujus ope docti essent et sapientes, Artes ac Scientias indagarent, profundissimas res investigarent, Religionem voluntatemque Deorum cognoscerent, cum ipso cœlo commercium haberent, meliorem et humaniorem cultum sensim acciperent; facile factum est, ut Mercurius 'Deorum Nuntii' et quasi μεσίτου inter cœlum terramque munere ornaretur, ut religionem et sacrificia constituisse diceretur (vid. Oisel. Tab. lxxv. n. 10. 12.), reperisse Artes et Scientias plurimas, Mathesin, Geometriam, Astronomiam (vid. Diod. Sic. lib. i. p. 14. 15.), omni denique humanitatis elegantiæ præesse crederetur, et ob id ipsum pulchra fere ac juvenili forma in monumentis esset. Memorandus h. l. inprimis etiam locus Ammian. Marcell. xvi. 10. 'Julianus ... occulte Mercurio supplicabat (quem mundi velociorem sensum esse, motum mentium suscitantem, Theologicæ prodidere Doctrinæ); ... post quæ ut ardua et seria terminata, ad procudendum ingenium vertebatur,' &c.

Deinde antiqua et admodum philosophica traditione Loquelæ s. Sermonis ope exculti ac formati prisci homines creduntur. Cic. de Orat. i. 8. 'Ut vero jam ad illa summa veniamus, quæ vis alia (præter Eloquentiam) potuit aut dispersos homines unum in locum congregare, aut a fera agrestique vita ad hunc humanum cultum civilemque deducere?' vid. et Horat. i. Sat. 3. 99. Unde intelligitur, cur 'formasse recentes homines,' illis sermonem, et, quibus hic exprimitur, literas scripturamque dedisse, feratur Mercurius.

Tum facile apparet etiam, cur Eloquentiæ præsit Mercurius, atque inprimis nobilissimo ejus generi, Poësi, in qua præterea summa ingenii humani gloria, antiquissimaque sapientia est (vid. I. Od. 1. 29.). Cic. de Or. I. 46. 'Ejus artis (Eloquentiæ) . . . cujus cum ipsa natura magnam homini facultatem daret, tamen esse Deus putatur, ut et ipsum, quod erat hominis proprium, non partum per nos, sed divinitus ad nos delatum videretur.' Et vid. Horat. II. Od. 17. 29.

Porro, cum et Prudentiæ s. Sapientiæ civilis et vero Eloquentiæ vi, urbes ac civitates constituantur, leges, judicia, jura describantur, bella ac dissidia componantur, firmentur societates, pax quæratur et conservetur; Mercurii in his omnibus insignes partes esse oportebat. Hinc 'Mercurius Pacifer' in nummis, cum caduceo, dirimendæ Discordiæ instrumento (vid. Isidor. VIII. 11.), item cum oliva (vid. Oisel. Tab. XLIII. n. 7. 8.); hinc Securitatis publicæ custos; et hinc deinceps 'viarum' ac 'peregrinantium' tutor (vid. Lippert. Dactyl. Mill. I. P. I. 142.).

Deinde, cum prisci homines, durum genus, bruto furore, instar belluarum, bella inter se gererent, post, cum ad humanitatem fingerentur, sensim cœperunt et dolo ac strategemate uti, et exercendo corpus fingere viresque firmare, quo essent adversariis in vera pugna superiores. Hæc origo 'Palæstræ.' Quod utrumque cum ad formandos homines pertineat, in eoque prudentia civilis cernatur, inde et doli bellici et Palæstræ inventor tutorque Mercurius est. Erant et in omnibus Græciæ civitatibus bene constitutis gymnasia, in quibus Mercurio templa et statuæ collocatæ essent.

Mercaturæ etiam, quæ et ad conjunctionem ac societatem hominum pertineat, et multa ingenii solertia opus habeat, præest Mercurius, lucri Deus. Unde in monumm. occurrit rostro navali insistens (Lipp. Suppl. Dact. I. 200.), cum Fortuna sociatur (Causei Mus. Rom. tom. I. Tab. XLVI., p. 32.): vid. ad I. Od. 35. 6. ejusque caduceus cum anchora jungitur (Lipp. Dact. Mill. II. P. I. n. 130.).

Quoniam omnino sic omnia, in quibus ingenii solertia cernitur, Mercurio tribui proclive est, hinc Deus est omnis 'doli' ac 'fraudis,' in qua callidum acumen est, qua imponitur et illuditur aliis, vel prudentia civili ac bellica postulante, vel animi tantum oblectandi innocentisque joci edendi, aut ingenii ostendendi causa: quo referenda, e. g. furta jocosa, præstigiæ, illusiones sensuum, &c. Quod universum cum Græci κλοπὴν, Latini *furtum* dicant ipseque Mercurius inde ληϊστὴρ, φιλητῶν ὄρχαμος, *fur*, *furibus aptus*, *&c.* audiat; fuerunt, qui, decepti vocabulorum, quorum Græcum et Latinum usum nescirent, speciali et notiori significatione, eum furum ac latronum, malo sensu, Deum facerent. Pessime hoc! Qui possit Deus tam nobilis (κύδιμος Ἑρμῆς), Deorum Nuntius, Deus Pacis ac Securitatis publicæ, qui et præest civitatibus bene constituendis ac regundis, qui auctor est Religionis, esse idem tutor tam turpis rei, tam perniciosorum hominum? Nusquam, neque in monumentis neque in Poëtis antiquis, recte quidem intellectis, hunc infamem characterem Mercurius habet: vid. Spenc. Polymet. Dial. VIII. p. 108. Omnino et in fraude mala, furtoque vetito, solertiæ locus est; sed quis tandem characterem hominum, vel præclarissimis Numinis alicujus donis abutentium, in Deum ipsum transferat? Verum idem acci-

dere etiam video, ut hoc utar, Baccho et Veneri. Non est ex antiquis ideis Bacchus ita ebriosus ac profligatus, Venus ita turpis, ita impudica ac nefanda, ut nostra ætas sibi informare solet. Vid. Spenc. Polym. Dial. IX. p. 131. Ill. Lessing. Wie die Alten d. Tod geb. p. 55. Winkelm. G. d. K. p. 166. Non possunt satis talia moneri adolescentes.

Porro cum Musicam, (cum Gymnastice,) maximam habere vim ad formandos homines, et necessarium esse ad salutem reipublicæ constituendam adjumentum, crederent veteres (vid. Platon. de Republ. lib. III. p. 519. sq.); illa etiam (sive proprie, sive pro Eloquentia et Poësi prisca accepta) ad Artes pulchras sit referenda, atque ad honestas oblectationes, in quas incidere necesse erat homines humaniores factos; facile lyræ inventor, et vel hinc etiam Poëtarum Deus Mercurius declaratus est.

Itaque, si quis hoc sibi proponet, omnia, quæ ad Ingenium et Eloquentiam, ad Sapientiam, Doctrinam, Solertiam spectent, Mercurio esse attributa, si, quæcumque hactenus observata sunt, mente tenebit, facillimum erit, omnia cetera declarare; v. c. cur Mercurius barbatus occurrat in monumm. Etruscis (Winkelm. G. d. K. p. 88.): np. ob prudentiam senilem: cur alatus sit: nam nil mente ac sermone velocius: cur Mercurius Minervam amplectens sit in monumm. (Causei M. R. tom. I. Tab. XLVIII. p. 32.): cur utrique communia fuerint sacra: cur mixtas adeo posuerint in Gymnasiis e Mercurio et Minerva statuas, 'Hermathenas' dictas (vid. Cic. Att. I. 3.): np. ob exercendas æque corporis ac animi vires: cur Veneris et Gratiarum πάρεδρος sit; vid. I. Od. 30. extr. cur et in monumentis bene elaboratis ipse vultus solertissimum acutissimumque Deorum prodat.

Sed quid sibi denique vult Mercurius ψυχοπομπὸς et χθόνιος (vid. ad Nostri Carm. vs. 17. sqq.)? Una idea ex altera derivari in Mythis solet. Cum igitur Mercurius semel esset Nuntius ac Minister Deorum, proclive erat, eum illorum jussu ac voluntate animas ad Inferos ducere. Accedit, quod 'bona Mens Religioque,' (Mercurii donum!) omni memoria animæ vitam corpori superstitem promisit mortalibus. Si altius repetere rem velis, possis et sic eam expedire, quod, cum humani ingenii mentisque formam a cœli temperie solisque virtute pendere putarent, Mercurium adeo pro ea solis virtute, et vel pro sole ipso accipere interdum Theologia antiqua videatur (cf. Macrob. Saturn. I. 19.); ut e sole nunc supra caput nunc infra pedes nobis versante Mercurius ὀλύμπιος et χθόνιος ortus sit. Ceterum ex hoc denuo Mercurii munere fluxit, quod præest Magicis artibus, et Necyomantiæ; denique quod Expiationibus aptissimus est. Vid. ad I. Od. 2. 41. et ad 10. extr.

EXCURSUS IV.

AD OD. XV.

VINDICIÆ PARIDIS ET HELENÆ.

Magna urgentur hodie infamia Paris et Helena, cujus si in veritatem inquiramus, longe alium utriusque nobis informare cogamur characterem. Paris quidem, ut ab hoc incipiam, jam apud Romanos Poëtas, atque in ipso nostro Carmine, est mollis homo, imbellis, turpiter effœminatus, voluptate et

luxuria prorsus diffluens. Longe diversus est Paris Homericus. Non ille caret virtute, animosus ac fortis est multis locis; v. c. in pugna cum Menelao, Il. Γ. 328. sqq. quam heroica et sanæ mentis plena oratio præcedit vs. 59. sqq. vulnerat Diomedem, Λ. 368. Eurypylum, ib. 580. loquitur et agit, ut vir, N. 580. Euchenorem interficit, ib. 668. Sed est simul pulcher, formosus, elegans, amore affectus, nec tam asper, quam ceteri heroës; qui eum idcirco παρθενοπίπαν, ἄναλκιν, γυναιμανῆ appellant: quia alienissimum ab heroicis ac Homericis temporibus moribusque erat, delicias in amore facere, aut exquisitiorem aliquem affectum concipere.

Qui post Homerum res Trojanas tractarunt Poëtæ, lyrici inprimis ac tragici, vel minus vel magis recesserunt ab Historiæ fide; nam pro suo quisque consilio ingenioque characteres Homericos et omne Iliadis argumentum ornarunt, variarunt, inflexerunt: et in quamcumque formam diffinxerunt: quod illi, qui Heynianum Virgilium, ut par est, edidicit, ex Excursu I. ad Æn. II. notissimum esse debet. Itaque ab illorum Poëtarum nonnullis multo majore etiam virtute insignitus fuisse Paris videtur; quod vel ex Ovid. Her. XVI. extr. item ex Hygini, (qui ex veteribus Tragœdiis plurima decerpsit,) Fabula XCI. et CCLXXIII. colligas: alii vero, et tragici et lyrici, ita ejus characterem diffinxerunt, ut mollissimus Asiaticus homo exiret. Sunt ex talibus exemplis plurima Poëtarum Latinorum loca expressa (vid. Virg. Æn. IV. 215. XII. 99.), et haud dubie Nostrum etiam Carmen. Quo pertinent quoque perpetua in universos Trojanos, ut molles et effœminatos, conjecta probra, orta cum ex fama de eorum opulentia, tum ex Phrygum cum illis permutatione, qui luxu et mollitie infames erant, quod primi in Minore Asia opibus excellerent.

In Helenam multo etiam injustiores hodie sunt. Impudicam sibi illam, impuram, abjectamque ac protervam fingunt, quæ animo levi ac in maritum perfido statim ultroque secuta sit Paridem abducturum. Plane hoc repugnat illi ejus characteri, quem ex antiquis scriptoribus nobis fingere debemus. Ibi enim eam agnoscimus pulcherrimam non solum, sed et honestam, verecundam, ac nobilis animi fœminam, quæ Menelaum constanter amaret, quæ diu reluctata cederet tandem formosi blandique Paridis illecebris, invitoque et attonito potius, quam læto animo, ab eo abduceretur. Cf. Ovid. Her. XVII. Hinc plurimæ illæ lacrymæ, hinc illa pœnitentia, ille pudor, illud insuperabile prioris viri desiderium, quod in Helena Homerica et Euripidea observatur: vid. Homer. Il. Γ. 140. 172. et nobilis locus vid. 399. sqq. item Euripid. Troad. 919. sqq. Idem Euripides Helenæ innocentiam Fabula, quæ ejus nomen præfert, declaraturus, toto quidem cœlo ab Homerica narratione aberrat, sed tamen non potuisset sic eam describere, nisi verecundiæ nomine nota fuisset. Neque alii Poëtæ talem ejus vituperationem habent, nisi, quod causam fatalem fuisse dicunt eversæ Trojæ. In ipso nostro Carmine nihil cum invidia aut contemtu adversus illam dictum reperias. Denique, si quid in se admisit vitii, illud omne ad muliebrem imbecillitatem referendum erit.

EXCURSUS V.

AD OD. XXXV. Vs. 17. Sqq.

Locus nuperis virorum doctorum disputationibus nobilissimus; in quo nos ita h. l. versabimur, ut primum, quam in Observatt. posuimus explicationem, amplius illustremus et confirmemus, deinde attingamus super ipso loco Summorum Criticorum judicia.

Clavos, cuneos, uncum, liquidumque plumbum, firmitatis et immutabilitatis, *clavos* et *cuneos* etiam violentiæ symbola antiquis fuisse diximus. Id nos sermo priscus docet. Apud Platonem (Phædon. p. 63. Francof.) quæque voluptas, quisque dolor 'clavum' habere dicitur, quo corpori animum affigat: 'Εκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη, ὥσπερ ἧλον ἔχουσα προσηλοῖ αὐτὴν (ψυχὴν) πρὸς τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾷ, h. e. arctissime annectit eam corpori, impresso non evitabili sensu eorum, quæ in corpore fiunt. Eandem animæ cum corpore conjunctionem ἐξ ἀνάγκης esse dixerat in Timæo p. 1054. in quo eodem p. 1055. Δαίμονες inferiores corporis humani particulas colligant ἀοράτοις πυκνοῖς γόμφοις, quod Cic. de Univers. 13. transtulit: *crebris tanquam cuneolis insertis*. 'Clavo trabali figere' antiquo sermone Latino erat firmum et immutabile efficere. V. c. Cic. Verr. v. 21. 'Ut hoc beneficium trabali clavo figeret.' Petron. 86. 'Nosti, quod simul destinavi, clavo trabali fixum est.' Animum Hectoris indomitum, cujus violentiæ nil potest resistere, comparat Paris ap. Homerum cum 'securi,' omnia penetrante, Il. Γ. 60. sqq. De *liquido plumbo* memorabilis locus Eurip. Androm. 265. Κάθησ' ἑδραίᾳ, καὶ γὰρ εἰ πέριξ σ' ἔχει Τηκτὸς μόλυβδος, ἐξαναστήσω σ' ἐγώ. Tum et de Fati s. Necessitatis vi et insolubili et insuperabili *clavi* et *cunei* obvii sunt in prisco sermone poëtico. Pindar. Pyth. Δ. 125. Τίς δὲ κίνδυνος κρατεροῖς ἀδάμαντος δῆσεν ἅλοις; θέσφατον ἦν, κ. τ. λ. *Quod vero periculum validis ex adamante* eos (Argonautas) sibi *alligavit s. affixit clavis? Erat in fatis, &c.* h. e. quæ Necessitas eos ad hanc periculosam expeditionem faciendam vi ineluctabili adegit? Similis Horatii locus est III. Od. 24. 5.

Fuerunt multi Intpp. qui ad suppliciorum cruciatus, s. tormenta referrent instrumenta, quæ gestat Necessitas. *Clavos trabales* aiunt esse σφῆνας, s. γόμφους, qui per corpus damnatorum adacti, vel quibus cruci affixi sint: *cuneis* Caucaso affixum esse Prometheum (Cic. Tuscul. II. 9.): *unco*, gutturi infixo, tractos esse nocentes in ignem, ad scalas gemonias, in Tiberim, (Cic. pro C. Rabir. 16. Philipp. I. 2. Juvenal. I. 156. &c.) *liquefacto plumbo* reos esse punitos. Sed hoc ultimum non nisi ex Acrone et Martyrologiis sumunt, Romæ usitatum supplicium fuisse, non possunt ostendere; quemadmodum et illud de cuneis Promethei paulo altius est repetitum; quæ res jam admodum suspectam hanc explicationem reddit. Sanadonus eam accipit quidem, sed gravem reprehensionem poëtæ addit: 'Je ne puis souffrir,' inquiens, 'cet attirail patibulaire de clous, de coins, de crocs et de plomb fondu. J'ai cru en devoir décharger la traduction, en substituant les idées générales aux

idées singulières. C'est dommage, que le Poète ait eu besoin de ce correctif.' Male hoc! Vera ratio est, quod Necessitati non convenit talis apparatus carnificis; qui, si Horatio Nemesis aut Ate fuisset exprimenda, in ea non solum ferendus esset, sed etiam magnificam ideam præberet. Tunc ipse etiam Sanadonum delicatum hominem et venustulum cum Klotzio (Lectt. Venus. p. 233.) vocarem, qui offenderetur illa imagine. Intueantur enim studiosi Aten Ramlerianam, Carm. xxv. 5–8.

Jam de universo loco nostro quomodo judicandum sit, moneamus adolescentes. Nimirum vix hac Necessitas imagine ulla ab attributis copiosior est in omnibus antiquis Poëtis, inquit Ill. Lessing. Laoc. x. p. 118. Sed primus Sanadonus, recti vir acutique judicii, ausus est dicere, hanc ipsam imaginem pulchriorem fore in tabula picta, quam in tam magnifico carmine: 'J'ose dire, que ce tableau pris dans le détail seroit plus beau sur la toile, que dans une Ode héroïque.' Bene hoc, ut videbimus; sed non addit veram rationem, dum illud de apparatu carnificis subjicit, quod supra posuimus. Excellenter potius Ill. Lessing. l. l. ideo elegantiæ sensum offendi hac imagine ait, primum, quod nimis cumulata sint attributa, unius ejusdemque rei significandæ causa; deinde, quod omnia attributa talia proprie destinata sint oculis, non auribus, et sic multum lucis et claritatis describendo amittant. Nam cum ideæ abstractæ persona induuntur, artificem quidem, qui solis oculis tales figuras subjicere potest, oportet attributa allegorica illis affingere, e quibus agnoscantur (v. c. Temperantiæ frænum, Constantiæ columnam): sed Poëta, non in eadem necessitate constitutus, vitium in se admittit, si attributis talibus enumerandis, nec potius actione, talem figuram symbolicam declarat. Vid. Ill. Lessing. l. l. p. 116.

Quod quo accuratius ad Horatianam Necessitatis imaginem applicari possit, observandum est, quod et in Obss. jam monuimus, e pictura symbolica, quæ in templo Fortunæ Antiatis esset, eam haud dubie a Poëta esse expressam. Quod licet ad excusandum Horatium valere possit, quem oportuerit, ut individuum Hymnum efficeret, ita rem instituere, et veluti vinculis ingenium astringere; licet vel hactenus laudem mereatur, quod tam nobilem tabulam consecraverit æternæ memoriæ; tamen in eo reprehendendus est, quod non alio modo eam expressit. Pinxerat artifex Necessitatem, gestantem una manu *clavum* et *cuneum*, altera *uncum* et *liquidum plumbum*.† Clarissima sane erat, vividissima eadem ac pulcherrima Allegoria, cum oculis subjiceretur; nam neque poterat aliter artifex, et cum uno obtutu omnia attributa simul cernerentur, oculos animumque summa vi feriebant. Sed dum Horatius non nisi enumerat ea attributa, unumque post alterum nobis ostendit, frigemus sane, et ante tabulam vitæ expertem nobis stare, ac ne hoc quidem, sed fragmenta tabulæ intueri nobis videmur, unde imaginem componere nobis ipsis relictum sit. Quod sane nemo vult, dum Carmen lyricum legit. Oportebat Necessitatem ejusque vim, a Poëta expressam, vivere et agere, participem esse actionis, quæ in Carmine regnat; oportebat lectorem

† Sed quomodo pingi potuit *liquidum plumbum?* Scilicet vel vasculo certæ alicujus figuræ id significare, vel metallo exprimere potuit pictor.

intelligere, quid sibi vellet hæc figura armata; quæ nunc tam iners est. Quanto præstat Ate Ramleriana, non solum pauciora gestans attributa, sed etiam ipsa animata, agens, declarans nobis, cur adsit! Cum Horatius Fortunam ipsam, tum vero Spem et Fidem tam præclare animarit atque ad actionem deduxerit; sane, qui factum sit, ut Necessitatem ita negligeret, mireris. Cf. etiam Auctoris Sylvarum Criticarum, Summi Viri, docta super hoc loco disputatio (Erstes Wäldchen, p. 142. sqq.): item Klotzii Lectt. Venus. p. 233. sq.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER II.

ODE I.

AD C. ASINIUM POLLIONEM.

Horatius Cæsarianarum et Pompeianarum partium medius Asinium Pollionem, Consularem virum et Augusti gratia potentem, a stringendo stylo in Pompeianos deterret, ac magis eum ad suaves mores et miserationem tot illustrium virorum adducit. (Summa videtur esse hæc: Tu, Pollio, scribis Historiam bellorum civilium, opus arduum ac difficile: ego vero tantum Carmina meditari possum leviora et amatoria. *Zeun.*)

MOTUM ex Metello consule civicum,

Bella civilia a Metelli consulatu, et discordiarum origines, criminaque, et ra-

Hæc Ode decima septima est Libri secundi in Ed. Sanad. Inscribitur in vet. cod. Torrentii, *Ad Asinium Pollionem, virum Consularem, ut intermissis Tragœdiis belli civilis describat Historiam;* multi codd. recentt. ap. Jani, *Ad Pollionem Asinium, qui primum movebat civile bellum.*—1 Exc. Sax. *Motum e. M.*

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 9.

1 *Metello consule*] Plures hujus nominis cum fuerint Consules, ambigitur sane, de quo potissimum loquatur Horatius. Verum ex adjunctis tamen intelligendus maxime videtur Q. Metellus Celer, qui consulatum gessit cum L. Afranio, anno ab urbe condita 690. vel, ut aliis placet, 693. Sub his enim bellum exarsit Cæsarem inter et Pompeium, ut fuse narrat Florus IV. 2. Res itaque per annos circiter viginti, civilibus dissidiis gestas, hoc est, ab eo, quod notavi, tempore ad suum usque consulatum Pollio persequebatur, cum Poëta noster ab instituto cursu illum revocare nitebatur hac Ode; forte ne excitata bellorum istorum recordatio asperiorem sibi faceret Augustum, contra quem militarat; ut explicatur Ode VII. sequenti. Pollionis Historiam altius repetitam volunt alii, nempe a consulatu Q. Metelli Numidici, qui

Bellique causas, et vitia, et modos,

NOTÆ

fuit Consul cum M. Junio Silano, ann. U. C. 641. vel 644. secundum alios: afferuntque testimonium vetustissimi codicis, in quo sic annotatum legitur: *Ex Metello*, id est, ex eo tempore quo Metellus fuit Consul contra Jugurtham. Sed quæ fides? Certe negotium mihi facessit majus eorum sententia qui, Torrentio duce, intelligunt Q. Metellum Scipionem a Pompeio tertium Consule in Collegam adscitum, anno U. C. 701. quoniam lata est tunc ea lex, qua a petitione Magistratuum absentes arcebantur, ne excepto quidem Cæsare: Sueton. Jul. Cæsar. cap. 28. nam et cap. seq. 'commotum his Cæsarem,' et paulo post, 'prætextum quidem illi civilium armorum hoc fuisse,' idem testatur. Non moror Q. Metellum Pium cum Sylla Consulem: an. 673. quem afferunt quidam nullo certe aut levi admodum fundamento.

2 *Bellique causas*] Aliæ fuerunt simulatæ; aliæ veræ: hæ profecto erant odium et invidia partium, Ducum autem superbia, avaritia, ambitio, dominandi cupiditas. Lucan. I. 126. 'Nec quenquam jam ferre potest Cæsarve priorem, Pompeiusve parem.' Alias vero Principes ipsi obtendebant, Pompeius defensionem libertatis publicæ: Cæsar factam sibi contumeliam, &c. Vide Sueton. Jul. Cæsar. cap. 28. 29. 30. Flor. III. 23. et IV. 2. et seq. Plutarch. Appian. Oros. Dion. Cæsaris etiam de Bell. Civil. I. 4. ubi sic habet: 'Neminem dignitate secum exæquari volebat Pompeius: simul infamia legionum permotus, quas ab itinere Asiæ Syriæque ad suam potentiam dominatumque converterat, rem ad arma deduci studebat,' &c. De seipso vero scribens, ita queritur: 'Novum in Republica introductum exemplum, ut Tribunitia intercessio armis notaretur atque opprimeretur, quæ superioribus annis esset restituta . . . . . sibi semper Reipublicæ primam dignitatem, vitaque potiorem: doluisse se quod Populi Romani beneficium sibi per contumeliam ab inimicis extorqueretur, ereptoque semestri Imperio, in urbem retraheretur,' &c.

Et vitia, et modos] Vitiosos modos, improbas agendi rationes. 'Jus datum sceleri,' quod ait Lucanus. Florus cit. IV. 2. 'Marianam Cinnanamque rabiem, Syllanamque tempestatem, Cæsaris furorem atque Pompeii' vocat. Et paulo post, 'Non recte civile tantum, nec sociale, aut externum' dici bellum oportere, ait, 'sed commune quoddam ex omnibus, et plusquam bellum. Quippe si duces ejus inspicias, totus Senatus in partibus: si exercitus, hinc undecim legiones, inde decem et octo, flos omnis et robur Italici sanguinis: si auxilia sociorum, hinc Gallici Germanique delectus; inde Dejotarus, Ariobarzanes, &c. . . . . . . si moram belli, quatuor anni, et pro clade rerum breve tempus: si locum intra Italiam, inde se in Galliam Hispaniamque deflexit: reversumque ab Occasu, totis viribus in Epiro Thessaliaque consedit: hinc in Ægyptum, inde in Asiam; rursumque in Africam, postremo in Hispaniam remigravit. Nec vero prius quievit, quam in urbe ipsa, medio Senatu, eorum qui victi erant, odia victoris sese cæde satiarent,' &c. et hi quidem 'modi,' hæc belli 'vitia.' Ducum autem pravas affectiones quis non intelligebat? Flor. IV. 2. 14. 'Pompeio suspectæ Cæsaris opes, Cæsari vero Pompeiana dignitas erat gravis. Nec hic ferebat parem, nec ille superiorem. Nefas! Sic de principatu laborabant, tanquam duos tan-

Ludumque Fortunæ, gravesque
Principum amicitias, et arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,

tiones, et Fortunæ jocum, et Ducum consensiones Reipublicæ damnosas, et arma nondum lustrato sanguine conspersa describis; argumentum sane periculosum et

c. civium.—5 Bentl. emend. *tincta cruoribus*, Schradero minus probante; nam contra illum faciunt non modo codd. omnes, sed etiam mos librariorum trita

NOTÆ

ta Imperii fortuna non caperet,' &c. et paulo post: 'Pompeius ab Italia, Senatus ab urbe fugatur: quam pæne vacuam metu Cæsar ingressus, Consulem se ipse facit. Ærarium quoque sanctum, quia tardius aperiebant Tribuni, jussit effringi: censumque et patrimonium Populi Romani ante rapuit quam Imperium.' Hisce tamen tam violentæ cupiditatis conatibus Juris speciem prætexebat Cæsar, de Bello Civili I. 22. scribens: 'Se non maleficii causa ex provincia egressum, sed uti se a contumeliis inimicorum defenderet; ut Tribunos plebis ea re ex civitate pulsos in suam dignitatem restitueret; ut se et Populum Romanum paucorum factione oppressum in libertatem vindicaret.' Et apud Sueton. Jul. cap. 30. Asinius ipse Pollio testatur Cæsarem, Pharsalica cæsos acie cernentem adversarios, in hæc erupisse verba: 'Hoc voluerunt: tantis rebus gestis C. Cæsar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxilium petiissem.'

3 *Ludumque Fortunæ*] Quæ gaudet res quietas miscere; hos attenuare, illos imo tollere de gradu; vertere funeribus triumphos. Vide supra I. Od. 34. et 35. et Flor. ante cit. 'Turpe dictu: modo princeps patrum, pacis bellique moderator per triumphatum a se mare, lacera et inermi nave fugiebat.'

Gravesque Principum amicitias] Triumviratum nempe, quo nihil unquam fuit bonis ac Reipublicæ gravius. Cato dicebat non ex inimicitiis Cæsaris et Pompeii, sed ex ipsorum et Crassi societate et amicitia, provenisse omnia Reipublicæ mala. Hos igitur Principes intellige: vel Augustum, Lepidum, et Antonium; qui certe omnes rem suam non publicam quærentes Imperii Populique Romani libertatem pessumdedere. Lucan. I. 98. 'Tempus ad Augusti mansit concordia discors: Paxque fuit non sponte Ducum.'

4 *Arma Nondum expiatis uncta cruoribus*] Bella vixdum bene sopita, recrudescentes quotidie dissensiones, 'nec finita cum bello partium odia,' ut ait Flor. cit. Theodorus Marcilius explicat, cives armilustrio nondum expiatos, nondum acto censu, nec lustro condito: tunc nimirum cives omnes in Campum Martium armati conveniebant, ibique sacrificiis, sive Solitaurilibus lustrabantur. Dionys. Halicarn. Antiq. Rom. lib. IV. scribit: 'Servium Tullium cives omnes in maximum ante urbem campum in armis convenire jussos, et in suis quosque ordinibus constitutos, expiasse, tauro, ariete, et hirco, ter exercitum circumductis, moxque immolatis: atque censu peracto eam purgandi rationem apud Romanos hactenus observatam ab iis qui sacratissimum obtinent Magistratum, lustrumque appellatam.' Hæc vero jam potitus rerum Augustus religiose præ-

Periculosæ plenum opus aleæ,
Tractas; et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso:
Paulum severæ Musa Tragœdiæ
Desit theatris; mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

lubricum: et ambulas per ignes sub fallaci latentes favilla. A scena tantisper absit austeræ Musa Tragœdiæ: deinde, cum publica negotia composueris, ingens opus

raris vix mutantium.—7 *Jactas* pro *Tractas* Harl. 2.—10 *Desit; theatris mox, &c.* distinguit Best. Rat. Emend. Legg. cap. 20. p. 167. probante Klotz. Lectt. Venus. p. 238. 'Sed languet sane τὸ *theatris* cum sequentibus junctum, et minus poëtice dicitur Musa deesse tragœdiæ, quam theatris.' *Jani.* *Desit, theatri mox* (grande munus), *&c.* mallet Klotz. Lectt. Venus. ibid. Harl. 5. *ubi bellicas.*—12 *Cecropii r. cothurni* conj. Dan. Heinsius, ut infra 'mu-

NOTÆ

stitit anno sui regni 16. cum anno præcedenti, celebri triumpho Romam ingressus, Cleopatræ liberos ante currum duxisset; atque Nicopoli juxta Actium condita, ibidem agonem Actiacum instituisset. Euseb. Chron. Vide Varronem de Ling. Lat. lib. v. Liv. I. 28. et 44. Festum in Armilustrio; Asconium, Alex. ab Alex. v. 27. Horat. I. Od. 2. 'Cui dabit partes scelus expiandi Jupiter?'

6 *Periculosæ plenum opus aleæ, Tractas*] Monet Pollionem Horatius ne properet suum de bellis civilibus opus, seu poëma seu historiam, evulgare; sed potius expectet donec compositæ res sint, cum metuenda non erit amplius cujusquam offensio.

7 *Incedis per ignes Suppositos cineri doloso*] Recenti nempe injuriarum memoria, flagrantibus adhuc discordiis, quis posset res ex fide historiæ narrare et persequi, citra plurimorum offensionem? certe ut e scintillis sub cinere latentibus incendium, ita e potentium vituperatione suboriuntur iræ, odia, ultio.

9 *Paulum severæ Musa Tragœdiæ Desit theatris*] Seu Tragœdia, cui præest Melpomene, seu historia bellorum civilium res Tragicas complectens, cui præsidet Clio, ne proferatur in lucem ante commodum tempus. At ubi pro Consulis auctoritate et diligentia res turbatas pacaveris, tum vero edes quæ a te gravi stylo scripta sunt. Certe Pollionem Tragœdias scripsisse et belle quidem, satis indicat Virgil. Eclog. VIII. 10. ubi ait: 'En erit ut liceat totum mihi ferre per orbem Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno?' Nec enim de Augusti Ajace imperfecto intelligunt ea verba docti, sed de Pollionis Tragœdiis: sicut et Dalmaticum ejusdem triumphum notant aperte quæ sequuntur et quæ præcedunt: 'Sive oram Illyrici legis æquoris, ... hanc sine tempora circum Inter victrices hederam tibi serpere lauros.' Horat. II. Sat. 10. 42. 'Pollio regum Facta canit pede ter percusso.' Id est, Senariis versibus Iambicis, quorum usus est in Tragœdiis. Servius autem in Eclog. III. ad vs. 86. 'Pollio et ipse facit nova carmina,' citat hanc Hora-

Insigne mœstis præsidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiæ;
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum

resumes stylo Tragico, o præclarum solatium tristibus reis et Senatui consilium exposcenti, Pollio, cui laurea immortale paravit decus in triumpho Dalmatico. Jam-

nus næniæ.' *Cecropios repetet cothurnos* conj. Nic. Heins. ap. Bentl.—14 Lips. 1. *o Pollio.*—15 Helmstad. a m. pr. *externos honores.*—16 *Dalmatio*

NOTÆ

tii Oden, ut Tragœdiarum scriptorem probet fuisse Pollionem.

12 *Cecropio cothurno*] Cothurnus Tragœdorum altus et sublimis calceus poni solet pro excelsa et magnifica oratione, qualis decet Tragœdiam, cujus origo ex Athenis, ubi regnavit Cecrops: claruerunt autem primi Tragœdiarum scriptores Thespis, Æschylus, Sophocles, Euripides.

13 *Mœstis præsidium reis*] Seu quod dicendi facultate clarissimus multos in foro defenderat: seu quod Senatores aliosque proceres, qui contra Augustum steterant, ad Pollionis confugientes patrocinium, in Cæsaris gratiam redire veniamque impetrare satagebant; quibus ille opitulari, ut et HoratioVirgilioque, præsidiumque salutis esse non detrectabat, perinde ac Mæcenas. I. Od. 1.

14 *Consulenti curiæ*] Tum quia dare consilia laboranti Curiæ Pollio Consul debebat; tum vero maxime quod ob summam prudentiæ laudem, nec minorem apud viros Principes gratiam, de constituendæ Reipublicæ rationibus, rebusque componendis, a Patribus enixe consulebatur.

Pollio] Is orator, poëta, et historicus non vulgaris, exercituum etiam ductor non inglorius, consulatum laudabiliter gessit cum Cn. Domitio Calvino, an. U. C. 713. Ejus meminere Quintil. pluribus locis; Sueton. tum in Cæsare cap. 30. et 55. tum de Illustr. Gramm. c. 10. Dio l. XXXVII. XLIX. LV. Tacit. lib. VI. Seneca lib. de Tranquill. Animi, sub finem; et Epist. 100. Vell. Patercul. lib. II. Plin. VII. 30. et alibi: Plutarch. in Vita Cæsaris, &c. Virgilium autem Bucolica Pollioni inscripsisse non dubitant Eruditi, ut Mæcenati Georgica, Æneida Augusto.

15 *Cui laurus æternos honores Dalmatico peperit triumpho*] Qui laudem et gloriam nactus es nunquam interituram tum cum lauro, ex more, coronatus triumphasti de Salona Dalmatiæ urbe a te expugnata. Inde Saloninum vocavit ille natum eo tempore filium, cujus Genethliacon canit Virgil. Eclog. IV. Fueritne Pollio Consul ante quam triumpharet, an triumphum duxerit ante consulatum, disputant aliqui, sed quid hæc ad nos, et ad hunc Horatii locum?

17 *Jam nunc minaci murmure cornuum, &c.*] Belli tumultum, prælii strepitum, clangentium et increpantium tubarum quasi minas ac terrorem sic depingis, o Pollio, ut bis adesse videatur sibi quisquis tua scripta perlegit. Quod fit per hypotyposim, quam et hic Horatius præbet egregiam, tam graphice exprimens ea ipsa quæ laudat in Pollione, ut ea

Perstringis aures; jam litui strepunt;
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos equitumque vultus.
Audire magnos jam videor duces

jam aures verberas minaci tubarum sonitu: jam clangunt litui: jam splendor armorum percellit equos fugientes, et equitum faciem. Jam videor audire summos Prin-

conj. Cuning. et Sanad. ad I. Od. 1. 4.—18 Ed. Sivriana, *Præstringis.*—19 *Jam fulgur* Ascens. et Wakef. Vid. Oudendorp. ad Frontin. II. 3. 14. et Havercamp. ad Lucr. II. 327.—21 *Videre magnos* emend. Phil. Beroald. ad Cic. Tusc. V. 39. et sic duæ editt. Martignac. Bentl. Cuning. Sanad.—

NOTÆ

veluti ponat ob oculos, rerumque atrocitate mentem concutiat.

Cornuum] Varro de Ling. Lat. lib. IV. 'Cornua dicuntur, quod ea quæ nunc sunt ex ære, tunc fiebant ex bubulo cornu.'

Murmure cornuum Perstringis aures] Cæsar Bell. Civil. III. 92. 'Neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent, clamoremque universi tollerent: quibus rebus et hostes terreri, et suos incitari existimaverunt.' Contra tamen alii sensere, teste Gellio, Noct. Att. I. 11. ex Homero: 'Ast ibant taciti spirantes robur Achivi.' Additque: 'Quid ille vult ardentissimus clamor Romanorum militum, quem in congressibus præliorum fieri solitum scriptores Annalium memoravere? Contrane institutum fiebat antiquæ disciplinæ tam probabile? An tum etiam gradu clementi, et silentio est opus, cum ad hostem itur in conspectu longinquo procul distantem? cum vero prope ad manus ventum est, tum jam e propinquo hostis et impetu propulsandus et clamore terrendus est?' &c.

19 *Fugaces Terret equos equitumque vultus*] Cæsar de Bel. Civil. III. 94. 'Cum recentes atque integri defessis successissent, alii autem a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non potuerunt, atque universi terga verterunt.... Primum equitatus est pulsus:.... Pompeius ut equitatum suum pulsum vidit, cui maxime confidebat.... protinus se in castra equo contulit,' &c. Quare vero tacet hic Cæsar suum illud strategema, quo maxime hostium fuga, et strages, sibique victoria contigit? Nimirum ex Plutarcho, Appiano, Lucano, aliisque, cohortibus suis mandaverat Cæsar, ut adversariorum ora, oculos vultusque gladiis peterent. Flor. IV. 2. 'Obequitantis Cæsaris exceptæ voces, altera cruenta, sed docta et ad victoriam efficax: 'Miles faciem feri;' altera ad jactationem posita: 'Parce civibus.'' 'Dolus an virtus quis in hoste requirat?' Sua certe Cæsarem non fefellit callida mens. Enimvero sciebat Pompeianos omnes fere nobiles, ætatis flore orisque venustate nimium quantum affectos, nunquam laturos impetum et ignominiam istam, atque ea vultus deformatione, a qua abhorrebant, in fugam avertendos. Flor. cit. 'Stragem fugientis equitatus levis armaturæ ruina comitata est. Tunc terrore latius dato turbantibus invicem copiis, reliqua strages quasi una manu facta est.'

21 *Audire magnos jam videor duces*] Utriusque partis Imperatores ante

Non indecoro pulvere sordidos;
Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.

cipes glorioso pulvere squalidos; omnemque terrarum orbem domitum, excepto Ca-

23 *En cuncta* Var. Lect. ap. Jones.—25 *Juno Deorum* Dess. 2. *quicquid ami-*

NOTÆ

prælium oratione incitantes militum animos virtutemque acuentes, pollicitis etiam et obtestationibus adhibitis. Sueton. Jul. Cæsar. cap. 33. 'Pro concione fidem militum flens ac veste a pectore discissa invocavit. Existimatur etiam equestres census pollicitus singulis, per quos dignitatem suam defensurus esset,' &c. Vel *audire videor Duces* victæ partis, subactam deflentes causam meliorem, atque pessumdatam libertatem et Rempublicam.

Magnos duces] Pompeium in acie Pharsalica profligatum: Labienum, Afranium, Jubam, in Africa: Pompeii filium in Hispania ad Mundam urbem: ejusque fratrem Sextum Pompeium, qui Corduba in Siciliam, et hinc in Asiam fugiens tandem ab Antonianis ibi cæsus est.

22 *Non indecoro pulvere sordidos*] In ipso conflictu, mediaque acie per singulos ordines discurrunt interdum duces, hos illosque ad strenue pugnandum adhortantur non verbis solum sed et exemplo, glorioso proinde ipsi pulvere conspersi. Apud Livium passim. Flor. cit. de Philippensi certamine: 'Multus in eo prælio Cæsar fuit, mediusque inter Imperatorem et militem. Voces quoque obequitantis exceptæ,' &c. Apud Mundam vero idem Cæsar, 'ablegato equo, similis furenti primam in aciem procurrit. Ibi prensare fugientes, confirmare; per totum denique agmen, oculis, manibus, clamore volitare.' Vel, si referas ad posteriorem interpretationem mox allatam, *pulverem* accipe, in quo volutantur occumbentes pro patria et libertate civium. Vide I. Od. 1. 3. et Ode xv. vs. 20.

24 *Præter atrocem animum Catonis*] Cato apud Uticam interire maluit, quam hostium patriæ, qui jam vicerant atque omnia pæne tenebant, faciem videre. Plutarch. de eo Cæsar dixisse narratur: 'Tuam ego tibi mortem invideo, Cato, quia tu mihi salutem tuam invidisti.' Lucan. I. 28. 'Victrix causa Deis placuit; sed victa Catoni.' Flor. cit. 'In Africa cum civibus multo atrocius quam in Pharsalia...satis ample sonabant in Pompeiani nominis locum Cato et Scipio. Accessit copiis Mauritaniæ rex Juba, videlicet ut latius vinceret Cæsar. Nihil ergo inter Pharsaliam et Thapson, nisi quod amplior, eoque acrior Cæsarianorum impetus fuit, indignantium post Pompeium crevisse bellum ... Cato non interfuit bello: positisque apud Bagradam castris Uticam velut altera Africæ claustra servabat. Sed accepta partium clade, nihil cunctatus, ut sapiente dignum erat, mortem etiam lætus accivit....perlecto nocte ad lucernam Platonis libro, qui immortalitatem animæ docet, paululum quievit: tum circa primam vigiliam stricto gladio revelatum manu pectus semel iterumque percussit,' &c. Bene ergo Poëta ait *cuncta terrarum subacta*, sed non subactum Catonis animum *atrocem*, id est, invictum, intrepidum,

Juno, et Deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Retulit inferias Jugurthæ.

tonis animo invicto. Juno aliique Dii Africanis faventes demigrarant impares, terra illa non vindicata ; at modo victorum posteros Jugurthæ repræsentant infe-

---

cius Var. Lect. ap. Jones.—26. 27 Post *Afris* comma, et post *Tellure* majorem distinctionem ponunt multæ edd. vett. cum Lamb. Cruq. Torrent. Heins. R. et H. Steph. Delph. Bond. Schrevel. Baxt. Comb. et Wakef. 'male: una sententia est.' *Jani.*—28 *Rettulit*, ut alias 'relligio,' 'relliquiæ,'

NOTÆ

flecti nescium, denique Portia gente ac severitate superbum.

25 *Juno, et Deorum quisquis amicior Afris, &c.*] Dii qui Numidis in bello Jugurthino faverant, cum tunc eos defendere non possent, urgentibus nimirum fatis, cumque amicam ulcisci terram ac gentem modo non liceret, suum in Romanos odium distulerunt, tandemque expleverunt, quando victores ipsos aut eorum nepotes velut hostias mactarunt, atque inferias Jugurthæ et Afrorum manibus in Africa ipsa dederunt ac retulerunt; tum nempe cum ad Thapsum urbem Africæ maritimam quinque hostium myriadas interfecit Cæsar, annitente quidem Asinio Pollione, una die tribus exercitibus superatis, Consularibus ac Prætoriis viris compluribus aut captis aut cæsis, aut ad voluntariam necem adactis; victis denique Scipione, Afranio, Juba, Catone. Plutarch. in Vita C. Cæsaris, Florus, &c.

Juno] Virgil. Æneid. I. 16. Carthaginem Junoni dilectam ostendit his verbis: 'Carthago,... Quam Juno fertur terris magis omnibus unam Posthabita coluisse Samo: hic illius arma, Hic currus fuit: hoc regnum Dea gentibus esse, Si qua fata sinant, jam tum tenditque, fovetque.'

26 *Cesserat*] Demigrarat inde, velut resistere fatis impotens. Ex veteri porro consuetudine Romanorum evocabantur ex obsessis urbibus Dii earum Tutelares. Solenne illud evocationis carmen refert Macrob. Saturn. III. 9. 'Si Deus, si Dea est, cui populus civitasque Carthaginiensis est in tutela, teque maxime ille, qui urbis hujus populique tutelam recepisti, precor venerorque, veniamque a vobis peto, ut vos populum civitatemque Carthaginiensem deseratis; loca, templa, sacra, urbemque relinquatis, absque his abeatis: eique populo civitatique metum, formidinem, oblivionem injiciatis; proditique Romam ad me meosque veniatis; nostraque vobis loca, templa sacra, urbs acceptior probatiorque sit: mihi quoque, populoque Romano, militibusque meis præpositi sitis, ut sciamus intelligamusque. Si ita feceritis, voveo vobis templa ludosque facturum.'

27 *Victorum nepotes*] Scipionis Africani, qui victo Hannibale vectigalem Populo Romano fecerat Carthaginem, nepos Q. Scipio primo quidem in Cæsarianos bellum non infeliciter gerens, ab iis demum profligatus occubuit; ut ante dixi. Appian. lib. II.

28 *Retulit inferias*] In mortuorum sacris olim juvenes inferebantur mactabanturque ad placandos horum san-

Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia prælia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ

rias. Quis ager pinguior Latinorum cruore non exhibet tumulis infanda certamina, et cadentis Italiæ fragorem Medis auditum? Quæ vorago, quive fluvii non noverunt pugnas funestas? Eccujus maris Apuliæ colorem non mutarunt strages?

&c. Lamb. Torrent. Cruq. Delph. Bond. Schrevel. Heins. Steph. et Wakef. Sed vide Heyn. ad Virg. Æn. v. 598.—33 *Quis ginges* Harl. 6. et Alt. 1. Locher. et Venett. 1478. 1492. 1590. *ecquæ flumina* emend. Cnning. et Sanad.

NOTÆ

guine illorum manes: postea gladiatores introducti ad tumulos defunctorum pugnantes. Cum vero dux in acie cæsus esset, capti ex hostibus ad ejus sepulcrum immolabantur ac velut inferiæ ei mittebantur. Iliad. Ψ. 175. Achilles Patrocli manibus placandis duodecim Trojanos mactat, atque in ejus pyram injicit. Virgil. Æneid. x. 517. 'Sulmone creatos Quatuor hic juvenes, totidem quos educat Ufens, Viventes rapit, inferias quos immolet umbris, Captivoque rogi perfundat sanguine flammas.'

Jugurthæ] Is Rex Numidarum acri vir impigroque ingenio, manu promtus, et gloriæ militaris appetens, magnum et atrox variaque victoria cum Populo Romano bellum gessit, donec missus in Numidiam Marius Jugurthæ fregit opes, ipsumque ad extrema compulit. Is enim ad Bocchum Mauritaniæ regem fugere coactus, ab ipso proditus, ac Syllæ traditus est, a quo perductus ad Marium, hujus triumphum decoravit: denique trusus in carcerem, illic mœrore contabuit. Ex Sallustio.

29 *Quis non Latino sanguine pinguior Campus*] Istum Poëtæ nostri a Pollionis laudatione ad civilium bellorum deplorandas clades et ærumnas transitum non probat Scaliger, cum tamen Pindarus aliique insignes Poëtæ frequentius nihil habeant, nihilque ornatius quam ejusmodi digressiones, iisque summam artem exhibere soleant.

31 *Auditumque Medis Hesperiæ sonitum ruinæ*] Tantam Romanorum cladem et tam famosam, ut remotissimis usque ad Orientem populis audita sit. De Medis et Hesperia dixi lib. I.

34 *Dauniæ*] Id est, Apuliæ, ut notavi lib. I. Hanc vero memorat Horatius eo quod per Adriaticum mare Cæsar Brundusio profectus Pompeium insecutus sit. Vide Comment. Cæsar. de Bell. Civil. I. 27. et seq. et III. 2. et seq. ubi sic habetur: 'Dictatura se abdicat Cæsar, ab urbe proficiscitur, Brundusiumque pervenit. Eo legiones duodecim, equitatum omnem venire jusserat. Sed tantum navium reperit, &c.... gravis autumnus in Apulia, circumque Brundusium,' &c.

Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore nostro?
Sed ne, relictis, Musa procax, jocis,
Ceæ retractes munera næniæ;

Quæ regio non imbuta nostro sanguine? Verum, o Musa audacior, ne demissis

et quæ quidam codd. et edd. ap. Cuning.—35 *Nec* Mentel.—37 ‘Constructioni nimis incompositæ atque hianti per interpunctionem meliorem dedimus operam subvenire: *Sed, ne relictis, Musa procax, jocis Ceæ retractes m. næniæ, Mecum, &c.* Ordo est: *Sed, Musa, quære modos, ne retractes,’ &c.* Wakef.—38 Multæ edd. vett. *Cææ;* sed Gr. est Κεῖος, Κήϊος. *munia næniæ* var. lect. ap. Jones. *funera næniæ* conj. Nic. Heinsius; *vulnera næniæ* codex ap. Cha-

NOTÆ

35 *Decoloravere cædes*] Lucan. II. 714. ‘Hic primum rubuit civili sanguine Nereus.’

36 *Quæ caret ora cruore nostro*] Vide supra Not. ad vs. 2. ubi e Floro verba hæc retuli: ‘Bellum intra Italiam, inde se in Galliam Hispaniamque deflexit; reversumque ab occasu, in Epiro Thessaliaque consedit: hinc in Ægyptum, inde in Asiam, rursumque in Africam, postremo in Hispaniam remigravit,’ &c.

37 *Sed ne, relictis, Musa procax, jocis, &c.*] Ad seipsum convertitur Horatius: quo vero progrederis, mea Musa? inquit. ‘Quidve refricas obducta vulnera? Et cur ab instituto recedimus? Ne, relictis jocis mihi familiaribus, et cantilenis facetis et amatoriis, ad graviora pariter ac tristiora deflectamus. Ergo tenuiores potius modulos atque jocularia carmina more nostro consectemur. Certe leviora ista minori periculo tractabimus.

38 *Ceæ munera næniæ*] Luctuosos versus velut inditos a Nænia Dea, de qua Cœl. Rhodig. XXII. 3. vel lugubre carmen, quod primus invexit Lyricus Poëta Simonides, e Cea insula oriundus; quæ quidem e Cycladibus est. Ovid. Heroid. Epist. XX. 222. ‘Cingitur Ægæo nomine Cea mari.’ Doricam ille secutus est Dialectum. Quintil. X. 1. sic habet: ‘Simonides tenuis, alioqui sermone proprio, et jucunditate quadam commendari potest: præcipua tamen ejus in commovenda miseratione virtus, ut quidam in hac eum parte omnibus ejusdem operis auctoribus præferant.’ Hoc idem testatur Dionys. Halicarnass. Refert Suidas Stesichoro posteriorem, Melicerten cognominatum ob suavitatem, Threnos, Encomia, Tragœdias, et alia scripsisse, &c. Meminit et alterius Simonidis Ceii, qui prioris fuerit e filia nepos, et scripserit quædam, ante bellum Peloponnesiacum.

Næniæ] Ex Non. Marcell. carmen est inconditum quod mulier dicta præfica exhibet his, quibus mortuis propinqui non essent. Ex Varrone IV. de Vita Populi Romani ad tibias et fides cantari solebat. Cic. de Leg. II. n. 61. ‘Honoratorum,’ inquit, ‘virorum laudes in concione memorantur; easque ad cantus et tibicinem prosequuntur, cui nomen næniæ, quo vocabulo etiam Græci cantus lugubres nominant.’

Mecum Dionæo sub antro
Quære modos leviore plectro.

ludis, Ceos luctus reponas: mecum potius sub Dionæo specu tenta modulos pectine leviori.

bot.—40 Petrens. Bentleii, *leviore lyra.*

NOTÆ

39 *Mecum Dionæo sub antro*] Dionæa modulemur carmina, id est, amatoria et Venerea, ut dixi; vel forte, in honorem Augusti, qui ducit genus a Venere, cujus matrem Dionem celebrat Homer. Iliad. E.

40 *Leviore plectro*] Stylo mediocri. Pollio quidem sublimi et Heroico versu Tragica describit: nos autem leviori decet canere Lyrica.

ODE II.

AD C. SALLUSTIUM CRISPUM.

C. Sallustium Crispum Historici ex sorore nepotem Mæcenatique suo Augusti gratia proximum, laute splendideque magna fortuna utentem, commendat Catonianis et Stoicis, quorum dogmata ad luxuriam vaferrime detorquet. (Laudatur Sallustius ob usum divitiarum rectum. *Zeun.*)

Nullus argento color est, avaris
Abdito terris, inimice lamnæ

O Sallusti Crispe, qui aversaris laminas terris avaris conditas, certe pecunia non

Ode duodecima Libri tertii in Ed. Sanadoni. Vet. codex Barthii, *Crispus Sallustius liberalis;* vett. edd. *Ad Sallustium de Liberalitate et Temperantia.*—1. 2 ‘Cuning. emend. *honor est,* audacius. *N. a. color est, avaris Abditæ terris inimice l.* emend. Lamb. contra omnes codd. absurdum putans sensum prod-

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 2.

1 *Nullus argento color est, &c.*] Si quid habet pecunia nitoris, id omne mutuatur a recto usu. Quapropter, o Sallusti, jure inimicus es iis, qui opes suas terræ infodiunt et abscondunt, auro et argento non utentes, quæ tamen sunt duntaxat ad usum facta. Aristot. Ethic. lib. IV. ‘Ὁ πλοῦτος δ' ἔστι τῶν χρησίμων. Cyrus apud Xenophont. ‘Pecuniis utimini: nam in terram satis sit corpora defodi, cum quisque diem obierit.’ Cassiodor. Epist. IV. 34. ‘Divitis auri vena similis est reliquæ terræ, si jaceat: usu crescit ad pretium.’

2 *Abdito* [*Abditæ*] Alii legunt *abdito.* Sed quorsum tanta ea de lectione contentio, cum par utrimque sensus exoriatur? *Abditæ* vero seu in fodinis a natura, seu in cavernis et terræ latebris, ab hominibus avaris thesauros ut plurimum defossos custodientibus.

Lamnæ] Lamina, et per syncopen ‘lamna,’ item ‘lamella,’ bractea est

Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento Proculeius ævo
Notus in fratres animi paterni :

habet ullum splendorem, nisi usu fulgeat moderato. Proculeius vigebit ætate prorogata, conspicuus ob animum erga fratres paternum: illum fama perennis vehet

ire e vulgata: *N. argento c. est avaris A. terris . . . nisi temperato Spl. u.* Sed quis jubet eum ita conjungere? Interim ejus exemplum secuti Venet. 1590. Barth. Advers. xxxvi. 14. Torrent. Chabot. Heins. Rutg. Desprez. Dacer. Jones. et plurimæ editt. recentt. etiam Sivr. Vulgatam lectionem, antiquam illam, et quæ optimum sensum præbet, defendunt inprimis Cruq. Bentl. et Sanad. eamque retinuerunt etiam (præter editt. vett. ante Lamb.) Fabric. T. Fab. Steph. Cun. et Baxt. *abdito terris ; inimica lamna* est emend. Ge. Fabric. et post eum nuper Anton. Birrius Specim. Animadv. Horat. Sed doctior et Sallustio gratior vulgata.' *Jani.* *Abditæ terris* habent etiam Venet. 1559. R. Steph. Bond. Schrevel. et Minell. *Abdito terris* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Brod. Mitsch. Bipont. Wetzel. Comb. Wakef. et Kidd. Post *terris* Bentl. Mitsch. et Kidd. punctum ponunt vulgo dictum semicolon. Plurimi codd. apud Marcil. Pulm. 1. 2. Lips. 1. alii, *lamæ* vel *lammæ.* Eadem diversitas est i. Epist. 15. 36.—5 Alt. 1. *extenso P. ævo.* Mentel. *Proculeus.*—6 Baxt. distinguit, *Notus, in fratres, &c.* improbante Jani ; et ita tamen Wakef. Alt. 2.

NOTÆ

seu crusta exilis ex auro, argento, aliove metallo: ponitur hic pro pecunia. Sunt qui putent alludi ad 'æs Sallustianum in Centronum Alpino tractu,' a Sallustio primum effossum. Plin. xxxiv. 2. Argentum in laminis servari pridem solitum, innuit Seneca, de Vita Beata, cap. 21. scribens : 'Sæculum illud, in quo Censorium crimen erat, paucæ argenti lamellæ.'

3 *Crispe Sallusti*] C. Sallustium Crispum rerum Romanarum Scriptorem intellexere hactenus omnes fere post Acronem Interpretes: verum bene Torrentius temporum haud rationem convenire subodoratus est. Enimvero de restituto in regnum Phraate mox Horatius; quod aliquot post Actiacam victoriam annis contigit. Non igitur scripta est hæc Ode ad illum Sallustium, qui 'diem obierat quadriennio ante Actiacum bellum,' teste Eusebio in Chron. Quem igitur hic compellat Horatius? Accipe ex Tacit. Annal. iii. 'Crispum equestri ortum loco C. Sallustius rerum Romanarum florentissimus auctor sororis nepotem in nomen ascivit.' Hunc igitur laudat quod avaritiæ sordes aversetur; solerter autem, occulte, ac velut aliud agens docet (quod infra declaro) ne impingat in majoris avunculi vitia. Is enim, inter alia, ut lurco, popino, et decoctor notatus. Vide Sueton. de Illustr. Gramm. cap. 15.

5 *Vivet extento Proculeius ævo, &c.*] Nunquam peribit aut deficiet memoria viri liberalitate et pietate conspicui; qualis Proculeius, ille Romanus Eques, Augusto sic gratiosus, ut ei filiam nuptui dare meditatus sit. Sororem habuit Terentiam Mæcenatis uxorem: fratres autem Scipionem et Murenam, qui Pompeianas secuti partes, victoris Cæsaris offensionem incurrerunt, publicatoque patrimonio ad inopiam redacti. At Proculeius iis se velut patrem exhibens, divisa, quæ sua erat, hæreditatis parte, qua

Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus jungas, et uterque Pœnus
Serviat uni.

ala dissolvi refugiente. Amplius dominaberis cupidam vincendo mentem, quam si Libyam addas longinquis Gadibus, atque uni subjiciatur gemina Carthago. Sæva

in fratres a. fraterni.—7 Porphyr. Harl. 1. omnes Torrent. Bentleii Græv. Leid. Regii. et ipse Bentl. *agit;* sic etiam Kidd. *penna haud metuente* ed. prima Mureti unde in Venet. 1559. et alias quasdam vulgatas venit. Vide Lamb. et Muret. Varr. Lectt. I. 7. *renuente solvi* emend. Sanad.—9 *Lautius regnes* unus Bersmanni et Dess. 2.—11 Schrader. emend. *uterque pontus,* Emend. cap. IV. p. 83.—12 *Serviet uni* Harl. 1.—13 Lambini codd. quidam,

NOTÆ

victitarent ac sustentarentur, reconciliationem insuper et veniam procuravit. Vide Dion. lib. LIV. Plutarch. in Vita Antonii, Plin. VII. 45.

7 *Illum aget penna, &c.*] Traducet fama nomen Proculeii gloriamque ad posteros: *penna metuente solvi*, nunquam dissolvenda celebritate. Sic alibi, 'culpari metuit fides,' id est, cavet culpari, ita ut nunquam culpetur. Quintil. Declam. VI. 'In ipsa astra sublimem pennata virtus feret.' Sidon. Apoll. VIII. 11. 'Eum jure censeres post Horatianos et Pindaricos cycnos gloriæ pennis evolaturum.'

9 *Latius regnes, &c.*] Tac. Annal. III. de C. Sallustio Crispo: 'Ille, quanquam promto ad capessendos honores aditu, Mæcenatem æmulatus, sine dignitate Senatoria multos triumphalium consulariumque potentia anteiit: diversus a veterum instituto, per cultum et munditias; copiaque et affluentia luxu propior,' &c. Hunc itaque monet Poëta, ambitionem frænare, avidum seu pecuniæ seu honoris spiritum domare, gloriosius esse quam dissitas regiones sub jugum mittere. Ut ergo Sallustius ille prior, quanquam Numidiæ præfectus, nequaquam inde beatior fuit, sic nec posterior ab ipso adoptatus, quamvis Libyam Africæ, et Gades Hispaniæ provincias domet, non proinde felix habendus: et si ei *uni serviat* ac subjiciatur *uterque Pœnus*, utraque Carthago, Africana quam Dido, et Hispanica, quam Hasdrubal condidit.

11 *Gadibus*] Gadira Ptolemæo, Gaddir seu Gadir apud Pœnos, hodie *Cadiz*, insula et urbs Hispaniæ Bæticæ a Tyriis condita. Ferrar. *γάδειρα*, quasi *γῆς δεῖρα*, *terræ cervix.* Eustath. in Dionys. Veriorem tamen etymologiam expiscatus videtur qui sic canit: 'Gadir prima fretum solida supereminet arce, Attollitque caput geminis inserta columnis. Hæc Cotinusa prius fuerat sub nomine prisco: Tartessumque dehinc Tyrii dixere coloni. Barbara quin etiam Gades hanc lingua frequentat: Pœnus quippe locum Gadir vocat undique septum.' Idem testatur Plin. IV. 22. et Hesych. *γάδειρα*, inquit, Phœnices vocant *τὰ περιφράγματα, septa.*

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,

hydropisis sibi largiens ingravescit, neque sitim compescit, donec e venis origo mali, et aquea ægritudo pallente corpore depellatur. Virtus populo dissentiens

unus Bland. et Mald. Cruq. *durus*, et Florent. *vilis hydrops.*—17 Codd. ap. Jani variant, *Phrahaten*, *Prahatem*, *Phraotem*, *Phrahoten*, *Phraortem*, *Phraarten*, et *Phrahartem*, ut in Florent. *Phraoten* Glarean. 1536. *Phraorten* conj.

NOTÆ

13 *Crescit indulgens sibi dirus hydrops, &c.*] Trita similitudo, quam eleganter adhibet Poëta, at sine apodosi, ut alias sæpe. Hanc vero sic licet supplere. Hydropisis non curatur, immo irritatur aquarum potu: sic avaritia et cupiditas augescit nedum satietur opum accessione. Juvenal. Sat. XIV. 139. 'Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.' Ovid. Fast. I. 211. 'Creverunt et opes, et opum furiosa cupido: Et cum possideant plurima, plura petunt. Sic quibus intumuit suffusa venter ab unda, Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.'

Hydrops] Metonymia, pro, hydropicus. Nomen a Græco *ὕδωρ, aqua: ὕδρωψ*, morbus, Latinis *aqua intercus:* ejus non una species: leucophlegmatian indicant hæ voces: *aquosus albo Corpore languor:* quando nempe corrupto jecore vel splene non convertitur chylus in sanguinem, sed humore aqueo replentur venæ aliaque minora spatia corporis, quod eo morbo albescit. Cœl. Rhodig. XXVI. 3. 'Hydropiseos tertiam speciem Celsus leucophlegmatian vocat: nos albam pituitam dicere possumus,' &c. ubi et ceteras ejus morbi species, variasque affectiones fuse juxta et docte persequitur. Pariter et Sammonicus rite canit: 'Corrupti jecoris vitio vel splenis, acerbus Crescit hydrops: aut cum siccatæ febre medullæ Atque avidæ fauces gelidum traxere liquorem, Tum lympha intercus, vitio gliscente, tumescit, Secernens miseram proprio de viscere pellem.'

17 *Redditum Cyri solio Phraaten, &c.*] Ut porro ostendat non eos omnes regnare aut beatos esse qui populis præsunt et imperant, affert exemplum Phraatis, qui licet in regnum sit restitutus, tamen quia sceleribus inquinarat sese, minime censendus in beatorum numero. Atque hinc virtutis documenta instillat Crispo, ne propter summam apud Cæsares gratiam, plusculum fortunæ credat, minus autem virtuti innitatur. De eo Tacit. Annal. I. 'Sallustius Crispus particeps secretorum,' &c. Annal. II. 'Tiberius ancipiti cura distractus postremo dat negotium Sallustio Crispo,' scilicet coërcendi Clementem, servum Agrippæ, nomine habituque assumto res novas molientem. Annal. III. cit. Sallustius 'incolumi Mæcenate, proximus, mox præcipuus, cui secreta Imperatorum inniterentur; et interficiendi Postumi Agrippæ conscius, ætate provecta, speciem magis in amicitia Principis, quam vim tenuit. Idque et Mæcenati acciderat; fato potentiæ, raro sempiternæ.'

Cyri solio] Metonymia, totum pro

Dissidens plebi, numero beato-
rum eximit Virtus, populumque falsis
Dedocet uti
Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

e numero felicium expungit Phraatem throno Cyri restitutum; atque emendat plebem fallaci utentem sermone: securum principatum et imperium atque specialem gloriam attribuens ei soli, quicumque grandes cumulos rectis oculis intuetur.

Glarean. *Phrahurten* Baxt.—18 Porphyr. *Dissidens plebis numero, beatorum, &c.* omnes Bland. Bentleii Regin. Harl. 3. 4. 5. 6. Helmstad. a m. pr. Venet. 1478. etiam *plebis*, quod Cruquio valde placet. *plebi* servant Harl. 1. 2. aliique codd. cum edd. vett. et auctoritate Prisciani, p. 1158. defenditur. Quidam codd. ut Alt. 1. Alt. 2. a m. sec. Florent. 1482. Vet. Comb. Venett. 1483. 1486. 1490. Ascens. 1519. et Locher. *numero beatûm*.—19 Baver. Epist. Subitar. de nonnullis Hor. loc. conj. *populique*, quia populus expers sit talis doctrinæ, nec dedoceatur a Sapientia sic judicare. Hanc conj. non improbat Jani.—22 *Deferentem uni* conj. Birrius ap. Gesner. *Deferens una, p. l. Si quis*, sive *Cum quis* conj. Cuning.—24 *Sprevit acervos* conj. Crusius; *Spernit acervos* conj. With. recepit solus Kidd.

NOTÆ

parte. Parthiæ regno, quod tenuit etiam Cyrus subacto toto Oriente. Phraatis historiam narrat integram Justinus lib. XLII. sub finem: 'Fatum Parthiæ fecit, in qua jam quasi solenne est reges parricidas haberi, ut sceleratissimus omnium, et ipse Phraates nomine, rex statueretur. Itaque statim quasi nollet mori, patrem interfecit; fratres quoque triginta trucidat. Sed nec in filiis cessant parricidia. Nam cum infestos sibi optimates propter assidua scelera videret, ne esset qui nominari rex posset, adultum filium interfici jubet.... cum multa crudeliter consuleret, in exilium a populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas civitates, ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum maximo auxilio in regnum restituitur,' &c. Phraatem ab Augusto restitutum alii referunt. Vide Dion. lib. LI. et seq. Strabonem, &c.

18 *Numero beatorum*] Versus hypermeter, cujus ultima syllaba ad sequentem versum pertinet *Eximit virtus*. Beatum plebs imperita vocet et dicat Phraatem, quia regno potitur; at *virtus* aliud omnino decernit, *eximit* enim et expungit *e numero beatorum* sceleratos quosque, licet opulentos.

19 *Populumque falsis Dedocet uti Vocibus*] Laborat et satagit, ut errorem hunc plebis excutiat, quo dives quisque ab ea existimatur ac prædicatur beatus: Stoicum vero dogma asserat, 'solum sapientem beatum esse, regem,' &c. Ipsa enim virtus propriam sibi laurum et gloriam, proindeque tutum diadema regnumque, veram denique felicitatem ei defert uni, qui opes contemnit, oblatisque auri argentique acervis adeo non movetur, ut nec oculos convertat. Sic Curius Samnitum et Pyrrhi sprevit dona. De quo I. Od. 12. 41.

23 *Oculo irretorto*] Rectis oculis,

NOTÆ

non obliquis, strabis, invidis, adeoque non sæpe ad id quod concupiscitur retortis. Græci, ὀρθοῖς ὄμμασι προσβλέπειν. Ovid. Met. II. 776. describens invidiam, ait: 'Nusquam recta acies.' Facit ad rem quod Nonius Marcellus in voce 'Strabones' refert ex Varrone, περὶ ἐπαρχιῶν: 'Multi enim qui limina intrarunt integris oculis, strabones sunt facti: habet quiddam enim ἑλκυστικὸν provincialis formosula uxor.' Lucil. I. 27. 'Nulli me invidere, non strabonem fieri sæpius deliciis me istorum.' Vel, *oculo irretorto*, id est, aspectu simplici, nec iterato; quod contemtum indicat, sensumque nostri Poëtæ plane assequitur, absque tot ambagibus, quibus non raro Interpretes auctoris sententiam involvunt impediuntque, dum expedire et explanare satagunt. Vox tamen sequens *spectat* aliquid amplius innuere videatur; eum nempe qui ingentes acervos contemplatur fixis, immotis, constantibus oculis, ut auri fulgore acies oculorum non præstinguatur aut retorqueri ac reflecti cogatur. Seneca beatum asserit, 'cui non magis auri fulgor quam gladii præstinguat oculos.'

ODE III.

AD Q. DELLIUM.

Philosophia mortis meditatio. Morituro nihil admodum vel metuendum, vel expetendum. Q. Dellium Historicum gravi aliqua animi ægritudine afflictum solatur. (Homo varius, et omnium partium transfuga Q. Dellius. Vide Fabric. ad Dion. L. no. 74. *Gesn.*)

ÆQUAM memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis

Inter adversa pariter et prospera stude animum æqualem custodire a lascivienti

Ode nona Libri tertii in Ed. Sanadoni. *Ad Q. Dellium* inscribitur in codd. Torrent. Etiam Porphyrion *Quintum* vocat. *Ad Delium de Temperantia et Liberalitate* edd. vett. *Ad L. Gellium* Cruquius ex apicibus et lituris antiquissimi Bland. et lectione *Bellium* in alio Bland. reperta. Putat cogitandum de L. Gellio Poplicola, qui e C. Sigonii Rationibus a. Urb. DCCXIV. Cos. fuit collega M. Cocceio. De varietate *Bellius* v. Prol. de Amic. Hor. Sect. de Dellio. —2 Tres codd. Lambini, cum edd. Bond. Rodel. Marol. Chabot. Bentl. Schmid. Wakef. et Kidd. *non secus ac bonis;* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. omnes ap. Jani, Cruq. Fabric. et Pulm. reliqui Torrent. Venett. Mediol. Ald. Ascens. Locher. Basill. Glarean. Schrevel. Heins. R. et H. Steph. Sanad. Dacer. Jani,

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

1 *Æquam*] Nec superbia elatam in secundis rebus, nec mœrore fractam in adversis. Aristot. Εὐτυχῶν μέτριος, ἀτυχῶν μεγαλόψυχος, ad Theod. I. Euripides autem monet: Ἔνεστι πάντων πρῶτον εἰδέναι τουτὶ, Φέρειν τὰ συμπίπτοντα μὴ παλιγκότως. *Primum omnium scire decet casus adversos non ægre excipere.*

Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Delli,
Seu mœstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni;

gaudio moderatam, o Deli moriture, sive tristem semper egeris vitam, sive genio indulseris in feriis, bibens Falernum reconditioris tituli, recumbens in herba se-

Mitsch. Wetzel. Bipont. al. *non secus in bonis.*—3 *Ab insolenti et temperatam* Lips. 4.—4 *Deli* plurimæ edd. inprimis vett. ante Lambin. qui ex libris antt. *Delli* restituit; et ap. Plut. et Dion. semper est, Κόϊντος Δέλλιος. *Deili* Mentel. 'Post *Delli* punctum aut majorem distinctionem ponunt multi, etiam Cuning. Sed tunc sequentia carent apodosi.' *Jani.*—6 Ascens. *Seu*

NOTÆ

3 *Ab insolenti temperatam Lætitia*] Est enim temperantia 'commotionum omnium moderatrix: quæ tum a libidine avocet, tum insolenti alacritate gestire non sinat.' Cic. Tuscul. v. n. 42. 'In alios non rectos impetus animi firma et moderata dominatio.' De Invent. II. 164.

4 *Moriture Delli*] Quoniam ineluctabilis est fati vis mortisque necessitas, certe non decet eum superbire qui se novit morti obnoxium; sed nec debet animo cadere, cum ei quidpiam humanitus accidit; nihilque humani a se alienum homo existimet, æquum profecto est.

Delli] Frustra quidam Luc. Gellium hic comminiscuntur. Intelligendus certe est Q. Dellius vel Delius, qui primum sub Cassii militavit signis; ab hoc deinde transfugit ad Antonium, tantaque apud eum gratia valuit, ut Cleopatram, quod Cassium in bello juvisse accusaretur, judicium subituram per ipsum accersiverit: Plutarcho teste in Vita Antonii. Is demum rebus suis maxime studens, paulo ante bellum Actiacum relicto Antonio, se contulit ad Augustum, a quo benigne exceptus, Cæsaris familiaritate opibusque floruit. Vide Dion. Plutarch. cit. Senecam, &c. ita sentit Torrent. ac Theod. Marcil. contra Cruq. &c.

5 *Seu mœstus omni, &c.*] Quandoquidem mori necesse est, sive mœstus vixeris sive lætitiæ te dederis; juvat, dum licet, indulgere genio; neque prætermittenda ætas et occasio voluptatibus opportuna. Ergo 'vina et unguenta afferri jube,' &c.

6 *In remoto gramine*] In loco herboso ab hominum frequentia ac tumultu separato.

Per dies Festos] Quibus feriari impensiusque lætari apud veteres institutum erat.

8 *Interiore nota Falerni*] Epulando cum amicis, et animum exhilarando exquisitissimi vini potu, quod quidem in cella interiore condi solebat; quod autem erat minoris pretii et quotidiano usui destinatum, magis ad manum ponebatur. Porro vini cadis inscribi solitam epigraphen ac titulum, quibus quo loco natum, quoque tempore conditum esset, maxime per nomen Consulis notabatur, nec sciolis latet. Indicat Tull. in Bruto 286. 'Si quis Falerno vino delectetur, sed

Qua pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.

mota, ubi alta pinus et candida populus gaudent umbram ramis conjungere hospitibus amœnam, et aqua saliens obliquo nititur alveo perfluere. Illuc vina et unguenta

te remoto.—9 *Quo* omnes Cruq. Pulm. Torrent. et Bentl. duo Bersm. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Lipss. Altt. Dess. 2. Mentel. Franeq. Venett. Ascens. Locher. Baxt. Jones. Fabric. Schrevel. Delph. Minel. et Comb. 'Sed *Qua*, quod e libb. antt. Lambin. restituit, haud dubie præstat; nam vereor, ut 'quo' pro ubi s. in quo loco sic simpliciter ullus bonus scriptor dixerit. Contra 'qua' usitatissimum hoc sensu, Horatio etiam, ut III. Od. 30. 10.' *Jani.* Itaque sic Muret. H. et R. Stephh. Heins. Dacer. Burm. Cun. Sanad. Bentl. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. *altaque populus* Venett. et multæ edd. ante Lamb. qui ex codd. edidit *albaque populus;* et sic ex optimis scriptis legit Nic. Heins. in Advers. II. 12. p. 300. Vide ad Tibull. I. 4. 30. —11 *Ramis, quo obliquo* Porphyr. tres Lamb. omnes Torrent. Franeq. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Helmstad. Pulmanni Hunn. et Beller. Lips. 1. 2. 3. 4. Altt. 1. 2. Brod. Gott. Florent. 1482. Venet. 1478. Baxt. *qua obliquo* ceteri Lamb. et sic Heins. *quo et obliquo* unus Bersmanni; *quoque obliquo* Mentel. unus Bersm. Alt. 1. Dess. 2. Venett. ap. Gesn. et Vet. Comb. *quid? obliquo* Cruq. ex duobus Bland. antiquiss. et magnam vim inesse putat; *et obliquo* Venet. 1492. Ascens. Locher. Basill. 1527. 1531. H. et R. Stephh. Fabric. Fab. Bentl. Jones. Sanad. Bond. Delph. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd. *Ramisque et* conj. Bentl. *neque obliquo* conj. With. illud 'laborare' referens ad aquam turbidam in canalibus plumbeis Romæ, ex I. Epist. 10. 20. *qua et obliquo* Cuning. Jani, et Bipont. Bentleii codd. variant: *quo obliquo, quoque obliquo, quid obliquo, quo et obliquo, qua obliquo.* Schrevel. habet, *Ramis obliquo, &c.* 'Ve-

NOTÆ

eo nec ita novo, ut proximis Consulibus natum velit, nec rursus ita vetere ut Opimium aut Anicium Consulem quærat. Atqui eæ notæ sunt optimæ. Credo: sed nimia vetustas nec habet eam quam quærimus suavitatem, nec est jam sane tolerabilis.' Vide Plin. XXIII. 1. Nos etiam pridem annotavimus ad Juvenal. Sat. V. 33. 'Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de Setinis, cujus patriam titulumque senectus Delevit multa veteris fuligine testæ.' Hic itaque *nota interior* excellentiam vini designat, seu ob vetustatem, seu ob patriam; vel utramque.

9 *Qua pinus, &c.*] Descriptio amœni loci seu villæ Dellii peramœna.

Albaque populus] Plin. XVI. 23. 'Populi arboris tria genera, alba, nigra, et quæ Libyca appellatur, minima folio, ac nigerrima. . . . Alba folio bicolor, superne candicans, inferiore parte viridi.'

10 *Umbram hospitalem consociare amant*] Ramis amanter junctis, insertis, consociatis umbram præbent ac velut hospitium parant eo venientibus, sedentibus, epulantibus.

11 *Obliquo laborat Lympha fugax trepidare rivo*] Ubi rivus sonorum edit murmur ob frequentiorem aquarum ad ripas et lapides collisionem et conflictum, quod obliquus et flexuosus facit alveus.

12 *Trepidare*] Quasi strepitare, a strepitu pedum subito currentium: unde significat 'metuere' et 'festi-

Huc vina et unguenta et nimium breves
Flores amœnæ ferre jube rosæ,
Dum res et ætas et sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coëmtis saltibus, et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit:

et valde fluxos rosarum flores gratos tamen apportari cura; dum sinunt res ac tempus, et nigra stamina trium Sororum. Relinques enimvero tandem nemora pretio comparata, et ædes, et villam quam rigat flavus Tiberis. Hinc demigrabis; hæres

reor, ne *qua* aut *quo* sit glossema.' *Zeun.*—13 Plerique codd. Cruquii, ipse Cruq. Cuning. Sanad. Jani, Mitsch. et Bipont. *brevis;* sic etiam Venet. ap. Gesn. et Schol. Acron, qui, *brevis*, inquit, genitivus est. Placere etiam videtur Torrentio. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii cum edd. Lamb. Torrent. Delph. Schrevel. Bond. Minel. Bentl. Heins. R. et H. Steph. Baxt. Comb. Wetzel. Wakef. et Kidd. *breves.*—14 Cruq. Cuning. Sanad. Jani, Mitsch. et Bipont. *amœnos;* 'et sic legendum necessario est, si placuerit *brevis* vs. 13.' *Zeun.*—18 'Male post *lavit* majorem distinctionem plurimæ edd. ponunt, quæ demum post *Cedes* ponenda.' *Jani.* Wakef. interpungit, *Cedes c. s. et domo;*

NOTÆ

nare.' Ex Non. Marcello.

13 *Huc vina et unguenta, &c.*] Ista ad lætitiam adhiberi consueta, fuse docuimus I. Od. 36. 38. et alibi.

Nimium breves Flores, &c.] Elegans Epigramma: 'Quam longa una dies, ætas tam longa rosarum, Quas pubescentes juncta senecta premit. Quam modo nascentem rutilus conspexit Eous, Hanc rediens sero vespere vidit anum.'

15 *Dum res et ætas, &c.*] Dum licet per tranquillum rerum statum, per juventutem, per vitæ usuram, quam largiuntur ac prorogant Parcæ. De his lib. I.

16 *Fila trium patiuntur atra*] Clotho, Lachesis, Atropos, sorores tres mortalium vitam et fata regere superstitiosis veteribus creditæ: prima colum gestare pensumque velut materiam vitæ hominum: altera nere, ac stamen ducere seu atrum seu album prout bona vel mala dispensantur: tertia denique filum abrumpere, vitæque terminum definire. Hinc nomen vel a partienda vita, vel a non parcendo per antiphrasin. Quid igitur Scaliger in Horatium excandescit, quod *atra* dicat *fila*, vitæ lucisque seriem trahentia, quæ 'candida' potius, inquit ille, dici oportuit? Atenim Ovid. in Ib. 246. de Clotho: 'Nevit et infesta stamina pulla manu.' Ego vero *atra fila sororum* interpretor fila Parcarum, quæ atræ morti præsunt, ipsæque dicuntur atræ, Erebo et Nocte videlicet natæ, ex Tullio de Nat. Deor. III. n. 44.

17 *Cedes coëmtis saltibus*] Tandem amœna villa, nemus, ædes opulentæ ac splendidæ sunt deserenda ac hæredi relinquenda.

18 *Tiberis lavit*] Alluit, rigat, humectat, ex Prisciano: pro, *lavat.* Dixere passim veteres, 'lavere' et 'lavare.' Non. Marcell. Ennius: 'lavere lacrymis vestem sordidam.' Virgil. Georg. III. 221. 'lavit ater vulnera sanguis.'

Cedes; et exstructis in altum
Divitiis potietur hæres.
Divesne, prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima
De gente sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium

autem fruetur opibus in acervum a te congestis. Nullum discrimen est; sive opulentus fueris antiquo ab Inacho oriundus, sive inops atque ignobili de stirpe, sub Jove frigido maneas, perinde fies victima Plutonis nulli parcentis. Cuncti locum in

Villaque, f. q. T. lavit, Cedes; et, &c.—21 Cuning. emend. *prisco et natus*, eumque secutus est Sanad. non improbante Jani.—22 Quædam edd. ante Lamb. *aut pauper*. Alt. 1. *an infima*.—23 Codd. fere et edd. vett. *sub dio moreris;* Bentl. Baxt. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Comb. Kidd. alii, *sub divo moreris*. Vide Heyn. ad Virg. Georg. III. 435. et Interpp. ad Nepot. Pausan. in fine. *morere* conj. Cuning. Wakef. legit, *Divesne, prisco n. a. Inacho, N. interest; an pauper, et i. De gente: sub dico moraris Victima nil m. Orci*, cum hac nota: 'De hac literulæ unius mutatione et mutatis punctis, unde constructioni claudicanti medicinam fecimus, nihil nobismetipsis diffidimus.'

NOTÆ

21 *Inacho*] Is, Argivorum primus rex, floruit temporibus Abrahæ et Isaac ejus filii, circa annum mundi bis millesimum centesimum. Virgil. Æneid. VII. 371. 'Et Turno, si prima domus repetatur origo, Inachus Acrisiusque patres.'

23 *Sub divo moreris*] Sive tam pauper fueris, ut sine lare, sine foco, sine tecto, sub divo et aperto cœlo maneas et cubes, nihilominus te prædam Orcus suam faciet: a morte victus, o Delli, victima Plutoni mactaberis: 'victis hostibus victima proprie cæditur.' Festus. Ovid. Fast. I. 335. 'Victima quod dextra cecidit victrice vocatur: Hostibus a victis hostia nomen habet.'

24 *Nil miserantis Orci*] Tullius de Nat. Deor. III. n. 43. 'Age porro, Jovem et Neptunum Deum numeras. Ergo etiam Orcus, frater eorum, Deus. Et illi qui fluere apud Inferos dicuntur, Acheron, Cocytus, Styx, Phlegethon; tum Charon et Cerberus Dii putandi.' Quem vero nil miserantem hic appellat, illacrymabilem dicet Od. XIV. seq. Virgil. Georg. IV. 489. 'Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere Manes.' Est et proverb. 'Orco implacabilior.'

25 *Omnes eodem cogimur*] Ovid. ad Liviam 359. 'Tendimus huc omnes; metam properamus ad unam. Omnia sub leges Mors vocat atra suas.'

Omnium Versatur urna] Illa nempe fatalis urna, in quam omnium mortalium nomina et sortes conjiciuntur, versantur; atque ut cujusque nomen et sors educitur, ita et mortis præda existit, fatique legem volens nolens subit. III. Od. 1. 'Omne capax movet urna nomen.' Virgil. Æneid. VI. 432. 'Nec vero hæ sine sorte datæ, sine judice sedes. Quæsitor Minos urnam movet.'

Versatur urna serius ocyus
Sors exitura, et nos in æternum
Exilium impositura cymbæ.

eundem compellimur. Communis agitatur urna. Tarde vel cito prodibit sors; nosque navigio transvehet in perpetuum exilium.

—26 ‘Post *urna* pessime claudunt multi sententiam, tanquam esset nominativus, cum ablativus sit. Vide Rutgers. Lectt. Venus. cap. 5. p. 262. et Dous. Comment. cap. 6.’ *Jani.*—27 *Mors exitura* Lips. 1. *Sors excitura* unus Bersm. et Dess. 2.—28 *Exitium* tres Lamb. Pulm. Gemblac. 1. 2. et Hunn. plures Torrent. Mentel. et Franeq. *cymba* emend. Dan. Heins. ut sit, *et cymba nos impositura in æternum exilium.* Bentl. Cuning. et Jani, *cumbæ.*

NOTÆ

27 *Nos in æternum Exilium impositura cymbæ*] Sors educta vitæ finem imponit, ex hoc orbe ablegat animam in perpetuum, atque ad Inferos transmittit, traducente eam per Acherontem fluvium Charonte in sua navicula, de qua Propertius, III. 18. 24. ‘Scandenda est torvi publica cymba senis.’ Vide I. Od. 4. et hujus lib. Od. 14.

28 *Exilium*] Sunt qui legant *Exitium.* Exules, inquit Nonius Marcellus, dicuntur extra solum. Virgil. Georg. III. 225. ‘Longeque ignotis exulat oris.’ Et post, vs. 228. ‘Regnis excessit avitis.’

ODE IV.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

Formosulam quandam captivam a Xanthia Phoceo domino suo compressam, sub poëtico Phyllidis nomine, miris laudibus effert; ut vel antiquis Heroinis eam æquiparet. (Conf. Ovid. Am. II. 8. 11. sqq. *Gesn.*)

Ne sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu; prius insolentem

Ne pudeat te servam diligere, Xanthia Phoceu: ante te Achillem superbum

Deest Editioni Sanad.—2 *Xanthiæ,* i. e. Trojanæ, Venett. 1492. Florent.

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 2.

1 *Ne sit ancillæ, &c.*] Xanthiam Phoceum Phyllidis genere servili natæ amoribus irretitum consolatur Horatius; atque heroum exemplis expugnat eam vulgi opinionem, qua servilem conditionem sic aspernatur, ut Plautus Amphitr. scripserit: ‘Quem Jupiter odit, servum hunc primum facit:’ et Romani per ludibrium ‘ancillariolos’ appellabant eos, qui ancillas sectarentur ac diligerent. Hinc dicaciter Martialis XII. 58. ad quendam nomine Alaudam: ‘Ancillariolum tua te vocat uxor; at ipsa Lecticariola est. Estis Alauda pares.’

2 *Prius insolentem*] Interpretari

Serva Briseis niveo colore
Movit Achillem:
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmessæ:

Briseis ancilla perculit candore suo: perculit etiam Ajacem Telamonis filium pulchritudo captæ Tecmessæ, licet ejus dominum: Agamemnon pariter inter ipsam

1482. Locher. Ascens. Mancin. et Sivr. qui explicat: flavæ, ξανθίας.—4 *Movit Achillen* Cuning.—6 Codd. ap. Jani, *Temessæ, Tegmessæ;* nonnullæ edd.

NOTÆ

quibusdam placuit: Non antea suetum amare; quasi non meminissent Deidamiæ Lycomedis filiæ, suceptique ex ea Pyrrhi, qui Trojæ fatum adolescentulus implevit. Videtur itaque melius, *insolentem* vocari Achillem, id est, ferocem; si quidem ad Pisones scribens Horatius vs. 121. ita vult ut pingatur: 'Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,' &c.

3 *Serva Briseis, &c.*] Hippodamia a patre Brise sic dicta, quæ, Lyrnesso urbe capta, in prædæ partem cessit Achilli victori, cui postea ab Agamemnone erepta grave peperit dissidium, quod Trojæ fatum remoratum est, ut fuse explicui ad I. Od. 15. 33.

Serva] Jure belli capta, adeoque in servitutem redacta.

Niveo colore] Colore candido, qui in formosis spectatur. Homerus Junonem λευκώλενον, Virgilius niveos lacertos Veneris, Propertius niveum Adonin laudat.

4 *Movit*] Ita quidem, ut ob eam sibi præreptam a bello recesserit, vixque, ut alibi diximus, redierit. Homer. Iliad. B. Ovid. Epist. III. quæ est Briseidis ad Achillem. Vide et Dictyn Cretensem lib. II. ubi scribit: 'Lyrnessum ab Achille paucis diebus pugnando captam: et propere inde expugnatam Pedasum Lelegum urbem; ubi rex Brises: abductamque filiam regis Hippodamiam.' Dares autem Phrygius ita describit, 'Achillem pectorosum, ore venusto, membris valentibus et magnis, bene crispatum, clementem, in armis acerrimum, vultu hilari, largum, dapsilem, capillo myrteo.' Briseidam porro 'formosam, alta statura, candidam, capillo flavo et molli, superciliis junctis, oculis venustis, corpore æquali, blandam, affabilem, verecundam, animo simplici, piam.'

5 *Movit Ajacem Telamone natum, &c.*] Dictys citatus, 'Ajax,' inquit, 'Telamonius iter ad Phrygas convertit, ingressusque eorum regionem, Teuthrantem dominum locorum solitario certamine interficit, ac post paucos dies expugnata atque incensa civitate, magnam vim prædæ trahit, abducens Tecmessam filiam regis.' Et postea: 'Ajaci, ob egregia laborum ejus facinora, Teuthrantis filiam Tecmessam concedunt' Græci nempe, reliquam prædam inter se partientes. Dares item cit. ita describit: 'Ajacem Telamonium valentem, voce clara, capillis nigris, in hostem atrocem.' Ovid. Art. Am. III. 517. 'Odimus et mœstas: Tecmessam diligat Ajax.' Et vs. 523. 'Scilicet Ajaci mulier mœstissima dixit: Lux mea: quæque solent verba juvare viros.'

Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta,
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore, et ademtus Hector

victoriam adamavit puellam aris abstractam: posteaquam Phrygiæ cohortes profligatæ Thessalico victore fuerant; Hectorque interemtus pertæsis Græcis dimisit

etiam *Tegmessæ*.—8 *Virgine capta* Exc. Sax.—10 Post *victore* distinguunt omnes edd. 'Mihi aptius visum, *Thessalo victore* ad sequentia trahere.' *Jani.*—

NOTÆ

7 *Arsit Atrides, &c.*] Agamemnon Atrei ex Aërope, vel ex Plisthene, ut scribunt alii, filius, Mycenarum et Argivorum rex, Græcorum in expeditione Trojana summus Imperator, in ipso urbis excidio, media in victoria, Cassandræ Priami filiæ amore incensus captusque, in prædæ partem eam depoposcit, quæ tamen rapta ab Ajace Oileo et vitiata fuerat in ipso Minervæ templo. Hinc Virgil. Æneid. II. 403. 'Ecce trahebatur passis Priameia virgo Crinibus a templo Cassandra adytisque Minervæ.' Dictys Cretensis lib. V. 'Priamus ad aram Jovis confugit, Cassandra in ædem Minervæ, multique ad reliqua Deorum templa .... Ceterum Cassandram Ajax Oilei e sacro Minervæ captivam abstrahit. .... Agamemnoni Cassandra datur, postquam ejus forma captus, quin palam desiderium fateretur dissimulare nequiverat.' Dares jam cit. refert, 'Cassandram mediocri statura, ore rotundo, rufam, oculis micantibus, futurorum præsciam :' et paulo post, 'Agamemnonem albo corpore, magnum, membris valentibus, facundum, prudentem, nobilem.'

9 *Barbaræ postquam cecidere turmæ, &c.*] Post victos ac profligatos Trojanos ab exercitu Græcorum, maxime vero ab Achille e Laryssa urbe Thessaliæ oriundo.

Barbaræ] Hoc nomine vocabantur a Græcis omnes aliæ gentes, inprimis autem Phryges et Trojani. Patet ex Dicty Cretensi passim. Plutarch. de audiendis Poëtis, disparitatem Græcorum et Trojanorum commemorans ait: 'Probatam esse Græcorum providentiam, ferociam vero Barbarorum vitiosam ;' et paulo post: in potestatem hostium Trojanos vivos complures venisse, Achæorum vero neminem; atque illorum nonnullos fuisse hostibus supplices, ut Adrastum, Antimachi filios, Lycaonem, ipsumque Hectorem, qui Achillem de sepultura exoravit: horum vero neminem: 'quod Barbarorum sit supplicem esse in conflictibus, et summittere se ad pedes, Græcorum autem vincere dimicantem aut occumbere,' &c. Itaque vox *Barbarus* aliquando nihil aliud sonat quam extraneus et peregrinus. Vide Turneb. IX. 18. ubi e Tuscul. I. n. 85. verba ista, 'astante ope barbarica,' de Priamo regno Phrygum florente bene interpretatur, &c.

10 *Thessalo victore*] Quanquam a Paride jam interfectus erat Achilles, antequam Troja caperetur, is tamen recte victor dicitur, sine quo capi non potuisset, ita volentibus fatis. Vide I. Od. 15. in fine.

Ademtus Hector Tradidit fessis, &c.] Postquam ab Achille peremtus Hector, adeoque Trojanis ademtus veluti suus clypeus, qui solus robore ac vir-

Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes:
Regium certe genus et penates
Mœret iniquos.

Trojam everti facilem. Quid si genero tibi aureæ Phyllidis parentes opulenti decus afferant? Origo profecto regia est: et quidem infestos Penates lamentatur.

14 *Phyllidos* Cuning.—15 *Regium c. g. ut, penates, &c.* emend. Rutgers. *ac pe-*

NOTÆ

tute singulari Græcos terrebat, ex Homero: 'quo stetit stante Ilium.' Senec. Troad. initio. Et postea chorus ejus sic luget interitum: 'Columen patriæ, mora fatorum, Tu præsidium Phrygibus fessis, Tu murus eras, humerisque tuis Stetit illa decem fulta per annos. Tecum cecidit; summusque dies Hectoris idem patriæque fuit.'

11 *Tradidit fessis leviora tolli Pergama Graiis*] Sublato scilicet Hectore jam capi evertique Troja facile potuit a Græcis decennali quamvis obsidione fessis. Virgil. Æneid. II. 108. 'Sæpe fugam Danai Troja cupiere relicta Moliri, et longo fessi discedere bello.' Et Æneid. IX. 155. 'Decimum quos distulit Hector in annum.'

Leviora tolli] Translatum ex ultimo Iliados ubi Priamus sic alloquitur Trojanos de amisso Hectore: Jupiter mihi dolores dedit, filium ut optimum perderem: quod et vos sentietis. *Deinceps enim Achivis faciliores eritis tolli, eo mortuo.* 'Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε Κείνου τεθνειῶτος ἐναιρέμεν.

Pergama] Arces erant Trojanæ ex Servio. Synecdochicῶs Trojam ipsam significant.

13 *Nescias an te generum, &c.*] Per Prolepsin ingeniose occupat Horatius id quod objici poterat, puellas ante memoratas, licet captivas, e regia tamen stirpe; non ita vero Phyllida: respondet igitur: An vero quis eam humili sorte ac genere credat, quæ tam nobilem præfert indolem? &c.

15 *Regium certe genus*] Hinc igitur honos tibi et decus accedat, si talem tibi despondeas; ejusque parentes familiam tuam illustrabunt potius quam dedecorent.

Penates Mœret iniquos] Sententiam hanc vulgo jungunt cum præcedenti, eo sensu: Phyllis certe, cum suam dolet vicem, regio se ortam genere lamentatur ad servitutem redactam; indeque Penates accusat, qui tutelæ suæ fidentem tam miserum in statum labi permiserint. Placuit tamen interpungere, atque sententias separare, non sine aliqua venustate, ut visum est. Suus tamen sit honos antiquitati, Lectori vero judicandi jus atque arbitrium.

Penates] Qui dicantur, Macrob. Saturn. III. 4. fuse docet. Hyginus Deos patrios, alii domesticos, quibus in penetralibus domus litari solebat, interpretantur: alii etiam aliter.

Crede, non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam; neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia et vultum teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,

Sic habe non eam infelici de plebecula tibi electam: nec ita fidam, ita quæstus aspernatricem turpi matre gigni potuisse. Ceterum intactus laudo brachia et faciem et

nates Cuning.—17 *Credo* Var. Lect. ap. Jones.—18 *Plebe delectam* quidam codd. Lamb. et Torr. Mentel. Helmst. Harl. 2. 3. 5. unus Bersm. item Venet. 1590. Fabr. Vet. Comb. Fab. Heins. H. et R. Stephh. Dacer. et Schrevel. Sed *dilectam* quatuor Lamb. omnes Cruq. Pulm. Hunn. Gemblac. 1. 2. et Beller. Harl. 1. 4. 6. tres meliores Torr. Lipss. Franeq. Asc. Locher. Venett. Lamb. Cruq. Torr. Bentl. Baxt. Cun. et recentt.—19 *Sic lucro adversam* quidam Lamb. plures Torrent. Pulmanni Beller. unus Bersm. Lips. 3. Fabric. Vet. Comb. Venet. 1559. Glarean. 1536. Rutg. et Schrevel. *aversam* Scholl. quatuor Lamb. Pulm. Hunn. et Gemblac. 1. 2. Lipss. Altt. 1. 2. Dess. 2. Helmst. omnes Cruq. Venett. Asc. Locher. Heins. Steph. Bentl. Cun. Baxt. Delph. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Comb. Wakef. et Kidd.—20 *Pa-*

NOTÆ

17 *Crede, non illam tibi, &c.*] Nequaquam credenda est e fæce plebis illa, quæ nihil habet sordidum ac vile. Plebeiæ animæ lucro sese vendunt ultro ac sponte; meretrices inprimis infidæ ac perjuræ: lucri vero perquam avidæ. I. Od. 35. 'Vulgus infidum et meretrix retro Perjura.' At Phyllis mirum quantum 'fidelis,' tum quæstui et 'lucro aversa.' Honestam igitur educationem generosus animus, nobilis autem institutio originem haud vulgarem indicat certe et arguit.

De scelesta Plebe] Vel, impura, et sceleri pravisque affectionibus ut plurimum obnoxia: vel, infortunata, et paupertatis incommodis ac ludibriis damnata velut et conspurcata. Hinc non abludit quod Plaut. Mostell. III. 1. 1. scribit: 'Scelestiorem ego annum argento fœnori (locando) Nunquam ullum vidi, quam hic mihi annus obtigit.'

18 *Delectam*] Alii legunt, *dilectam*. *Fidelem*] Castitatis amantem, honesti propositi tenacem, quam a fide non facile dimoveas, nec oblato quæstu corrumpas.

19 *Aversam*] Alii *adversam;* perinde est, et par utrobique *sensus*.

20 *Matre pudenda*] Improbis ac flagitiosis moribus turpificata; vel inope, et abjecta, cujus nomen ac memoria pudorem et verecundiam facere queat. E moribus natales posse ac debere æstimari ostendit Juvenalis, Sat. VI. 238. 'Scilicet expectas, ut tradat mater honestos, Aut alios mores, quam quos habet? utile porro Filiolam turpi vetulæ producere turpem.'

22 *Integer laudo*] Ceterum, o Phoceu, si laudo tuam illam Phyllidem, noli me arbitrari specie illius captum. *Integer* ego castusque laudo *brachia* torosa et candida, *vultum* speciosum, suras teretes, totamque formosam. Itaque ne zelotypus inde fias, neve suspiceris rivalem me tuum quoquo modo esse.

Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

tibias rotundas illius. Noli suspectum habere me, cujus ætas properavit octavum lustrum finire.

tre pudendo Lips. 3.—23 *Cujus o. properavit* quædam edd. ap. Jani, e glossa. —24 *Condere lustrum* conj. Bentl. quia id vocabulum proprium sit. 'Sed ob id ipsum præferendum *Claudere*, ut minus vulgare.' *Jani.*

NOTÆ

23 *Cujus octavum trepidavit ætas Claudere lustrum*] Nimirum deferbuit ardor ille primus adolescentiæ, nec ita me jam ut olim cruciat amor. Annum ætatis quadragesimum prætergressus æstus illos priores evasi.

24 *Lustrum*] Ex Varrone, Festo, et aliis dictum a luendo, id est, solvendo; pendebantur enim vectigalia quinto quoque anno. Est igitur annorum quinque spatium; adeoque *lustrum octavum* annos quadraginta *claudit* impletque. Cic. Epist. II. 6. ad Attic. 'Populi autem, nullo gemitu, publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil solverant, etiam superioris lustri reddiderunt.' Ovid. in Ib. sic orditur: 'Tempus ad hoc lustris mihi jam bis quinque peractis.' Martial. IV. 45. 'Ut qui prima novo signat quinquennia lustro.'

ODE V.

Verecunda atque nobili Allegoria declarat fœmineo sexui infra pubertatem nullas inesse Veneres. (Hortatur amicum, ut abstineat a Lalage, puella nimis tenera, quam cum juvenca et uva nondum matura comparat, et ostendit, illam brevi ad Venerem proclivem, amabilem, et pulcherrimam fore. *Zeun.*)

NONDUM subacta ferre jugum valet
Cervice, nondum munia comparis

Nequit adhuc portare jugum summisso collo, nec assequi officia conjugis, nec

Non habetur in Ed. Sanadoni.—1 Unus Bersmanni, *Nec dum subacta.*—2 Idem codex, *nec dum munia;* Alt. 2. *nondum munera.*—6 *Campos juventæ*

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 9.

1 *Nondum subacta*] An amicorum aliquem, an seipsum admoneat Horatius, plane incertum est. Rem vero ceteroqui turpiculam allegoria multiplici contexit ac prope honestavit. Cupidinem virginis intempestivæ indicat per appetentiam uvæ nondum maturæ. Puellæ vero junioris indolem belle notat per juvencam cum vitulis exultantem in campo, jugum portare aut Venerem sequi adhuc ignorantem.

2 *Munia comparis Æquare*] Onera conjugii sustinere, æqualem operam præstare marito, puellula ante puber-

Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes est animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis. Tolle cupidinem
Immitis uvæ; jam tibi lividos
Distinguet Autumnus racemos
Purpureo varius colore.

sustinere impetum tauri Venerem appetentis. Circa virides agros versatur mens buculæ tuæ, modo fluminibus temperantis molestos Solis ardores, modo gaudentis colludere cum vitulis inter humidas salices. Cohibe desiderium uvæ acerbæ. Mox Autumnus varietate gratus colore purpureo pinget tibi racemos liventes. Mox cur-

Helmstad.—9 Idem codex, *Pergestientis.*—12 *Purpureo varios colore* conj. Bentl. et jam ante eum sic Manuel y Faria in Comment. ad Lusiadem Camoëns; item unus codex ap. Cuning. et Medioll. 1485. 1486. *Purpureus vario*

NOTÆ

tatem, nondum viro matura.

5 *Circa virentes est, &c.*] Aliud nihil amat aut cogitat virgo ea ætate teneriori, quam ludum cum pueris aut puellis æqualibus. Animusque illius totus est in campis, in lusibus, &c. Sic Terent. Eunuch. IV. 7. 46. 'Animus est in patinis.' Horat. III. Od. 11. 9. 'Quæ, velut latis equa trima campis, Ludit exultim, metuitque tangi, Nuptiarum expers, et adhuc protervo Cruda marito.'

9 *Prægestientis*] Summopere cupientis. Ex Prisciano, et Festo, 'gestire,' est rem aliquam tam vehementer appetere, ut corporis gestus ejus desiderium exprimentes continere non valeamus.

Tolle cupidinem Immitis uvæ] Desine amare, aut saltem concupiscere puellam impuberem, immaturam, atque, ut Varro appellavit, acerbam; utens eadem, qua Poëta noster, Metaphora ab uva immiti ducta. Expecta donec ætas idoneam fecerit ac nubilem. Tull. de Senect. n. 53. 'Uva primo est peracerba gustu, deinde matura dulcescit.'

10 *Jam tibi lividos Distinguet, &c.*] Autumnus varietate fructuum abundans, et eorum multiplici diversitate utilis pariter et jucundus, liventes ante immitesque uvas purpureo statim colore pulchras, simul et maturitate gustui dulces facit. Sic tibi paulo post maturam ac tempestivam licebit sectari Lalagen. Immo ipsa ætate jam perfecta virum petet: sicut uva plane matura carpi desiderat.

12 *Purpureo varius colore*] Is color in racemo propinquam notat maturitatem. Hinc Virgil. 'rubentes uvas,' Ovid. 'purpureas' laudat: Horatius autem Epod. II. 'certantem purpuræ uvam' dixit. Theophrast. de Caus. Plant. III. 22. Ὅταν ἄρχωνται περκάζειν οἱ βότρυες, *cum incipiunt uvæ nigrescere*, seu, *nigris distingui maculis.* Propert. IV. 2. 13. 'Prima mihi variat liventibus uva racemis.'

Jam te sequetur, (currit enim ferox
Ætas, et illi, quos tibi demserit,
Apponet annos,) jam proterva
Fronte petet Lalage maritum;
Dilecta quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris: albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidiusve Gyges;

ret post te. Nam properat ætas vehemens: atque illi addet annos quos tibi detraxerit. Mox audaci vultu Lalage virum quæret. Amata plusquam Pholoë viros abhorrens, vel Chloris splendens humero candido, non secus ac Luna clara micat in

colore quidam codd. ap. Lamb. et Harl. 6.—13 Bentleii Græv. Leid. et Regin. Franeq. Alt. 1. Alt. 2. a m. sec. et Vet. Comb. *curret.* Pro *ferox* Wakef. edidit *fugax;* Mentel. *velox,* improbante Jani.—14. 15 Bentl. conj. *quod tibi demserit, Apponet annus,* vel, *quos t. d. A. annos.* Dess. 2. *ut illi, quos, &c.* Conj. ap. Jones. *Apponet an'mos,* i. e. *animos.*—16 Unus Bersmanni et Helmstad. *Fronte petit.*—17 *Delecta* Helmstad. solenni varietate. Wakef. *ferox* pro *fugax.* Vide ad vs. 13.—19 Harl. 2. 5. *Ut p. n. renitet.*—20 *Gnidiusque Gyges* Venet. 1492. Florent. 1482. Locher. et Ascens. *Cnidiusve Gyges*

NOTÆ

13 *Jam te sequetur*] Lalage quæ te sequentem modo fugit, deinde vel fugientem te prosequetur, ubi ferventis æstu juventutis agitari cœperit. Quod quidem brevi fiet: 'currit enim ferox ætas,' labitur celeriter, immo 'volat,' ut ait Tull. Tusc. I. n. 76.

Ferox ætas] Juventus, quæ valens, acris, ardens, vehemens, petulans, elata, superba, ac nisi libidinis stimulos tum maxime prurientis virtute fregerit, etiam ferox, indomita, et impotens. Apage vero Cruquium dubitantem numquid transposita sint epitheta ista; ut legendum sit: *ætas fugax*, et, *Pholoë ferox.*

14 *Illi, quos tibi demserit, Apponet annos*] Dum tu annis decresces et imminueris viribus, illa crescet atque augescet. Tu enim ab ætate perfecta vergis ad senium: illa ad annorum ætatisque firmitatem, quam nondum attigit, properat.

16 *Lalage*] Eam ipsam ætatis flore decoram laudat I. Od. 22. quo patet Oden istam ab Horatio post hanc esse scriptam.

17 *Dilecta quantum, &c.*] Cum vero Lalage juventutis pariter ac formæ perfectionem adepta fuerit, tum certe multos amatores habebit, quot nunquam Chloris pulcherrima, vel speciosa Pholoë Chloridis filia, quæ tamen eo diligitur amplius, quo magis amantes fugit aspera et repellit. De hac Cyro adamata, ipsumque spernente, I. Od. 33.

19 *Ut pura nocturno renidet Luna mari*] Tam nitens, quam Luna nullis infuscata nebulis, sudo cœlo, noctu splendet ac mari navigantibus formosa apparet.

20 *Gnidiusve Gyges*] Velut etiam formosus ille puer Gyges, virginea specie inclytus, oriundus e Gnido urbe Cariæ maritima, hodie *Cabo di Chio:* ubi Veneris effigies valde celebris. Vide I. Od. 30. Formosos olim pueros in deliciis fuisse, vel e Vir-

Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

mari, aut Gyges Gnidius: quem si misceas cœtui virginum, advenas maxime perspicaces deciperet incerta differentia, passis capillis, dubiaque facie.

Lamb. Bentl. Delph. Wetzel. et Kidd.—24 Bentl. Jani, et Kidd. *voltu.*

NOTÆ

gil. notum, Eclog. II. 1. 'Formosum pastor Corydon ardebat Alexin, Delicias domini.'

21 *Quem si puellarum insereres, &c.*] Gygis nempe vultus lævis, tener, candidus, venustus, adeo virginis speciosæ pulchritudinem refert, ut vix internosci queat, 'si puellarum choro inseratur:' puellam etenim, non puerum, Gygen affirmaveris.

22 *Falleret hospites*] Nos quidem cives, qui eum cognoscimus, forte non falleret Gyges; hospites autem et peregrini nequaquam a puellis puellum hunc discernerent. Tam enim *obscurum* est *discrimen.*

23 *Solutis crinibus*] Prolixis et passis, more scilicet virginum; at contra nuptæ capillos religabant.

24 *Ambiguoque vultu*] Ut sexum non distinguas. Sic Juvenalis Sat. XV. 137. de pupillo a tutore defraudato: 'Cujus manantia fletu Ora puellares faciunt incerta capilli.' Ovid. Met. VIII. 323. 'Talis erat cultu facies, quam dicere vere Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.' Idem VI. 711. 'Cultus erat pueri; facies, quam sive puellæ Sive dares puero, fieret formosus uterque.' Auson. Epigr. CVII. 'Dum dubitat natura marem faceretne puellam, Factus es, o pulcher, pæne puella, puer.'

ODE VI.

AD SEPTIMIUM.

Titio Septimio Equiti Romano, insigni Poëtæ, et commilitoni olim suo, qui eum ad villam suam Tarentinam invitaverat, languenti stylo respondet, se jam vitæ laboribus pæne fatigatum in Tiburtino suo secessu malle quod reliquum est vitæ transigere: sin autem hoc minus sibi obtigerit, libenter se apud eum Tarenti animam efflaturum.

SEPTIMI, Gades aditure mecum, et

O Septimi, perrecture mecum ad Gades, et Cantabros nobis servire nescios, atque

Ode tertia Libri quarti in Editione Sanad. Inscribitur in editionibus

Cantabrum indoctum juga ferre nostra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Æstuat unda;

ad Syrtes feras, ubi mare Mauritaniæ nunquam non fervet; faxint Dii ut Tibur,

veteribus, *Ad Septimium de Tibure et Tarento.*—3 Cruq. conj. *ubi Malva*

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 2.

1 *Septimi*] Tit. hic Septimius, Romanus Eques, Poëta etiam Lyricus et Tragicus, cum Horatio diuturna familiaritate conjunctus, immo et commilito. Hujus meminit I. Epist. 3. 5. 9. fertur et Augustus ad Horatium ita de eo scripsisse: 'Tui qualem habeam memoriam poteris ex Septimio nostro cognoscere,' &c.

Gades aditure mecum, &c.] Hoc Interpretes huc usque fere omnes intellexerunt de magna Horatii Septimiique consensione: quasi paratus esset alter alteri comes ire ad ultimas usque orbis plagas: quemadmodum Catullus Carm. 11. Furium et Aurelium sibi spondet comites, 'Sive in extremos penetrarit Indos,' &c. Et Propertius I. 6. Tullo sese offert, ut cum eo 'Riphæos etiam montes' superare non vereatur, et 'Ægæo ducere vela mari.' Cruquius autem opinatur hæc ab Horatio scripta, 'cum Augustus esset in expeditione Cantabrica, quinto vix anno peracta, quo Septimius Eques invitabat Horatium,' inquit ille; non male quidem hariolatus: melius forte tamen, quando Cæsar expeditionem illam moliebatur, et cum ad eam Horatius pariter ac Septimius sese accingerent. De Gadibus supra, Od. II. vs. 11.

2 *Cantabrum*] Cantabri Hispaniæ Tarraconensis populi ad Oceanum Borealem, qui et inde Cantabricus vocatur: hodie *Biscaia*.

Indoctum juga ferre nostra] 'Sera' nempe 'domitum catena,' ut ait III. Od. 8. ab Augusto tandem, sive ab Agrippa Augusti auspiciis, Cantabri devicti sunt; testes Sueton. Octav. cap. 20. et 21. Dio lib. LI. et seq. Strabo lib. III. &c. Flor. IV. 12. 'Duæ validissimæ gentes Cantabri et Astures immunes Imperii agitabant. Cantabrorum altior et magis pertinax in rebellando animus, qui non contenti libertatem suam defendere; proximis etiam imperitare tentabant,' &c. Cæsi vero fugiunt 'in eminentissimum Vinnium montem, quo maria prius Oceani, quam arma Rom. ascensura esse crediderant.' Et paulo post: 'Ipse præsens hos deduxit montibus; hos obsidibus astrinxit; hos sub corona jure belli venumdedit,' &c. Sil. Ital. 'Cantaber ante omnes hyemisque æstusque famisque Invictus.' Observandum porro, ita sub jugum mitti solitos olim victos hostes: hastæ duæ interjecto spatio in terram defigebantur, tertia superimposita, atque hinc et inde alligata. Sub hanc igitur inermes et discincti transire coacti, jugum subire, victique esse censebantur. Vide Liv. IX. 6. ubi Rom. Coss. et legiones turpiter ad furculas Caudinas sub jugum mittuntur.

3 *Barbaras Syrtes*] Inhospitas, inaccessas, sævas ob æstus ac motus maris dubios.

Ubi Maura semper Æstuat unda] Ubi mare Mauritaniæ seu Africæ crebris æstuariis fervet, vadosum passim et scopulosum. Vide Plin. II. 97. et Epod. IX. sub finem, ibique Not.

Tibur Argeo positum colono
Sit meæ sedes utinam senectæ;
Sit modus lasso maris et viarum
Militiæque:
Unde si Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galæsi

ab Argivo colono conditum, meæ sit domicilium senectutis: sit requies pertæso maris, itinerumque, et belli. Hinc vero si Parcæ me arcent improbæ; adibo fluvium

semper.—5 *Argæo* multi scribunt; sed Gr. est Ἀργείῳ *Argivo* Bland. antiquiss. Cruquii, duo Torrentii, unus Bersmanni et Gemblac. 1. Pulmanni.—10 Ge. Agricola legit, *pullatis ovibus*, i. e. nigris, et scribit e Galæso bibentes pecudes nigras esse factas, ut e Clitumno albas. *Galesi Flumen* multi codd. et edd. vett. cum Heins. R. et H. Stephh. Delph. Bond. Schrevel. Bentl. Baxt. Gesn. Wakef. Comb. et Kidd. *Galæsi Flumen* Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. &c. et sic scribendum, est enim Γαλαῖσος. Vide Marcil. et Heyn. ad Virg. Georg. IV. 126. *Galæsum Flumen*, ut 'Metaurum flumen,' 'Rhenum flumen,' quidam codd. Lambini et Cuning.—

NOTÆ

5 *Tibur Argeo, &c.*] Detur utinam mihi lætam agere senectutem apud Tibur Latii oppidum ædificatum a Tiburno Argivo: ibique quietem nancisci, post labores ac tædia navigationis, itinerum, ac militiæ. Tiburtina sua villa inprimis se delectari jam indicavit I. Od. 7. et 18. Vide ibi Not.

7 *Lasso maris et viarum Militiæque*] Ex Suetonio cit. bellicam in Cantabros expeditionem suscepit Augustus devicto jam Antonio: in bellis antecedentibus militaverat Horatius, ut patebit ex Ode sequenti: ad hoc etiam, ut dixi, sese accingebat: Deos itaque rogat, ut sibi fortunatam dent quietem et senectam, postquam eas iterum ærumnas exantlarit.

9 *Unde si Parcæ prohibent*] Quod si, fatis ita volentibus, non liceret apud Tibur conquiescere; apud Tarentum saltem detur mihi secedere, ubi Galæsus leniter fluit, rigatque istam regionem Calabriæ, in qua pascuntur oves exquisito vellere ac lana, &c.

10 *Pellitis ovibus*] Vel eximias pelles, eximium vellus habentibus, per antonomasiam: vel potius quæ ob lanam præ ceteris exquisitam adversus aëris injurias teguntur pellibus, ad conservationem excellentis earum velleris, tenuioris, mollioris; neve illud inquinetur. Hinc Plin. 'tectas,' Varro et noster 'pellitas' nuncupat Tarentinas illas oves, quas et Græcas alii vocant. Vide Columell. VII. 4. 'Græcum pecus, quod et Tarentinum plerique nominant, nisi cum domini præsentia est, vix expedit haberi, &c. ex omnibus est mollissimum,' &c. Polybius μαλακὰ πρόβατα similiter appellat. Varro Rei Rust. II. 2. ad finem: 'Pleraque similiter faciendum in ovibus pellitis, quæ propter lanæ bonitatem (ut sunt Tarentinæ et Atticæ) pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quo minus vel infici recte possit, vel lavari ac parari. Harum præsepia ac stabula, ut sint pura, majorem adhibeant diligentiam, quam hirtis;' id est, ceteris ovibus, quæ et hirtæ, et montanæ, et solocces dice-

Flumen, et regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:

Galæsum ovibus pelle coopertis jucundum, agrosque ubi rex fuit Phalantus Lacedæmonius. Illa mihi regio præ ceteris placet; in qua mel cum Hymettio, et olivæ

12 Multi codd. et edd. vett. cum Torrent. Bentl. Wetzel. Mitsch. Wakef. et Kidd. *Phalantho;* alii ap. Jani, *Palanto,* et *Palantho;* sed Gr. est Φάλαντος.

NOTÆ

bantur, &c. Plin. VIII. 47. 'Ovium summa genera duo, tectum et colonicum: illud mollius, hoc in pascuo delicatiūs; quippe cum tectum rubis vescatur:' (colonicum vero solo gramine:) 'operimenta eis ex Arabicis præcipua.'

Galæsi Flumen] Quidam legunt *Galæsum:* sic et IV. Od. 4. 'Metauri flumen,' ubi plures tamen, 'Metaurum flumen.' Galæsus vel Galesus, hodie *Galaso,* Calabriæ fluvius, agrum Tarentinum rigat, ac in Sinum defluit lento cursu; umbris arborum, et pascuorum copia circum amœnus. Hinc Propert. II. 34. 67. 'Tu canis umbrosi subter pineta Galæsi.' Et Virgil. Georg. IV. 126. 'Quo piger (al. *niger*) humectat flaventia culta Galæsus.'

11 *Regnata petam Laconi Rura Phalanto*] Virgil. Æneid. III. 4. 'terra regnata Lycurgo.' Et Æneid. VI. 793. 'regnata per arva Saturno.' Sic Cic. pro Muræna: 'Pugna cum rege commissa est, et summa contentione pugnata.' Porro sensus Horatii est hic: Si negetur mihi secessus Tiburtinus, ibo Tarentum, quam urbem Taras Neptuni filius olim condiderat, Phalantus autem Lacedæmonius cum Partheniis Sparta profectis et sedes quærentibus instauravit, ibique regnavit. Justin. lib. III. ubi 'Partheniæ vocati cum ad annos triginta pervenissent, metu inopiæ ..... ducem Phalantum assumunt filium Araci ..... ad sedes inquirendas proficiscuntur, ... tandem in Italiam delati occupata arce Tarentinorum, et expugnatis veteribus incolis, sedes ibi constituunt,' &c. Vide et Pausan. in Phocaicis lib. X.

14 *Angulus*] Scilicet urbs ea Calabriæ in extrema peninsula sita est ad maris littus.

Ubi non Hymetto Mella decedunt] In Tarentina regione mel optimum est, nec bonitate concedit ei quod provenit apud Hymettum, huncque Atticæ regionis collem excellentia sua celebrem toto orbe fecit: sicut et Hybla Siciliam pariter melle inclytam reddidit.

15 *Decedunt*] De via decedit qui honorem alicui defert et primas fatetur deberi.

Viridique certat Bacca Venafro] Ibi quoque crescunt olivæ Venafranis adeo non deteriores, ut cum eis de excellentia contendant et certent.

Certat] Virgil. Eclog. V. 8. 'solus tibi certet Amyntas.'

16 *Venafro*] Urbs hæc Campaniæ in Samnii confinio sita, olearum optimarum laude præcelluit.' Plin. XV. 2. 'Principatum in hoc quoque bono

Ver ubi longum tepidasque præbet
Jupiter brumas, et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus et beatæ

cum Venafranis bonitate contendunt. Illic ver diuturnum et hyemes temperatas dat Jupiter: atque Aulon abundanti vino ferax nequaquam desiderat racemos Fa-

—17 *Ver tibi longum* Helmstad. a m. pr. *trepidasque* unus Bersmanni, et Helmstad. a m. pr.—18 Bentl. pro *amicus* conj. *apricus*, eumque secutus est Kidd. *amictus* conj. Nic. Heinsius, quod recepit Wakef. *amictus Aulon Verticem* conj. ap. Jones.—18 *Fertilis* emend. Passerat. et sic jam olim Serv. ad Virg. Æn. III. 553. unus Lamb. duo Cruq. Pulm. Gemblac. 2. et Beller. Mentel. Bentleii Leid. et Petrens. Venet. 1492. Asc. Locher. Heins. Canter. Nov. Lectt. VI. 14. Klotz. Lectt. Venus. p. 247. 'Sed plane languidum esset epitheton fertilis, dum semel dictus esset Aulon amicus Baccho. Tum a vulgata non est opus recedere, quæ et exquisitum ornatum habeat.' *Jani.* Kidd. cum Bentleio edidit, *et apricus A. Fertilis;* sic duo epitheta habebit Aulon, quod ingratum in Latina Poësi. Nostram lect. servant Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii codd. et edd. vett. cum Torrent. Lamb. Cruq. Bond. Schrevel. Delph. Heins. R. et H. Stephh. Cuning. Sanad. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. et Comb.—21 *Ille me tecum* Exc. Sax. et Alt. 1.—22 Harl. 2. 4. 5. 6. unus

NOTÆ

(oleo) obtinuit Italia toto orbe, maxime agro Venafrano,' &c. Martial. XII. 64. 'uncto Corduba lætior Venafro.' Et XIII. 101. 'Hoc tibi Campani sudavit bacca Venafri.'

17 *Ver ubi longum*] Ubi verna temperies perdurat. Ita Servius explicat Virgil. Georg. II. 149. 'hic ver assiduum;' citatque hunc locum Horatii.

Tepidasque præbet Jupiter brumas] Hybernis etiam mensibus nulla ibi est aëris inclementia. *Bruma*] Solstitium hybernum, quod sic Ovid. explicat Fast. I. 163. 'Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis.'

18 *Et amicus Aulon Fertili Baccho, &c.*] Est et proximus collis Aulon, in quo vinum provenit Falerno minime inferius; proindeque non ei invidet, a quo superari nequaquam timet. In agris Tarentinis vinum crescere generosum, testis Plin. XIV. 6. ubi vina recenset exquisita: 'Verum et longinquiora Italiæ ab Ausonio mari non carent gloria, Tarentina, et Servitiana,' &c. Martial. XIII. 125. 'Nobilis et lanis, et felix vitibus Aulon, Det pretiosa tibi vellera, vina mihi.' Strabo lib. VI. Aulonia quasi Vallonia a vicina convalle nominata, inquit: hanc autem urbem ab Aulone monte vel potius promontorio puto dici, in Tarentino tractu sitam. Porro textus Horatiani ordo hic est: *Amicus*, id est, vicinus Tarento, *Aulon, fertili Baccho* gaudens, *minimum Falernis invidet uvis.* Vel: *Aulon fertili Baccho amicus minimum Falernis, &c.* Sic apud Tibull. dicitur: 'Bacchi cura Falernus ager.'

21 *Ille te mecum locus, &c.*] Tam lætus et amœnus videlicet secessus te mecum invitat.

Beatæ arces] Explicant alii, editi colles optimis uvis beati: quia edita quæque loca arces vocantur. Ego malim de urbe Tarento intelligere, ubi fuit arx

Postulant arces; ibi tu calentem
Debita sparges lacryma favillam
Vatis amici.

lernos. Terra hæc et fortunatæ arces me teque exoptant. Illic tu cineres tepidos familiaris Poëtæ justo luctu prosequeris.

Bersmanni, Franeq. Lips. 3. 4. Dess. 2. Venet. Vet. Comb. Steph. et Cuning. *ubi tu.*—24 *Vatis Horati* Mentel. ex IV. Od. 6. 44.

NOTÆ

munitissima, ex Polybio lib. VIII. Liv. lib. XXV. *Beatæ* vero *arces*, et felix Tarentum satis exprimitur apud L. Florum I. 18. his verbis: 'Tarentus, Lacedæmonium opus, Calabriæ quondam, et Apuliæ, totiusque Lucaniæ caput; tum magnitudine et muris portuque nobilis, tum mirabilis situ: quippe in ipsis Adriatici maris faucibus posita in omnes terras, Istriam, Illyricum, Epirum, Achaiam, Africam, Siciliam vela dimittit. Imminet portui ad prospectum maris positum majus theatrum,' &c.

22 *Ibi tu calentem Debita, &c.*] Ibi tu mihi justa et extrema persolves officia, cum fatis et vita functus fuero: cremato nempe cadavere, calentibus adhuc cineribus lacrymas impendes, infundes, ac velut immiscebis: mortuum recens amicum luctu prosequeris vatem vates, et decorabis. Ennius vero contra, et arrogantius paulo: 'Nemo me lacrymis decoret: neque funera fletu Faxit. Cur? Volito vivu' per ora virum.' Miserrimum etenim ac velut infaustum veteribus putabatur, si absque lacrymis humatio fieret, et funebri isto honore privaretur. Virgil. Æneid. II. 372. 'Nos animæ viles, inhumata, infletaque turba.' Hinc et præficas arcessebant olim, quæ luctum facerent. Immo et exiguam ampullam lacrymis plenam urnæ ferali inserebant, sepulcroque inferebant; ut bene Torrentius observavit.

24 *Vatis amici*] Horatii tui.

ODE VII.

AD POMPEIUM VARUM.

Pompeio Varo, veteri sodali suo, Pompeianisque partibus præter ceteros addicto, jam vero Augusti gratia in patriam ab exilio (ut videtur) reverso, enormi cum lætitia gratulatur: eique suadet, ut dehinc, dimissa militari sua sævitia, se suavi et hilari vitæ tradat.

O SÆPE mecum tempus in ultimum

O Vare meorum prime commilitonum, mecum frequenter ad extremum diem re-

Ode quarta Libri primi in Ed. Sanad. Epigraphe in Venet. 1492. *Ad Pompeium sodalem et commilitonem;* codd. Torrent. *Ad Pompilium Varum;* alii codd. et plurimæ edd. vett. *Ad Pompeium Varum.* 'Nescio quo errore

Deducte Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dis patriis, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime sodalium?

ducte, Bruto belli principe, ecquis Romanum te reddidit numinibus patriæ, atque

Varum appellarunt eum librarii, cum nullum extet exemplum, e gente Pompeia cuiquam id cognomen fuisse. Potius docte et eleganter asserit Sanadonus, esse intelligendum *Pompeium Grosphum*, ad quem est hujus Libri Od. XVI. de quo I. Epist. 12. 23.' *Jani.*—3 *Quis te r. Quiritum* emend. Heins. et Sivr.—5 *Pompili* plerique codd. Torrentii, Mentel. Franeq. Dess. 2. tres Lipss. Harl. 1. 2. Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. Vet. Comb. Ascens. et Locher. item quædam exempla Scholiastarum. *Pompi* unus Torrentii.—

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

Athenis versabatur Horatius, Philosophiæ dans operam sub Academo præceptore, cum ad militiam est pertractus a Bruto tum Achaiam atque Athenas tenente, ut ait vetus Interpres. Hæc ipse de se testatur II. Epist. 2. 43. et seq. Subinde et Tribunus legioni Romanæ præfuit: quod declarat I. Sat. 6. 48. interfuitque demum ei pugnæ, Philippicis in campis, qua Brutus ab Augusto cæsus tandem ac fusus est. In ea vero militia sodalem habuit Pompeium Varum, qui, post cladem Philippicam, non, ut Horatius, armis valedixit, sed Brutianis reliquiis, novoque bello se implicuit. Quibus extinctis, salvus tamen rediit Varus: quapropter incolumitatem ei gratulatur Horatius, ac Soteria canit hac Ode, atque ad convivium invitat.

1 *Sæpe mecum tempus in ultimum Deducte*] Qui toties vitæ periculum adiisti mecum in eo fatali bello, in quo Cassius et Brutus Julii Cæsaris interfectores adversus Augustum atque Antonium pro libertate publica dimicarunt; sicuti antea Cn. Pompeius contra Jul. Cæsarem.

3 *Quis te redonavit Quiritem*] Quis te patriæ restituit, vel Deus propitius, vel patronus apud victorem Augustum potens et gratiosus?

4 *Diis patriis*] Dii patrii vocantur qui singulis præsunt urbibus, suntque illarum propugnatores, atque a civibus honore præcipuo coluntur eximie: ut Mars Romæ; Athenis Apollo et Minerva; Apollo Delphis et Rhodo; Bœotiis Hercules et Bacchus; Juno Carthagini, Samo, Spartæ, Mycenis, Argis; Diana Cretensibus; Venus Cypro, Papho, &c. Vide Alex. ab Alex. VI. 4. Fortasse Horatius hic Penates Deos intelligit, ut gratuletur Varo quod redux iterum videat suam domum ac Penates. 'Extat Quinti Ennii carmen, Deorum continens Penatium nomina, quos patrios alii, Varro Terentius etiam urbanos nuncupat: 'Juno, Vesta, Minerva, Ceresque, Diana, Venus, Mars, Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.'' Cœl. Rhodig. XXV. 30.

Italoque cœlo] Cœlum pro aëre et climate poni, constat vel ex hoc Horatii, I. Epist. 11. 26. 'Cœlum non animum mutant qui trans mare currunt.'

5 *Meorum prime sodalium*] Vel amicissime: patet ex fine hujus Odes: vel, cum quo militavi primum: sic et

Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos et celerem fugam

Italico aëri? Cum quo non semel bibendo vino interrupi tardantem diem, redimitos habens crines unguento Syrio nitidos. Tecum expertus sum Philippos, et fu-

8 *Malabathro, Malobrathro* in quibusdam codd. et edd. vett. eadem varietas

NOTÆ

condiscipulus in Philosophiæ studio videatur fuisse Varus Horatii, et cum eo ad civile bellum Athenis evocatus. II. Epist. 2. 47. 'Civilisque rudem belli tulit æstus in arma Cæsaris Augusti non responsura lacertis.'

6 *Morantem diem*] Vel æstivum, reipsa longiorem; vel morari visum præ tædio civilium tumultuum, ac laborantis Reipublicæ, itemque ærumnarum bellicarum, quæ Horatio quidem ad studia literarum Musarumque otium magis quam ad strepitus militares nato graves erant ac molestæ.

7 *Fregi*] Per intervalla tecum potando rupi, transegi; atque ita sollicitudines ac dolorem fefelli utcumque, pertuli, superavi.

Coronatus nitentes Malobathro Syrio capillos] Floreis quidem coronis inter epulandum solitos uti veteres, ostendimus I. Od. 38. unguentis etiam perfudisse caput, notum fere, et ex dicendis patebit. Ab Ionibus primum ad fœminas Rom. delicatiores translatus iste mos coronarum in conviviis, atque unguentorum, maxime vero malobathri, quod et foliatum dicebatur: testis Galenus. Observa porro corollas istas unguentis interdum fuisse delibutas. Athenæus item lib. XV. Plin. XXI. 3. 'Lautissimum,' inquit, 'dari coronas e nardi folio, aut versicolores unguentis madidas.'

8 *Malobathro Syrio*] Malobathrum sive malabathrum, unguentum erat exquisitum e folio quod gignunt Indicæ paludes, in regione Malabar, et vernacule *bathrum* vel *bethrum* vocant Indi. Nomen hinc factum satis apparet. In Syriam apportabatur ex India: illinc autem Romani mercatores deferebant: unde Syrium Romæ vocabatur. Galen. cit. Dioscorid. Plin. XIII. 1. Sed XII. 26. ita scribit: 'Dat malobathron Syria, arborem folio convoluto, arido colore, ex quo paratur oleum ad unguenta: fertiliore ejusdem Ægypto. Laudatius tamen ex India venit. In paludibus ibi gigni tradunt lentis modo,' (lenticulæ palustris modo aquis innatare. Dalecamp.) 'odoratius croco, nigricans, scabrumque, quodam salis gustu. . . . ejus sapor nardo similis esse debet sub lingua: odor autem in vino suffervefacti antecedit alios. In pretio quidem prodigio simile est,' &c.

9 *Tecum Philippos, &c.*] Affui tecum in campis illis prope Philippos urbem Macedoniæ, in Thraciæ confinio, ad Pangæi montis radices: quam Philippus Alexandri Magni pater instauravit, ac de suo nomine appellavit. Ibi nimirum commisso duplici prælio Augustus atque Antonius Cassii et Bruti exercitus fuderunt, viceruntque eos qui triumphum ante victoriam et pugnam cecinerant. Vide infra.

Sensi, relicta non bene parmula;
Cum fracta virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.

gam præcipitem, abjecto indecore clypeo; quando virtus debilitata est, et terræ mentum fœde applicuerunt qui minus jactabant. At velox Mercurius tremebundum

est etiam in codd. Plin. XII. 26. XIII. 1.—11 Venet. 1492. et Locher. *et minaces turmæ Turpe, &c.* error librarii.—12 *Turpe!* ut sit interjectio s. exclamatio, post Geor. Fabricium, Bersm. Bentl. Cuning. Sanad. et Sivr. *minaci Turpe solum t. mento* mallet Jos. Scaliger. Poët. VI. 7. 'Totus ei locus displicet. Vide, si ridere voles, quomodo corrigat Horatium: *Cum fracta virtus insolenti* (s. *obstinato*) *Cedere non verita est furori;* Vel, *Oblita virtus cum ve-*

NOTÆ

10 *Relicta non bene parmula*] In ea clade fugam suam non dissimulat hic Horatius, insuper et clypei projectionem. Quod ad primum attinet, non caret semper excusatione. Nam fortis est non modo resistere, sed et sapienter fugere ac cedere. Sic Homerus Æneam laudat velut metuendi fugiendique peritum: et hanc ei laudem juste dari agnoscit Plato in Lachete. Vide et initium vitæ Pelopidæ apud Plutarch. Alterum vero culpa nunquam vacare creditum est. Unde apud Germanos sacris interdictum erat ei qui in acie scutum amisisset. Alex. ab Alex. IV. 17. Apud Spartanos autem capite luebat. Idem II. 13. Vide Aristot. II. Rhetoric. Modestin. Jurisc. lib. III. de Re Militari. Hinc teste Ammiano Marcell. lib. XXV. paulo post initium: 'Epaminondas ille dux inclytus, letaliter apud Mantineam saucius reversus ex acie, scutum solicite conquirebat: quod cum vidisset propius, lætior vi vulneris interiit; et qui animam intrepidus amittebat, jacturam clypei formidavit.' Quod idem ita refert Justinus l. VI. 'Ut, relatus in castra semianimis (Epaminondas), vocem spiritumque collegit, id unum a circumstantibus requisivit, num cadenti sibi scutum ademisset hostis: quod ut servatum audivit, allatum velut laborum gloriæque socium osculatus est.' Apud Plutarch. Apophthegm. Lacon. Demaratus interrogatus, quid dedecoris et probri sit clypeum abjicientibus, non ita vero galeam aut gladium, respondit, quia hæc sui ipsorum causa sumunt, clypeum autem communis aciei gratia.

11 *Cum fracta virtus*] Cum Bruti pars et virtus victa est fatis adversantibus, et Augusto Imperium orbis destinantibus. Tum enim in summa rerum desperatione ille apud suos conquestus fertur; 'frustra coluisse se virtutem, quæ inane esset nomen, et fortunæ serviret.' Plutarch. in Bruto. Dio lib. XLVII. Appian. lib. IV. Liv. Epitome lib. CXXIV. 'C. Cæsar et Antonius apud Philippos vario eventu contra Brutum et Cassium pugnaverunt; ita ut utriusque partis cornua dextra vincerent. ... sed inæqualem fortunam partium mors Cassii fecit, qui cum in eo cornu fuisset quod pulsum erat, totum exercitum fusum ratus, mortem sibi conscivit. Altero deinde prælio victus M. Brutus et ipse vitam finivit, annorum circiter quadraginta; exorato Stratone fugæ comite, ut sibi gladium adigeret.' Xiphilinus in Augusto sic rem describit: 'Si Brutus cum Antonio

Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre:

me per hostes aëre spisso rapuit: te mare fremens et æstuans retraxit, iterumque

NOTÆ

decertasset, et Cassius cum Augusto Cæsare, ipsi pares inter se fuissent: sed dum Brutus Cæsarem imbecillum vicit, Antonius autem Cassio, qui par ei bellicis in rebus non erat, superior fuit, victores quodammodo victi discesserunt,' &c.

Minaces] Milites Bruti scilicet ac eorum Duces arrogantius jactabant minas in Cæsarianos, quos priori certamine superaverant, tam aperta quidem victoria, ut 'castra Cæsaris et Antonii, quæque in castris erant, omnia capta sint; ac Cæsar ipse mirabiliter salvus evaserit.' Ex Xiphil. loco mox cit. Item ex Appiano lib. IV. Civil. Bell. Rom. Brutus ipse hostes retrocessisse accipiens, sic illudit: 'Hi ut defessos nos provocantes minime experiri ausi sunt.' Cum autem Cæsarianos intelligeret inedia et fame prope enectos, ac morando citra suorum periculum, conficere vellet, 'conquerebantur milites, mulierum more, intra vallum se contineri: excandescebant etiam eorum Duces ... hostesque ab exercitu promto et parato facillime vinci posse existimabant. ... tandem exercitus per cohortes, ac deinde per concursus, apertius conqueritur: quid tandem Imperator noster meditatur? in quo nuper victoriam adepti deliquimus? ... Instantibus denique pertinaciter Ducibus ac primoribus Brutus indignatus, eorum temeritati, proprioque discrimini assensus est.' Xiphil. ibid.

12 *Turpe solum tetigere mento*] Id est, victi procubuere, non sine gravi turpitudinis nota, ob priorem arrogantiam, ac minas: atenim meminisse oportebat, quod scribit Cic. ad Attic. VII. 3. 'Armorum exitus incertos esse semper;' atque, 'ancipitem fortunam belli,' pro M. Marcello. Alii explicant *turpe solum*, terram cruore fœdatam, quam, qui vulneribus confecti cadunt, dentibus solent apprehendere; aut saltem labra mordicus premere; seu dolore et ira adacti, seu ne quam emittant vocem querelarum, sua virtute et existimatione indignam.

Tetigere mento] Prona in terram facie, in pulvere volutati. Virgil. Æn. XI. 418. 'Procubuit moriens, et humum simul ore momordit.' Et ibid. vs. 668. 'Sanguinis ille vomens rivos cadit, atque cruentam Mandit humum, moriensque suo se in vulnere versat.'

13 *Sed me per hostes Mercurius celer, &c.*] Metaph. Tum vero fuso exercitu nostro, furtim me proripui, ac celeriter fugi, duce Mercurio, qui alatus fingitur et furti Deus, I. Od. 10. in cujus etiam tutela sunt Docti, qui idcirco 'Mercuriales' vocantur, Ode XVII. libri hujus. Ingeniosæ porro suæ fugæ alioquin indecoræ ac turpi colorem dat Horatius, subtractum se discrimini, protectumque a Mercurio, dicens; id nempe fingens sibi accidisse, quod Priamo scribit Homerus. Vide Not. I. Od. 10. 14. quodque Paridi I. Od. 15. Item Hectori, quem Apollo pari modo servat, ἠέρι πολλῇ, Iliad. Υ. Sic et Virgil. Æneam a Neptuno de Achillis manibus ereptum inducit, Æneid. V. 809. 'Pelidæ tunc ego forti Congressum Æneam nec Diis nec viribus æquis Nube cava eripui.'

14 *Denso aëre*] Nube, quæ densatus est aër. Homer. Iliad. Γ. de Paride ab impetu Menelai per Venerem exemto: Τὸν δ' ἐξήρπαξ' Ἀφροδίτη, ... ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ.

Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem,
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis.

ad militiam deduxit. Debitum igitur epulum Jovi persolve: et corpus diuturno fatigatum bello reclina sub mea lauro: neque doliis abstine tibi servatis. Polita

tustum Perdere non timuit pudorem. Ohe! ohe!' *Jani.*—19 Pulmanni Gemblac. 1. Lips. 1. a manu sec. Venet. 1492. Locher. aliæ edd. vett. *sub lauro;* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. aliique plurimi codd. *sub lauru,* et sic edidere Torrent. Lamb. Cruq. Heins. R. et H. Steph. Bentl. Baxt. Cuning. Sanad. Jani, Mitsch. Wetzel. Bipont. Wakef. Comb. et Kidd. et ita jam Servius ad Virg.

NOTÆ

Te rursus in bellum resorbens, &c.] Me quidem Horatium paventem Mercurius sublimem rapuit, ac nebula protexit: te vero, Pompei, Martis ardor in nova pericula conjecit, ac recrudescenti bello implicuit, semper intrepidum, ac publicæ libertatis pertinaciter vindicem.

Resorbens unda fretis tulit æstuosis] Sicut in fretis æstuosis unda recedens iterumque accedens ea resorbet quæ evomuerat, ac in littore reliquerat, sic bellum cæsis Cassio Brutoque quasi profligatum ejecerat te, Vare, non secus ac me, liberumque veluti fecerat: verum exardescens porro tumultus civilis in arma te rursus abripuit. His Horatii verbis non abs re volunt quidam alludi ad prælium Sexti Pompeii in Siculo freto commissum: adeoque ad illum cum aliis Varum confugisse, post cladem Brutianam: unde tandem salvus ille Romam redierit, et Augusto reconciliatus sit. Æstus illos marinos egregie describit Virgil. Æn. XI. 624.

17 *Ergo obligatam redde Jovi dapem*] Pro incolumitate ista tua post tot labores et pericula, o Vare, grates Diis persolve, fac sacrum Jovi Servatori, Dapali; de quo M. Cato de Re Rust. cap. 132. *Obligatam dapem,* sacrificium inter discrimina promissum ac votum a Pompeio Varo, interpretari licet, ex Prisciano lib. VII.

18 *Longaque fessum militia*] Multo longiori quam mea, inquit Horatius: nempe sub Cassio et Bruto, deinde sub Sexto Pompeio, in Sicilia: ut dictum est. Ergo tot ærumnis vires exhaustas recrea, epulare mecum, quiesce apud me; *sub lauru mea* tutus: patrocinio meo confisus, adeoque omni deposita solicitudine. Spondet nempe Varo Horatius, forte nondum perfecte ab Augusto veniam consecuto, favorem Mæcenatis, per quem ipse cum illo victore metuendo jam reconciliatus fuerat. Cum enim proscriptione bonorum, cum aliis partes adversas secutis, mulctatus esset, inops rerum coactus est faciendo versus victum quæritare. Quod ita narrat II. Epist. 2. 49. 'Unde simul primum me dimisere Philippi, Decisis humilem pennis, inopemque paterni Et laris et fundi, paupertas impulit audax Ut versus facerem.' Itaque Mæcenatis primum animum demeruit, perque hunc Augusti placare iram aggressus est: et quod scribit ad Pisones vs. 404. quanquam alio ibi proposito: 'gratia regum Pieriis tentata modis: ludusque repertus, Et

Oblivioso levia Massico
Ciboria exple; funde capacibus
Unguenta de conchis: quis udo
Deproperare apio coronas

vasa reple Massico oblivionem malorum afferente: et unguenta de amplis vasis effunde. Quis vero texet diligenter corollas ex apio humido vel myrto? Ecquem po-

Ecl. II. 54. *neu Parce* Cuning.—22 Codd. variant: *Ciberia, Cibaria, Cibotia, Cihotia.* Gr. Κιβώρια. Strab. XVII. p. 799. *imple capacibus* unus Lambini; *af-*

NOTÆ

longorum operum finis.' Quod autem Mæcenas potens esset et idonea laurus ad averruncandum Augusti fulmen, patet ex Xiphilino cit. qui in Augusto scribit: 'Mæcenati tantam a Cæsare delatam potestatem in rebus omnibus, ut literas quascumque ad Senatum vel ad alios mitteret, ipse prius legere posset, et ex eis quæ vellet immutare.' Et postea: 'Cæsari Mæcenatem profuisse tum ceteris in rebus, tum vero quoties vehementius irascebatur, quod ejus iram leniebat: et quod in multos alioqui mortis dicturus sententiam, a Mæcenate correptus, nemine capitis condemnato statim surrexerit,' &c.

21 *Oblivioso levia Massico Ciboria exple*] Large pota vinum e Campania melioris notæ, quod oblivisci faciat ærumnas priores, omnemque mentis ægritudinem detergeat et discutiat. De Massico I. Od. 1. *Exple*, vel imple, vel exhauri et sicca scyphos et calices. Utrumque enim significat ea vox, apud Ennium, Terent. Donat. Nonium Marcellum.

22 *Ciboria*] Vasa seu pocula satis capacia. Ex Athen. lib. III. et XI. 7. quem in locum Casaubonus ita scribit: 'Græcis peregrinum poculum opinor et nomen, etsi potest videri derivatum, unde et *κιβωτός*. Sed constat in Ægypto primum cœpta fieri ciboria ex Ægyptiæ fabæ ciboriis, deinde ex alia materia, figura eadem. Hesychius diserte: Κιβώριον, Αἰγύπτιον ὄνομα, ἐπὶ ποτηρίου. Ecclesia usu fecit suum hoc nomen,' &c. Dalecamp. in Athen. cit. *τὰ κιβώρια*, et *κιβώτια*, id est, arculas in hujus fabæ capite vocabant eos loculos, quibus semen continetur, inquit. Fabæ istius descriptionem hic attexere non pigebit.' 'In Ægypti lacubus et stagnantibus aquis faba nascitur, scapo amplissima, longitudine ad cubitos quatuor surrecto, digiti crassitudine, arundinaceo, molli, non geniculato, qui totus rimis intrinsecus pertusus atque distinctus est, ut in lilio. Huic insidet caput rotundo vesparum favo simile. Fabæ in singulis veluti nucamentorum loculis aliquantulum prominent, ad summum numero triginta. Flos duplo major quam papaveris, rosæ colore. Extat caput super aquam. Singulis fabarum plantis adnascuntur folia magnitudine pilei Thessalici, quorum caulis idem qui fabarum,' &c. Ex Theophrasto apud Athen. init. lib. III.

Funde capacibus Unguenta de conchis] Ne quid hilaritati desit, adhibe et unguenta copiose quidem. Vide supra Not. ad vs. 7. hujus Odes. Item quæ postea mox.

23 *Conchis*] Vel accipe pro quolibet vase et alabastro: vel simpliciter intellige reposita pridem in *conchis unguenta:* quæ sunt odorum permistio cum oleo vel balsamo, ad delicias, vel ad sanitatem etiam corporis. Vide Cœl. Rhodig. XXVII. 26. Cur autem

Curatve myrto? quem Venus arbitrum

funde capacibus Exc. Sax.—25 *Curat ve myrto* scribi vult, post alios nonnullos, Baxt. hic et alias, pertinere enim non ad *curat*, sed ad *myrto*. 'Verum quod poëtarum liberior usus encliticas *que* et *ve* sæpe alieno vocabulo, non illi, cui debebat, annectit, non ideo statim est talis novitas inducenda.' *Jani*. *curat*

NOTÆ

in compotationibus ungerent caput veteres, explicatur apud Athen. xv. 13. nempe quod 'vini vim imbecilliorem fore crederent, si eo pacto veluti dilueretur,' &c. De unguentorum luxu et mollitie, Plin. XIII. 3. et Plutarch. Apophthegm. Lacon. ubi scribit: 'Unguentariis aditum Spartæ præclusum a Lycurgo, unguentaque velut corruptelam et perniciem omnino proscripta atque amandata.' Cœl. Rhodig. XXVII. 24. ex Xenophonte et Socrate, refert, cum bellariis corollisque in secundas mensas venisse unguenta profligatis congrua moribus atque impudicis.

23 *Quis udo Deproperare apio, &c.*] Ad famulum hæc: Quis protinus texet nobis corollas ex apio vel myrto, quibus ex more inter epulas caput exornemus? *Udo*, vel recenti, vel potius quod humidis in locis crescit affatim et colligitur. De myrto I. Od. 38.

24 *Apio*] Plin. xx. 11. 'Apio gratia vulgo inest. Namque rami largis portionibus per jura innatant, et in condimentis peculiarem gratiam habent. Honos ipsi in Achaia coronare victores sacri certaminis Nemeæ.' Hæc posteriora addit idem Plin. XIX. 8. Vide Alex. ab Alex. v. 8. Athen. xv. 10. inter flores coronarios apium ita recenset ex Pherecrate: 'Age tu qui malvam intueris, hyacinthum spiras, melilotum loqueris, rosas distractis labiis rides, amaracum oscularis, dimoto corpore apium oles, cosmosandalum incedis, vinum affunde, et acclama tertium Pæana, ut est lege sancitum.' Sunt qui apio dicant ebrietatem impediri, quocirca veteres eo se coronarent in conviviis. At repugnant Botanici Doctores: id vero hederæ quidem, non apio tribuunt.

25 *Quem Venus arbitrum Dicet bibendi*] Quis erit et fiet convivii Rex, jactu Venereo in talis felici? Horat. I. Od. 4. 'nec regna vini sortiere talis.' Vide et quæ ibi annotavimus. Ad intelligendum sensum Horatii duobus istis locis observa, 1. in compotationibus veterum creari solitum Regem, a quo poculorum leges aliaque in convivio observanda præscriberentur: eum porro Græcis appellatum *συμποσίαρχαν, βασιλέα, στρατηγόν*· Latinis autem convivii Dictatorem, Plaut. Modimperatorem, Varro. Arbitrum, Horat. Vulgo convivii Magistrum, Regem, Ducem, Symposiarchum. Strategum etiam dixit Plautus, et Dictatricem. 2. Consuetum id sorte fieri, et quidem talorum vel tesserarum summo jactu, qui *Venus* dicebatur: eratque cum tali quatuor diversa facie cadebant: in tesseris autem quando ter senarius contingebat. De his ludis plura ad Persii Sat. v. annotavimus. Vetus Interpres hic ita scribit: '*'Αρχιποσίαν* significat, id est, tesserarum jactu datum in bibendo primatum. Veneris autem jactus lætissimus dicitur, qui numerum habet ter senarium.' Ubi cave ita legas, ne vero male, *tricenarium*, cum insanientibus Librariis quibusdam Acronis, Porphyrionis, et aliorum. Quod optime sensit pridem et correxit Hadrianus Junius, Ani-

Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

tandi magistrum creabit Venus? Ego certe non moderatius agam quam Edoni. Nam et mihi suave est insanire amico recuperato.

de myrto Lips. 4. a manu sec.—26 *Dicit* conj. With.—27 *Edoniis* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. quidam ap. Jani, Venett. et Vet. Comb. alii ap. Jani *Hedonis*, vel *Ædonis*. Gr. est Ἠδωνοί.

NOTÆ

madvers. Hesychius τρὶς ἓξ νικητήριος βόλος. Quo pertinet etiam proverb. ἢ τρὶς ἓξ, ἢ τρεῖς κύβοι, cujus et meminit Jul. Pollux IX. 7. id est, felix vel infelix jactus, senio, vel canis; seu: *tres senarii, vel tres unitates.* Nam κύβος idem sonat interdum quod μονὰς, sive κύων et χῖος· quod fefellit nonnullos male feriatos Interpretes. De talis autem Lucian. in Amorib. Μηδενὸς ἀστραγάλου πεσόντος ἴσῳ σχήματι καλεῖται Ἀφροδίτη.

Venus] Is jactus dicebatur et Basilicus. Plaut. Curcul. II. 3. Vide Eustath. ad Iliad. Ψ. et Odyss. Α. Cic. de Divinat. I. et II. Martial. XIV. 12. Propert. IV. 9. Isidor. Origin. XVIII. 65. et 66. &c.

26 *Dicet*] Designabit, præficiet, decernet, creabit velut edicto. Solenne verbum Juris.

Arbitrum bibendi] Is convivii moderator, ubi creatus erat, pro arbitrio condebat leges; quales expressas legere est apud Lipsium, Antiq. Lect. lib. III. capite unico. Unde et multa ad rem præsentem spectantia hausimus: ergo et hæc accipe. Quindecim illic statuta præscribuntur; quorum præcipua sunt ista: 'Vinum purum putum, puer, infundito. A summo ad imum more majorum bibunto. Decem cyathi summa potio sunto. Musis nonum, decumum Apollini libanto. Dominam si quis habessit, indicium facito. Rixæ, clamor, contentio, ad Thracas Ablegantor: eorum vicem carmen, Aliudve quid Musæum, proferunto,' &c.

Non ego sanius Bacchabor Edonis, &c.] Adeo me afficit ac velut extra me rapit ingens lætitia ob receptum præter spem Pompeium Varum mihi dilectissimum, ut mihi temperare nequaquam possim, nullumque gaudio modum adhibere queam. Itaque desideratissima illius præsentia fruens totum me hilaritati tradam. Hinc et bibam largius, et saltabo, et discurram instar bacchantium: et quamvis *furere* et insanire videar, hoc etiam *dulce* mihi futurum est.

27 *Edonis*] Edon Servio, Edonus Plinio IV. 11. mons Thraciæ, a quo Thraces Edoni vel Edonii, Bacchus etiam Edonius, Bacchantes quoque Edonides et Edonæ cognominantur. Propert. I. 3. 5. 'Nec minus assiduis Edonis fessa choreis ... concidit.' Porro tum Edoni, cum Thraces universi bibacitate ac petulantia famosi noscuntur. De quibus et supra ad I. Od. 27. 'Natis in usum lætitiæ scyphis Pugnare Thracum est.'

ODE VIII.

IN BARINEN.

Horatius ardet et odit. (Conf. Ovid. Amor. III. 3. *Gesn.*)

Ulla si juris tibi pejerati
Pœna, Barine, nocuisset unquam;

O Barine, si quæ tibi punitio aliquando contigisset ob fidem violatam; si defor-

Ode hæc deest Editioni Sanad. Inscribitur in codd. Anhalt. et Fabr. *In Juiam Barinen Romanam;* in codd. Chabotii Blandd. Cruquii, *Ad Juliam Barinen;* in tribus Torrentii, *Juliæ Varinæ Meretrici rapaci et avaræ.*—2 '*Baryne* Ascens. et aliæ edd. vett. *Varine* Pulm. Hun. et Gemblac. 1. 2. Lips. 3. 4. unus Bersm. et Gott. *Varina* Helmst. a m. pr. Mendum in hoc nomine latere visum est viro sagacissimo T. Fabro, et post eum Bentleio, quia nec Græcum nec Latinum sit. Faber legebat *Earine*, quod nomen omnino in multis Inscriptt. est ap. Bentl. Sed cum in *Earine* tres priores syllabæ sint breves, turpiter lapsum esse Fabrum apparet. Bentl. suspicatur *Nerine*, *Larine*, vel aliud tale. Ingeniosissime omnium With. conj. *Iberine*, ex Juvenal. VI. 53. unde et *I.* (ulia) *Barine* in Inscriptt. hujus Odes orta sit; nam vix meretriculam tam augustum nomen gessisse. Sed hoc ultimum nolim defendere. Quid enim, si *Barine* liberta fuit, et pristinæ dominæ, quæ Julia

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 2.

1 *Ulla si juris*] Si non impune toties fregisses fidem, si vel semel pœnam inde aliquantulam pertulisses, atque ultores perjuriorum Dii tantulo deformiorem effecissent, dente vel ungue uno denigratam; (quo quidem gravius nihil accidere tibi posse existimo;) tibi juranti, Barine, crederem; ratus nimirum formidaturam te deinceps ulterius mulctari, si iterum pejeraris. Alii interpretantur, crederem vindices adesse Deos fidem violantibus. Ea nempe apud antiquos inoleverat opinio, mentientes quadam parte corporis illico pœnam ferre, seu pustulam naso aut lingua, seu notam vultu, oculis, dentibus, manibus, alibive, nigram ac deformem, &c. Hinc Theocrit. Idyll. IX. Μηκέτ' ἐπὶ γλώσσας ἄκρας ὀλοφυγδόνα φύσῃς. *Nec amplius in lingua extrema pustulam produxeris.* Et Idyll. XII. ἐγὼ δέ σε τὸν καλὸν αἰνῶν Ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀραιῆς οὐκ ἀναφύσω. *Ego vero te pulchrum prædicans mendacia super summum nasum non produxero;* id est, nihil falsi edam. Hinc Ovid. Amor. III. 3. de amica quæ pejeraverat, velut admirans ait: 'Esse Deos credamne? Fidem jurata fefellit: Et facies illi, quæ fuit ante, manet. Quam longos habuit nondum perjura capillos, Tam longos, postquam numina læsit, habet. Candida candorem roseo suffusa rubore Ante fuit: niveo lucet in ore rubor. Pes erat exiguus; pedis est aptissima forma. Longa decensque fuit; longa decensque manet. Argutos habuit, radiant ut sidus, ocellos; Per quos mentita est perfida sæpe mihi.'

2 *Burine*] Julia Barine, forma spectabilis adolescentula; Romana,

Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui,
Crederem: sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidaque Divos
Morte carentes.

mior esses effecta atro dente, vel ungue uno; crederem: verum statim ac promissis fallacibus caput obstrinxisti, longe formosior splendes, fisque adolescentium communis solicitudo. Ergo juvat fraudare sepultos cineres genitricis, astraque noctu silentia, Olympumque universum, atque numina frigidæ mortis expertia. Id,

vocaretur, ut mos erat, nomen assumsit? Est Inscript. ap. Bentl. e Grutero p. 875. 6. DIS MANIBUS IULIÆ LARINÆ; e qua forte *Larine* pro *Barine* arrideat. Sed quid, si et *Barine* pro Græco nomine haberi possit? Omnino, ut præclare vidit Sivr. V. C. ap. Aristotel. Hist. Anim. lib. IV. *βαρῖνος* est, piscis genus. Jam multa nomina propria Græcorum a piscibus sumta; ut Phocas, Nauplius, cet.' *Jani.* *Barine* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. omnes Cruquii; *Varine* codd. Torrentii.—4 *Turpior ungui* Ascens.—10 Cuning. *ac toto.*—

NOTÆ

ut habent codices quidam, quanquam nomen istud Romani, Latini, Græcive nihil habet. Non absurde igitur *Earine* legendum suspicantur viri certe eruditi, ab *ἔαρ*, quod *ver* sonat.

3 *Dente si nigro, &c.*] Dentes albos ad pulchritudinem pertinere, nemo nescit.

Vel uno Turpior ungui] Vel parte minima corporis mutila vel deformata.

5 *Sed tu, simul obligasti, &c.*] At ubi malum omne ipsa tibi, si fallas, imprecata es, fallis tamen, mali nihil metuens, mali nihil portans: immo vero pulchrior evadis, pluresque nancisceris amatores.

6 *Perfidum votis caput*] Virgil. Æn. IX. 300. 'Per caput hoc juro, per quod pater ante solebat.'

9 *Expedit matris cineres, &c.*] Ergo si e perjuriis enascuntur emolumenta, nedum incommoda vel pœnæ subeantur, certe expedit religionem omnem flocci facere: adeoque promissa matri jam sepultæ non valde refert implere, immo juvat non persolvere, et *fallere.* Flagitium tamen ac nefas maximum, parentum cineres violare, veteres crediderunt. Virgil. Æneid. IV. 427. 'Nec patris Anchisæ cineres manesve revelli.'

10 *Et toto taciturna noctis Signa cum cœlo, &c.*] Expedit, inquam, fallere, mentiri, perfide testari ac jurare sidera, Deos immortales, totumque cœlum. Virgil. Æneid. VI. 458. 'Per sidera juro, Per Superos,' &c.

Taciturna noctis Signa] Hypallage: sidera nocte tacenti lucentia. Cæsar de Bello Gall. lib. VII. 'Id silentio noctis conati:' et postea, 'silentio

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphæ, ferus et Cupido
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde quod pubes tibi crescit omnis;
Servitus crescit nova; nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.

inquam, ipsa ridet Venus: rident faciles Nymphæ, immo et sævus Cupido ignitas assidue sagittas exacuens cote sanguinolenta. Præterea juventus tibi cuncta adolescit, totque captivi parantur novi: veteres autem irreligiosæ dominæ domum, fre-

13 *Ridet hæc* unus Bersmanni et Dess. 2. 'Vide, an melius sit, legere, *inquis*, pro *inquam*. Majorem vitam Carmen accipit.' *Klotz. Lect. Venus.* p. 250. —17 *Adde quum* conjicit Crusius, improbante Gesn.—20 Porphyrion legisse videtur *minaci;* sic et Venet. 1492. Locher. Basil. 1531. et Mancinell.—

NOTÆ

noctis Cæsar e castris egressus.' Virgil. Æneid. IV. 524. 'cum medio volvuntur sidera lapsu, Cum tacet omnis ager, ... sub nocte silenti, Lenibant curas,' &c.

13 *Ridet hoc, inquam, Venus, &c.*] Non offenditur, immo delectatur Venus perjuriis ejusmodi inter amantes frequentibus. Quare vero? quoniam pejerantes in rebus amatoriis, similes pueris, minimum mentis habent. 'Ὡς καθάπερ παίδων, τῶν ἡδονῶν νοῦν οὐδὲ τὸ ὀλίγιστον κεκτημένων. *Voluptates*, id est, qui eas cæco impetu sectantur, *velut pueri, minimum rationis possident*, adeoque vix intelligunt quid agant: quo levius fit quod peccant. Plato in Philebo. Ovid. Amor. II. 3. 11. 'Scilicet æterni falsum jurare puellis Di quoque concedunt.' Et Art. Am. I. 633. 'Jupiter ex alto perjuria ridet amantum, Et jubet Æolios in freta ferre Notos.' Tibull. I. 4. 21. 'Nec jurare time: Veneris perjuria venti Irrita per terras et freta summa ferunt.' Hinc et proverb. 'Aphrodisium juramentum,' pro vano et futili.

14 *Simplices*] Mites, benignæ, indulgentes, ad ignoscendum 'faciles,' ex Virgil. Eclog. III. 9. 'Et quo, sed faciles Nymphæ risere, sacello.'

Nymphæ] Asseclæ comitesque Veneris, Jocus, Risus, Gratiæ, &c.

Ferus et Cupido] Necnon ipse, qui videtur ferus, Cupido ridet perjuria istiusmodi, quamvis ad vindictam parata semper gerat arma, arcum, sagittasque, easque ardentes et acutas cote cruenta. Nimirum quas pugnas, quæ vulnera, quas cædes amor non gignit?

17 *Pubes tibi crescit omnis, &c.*] Impuberes crescere et adolescere videntur ad tibi serviendum, augendumque captivorum tuorum numerum. *Nec priores* tamen amatores *relinquunt* te, licet experti perfidiam tuam; quamvis etiam relicturos te, aliamque fideliorem amicam quæsituros, non semel ante *minati* fuerint. Verum 'fixus hic est apud te animus' eorum 'clavo Cupidinis,' ut est apud Plaut. Asin. I. 3. 4. Tibull. II. 6. 13. 'Juravi quoties rediturum ad limina nunquam! Cum bene juravi, pes tamen ipse redit.' Propert. II. 3. 49. 'Primo juvenes

Te suis matres metuunt juvencis,
Te senes parci, miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

quenter minati licet, haud deserunt. Te matres suis adolescentibus, te senes avari timent; puellæ quoque recens matrimonio junctæ metuunt, ne viros suos remoretur fulgor tuus.

21 *Tunc suis* Lips. 3. *metuent* Lips. 4.—22 Jones. distinguit, *miseræque, nuper virgines, nuptæ;* 'sed quam languidum illud, *nuper virgines.*' Jani.—24 *Cura* conj. Bentl. et sic Lips. 1. *Aula* conj. ap. Jones. sunt ap. eundem suspiciones *Sura, Cœna.* Cf. Claudian. de Magnete XXXVIII. 39. Wernsdorf. ad Poët. Minor. v. p. 412.

NOTÆ

trepidant in amore feroces, Dehinc domiti posthæc æqua et iniqua ferunt.' Vide Pers. Sat. v. 161. et seq.

21 *Te suis matres metuunt juvencis*] Ne capti illecebris tuis adolescentes, meretriciisque amoribus innexi, pessumdato pudore, 'siccis dedecus obstent Cognatis.' Pers. mox cit. *Te senes parci* timent pariter; ne juvenes illi 'rem patriam rumore sinistro Limen ad obscœnum' frangant, ibid. id est, patrimonium dilapident in impura consuetudine. Meretricem esse quasi voraginem nihil non absorbentem, alibi notavimus. Itaque filiis suis parentes metuunt te velut scopulum, ad quem rerum imperiti illidantur, faciantque naufragium honoris ac fortunarum.

22 *Miseræque nuper Virgines nuptæ, &c.*] Puellæ denique recens nuptæ metuunt, ne maritos suos a se abalienet abducatque ac detineat *aura tua*, favor, odor, fragrantia, venustas arte conquisita; sicque miseræ ipsæ fiant, parum dilectæ, spretæ, neglectæ, dum tuis blanditiis illi occupantur.

ODE IX.

AD VALGIUM.

Titum Valgium Rufum patricii generis, Poëtamque insignissimum, ob Mystæ pulcherrimi pueri decessum insolabiliter mœrentem, ab importuno luctu ad novas Augusti victorias cantandas devocare conatur.

NON semper imbres nubibus hispidos

Amice Valgi, haud perpetuo fluunt e nebulis pluviæ in campos asperos; nec variæ

Ode duodecima Libri quarti in Ed. Sanad. Locher. Ascens. et Venet. 1492. hanc præferunt Epigraphen, *Ad Valgium de fletu Mystæ pueri;* codd. Torrentii, *Ad Valgium Rufum, ne diu doleat;* codd. Landii, *Ad Valgium Furem.*—

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 9.

Inscripta est Ode hæc ad Valgium, Poëtam certe haud ignobilem, ipsius Horatii judicio; quippe illum nobi-

Manant in agros; aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque; nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes; aut aquilonibus

tempestates agitant semper mare Caspium; nec per menses singulos pigrum gelu manet in Armeniæ regionibus; nec Gargani quercus vexantur Septemtrionalibus ven-

4 Cuning. *neque Armeniis;* du Hamel emend. *Æmoniis in oris*, i. e. Thessalis, quia Armenia sit regio calidissima. 'Sed jure Sanadonus tam audacem correctorem, Parisiis in museo suo Armeniam se melius nosse putantem, quam, qui ibi fuerunt, doctos viros, acriter castigavit.' *Jani.*—5 *O amice Valgi* Lips. 3. Omnino in multis codd. quoties vocativus in contextu est, ei superappositum est *o* a Grammatico, quod postea ineptus librarius interdum

NOTÆ

lioris notæ vatibus accenset i. Sat. 10. 81. 'Plotius, et Varius, Mæcenas, Virgiliusque, Valgius, et probet hæc Octavius optimus, atque Fuscus, et hæc utinam Viscorum laudet uterque.' Tibullus quoque eum ita commendat iv. 1. 179. 'Est tibi qui possit magnis se accingere rebus Valgius: æterno propior non alter Homero.' Consularem virum produnt aliqui, quod non ita certum est: Romæ vero fuisse hujus nominis illustres constat vel ex Comment. lib. vi. de Bello civili, seu lib. vi. de Bello Hispaniensi, ubi sic habetur: 'A. Valgius Senatoris filius, cujus frater in castris Pompeii fuisset,' &c. T. Valgii carmina quædam affert Servius in Æneid. 'Sed nos ante casam tepidi mulgaria lactis Et sinum vini cessamus fundere Baccho.' Isidorus, ex Annotatione Lilii, hæc etiam citat: 'Hic mea me longo succedens prora remulco Lætantem gratis sistit in hospitiis.'

1 *Non semper imbres*] Vide Ovid. ex Ponto iv. 4. *Hispidos agros*, vel spicis ac frugibus maturis hispidos et hirsutos; vel potius, hyemis asperitate horridos ac deformes. Ovid. Met. ii. 30. 'Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos.'

2 *Mare Caspium*] Hoc et Hyrcanum dicitur ab Hyrcania regione proxima, quam alluit, ut et Mediam, Albaniam, Margianam, Sogdianam, Scythiam. Hodie *mer de Sala*, vel, *mer de Baccu*, *&c.* Hoc 'sævum et procellis undique expositum' Mela refert: et proinde nominari potissimum hic dixeris. At potius adverte conglobatam figuram speciei pro genere, *mare Caspium, Armeniis in oris, Aquilonibus querceta Gargani, orni*, pro quolibet mari, Boreali terra, vento, sylva, arbore, monte: quo non mediocris Carmini venustas et elegantia comparatur.

3 *Inæquales procellæ*] Inæquale reddentes æquor, seu mare antea pacatum turbantes, fluctusque varios modo tollentes, modo deprimentes.

4 *Armeniis in oris*] Hæc Asiæ regio duplex est, utraque Turcis modo paret; Major, quæ hodie *Curdistan* et *Turcomania*, et Minor, quæ *Aladulia* vocatur. Inter Montes Taurum et Caucasum sita est.

5 *Glacies iners*] Aqua nimirum congelata cursum non habet: vel quod pigros et inutiles agros faciat.

Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademtum; nec tibi Vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.
At non ter ævo functus amabilem

tis, et frondibus spoliantur fraxini. Tu vero modulis tristibus ereptum tibi Mysten continuo prosequeris: neque tui desinunt amores exorto Vespere, neque cedente illo Soli rapide exsurgenti. Atqui Nestor, vetulus, triplici ætate exacta, haud cunc-

in textum traxit.—7 *Querqueta* Cuning. et Jani ex Blandd. Cruquii, eosque secuti sunt Editores Bipontini.—10 *Muiscum* pro *Mysten* legi jubet Reiske

NOTÆ

7 *Querceta Gargani*] Altæ quercus in Gargano Apuliæ monte, qui vetus nomen hodie servat, et dicitur etiam mons sancti Angeli. De Gargano promontorio Lucanus v. 380. 'Appulus Adriacas exit Garganus in undas.'

9 *Tu semper urges, &c.*] Haud hyems perpetuo sævit, non imbres semper decidunt, non continuæ sunt in mari procellæ, &c. Tu vero non desinis lacrymari, ac lugere tuum Mysten morte ablatum.

Flebilibus modis] Elegiacis versibus luctui accommodatis. Vide Epist. ad Pisones vs. 75. Tull. Tusc. I. n. 106. 'Hæc cum pressis et flebilibus modis, qui totis theatris mœstitiam inferant, concinuntur,' &c.

10 *Mysten*] Alicujus numinis initiatum sacris, e nomine conjiciunt et augurantur aliqui. At puerumne dilectum Valgio, an ejus filium, quis asserat? Filium sane fuisse indicare videntur exempla mox allata, quæ singula sunt parentum filios lugentium.

Nec tibi Vespero surgente, &c.] Nec cessas desideria et lamenta iterare, sive cum stella Veneris exoritur, sero nempe, et Vesper appellatur, sive cum occidit, et surgentem Solem fugit, mane scilicet, et tunc Lucifer dicitur. Cic. de Nat. Deor. II. n. 53. 'Infima est quinque errantium, terræque proxima, stella Veneris, quæ Φωσφόρος Græce, Latine *Lucifer* dicitur, cum antegreditur Solem, cum subsequitur autem Ἕσπερος, *Hesperus*.' Plin. II. 8. 'Infra Solem ambit ingens sidus, appellatum Veneris, alterno meatu vagum, ipsisque cognominibus æmulum Solis ac Lunæ. Præveniens quippe et ante matutinum exoriens, Luciferi nomen accipit, ut Sol alter, diem maturans: contra ab Occasu refulgens, nuncupatur Vesper, ut prorogans lucem,' &c. Ovid. Met. II. 112. 'Ecce vigil nitido patefecit ab ortu Purpureas Aurora fores, et plena rosarum Atria: diffugiunt stellæ, quarum agmina cogit Lucifer, et cœli statione novissimus exit.'

11 *Decedunt amores*] Virgil. Georg. IV. 466. 'Te veniente die, te decedente canebat.'

13 *At non ter ævo functus, &c.*] Verum, o Valgi, considera Nestorem senio et annis gravem, amisso perquam amabili Antilocho filio suo, modum tamen aliquem posuisse fletibus

Ploravit omnes Antilochum senex
Annos; nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ sorores
Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum; et potius nova
Cantemus Augusti tropæa
Cæsaris, et rigidum Niphaten,

tis annis deflevit Antilochum dilectum; neque Troilum impuberem indesinenter luxerunt parentes vel sorores Trojanæ. Aliquando cessa in teneris querimoniis: magis autem celebremus recentes Augusti victorias; dicamus algentem Niphatem, fluvium-

ad Anthol. Constant. Cephal. p. 243.—14 Lips. 4. *Plorabit omnis.*—15 Cuning. *neque impubem.*—18 Cuning. *ac potius.*—20 Jones. in var. lect. *en rigidum;*

NOTÆ

et lacrymis; pariter et Priamum, &c.

Ter ævo functus] 'Tertiam enim jam ætatem hominum vivebat,' inquit Tull. de Nestore, in Catone Majore, n. 31. Porro trecentis licet annis illum vixisse Poëtæ narrent, tresque ætates totidem sæculis definiant; melius tamen hominis ætas triginta duntaxat annos complecti, et Nestor annos vixisse nonaginta dicatur; ut optime probat Lambinus e Plutarcho in Catone Seniore, ubi is Servilium Galbam accusasse nonaginta annos natus refertur, suæque patriæ, non secus ac Nestor, dum tertiam ætatem viveret, utilem operam navasse. Vide Ovid. Met. XII. Fab. 3. Juvenal. Sat. x. 246. et seq. Plin. VII. 48. Cœl. Rhodig. XIX. 21. Apud Athen. x. 9. Nestor *ter senex*, *ὁ τριγέρων*, dicitur.

Amabilem] Seu valde dilectum patri natu minimum; seu quod saucio parenti et in acie periclitanti adversus Memnonem impigram opem tulit, ac demum pro patre tuendo occubuit. Ut est apud Pindar. Pyth. Od. VI. 13. *Ploravit Antilochum* ab Hectore occisum.

15 *Nec impubem*] Neque imberbem Troilum ab Achille interemtum sine modo flevere *parentes*, Priamus et Hecuba; *aut Phrygiæ sorores*, Polyxena, Cassandra, Lycaste, Creusa, Ilione, &c. Virgil. Æneid. I. 448. 'Parte alia fugiens amissis Troilus armis, Infelix puer, atque impar congressus Achilli.'

17 *Desine mollium Tandem querelarum*] Phrasis Græca. Homer. Ἀλλ' ἄγε λῆγ' ἔριδος.

18 *Et potius nova Cantemus Augusti tropæa*] Quasi aliud agens, nobili quadam arte Cæsaris Augusti laudationem molitur Horatius. Hoc certe jucundius, quam si statim celebrandas ejus victorias assumeret et exequeretur.

19 *Tropæa*] Victoriæ monumenta a *τρέπειν*, *vertere in fugam.* Eo nempe in loco pridem, quo fugere hostes cœperant ac vinci, detracta illis arma et spolia ramis arborum victores suspendebant. Postea vero in montibus et locis eminentioribus tropæa constituta sunt, ad posteritatis documentum. Sallust. victis Hispanis tropæa in jugis Pyrenæi montis a Pompeio erecta commemorat.

20 *Rigidum Niphaten*] Vel fluvium, vel montem potius nivibus rigentem,

Medumque flumen gentibus additum
Victis minores volvere vortices,

que Medum subactis nationibus adjunctum, fluctus minores agere: atque Scythas

quidam ap. Jani, *et rigidum Niphatem.*—21 *Flumenque Medum* unus Bersmanni. —22 Pro *volvere* Luctatius legit *tollere* ad Stat. Theb. XI. 508. *vertices* quidam codd. et editt. ut Lipss. Dess. Helmst. Venet. 1590. Basil. 1580. Fabric. Rutg. Bentl. Sic et in aliis auctoribus variatur. '*Vertex* sane et *vortex* sola scriptura differunt. Hæc tamen forma haud dubie antiquior; ut *vorsus, vortere.* v. Drakenb. ad Sil. III. 475.' *Jani.* Harl. 1. 2. 3. 5. 6. *vertices.* 'Lege potius, *Medumque flumen, gentibus additum Victis, minorem volvere vortices.* Flacco digna, si recte judico, emendatio, 'Tanto certare minorem.' II. Sat. 2. 313. Vetus lectio nulla (saltem cassa) constructione.' *Wakef.*—

NOTÆ

Pars Tauri montis, inter Armeniam Majorem et Mesopotamiam, Niphates appellatur; unde et manat fluvius ejusdem nominis, Armenos rigans, Medos, et Mesopotamios; dein in Tigrim illabitur. Lucan. III. 445. 'Armeniusque tenens volventem saxa Niphaten.'

21 *Medumque flumen, &c.*] Medus fluvius, a quo Media nomen accepisse creditur, in Araxem influit. Strab. lib. XV. Alii interpretantur Tigrin, Araxen, Euphratem. Virgil. Georg. IV. 560. 'Cæsar dum magnus ad altum Fulminat Euphratem bello, victorque volentes Per populos dat jura.'

Gentibus additum Victis] Armenis, Parthis. Ovid. Trist. II. 227. 'Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus Parthus eques timida captaque signa manu.' Vide Virgil. Æn. VIII. in fine; et quæ annotavi I. Od. 12. sub finem; Od. XIX. vs. 12. et Od. XXXV. in fine. Quibus adde quæ narrat Xiphilinus in Augusto: 'Phraates per id tempus metuens ne Cæsar contra se exercitum duceret, captivos ad eum remisit, et signa militaria quæ a Crasso acceperat. Qua ex re Cæsar gloria efferebatur, quod absque labore recuperasset ea quæ alii magnis præliis amisissent. Ob eam causam sacra fecit, atque sedens in equo urbem ingressus est. .... Cum esset in Asia, regnaque et principatus partim aliis confirmasset, partim ad alios transtulisset, condemnatis quibusdam regibus, nonnullis etiam laudatis et in amicitiam receptis, quamplurimæ legationes ad eum venerunt. Nam et Indi, qui antea quoque legatos miserant, tunc amicitiam confirmaverunt, datis muneribus,' &c. Et postea: 'Phraates, Parthorum Rex, de Armenia jussus decedere, Augusto sine regis nomine rescribenti paruit.' Ibid. Vide et Florum, IV. 12. sub finem; ubi Armenios subactos, Parthos rapta clade Cassiana signa referentes ultro, tandemque clausum tertio Jani templum ab Augusto Cæsare, observabis.

22 *Minores volvere vortices*] Eleganter attribuit Poëta fluviis, quod gentium est. Niphates et Medus minores jam æstus agunt, non ita fluctus tollunt, id est, minus superbire didicerunt: quo fracta populorum audacia et arrogantia designatur. Sic Virgil. Æn. VIII. 726. 'Euphratea ibat jam mollior undis.'

Intraque præscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

angustis jam agris, nec ultra definitos limites excurrere.

23 *Interque præscriptum* Helmstad.

NOTÆ

23 *Intraque præscriptum, &c.*] Referamus etiam et canamus debellatos *Gelonos*, Scythiæ Europææ populos; id est, Scythas Armeniæ vicinos, ab Augusto Cæsare intra certos fines compulsos, ut non liceret deinceps excurrere *equitando* ultra *præscriptum* sibi terminum, nec, ut antea, quolibet vagari, et prædas agere. Virgil. Æn. VIII. 725. 'Hic Lelegas, Carasque, sagittiferosque Gelonos.'

ODE X.

AD LICINIUM.

Licinium Varronem Murænam Pompeianum, et Proculeii et Terentiæ Mæcenatis uxoris fratrem, qui postea cum Fannio Cepione contra Augustum conjuravit, ab insanis ausis, laudato medio vitæ statu, deterret. (Serva mediocritatem et utramque fortunam fer æquo animo. *Zeun.*)

RECTIUS vives, Licini, neque altum

O Licini, melius ages, neque semper altum petendo, neque ripam plus quam de-

Ode decima Libri tertii in Ed. Sanad. Venett. Ascens. et Locher. inscribunt, *Ad Licinium de Mediocritate;* codd. Marcil. *Ad Licinium Murænam de statu vitæ;* tres codd. Torrent. et Mentel. *Ad Licinium Murænam, optimum esse medium vitæ statum;* quædam edd. vett. *Ad Valgium Licinium.*—1 Nonnulli codd. ap. Jani, *Lycini,* vel, *licyni.* Unus Bersmanni, Dess. 2. et Helm-

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 2.

1 *Rectius vives, &c.*] Tritam hanc sententiam non uno tractat Horatius loco, sed nova quadam ratione, novo semper ornatu: ut novum quid ubique esse videatur: nimirum præstat ipse quod in Arte Poëtica præcipit eleganter, ac difficile esse fatetur, vs. 128. 'proprie dicit communia.' Hic Allegoriis conglobatis ostendit extrema semper fugienda; ne, quod aiunt, 'incidas in Scyllam cupiens vitare Charybdim.'

Licini] Quis ille, magna lis. Plerique M. Licinium Crassum Prætorem intelligunt; qui cum ad Consulatum anhelaret, tum quidem spei frustrationem impatienter et ægre ferens, rite quidem ab Horatio sit monitus. Is vero postea consulare munus adeptus est gessitque cum Augusto, anno U. C. 723. Ita Acron, Porphyrio, Lubin. Cruq. &c. Verum hos expugnat Epigraphe hujus Odes vetus cod. Ms. quæ sic legitur: *Ad Licinium Murænam: optimum esse*

Semper urgendo; neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.

cet stringendo haud tutam, dum tempestates solicitus fugis. Quicumque amat pretiosam mediocritatem, securus et immunis est a squalore domus vetustæ, pariter

stad. *nec altum.*—3 'Promovi punctum usque ad *nimium:* similiter Art. Poët. 28. 'Serpit humi tutus nimium timidusque procellæ.'' *Wakef.*—6 *Diligit tutus, caret, &c.* Bentl. Jones. et Kidd. 'Sed docet elegantiæ sensus, *tutus* ita jungendum cum tecto sordido, ut *sobrius* cum *aula.* Respondent enim hæc

NOTÆ

medium vitæ statum. Quæ cum ita sint, cum Torrentio et aliis, intelligo Licinium Varronem Muræuam, qui frater erat Proculeii ac Terentiæ uxoris Mæcenatis. Is ambitione raptus, et cupiditati frænum laxans, adversus Augustum cum Fannio Capione conspiravit, tristemque merito suo nactus exitum est; de quibus Dio lib. LIV. &c. Vide supra Od. II. vs. 5. Not. Bene itaque, licet frustra, Licinius ille Muræna docebatur ab Horatio, ut sibi temperaret, nec rapido huic et cæco indolis impetui obsequendum: mediocritatem vero esse tutiorem, auroque præferendam.

Neque altum Semper urgendo] In alto mari semper navigando, id est, summa quæque semper appetendo; altas dignitates quærendo, altumque fortunæ statum.

2 *Urgendo*] Assidue, vehementer, et avide prosequendo.

Neque, dum procellas Cautus horrescis, &c.] Neque decet ut timidus plus æquo pusillusque animus deprimat te et adigat ad infima nimis ac sordida.

3 *Premendo Littus iniquum*] Legendo littus semper, quod tamen ob scopulos et vada non caret periculis. Pythagoræ monitum erat; ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν; *circa terram non navigandum:* quo docebat terrestribus haud sic adhærendum, ut non ad sublimia assurgeretur. Cic. ad Q. Fratrem I. 1. 'Quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, neve te obrui tanquam fluctu, sic magnitudine negotii sinas: contraque erigas, ac resistas, sive etiam ultro occurras negotiis.' Vide supra, Od. III.

5 *Auream quisquis mediocritatem Diligit, &c.*] Medii status ac mediocris fortunæ demonstrat emolumenta: quod nec paupertatis malum habeat, v. g. obsoletum domicilium, vetustate labens ac deforme, vel sordibus putidum, nec summæ conditionis comitem invidiam, ac proinde curas et labores. Hesiodus vult ut sapiens sectetur μέτρια, *mediocria:* quod καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος, *mediocritas in omnibus optima sit.* Hinc proverb. μηδὲν ἄγαν, *ne quid nimis.* Et Salomon ipse Rex sapientissimus ita Deum Optimum Maximum precabatur: 'Divitias et paupertatem ne dederis mihi.'

6 *Obsoleti Sordidus tecti*] Epist. ad Jul. Florum, I. 2. 99. 'Pauperies immunda domus procul absit.'

Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus; et celsæ graviore casu
Decidunt turres; feriuntque summos
Fulgura montes.

temperans abstinet aula invidiæ obnoxia. Frequentius excelsa pinus ventis concutitur, et turres editæ majorem trahunt ruinam, ac tonitrua verberant altos montes.

inter se.' *Jani.*—9 '*Sæpius* vulgata lectio omnium librorum. Sed eam quis sibi persuadeat ab Horatio esse? Quis cogitare possit, in tam consummato, tam elaborato Carmine, hoc unum vitium poëtæ judicium effugere potuisse, ad quod sentiendum tam mediocri acumine opus est? Nam primum nil languidius esse potest isto *sæpius agitatur.* Deinde ab œconomia sententiæ horum verborum plane abhorret; nam quomodo tandem respondent inter se *sæpius agitatur* et *gravius cadunt?* ubi hic exacta illa elegantia, Gall. *justesse,* qua totum reliquum Carmen enitet? Denique ne vera quidem omnino est sententia; nam profecto tenuiores arbores ac frutices vel levissimo vento, quem ingens pinus ne sentit quidem, et sic *sæpius,* agitantur. Quibus omnibus perpensis solam Horatio dignam, ab eoque profectam esse puto lectionem *Sævius,* quæ, sive ex viri docti emendatione, sive felici errore, est in edit. Rothomag. 1701. post a Cuning. in notis laudata, doctissime confirmata a Burmanno ad Ovid. Heroid. Epist. xiv. 39. quam et in contextum receperunt Sanad. et Sivrius. Facile, (idque admodum mature factum esse oportet,) unius literæ mutatione familiarius sibi vocabulum *sæpius* substituit librariorum ignorantia: cum et aliis locis 'sæpe' et 'sæve,' omninoque *p* et *v*, ab iis permutata esse constet. Vid. e. g. Var. Lect. ad Propert. ii. 25. 12. et cf. omnino Burm. l. l. Et, si *Sævius* legamus, omnes redduntur loco virtutes, quas illi τὸ *Sæpius* abstulit.' *Jani.* *Sævius* legunt etiam Mitsch. Wetzel. Bipont. Francis. Wakef. alii, non improbante Zeun.—10 *Quercus,* pro *Pinus,* Desprez. in Notis. Vulgata lectio, *et celsæ;* unus Cuning. et Franeq. *et excelsæ;* Harl. 4. Brod. Cuning. Sanad. Sivr. Jani, et Bipont. *excelsæ.* 'Apparet, hac postrema lectione et pulchriorem versum et fortiorem sententiam fieri; nam illud *et* valde languet; et quomodo orta sit inde vulgata, facile intelligitur.' *Jani.*—12 *Fulmina* omnes codd. Torrent. cui non credit Bentl. et est fere a duobus sæculis vulgata editt. lectio. Sic e. g. Venet. 1590. Basill. Lamb. Fab. Rutg. Heins. Fabr. Despr. Dacer. Jones. Sanad. Sivr. Bond. Schrevel. et Delph. Sed *Fulgura* duo Vatt. Torn. Nicott. Russardd. Cler. ap. Lamb. omnes Cruq. Bentl. et Pulm. Lipss. 2. 3. Alt. Dess. Franeq. Mentel. tres Bersm. Sax. Gott. Venett. 1478. 1492. Asc. Locher. Florent. Cun. Baxt. Bentl. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. Comb. Kidd. alii. 'Et est magis poëticum vocabulum.' *Jani.* *colles* pro *montes* nonnullæ edd.

NOTÆ

7 *Invidenda aula*] Martial. 'invidiosa regis atria' dixit.

9 *Sæpius ventis agitatur ingens Pinus, &c.*] En summarum dignitatum mala et incommoda: o Licini, tibi cave. Ovid. Art. 369. 'Summa petit livor, perflant altissima venti: Summa petunt dextra fulmina missa Jovis.' Juvenal. Sat. x. 105. 'numerosa parabat Excelsæ turris tabulata, unde altior esset Casus, et impulsæ præceps immane ruinæ.' Claudian. in Rufin. i. 22. 'Tolluntur in altum, Ut lapsu graviore ruant.'

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene præparatum
Pectus. Informes hyemes reducit
Jupiter, idem
Summovet. Non, si male nunc, et olim
Sic erit. Quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.

Animus rite præmunitus spem non abjicit in adversis: in prosperis autem contrariam timet fortunam. Hyemes horridas revocat Jupiter, idemque pellit. Si modo res se habent male, non etiam post ita se habebunt. Musas dudum silentes aliquando lyra Phœbus excitat, nec arcum semper intendit. Mœstis rebus generosum te

antiq. et sic Vet. Comb.—13 *Sperat adversis* Chabot. et Bersm. ex glossa.—17 Lips. 3. *idem Commovet.*—18 *Citharæ* Bentleii Græv. et Bodl. unus Bersmanni, Lips. 2. cum Edd. Bentl. Sanad. Wakef. et Kidd. ut *musa citharæ*, quemadmodum I. Od. 9. 'musa tragœdiæ,' sit pro cithara ipsa: et ita legit Grævius jam ante Bentleium in Epist. Nic. Heinsio missa, Syllog. Epist. tom. IV. p. 360. *citharæ tacentis* Cuning. *citharæ jacentem* var. lect. ap. Jones.—

NOTÆ

13 *Sperat infestis*] Jam monet quid in utraque fortuna cavere oporteat virum prudentem; nempe ne frangatur ac deficiat animo in adversis;—neve prosperis infletur, ac benignæ nimium credulus auræ supra se rapiatur. Quæ quidem Licinius cum nequaquam servasset, immodicæ cupiditatis ac superbiæ pœnas luit. Sapientis est præceptum: 'In die malorum, ne immemor sis bonorum;' et vice versa: 'In die bonorum, ne immemor sis malorum.' Menander apud Stobæum: Ἐν ἐλπίσι χρὴ τοὺς σοφοὺς ἔχειν βίον. Ἄνθρωπος ἀτυχῶν σώζετ' ὑπὸ τῆς ἐλπίδος. *In spe decet sapientes agere vitam. Vir infelix servatur spe.* Hinc et apud Pindar. spes γηροτρόφος dicitur.

Metuit secundis] Horat. I. Epist. 10. 30. ad Fuscum Aristium: 'Quem res plus nimio delectavere secundæ, Mutatæ quatient.' Sapienter itaque Philippus Macedo, cum tres uno die lætos accepisset nuntios, exclamasse fertur: 'Magne Jupiter pro his tantis bonis modicum reponas mali.'

14 *Bene præparatum Pectus*] Virtutis ac sapientiæ documentis instructus animus.

15 *Informes hyemes reducit Jupiter, &c.*] Non ergo desperandum, desperatis etiam rebus: siquidem quotidianæ vices abjectum sæpe erigunt; *summovetque* tandem *Jupiter hyemes* et ærumnas quas invexerat. Hinc Cic. ad Brutum Epist. 17. 'Rempublicam desperatam quoque sanari puto posse,' inquiebat.

17 *Non, si male nunc, et olim Sic erit*] Sophocl. in Electra: Τάχ' αὔριον ἔσσεται ἄμεινον, *Fortasse cras erit melius.* [Verba sunt Theocriti, IV. 41. Θαρσεῖν χρὴ, φίλε Βάττε· τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον. Sed cf. Sophocl. Electr. 916. sqq.] Tibull. II. 6. 19. 'credula vitam Spes fovet, et fore cras semper ait melius.'

18 *Quondam cithara tacentem Suscitat Musam, &c.*] Armatus ipse arcu

Rebus angustis animosus atque
Fortis appare; sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

et constantem exhibe: aura vero propitia ipse prudenter constringes vela plusculum inflata.

23 *Contines vento* in uno vetere libro reperit Canter. unde ille Nov. Lectt. IV. 2. conj. *Contine vento.* 'Intolerabilis lectio.' *Jani.*

NOTÆ

et sagittis Apollo hæc ponit interdum, et ad hilaritatem provocat Musas, citharam prior accipiens et pulsans. Pæan a παίειν, *ferire*, dictus; ex Festo. *Neque semper arcum Tendit*] Non semper nocet. Macrob. Saturn. I. 17. 'Apollinem adoramus,' inquit, 'cognominibus modo sospitatem, modo pestem significantibus.' Vide I. Od. 12. 23. Pingebatur olim Apollo dextra Gratias, læva sagittas et arcum tenens; quod modo radiis et calore naturam recreet ac beet universam; modo æstus immodicos, morbos, luem gignat.

23 *Contrahes vento nimium secundo Turgida vela*] Si prospero fortunæ utaris flatu, quod ait Tullius, si res fluant ad arbitrium, ne superiora semper et ulteriora prosequere: immo ambitionem coërce et arrogantiam, unde tibi sit ruinæ causa. Quemadmodum nautæ, cum remittit ventus, expansis velis captant auram: at si vehementior evadat, vela contrahunt; ne validiore abrepti impetu navim haud possint regere, atque in scopulos impellantur, illidanturque. Ovid. Trist. III. 4. 31. 'Tu quoque formida nimium sublimia semper: Propositique precor contrahe vela tui.' Isocrates ad Demonicum: Οὔτ' εὐτυχῶν περιχαρὴς, οὔτε δυστυχῶν περίλυπος ἔσῃ. *Neque beatus supra modum exultes; neque infortunatus sine modo mœreas et contristeris.*

ODE XI.

AD Q. HIRPINUM.

Quintium Hirpinum amicum suum hortatur, ut, accedente jam senectute, curas tam publicas quam privatas missas faciat, et hilaritati se tradat.

QUID bellicosus Cantaber et Scythes,

O Quinti Hirpine, desine percontari quid meditetur bello strenuus Cantaber, ac

Ode decima quarta Libri quarti in Editione Sanad. Inscribitur *Ad Q. Hirpinum* in Lamb. Cruq. et plurimis edd. *Ad Quinctium Hirpinum* duo Torrent. *Ad Quinctium Hirpinum, de læta vita* Venett. Locher. et Ascens. *Ad Evinctum Q. Hirpinum* quædam edd. corrupte: *Ad Quinctum Crispinum* vult Cruq. Vide ad vs.

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

1 *Quid bellicosus Cantaber, &c.*] Ne tam anxie quæras, o Hirpine, quid moliantur exteri populi contra Rom-

Hirpine Quinti, cogitet, Adria
Divisus objecto, remittas
Quærere; nec trepides in usum
Poscentis ævi pauca: fugit retro
Levis Juventas et Decor, arida

Scytha, separatus interposito mari Adriatico; neque solicitus sis utilium vitæ modica requirenti. Abit retrorsum polita juventus ac pulchritudo, sicca senectute

2. *Ad Quinctum Hirpinum* Sivr. putans sic dici ob prædium, quod in Hirpinis habuerit. 'Sed vereor, ut id probari possit. Vix putem, Romanos Ciceronem tali de causa Tusculanum, Horatius Sabinum appellare potuisse.' *Jani.*—2 *Hyrpine, Hirpyne, Irpine* codd. Jani; *Crispine* conj. Cruq. quia nulli e Quintiis Hirpini commemorentur; et putat esse T. Quintium Crispinum eum, qui anno 745. Cos. fuit cum Druso Nerone. 'Sed nunquam fides habenda argumentis, a silentio scriptorum vel omissione petitis. Certe constanter codd. exhibent *Hirpine* nostro loco, et vel ex solo Hirpinorum familia confirmatur. Nonnulli codd. et edd. *Hadria.* Vide ad I. Od. 3. 15. et I. Od. 16. 4.—4 Cuning. *neu trepides;* With. *nec trepides, in usum P. æ. p. f. retro Versi juventas.*—6 '*Lævis* multi codd. exhibent; sed etiamsi explicetur 'imberbis,' tamen scribendum esse *Levis,* a Gr. λεῖος, docet Drakenb. ad Sil. Ital. II. 111.' *Jani.* Alt. 1. *ju-*

NOTÆ

publicam Imperiumque Romanum, neve metuas plus æquo, ne in Italiam irrumpant agrosque devastent eæ nationes, quas mare a nobis disjungit. De Cantabris vide Not. Od. VI. vs. 2. De Scythis I. Od. 35. 9. Hic vero per *Scythas* intellige Illyrios, Dalmatas, Pannonios, Dacos. Eos enim, ut et omnes Septemtrionales, Scytharum nomine veteres indigitabant: hos vero tunc bello fatigabat Tiberius Nero Drusi Neronis frater, qui Consulatum gessit cum T. Quintio Crispino, ut observat Cruq. unde et Crispinum pro Hirpino, hic legendum ac substituendum opinatur. Favet etiam quod inter Quintiæ gentis cognomina haud Hirpinus recenseatur; quod acute suo more Torrentius indicat. Verum enimvero nullus non codex habet Hirpinum. Vide paulo post. Vide et I. Epist. 16. huic eidem inscriptam.

2 *Adria*] Sinus est ingens Illyrium inter atque Italiam, hodie *Sinus Venetus.* De eo plura I. Od. 16. 4.

4 *Nec trepides in usum, &c.*] Hinc videtur habuisse prædia Quintius noster, quibus calamitatem aut vastitatem metueret ab hostibus supra memoratis, si in Apuliam venirent: ubi forte et sita erant illa; et ipse fortassis natus, aut diu commoratus cognomen sortitus erat. Nam Hirpini Apuliæ populi. Saltem id conjicere liceat, dum certi nihil aliunde suppetit.

5 *Poscentis ævi pauca*] Consolatur itaque Horatius Hirpinum, quod, etsi detrimentum capiat res sua familiaris, satis ipsi superfuturum sit unde sustentet vitam, quæ quidem brevis, et parvo contenta est. Unde postea recte infert Poëta, præsentibus utendum hilariter, ac jucunde vivendum, quamdiu sinunt fata.

Fugit retro Levis Juventas, &c.] En vides abiisse dudum juventutem nostram: instare jam canitiem ac senii incommoda: ergo carpamus diem et oblectamenta, dum licet adhuc.

6 *Levis*] Vel cita et velox; vel po-

Pellente lascivos Amores
Canitie facilemque Somnum.
Non semper idem floribus est honor
Vernis, neque uno Luna rubens nitet
Vultu: quid æternis minorem
Consiliis animum fatigas?
Cur non sub alta vel platano vel hac
Pinu jacentes sic temere, et rosa

amovente amores luxuriosos ac soporem facilem. Haud eadem semper dignitas manet floribus vernis: nec pari facie micat Luna rubicundula. Quare mentem crucias sempiternis propositis inferiorem? Quin sub hac procera vel pinu vel platano, ut

ventus.—7 *Perdente* Mentel. a m. pr. 'Recte *Juventas, Amores, Somnus,* majusculis literis edidere Sanad. et Sivr. sed debebat et *Decor* sic dari.' *Jani.* Ita Bipont. Mitsch. et Wetzel.—9 Lamb. Cruq. Torrent. Venet. 1590. Basil. 1527. 1531. Heins. Fabric. Tan. Faber, R. et H. Stephh. Jones. Baxt. Sivr. Schrevel. Bond. Delph. et Comb. *honos;* Acron, omnes Bentleii, et Pulmanni, tres Lipss. Dess. 1. 2. Alt. 1. Helmst. duo Bersmanni, Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. 1509. Florent. 1482. Ascens. Locher. Ald. 1501. Cuning. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd. *honor.*—10 Dess. 1. duo Bersmanni, et Helmstad. *nec uno.* Lips. 4. *luna nitens rubet;* Sivr. *luna, rubens, nitet,* h. e. quippe interdum rubens. 'Vereor, ne durius: certe non est opus.' *Jani.*—13 Cuning. conj. *alta vel platanu.*—16 Alt. 2. *Assyrioque nardo,*

NOTÆ

tius *Lævis,* imberbis, polita, λεῖα.

Arida Pellente lascivos, &c.] Tum ob caloris naturalis, tum humidi radicalis diminutionem ac defectum. Valeant qui aridos senes hic interpretantur parcos et misere victitantes. Parum enim ad rem.

9 *Non semper idem floribus est honor, &c.*] Nec miremur, aut conqueramur de prioris ætatis amisso decore: cum nec ver sit perpetuum, aut vernis floribus perennis nitor; nec Luna suum servet integrum semper splendorem ac speciem. Ovid. Art. Am. II. 115. 'Nec semper violæ, nec hiantia lilia florent, Et riget amissa spina relicta rosa.' Propert. I. 10. 8. 'Et mediis cœlo Luna ruberet aquis.' Cave autem ne *Luna rubens* tibi aliter intelligatur, quam nitida, et rubore quodam interfuso pulchra.

11 *Quid æternis minorem Consiliis, &c.*] Cum fluxa ætas brevi prætereat, morsque advolans hominum consiliis finem cito imponat, cur æterna struis et infinita consilia meditaris? Quare animum discrucias istis longioribus propositis et curis, cum mens humana sit imbecillior, quam ut valeat consulere, providere, statuere aliquid æternum? alii, quam ut æterna Dei consilia possit comprehendere? Quod minus placet. Aristot. Θνατὰ χρὴ τὸν θνατὸν, οὐκ ἀθάνατα θνατὸν φρονεῖν, *Mortalia mortalem non immortalia decet cogitare.*

13 *Cur non sub alta vel platano, &c*] Cur genio non indulgemus, posthabitis omnibus curis, in umbra procumbentes?

14 *Temere*] Sine ullis cærimoniis, Gall. *sans façon; à la negligence.*

Rosa Canos odorati capillos, &c.] Perfusis succo rosæ capillis, aliisque pre-

Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo
Potamus uncti? Dissipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocyus
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis devium scortum eliciet domo

casus tulerit, prostrati bibimus, quamdiu per vitam licet, albescentibus capillis odorifera rosa et nardo Syra delibutis. Bacchus solicitudines discutit mordaces. Quis servus calidi Falerni vasa quamprimum refrigerabit aqua defluente? Quis ædibus

et sic apud Plin. xii. 12. 'Baccaris vocatur nardum rusticum, de quo,' &c. Tibull. ii. 2. 7. 'Illius puro distillent tempora nardo.'—17 Dess. 2. et unus Bersm. *unctos.* Nic. Heinsius emend. *Dissipet Evius.* Codd. ap. Jani *Euchius, Euhius, Euhyus, Æuhius;* Cuning. *Evios;* Bentl. Wakef. et Kidd. *Euius.*—18 With. distinguit: *Quis, puer, ocyus, &c.*—19. 20 *Restinguis.... prætereunte nympha* Lips. 4.—21 '*Quis dulce tormentum* emend. With. (vid. Intelligent. Duisb. 1755. n. 36.) inprimis ex iii. Od. 21. 13. qui tamen locus

NOTÆ

tiosis unguentis. Hoc enim pertinebat ad hilaritatem et læta veterum convivia, ut annotavi fuse i. Od. 38. et alibi.

15 *Canos*] Hinc apparet Horatium Hirpinumque tum senes fuisse, cum hæc ab illo scriberentur.

16 *Assyriaque nardo*] Nardino unguento. De quo Plin. xiii. 1. 'Nardinum sive foliatum constat omphacio, balanino, junco, costo, nardo, amomo, myrrha, balsamo.'

16 *Assyria*] Pro Syra: non quod in Syria nardus crescat; sed quod ibi mercatores comparabant, indeque Romam advehebant nardum, quæ ad Syros deferebatur ex India, ubi copiose provenit. Sic et malobathrum Syrium vocatur, supra Od. vii. vs. 8. Plin. cit. mox loco, 'nardum Indicam,' appellat. Et lib. xii. 12. 'In nostro orbe laudatur Syriacum,' inquit; et paulo post: 'De folio nardi plura dici par est, ut principali in unguentis. Frutex est gravi et crassa radice, sed brevi et nigra, fragilique quamvis pingui, ... folio parvo densoque. Cacumina in aristas se spargunt, ideoque gemina dote nardi spicas ac folia celebrant.' Hinc patet cur spicatum et foliatum appelletur nardinum unguentum. Marci xiv. 3. 'Venit mulier habens alabastrum nardi spicati pretiosi.' Nardini velut exquisiti meminit Athen. xv. 12. et 13. Cœl. Rhodig. xxx. 24.

17 *Dissipat Evius Curas*] Cur *Evius* dicatur Bacchus, Not. i. Od. 18. 9. quod animo pellat curas et solicitudines, i. Od. 7. 18. 27.

18 *Edaces*] Curas, quasi cor urentes dici aiunt.

Quis puer ocyus] Quasi sit jam in convivio, sic ista profert: quis vini ardorem aqua temperabit? vel potius, quis lagenas, pocula, vasa refrigerabit aquis immersa?

20 *Prætereunte lympha*] In fonte, qui frigidus, ac in rivos præterit et defluit.

21 *Quis devium scortum eliciet*] Lyden fidicinam, cithara canendo quæs-

Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum Lacænæ
More comam religata nodum.

evocabit Lyden meretricem a via remotam? Heus jube cum eburnea cithara huc festinet capillos habens incomtos, sicut Laconica mulier, nodo collectos.

vix aptus. Urget maxime id, Lyden alias ut scortum ab Horatio describi; ut III. Od. 11. et 29.' *Jani.*—23 '*Maturet, incomtum* Torrentii omnes præter duo, omnes Pulm. Mentel. Helmst. Lips. 1. 2. 3. Alt. 1. plures Bentl. pleri-que Lamb. (Cruquius nil refert de suis) Locher. Venet. 1492. Basill. Heins. Rutg. Dacer. Jones. Sivr. [Bond. Schrevel. Delph.] Ita qui legunt, explicant fere: Maturet nodum incomtum, h. e. propere nectat s. faciat. Sed, quod præclare vidit Bentl. tunc absonum est illud *cum lyra. in comtum,* Acr. 'in nodum comtum,' Porphyr. Commentat. Cruq. ('*in* præpositio apposita est, non composita'), multi Bentl. unus Torrent. Fran. Lips. 4. Alt. 2. Ascens. Venet. 1590. Cruq. Fabric. T. Fab. Steph. Baxt.' *Jani:* et sic ipse Jani, Mitsch. Wetzel. et Bipont. *in comtam* unus Torr. *incomtæ* var. lect. Jones. *incomtam* et mox *nodo* emend. Bentl. auctore Torrentio, quanquam jam ante eum sic Venet. 1549. et duæ editt. Xylandri. Tum et ita Cun. et nuper Schmid. Wakef. et Kidd. 'Bentl. non potest ferre *nodum comtum,* quia is tardam artem requirat, quæ aliena sit a *Maturet.* Laudat Tibull. I. 8. 16. Sed ex ipso ibi adjecto, 'tarda arte,' videre poterat verbum 'comere' esse generale.' *Jani.* Pro *Lacænæ* Bentl. conj. *Dianæ;* nam illam Deam sic in nodum collectis crinibus fingi. Laudat Ovid. Art. Am. III. 141. sed vulg. defendit Jani.—24 Harl. 3. 4. 6. Franeq. Dess. 1. Alt. 2. Pulmanni 1. 2. Mentel. duo Bersmanni, quatuor Lipss. et Helmstad. *comas:* Sivr. emend. *comæ.* Porphyr. *religare,* improbante Jani.

NOTÆ

tum facere solitam; quæ non se vulgare quibusvis consuevit, nec per vias oberrare. Hinc *deviam* vocat. Locum hunc amplius explanare nec licet, nec libet. Addam tamen, forte comissatum vocari, atque hinc duntaxat *scortum* dici.

23 *In comtum* [*incomtum*], *Lacænæ More comam religata nodum*] Habens comam nodo religatam tantum, parum vero comtam, more puellarum Laconicarum, quæ non eleganti corporis ornatui studebant, sed ad palæstram, venationem, et alia ejusmodi, neglecto cultu, exercebantur. Itaque vetat ne, dum crines nodarentur in aurum, ac studiose comerentur, expectantes fatiget mora. Legunt quidam *incomtam,* et, *nodo:* alii: *in comtum,* et, *nodum;* alii *incomtum.* Varieque se torquent ut perturbata satis verba ordinent. Verum cum eodem recidat sensus utrobique non obscurus, non est ita de cetero laborandum.

ODE XII.

AD MÆCENATEM.

Heroico Carmini se plane inhabilem dicit; neque quicquam aliud præter unam Liciniam Mæcenatis Amatam, quam ficto Lycimniæ nomine obvelat, cantare se posse affirmat. Vid. ad vs. 13.

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Nec durum Hannibalem, nec Siculum mare

Ne carmine Lyrico leniori decantari jubeas a me diuturna prælia ferocis Nu-

Ode undecima Libri tertii in Ed. Sanad.—2 *Neu d. H. neu S. mare* Cuning. *dirum* unus Cruq. Lamb. Brut. Rutgers. Steph. Heins. Fab. Fabric. Dacer. Jones. Sivr. Bond. Schrevel. et Delph. *durum* Acron, quatuor Bland. et tres alii Cruquii, omnes Torrent. omnes Pulmanni, quidam Lamb. tres Bersmanni, Mentel. Helmstad. Alt. 1. 2. Dess. 1. 2. quatuor Lipss. Gott. Brod. Exc. Sax. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Bentleii Græv. Leid. Regin. aliique codd. cum edd. Zar. Florent. 1482. Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. 1509. Locher. Bentl. Cuning. Sanad. Baxt. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd. *Hannibalem*, non *Annibalem*, scribendum esse, docent Drakenb. ad Sil. I. 39. Cort. ad Sallust. B. J. 5. p. 431. Heusinger. ad Nepot. Hamilc. 1. Cellar. Orthogr.

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 6.

1 *Nolis, &c.*] Ne a me exigas, inquit Horatius, quod tu longe melius exequere, o Mæcenas: perge Augusti bella describere, et quod jam feliciter auspicatus es, confice. Ego vero Lycimniæ tuæ laudes persequar.

Longa feræ bella Numantiæ] Longa quidem quæ per annos tot exarsere; Strabo 20. Polyb. 18. Florus et Orosius 14. numerant. Confecta tandem sunt ab Æmiliano Scipione Africano, qui urbem istam octo jam annis obsessam cepit ac delevit; immo fame ad extrema compulit: indeque Numantini cognomen alterum consecutus est. Flor. II. 18. ' Numantia quantum Carthaginis, Capuæ, Corinthi opibus inferior, ita virtutis nomine et honore par omnibus, summumque, si viros æstimes, Hispaniæ decus: quippe quæ sine muro, sine turribus, modice edito in tumulo apud flumen Durium sita, quatuor millibus Celtiberorum quadraginta millium exercitum per annos quatuordecim sola sustinuit: nec sustinuit modo, sed sævius aliquanto perculit, pudendisque fœderibus affecit,' &c. Et postea: Exitu denique ' deplorato in ultimam rabiem furoremque conversi, . . . Duces suos, seque, patriamque, ferro et veneno, subjectoque undique igne peremerunt,' &c. Idem memorat Oros. v. 6. Vide et Strabon. Polyb. lib. I. Val. Max. VII. 6. Eutrop. Plin. Liv. D. August. de Civit. Dei III. 21.

2 *Durum* [*dirum*] *Hannibalem*] Romanorum hostem per annos septemdecim infensissimum. Alii legunt *durum*, id est, ' indefessum.' Vide Liv. XXI. 4. ubi sic scribit: ' Hannibali plurimum audaciæ ad pericula capessenda, plurimum consilii inter ipsa pericula erat: nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat, &c. . . . virtutes æquabant vitia;

Pœno purpureum sanguine, mollibus
    Aptari citharæ modis;
Nec sævos Lapithas, et nimium mero
Hylæum, domitosque Herculea manu
Telluris juvenes, unde periculum
    Fulgens contremuit domus
Saturni veteris. Tuque pedestribus
Dices historiis prælia Cæsaris,

mantiæ, vel sævum Hannibalem, vel mare Siciliæ Carthaginensium cruore rubicundum, vel immanes Lapithas, et Hylæum vino immoderatum, et subactos Herculis dextra filios terræ, a quibus cladem timuit domus splendens antiqui Saturni. Tu vero Mæcenas solutis narrationibus referes convenientius bella Cæsaris, ac reges su-

Lat. ed. Harles. p. 110.—4 *Aptare* Dess. 2. Lips. 1. et Locher.—5 Codd. ap. Jani variant: *Laphytas, Laphitas, Lapythas*, sicut I. Od. 18. 8. ' Parum abest, quin Horatium, qui sermonem suum poëticum sic penitus e Græco formasset, scripsisse suspicer, *nimium meri*.' Jani.—6 Codd. ap. Jani et al. variant: *Hyleum, Hileum, Hilæum, Ileum, Ylcum*. Similis fere varietas in Propert. I. 1. 13. ubi vide Burm. et Kuinoël. Ὑλαῖος Græcis. *domitosve* Cuning. Sanad.

NOTÆ

inhumana crudelitas, perfidia plusquam Punica; nil veri, nil sancti,' &c.

Siculum mare Pœno purpureum sanguine] C. Duillius Consul in mari Siculo primus omnium Carthaginenses navali prælio superavit, captis navibus triginta, mersis tredecim, tribus hominum cæsis millibus, captis septem. Unde perpetuus illi honos habitus est, ut revertenti a cœna tibicines præcinerent, et funale præferretur. Aurel. Victor de Viris Illustr. Oros. IV. 7. Flor. II. 2. &c.

5 *Sævos Lapithas*] Vide I. Od. 18. 8. Ovid. Met. XII. 220.

Nimium mero Hylæum] E Centauris unum vini potu nimio ebrium, petulantem, superbum, libidinosum. Virgil. Geor. II. 457. ' Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem.'

6 *Domitosque Herculea manu Telluris juvenes*] Gigantes Terræ filii dicti ob ingentem corporis molem, γηγενεῖς Homer.

7 *Unde periculum Fulgens contremuit domus Saturni veteris*] A quibus periculum timuerunt Dii, totumque cœlum contremuit, cum illi bellum moverent; at Herculis auxilio domiti ac debellati sunt. Vide Diodor. Sicul. lib. v. et postea Od. XIX. hujus libri.

9 *Saturni veteris*] Quia primus ante Jovem regnavit. Hinc et Virgil. Æn. VII. 180. ' Saturnusque senex.'

Tuque pedestribus] Et certe ipse tu, Mæcenas, melius et ornatius referes egregia Cæsaris facinora et triumphos.

Pedestribus historiis] Prosa oratione; quam Græci πεζὸν λόγον dicunt, contra Poësim ἔποχον, orationem equo velut insidentem; solitamque recitari ἐξ ἁμάξης, ἐξ ἅρματος, *e curru, e plaustro*; et quadrigis velut invectam. Unde Cic. ad Quint. Fratrem, II. 14. ' Quoniam in isto homine colendo tam indormivi diu, te mehercule sæpius excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis tum vero (quoniam scribis

Mæcenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.
Me dulces dominæ Musa Lycimniæ

perbos domita cervice per vias Romæ tractos. At Musa me celebrare jussit amicæ

Jani, Bipont. et Mitsch. ceteri et vulgg. *domitosque.*—12 *Regum c. minacium* sex Lamb. Pulm. omnes, Blandd. Cruq. Bentl. Leid. Græv. et Regin. Lips. 2. 4. Alt. 2. Dess. 1. Helmst. Asc. Locher. Venett. 1478. 1492. Lamb. Cruq. Fabr. Bentl. et Cun. *minantium* duo Lamb. tres Cruq. omnes Torr. præter unum, duo Bersm. Lips. 1. 3. Alt. 1. Dess. 2. Venet. 1590. Basill. H. et R. Stephh. Fab. Jones. Sanad. Baxt. Gesn. Dacer. et Sivr. 'Facile potuit utraque harum lectt. ex altera oriri; quatenus *minatium* vel cum vel sine virgula, literæ *a* imposita, legebant librarii. Itaque cum vix e codd. res constitui possit, prætuli *minantium*, ut h. l. magis poëticum ac graphicum. Quanquam, si quis *minacium* malit, non valde repugnem.' *Jani.*—13 '*Dulcis*, quod exhibent libb. antiquiss. nunc junxerunt cum *dominæ*, nunc cum *Musa*, nunc cum *cantus*; unde *dulceis* vel *dulces* plurimi Mss. et edd. Non e codd. definiri possunt talia, sed e judicio, (vid. Var. Lect. ad I. Od. 6. 7.) ex quo haud dubie præstat jungere *dulces cantus*.' Jani. *Lycimniæ* duo Lamb. Pulm. Gemblac. 1. quid. Bentl. duo Bersm. Fran. Dess. 1. Lips. 3. Gott. Zar. et Gesn. *Lycymniæ* ceteri Lamb. Pulm. 1. Bland. antiquiss. Cruq. unus Torr. Heins. *Licimniæ* Pulm. Gemblac. 2. *Lacimniæ* Bentl. Reg. Soc. *Liciniæ* recentiores Bentl. quatuor Cruq. Pulmanni Beller. Alt. 2. Dess. 2. Lips. 4. Asc. Venet.

NOTÆ

poëma ab eo nostrum probari) quadrigis poëticis,' &c. Pindar. ἀναγεῖσθαι ἐν Μοισᾶν δίφρῳ. *Tolli in curru Musarum.* Porro Mæcenatem constat fuisse literarum peritum, et plura composuisse carmina. 'Nam et Augusti Cæsaris gesta descripsit,' inquit Servius ad Georg. II. 42. 'Non ego cuncta meis amplecti versibus opto.' Ubi et affert locum hunc Horatii. Ne vero quis inde arbitretur scriptam versibus a Mæcenate Cæsaris historiam.

11 *Ductaque per vias Regum colla minantium*] Reges in triumpho ab Augusto circumductos per mediam urbem, et Velabrum, perque Sacram viam ad Capitolium. Quo vero id fieret apparatu, qua pompa, fuse narrat Alex. ab Alex. VI. 6. De Triumphis Augusti Sueton. in Octav. cap. 22. 'Bis ovans ingressus est urbem post Philippense, et rursus post Siculum bellum. Curules triumphos tres egit, Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum; continuo triduo omnes.' Anno scilicet U. C. 724. 'Jamque tantus erat Cæsar, ut posset triumphos contemnere,' inquit Flor. IV. 12. 53. Adde quod ait Eutrop. VII. 10. 'Multi autem reges ex regnis suis venerunt, ut ei obsequerentur: et habitu Romano, togati scilicet, ad vehiculum vel equum ipsius cucurrerunt.'

13 *Me dulces dominæ, &c.*] Dum tu Italiæ bella, et Augusti bellicas laudes magnifica oratione celebrabis, ego dilectæ tibi Lycimniæ tuosque amores carmine Lyrico molli et dulci decantabo. Dicam ut illa suaviter canit, ut fulgentes habet oculos, quam fideliter te redamet, quam molliter ac decore saltet, quam scite et ingeniose cavilletur, ac sales jactet, &c.

Lycimniæ [*Liciniæ*] Quidam, *Lycymniæ*. Ea vero Terentia sive Licinia fuit soror Licinii, cui est inscripta

Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis
Fidum pectus amoribus;
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianæ celebris die.

tuæ Lycimniæ suaves modulos, oculos admodum rutilantes, animumque amori tuo æque et fideliter respondentem: quam decuit et choris interesse, et facetiis contendere, et saltantem cum puellis ornatis brachia jungere, in religioso celebratæ Dianæ

1590. Steph. Fab. Rutg. Glar. Sivr. 'Male; nam in hoc nomine (ut in *Licinius*) secunda syllaba brevis. *Lycyniæ* Alt. 2. versu 23. exhibet. *Lyciniæ* Lips. 2. Locher. Venet. 1492. Basill. Ald. *Licinniæ* unus Lamb. plures Torrent. (vid. Excurs.) *Lycinniæ* Fabric. *Laciniæ* Alt. 1. Sed *Licymniæ* Bentl. ex optimis et antiquiss. suis; et sic duo Blandd. Cruq. Lipss. 1. duæ editt. Xylandri, Cun. Sanad. et Jones. Notum ex Homer. Pind. Pausan. nomen *Λικύμνιος*, et ex Virgil. Æn. IX. 546. *Licymnia*, ubi vide Heyn.' *Jani*. *Liciniæ* Harl. 1. 2. *Lyciniæ* Harl. 6. et Vet. Comb.—14 Mentel. *me v. d. lucide.*—18 *Nec*

NOTÆ

Ode x. hujus libri. Vide ibi Annot. Mæcenati vero, cum scriberet hanc Oden Horatius, nondum erat nupta Licinia. Patet ex eo quod virginum choris Dianam colentium in ejus festo inserta dicatur mox: inde enim arcebantur nuptæ. Accedit quod 'bene mutuis Fidum pectus amoribus' hic laudatur: at longe aliter fuit posteaquam nupta est. Senec. de provid. cap. 3. refert, 'Mæcenati amoribus anxio, et morosæ uxoris quotidiana repudia deflenti, somnum per symphoniarum cantum ex longinquo lene resonantium quæsitum fuisse.' Ubi J. Lipsius anxium fuisse Mæcenatem dicit, quod uxorem amabat, nec fortasse solus. Additque: Cæsarem Augustum ea suspicione aspergit Dio lib. LIV. 'Quod creditus Gallicanam peregrinationem suscepisse, ut liberius, et procul a vulgo sermonibusque, frueretur Terentia Mæcenatis.' Itaque et ob hanc causam occulte infensus Cæsari Mæcenas: quod idem scriptor lib. LV. tangit, in Mæcenatis obitu. Potes tamen angorem hunc, fateor, alio referre, et ad nudum ipsum amorem, qui semper querulus et anxius, præsertim ubi non respondetur. Hæc Lips. cit. Idem Seneca Epist. 114. iterum de Mæcenate: 'Hunc esse qui uxorem millies duxit, cum unam habuerit;' Terentiam nempe suam, cum qua assidua jurgia, divortia, iterumque conjugia, inquit Lips. ibid.

18 *Certare joco*] Scite gesticulari, ut quidam interpretantur: vel potius, ut alii, faceta, lepida, acuta jactare dicteria, sive breves et salsas cavillationes. Quo quidem in certamine qui vicisset olim etiam coronari institutum fuit.

20 *Sacro Dianæ celebris die*] In frequenti ac celebri Dianæ festo, cujus sacra virginum choris ac religiosis tripudiis peragi solita, Idibus Augusti. Vide I. Od. 21. ubi 'Dianam teneræ dicite virgines.'

Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes,
Permutare velis crine Lycimniæ,
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili sævitia negat,

festo. Enimvero tune Lycimniæ capillum mutare consentias opibus quas possedit Achæmenes, vel divitiis Mygdoniis opimæ Phrygiæ, vel refertis Arabum ædibus? quando collum flectit ad basia suaveolentia, vel molli asperitate denegat, quæ plus

certare loco Dess. 1. 2.—21 Alt. 2. ex emendatione, *quas tenuit.* Codd. ap. Jani, *Achemenes, Achimenes.*—22 *Aut pingues Phrygiæ aut Mygdonias opes* videtur legisse Servius ad Virg. Æn. II. 4.—25 *Cum*, pro *Dum*, Lambini edd. poster. omnes Pulm. duo Bersm. Helmstad. tres Lipss. Dess. 1. Locher. et Heins. 'Sed præstat *Dum* et auctoritate et vi.' *Jani. fragrantia*, h. e. bene olentia, ut Stat. Sylv. II. 1. 46. 'oscula...vernos redolentia flores,' unus Cruq. Harl. 1. 2. 6. Locher. Asc. Venet. 1492. Lamb. Brut. Fabr. Steph. Fab. Heins. Bond. Schrevel. et Delph. Sed *flagrantia* Acr. Porph. quatuor Lamb. Harl. 3. 4. 5. omnes Torr. Cruq. (præter unum) et Pulm. Mentel. Bentleii Leid. Græv. et Regin. omnes Bersm. Alt. 1. Dess. 1. 2. Lipss. Brod. Gott. Zar. Venett. 1478. 1590. Basill. Rutg. Dacer. Bentl. Cun. Jon. Baxt. Sivr.

NOTÆ

21 *Achæmenes*] Rex Persarum primus, a quo Persiæ Reges ad Darium usque sunt omnes orti ac denominati Achæmenides. Herodot. lib. I. et alibi.

22 *Pinguis Phrygiæ Mygdonias opes*] Fertilem et opulentam ignorat nemo Phrygiam extitisse. Hujus rex Midas ille, pecuniæ et auri tam avidus quam dives, vel unus testis fuerit locupletissimus. Adde Priami gazas, ac Trojanorum opes. Mygdonia porro Phrygiæ finitima erat regio; ex Plin. lib. V. &c. Mygdones autem populi e Macedoniæ parte Thraciæ proxima in Asiam venisse, Phrygiæ quandam regionem occupasse, nomen suum indidisse, ibidem referuntur.

23 *Permutare velis crine Lycimniæ*] Sic quale placet dat pretium rebus amor, non quantæ sunt, sed quantus ipse est.

24 *Arabum domos*] Plenas opibus et aromatibus exquisitis. Vide supra I. Od. 29. 1.

25 *Flagrantia* [*fragrantia*] Alii legunt *flagrantia*, id est, amoris ardore ferventia.

26 *Facili sævitia negat*] Ficta nimirum sævitia, quæ facile vincatur; et postquam tantulum irritavit amorem, amanti sponte cedat; interdum etiam ultro occurrat et occupet. Terent. Eunuch. IV. 7. 43. 'Nolunt ubi velis: ubi nolis cupiunt ultro.' Ovid. Art. Am. III. 579. 'Quod datur ex facili longum male nutrit amorem: Miscenda est lætis rara repulsa jocis.' Ceterum Oden hanc allegorice interpretari sane licet. Itaque per Gigantes et Lapithas Thessaliæ quidem populos, junctis viribus in Deos bellum moventes, ab Hercule vero domitos, intellige Brutum et Cassium in campis Philippicis ab Augusto victos ac debellatos. Hylæus mero nimius, ab Atalanta interfectus, Antonium Cleopatræ amoribus et immodicis cum ea conviviis perditum, Bacchi insuper nomen et insignia affectantem, optime

Quæ poscente magis gaudeat eripi;
Interdum rapere occupet.

lætetur a petente surripi, nonnunquam ipsa præripiat.

Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd.—27 *Quæ a poscente* unus Torrent.—28 *Interdum r. occupat* Comment. Cruq. Bentleii Græv. Zulich. Regin. Magdal. Galeus. Battel. et duo Bodl. unus Lamb. Bos, Lips. 1. a m. pr. Franeq. Sax. Zar. Muret. Brut. Rodel. Bentl. Cun. et Jones. 'Sed docet elegantiæ sensus, respondere inter se *gaudeat eripi* et *rapere occupet*, quod et auctoritate excellit.' *Jani.*

NOTÆ

designat. Denique sicut Gigantes et Lapithæ domum Saturni pavore concusserunt, ita Brutus et Cassius, atque Antonius totam commoverunt Italiam, ac Romam quidem, ea sitam regione, quæ Saturnia dicta est, a Saturno, postquam a Jove pulsus est, eo confugiente. Hæc recens auctor et Gallicus interpres ingeniose, ut et cetera, sagaciter, et erudite.

ODE XIII.

IN ARBOREM, CUJUS CASU IN AGRO SABINO OPPRESSUS EST.

Execratur scelestam arborem, cujus ictu pæne elisus est. (Cf. infra II. Od. 17. 27. et III. Od. 4. 27.) Facta etiam Inferorum mentione Alcæum et Sappho tollit ad sidera; atque hoc ut professioni suæ gratificetur.

ILLE et nefasto te posuit die,

O Arbos, quisquis olim te plantavit, is et infausto die, et impia dextra protulit,

Ode decima Libri quarti in Ed. Sanad. Epigraphe in Ascens. Locher. et Venet. 1492. *De arboris casu et inferis;* ceteræ edd. habent, *In arborem, cujus casu in agro Sabino prope oppressus est,* vel tale quid.—1 *Illum, o, nefasto* emend. Bentl. ut referatur ad vs. 5. eumque, ut semper, secutus est Kidd. *Illum, et nefasto* emend. Nic. Heinsius, et sic Cuning. et Francis. *Sic est,*

NOTÆ

Metrum est idem quod I. Od. 9.

1 *Ille et nefasto, &c.*] Deambulantem in agro suo Sabino Poëtam nostrum cadens inopinato fere oppressit arbos: atque, ut ait Od. XVII. seq. 'Truncus illapsus cerebro Sustulerat, nisi Faunus ictum Dextra levasset.' Hinc illius beneficii memor, et quod 'prope funeratus arboris ictu,' ac tantum non exanimatus fuerat, erga Deos gratus, 'anno redeunte,' 'die' ipsi quidem 'festo,' Kalendis Martiis sacrificium parat, ac festivas epulas, III. Od. 8. Hic autem ominosam illam arborem tanquam inauspicato satam duntaxat execratur: ac velut œstro quodam percitus in abruptas indignationis voces erumpit.

Quicumque primum, et sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem opprobriumque pagi.
Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis. Ille venena Colcha,

ad ruinam posterorum, ac vici dedecus. Eum etiam patris sui guttur præfocasse crediderim, atque domus interiora sanguine hospitis noctu polluisse. Is toxica

nefasto conj. With. *Ille at nefasto* var. lect. ap. Jones.—2 *Quicumque primum sacrilega* emend. Marcil. et sic Sivr. contra omnes codd. et edd. vett.—3 *Perduxit* Dess. 2. *et nepotum* unus Bersmanni et Dess. 2. *et nepotum in Perniciem* Cuning.—8 *Colchica*, sive *Cholchica*, omnes Torrent. Lipss. Harl. 2. 4.

NOTÆ

Rem vero totam mira expolitione amplificat. Tum de variis humanæ vitæ casibus belle disserit. Denique, velut ἐν παρέργῳ et παρόδῳ, occasionem arripit Alcæi et Sapphus versus extollendi: omnia quidem non sine mirabili artificio. Valeat ergo Scaliger qui et in hanc eximiam Oden stylum suum strinxit, ut dicetur ad calcem.

Nefasto] Quid proprie sit nefastus dies, in quo nimirum Prætor Jus non dicebat, Gall. *jour non plaidoyable*, docet Ovid. Fast. I. 47. 'Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur.' Scilicet, do, diço, addico. Contra dies fastus, Gall. *jour d'Audience*. Ovid. ibid. 'Fastus erit per quem lege licebit agi.' At præterea 'nefastus dies,' ut et hoc Horatii loco, significat infortunatum, et male ominatum: Græci ἀποφράδας ἡμέρας, *dies infandos et consceleratos*, dixere. Romani pariter quosdam atros et nefastos habuere, eo quod in iis clades acceperant: in primis postriduanos, seu qui sunt postridie Kalendas, Nonas, Idus; item alios aliquot: de quibus fuse Macrob. mox citand. Cœl. Rhodig. XIV. 9. Alex. ab Alex. IV. 20. Macrob. Saturnal. I. 16. 'Dies postriduanos ad omnia majores nostri cavendos putarunt: quos etiam atros velut infausta appellatione damnarunt.' Gellius IV. 9. item V. 17. 'Religiosos, seu tristi omine infames' nuncupat; additque: 'Quos vulgus prave, perperam, et imperite nefastos dicit.' Non. Marcell. 'Atri dies dicuntur,' inquit, 'quos nunc nefastos vel posteros vocant.' Afranius Fratriis: 'Septembris heri Kalendæ: hodie ater dies.' Claudat scenam Cicero, ita scribens, II. de Leg. n. 21. 'Quæ augur injusta, nefasta, vitiosa, dirave dixerit, irrita infectaque sunto.'

5 *Illum et parentis, &c.*] Epod. III. 1. 'Parentis olim si quis impia manu Senile guttur fregerit,' &c.

6 *Penetralia Sparsisse nocturno cruore Hospitis*] Jus hospitale violasse, hospite noctu interfecto, in ædium penetralibus, ubi colebantur Penates Dii, quod sceleri scelus addere est. Virgil. Æneid. I. 735. 'Jupiter, hospitibus nam te dare jura loquuntur.' A. Gell. V. 13. 'Primum juxta pa-

Et quicquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est, in horas: navita Bosporum

Colchidis, et quodcumque uspiam flagitium animo volvitur, præparavit, qui in agro meo collocavit te lignum infelix, te ruinosum in caput domini innocui. Nunquam satis homo providere potest quid per horas singulas quilibet eluctetur. Nauta Car-

5. 6. Dess. 2. Pulm. Hunn. Gemblac. 2. et Beller. Altt. Venett. Vet. Comb. Locher. Ascens. Lamb. Steph. Rutg. Fab. Heins. Fabr. Dacer. Baxt. Bond. Schrevel. Delph. et Comb. *Colchia* Bentl. Regin. unus Bersm. *Colcha* (s. *Cholca*) duo Nicott. Russard. et quid. alii Lamb. libri Marcil. duo Blandd. antiquiss. item unus Bland. a m. s. Mald. a m. pr. Div. a m. s. ap. Cruq. Mentel. Pulm. Gemblac. 1. Franeq. unus Bersm. Dess. 1. Helmstad. codex Grævii vetustiss. ap. Brouckhus. ad Prop. I. 1. 30. Tum sic edit. Mediol. 1477. Cruq. Bentl. Cun. San. Jones. Sivr. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd.—9 *Et quicquid umquam* Alt. 1.—11 Idem codex et quædam edd. teste Landin. *te casurum* contra metrum; est e glossa.—13 *Quod quisque* duo Lambini, quidam Bersmanni, Lips. 4. Helmstad. Brod. Ascens. Locher. et Venet. 1492.—14 *Bosphorum, Bosforum,* codd. ap. Jani; *Bosphorum* multæ edd. vett. *Bosporum* Schrevel. Bentl. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Kidd. aliæ

NOTÆ

rentes locum tenent pupilli; secundum clientes; tertium hospites; postea cognati, affines,' &c.

8 *Venena Colcha*] Colchis Asiæ regio ad oram Euxini maris, Ponto vicina, hodie *Mingrelia*, estque pars Georgiæ. Venenis autem eas regiones famosas reddidit vel una Medea Regis Colchorum filia veneficiis suis inclyta; vel quod 'nascuntur plurima Ponto,' ut canit Virgil. Eclog. VIII. Adde Mithridatem Ponti Regem, qui venenis etiam impune vescebatur.

Colcha [*Colchica*] Quidam legunt *Colcha*, ut opus non sit ultimam hujus versus syllabam rejicere ad sequentem versum.

11 *Triste lignum*] Infelices arbores quæ dicantur, enarrat Plin. XIII. 21. et XVI. 26.

Caducum] Quod minatur casum et ruinam: hic vero significat quod jam cecidit: quo sensu fulmen etiam caducum vocatur.

13 *Quid quisque vitet, &c.*] Egregie divertit ad locum communem de periculis et casibus improvisis, quibus utplurimum ad mortem abripimur. Alius, inquit, maris, alius belli solum cavet discrimina: uterque vero, quod non timet, subit genus mortis; v. g. morbo extinguitur.

14 *Bosporum*] Angustas fauces quaslibet designat, per quas nemo sine periculo ac formidine navigat. Duplex autem Bosporus celebratur; Thracius inter Pontum Euxinum et Propontidem, seu Thraciam inter et Asiam Minorem, quatuor stadiis patens; et Cimmerius, inter Mæotidem Paludem et Pontum Euxinum: hodie, *Fretum Caffa*.

Pœnus perhorrescit, neque ultra
  Cæca timet aliunde fata:
Miles sagittas et celerem fugam
Parthi: catenas Parthus et Italum
  Robur; sed improvisa leti
    Vis rapuit rapietque gentes.
Quam pæne furvæ regna Proserpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,

thaginensis Bosporum formidat, nec amplius occulta fata aliunde metuit. Miles Parthorum spicula et fugam repentinam: Parthi vincula et potentiam Romanorum reformidant; at mortis inopinata violentia populos abstulit, et auferet. Quam prope aspexi Imperium nigræ Proserpinæ, et judicem Æacum, et bonorum domi-

recentt. *Bosporon* Cuning.—17 Jo. du Hamel emend. *celebrem*, Bentl. *reducem*, vel *refugam;* nam fuisse fugam simulatam, ideoque non *celerem.* Castigavit eum Cuning. Anim. IX. p. 81. seqq. *celeris* var. lect. ap. Jones.—18 *Italum*, i. e. Italorum, voluerunt quidam ap. Jani.—20 Venet. 1492. *rapiet rapuitque.*—21 Mentel. *fulvæ r. Proserpinæ.* Vide Nic. Heins. ad Ovid. Met. III. 272. Bentl. ad Manil. II. 912. Rupert. ad Juvenal. x. 150. et Jacobs. in Miscel. Philol. Matthiæ Altenb. 1803. p. 80-92.—22 *Et vindicantem* unus

NOTÆ

15 *Pœnus*] Pro quolibet nauta ponitur, per synecdochen: vel antonomasticῶs 'Pœnum' dicit; tum quod emporium orbe toto celeberrimum Carthago, tum quia ejus urbis cives navigatione longinqua nominati. Quam inclytus fuerit Hanno dux ille Carthaginensium, docet Mela lib. III.

16 *Timet aliunde*] Observa vel Cæsuram brevem licenter productam, vel Tribrachyn pro Dactylo.

18 *Parthi*] De Parthis eorumque certandi ratione, I. Od. 19. 12.

21 *Quam pæne furvæ regna Proserpinæ, &c.*] Quantulum a morte abfui!

Furvæ] Ex Varrone fur dicitur ex eo quod 'furvum' atrum appellarint, et fures atra nocte facilius furentur. Nonius Marcellus. Contra tamen de ea etymologia sentit A. Gellius I. 18. vultque deduci ab antiqua voce φῶρ' quanquam aptius forte, furem a 'furvo,' id est, nigro, dici putarit vir excellentis doctrinæ, Varro scilicet, inquit ille ibid.

Proserpinæ] De ea I. Od. 28. 20.

22 *Æacum*] Ex eo quod Plato, in Gorgia, Rhadamanthum Asianorum, Europæorum vero Judicem Æacum scribit; inde convenientius hunc quam illum ab Horatio quidem Europæo nominari, erudite nonnulli observant. Ego tamen crediderim respexisse potius nostrum Poëtam ad id quod lib. de Luctu Lucianus refert: 'In Orci aditu portaque adamantina fuisse custodem Æacum Regis fratruelem; atque juxta eum canem tricipitem.' Bene igitur Horatius, qui morti proximus fuerit, ait se prope salutasse Æacum, Orci Janitorem, perinde ac Judicem cum Minoë ac Rhadamantho, ob insignem justitiæ famam, a Plutone constitutum.

Sedesque discretas piorum, et
Æoliis fidibus querentem

cilia separata, et Sappho chordis Æoliis expostulantem de virginibus patriæ suæ ;

Bersm. *vidimus Æacon* Cuning.—23 *Sedesque discriptas* septem Lamb. duo Cruq. Et sic Lamb. Cruq. *descriptas* quidam Lamb. Pulm. Hunn. et Gemblac. 1. 2. duo Bersm. unus Cruq. Bentleii Cantab. Helmst. Franeq. Heins. Steph. Fab. et Dacer. Sed *discretas* Acr. Porphyr. Comm. Cruq. omnes Cruq. præter duo, omnes Torrent. omnes Bentl. præter unum, Pulm. 4. Mentel. Altt. Lipss. Dess. Venett. Asc. Locher. Fabr. Bentl. Cun. San. Jon. Baxt. Sivr. Delph. Bond. Schrevel. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. 'Præstat etiam ab enargia.' *Jani. priorum* var. lect. ap. Jones.

NOTÆ

23 *Sedesque discretas piorum*] Elysios campos, quos describit et laudat Virgil. Æneid. VI. 638. Legunt alii *discriptas*, alii *descriptas*, id est, assignatas ac notatas : *discretas* habent tamen optimi codices ; et vox illa pulchrum sane ac nobilem sensum efficit, ut boni designentur a reliquis, et a vulgo segregati. Sic Virgil. Æneid. V. 734. 'non me impia namque Tartara habent, tristesque umbræ ; sed amœna piorum Concilia, Elysiumque colo.'

24 *Æoliis fidibus querentem Sappho, &c.*] De popularibus puellis, quas amabat, Sappho conquerentem quod in amore sibi non responderent. Tres vero potissimum Suidas recenset ab ea dilectas, Atthin, Telesillam, Megaram : plures Ovidius aliique numerant. Vel zelotypia Sappho percita de virginibus æmulis suis querebatur, quod Phaoni, quem ipsa deperibat, adhærerent, ejusque amorem retardarent. Ovid. Epist. XV. 15. Sapphus ad Phaonem : 'Nec me Pyrrhiades, Methymniadesve puellæ, Nec me Lesbiadum cetera turba juvant. Vilis Amythone, vilis mihi candida Cydno ; Non oculis grata est Atthis, ut ante, meis : Atque aliæ centum, quas non sine crimine amavi. Improbe, multarum quod fuit, unus habes.' Narrat Plinius XXII. 8. in Phaonis amorem Sappho incidisse per herbam centum capita nuncupatam, cujus radix rara quidem inventu, quibus contigerit, amabiles facit. Porro ex Suida, item ex Æliano, duplex Sappho fuit, utraque e Lesbo insula : prior Etesia, Alcæi, Stesichori, et Pittaci coætanea, quæ tres habuisse fertur sodales seu amicas ante-memoratas, plectrum invenisse, scripsisse vero Lyricorum Carminum libros novem, Epigrammata, Elegias, Iambos, et Monodias. Posterior Mitylenæa, quæ psaltria fuerit, Lyrica scripserit etiam, atque ob amorem Phaonis Mitylenæi, a quo spernebatur, de Leucate promontorio in mare se præcipitem dederit. De quo vide quæ annotabo I. Epist. 19. 28. ad has voces, 'mascula Sappho.' Utut sit, quemadmodum unum Herculem, etsi plures extiterunt, nominant, et quod multorum est, eidem tribuunt, ut alibi notavimus, ita unam Sappho vulgo celebrant, Sapphici Carminis auctorem, tam venustam et elegantem, ut decimæ quidem Musæ cognomen obtinuerit. 'Veris nuntiam, blandiloquam lusciniam' vocat Sophoclis Scholiastes. Floruit cum Alcæo et Stesichoro, annis ante Christum circiter sexcentis. Ejus (quæ temporum injuria est) apud varios auctores sparsas quasdam poëmatum reliquias

Sappho puellis de popularibus,
Et te sonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli!
Utrumque sacro digna silentio
Mirantur Umbræ dicere: sed magis
Pugnas et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.

necnon te, o Alcæe, aurea cithara canentem altius molesta navigationis, mæsta exilii, gravia militiæ incommoda! Manes autem admirantur ambos loquentes religioso dignas res silentio. Verum turbæ scapulis confertæ libentius excipiunt auribus

—26 *Et te cœnantem* Zarot.—32 *D. avida* (vel *humili*) *bibit* conj. Bentl.

NOTÆ

duntaxat veneramur: et mire laudant Strabo, Aristot. Socrates, Dionys. Halicarn. Plutarch. Longinus, &c. Catullus Carmen suum LII. quod est ad Lesbiam, transtulit e Sapphus Græco, quod Longinus, Libro de Sublimi Genere Dicendi, sic habet: *Φαίνεταί μοι κῆνος ἴσος θεοῖσιν Ἔμμεν' ὠνὴρ ὅστις ἐναντίος τοι Ἰζάνει, καὶ πλασίον ἀδὺ φωνεύ-Σας ὑπακούει, Καὶ γελώσας ἱμερόεν, κ. τ. λ.*

Æoliis fidibus] Æolica nempe Dialecto usa est Sappho. Æoles quidem Græciæ populi, cum eam Asiæ Minoris regionem, quæ ante Mysia dicebatur, invasissent, quasdam insuper Lesbi insulæ tenuere civitates, ac inprimis aliarum caput Mitylenen Sapphus patriam. Hinc Noster IV. Od. 9. 12. 'Æoliæ fidibus puellæ.' Et Ovid. Epistola Sapphus ante citata, vs. 200. 'Lesbides Æolia nomine dicta lyra.'

26 *Et te sonantem plenius aureo, Alcæe, plectro*] Ovid. Epist. mox cit. vs. 29. 'Nec plus Alcæus consors patriæque lyræque Laudis habet, quamvis grandius ille sonet.' Herodot. lib. V. de Alcæo multa refert, quæ redarguuntur a Plutarcho, in suo de Herodoti malignitate libello. Vide quæ de illo amplius annotavi I. Od. 32. 5. et seq. Item IV. Od. 9. 7. ubi 'Alcæi minaces Camœnæ' appellantur.

27 *Dura navis, Dura fugæ mala, dura belli*] Ea videlicet quæ pertulit Alcæus atque exantlavit pericula, mala, difficultates, ærumnas, cum navigando fugere, patriaque exulare coactus est, eo quod civibus, ut aiunt, suis amorem libertatis suaderet, invisus tyrannis; quos tandem collecta exulum manu Mitylene exegit, patriamque vindicavit.

29 *Utrumque sacro digna silentio Mirantur Umbræ dicere*] Alcæum et Sappho umbræ mirantur canentes digna silentum concilio, de quo Virgil. Æneid. VI. 432. Vel Ditis digna sacrariis, quæ affert idem Virgil. Æneid. XII. 199. vel auscultari digna cum eo silentio, quod adhibetur in sacris. Vel denique, *sacro digna silentio*, id est, non profanis revelanda, nec evulganda quibuslibet, veluti quædam mysteria. Huc facit *μυστηριῶδες ἡ σιγὴ*, apud Plutarch. lib. de Garrulitate.

30 *Sed magis Pugnas et exactos tyrannos*] Quamvis autem uterque admiranda loqueretur, et ab ore utrius-

Quid mirum, ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?

prælia et expulsos tyrannos. Quid stupendum? quandoquidem attonita cantilenis istis bestia centum capitum, nigras deprimit auriculas, atque demulcentur serpentes

Vide Cuning. Anim. cap. XIII. p. 218. et Bos. Anim. ad Hor. pag. 39. *D. hilari bibit* conj. Nic. Heins. *Tensa humilis* var. lect. ap. Jones.—34 *Dimittit* Harl. 2. 3. et Lips. 4. *Admittit* Valart. Vide Boissonad. ad

NOTÆ

que penderent umbræ; hoc tamen erat discrimen, quod amatoria quidem Sapphus carmina eximia prorsus atque divina vulgus admirans auscultaret; at longe tamen attentius, cupidius, jucundius audiebat 'pugnas' ab Alcæo descriptas, et qua ratione 'exactos tyrannos' Pittacum, Myrsilum, Megalagyrum insectari non destiterat, donec omnino exterminaret.

32 *Densum humeris, &c.*] Confertum, turmatim aggregatum, contente et certatim appropinquans, auresque arrigens, præ aviditate capiendi quæ dicebantur de expulsis tyrannis, quos odit vulgus maxime, et de restituta civibus libertate, quam omnibus antefert, ipsiusque interdum vitæ periculo redimit ac vindicat. Virgil. Æneid. x. 361. 'Concurrunt: hæret pede pes, densusque viro vir.'

Bibit aure vulgus] Hunc locum imitatus Juvenalis Sat. IV. 50. 'Nequicquam populo bibulas donaveris aures.'

33 *Quid mirum, ubi illis carminibus stupens, &c.*] Neque vero mirandum, quod ita curiose umbræ affluant, audiantque versus Alcæi et Sapphus; siquidem iis etiam oblectatur terribilis Inferorum canis Cerberus, atque voluptatem suam exhibet 'demissis auriculis,' quibus depositam iram ac furorem indicat. Contrarium ostendunt 'sublatæ aures,' Epod. VI. Lactant. de Ira Dei, cap. 7. 'Risus homini proprius est,' inquit, 'et tamen videmus in aliis quoque animalibus signa quædam lætitiæ, cum ad lusum gestiunt, aures demulcent, rictum contrahunt, frontem serenant, oculos in lasciviam resolvunt.'

34 *Bellua centiceps*] 'Canis apud Inferos fabulosus,' ut ait Suidas, 'immanis trifauci latratu, tria pandens guttura, horrentia colubris colla' exserens; Virgil. Æneid. VI. 417. et seq. Plutonis canem ærea voce, πεντηκοντακάρηνον, *quinquaginta capitum*, 'crudivorum impudentemque fortemque,' appellat Hesiodus in Theogonia, τρίκρανον ᾅδου σκύλακα, *tricipitem Orci canem*, Sophocles in Trachiniis. Cerberus quasi κρεωβόρος, *carnivorus*, Mythol. terram designat cadavera consumentem. Quoniam vero mortales universi triplici extinguuntur mortis genere, naturali, violento, et fortuito, quæ tria rursus infinita sunt, hinc Cerbero quidam tria capita, alii quinquaginta, nonnulli denique centum affinxerunt. Sic Horat. *bellua centiceps.*

35 *Intorti capillis Eumenidum recreantur angues*] Eumenides per antiphrasin dictæ, quia nequaquam benignæ: tres censentur, Alecto, Megæra, Tisiphone. Sensus est: Infernales illæ Furiæ ejusmodi carminibus placari, immo et serpentes earum cri-

Quin et Prometheus et Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono:

Furiarum crinibus implexi. Immo etiam Prometheus, et Pelopis pater suavi cantu

Philostrat. Heroic. p. 302. *centipes* Alt. 2. a m. sec. et Landin.—38 *Dulci laborem* (h. e. quod ad *laborem* pertinet) quidam Lamb. duo libb. Turnebi, Advers. x. 21. Pulm. Hunn. et duo alii quos inspexit, duo Torrent. Brod. Gott. Bentl. Bodl. 1. et Colbert. pro var. lect. Et sic Lamb. Heins. Bentl. Cun. et San. *labore* Bentl. Battel. Sed *laborum* Acr. Porph. Comment. Cruq. quidam Lamb. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. tres Bersm. Pulm. Gemblac. 1. 2. et Beller. Bentl. omnes ceteri, Mentel. plures Torrent. omnes Cruq. Dess. Lipss. Altt. Fran. Venet. 1478. 1492. Asc. Locher. Muret. Cruq. Torr. Fabr. Steph. Fab. Rutg. Baxt. Jon. Sivr. Delph. Jani, Bipont. Mitsch. Bond. Schrevel. Wetzel. et Wakef. Probat etiam Enger. Commentar. p. 17. 'Miraris sane, melius placuisse viris doctis *laborem;* cum *laborum*, præter tantam auctoritatem, audacius, eaque ipsa de causa tanto doctius et exquisitius sit, quam *laborem;* tum et fortius, ob multitudinem ac varietatem cruciatuum.'

NOTÆ

nibus intorti iis recreari pariter ac demulceri videbantur. Virgil. Georg. IV. 482. 'Cæruleosque implexæ crinibus angues Eumenides.' Hæ quidem scelerum ultrices multiplici colubrorum morsu belle exprimunt conscientiæ stimulos quibus scelerati vellicantur intus, semperque plectuntur.

36 *Recreantur angues*] Proprie dictum. Nam cantu delectari naturaliter serpentes aiunt; et Plinius auctor est VIII. 16.

37 *Quin et Prometheus, &c.*] Prometheus quoque, item Tantalus suum uterque laborem ac supplicium non sentit, velut raptus extra se, et deceptus amœnitate carminum Alcæi et Sapphus. Illum ignis cœlestis raptorem, in furti pœnam, aquilæ rostro jecur depascentis excruciari Caucaso affixum vulgo fabulantur: in Inferis tamen collocat Aristoteles, Poëtices cap. 17. quod idem facit hic Horatius. De Prometheo jam I. Od. 3. et 16.

Pelopis parens] Tantalus 'Deorum conviva,' ut est I. Od. 28. 7. quid sciant ac possint numina ausu temerario experturus, filium suum Pelopem coctum iis apposuit. Tanti vero sceleris pœnas luit apud Inferos detrusus, ubi perpetua fame ac siti cruciatur, ita ut aquis Eridani mento tenus immersus, et poma cernens ex arbore capiti impendentia, nec tamen hæc neque illas captare queat. Cic. Tusc. I. n. 10. 'Mento summam aquam attingens siti enectus Tantalus.' Ovid. Met. IV. 458. 'tibi, Tantale, nullæ Deprenduntur aquæ; quæque imminet, effugit arbos.'

38 *Laborum decipitur*] Græca dictio, ἐπιλανθάνεται πόνων. Sic et supra Od. IX. 'desine querelarum.' Od. seq. 14. 'damnatus longi laboris Sisyphus.' III. Od. 27. 'abstineto irarum calidæque rixæ.' Od. ult. ejusdem libri: 'regnavit populorum.' Nec Horatius vero tantum ejusmodi locutionibus atque hellenismis usus. Plaut. Mercat. 'animi pendeo.' Virgil. Æneid. I. 119. 'Implentur veteris Bacchi pinguisque ferinæ.' Et Æneid. XI. 126. 'Justitiæne prius mirer, belline laborum.' Unde igitur hoc dicendi genus tam novum aliquibus visum? et quæ mens læva doctos alioqui viros perculit, ut aut lectionem comprobatam, aut sensum

Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

raptus ærumnas obliviscitur: nec Orion satagit venari leones vel lyncas meticulosos.

Jani. Mentel. a m. pr. *somno* pro *sono.*—40 Faërn. unus Bersm. Bentleii Græv. Regin. Petrens. Gal. et Battel. a m. sec. *timidas;* sed *timidos* etiam Priscian. p. 698. *tumidus* Alt. 1.

NOTÆ

perverterent? Porphyrione duce, quidam legunt *laborem,* et *decipitur* accipiunt pro *decipit.* Quorsum vero tam audax figura atque mutatio? Turnebus Alcæi labores intelligit; ut sit sensus: Prometheum ac Tantalum proprias oblivisci pœnas, delinitos scilicet ac veluti deceptos suavi cantu et narratione laborum Alcæi; de quibus supra. Verum de Promethei Tantalique laboribus hic sermo est apertus quidem et manifestus: sensusque est: Prometheus et Pelopis parens dulci sono et modulatione Alcæi carminum et Sapphus uterque adeo capitur et fallitur, ut quasi sensum atque memoriam amittat laborum et cruciatuum suorum.

39 *Nec curat Orion leones, &c.*] Denique Orion cum aliis ad audiendum properat, abjectaque venandi cura, qua solet occupari, ad dulces cantus accurrit. Aiunt nimirum eadem apud Inferos umbris inesse ac vigere studia, quibus viventes tenebantur. Virgil. Æneid. VI. 653. 'Quæ gratia currum Armorumque fuit vivis, quæ cura nitentes Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos.' Ovid. Met. IV. 433. 'Errant exsangues sine corpore et ossibus umbræ. Parsque forum celebrant; pars imi tecta tyranni; Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ Exercent.' Vide et Odyss. Λ. et Macrob. in Somn. Scip. I. 9. &c. En vero quo solet in Horatium animo bellum movet Scaliger hoc etiam loco: 'Nondum,' inquit, 'apud Inferos hæc inveni, aut Prometheum tormentis addictum, aut Oriona venantem.' Ergone, vir perspicax, quicquid rerum ibi geritur perspexisti? an illic diversatus aliquando singula otiose tamque luculenter indagasti, ut asseveranter dicas scribasque, hæc a te ibi minime visa aut reperta, quæ tamen ex Aristotelis citati, item ex Homeri mox citandi fide, inveniri ultro credam, teque exploso credent alii?

Orion] De eo varie fabulantur: illud constat, acrem et strenuum venatorem extitisse. Homerus Odyss. Λ. paulo ante finem, narrat hunc 'apud Inferos etiam visum Ulyssi per floridum pratum feras persequentem, in desertis autem montibus clava ferrea occidentem,' &c.

40 *Lyncas*] Lynx animal pardo non prorsus absimile, ex Gesnero, de quadrup. perinde maculosum. Virgil. Æn. I. 127. Acutissimi visus, ex Plutarch. Plin. XXVIII. 8. &c.

ODE XIV.

AD POSTUMUM.

Miserabiliter deflet humanæ vitæ brevitatem; et Postumo, rei familiari nimis attento, suadet, ut sibi, non hæredi, vivat.

EHEU! fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni; nec pietas moram
Rugis et instanti senectæ
Afferet, indomitæque morti.

Heu, Postume, Postume, anni cito prætereunt. Neque religio rugas, et urgens senium, fatumque ineluctabile retardabit: nec si tauros quotidie trecentos immoles

Ode duodecima Libri quinti in Ed. Sanad. Mentel. inscribit, *De brevitate vitæ;* Venet. 1492. Locher. et Ascens. *De morte inevitabili;* Marcilii membranæ, *De superstitione,* h. e. metu mortis.—1 *Heu heu* Harl. 4. et Florent. 1482. Venett. 1486. 1490. *Heu* dissyll. Zarot. et al. ap. Jani. '*Postume* Pandectæ Florentinæ, et quotquot unquam vidi bonæ notæ codd. lapides etiam antiqui. Lambinus tamen priore sua ed. *Posthume* scripserat, eorum fortasse secutus etymologiam, qui 'Posthumum' dici volunt, quod post humatum patrem natus sit, qui Accursii et hujusmodi hominum error fuit. Rectius enim illi qui *Postumus* a 'post,' ut 'extumus' ab 'extra,' 'citumus' a 'citra,' 'ultimus' ab 'ultra' dictum volunt.' *Torrent. Posthume* Wetzel. et quædam aliæ edd. *Postume* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. ceteri, et omnes fere edd. recentt. Vide Cellar. Orthogr. Lat. ed. Harles. p. 318.—4 *Affert* quidam

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

1 *Eheu! fugaces*] Dolet vitæ brevitatem, mortisque duram necessitatem. Virgil. Georg. III. 284. 'Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus.' Ovid. Met. XV. 383. 'Tempora sic fugiunt.' Pers. v. 153. 'fugit hora.'

Postume] Parvi refert seu legas, *Postume*, quo significatur ultimo loco natus; sive *Posthume,* id est, qui post humatum patrem in lucem editus. Hic cognomen est, ut volunt quidam parvo certe nixi fundamento, Julii Flori, ad quem Horatius inscribit I. Epist. 3. et secundam secundi. Conjectori tamen danda venia, cum certi nihil aliunde suppetit. Virgil. Æneid. VI. 763. Gell. II. 16. &c.

2 *Nec pietas moram, &c.*] Etsi Deos colas religiosissime, haud proinde vita continget tibi diuturnior. Ita quidem Ethnicos de falsis Numinibus non falso. At Sacris nos Codicibus instructi multis dilatam ope Dei præpotentis mortem non ambigimus. Exod. cap. XX. et Deuteron. cap. v. 'Honora patrem et matrem, ut longo vivas tempore, ac bene tibi sit in terra,' &c. IV. Reg. 20. Ezechias, usque ad mortem ægrotans, sanitatem oratione piisque lacrymis obtinet, mereturque audire Deum ita pollicentem: 'Vidi lacrymas tuas: ecce sanavi te: et addam diebus tuis quindecim annos,' &c.

3 *Rugis et instanti senectæ*] Deficientibus in senectute humoribus sub-

Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymabilem
Plutona tauris; qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi

Plutoni inexorabili, qui ter magnum Geryonem et Tityum coërcet fluvio letali, nempe

codd. et edd. vett. ap. Jani.—5 '*Non, si tricenis* omnes Cruq. præter duo, Harl. 2. 3. 4. 5. 6. Lipss. tres, Altt. Dess. Helmst. Venet. 1590. Vet. Comb. Basill. 1527. 1531. Fabr. Rutg. Steph. Falsam lectionem arguit vel prima syllaba longa.' *Jani. trecentis* unus Cruq. Mentel. Venet. 1492. Locher. *trecenis* Harl. 1. et plurimi optt. cum edd. recentt. V. Brod. Miscell. II. 19. *erunt dies* Lips. 3.—7 Lips. 4. *qui tibi amplum.*—8 *Geryonem* codd. et multæ edd. ap. Jani; *Geryonen*

NOTÆ

tilioribus, paulatim arescit corpus ac durescit, et cutis in rugas contrahitur.

5 *Non, si trecenis*] Etiamsi tribus quotidie Hecatombis Plutonem satagas placare, non litabis tamen, et mortem frustra deprecabere. Æschyl. Μόνος Θεῶν γὰρ Θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ, Οὐδὲ θύων, οὔτ' ἐπισπένδων ναοῖς. *Sola Deorum mors non capitur muneribus, nec si sacrifices in templis.*

Trecenis] Perperam aliqui, *tricenis*, cujus prima syllaba cum sit longa, metri lege arcetur.

6 *Illacrymabilem*] Lacrymabiles dicuntur ii qui ad misericordiam facile moventur per lacrymas et preces: e contrario Pluton vocatur illacrymabilis, qui nunquam flectitur. Sic Erasm. ἄδακρυς, *implacabilis*, cujus ob inexorabilem sævitiam illacrymemus, inquit Torrentius.

7 *Plutona*] Inferorum et mortuorum Deum. Is Saturni filius, frater autem Jovis ac Neptuni. Hi tres ita paternum regnum divisere: Jupiter quidem Orientalis plagæ sortitus est Imperium, et cum inde lux oriatur, Cœlum dictus est occupasse. Neptunus Insulas habuit, unde et maris dominus ac Deus appellatus est. Pluto natu minimus Occidentalem obtinuit regionem, secus inferum mare. Hinc fabula dominari Inferis ait: et quoniam terræ visceribus conduntur metalla auri et argenti, Divitiarum Deus existimatus est, et Ditis ac Plutus dictus. Lactant. Divin. Institut. lib. I. Neque vero prætermittendum quod testatur Cœl. Rhodig. XVII. 21. eorum, quæ ad defunctorum spectant cultum, Plutonem fuisse auctorem primum. Quo nomine creditum, mox vita functis præsidere.

Qui ter amplum Geryonen, &c.] Qui potentes quosque et magnos domat, v. g. Geryonem et Tityum: scilicet, ut scribit Juvenal. Sat. x. 172. 'Mors sola fatetur Quantula sint hominum corpuscula.' 'Ter amplum' Geryonem vocat Horatius, 'tergeminum' Virgil. Æneid. VIII. 202. ex eo quod fabulantur, triplex ei corpus fuisse. Hinc Virgil. Æneid. VI. 289. 'forma tricorporis umbræ.' Fingendi porro ansam præbuit triplex regnum, sive triplicis circa Hispaniam insulæ dominium; vel potius trium fratrum corporis robore præstantium concordia, quæ tanta quidem, 'ut uno regi animo viderentur,' inquit Justin. ad calcem libri ultimi. Quod idem fere narrat Diodor. Sicul. v. 2. ubi decimum Herculis laborem in debellando Geryone exponit. Porro valde arri-

Compescit unda, scilicet omnibus,
Quicumque terræ munere vescimur,
Enaviganda, sive reges
Sive inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus,

tranando cunctis, quotquot nutrimur frugibus telluris, seu principes, seu egeni agricolæ fuerimus. Abstinebimus incassum sanguinolento Marte, et illisa unda maris

omnes Harl. alii, et edd. fere recentt. exquisitior forma ex Γηρυόνης.—10 *Cujusque terræ* Brod. *munera vescimur* Wakef. quem vide in Sylv. Crit. sect. 142. —13 *Frustra a cruento M. cavebimus* emend. Waddel. Anim. Crit. p. 44. *carebi-*

NOTÆ

det sententia Palæphati asserentis, e Tricarenia ad Pontum Euxinum insula Geryonem fuisse, adeoque Tricarenum; et ex ambigua vocis significatione tricipitem ac proinde tricorporem dictum.

8 *Tityon*] Is mole corporis plus quam Gigantæa fertur, quod Latonæ vim inferre tentasset, ab Apolline sagittis trusus ad Inferos, ubi vulture jecur perpetuo renascens exedente et laniante torquetur. Virgil. Æneid. VI. 595. ‘Nec non et Tityon, terræ omniparentis alumnum, Cernere erat: per tota novem cui jugera corpus Porrigitur; rostroque immanis vultur adunco Immortale jecur tundens, fœcundaque pœnis Viscera, rimaturque epulis, habitatque sub alto Pectore: nec fibris requies datur ulla renatis.’

9 *Tristi Compescit unda*] Detinet in Inferis, et coërcet unda Stygia, seu palude illa horrida et irremeabili, de qua Virgil. Æneid. VI. 438. ‘Quam vellent æthere in alto Nunc et pauperiem et duros perferre labores! Fata obstant, tristique palus innabilis unda Alligat, et novies Styx interfusa coërcet.’

10 *Terræ munere vescimur*] Plin. II. 63. ‘Terra, quæ hominum, ut cœlum Dei, nos nascentes excipit, natos alit, semelque editos sustinet semper... sola quæ nunquam irascatur homini. Aquæ subeunt in imbres, rigescunt in grandines, tumescunt in fluctus, præcipitantur in torrentes. Aër densatur nubibus, furit procellis. At hæc benigna, mitis, indulgens, ususque mortalium semper ancilla, quæ coacta generat! quæ sponte fundit! quos odores saporesque! quos succos! quam bona fide creditum fœnus reddit! quæ nostri causa alit,’ &c. quæ lege.

11 *Enaviganda*] Mors omnibus subeunda; mortali cuilibet est ‘calcanda semel via leti,’ ut est in I. Ode 28. Styx tranandа et ‘enaviganda’ vectore et portitore Charonte, qui ‘ferruginea subvectat corpora cymba.’ Virgil. Æneid. VI. Vide locum a vs. 295. ad 317.

Sive reges, sive inopes] Vide I. Od. 4. et 28.

13 *Frustra cruento Marte carebimus, &c.*] Nihilo secius moriemur, etsi abstinuerimus bello, mari, &c. frustra cavebimus pericula militiæ et navigationis, aut pestiferi Austri flatus, in Autumno præsertim. Quamvis enim mortis unum aliquod spiculum eluctemur, at altero percussi occumbemus. ‘Improvisa leti Vis rapuit rapietque gentes,’ ut est in Ode superiori.

Fractisque rauci fluctibus Adriæ ;
Frustra per Autumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum :
Visendus ater flumine languido
Cocytos errans, et Danai genus

Adriatici frementis. Incassum cavebimus Notum corporibus noxium Autumnali tempestate. Adeundus niger Cocytus lenta fluens aqua, Danaique stirps conscelerata,

mus conj. etiam Gruter. Misc. Lips. III. 501.—16 'Post *Austrum* non est punctum, sed colon ponendum; nam, quæ sequuntur, apodosin faciunt.' *Jani.*—17 *Visendus autem* Helmstad.—18 *Cocytus* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii, et edd. vett. cum Wakef. *Cocytos* Mentel. duo Bersmanni, Lipss. 1. 2. 3. Dess. 1. Bentleii Leid. Zulich. Regin. Petrens. Magdal. Gal. et Bodl. item

NOTÆ

14 *Fractis fluctibus*] Virgil. Æn. I. 165. 'omnis ab alto Frangitur, inque sinus scindit sese unda reductos.'

Rauci] Horrendum frementis, quando tumentes fluctus ad scopulos illiduntur, ingenti sonitu et fragore.

Adriæ] Supra Od. XI. 2.

15 *Per Autumnos nocentem Corporibus Austrum*] Autumno quidem morbi semper acutissimi et exitiales, ex Hippocrat. Aphor. III. 9. Hinc Juvenal. Sat. IV. 56. 'letiferum' appellat: et Sat. X. 221. 'Quot Themison ægros Autumno occiderit uno.' In causa sunt inæqualitas caloris et frigoris eodem sæpius die ingruentium. Deinde æstati successio; in qua biliosi humores accumulati dein facile computrescunt. Adde cutis constipationem a frigore, per quam tetri halitus retinentur intus, et morbos creant. Denique debilitatæ per æstatem vires corporis, fructuumque copia noxiorum humorum colluviem gignens, Autumnum vere θηριώδη, *ferinum*, ab Hippocrate dici fecerunt. Causas afferunt istas quinque Galen. aliique, nec non Plutarch. Sympos. VIII. cap. ult.

16 *Austrum*] Hujus natura cum calida sit et humida, valet ad procreandas ægritudines, replendumque caput, indeque ad gravedinem inducendam, sensus torpore inficiendos, viresque dissolvendas et enervandas. Hippocrat. Aphor. III. 5. 'Auster auditum hebetat, caliginem offundit, caput gravat, pigros et languidos facit.'

17 *Visendus ater flumine languido*] Id est: adire tandem ad Inferos oportebit, illicque visere Cocytum, &c. Vide I. Od. 28.

Flumine languido] Virgil. ante cit, 'tardam' Stygen vocat.

18 *Cocytos*] Ex ea derivatur nomen a *κωκύω, lamentor.* Macrob. in Somn. Scip. I. 10. Quicquid homines in luctum lacrymasque compellit, 'Cocytum,' quod in gurgite mergit odiorum, 'Stygem' interpretati sunt, inquit. Sic et ipsas pœnas, quas apud Inferos memorant. Vulturem jecur immortale tundentem intellige, tormenta conscientiæ indefessa sceleris admissi admonitione laniantis, &c. Vide cetera ibidem.

18 *Danai genus Infame*] Danaus Argis regnavit an. M. 3716. Euseb. Chron. Hujus filiæ quinquaginta suos, una excepta, viros jugulavere,

Infame, damnatusque longi
Sisyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, et domus, et placens
Uxor; neque harum, quas colis, arborum
Te, præter invisas cupressos,
Ulla brevem dominum sequetur.

et Sisyphus Æoli filius æternæ pœnæ addictus. Deserenda terra, et domicilium, et grata conjux. Et harum, quas educas, arborum nulla te comitabitur haud diuturnum possessorem, præter ferales cupressos. Hæres dignior consumet vina Cæcuba

edd. Bentl. Cuning. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. et Kidd.—20 *Sisyphos* Cuning.—23 Duo Vatt. Jannoct. duo Torrent. unus Bersmanni, Dess. 1. Cuning. Jani, et Mitsch. *cupressus;* omnes Harl. et ceteri codd. cum vulgg. *cupressos;* var. lect. ap. Jones. *invisam cupressum,* quod non improbat Jani.—

NOTÆ

patris mandato nefarie obsequentes: quam ob noxam pertusum aquis implere dolium in Inferis coguntur. Vide III. Od. 11. Virgil. Æneid. x. 497. 'una sub nocte jugali Cæsa manus juvenum fœde, thalamique cruenti.' Tibull. I. 3. 79. 'Et Danai proles, Veneris quod numina læsit, In cava Lethæas dolia portat aquas.'

19 *Damnatusque longi, &c.*] Ellipsis sup. pœna.

20 *Sisyphus Æolides*] Latrociniis, ut aiunt, infamis a Theseo est occisus: alii dicunt virum fuisse rerum multarum notitia pollentem; et cum immortalitatem sibi parare attentasset, longo isto labore damnatum, ut ad apicem montis portet saxum inde relapsurum. Vide Epod. ult. Ovid. Met. IV. 460. 'Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxum.' Virgil. Georg. III. 39. 'non exsuperabile saxum.' Lucret. III. 1013. 'nixantem trudere monte Saxum, quod tamen a summo jam vertice rursum Volvitur,' &c. Vide et Odyss. Λ. ubi Sisyphi labor graphice describitur ac pingitur, ut obversari oculis videatur Sisyphus trudens saxum, connitens, totoque sudans corpore.

21 *Linquenda tellus*] Supra Od. III. 'Cedes coëmtis saltibus, et domo, Villaque,' &c.

Et placens Uxor] Vel decora et pulchra, vel, 'bene conveniens,' ut est apud Sueton. Tiber. cap. 7. et hinc viro dilecta et omnino placens.

22 *Quas colis, arborum*] In colendis arboribus luxum atque delicias Romanorum alibi notavi. Vino etiam platanos irrigasse Q. Hortensium, testis Macrobius III. 13. Val. Max. IX. 1. 4. de Cn. Domitio et Luc. Crasso altercantibus: 'Uter luxuriosior?' inquit Crassus, 'Egone qui decem columnas centum millibus nummum emi; an tu qui decem arbuscularum umbram tricies sestertium summa compensas?' Idem fere narrat Plin. XVII. 1. Vide seq. Od. Not. initio.

23 *Cupressos*] Funebres quidem arbores, ideoque *invisas* appellat Horatius: Proserpinæ Ditique sacras, ex Servio, Festo, Plinio. Hic XVI. 33. ita scriptum reliquit: 'Natu morosa, fructu supervacua, baccis torva, folio amara, odore violenta, ac ne umbra quidem gratiosa.'

24 *Brevem dominum sequetur*] *Sequetur*, foribus tuis ex more apposita, cum vita excesseris.

Absumet hæres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus; et mero
Tinget pavimentum superbo
Pontificum potiore cœnis.

centenis clavibus custodita: superbumque pavimentum asperget vino meliore Pontificum epulis.

25 *Assummet* Zarot. *Assumet* Land. et Florent. 1482. *longior*, pro *dignior*, h. e. vivacior, emend. Jo. du Hamel, improbante Jani.—27 'Porphyr. haud dubie legit *superbum*, qui aperte cum pavimento jungit: 'Superbo autem pavimento (leg. superbum a. pavimentum) pro, ipse superbus.' Et sic nonnulli Lamb. et Fabric. Mentel. Franeq. Tum ita Lamb. Cruq. Brut. Fabr. Heins. Rutg. Cun. Klotz. Lectt. Ven. p. 262. Quod clamant de homœoteleuto ingrato in *pavimentum, superbum, pontificum*, id, ut recte vidit Bentl. nihil valet; nam cum litteras *b* et *v* nullo discrimine elocuti sint Romani; unde et in scribendo earum permutatione nil solennius; (vid. vel Cellar. Orthogr. Lat. ed. Harles. t. II. p. 66.) non est dubium, quin pronuntiarint *superbom*: vid. Bentl. Præterea et in legendo post *superbum* mora est, *pontificum* adhæret sequentibus, ex quo multum illa querela perdit. Multi et *superbum* pro adverbio habuerunt; sed indocte plane hoc foret divisum a verbo. *superbûm* (h. superborum) vult vir doctus in Obss. Misc. t. II. p. 91. quod recte rejecit Burmann. *superbus* conj. Barth. Advers. XXXVI. 14. Et sic Jones. Turpiter se dat Bentl. favere huic suspicioni putans Porphyrionis scholion supra laudatum. *superbe, sapore,* item *superbi pontificis* conjectt. apud. Jon. *superbis* conj. Cun. quod recepit Sanad. et defendit Toup. Epist. Crit. p. 111. Sane hoc præclarum foret, si modo sic scripsisse Horatium necesse esset. Licet enim non dissimulem, sensui poëtico magis placere epitheton a suo vocabulo divisum, quam sic vicinum, *pavimentum superbum*, tamen hoc ad summum pro levi aliqua negligentia habendum, neque ideo textum mutandum putem. Et quid, si et *cœnæ pontificum* sine epitheto magis arrideant? *pavimentum* eo vix carere possit, quin enargiæ aliquid pereat? Denique Cl. Sivry sic medetur; *mero Tinget pavimentum, superbo Pontificum potiore, cœnis*, h. tinget p. in cœnis mero potiore superbo illo mero pontificum. Durius ex meo sensu.' *Jani.*—28 *Pontificis*, pro pontificiis, conj. Cuning. improbante Jani.

NOTÆ

Brevem] Paucis annis usum, et possessorem ὀλιγοχρόνιον. Valeant qui ad tumuli vel urnæ angustias redactum interpretantur. Quæ si cui placeat explicandi ratio, lucem huic afferet Juvenal. Sat. x. 168. et quinque sequentibus.

Dominum] Te potentem ac divitem Plin. mox cit. 'Cupressus,' inquit, 'Diti sacra, et ideo funebri signo ad domos posita;' adde 'nobilium,' ex Lucano: 'Et non plebeios luctus testata cupressus.' Ad rem præterea faciunt, quæ de cupresso scribunt. Præciso capite moritur, et subsecta non renascitur, sicut ex mortuis nihil speratur. *Servius.* Rogis adhibetur, et cremandis utilis est cadaveribus, ob gravem ustrinæ nidorem: quoniam fœtorem cadaveris, dum uritur, odoris sui jucunditate lenit. Ita Varro. Leges publicas, et sacrorum ritus, ob æternam firmitatem, in tabulis cupressinis describi Plato jubebat. Vide Cœl. Rhodig. XXV. 2.

25 *Absumet hæres Cæcuba dignior, &c.*] Hæres dignior te, quia liberalior, et sciens uti iis, quæ ad usum sunt facta: quibus improbe avari velut sacris parcunt. Quæ vero tu

NOTÆ

parce nimis servasti vina exquisita, hæc ille absumet, et sine modo fundet.

Cæcuba] I. Od. 20. Vinum optimum profundet, disperdetque.

26 *Mero Tinget pavimentum*] Cic. Philipp. II. 'Natabant pavimenta vino.' Porro in deliciis fuisse olim respergi pavimentum vino fragrantissimo, auctor est Athen. lib. XV. Alii referunt ad cottabismum; quo veteres inter potandum usi, non siccantes omnino calicem, sed arte quadam vini reliquias in terram elidentes, ut sonus inde redderetur. Ita J. Lips. Antiq. Lect. lib. III. de eo more et joco a Siculis invento, Hesychio teste. Suidas paulo aliter, in κοτταβίζειν. Athen. variis locis, maxime vero lib. XV. Jul. Pollux VI. 19. Cœl. Rhodig. VII. 26. &c.

7 *Pavimentum superbo* [*superbum*] 'Marmoreum solum vocat Tibull. III. 3. et Cic. Parad. VI. de pavimentis arte et pictura elaboratis, deque lithostrotis ac vermiculatis. Plin. XXXVI. Quidam legunt *superbo*, referuntque ad vocem, *mero*; ut, per hypallagen, significetur hæres superbus vinum pretiosum effundere. Alii *merum superbum* aiunt, quod non amplius clavibus inclusum jam marmoreo libere decurrat pavimento. Sed vix id venisse in mentem Horatio, si dicam, plus credat mihi quisque cordatus injurato, quam juratis illis.

28 *Pontificum potiore cœnis*] Meliore, pretiosiore, quam illud quod adhibetur in sumtuosis illis Pontificum cœnis; quando novi quidam inaugurabantur, et in eorum collegium admittebantur. Varro III. 6. Macrob. Saturnal. III. 13. Chiliad. Adag. III. 2. 36. Hor. I. Od. 37. 2.

ODE XV.

Insano privatorum luxu Rempublicam pauperem fieri, et sacra negligi. Gratificatur Augusto morum emendatori.

JAM pauca aratro jugera regiæ
Moles relinquent; undique latius

Regales deinceps substructiones modicam terram relinquent arandam. Undequa-

Ode decima sexta Libri tertii in Ed. Sanad. Plurimæ edd. inscribunt, *In sui sæculi luxuriam;* Venett. Locher. et Ascens. *De rusticanis ædificiis et majorum parsimonia.* Adhæret hæc Ode superiori in codd. Blandd. Cruquii, uno Torrentii, et Helmstad.—2 Alt. 2. a m. sec. *relinquunt.*—5 *Evincet ul-*

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 9.

1 *Jam pauca, &c.*] Hæc Ode superiori juncta legitur in quibusdam exemplaribus: sed perperam: ut satis ostendit argumentorum diversitas.

Pauca aratro jugera regiæ Moles relinquent] Occupantibus fere omnia ædificiis sumtuosis, operosis, rege dignis. Cic. pro Milone, 'insanas substructiones,' et postea, 'substructionum insanas moles' vocat.

2 *Undique latius Extenta visentur, &c.*] In illis ædibus magnifice structis visentur piscinæ, vivaria, stagna, lucrino lacu ampliora; qui tamen ingens et spatiosus. Val. Max. IX. 1. C. Sergius Orata, 'ne gulam Neptuni arbitrio subjectam haberet, peculiaria sibi maria excogitavit, æstuariis intercipiendo fluctus, pisciumque

Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque cœlebs
Evincet ulmos: tum violaria, et

que venient spectatum stagna magis spatiosa, quam sit lacus Lucrinus. Platanus

---

mum Alt. probante Jani. *am violaria* emend. With. hic et vs. 9. *violaria Myr-*

NOTÆ

diversos greges separatis molibus includendo: ut nulla tam sæva tempestas incideret, qua non Oratæ mensa varietate ferculorum abundaret. Ædificiis etiam spatiosis et excelsis deserta ad id tempus ora Lucrini lacus pressit,' &c.

3 *Lucrino lacu*] Hic et Baianus appellabatur, inter Puteolos et Baias situs, ac inter Avernum lacum et mare Tyrrhenum: maxime piscosus, et proinde afferens lucrum: hinc nomen. Ita quidem olim: at anno 1538. terræ motus novum excitavit extulitque montem Cinereum dictum: nihilque reliquit e lacu Lucrino præter cœnosam paludem cum arundineto, quod quidem in suo Lexico affirmat Michaël Anton. Baudrandus rerum Geographicarum studiosissimus, testisque oculatus. Strabo lib. v. stadiis octo longum fuisse refert. Sueton. Aug. cap. 16. 'Portum Julium apud Baias, immisso in Lucrinum et Avernum lacum mari, effecit.' Virgil. Georg. II. 161. 'An memorem portus, Lucrinoque addita claustra, Atque indignatum magnis stridoribus æquor?' &c.

4 *Platanusque cœlebs Evincet ulmos*] Arbores ad umbram, delicias, et mollitiem duntaxat utiles frugiferis arboribus præferentur. Plin. XII. 1. 'Quis non miretur arborem umbræ gratia tantum ex alio petitam orbe? platanus hæc est, per mare Ionium in Diomedis insulam ejusdem tumuli gratia primum invecta; inde in Siciliam transgressa, atque inter primas donata Italiæ....tantumque postea honoris increvit, ut mero infuso enutriantur. Compertum id maxime prodesse radicibus: docuimusque etiam arbores vina potare.' Platani folia latissima, umbram peramœnam, alibi notat. Vide apud Herodot. lib. VII. Xerxem cum ingenti exercitu in Lydiam pergentem platani pulcherrimæ admiratione captum, circa illam stantem, aureo monili donantem, ejus denique curam viro immortali committentem. Decem erant nempe millia virorum selectorum e Persica militia, qui dicebantur immortales: quoniam uno moriente, statim alter substituebatur, ut completus esset semper ille numerus. Horum meminit Q. Curtius lib. III. Porro platanum auream sibi fundi jussit Xerxes, quæ supra memoratam effingens ejusdem leniret desiderium, et æstuationem mentis ob ejus absentiam. Cœl. Rhodig. XXV. 1. Vide supra Od. XIV. sub finem, Not. ad ea verba: 'quas colis arborum.'

Platanus cœlebs] Martial. III. 57. 'viduam' appellat: intellige sterilem, vel non vitibus, ut solet ulmus, maritatam. Vide Plin. XVI. 17. Senec. Epist. v. 6.

5 *Evincet ulmos*] Expellet, quasi dimovebit loco, earumque plantaria occupabit.

Tum violaria, &c.] Similiter et flores odoriferi exterminabunt fructuosas arbores, hisque neglectis et ejec-

Myrtus, et omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori:
Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli

quoque sterilis ulmos excludet. Dein violaria, myrteta, et uberes odoratus opes afflabunt suavitatem per loca oleis ante consita, quæ priori possessori fructum dabant. Mox densa laurus ardentes Solis radios ramis arcebit. Non sic erat licitum per leges

tusque et omnis emend. Glarean. et sic unus Fabr.—6 Var. Lect. ap. Jones. *et o. c. naribus.*—10 *Excludet æstus* quidam codd. Lambini, Bentleii Zulich. Petrens. Gal. Bodl. et Regin. pro v. l. item Alt. 1. Harl. 3. 5. et Vet. Comb. haud dubie ex interpretamento; vide Nic. Heins. ad Ovid. Met. v. 389.

NOTÆ.

tis, excolentur. Quidam legunt, *Myrtusque et omnis, &c.* ut metri constet ratio. Alii volunt hic *Myrtus* 4. declin. esse, et num. plural. adeoque ultimam syllabam produci. Plin. XXI. 11. 'In Italia violis succedit rosa: huic intervenit lilium: rosam cyanus excipit, cyanum amaranthus.' De myrto plura annotavi ad I. Od. 38.

6 *Omnis copia narium*] Abundantia florum et odorum, qui sunt odoratus opes velut ac divitiæ, voluptas ac delectatio. Est qui 'dormitasse' hic Horatium cavilletur, nec satis 'intendisse animum.' Quasi vero temere quicquam scribere soleat tantus Poëta. Immo feliciter 'intendebat animum,' forsan 'vivos et roserat ungues,' et in versu faciendo 'sæpe caput' jam 'scaberat,' atque, ut ait etiam Persius, 'pluteum ceciderat,' cum scripsit, *omnis copia narium:* dictio sane tam grandis quam insolens, tam pulchra et dives, quam audax et nova.

7 *Spargent olivetis odorem, Fertilibus domino priori*] Odoriferæ omnis generis plantæ diffundent fragrantiam iis in locis, quæ prius olivis consita uberem domino proventum afferebant.

9 *Tum spissa ramis laurea fervidos Excludet ictus*] Seu quod adversus fulmen ejusque ignitos ictus valere laurus dicatur ex Plinio lib. XV. cap. ultimo, Sueton. Tiber. cap. 69. &c. sive quod arte quadam laurus apud Romanos veluti sylvescebat, ramosque tam alte lateque extendebat, ut spissam et opacam umbram prætexeret, Solisque ardorem arceret, *ictusque fervidos;* qui Lucretio 'verbera Solis' nuncupantur. *Spissam* quoque *ramis lauream* referunt aliqui ad hortos operis topiarii. De quibus omnibus Plin. citato loco. Laurus nempe aliique frutices gradatim modicis intervallis inflecti annectique, et cancellatim pingi possunt, inquit Cruquius hic.

10 *Non ita Romuli Præscriptum, &c.*] Non ita majores nostri: nec ista grassabatur luxuria temporibus Romuli; qui singulis civibus duo tantum agri jugera distribuit; aut Catonis Censorii, Portiæ familiæ principis, luxuriæ hostis infensissimi: qui Dux, Orator, ac Senator præclarus, frugalitate et continentia longe clarior, quater et quadragies accusatus, toties est absolutus. Plutarch. in ejus Vita. Plin. VII. 27. Valer. Max. III. 7.

Præscriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.
Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton;

Romuli et Catonis criniti, vel priscorum instituta. Res familiaris aderat eis exigua, publica autem dives. Nemini privato porticus mensa decem pedum pertica collige-

ignes conj. docti cujusdam viri ap. Sanad.—12 Lips. 2. a m. pr. *veterumque*

NOTÆ

11 *Intonsi*] Nimirum Romani usi tonsoribus, anno ab Urbe condita 454. antea vero intonsi fuere: quod ex Varrone asserit Plin. VII. 59. Vide Gell. III. 4. Quod si Catonem intelligere Uticensem placet, hic etiam intonsus, quia ex quo civilia bella exarsere, tonderi nunquam voluit: Lucan. II. 372. ' Ille nec horriferam sancto dimovit ab ore Cæsariem, duroque admisit gaudia vultu; Ut primum tolli feralia viderat arma, Intonsos rigidam in frontem descendere canos Passus erat, miserumque genis increscere barbam.'

13 *Privatus illis census erat brevis*] Exiguæ tunc erant privatorum opes: nec dives esse quisquam satagebat: at universi Reipublicæ decus, gloriam, potentiam augere et amplificare studebant. Vide paupertatem laudatam apud Valer. Maxim. IV. 4. ubi inter exempla non pauca hæc affert: Valerii Poplicolæ, ' cui mortuo lectus funebris et rogus defuit; exequiæ vero pecunia publica ductæ sunt.' Agrippæ Menenii, ' qui publicæ salutis arbiter ita pecuniæ inops decessit, ut sepulturæ honore caruisset, nisi a populo collatis in capita sextantibus funeratus esset.' Et paulo post idem sic scribit: ' Immo vero quos pericula Reipublicæ Imperatores asserebant, angustiæ rei familiaris (quid cesso proprium nomen veritati reddere?) bubulcos fieri cogebant.' Et postea: ' Quid Ælia familia, quam locuples! Sexdecim eodem tempore Ælii fuerunt, quibus una domuncula erat eodem loci quo nunc sunt Mariana munimenta: et unus in agro Veiente fundus minus multos cultores desiderans, quam dominos habebat,' &c.

14 *Commune magnum*] Τὸ κοινὸν apud Cic. Sensus est: Magni putabatur publica res, salus, auctoritas: commodo privato Reipublicæ utilitas anteponebatur. Cic. pro Flacco: ' In privatis rebus minimo contenti erant majores nostri: in Imperio et publica dignitate omnia ad gloriam et splendorem revocabant.'

Nulla decempedis Metata privatis, &c.] Privatorum nemini porticus erat pluribus metata decempedis, adeoque valde longa, ex arte, et magno proinde sumtu exstructa.

15 *Opacam excipiebat Arcton*] Quæ porticus, Septemtrioni obversa, apta esset ad captandum æstate frigus plurimum, et ad amœnam ambulationem, fervente etiam die. *Arctos* Græcis Ursa, Latinis sidus Boreale, polo Arctico nomen fecit: regionem Septemtrionalem designat, unde frigidæ

Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu jubentes et Deorum
Templa novo decorare saxo.

bat auram Septemtrionalem plurimam. Neque fas erat contemnere glebam obvenientem: urbes autem communibus impensis, ac numinum fana lapidibus novis exornare præscriptum erat.

forma.—15 Helmstad. *opaca.*—18 Dess. 2. *oppida publica.*—19 Cuning. *ac Deorum.*

NOTÆ

et salubriores spirant auræ. *Porticus* definiri potest ambulacrum columnis septum, Gall. *une Gallerie.* Aliæ centenariæ, aliæ milliariæ dicebantur a longitudine et numero passuum, quos continebant. Sueton. Vitruv. v. 9. et 11. Alex. ab Alex. III. 22. et 23. ubi et multiplex porticus recensetur: præ ceteris autem Porticus Claudia, in qua subdiales ambulationes, miro ingenio elaborata; item Porticus Augusti, in palatio, cum bibliotheca Græca Latinaque, Numidico marmore per symmetriam exstructa, &c. Vide et Cœl. Rhodig. XXVIII. 39. Juvenal. Sat. VII. 182. 'Parte alia longis Numidarum fulta columnis Surgat, et algentem rapiat cœnatio Solem.'

17 *Nec fortuitum spernere cespitem Leges sinebant, &c.*] Legum pœnis erat obnoxius, quisquis operosas ædes sibi molitus esset e saxo quadrato; quæ quidem structura templorum erat. At privatis vel crudo cespititio solo, aut ductis lateribus ædificare tantum licebat. Turneb. x. 21. Itaque nemo spernebat casam hæreditate sibi obvenientem, agellum, prædiolum. Neminem pigebat habitare domunculas, 'Pauperis et tuguri congestum cespite culmen.' Virgil. Eclog. I. 69. Vel, passim, et sine discrimine cibum aut quietem captabant majores nostri ubicumque fors tulerat. Ovid. Fast. I. 205. 'Nec pudor in stipula placidam cepisse quietem, Nec fœnum capiti supposuisse fuit.' Tibull. II. 5. 99. 'festas exstruet alte Cespitibus mensas, cespitibusque torum.' Huc facit quod de Tiberio Sueton. ait, cap. 18. 'Trans Rhenum vero eum vitæ ordinem tenuit, ut sedens in cespite nudo cibum caperet; sæpe etiam sine tentorio pernoctaret.'

Fortuitum] Hujus vocis penultimam corripit Juvenalis Sat. XIII. 225. hic vero productam vides, a 'fortuna' et 'ire.' Servius in Æneid. VI. 179.

18 *Oppida publico Sumtu jubentes et Deorum Templa, &c.*] Hinc Ædiles, seu publicarum ædium totiusque urbis curatores. Hoc et ad Augusti laudem scripsisse Horatius creditur. Sueton. Octav. cap. 30. 'Spatium urbis in regiones vicosque divisit, instituitque ut illas annui magistratus sortito tuerentur . . . Ædes sacras vetustate collapsas aut incendio absumtas refecit, easque et ceteras opulentissimis donis exornavit,' &c.

20 *Novo saxo*] Vel secto, quadrato, et polito; vel e longinquis terris Romam advecto; quale est marmor ex Armenia, Paro, Chio; ex Ægypto, Numidia, &c. Juvenal. Sat. XIV. 86. et seq. 'Ædificator erat Centronius . . . . Alta parabat Culmina villarum Græcis longeque petitis Marmoribus,' &c.

ODE XVI.

AD GROSPHUM.

Magnas opes et civilia negotia ab imperitis appeti solere; se autem exiguo rure doctoque otio beatum sentit. In hac Ode Pompeium Grosphum Siciliensem alloquitur; de quo vide I. Epist. 12. (Optant quidem omnes, nauta, Thrax, Medus, otium, h. e. vacuitatem a curis et molestiis, sed hanc non dant divitiæ, non honores, non palatia magnifica, sola vero mediocritas affert, si quis liber ab avaritia paucis contentus vivit. Nec est quod, cum vita sit brevis, multa appetamus et habendi gratia remotissimas adeamus terras. Nam ita curæ etiam extra patriam sequuntur. Contra animus bonis præsentibus contentus non curat futura, et res molestas fert æquo animo. Nam summa felicitas in humanam conditionem non cadit; id quod patet exemplis Achillis et Tithoni; atque forsitan mihi ipsi aliquid læti continget, quod tibi deerit: tibi qui ditissimus es; mihi, qui pauper sum, facultate Græcos imitandi in Carminibus levioribus præditus et animo humilem obtrectatorum multitudinem spernendi. *Zeun.*)

OTIUM Divos rogat in patenti
Prensus Ægæo, simul atra nubes

O Grosphe, quietem a numinibus petit quilibet in aperto mari Ægæo deprehensus,

Ode quarta Libri quinti in Ed. Sanad. Inscribitur in Ascens. Locher. et Venet. 1492. *Ad Grosphum de otio.*—1 Mentel. et Harl. 4. *dives* pro *Divos.* Vet. cod. Barth. et Argent. *impatenti;* Lips. 1. 2. et multi alii ap. Jani, *inpatenti* conjuncte, unde forsan illa Barthiana lectio orta; *impatienti* Zarot. ex his erroribus emendarunt et ediderunt Sanad. et Jones. *impotenti,* probatque Gesner. Laudant. III. Od. 30. 3. Epod. XVI. 32. et Catull. IV. 18.—2 *Pressus,* i. e. oppressus tempestate, quidam Lambini, Div. Cruq. Exc. Sax.

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 2.

Ad Grosphum] Hunc Pompeium Grosphum nobilem et Magistratibus perfunctum innuit, quod in fine hujus Odes purpura vestiri scribit. Siciliensem aiunt nonnulli, eo quod ibidem Horatius Siculis gregibus et armentis opulentum notat. Virum autem frugi celebrat I. Epist. XII. 22. 'Utere Pompeio Grospho; et si quid petet, ultro Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et æquum.'

1 *Otium Divos rogat, &c.*] Otium poscunt omnes, et tamen omnes avaritiam et ambitionem colunt, per quas assiduis laboribus et periculis exercentur, atque otio frui prohibentur. Sic impiger ad Indos, quæstus causa, currens mercator, cum se jactatum tempestatibus, et mortis discrimini proximum sentit, tum mare et navigationem detestatur, otiumque rogat a Castore et Polluce; at ultra pergit tamen, urgente avaritia, cum primum periculum præteriit. I. Od. 1. 15. 'Luctantem Icariis fluctibus Africum Mercator metuens, otium et oppidi Laudat rura sui.'

2 *Ægæo*] Quod mare altum et scopulosum, et multis adeo naufragiis

Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis;
Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis neque purpura ve-
nale nec auro.
Non enim gazæ neque consularis

statim atque nigra nubila texerunt Lunam, neque apparent nautis astra non dubia. Quietem Thracia bello efferata, Parthi insignes pharetra quietem poscunt nec lapillis nec purpura nec auro venalem: enimvero divitiæ vel Consulis apparitor haud pellunt

Harl. 2. et Zarot. et placet Gesnero. *simul atque nubes* codex vetustissimus Barthii; sed vide Claud. II. Eutrop. 9. et Hor. I. Epist. 10. 8.—3 Exc. Sax. *Condidit lumen;* etiam hoc magis placet Gesnero.—5 *Otium bellis* Lips. 3.—8 Lambini codd. quidam, Pulmanni omnes, Mentel. unus Bersmanni, tres Lipss. Altt. 1. 2. Dess. 1. 2. Helmstad. Venett. Ascens. Locher. Heins. Cuning. Jani, Mitsch. et Bipont. *neque auro;* Harl. omnes et edd. vulgg. *nec*

NOTÆ

infestum. Unde proverb. τὸ Αἰγαῖον πλεῖν. Ab Æga insula, vel ab Ægis Eubœæ insulæ oppido, ut Straboni placet, Ægæum mare dictum est. Alii alia fabulantur. Situm est Græciam inter et Asiam, plures habet insulas quasi passim disseminatas; hodie *Archipelagus* nominatur.

3 *Neque certa fulgent Sidera*] Cum atris nubibus obducta cœli facies, non ostendit ea sidera certa semper regione apparentia, quibus dirigi navigantes solent, et tutus esse cursus ac non dubius. Æneid. I. 92. 'Eripiunt subito nubes cœlumque diemque Teucrorum ex oculis. Ponto nox incubat atra.' Lucan. 'miseros fallentia nautas Sidera non sequimur.'

5 *Otium bello furiosa Thrace*] In mediis belli periculis et ærumnis fatigatæ gentes, etiam maxime bellicosæ, otium desiderant: vix tamen postea bello abstinent, præda alliciente.

Furiosa Thrace] An quod atris infuscati sagulis (qui Furiarum color est) ad bellum procedunt Thraces? An quod terribili specie? Sic apud Plutarch. in Vita Pauli Æmilii: 'Pugnantium Thracum aspectu Nasica maxime exhorruit. Erant nempe in acie primi, homines proceris corporibus, albis ac lucentibus scutis, ocreis armati, tunicas induti nigras; graves enses et rectos a dextris humeris quatientes.'

6 *Medi pharetra decori*] Parthos indicat Medorum victores: de quibus I. Od. 12. et 19. arcubus armatos in Xerxis exercitu, testis Herodot. lib. VII. Sagittas ab inguine jaculari seu torquere solitos, annotavi ad Pers. Sat. v. 4. ex Casaubono.

7 *Non gemmis neque purpura, &c.*] Non emitur aut venditur ullo pretio liberalis illa animi pax et tranquillitas, immo generosa virtus, quam movere aut concutere nihil potest. Eam vero sibi parat quisquis affectus atque appetitus cogit rationi morem gerere et obtemperare.

9 *Non enim gazæ, &c.*] Nec divitiæ nec dignitates conferunt immunitatem a curis et solicitudinibus.

Consularis lictor] Minister publicus

Summovet lictor miseros tumultus
Mentis, et curas laqueata circum
Tecta volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum;

graves animi turbas ac solicitudines circa palatia laquearibus ornata volitantes. Ei felix est e modico vita, cui majorum salinum rutilat in frugali mensa: neque tran-

auro; et ita Cruq. Torrent. Bentl. Wetzel. Wakef. et Kidd.—10 '*Tumultus* majusculo *T* edidit Sivr. non bene, opinor; rectius mox *Curas*, præeuntibus Cuning. et Sanad.' *Jani.* *Curas* etiam Mitsch. Bipont. et Wetzel.—13 Punctum post *bene* ponit Rutgers. et seqq. usque ad *aufert* jungit, ante *Nec* supplens *ei.* Fuit et, qui pro *cui* conjiceret *cum.* 'Non opus est talibus.' *Jani.*

NOTÆ

ante Consulem aliosque magistratus tum honoris causa tum summovendæ turbæ gratia præcedens, Imperiique insignia fasces et secures præferens. Liv. III. 48. 'I, lictor, summove turbam.'

10 *Miseros tumultus Mentis*] Animi perturbationes, metum, iram, cupiditatem, quibus miser homo efficitur, quando se illis huc illuc distrahi patitur, et discruciari. Tumultus, quasi timor multus.

11 *Curas laqueata circum Tecta volantes*] Palatia divitum curis obsidentur: et quo majores adsunt opes, eo plures et graviores comitantur atque urgent curæ, quasi cor urentes, dictæ. Tacit. 'Invidia summa quæque appeti.' Juvenal. Sat. XIV. 303. 'Tantis parta malis cura majore metuque Servantur. Misera est magni custodia census.' Cic. II. de Legib. 'Magnificas villas, pavimenta marmorea, et laqueata tecta contemno.'

12 *Volantes*] Φροντίδες πτερὰ ἔχουσαι, *alas habentes curæ.* Theognis.

13 *Vivitur parvo bene, cui, &c.*] Contra vero lætam ducit ille vitam, qui, parvo contentus, modicam supellectilem et mensam satis habet, gaudetque sua conditione mediocri. Unde pacatum capit somnum, quem non interrumpit vel habendi cupiditas, vel timor perdendi.

Paternum Splendet in mensa tenui salinum] Egregie locum hunc illustrat Turneb. X. 22. Insulsus, inquit, videatur sensus, nisi intelligas salis olim quandam in mensa religionem fuisse, unde ἱεροὺς ἅλας Græci dicunt: et appositus sal mensam consecrare videbatur. Arnob. lib. II. 'Sacras facitis mensas salinorum apposita, et simulacris Deorum.' Sed tamen potissimum tenuem et parcum pauperemque victum Horatius significat hominum pro obsonio salem lingentium, quod pauperes olim faciebant, ut apud Pers. Sat. V. 'Varo, regustatum digito terebrare salinum Contentus perages?' Huc usque Turnebus. Salinum vero præcipue memorat Horatius; tum quia primo loco solet apponi: tum præsertim quod veteres poculo et salino a majoribus accepto libenter utebantur. Et quibus nullum erat argenteum vas, salinum tamen ex argento habebant. Ex quibus intelliguntur hæ voces, *splendet* et *paternum.*

Nec leves somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naves

quillum soporem metus adimit, vel turpis cupiditas. Exiguo tempore valentes cur plura intendimus? Cur petimus regiones diverso calefactas Sole? Ecquis extorris a patria, procul est etiam a seipso? Naves ære munitas ingreditur prava solicitudo,

—15 *Cupido* majore C Ascens. Rutgers. et Heins. *Timor aut Cupido* Mitsch. *Somnos Timor aut Cupido* Wetzel.—17 *Quid brevi sontes* Mentel. cum Reg. Soc. Bodl. et Colbert. Bentleii. *arcu* pro *ævo* mallet acumen Barthii, Advers. XXXVI. 14.—18 Pro *terras*, Cuning. emend. *terris*, et recepit Sanad. improbante Jani, qui vulgatam defendit.—19 *Sole mutamus patria?* edidit Wakef. cum hac Nota: 'Lectio vulgata defendi nequit: contra stat, ni fallimur, Linguæ Latinæ ratio et proprietas. Hanc emend. protulimus ad Virg. Geo. II. 511. nescii virum quendam eruditum, ap. Bentl. nobis prævenisse.' 'Sed perit sic gratia antitheti in seqq.' *Jani*.—21 Bodl. Bentleii, et codd. et edd.

NOTÆ

15 *Leves somnos*] Dulces, molles, placidos, et tranquillos; vel solvi faciles.

Cupido Sordidus] Amor pecuniæ sordidus, turpis avaritia. 'Sæva cupido Indomiti census.' Juvenal. Sat. XIV. 175.

17 *Quid brevi fortes jaculamur ævo Multa*] Cum sciamus paucis nos annis esse victuros, cur tam multa et magna prosequimur et captamus? I. Od. 4. 'Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.' Et Od. XI. 'Spatio brevi Spem longam reseces.'

18 *Quid terras alio calentes Sole mutamus*] Cur, patria relicta, pergimus in alia plane climata, remotasque valde regiones, alio veluti Sole calescentes? Virg. Georg. II. 511. 'Exilioque domos et dulcia limina mutant, Atque alio patriam quærunt sub Sole jacentem.' Contra Juvenalis, Sat. XII. 103. 'nostro sub sidere.'

19 *Patriæ quis exul Se quoque fugit*] Translata sententia e Græco: Τίς πατρίδος φυγὰς ὢν, καὶ ἑαυτὸν ἔφυγε; *Quis paternum deserens solum pravam simul indolem pravosque affectus relinquit?* immo se quisque secum defert, id est, animum suum, seu probum seu improbum. Senec. de Tranquill. Vit. 'Hoc se quisque modo semper fugit. Sed quid prodest, si non effugit? Sequitur seipsum, et urget gravissimus comes.' Sic mercator avarus, quolibet peregrinatus fuerit, avaritiam circumfert. Horat. I. Epist. 11. 27. 'Cœlum, non animum, mutant qui trans mare currunt.' Epist. XIV. 13. 'In culpa est animus, qui se non effugit unquam.' Lucret. lib. III. sub finem: 'Hoc se quisque modo fugit. At quod scilicet, ut fit, Effugere haud potis est, invitus adhæret et angit.' Varro et Petronius: 'Longe fugit, qui suos (id est, se) fugit.'

21 *Scandit æratas, &c.*] Seu navim seu equum conscendas, ut effugias curam, hæc te facile consequetur, utpote cervis pernicior et ventis.

Cura; nec turmas equitum relinquit,
Ocyor cervis, et agente nimbos
Ocyor Euro.
Lætus in præsens animus, quod ultra est,
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem;
Longa Tithonum minuit senectus;

nec deserit equitum cohortes, velocior cervis, et Euro nubes discutiente rapidior. Mens præsentibus contenta caveat inquirere quicquam ulterius: molesta vero quadam lætitia moderetur. Non est aliquid omni ratione perfectum. Achillem gloriosum sustulit mors repentina; Tithonum debilitavit senecta prolixior; mihique

ap. Cuning. *puppes* pro *naves;* unde Cuning. emend. *proras.*—22 Lips. 3. *relinquet.*—23 *Ocior nimbis* mallet Sanad. 'Esset id Ovidianum acumen, non Horatianum.' *Jani.*—25 *Lentus in præsens* unus Bersmanni. *animi . . . Oderis . . . Temperes* conj. Bentl.—26 'Omnes lento, præter unum alterumve, codd. et vett. editt. *læto* quidam Lamb. (facile enim permutantur 'lætus' et 'lentus' a librariis; vid. Heins. ad Ovid. Heroid. Epist. XIX. 81.) Primus Muretus edidit. Tempore Lambini erat vulgata lectio. Deinceps ita Fab. Steph. Rutg. Dacer. Jones. et Baxt. Sed quis ferre possit *lætus in pr. animus . . . læto risu?* Tum recte Gesn. 'læto risu amara temperare nemo sanus potest.' *leni* conj. Bentl. et recep. Sanad. Ferre non possunt viri doctissimi 'lentum risum,' quo tamen nil aptius et pulchrius. Aiunt, necessarium esse *leni* ob tropum in *amara* et *temperet.* Sed hoc subtilius est. Non opus, servari Allegoriam, ubi significatio metaphorica vocum ita vulgaris ac trita est. vid. ad I. Od. 35. 28.' *Jani.* *amarulenta* conj. viri cujusdam docti ap. Jones.—27 *Temperat* Venet. 1492. et Locher. Vide supra ad vs. 25.—29 *Achillen* Cuning. et Sanad.—31 *Et mihi fors et tibi* Franeq. unde vir

NOTÆ

Horat. III. Od. 1. 'Sed Timor et Minæ Scandunt eodem quo dominus: neque Decedit ærata triremi, et Post equitem sedet atra Cura.'

23 *Ocyor cervis*] Cervorum pernicitas cuivis nota.

24 *Euro*] Ab ortu flat iste ventus. Ovid. Met. I. 61. 'Eurus ad auroram Nabathæaque regna recessit, Persidaque, et radiis juga subdita matutinis.'

25 *Lætus in præsens animus, &c.*] In diem vive: 'Dona præsentis cape lætus horæ.' III. Od. 8. utere præsenti fortuna: quod ultra præsens tempus est, ne cura, ne futuro te distorque.

26 *Amara lento Temperet risu*] Si quid ingruit adversi et amari, id animo læto perfer. Nam 'levius fit patientia Quicquid corrigere est nefas.' I. Od. 24.

Lento risu] Moderata lætitia. Alii legunt *læto.*

27 *Nihil est ab omni Parte beatum*] Cic. I. de Invent. 'Nihil omni ex parte perfectum atque beatum.' Οὐδεὶς πάντ' ἐστὶ πανόλβιος, *Nemo per omnia omnino felix et beatus.*

29 *Abstulit clarum cita mors Achillem*] Quod mox protulit, exemplis comprobat Poëta. Fuit illustris A-

Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget Hora.
Te greges centum Siculæque circum
Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctæ

forsitan indulgebit tempus id quod tibi non concesserit. Greges numerosi et boves e Sicilia circa te mugitum edunt, hinniunt tibi equi trahendis curribus idonei. Te operiunt panni e lana semel atque iterum Africano murice imbuta. Mihi Parca

quidam doctus ap. Cuning. conj. *Et mihi forsit: tibi quod negavit, &c. negavit* etiam var. lect. ap. Jones.--33 Nonnulli codd. et edd. ap. Jani, *circummugiunt.*—34 Alt. 1. *hintum,* cum Schol. '*hinntum* Syncope.'—39 Cuning. et Sa-

NOTÆ

chilles, at paucis annis inclaruit; et cita mors finem gloriæ subitum imposuit. E contrario Tithonus diu vixit quidem, sed incommoda senii persensit adeo, ut vitæ pertæsus fuerit, optaritque in cicadam mutari, quod et a Diis obtinuit. Vide I. Od. 28. De Achille vero eodem I. Od. 6. 6. Od. 8. sub finem: Od. 15. ad finem. II. Od. 4. 3. IV. Od. 6. Epod. XIII.

31 *Et mihi forsan, tibi quod negarit, Porriget Hora*] Parvo mihi fortasse vitam dabit longiorem, tibi vero diviti negabit.

32 *Hora*] Vel, tempus: sic Pers. Sat. v. 114. 'fugit hora.' Vel horoscopus. Idem Pers. v. 48. 'seu nata fidelibus hora Dividit in geminos concordia fata duorum.'

33 *Te greges, &c.*] Tu te beatum existimas gregibus et armentis abundans, et optima purpura vestitus. At ego mihi videor æque ac tu fortunatus, tenuibus prædiis victitans et contentus, poëtica gaudens facultate, et vulgi spernens rumores. Divites Homero πολύῤῥηνες, καὶ πολυβῶται, *agnis et bobus affluentes;* Hesiodo πολύμηλοι, *ovibus abundantes,* nuncupantur.

Siculæque vaccæ] Opimis e Siciliæ pascuis valde pingues.

34 *Tibi tollit hinnitum, &c.*] Equorum etiam greges tibi adsunt hinnitu generositatem exhibentium. Æneid. III. 672. 'clamorem immensum tollit.' Cic. ad Q. Fratrem, I. 2. 'Clamorem satis magnum sustulerunt.'

35 *Apta quadrigis equa*] Curulibus et Circensibus ineundis certaminibus hoc aptior, quo velocior. In illis bigæ, trigæ, quadrigæ: sive currus duobus, tribus, quatuor equis tracti. Vide I. Od. 1. Not. ad hæc verba: 'Sunt quos curriculo,' &c. Alex. ab Alex. v. 8. &c.

Te bis Afro Murice tinctæ Vestiunt lanæ] Pretiosæ nobilesque te operiunt et decorant vestes ex optima purpura, seu e panno sanguine muricis piscis semel atque iterum imbuto: sic enim purpureus color efficitur exquisitus, præsertim cum murex est e mari Africano, vel Tyrio. Testis Plinius IX. 36. ubi 'murices et purpuræ,' inquit, 'florem illum tingendis expetitum vestibus in mediis habent faucibus. Liquor is nimirum est in candida vena, unde pretiosus ille bibitur nigricantis rosæ color sublucens.... Præcipuus hic in Meninge Africæ, et Gætulo littore Oceani .... Huic fasces et secures Romanæ viam faciunt:

Vestiunt lanæ: mihi parva rura et
Spiritum Graiæ tenuem Camœnæ
Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere vulgus.

verax largita est agellum, et aliquantulam Græcæ Musæ facultatem, nec non contemnere improbum vulgus.

nad. *ac malignum.*

NOTÆ

idemque pro majestate pueritiæ est. Distinguit ab Equite Curiam: in triumphali miscetur auro,' &c.

Bis tinctæ] Dibapham purpuram vocant. Plin. IX. 39. 'Huic successit dibapha Tyria, quæ in libras denariis mille non poterat emi.... dibapha tunc dicebatur, quæ bis tincta esset, veluti magnifico impendio. Qualiter nunc omnes pæne commodiores purpuræ tinguntur.' Cicero Epist. II. 16. 'Curius noster dibaphum cogitat; sed eum infector moratur.'

38 *Spiritum Graiæ tenuem Camœnæ*] Lyricæ poësews ab Alcæo aliisque Poëtis Græcis desumtæ facultatem, qua 'Sublimi feriam sidera vertice,' tribuit mihi.

Camœnæ] Quasi Canenæ a canendo dictæ, teste Macrob. in Somn. Scip. II. 3. Vide IV. Od. 6. 'Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem Carminis, nomenque dedit Poëtæ.'

39 *Parca non mendax*] Pers. Sat. V. 48. 'Parca tenax veri.' Immutabile fatum. Hujus intelligentia loci pendet e vetere ritu. Ultima scilicet hebdomadis die, qua quis in lucem editus erat, fata vocabantur quæ scriberentur: quod eo die viderentur Parcæ in totam statuere vitam, qua fortuna futurus quis esset. Tertullianus: 'Dum per totam hebdomadam Junoni mensa proponitur, dum ultima die fata scribenda advocantur.' Hæc Turneb. X. 22. Credebant veteres nascenti cuilibet adnasci genium: deinde vero septimo a quo natus erat die, Parcas statuere, qua ille per totam vitam fortuna usurus esset.

Et malignum Spernere vulgus] Populi malignitatem, invidiam, opinionem, favorem etiam et applausum. Quæ qui non spernit, is nunquam beate vixerit.

ODE XVII.

AD MÆCENATEM.

Mæcenatem velut assidens alloquitur querentem de periculo suo, et pro præsenti statu optantem mortem. *Vet. Schol.* Puto eum recidiva podagra laborasse.

CUR me querelis exanimas tuis?

Quare mihi vitam aufers per querimonias tuas? Neque numinibus placet, neque

Ode decima octava Libri quarti in Ed. Sanad.—1 Cuning. *Quid me quere-*

Nec Dis amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah! te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æque, nec superstes
Integer? Ille dies utramque
Ducet ruinam: non ego perfidum

mihi, ut prior moriaris, o Mæcenas, insigne ornamentum ac tutela rerum mearum. Ah si promtior mors aufert te, dimidium vitæ meæ, quorsum ego restabo, dimidium alterum, haud pariter dilectus, neque remanens totus? Dies iste feret ambobus ex-

lis.—2 Idem: *Nec Diis amicum, nec mihi;* unus Bersmanni, *nec tibi.*—6 Antiqua nec spernenda lectio, *alteram*, quæ jam Porphyrioni ante oculos fuit. Nam ille: 'partem, quæ apud me est, non retinebo.' Sic et Lips. 4. Dess. 2. Cun. San. et Wakef. Probat etiam Burm. ad Virg. Æn. II. 647. et ad Val. Flacc. VI. 733. 'Sed tamen vulgata exquisitior.' *Jani.*—8 Unus Bersmanni, Dess. 2. et Cuning.—9 Harl. 1. *nec ego perfidum.*—13 *Nec me Chimæ-*

NOTÆ

Metrum est idem quod I. Od. 9.

1 *Cur me querelis, &c.*] Vix e pertinaci morbo convalescentem inviserat Mæcenatem Horatius, atque seu affectæ valetudinis tædio, seu integræ salutis desperatione, graviores in querelas erumpentem, ærumnosæ etiam isti vitæ mortem præoptantem audierat. Quo ipse dolore perculsus Oden hanc ei scribit.

Exanimas] Mœrore conficis ac perimis. Cic. pro Milone: 'Me quidem exanimant et interimunt hæ voces Milonis.' Æneid. IV. 360. 'Desine meque tuis incendere teque querelis.'

2 *Dis amicum*] Dictio Græca, *θεοῖς φίλον*. Epod. I. ad eundem Mæcenatem: 'Quid nos, quibus te vita si superstite Jucunda; si contra, gravis?'

4 *Grande decus columenque*] Vide I. Od. 1.

5 *Partem animæ*] I. Od. 3. 'animæ dimidium meæ.' Pythagoras aiebat amicum esse animam unam duobus in corporibus.

6 *Maturior vis*] Celerior quam ferat Naturæ lex.

7 *Nec carus æque*] Vel Populo Romano non perinde carus, ut Mæcenas: vel ipse sibi molestus ablato amico.

Nec superstes Integer] S. Aug. Conf. IV. 6. 'Sensi ego,' inquit, 'animam meam et animam illius (amici) unam fuisse .... ideoque eo morte sublato, mihi horrori vita erat; quia nolebam dimidius vivere,' &c. S. Gregorius Naz. suam cum D. Basilio animi conjunctionem et amicitiam *συμψυχίαν* vocat, *eandem animam.*

8 *Ille dies utramque Ducet ruinam*] Qui te dies e vivis auferet, is et me videbit morientem. Hoc fere ita contigit: nam obiit Mæcenas ann. U. C. 746. Horatius vero anno præcedenti, qui Imperii Augusti 34. erat. Dio Euseb. Chron.

9 *Non ego perfidum Dixi sacramentum*] Non temere, aut fallaciter, sed ex animo et sincere spondeo fore me tibi vitæ mortisque comitem, atque

Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utcumque præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
Nec, si resurgat centimanus Gyges,

itium. Haud falsum juravi. Pergemus una; quoquo modo anteibis, pergemus ultimam inire viam expediti socii. Neque me separabit unquam a te Chimæra flammas spirans, neque redivivus Gyas centum manus habens. Ita decretum The-

ræ Lips. 1.—14 *Gygas* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. '*gigas* jam legisse videntur Acr. et Comment. Cruq. explicantes: 'Briareus.' Et sic (vel *Gygas*) summo consensu omnes Cruquii, Pulm. Torrent. et Bentl. tres Bersm. Lipss. Dess. Helmst. Fran. Venett. Locher. Asc. Cruq. Torr. Rutg. &c. Sed recte viderunt viri docti, h. l. nomen proprium potius posuisse putandum Horatium. *Gyges* quidam Lamb. (et ejus edit. prima) Altt. Priscian. lib. VI. p. 718. (quanquam et ibi quidam Mss. *gigas*) Venet. 1590. Basill. Fabr. Bentl. Baxt. Gesn. et Sivr. Sic eum vocant Γύγην Hesiod. Θ. 149. 618. 714. 734. Schol. Apollon. et Æschyl. Palæphatus, Auctor Etymologici in Τριτοπάτορες, alii; *Gygen* Ovid. Am. II. 1. 12. Fast. IV. 593. Trist. IV. 7. 18. (quibus tamen locis nonnulli etiam exhibent *Gias, Gygas*) Senec. Herc. Œt. 167. (ubi cod. Flor. *Gygas*) Hygin. præfat. Sed *Gyas* posterior lectio Lamb. Sic in antt. libb. reperisse se ait Muret. qui et in ll. Hesiod. quosdam Mss. Γύην testatur habere; cujus autem utriusque rei penes ipsum solum fides. Vid. ejus varr. lectt. VI. 12. Apollod. Bibl. pr. Γύην appellat; unde esset *Gyes*, ut Scaliger vult, vel ex Dorica ratione *Gyas*. Ediderunt et *Gyas* Landin. Steph. Heins. Fab. Cun. Dacer. San. et Jones. Sed recte Heins. ad Ovid. Am. II. 1. 12. Apollodorum potius ex ceteris pluribus, quam hos ex illo uno emendari oportere judicat, et Græcorum igitur auctoritate dicendum *Gygen*. vid. et Bentl.

NOTÆ

devoveo. Itaque Horatius ostendit esse se ex eorum numero, qui Principibus devoti appellabantur. Cæsar de Bell. Gall. III. 23. 'Alia ex parte oppidi Adcantuanus, qui summam Imperii tenebat, eruptionem facere conatus est cum sexcentis devotis, quos illi Soldurios appellant; quorum hæc est conditio, ut omnibus in vita commodis una cum his fruantur, quorum se amicitiæ dediderint; si quid eis per vim accidat, aut eundem casum una ferant, aut sibi mortem consciscant. Neque adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui eo interfecto, cujus se amicitiæ devovisset, mori recusaret.' Dio lib. LIII. morem istum fluxisse ab Hispanis ait, favetque Sallustius: 'Hispani se regibus devovent, et post eos vitam refutant.' Et Val. Max. II. 6. 'Celtiberi nefas esse ducebant prælio superesse, cum is occidisset, pro cujus salute spiritum devoverant.'

11 *Supremum Carpere iter*] Discessum e vita hac ad inferas regiones mortisque Imperium.

13 *Me nec Chimæræ, &c.*] Non divellar ego a te ulla re quantumvis terribili. De Chimæra I. Od. 27. πῦρ πνέουσα, *ignem spirans*, dicitur Pindaro.

14 *Nec, si resurgat, &c.*] Epod. I. 'Et te vel per Alpium juga, Inhospitalem et Caucasum, Vel Occidentis usque ad ultimum sinum, Forti sequemur pectore.'

Centimanus Gyges [*Gyas*] Is unus e

Divellet unquam: sic potenti
Justitiæ placitumque Parcis.
Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
Formidolosus, pars violentior

midi prævalenti et fatis. Sive Libra, sive Scorpius timendus mihi dominatur, pars

Neque nos perturbare debet, quod *Gyges* alias priorem syllabam longam habet. Nam ut Thalia Musa mediam producit, Thalia Gratia corripit, ita potuit *Gyges*, ubi nomen gigantis est, priorem brevem habere, alias longam. Lectio *Gygas* mihi ex Dorica Dialecto orta videtur.' *Jani.* Vet. Comb. *Gigas;* Bond. Schrevel. et Delph. *Gyas;* Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. *Gyges.*—17 *Scorpios* Bentl. Cuning. et Kidd.—19 *Letalis horæ* duo

NOTÆ

natis Cœlo Terraque, de quibus Apollodorus. Legunt alii, *Gyges* ; alii, *Gigas.* In scirpo est nodum quærere. De nomine controversia est. Designatur certe Gigantum aliquis, qualis Briareus, de quo Virgil. Æneid. x. 566. 'Centum cui brachia dicunt, Centenasque manus, quinquaginta oribus ignem Pectoribusque arsisse.'

15 *Sic potenti Justitiæ placitumque Parcis*] Has cum illa jungit, quasi justæ Deorum ac fatorum legis ac decreti vindices et administras.

17 *Seu Libra, seu me, &c.*] Quodcumque nascenti mihi sidus affulsit, ac dominatum vitæ meæ obtinuit, eundem affirmaverim tuis natalibus horoscopum fuisse. Adeo id comprobant eventa nobis paria. Enimvero tu emergis vix e periculosa ægritudine, ego prope casu sum arboris oppressus. Scilicet ex ea parte Zodiaci, quæ nostræ genituræ tempore in hemisphærium nostrum assurgit, natalitias suas prædictiones colligunt Astrologi; quorum tamen vanitatem suggillat Juvenalis Sat. vi. 552. et seqq.

Libra] Septimum hoc est e duodecim Zodiaci signis, quod Sol ingressus circa diem 20. Septembris, æquinoctium Autumnale facit. Vide Macrob. in Somn. Scip. i. 18. Virgil. Georg. i. 208. Manil. lib. ii. 'Quosque dabunt chelæ (Libra) et quos dat Aquarius ortus, Unum pectus habent, fideique immobile vinclum.' Et lib. v. 'Felix æquato genitus sub pondere Libræ.' Pers. Sat. v. 'Nostra vel æquali suspendit tempora Libra Parca tenax veri.'

Scorpius] Octavum est hoc Zodiaci signum, tunc oriens cum Orion occidit. Hinc fabula, interemtum Scorpionis aculeo Orionem, qui juvenili robore ferox nullam esse feram jactarat, quam conficere non posset. Ejus vero superbiam ultus Jupiter mortales docere voluit, non plus æquo viribus suis fidere. Hygin. de Sign. Cœlest. lib. ii.

18 *Formidolosus, pars violentior Natalis horæ*] Nempe sidus hoc ad Martem pertinet, qui et inclemens, maleficus, horribilis. Unde referri hoc potest Horatii in Philippensi clade periculosa fuga, de qua supra, Od. vii. Vide Cic. de Nat. Deor. ii. n. 113. Virgil. Georg. i. 38. Manil. lib. iv. 'Scorpius armata violenta cuspide cauda, In bellum ardentes animos, et Martia castra Efficit,' &c. Hinc et Arat. 'Scorpius infestus præportans flebile acumen.' Quidam codices habent *Letalis horæ.* Sed apage. Aiunt porro sub hoc natis

Natalis horæ, seu tyrannus
Hesperiæ Capricornus undæ;
Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum; te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati

temporis natalitii periculosior, sive Capricornus occidentalis Oceani potens; vix credibili ratione convenit sidus nostri amborum. Te a crudeli Saturno defendit Jovis fulgor propitius; atque fati præcipitis volatum remoratus est, quando plebs nu-

Blandd. Cruquii et Franeq. *Lœtalis horæ* Harl. 1.—21 *Urinque* Lips. 3.—22 *Consensit* var. lect. ap. Jones. et sic etiam Harl. 3.—24 Quidam codd. Lambini, unus Bersmanni, Lips. 1. ceteri ap. Jani, Venet. 1492. Locher. Ascens. Bentl. et Kidd. *volucresque*. 'Codd. nil definire apparet: sed exquisitius et elegantius esse *volucris Fati* quam *volucres alas* facile sentitur. Vide Cuning. Animadv. cap. xv. p. 272.' *Jani*. Multi scribunt *fati*, prima litera

NOTÆ

astro et horoscopo vitam esse breviorem.

19 *Seu tyrannus Hesperiæ Capricornus undæ*] Sive prodii in lucem sub Capricorni sidere, quod cum Saturnus obtinet, graves excitat pluvias atque tempestates in mari præsertim occiduo; teste Servio in Georgic. I. cit. Et Manil. lib. IV. 'Tu, Capricorne, regis quicquid sub Sole cadente,' &c. Propert. IV. 1. 88. 'Lotus et Hesperia quid Capricornus aqua?' Decimum hoc signum Zodiaci solstitium Decembri mense facit hybernum: unde Cic. de Nat. Deor. II. 'Tum gelidum valido de pectore frigus anhelans, Corpore semifero, magno Capricornus in orbe: Quem cum perpetuo vestivit lumine Titan, Brumali flectens contorquet tempore currum.'

21 *Utrumque nostrum incredibili modo Consentit astrum*] Sensus est: Etsi non est idem mihi, qui tibi horoscopus; at certe magna et incredibilis inter meum natalitium sidus ac tuum consensio est, convenientia, similitudo: quapropter ut mutuus dudum coaluit inter nos amor, ut etiam mortis pariter effugimus periculum; ista quidem efficiente cœlestium vi; sic licet spondere, alterum ab altero nec in morte sejungendos aut divellendos. Persius, Horatii perpetuus imitator, hoc loco videatur superasse, Sat. v. 45. 'Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo Consentire dies, et ab uno sidere duci.'

22 *Te Jovis impio Tutela, &c.*] Benignus Jovis aspectus Saturni (ut fit) malignitatem correxit infregitque, contra fulgendo, in hora natali. Pers. cit. mox, vs. 50. 'Saturnumque gravem nostro Jove frangimus una.'

Impio Saturno] Fabulantur nimirum Saturnum proprios devorasse filios: hinc et aiunt sub ejus sidere genitos sævos et impios effici. Propertius et Pers. cit. Saturnum 'gravem,' Juvenalis 'tristem' appellat.

24 *Eripuit*] E gravi morbo incolumem præstitit, ac veluti rapuit violentiæ Saturni falcem jam tibi suam intentantis ad vitam intercidendam.

Volucrisque Fati Tardavit alas] Advolantem-propere, ut solet, mortem retardavit.

Tardavit alas, cum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum
Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas
Ædemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

merosa alacrem ter sustulit acclamationem in theatro. Me decidens in caput arbor oppressisset, nisi manu casum avertisset Faunus, tutor clientium Mercurii. Cura ut offeras victimas, et promissum templum. Ego parvulam agnam immolabo.

minore.—25 Duo codd. Torrentii et Cuning. *tum populus*, improbante Jani. —26 Pro *Lætum*, quidam codd. ap. Cuning. *Festum;* unde ille emend. *Faustum*, quod recepit Sanad.—29 *Dexter levasset*, i. e. ad dextram stans, emend. Cuning. et sic Sanad.—32 *Nos humiles* duo Bland. ap. Cruq.

NOTÆ

25 *Cum populus frequens, &c.*] Istam Jovis tutelam animadvertit, ac celebravit; teque sibi redditum Populus Romanus gratulatus est, Jovique gratias retulit, sublata in lætitiæ signum triplici acclamatione et plausu, quando te, post morbi periculum, melius habentem in theatrum adventare conspexit. Vide I. Od. 20.

27 *Me truncus illapsus cerebro, &c.*] Ut te Jupiter, sic me Faunus imminenti exitio subtraxit; cum 'triste lignum' declinavi 'caducum In domini caput immerentis;' ut est Od. XIII. hujus libri. Vide ibidem.

28 *Nisi Faunus ictum Dextra levasset*] Perieram, nisi subvenisset Faunus Mercurii amicus, et secundum aliquos, idem Deus; certe literatorum uterque patronus. De Mercurio dictum jam non semel, maxime vero supra Od. VII. Porro quod ruri beneficium, servatam nempe salutem, accepit, bene refert ad ruris sylvarumque Deum. Porro dicitur Faunus doctorum virorum 'custos' ac tutor, vel ob hoc, quod studiosi secessum et quietem ac liberale otium ruri conquirunt et captant, quæ quidem in urbibus ac inter populares strepitus obtinere vix possunt.

29 *Mercurialium*] Viros eruditos Mercuriales nuncupat: eo quod illi clientes habeantur Mercurii. Hic enimvero disciplinarum et artium repertor asseritur a Diodoro Siculo II. 1. et I. 2. inventor literarum, vocum, palæstræ, numerorum, lyræ, Medicinæ, Astronomiæ, denique interpretationis verborum, unde cognominatus Hermes. Idem affirmat Plinius VII. 56. ex Gellio. Mercurio sacras esse linguas ob eloquentiam, refert Athenæus I. 14. et XIII. 1. statuis Mercurii tanquam orationis et facundiæ præsidis ornata fuisse Gymnasia. Quod et testatur Tullius ad Attic. ut observat Casaubonus in citatum mox Athenæi locum.

30 *Reddere victimas, &c.*] Votivas offer victimas Jovi Servatori: ædem quoque seu templum, quod æger vovisti, si convalesceres, jam voti reus, Saluti ædifica et persolve.

32 *Nos humilem feriemus agnam*] Jovi taurus, aliæque id genus majo-

NOTÆ

res hostiæ cædebantur: minores autem cæteris Diis. Hinc Horatius, non pro sua præ Mæcenatis opulentia tenuitate, ut garriunt aliqui, sed more majorum, et ex solenni instituto scribit, et spondet Fauno *humilem* ferire *agnam*. Sic I. Od. 4. 'Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis, Seu poscat agnam, sive malit hædum.'

ODE XVIII.

Paupertatem suam magnis opibus præfert: Avaris deesse et probitatem et bonam mentem.

NON ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar,
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas ultima recisas

Nec ebur nec aurum splendet in laqueari ædium mearum. Haud Hymettiæ tra-

Ode sexta Libri quinti in Ed. Sanadoni. Quidam codd. Torrentii inscribunt *Varo;* unde hic scriptum putant Carmen ad istum Varum, ad quem erat I. Od. 18. Sed vidit Dacer. ortam fuisse eam inscriptionem ex *Avaro*, unde prima litera perierit.—2 *Meis in ædibus nitet lacunar* nova lectio ap. H. Steph. Diatr. II. p. 135.—3 '*Hymettias* ex mox *recisæ* conj. Thom. Gale ap. Bentl. (qui admodum favere videtur); et sic Cun. et San. Non

NOTÆ

Hæc Ode est Dicolos Distrophos. Metrum dicitur vel Hipponactium, ab Auctore; vel Euripidæum, quod eo frequenter usus sit Euripides. Primus versus est Trochaicus Dimeter Catalecticus; ubi deest una syllaba ad perfectionem: et scanditur hoc modo:

Nōn ĕ | būr nĕ | que āurĕ | ūm

Alii volunt esse Iambicum Archilochium Dimetrum Acatalectum; qui constat Amphimacro, et duobus Iambis; hac ratione:

Nōn ĕbūr | nĕque āu | rĕūm

Alter versus est Iambicus Archilochius Trimeter Catalectus, constans quinque Iambis et una syllaba: admisso locis imparibus Spondæo: et sic scanditur:

Mĕā | rĕnī | dĕt īn | dŏmō | lăcū | năr.

1 *Non ebur neque, &c.*] Opes et divitias nec possideo, nec cupio, quæ omnibus appeti solent: at ea quæ paucorum sunt, habeo; indeque me beatum existimo. Fide integer, ingenio valens cuilibet me ostento et præfero.

Neque aureum Mea renidet in domo lacunar] Domos non habito magnificas, ebore et auro exornatas, marmore peregrino ædificatas et fulgentes. Arnob. lib. VI. 'Laquearibus renideant aureis.' Lucret. lib. II. sub init. 'Nec domus argento fulgens auroque renidens, Nec citharis reboant laqueata aurataque templa.'

3 *Non trabes Hymettiæ Premunt columnas, &c.*] In meis ædibus non sunt pretiosæ ex Hymetto trabes, columnis exquisiti marmoris sustentatæ. Hymettus Atticæ mons regionis, mel-

Africa, neque Attali
Ignotus hæres regiam occupavi,

bes innituntur columnis extrema in Africa excisis. Neque Attali hæres incognitus

putarunt viri docti esse potuisse trabes marmoreas, dum proprie accepe-runt de trabibus tectorum, cubiculorum, cet. Trabes ultima recisas Africa, esse intelligendas citreas, ex arbore, quam Thyan Græci, citrum Latini vocent, quæque in Mauretania habitarit; columnas Hymettias satis celebres esse. Sed ita non est, quod hæreamus, ut potius architectura antiqua vulgatam tueatur. Quanquam fatendum, elegantiorem prope verborum structu-

NOTÆ

le quidem abundans, insigni vero marmore clarus. Plin. XVII. 1. columnas quatuor Hymettii marmoris ad scenam ornandam advectas refert. Has porro centum millibus nummum emtas ait Val. Max. Idem Plin. XXXVI. 3. ita scribit: ‘L. Crassus Orator primus peregrini marmoris columnas habuit in eodem palatio Hymettias.’ Val. Max. IX. 1. ‘Cn. Domitius L. Crasso collegæ suo, altercatione orta, objecit quod columnas Hymettias in porticu domus haberet.’ Magna porro lis, fuerintne trabes illæ ligneæ, an marmoreæ. Verum enim e ligno potius Hymettio quam e marmore crediderim: quanquam et ex lapide trabes extitisse, clare docet Plin. XXXVI. 8. ubi sic habet: ‘Circa Syenen vero Thebaidis Syenites, quem ante Pyrropœcilon vocabant. Trabes ex eo fecere Reges quodam certamine obeliscos vocantes Solis numini sacratos.’ Vide Strabon. lib. IX. ubi ex Hymetto advectas trabes longas et densas commemorat.

4 *Ultima recisas Africa*] Columnas intelligit e marmore Numidico, cujus pretium ingens fuisse testatur Plinius XXXVI. 6. his verbis: ‘M. Lepidus Catuli in Consulatu collega, primus omnium limina e Numidico marmore in domo posuit, magna reprehensione.’ Numidia Africæ regio ultima, et maxime occidentalis.

5 *Neque Attali Ignotus hæres regiam occupavi*] Nec divitis cujusquam hæreditatem captavi, ullave fraude et arte mala invasi, opulentus quoquo modo esse volens: sicut Aristonicus (quem sane respexit hoc loco Horatius) regnum Asiæ sibi vindicavit. Duo fuerunt Attali Pergami Reges. Prior Eumenis frater, posterior autem filius. Hic Attalo patruo successit in Asiæ Imperium. Post annos vero quinque instare sibi mortem sentiens Populum Romanum opum suarum regnique hæredem nuncupavit. Quod ut accepit Aristonicus Eumenis ex pellice filius, regiam stirpem ostentans, conscripto exercitu, Pergamenum invasit, &c. principatum ac dominationem Asiæ obtinuit, Crassi a Romanis missi Prætoris fractis viribus et auctoritate. Post annos vero fere quatuor debellatus a Perpenna, moxque ab Aquilio Consulibus plane extinctus est. Justinus lib. XXXVI. sub finem: ‘In Asia Rex Attalus florentissimum et ab Eumene patruo acceptum regnum cædibus fœdabat .... morbum ex Solis fervore contraxit, et septima die decessit. Hujus testamento hæres Populus Romanus tunc instituitur. Sed erat ex Eumene Aristonicus non justo matrimonio, sed ex pellice Ephesia citharistæ cujusdam filia genitus, qui post mortem Attali velut paternum regnum Asiam invasit,’ &c. Vide et Flor. II. 20. ubi ‘Aristonicus,’ in-

Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientæ.
At fides et ingenî
Benigna vena est; pauperemque dives

regalem potentiam invasi. Nec clientæ haud viles nent mihi purpuram Laconicam. Verum fidelitas adest et copiosus ingenii fons. Et exiguum me opulentus requirit.

ram ex altera lectione existere.' *Jani.*—7 *Nec Laconias* unus codex Pulmanni, unus Gifanii, (vide Ind. Lucret.) unus Cruq. Dess. 2. Helmstad. Cuning. et Sanad. Vide ad I. Od. 1. 3.—8 Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. *clientes;* ita etiam Pulmanni Hunn. Gemblac. 1. et Beller. unus Bland. Cruq. a m. s. omnes Torr. quid. Lamb. duo Bersm. Alt. 1. (qui et habet *honesti*) et 2. Dess. 1. a m. s. et 2. Lips. 1. a m. s. Lips. 2. 3. 4. Zar. Flor. 1482. Vet. Comb. Venet. 1492. Asc. Locher. 'Sed præter auctoritatem plurimorum ac præstantissimorum codd. multo etiam exquisitius et venustius est *clientæ.*' Jani.—9 Heinsius scribit *ingenii,* ex quibusdam codd. *at ingeni* conj. Cuning.—

NOTÆ

quit, 'regii sanguinis ferox juvenis urbes regibus parere consuetas partim solicitat: paucas resistentes vi recepit: Crassi quoque Prætoris cecidit exercitum . . . . mox a Perpenna domitus et captus . . . . Aquilius Asiatici belli reliquias confecit; mixtis (nefas) veneno fontibus ad deditionem quarundam urbium,' &c.

7 *Nec Laconicas mihi Trahunt honestæ purpuras clientæ*] Nec habeo clientes, quos soli divites ac potentes habent: nec adeo clientium uxores nent mihi lanas, e quibus pannus confectus, ac imbutus humore piscis muricis, ad Tænarum Laconiæ promontorium capti, suppeditet mihi vestes purpureas easque valde exquisitas, quæ ad solos nobiles, Patricios, ac Magistratus pertinent. Cic. Verr. IV. n. 59. 'Ipse dabat purpuram tantum, amici operas.' Laconia Peloponnesi regio purpuræ excellentia nobilis. Plin. XXI. 8. 'Unguento naturam vicisse gaudens luxuria, vestibus quoque provocavit eos flores, qui colore commendantur. Hos animadverto tres esse principales: unum in cocco, qui in rosis micat. Gratius nihil aspectu. Trahitur in purpuras Tyrias, dibaphasque et Laconicas,' &c. Et XXXV. 6. 'E liquidis coloribus, quos a dominis dari diximus propter magnitudinem pretii, ante omnes est purpurissum . . . . laudatur Laconicum, unde pretiosissimæ purpuræ.' Vide supra Od. XVI. sub finem Not. ad has voces: 'Te bis Afro murice tinctæ Vestiunt lanæ.'

9 *At fides et ingenî Benigna vena est*] Quod si desint opes, at opibus quidpiam melius ac præstantius habere contigit, nimirum fidei virtutem, necnon ingenii lumen et facultatem.

Benigna vena] Metaphora a terræ venis, e quibus fontes promanant uberes: designat optime discendi scribendique facilitatem, qua qui destitutus fuerit, is invita Minerva, invitis Apolline ac Musis literarum studium capessit, hoc est, oleum et operam perdit. Epist. ad Pisones, vs. 385. 'Tu nihil invita dices faciesve Minerva.' Et vs. 408. 'Natura fieret laudabile carmen, an arte, Quæsitum est. Ego nec studium sine divite vena, Nec rude quid prosit video ingenium.'

10 *Pauperemque dives Me petit*] Me

Me petit; nihil supra
  Deos lacesso; nec potentem amicum
Largiora flagito,
  Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
  Novæque pergunt interire Lunæ.
Tu secanda marmora
  Locas sub ipsum funus, et sepulcri

Nihil præterea a Numinibus efflagito: neque ab amico divite majora posco, contentus admodum agro tantum Sabino. Urgetur dies die: et novæ Lunæ properant deficere. Tu morti vicinus incidenda marmora pacisceris: et tumuli oblitus ædificas;

14 *Satis beatus in vicis Sabinis* Helmstad. a m. sec.—15 *Truditur die dies* Cuning.—18 Cuning. et Sanad. *ac sepulcri.*—20 Multi codd. et edd. *urgues;* et

NOTÆ

diligit, ac familiaritatem meam petit Mæcenas, tum ob fidem, cum propter ingenium ad artes liberales idoneum. Epist. ad Pisones vs. 405. 'Gratia regum Pieriis tentata modis.' Quoties vero Doctores et Sapientes a Principibus viris sunt honorati et accersiti?

11 *Nihil supra Deos lacesso*] Ut largiantur quidquam præter ista, non importunis Deos precibus fatigo, non urgeo, non efflagito. Sed nec Mæcenatem amicum, plura, si rogitem, dare paratum ac potentem, nequaquam ego lacesso, nec ampliora flagito, quam quæ jam donavit, videlicet agrum in Sabinis, quo victito beatus et contentus. Sic cupiditatem aversatur omnem ac libidinem, ut vocat Tullius. Hanc ferocienti equo similem aiebat Plato in Phædro. Diogenes autem Cynicus 'arcem omnium malorum' vocitabat.

13 *Flagito*] Quid valeat ista vox, docet Cic. Epist. IX. 8. ad Varronem: ubi sic scribit: 'Metuo ne te forte flagitent: ego autem mandavi ut rogarent.'

14 *Satis beatus unicis Sabinis*] Prædio in Sabinis, quo donatus sum a Mæcenate, satis me locupletem existimo, nec ab eo quicquam ultra peto, vel cupio. Vide III. Od. 13. 1. ibique Not. Item Epist. XVI. initium, ubi suam ipse villam describit Poëta.

15 *Truditur dies die*] Epod. XVII. 'Urget diem nox, et dies noctem.' Senec. Epist. XXIV. 'Nullius rei finis est. Sed in orbem nexa sunt universa. Fugiunt ac sequuntur. Diem nox premit; dies noctem. Æstas in Autumnum desinit. Autumno Hyems instat; quæ Vere compescitur. Omnia transeunt, ut revertantur.' Sic fere ad rem nostram Ecclesiastes cap. I. 'Oritur Sol et occidit, et ad locum suum revertitur: ibique renascens gyrat per Meridiem, et flectitur ad Aquilonem.' Vide Pers. Sat. V. 66. et seqq.

16 *Novæque pergunt interire Lunæ*] Ita labuntur menses annique: novæ Lunæ complentur; tum decrescunt, ac intereunt: rursumque renascuntur, et crescunt, perpetuis vicibus. Ita fugit tempus, ita fluit ac perit ætas et vita nostra. Tu tamen, o superbe et

Immemor, struis domos;
Marisque Baiis obstrepentis urges
Summovere littora,
Parum locuples continente ripa.
Quid? quod usque proximos
Revellis agri terminos, et ultra

atque satagis extendere littus maris ad Baias frementis, non sat dives stabili terra. Quid dicam, quod vicinos etiam agri limites removes, et clientium terminos transi-

sic etiam Bentl. Baxt. Gesner. Jani, Bipont. Mitsch. Wakef. et Kidd.—

NOTÆ

ambitiose, quasi vitæ sit tibi securitas, et immunitas a morte, insanas moliris substructiones.

17 *Tu secanda marmora Locas*] Mercede conducis sectores marmoris et sculptores: vel redemtori negotium das secandorum marmorum, ad exstruendas domos superbas.

20 *Marisque Baiis obstrepentis urges Summovere littora*] Molibus in mare jactis extendis littus, ut ibi ædifices, amœno loco, ad Baias, ubi fluctus marini ventis agitati fremunt et obstrepunt vehementer: quasi non sufficiat continens terra, ad construendas ædes. Sallust. 'Divitias profundunt in exstruendo mari, et montibus æquandis.' Senec. Controvers. v. 'Maria summoventur projectis molibus.' Vide supra Od. xv. init. ibique Not. Item postea, III. Od. 1. 33. Et III. Od. 24. 3.

Baiis] Baiæ civitas Campaniæ, a Baio Ulyssis socio ibi sepulto nominata; sita Puteolos inter et Cumas, in eo sinu qui nunc dicitur *Golfo di Pozzuolo*, et *di Napoli:* calentibus aquis ad sanitatem valde utilibus, cœli temperie, amœno secessu, Romanorum Procerum nitidas illic ædes habentium frequentia perquam felix: ut etiam vitanda velut occasio luxuriæ dicatur a Seneca ad Lucil. Epist. LII. 'Illic,' inquit, 'tanquam loco debeatur licentia, magis luxuria solvitur. Non tantum corpori, sed etiam moribus salubrem locum eligere debemus.'

23 *Quid? quod usque proximos, &c.*] Quinetiam sacrilega ratione rem augere non vereris; tum vicinorum, tum etiam clientium terminos removendo. Duo sunt itaque delicta, alterum contra fidem clientibus debitam, alterum contra justitiæ et religionis virtutem. Quod ad primum attinet: illatam clienti injuriam eo constat graviorem esse, quod post parentes et pupillos fidei tutelæque nostræ creditos, proximum obtineant locum clientes, qui sese pariter in fidem patrociniumque nostrum dederunt; ut asserit Gellius v. 13. et Lex XII. Tab. hæc est: 'Si clienti patronus fraudem fecerit, sacer esto.'

24 *Revellis agri terminos*] Hoc alterum est peccati genus sacrilegum quidem, ex ista Numæ Pompilii Lege, quæ jubebat, ut qui terminum exarasset, ipse et boves Deo sacri fierent. Eodem pertinet, quod Terminum Deum consecrarant colebantque veteres. Translator etiam terminorum damnatus Lege Divina noscitur. Deuteron. cap. XIX. 14. Proverb. cap. XXII. 28. &c.

Limites clientium
Salis avarus? pellitur paternos
In sinu ferens Deos
Et uxor, et vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen,
Rapacis Orci fine, destinata
Aula divitem manet
Herum. Quid ultra tendis? Æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris; nec satelles Orci

lis, per avaritiam. Ejicitur et maritus, et conjux portans in gremio Penates, et pueros squalidos. Attamen potentem dominum haud expectat ulla basilica melior parata sede Inferorum omnia absorbentium. Quid amplius quæris? Terra pariter inopi sinum aperit, atque Principum filiis. Neque Inferorum custos auro corruptus

25 *Limitem* Brod. Lips. 2. Alt. 2. a m. pr. et Harl. 6. probante Gesnero.—27 *In sinu Deos ferens* Cuning.—30 *Capacis Orci* conj. Bentl. improbante Jani; nam Orcus h. l. persona est. *fine* habent Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Scholl. magnoque consensu omnes, qui extant, codd. quatuor exceptis, et edd. priscæ. *sede destinata* Serv. ad Virg. Æn. VI. 152. ubi editt. quidem exhibent *fine*, sed eum *sede* scripsisse apparet, quod probare vult, *sedem* de sepulcro dici. Tum sic Mart. Mald. Sil. ap. Cruq. Bentleii Zulich. Ediderunt Bentl. Baxt. Cun. San. Jones. Sivr. Wakef. et Kidd. Probant quoque Bos Anim. ad Hor. p. 40. H. Steph. Diatr. III. p. 64. Arridet et Lambino ac Torrentio. ‘Sed neque Servii, quem ex memoria laudato loco lapsum esse probabile est, nec tam paucorum codd. fide quicquam mutandum. Denique et lectio *fine* bene habet, atque doctior etiam haud dubie est.’ *Jani.*—32 *Quid ultra? tendis* Fabric. *Quid? ultra tendis?* Cuning.—34 *Regumque natis* sex codd. Lambini, unus Bersmanni, vetus liber Canteri, Nov. Lectt. VI. 14. qui præ-

NOTÆ

26 *Pellitur paternos, &c.*] Expolitio, ad augendam invidiam. Sic possessione legitima deturbatur cliens a te, et ad inopiam redactus abit, cum uxore gemebunda, sed religiosa, quæ portat in sinu Deos familiares, puerosque ob egestatem sordidos.

29 *Nulla certior tamen, &c.*] Quod si opibus mortem eluctari liceret, aut si potiorem apud Inferos sedem opulentus quisque occuparet, libens ego tibi sane condonarem, quod qua jure qua injuria divitias accumules. Verum non ita se res habet: nec enim ‘divitem manet herum ulla certior aula aut finis,’ quam quæ ‘Orco destinata’ est. Non sors ibi aut conditio melior opulento cuilibet, quam inopi. Quid ergo ultra tendis, quam sancitum decretumque tibi est fatorum ac Numinum lege immutabili? Horat. II. Epist. 2. ‘Quid vici prosunt, aut horrea, quidve Calabris Saltibus adjecti Lucani, si metit Orcus Grandia cum parvis, non exorabilis auro?’

32 *Æqua tellus Pauperi recluditur, &c.*] Lib. I. Od. 4. ‘Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas Regumque turres.’

34 *Nec satelles Orci, &c.*] Nec mors muneribus ac donis corrumpitur, ut

Callidum Promethea
Revexit auro captus: hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coërcet: hic levare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus audit.

astutum Prometheum reportavit. Ille Tantalum Tantalique posteros tenet. Ille ipse egenum ærumnas perpessum sive rogatus, sive non rogatus, auscultat levatque.

fert. 'Non dubium, quin a Grammatico sit, qui metro timeret.' *Jani.*—36 *Revinxit* quidam codd. Lambini, plures Torrentii, Mentel. et Alt. 2. *Revixit* Dess. 1. et Locher.—40 Cuning. emend. *non vocatus astat;* alia conj. ap. eundem, *non vocatus audet;* var. lect. ap. Jones. *non vocatus odit.* 'Refero *levare* ad *vocatus*, non ad *audit*, quod mihi videtur durius, et minime ferendum.' *Wakef.*

NOTÆ

suam dimittat prædam: omnes mortales rapit. Æschyl. Μόνος θεῶν γὰρ Θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. *Inter Deos sola mors non capitur muneribus.* Theognis: Οὔτις ἄποινα δίδους θάνατον φύγοι. *Nemo pretium offerens sese a morte redimit.* Vide supra Od. III. et XIV.

Satelles Orci, &c.] Charon, de quo supra, Od. III. ad vs. ult. et alibi.

35 *Callidum Promethea*] De eo I. Od. 3. 27. et I. Od. 16. 13. Sensus est: Nec Charon oblato captus auro transvectum in alteram Cocyti ripam Prometheum revexit ad vivos rediturum. Et Prometheus quantumvis sagax, qui hominem sapienter e luto finxerat, qui cœlestem ignem ferula ad Solis currum extensa callide suffuratus in terras detulerat, is tamen nec astu nec pretio Satellitem Orci vicit, ut mortem evadere posset. II. Epist. 2. mox cit. 'metit Orcus Grandia cum parvis, non exorabilis auro.'

36 *Hic superbum Tantalum, &c.*] Hic ipse Charon neque superbos veretur, immo domat, et in Inferis coërcet. De Tantalo supra, Od. XII. ad finem.

37 *Tantali Genus*] Pelopem, Atreum, Agamemnonem, Orestem.

38 *Hic levare functum pauperem, &c.*] Idem ille pauperi præsto est; atque laboriosa et ærumnosa defunctum vita ultra sublevat, cymba excipit et transfert in sedes quietas. Cic. Catilin. IV. n. 7. scribit: 'Mortem a Diis immortalibus non esse supplicii causa constitutam, sed aut necessitatem naturæ, aut laborum ac miseriarum quietem esse.'

40 *Vocatus atque non vocatus*] Alludit ad Oraculum Lacedæmoniis redditum: Καλούμενος κἄκλητος Θεὸς παρέσται, *Vocatus et non vocatus Deus aderit.*

ODE XIX.

IN BACCHUM.

Horatius super vino cantat laudes Bacchi.
'Satur est cum dicit Horatius, Evœ!' Juvenal. VII. 62.

BACCHUM in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri)
Nymphasque discentes, et aures
Capripedum Satyrorum acutas.

Bacchum versus dictantem in secretis aspexi cautibus, et Nymphas auscultantes, arrectasque aures Satyrorum caprinos pedes habentium. Fidem habete, nepotes.

Ode undecima Libri primi in Ed. Sanad. Codd. Torrentii inscribunt,

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

1 *Bacchum in remotis, &c.*] Festum Poëtis Bacchi diem, epulumque tunc Poëticum fuisse, sacrumque celebre, et Hymnum solennem decantari solitum, constat: auctoresque sunt Ovid. Trist. v. 3. et Propert. IV. 6. sive quod Liber et Apollo Deus idem est, ut pluribus asserit Macrob. Saturn. I. 18. ac evincunt Æschyli Euripidisque testimonia ibidem allata. Æschyl. Ἄπολλον, ὦ Βάκχε, ὦ Μάντις. Euripid. Φιλόδαφνε, Βάκχε, Παιὰν, Ἄπολλον, Εὔλυρε. Sive quod Bacchus, id est, vinum, scribendis versibus ingenium exacuat. Unde, supra I. Od. 9. 'Nulla placere diu nec vivere carmina possunt Quæ scribuntur aquæ potoribus,' &c. Ut Noster egregie docet I. Epist. 19. Istius igitur generis Hymnus est Ode hæc elegantissima, et quæ sane probet 'benignam ingenii venam,' qua gloriabatur Poëta, Ode superiori. Talis etiam III. Od. 25. Et Propert. III. 16.

In remotis carmina rupibus] Longe a strepitu tumultuque populari, urbano, forensi. Nam (Ovid. Trist. I. 1. 41.) 'Carmina secessum scribentis et otia quærunt.'

2 *Vidi docentem*] Sic et apud Virgil. Eclog. VI. Silenus in antro a pueris Nymphisque deprehensus petita dudum carmina tandem pangit: 'Satis est potuisse videri. Carmina quæ vultis cognoscite,' &c.

3 *Nymphasque discentes*] Musas intellige. Sic Eclog. VII. 21. 'Nymphæ, noster amor, Libethrides, aut mihi carmen, Quale meo Codro, concedite.'

Aures Capripedum Satyrorum acutas] Vel in acumen factas et formatas: tales enim habere dicuntur Satyri: vel ad audiendum erectas, paratas, avidas. Lucian. Οἱ δὲ Σάτυροι ὀξεῖς τὰ ὦτα, καὶ αὐτοὶ φαλακροί. Et alibi: ὦτα μεγάλα ὄρθια dicit habuisse unum e Bacchici exercitus ducibus, *magnas aures rectas.* Dialog. cui tit. 'Bacchus.' Ovid. Trist. v. 3. 36. 'Fer, bone Liber, opem,' et: 'Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juventus

Evœ! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lætatur. Evœ! parce, Liber,
Parce, gravi metuende thyrso!
Fas pervicaces est mihi Thyiades,

Evœ! timore nuper incusso agitatur animus, et, ob repletum Baccho pectus, non sine gaudio conturbatur. Evœ! indulge, Bacche, Indulge verendo thyrso formidande.

Enthusiastice Libero; Sanad. *Dithyrambus.*—5 *Euhoe, Euhohe, Evohe, Evoche, Ehohe, Heuhoe, Hevohe, Hevoe, Heuhohe, Heuoche,* variantes ap. Jani. *Euhoe* Gott. et Harl. 5. *Euohe* Zarot. *Heuhoe* Florent. Brod. et Harl. 6. *Euhohe* Harl. 2. *Euoe* Bentl. et Wakef. *Euœ* Kidd. *Evœ* Harl. 1. 3. 4. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. al.—7 *Lymphatur,* pro *Lætatur,* conj. Dan. Heins. ap. Bentl. improbante Jani. In *Evœ* variatur ut supra.—9 *Fas pervicacis sit,* i. e. liceat mihi canere, emend. Bentl. reclamantibus, ut ipse fatetur, codd. et sic Sanad. Sivr. et Kidd. *Fas p. et mihi* var. lect. ap. Jones. *Thyadas* vulgo scribitur et sic Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. cum multis aliis codd. *Thyiadas* restituit ex Velio Longo et Hesychio Bentl. item Pierius ad Virg. Æn. IV. 302. ubi vide Heyn. Ita etiam Cuning. Sanad. Bipont. Zeun. Jani, Mitsch. Wetzel. et Kidd.

NOTÆ

Adsit, et attonito non taceare sono.' Vide I. Od. 1. De Satyris plura, ad vs. 31.

5 *Evœ*] Vel, *Euhoë:* ut doctiores aliqui volunt: qua voce Bacchantes in sacris divino se furore concitabant, ut aiunt. Juvenal. Sat. VII. 62. 'Satur est, cum dicit Horatius, Evœ.' Vide I. Od. 18. ibique Not.

Recenti mens trepidat metu, &c.] Enthusiasmum sibi affingit Poëta, quem semper comitatur sacer quidam ac religiosus horror, ob Numinis præsentis agentisque reverentiam vehementemque vim, qua turbatur nonnihil simulque lætatur mens divinitus afflata, extra se posita et alienata, superiorisque potentiæ arbitrio mota.

6 *Plenoque Bacchi pectore turbidum Lætatur*] Numine insidente correptus de divino gaudet consortio, non tamen sine perturbatione.

7 *Parce, Liber, Parce*] Indignum tali se dignatione professus veniam rogat, ne in ultionem visi numinis id sibi contingat mali, quod Actæoni, Pentheo, Lycurgo, aliisque acciderat. Deprecatur et vehementiorem Dei agitationem, qua de sua sede mens omnino dejiciatur.

8 *Gravi metuende thyrso*] Quo tot adversarios perculisti ac perdidisti. Thyrsus hasta erat hederis et pampinis intecta, quibus obvoluta etiam cuspis inopinatos ictus certumque exitium inferebat.

9 *Fas pervicaces, &c.*] Divino itaque spiritu correptus Poëta, vimque Numinis sentiens, recte ait, fas sibi esse Dei laudes exequi.

Pervicaces] Concepto furore petulantes et protervas. Pervicacia interdum est bonarum rerum perseverantia, pertinacia semper malarum, inquit Non. Marcell. Acciique ad Myrmidones verba hæc affert: 'Tu pertinaciam, Antiloche, esse hanc prædicas: ego pervicaciam aio..... Tu addis quod vitio est: demis quod laudi datur.'

Vinique fontem, lactis et uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella;
Fas et beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non levi ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.

Licet mihi canere Bacchantes protervas, et vinum defluens, et lac copiose manans, et mel excavatis arboribus stillans celebrare; nec non felicis uxoris ornamentum astris insertum, Pentheique domum gravi deturbatam casu, et Lycurgi Thracii

Thiadas, vel *Tiadas* in nonnullis codd.—10 *Vinique fontes* Alt. 2. a m. sec.—14 *Pentei*, *Phentei* variantes ap. Jani.—15 'Vulgo legitur *levi;* sed Iambum

NOTÆ

Thyadas] A *θύω, sacrifico, feror impetu quodam furibundo.* Thyades appellatæ sunt Bacchi sacrificulæ seu Bacchantes.

10 *Vinique fontem, lactis et uberes, &c.*] Licet mihi referre et cantare patrata Baccho prodigia et miracula. Perperam, ut videtur, afferunt hic aliqui morem veterem Baccho seu Dionyso in spelæis sacrificandi vino, lacte, et melle. Sane respexit ea scribens Horatius Euripidis locum, in Bacchis 703. sqq. in quo Baccharum una thyrso dicitur petram verberasse, et mox inde prosiluisse aquæ fons: alia ferulam projiciente in terram, rivum Deus emisisse: quæ vero candidi potus cupidæ fuerunt, summis digitis terram scalpentes, lactis flumina statim elicuisse: e thyrsis autem hederaceis flava mella guttis dulcibus stillasse.

13 *Fas et beatæ conjugis additum Stellis honorem*] Dicam et Ariadnes coronam nuptialem inter sidera relatam. Hujus meminit Virgil. Georg. I. 222. Ovid. Trist. v. 3. 'Sic micet æternum vicinaque sidera vincat Conjugis in cœlo clara corona tuæ.' Quomodo vero desertam a Theseo Ariadnen sibi in uxorem adoptarit Liber, coronamque in cœlum transtulerit, canit idem Ovid. Met. VIII. 176. 'Desertæ et multa querenti Amplexus et opem Liber tulit; utque perenni Sidere clara foret, sumtam de fronte coronam Immisit cœlo. Tenues volat illa per auras, Dumque volat, gemmæ nitidos vertuntur in ignes; Consistuntque loco, specie remanente coronæ, Qui medius nixique genu est, anguemque tenentis.'

14 *Tectaque Penthei Disjecta*] Et hic alludit ad Euripid. cit. loc. ubi Penthei palatium brevi subvertendum minatur Bacchus: *Διατινάξαντος Βακχίου δῶμα Πενθέως.* Pentheus rex Thebarum Bacchantes noctu discurrentes, quod nefas, spectans, iram in se numinis concitavit: unde et ab ipsa matre sua Agave sociisque Bacchantibus discerptus misere periit. Ita Pausan. in Corinth. Euripid. cit. &c. Hyginus autem a Libero patre insania et furore perculsum violentas ipsum sibi manus intulisse, refert. Vide Ovid. Met. III. Fab. 7. et seq. Pers. Sat. I. 100. Diodor. Sicul. lib. IV.

15 *Non levi ruina*] Legunt alii, *non leni ruina*, id est, sæva. Alii, *non levi*, seu *lævi*, id est, aspera.

16 *Thracis et exitium Lycurgi*] Re-

Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu separatis uvidus in jugis
Nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crines:

mortem. Tu domas fluvios, et mare longinquum. Tu secretis in montibus Thraciarum mulierum capillos nodo serpentino citra periculum constringis vino madens.

in ea regione nunquam Horatius posuit. Vera haud dubie lectio est *leni;* nam et sic quidam codd. Lambini, Pulm. Gemblac. 1. duo Torrent. tres Blandd. Cruq. Bentl. Græv. Leid. et Regin. Dess. 1. Lips. 1. 2. duo Bersm. Heins. Fab. Steph. Diatr. II. p. 55. Dacer. Bentl. Cun. San. et Sivr. Etiam mox vs. 30. quid. Mss. vitiose exhibebant *leviter.*' Jani. *levi* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. aliique multi codd. *leni* Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. Inter *leni* et *levi* vix discernitur in codd. antiquis.—16 *Licurgi* var. lect. ap. Jani.—18 *Tu separatis vividus* Florent. 1482. *Tu s. invidus* unus Bersmanni, Alt. 1. et Alt. 2. a m. pr. Dess. 2.—20 Mald. Cruquii, *sine fronde;* unus Bland.

NOTÆ

feram quoque vindicatum Bacchi numen, prostratis quotquot huic adversari refragarive ausi sunt: quales Pentheus, de quo mox; et Lycurgus, qui spreto illo pœnas luit, seu a Jove privatus oculis vitaque ipsa, ut scribit Homerus, seu ab ipso interfectus Baccho, ut volunt alii. Is Thracum Rex multa per temulentiam prave committi videns, abscidi vineta jussit omnia, vinumque aboleri: hinc porro fabulati sunt, ultore Baccho, versum in furorem crura sibi amputasse falce vinitoria. Hygin. et Plutarchus. Aliter paulo, quod nimirum in carcerem Bacchas et Satyros conjecisset, Lycurgo exitium accidisse, narrant Apollodorus lib. III. et Euripides antea citatus. Ovid. Trist. v. 3. 39. 'Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi, Impia nec pœna Pentheos umbra vacet.' Propert. III. 17. 24. 'Vesanumque nova nequicquam in vite Lycurgum, Pentheos in triplices funera grata greges.'

17 *Tu flectis amnes*] Gangen et Indum fluvios intelligunt quidam: alii Hydaspen et Orontem, quos Bacchus transiit in Indiam pergens. Alii Strymonem Thraciæ fluvium, cujus accolæ Edoni cum suo Rege Lycurgo primum reluctati, postea vero domiti a Baccho, ejus se legibus ac disciplinæ subdiderunt. Favet Ovid. Trist. v. 3. 21. 'Nec patria est habitata tibi: sed ad usque nivosum Strymona venisti, Marticolamque Geten, Persidaque, et late spatiantem flumine Gangem, Et quascumque bibit decolor Indus aquas.'

Tu mare barbarum] Indicum mare, populosque Indos sub jugum tuum misisti. Ex Diodor. Sicul. v. 1. Triumphator Bacchus est appellatus, quoniam ille primus de Indis cum spoliis opimis in patriam reversus triumphavit.

18 *Tu separatis uvidus in jugis, &c.*] Per te fit, ut Bacchantes viperis ac serpentibus implicitos habeant crines, sine ullo damno suo. Scribit Plutarchus in Alexandro, mulieres istas Orgia Baccho celebrantes impune serpentes tractasse: volunt alii alludi ad fabulam, qua Bacchus infans anguibus a Parcis cinctus fertur, qui nihil intulerint mali, sed ora pueri lamberent.

20 *Bistonidum*] A Bistone stagno vel lacu dicti Bistonii et Bistones

Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors gigantum scanderet impia,
Rhœtum retorsisti leonis
Unguibus horribilique mala;
Quanquam, choreis aptior et jocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnæ ferebaris; sed idem
Pacis eras mediusque belli.

Cum vero scelerata Gigantum turma per sublime appeteret Imperium Jovis patris tui, tu Rhœtum dejecisti leoninis unguibus ac terribili maxilla: quamvis saltationibus, cavillationibus, lusibusque habebaris magis idoneus, nec ita ad certamina habilis: verumtamen paci atque bello communis eras. Innoxius te Cerberus aspexit aureo

ejusdem, *sine fune.*—21 *Tum cum parentis* edd. quædam.—23 '*Rhœcum* Lamb. Cruq. Turneb. Adv. x. 22. Heins. Fab. Steph. Baxt. Dacer. et Jones. Esse aiunt ex Gr. 'Ροῖκος, qui memoretur ap. Apollod. III. 9. Ælian. XIII. 1. Callim. Hymn. Dian. 221. Sed cum objici possit, hunc Centaurum esse, non gigantem; tum non solum ipsum illum Centaurum Latini summa constantia *Rhœtum* nominant, (vid. Bentl.) sed etiam tam h. l. quam inf. III. Od. 4. 55. omnes Codd. Cruquii (præter Blandin. antiquiss. qui, at cum litura, *Rhœcum* exhibet), omnes Bentl. et Torrent. item Mentel. Franeq. Dess. 1. 2. Lipss. 1. 2. 3. 4. omnesque editt. ante annum 1550. constantissime habent *Rhœtum*, vel aberrando, *Rhœthum*, *Rœthum*, *Rœtum*, *Rhetum*, *Rethum*, *Rœthum*, *&c.* unde et sic Rutg. Bentl. San. et Sivr. *Rhœton* Cun. Vindicarunt quoque *Rhœtum* gigantem VV. DD. ad Sidon. Apoll. VI. 24.' *Jani.* *Rethum* Harl. 2. 4. *Rohetum* Harl. 5. *Rhœthum* Vet. Comb. *Rhœtum* Harl. 6. Jani, Zeun. Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd.—24 Bentl. ex Acronis verbis, 'maxilla metuendus,' conj. *horribilisque.* 'At quam debile hoc! attamen

NOTÆ

Thraciæ populi; et Bistonides mulieres ibidem sacra Baccho facientes. Est et Bistonia urbs prope mare, hodie *Bouron* dicta.

21 *Tu, cum parentis, &c.*] Quin et præclare a te in bello gesta celebrabo. Tu enim, Bacche, opem Jovi patri tuo egregiam operamque navasti, quando impie tentarunt Gigantes cœlum scandere, montes montibus imponendo. Tum siquidem assumta leonis specie, unguibus et dentibus decertando, Rhœtum aliosque vicisti, dejecisti, profligasti. Leonis pelle indutum pugnasse Bacchum aiunt alii, leoninaque audacia: quod quidem minus fabulosum. Diodor. vero pardorum pellibus usum refert.

25 *Quanquam, choreis aptior*] Duo extitere Dionysii, inquit Diodor. Sicul. v. 1. Prior senex promissa barba, ex veteri more. Alter juvenis, speciosior, et deliciosus. Is Satyrorum saltatione, risu, et joco delectabatur. Omnes etiam qui in exercitu musicis exercerentur, immunes fecit. Hæc Diod. Ex quibus mollities Bacchi notatur, qui etiam in Indiam duxerit exercitum mulierum et delicatorum hominum tripudiis et cantionibus operam dantium. Lucian. in Dial. cui titulus, 'Dionysus.' Diodor. cit. &c.

Aptior et jocis Ludoque dictus] Huc pertinet, quod vulgo circumfertur adagium: 'Sine Cerere et Baccho friget Venus.'

27 *Idem Pacis eras mediusque belli*] Ad utrumque pariter, seu ad pacem

Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

cornu insignem, movens caudam leviter, et regredientis pedes cruraque triplici lingua et ore delinxit.

ita Cuning. et ante utrumque Bochart. Hieroz. III. 2.' *Jani.*—29 *Cerberos* Cuning.—31 *Caudam, recedentis* unus Bersmanni, et Dess. 1. *Caudam recedenti, et trilinguo* var. lect. ap. Jones.

NOTÆ

sanciendam, seu ad bellum movendum, paratus et accommodatus. Diodor. cit. loco: 'Quidam duplicem ei formam attributam volunt, quoniam ebrietas et iracundos efficiat et hilares.' Medium belli pacisque 'communem' interpretatus sum, ex eo loco Ovid. Met. XIII. 397. 'Litera communis mediis pueroque viroque Inscripta est foliis.'

29 *Te vidit insons Cerberus*] Cum ad Inferos denique descendisti, Semelen matrem, vel, ut alii narrant, Ariadnen conjugem inde reducturus, nedum tibi nocuerit Cerberus, immo tuum numen reveritus est, cauda leniter mota blandiens, tibias etiam et pedes lambens. De Cerbero plura ad Od. XIII. hujus libri, sub finem.

Aureo Cornu decorum] Cornua tribuuntur Baccho, quod immoderate bibentes quemlibet obvium ferire soleant. Unde et tauro similem faciunt, quod, perinde ut ille, bibaces sint iracundi et petulci: teste Athenæo lib. I. Non ita videtur ad rem quod ex eodem Athenæo afferunt quidam, cornua pro poculis fuisse olim: nec quod, ex Diodoro, lib. IV. primus ille terram junctis bobus exercuerit: multo minus quod idem alibi ait, cornutum dici Bacchum, ob acumen in excogitandis rebus ad vitam utilibus.

Ceterum Sacros Moysis Libros haud Ethnicis Auctoribus incognitos fuisse, alibi quidem annotavimus: inde vero pleraque veri Dei miracula expiscatos imitatosque fabulatores falsis numinibus et heroibus suis affinxisse, sciolus quisque vix ignorat. At cum id abunde probet et ostendat vel una hæc Ode, non est leviter prætermittenda, quin rem penitus excutiamus, atque paulo otiosius inspiciamus et perscrutemur. Enimvero quanta et quot attribuuntur Baccho, quæ vel Noachi sunt, vel ipsius Moysis? Singula perstringamus: quorum plurima tamen alii non absurde jam protulerunt, occuparuntque. Bacchus inventor vini, vitesque plantare docuisse jactatur. Diodor. Sicul. V. 1. Atqui hoc longe verius Noacho vindicatur, Genes. IX. 20. ubi et inebriatus ille et nudatus in tabernaculo suo, nec non majori filio ludibrio habitus refertur: quæ ad Bacchum transtulere fere omnia.

Bacchus in sylvis et rupibus Satyris et Musis documenta varia tradidit. Noachus post Diluvium, devastata ac in solitudinem redacta terra, de cultu Dei præcepta hominibus sedulo inculcavit.

Bacchus amnes et mare flexit: Noachus aquarum eluvionem arca evasit, superavitque.

Bacchus Gigantes Jovi bellum moventes expugnavit. Noë Chamo filio impie se colendum Numinis instar

NOTÆ

exhibenti, posterisque ejus idololatris vel atheis, fortiter repugnavit.

Bacchus pacis bellique medius et arbiter extitit: Noë sequester et conciliator Deum inter et homines audire meruit: 'Non erunt ultra aquæ Diluvii, ad delendum universam carnem.' Item: 'Ponam arcum meum in nubibus, eritque signum fœderis inter me et inter terram.' Genes. IX. 11. et 13.

Quod si Moysen, Josuen, et quæ ad eos pertinent, conferamus cum iis quæ Baccho assignat Horatius, eadem prope esse agnoscemus. Moyses in monte Sina acceptas Dei leges populo Hebræo perfert. Bacchus in rupibus Satyros et Nymphas docet.

Bacchi 'thyrsus' quid aliud, quam 'virga' Moysis? Per hanc patrata certe prodigia, per illum similiter facta mentiti sunt. 'Vini fontem,' 'lactis rivos,' 'mel stillans,' quis non intelligat ficta, vel ex promissa Hebræis terra lacte et melle mananti, vel ex erutis e silice per Moysen aquis? Virga Moysis in serpentem versa, et sine damno apprehensa, serpens item æneus in deserto jussu Moysis erectus, Exod. IV. &c. nonne locum dederunt 'viperis' et anguibus Baccharum 'crines' implicandi 'sine fraude' quidem et 'coërcendi?' Jam domita Baccho 'flumina' ipsumque 'mare' vel lippientibus ostendunt Jordanis marisque Rubri sicco vestigio transitum, ducibus Moyse et Josuë. 'Disjecta' vero 'Penthei tecta,' 'Lycurgique' fatale 'exitium,' adumbrant satis clare urbes deletas, Reges victos gentesque fractas ab Israëlitis, Deo suffragante et opitulante. Denique Gigantes et potentes a sæculo viri famosi, Genes. cap. VI. et monstra filiorum Enaci de genere giganteo, Num. XIII. 34. necnon Turris Babel, Genes. cap. XI. gigantomachiam, cœlique per arduum oppugnationem fabulosam peperere.

Cornutum vero Bacchum dixere, juxta id quod Exodi XXXIV. 29. et seq. legitur, de cornuta Moysis facie, seu duplici luminis radio conspicua, ex consortio sermonis Domini, quam Israëlitæ quidem non sine metu ac stupore animadverterunt.

Adde, si lubet, Bacchi descensum ad Inferos, ac reditum incolumem, imaginem videri genuinam Moysis in monte nebuloso dies quadraginta commorantis, quem omnium opinione mortuum cum rursus viderunt Israëlitæ, velut ab Inferis reducem ac redivivum exceperunt.

ODE XX.

AD MÆCENATEM.

Horatius in cycnum versus universum orbem volatu lustrat.

‘Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu
Faxit: Cur? volito vivu’ per ora virum.’
Epitaphium Ennii ap. Cic. Tusc. I. 15.

(Circa hujus Carminis argumentum se ipsum quodammodo superasse Harduinus hic videtur. ‘Prosopopœia, inquit, hæc est Christi triumphantis et Judæos alloquentis statim ac resurrexit.’ Nolumus hæreseos crimen impingere ex Prosopopœias appellatione, multo minus refutare mirificam sententiam; sed paucula modo decerpere de interpretatione. ‘Biformis’ hic vocatur Christus, ‘quia simul in forma Dei et in forma servi.’ Ad vs. 9. ‘Allegoriæ, inquit, pars altera sequitur, quæ Fratres Prædicatores sancti Dominici alumnos egregie commendat. Vaticinatur enim Christus, se illis præconibus Evangelii sui ... per complures orbis provincias volaturum’—‘alitem album’ interpretatur candida veste indutum.—Quæ ‘residunt pelles cruribus asperæ,’ ocreas intelligit, quibus equitans Dominicanus crura tegit.’—Ohe! jam satis est: qui valido stomacho est, potest librum adire. Clauditur annotatio ad hanc Oden ita: ‘Aut nihil in ullo ænigmate video’ (quis hoc suspicetur de viro, qui tot nummorum ænigmata solvit, viditque quod nusquam erat?) ‘aut indubitata hæc nostra interpretatio debet videri ingeniosissimæ, ut nunc quidem arbitror, omnium Odarum Pseudo-Horatii. Quam si quis contendat annis haud paucis scriptam fuisse post alias plurimas, neque horum collectionem Carminum lucem aspexisse ante annum circiter 1250. haud gravate assentiar.’ *Gesn.*)

NON usitata nec tenui ferar

Nec solita nec levi per aëra fluentem ala vehar ego Poëta duplici forma pollens.

Ode decima tertia Libri tertii in Ed. Sanad. *Nec usitata* quidam codd. *nec tenui* omnes fere codd. ita certe Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. et edd. vett. sed ex Bentleii Regin. et Petrens. Bentl. Cuning. Sanad. Sivr. Jani, Bipont.

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

1 *Non usitata, &c.*] Scaliger Poët. lib. VI. Oden hanc ait ‘magni spiritus, et tanto dignam ingenio.’ Se suosque versus immortales futuros præsagit Horatius, atque suo nomine et fama implendum orbem totum gloriatur. Quo si quis offendatur, summis quibusque Poëtis magna de se, nec omnino sine causa, jactare solitis succenseat necesse est. Paulo certe audacius canebat et vaticinabatur Ovid. Met. XV. 871. ‘Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignis, Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.’

Nec tenui ferar Penna] Non tenui aut fragili volatu, qui dissolvatur, et

Penna biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque major
Urbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,

Nequaquam in terris manebo diutius: invidiaque superior deseram civitates. Ego proles majorum inopum, ego quem appellas, carissime, o Mæcenas, haud moriar:

Mitsch. Wetzel. et Kidd. edidere *non tenui.*—2 Alt. 2. Lips. 1. a m. sec. et Harl. 2. *per liquidum aëra.*—3 Plures codd. Torrentii, unus Bersmanni, Dess. 2. Brod. Harl. 1. et Bentleii Græv. Regin. Magdal. Galens. et Bodl. *in terra.* 'Sed vulgatum magis poëticum.' *Jani.* *in terras* edd. vett. ap. Gesner.—5 *Urbem* Alt. 2. 'Locus hic doctissimos exercuit Interpretes, et summos vexavit criticos. Bentleius torquet se mirum in modum, neque se satis expedit. Certe ab Horatii manu sic profectum esse, ut vulgo legitur, nemo sanus crediderit. Quid enim? Nonne Latinis auribus insolitum: *quem vocas sanguis pauperum parentum?* et cur inepta illarum vocum, *Non ego* geminatio fiat, ratio nulla videtur. Age! sagaci conjectura tentemus locum. Lego: *Non ego, p. Sanguen p. nobile quem vocas, &c.* Vide Hor. I. Epist. 20. 10. *Sanguen* antiquo more genere neutro dixit Poëta, ut Lucret. I. 837. Vid. Gifan. Ind.' *Jerer ad Lucan.* I. 331. Josephus Fowke Calcuttensis *vocas* interpretatur 'revocas,' sc. e cœlo, ab æthere, probantibus VV. DD. Sam. Johnson. et Wakef. Vid. Francis. ed. ult. Lond. 1807. *quam vocas* Mentel. *quem vocas Dilecte*, Acr. Comment. Cruq. Lamb. Asc. Marcil. Cruq. Heins. Dacer. Cun. Bentl. et Kidd. 'Et quis non natura feratur ad jungenda *dilecte M.* — *non ego quem* (h. nequaquam) *vocans*, sequi me poscens, emend. Cl. Sivr. Mæcenatem idem, quod supra XVII. 10. Horatius, sacramentum dixisse; quo enm h. l. solvat Poëta. *quem vocant* (obtrectatores ap. sanguinem p. p.) conj. Bentl. et recep. San. *quem notant*, h. vituperant, conj. Klotzii Lectt. Venus. p. 277. Non opus his omnibus.' *Jani.* 'Locus difficillimus, in quo non me expedio. Si Nodelli conj. quam Schradero probavit, *non ego, quem fores*, codicis unius consensu confirmetur, textus, meo saltem judicio,

NOTÆ

brevi cadat, famamque meam perire sinat. Ovid. Met. XV. 875. 'Parte tamen meliore mei super alta perennis Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.'

2 *Penna*] Alæ naturam commune quidpiam cum Deo habere, asserit Plato in Phædro.

Biformis] Lyricus Vates atque Satyricus, inquiunt plerique. At videntur alii sapere plusculum, sic interpretantes; paulo ante homo, jam vero cycnus: bina forma præditus, humana et cycnea.

4 *Invidiaque major, &c.*] Plutarch. de invidia et odio, ut Sol, inquit, supra verticem extans aut umbram adimit, aut certe parvam facit; ita summa felicitas comprimit invidiam, quasi supra caput ejus consistens.

5 *Pauperum Sanguis parentum*] Obscuro loco natus, avo nempe liberto, patre libertino.

6 *Quem vocas, Dilecte*] Sic interpunge sedulo: id est, quem tibi dilectum vocas, pro tua in me animi propensione, o Mæcenas, qua me ignobilem et humilem prosequeris, exornas, beas. Mæcenatis in Horatium morte sublatum næniola erat: 'Lu-

Dilecte Mæcenas, obibo;
Nec Stygia cohibebor unda.
Jam jam residunt cruribus asperæ
Pelles; et album mutor in alitem
Superna; nascunturque leves
Per digitos humerosque plumæ:
Jam Dædaleo ocyor Icaro

nec Stygia palude coërcebor. En modo tibiis increscunt pelles scabræ; atque in avem candidam transformor secundum superiores partes; et plumæ tenues exoriuntur in brachiis et scapulis. Nunc ad littus Bospori frementis, et Libycas Syrtes,

melius procedit.' *Kidd.*—9 *Jam jam resident* codd. Bersmanni.—11 '*Superne* omnes Lamb. Cruq. Torr. et Pulm. Mentel. Lipss. Altt. alii; item vett. editt. Fabr. Bentl. et Sivr. Sed cum nolo monere, ultimam in *superne* plane contra aureæ ætatis poëtarum consuetudinem corripi (licet antiquior usus in eo liberior fuerit; ut Lucret. VI. 543. 596.); tum *Superne* prorsus humile et prosaicum est. Multo aptius et doctius (etiam ex eleganti Græcismo) *superna* Muret. ex libb. antt. Bentleii Zulich. Heins. Fab. Rutg. Steph. Dacer. Cun. et San.' *Jani.* *Superne* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii multi, cum edd. Bond. Delph. Baxt. Gesner. Wetzel. Comb. et Kidd. *Superna* Schrevel. Jani, Bipont. Mitsch. et Wakef.—13 Quidam libri vett. teste Lamb. *ociorque;* unde quosdam conjecisse dicit, *Dædaleoque ocyor;* Bentleii Leid. item Mentel. Lips. 1. et Dess. 1. *notior* vel *nocior;* Bentl. conj. *tutior;* et sic Sanad. Sivr. et Wakef. *lætior*, sive *cautior* conj. Withof. *ornatior* conj. ap. Jones. 'Offensi sunt VV. DD. cum hiatu *Dædaleo ocyor;* cujus tamen exempla satis multa in Horatio et Virgilio: tum quia mali ominis sit exemplum Icari, il-

NOTÆ

gens te, mea vita, nec smaragdos, Beryllos neque, Flacce, pernitentes, Nec mi candida margarita quæro,' &c.

8 *Nec Stygia cohibebor unda*] Id est, non moriar, nec proinde in Inferis detinebor aut coërcebor. Ovid. Met. XV. 877. 'Quaque patet domitis Romana potentia terris, Ore legar populi; perque omnia sæcula fama, Si quid habent veri vatum præsagia, vivam.' Vide supra, Od. XIV. 8. De 'Styge' dixi I. Od. 34. 10.

9 *Jam jam residunt cruribus, &c.*] Sentio me transformari in cycnum: jamque meis tibiis humana carne et cute spoliatis succrescunt pelles asperæ, quales sunt in cruribus cycnorum.

10 *Album mutor in alitem*] Ex Pythagoræ sententia loquitur Horatius. Aiebat ille Poëtarum animas transire in canoras aves: ac vicissim lusciniarum et cycnorum animas Poëtis immitti. Porro cycnos ut et Poëtas in tutela esse Apollinis creditum est. Unde cycni appellantur boni Poëtæ, mali autem anseribus comparantur. Cic. Tusc. I. n. 73. 'Cycni non sine causa Apollini dicati sunt; sed quod ab eo divinationem habere videantur, qua providentes quid in morte boni sit, cum cantu et voluptate moriantur.' Virgil. Eclog. IX. 'Vare tuum nomen ... Cantantes sublime ferent ad sidera cycni.' Infra Noster de Pindaro, IV. Od. 2. 'Multa Dircæum levat aura cycnum.'

Visam gementis littora Bospori
Syrtesque Gætulas, canorus
Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, et qui dissimulat metum
Marsæ cohortis Dacus, et ultimi
Noscent Geloni; me peritus
Discet Iber, Rhodanique potor.

regionesque Boreales pergam, factus avis canens suaviter, velocior autem Icaro Dædali filio. Me Colchus, Dacusque Italum exercitum simulans non timere, atque extremi celebrabunt Geloni. Me cognoscet doctus Hispanus, et qui bibit aquas

---

ludque augurium celeritatis notione non tollatur.' *Jani.*—14 Brod. *dementis*, pro *gementis*. Vide III. Od. 4. 30. Sed est contra metrum.—17 *Colchis* Brod. *et qui d. m. M. cohortis* Dacer. et Sanad. de Parthis accipiunt, et distinguunt a Daco.—19 Bronkhus. ap. Cuning. emend. *me perustus;* var. lect. ap. Jones. *me petitus.*—20 *Yber, Hyber, Hiber* variantes ap. Jani. Etiam Bentl. ejusque assecla Kidd. *Hiber.* Sed vide Cellar. Orthogr. Lat. ed. Har-

NOTÆ

13 *Dædaleo ocyor Icaro*] Id est, non ego temere volatum tentabo, velut Icarus, neque pennas assumo fictitias et ascititias. De Icaro ejusque patre Dædalo, I. Od. 3. sub finem.

14 *Visam gementis littora Bospori, &c.*] Barbaris etiam populis et regionibus innotescam: meaque poësis ad remotissimas orbis partes celebris erit. De Bosporo, supra, Od. XIII. 14.

Gementis] Illic enim horrendum stridet ac fremit mare angusto coarctatum spatio, et ad comprimentes ripas fluctus alliduntur ac gemunt.

15 *Syrtesque Gætulas*] Ad Africæ littora. Vide I. Od. 22. 5. Gætulia regio Libyæ circa Syrtes: de qua I. Od. 23. 10.

Canorus Ales] Cycni more, canens dulciter. Sitne vero fabulosus iste cantus, disserui ad Juvenalem.

16 *Hyperboreosque campos*] Ad Polum Arcticum, ultimumque Septemtrionem; quasi ultra Boreæ flatus et originem. Vide I. Od. 22. ad penultimam strophen Not.

17 *Me Colchus*] Asiæ populus ad oram Euxini maris Orientalem. Ea regio vocatur hodie *Mengrelia.*

Qui dissimulat metum] Ista periphrasi videtur Horatius indicare Parthos, de quibus vide Not. I. Od. 19. 12. Quidam tamen referunt ad sequentem vocem, *Dacus.*

18 *Marsæ cohortis*] Vel per Synecdochen Marsos pro Italis ponit, vel potius illos præ ceteris nominat, quod in bello erant 'genus acre virum,' ut vocat Virgil. Georg. II. 167. Marsi Italiæ populi fuere, ubi nunc est pars Aprutii ulterioris, juxta lacum Fucinum: nomenque regiuncula conservat adhuc, Marsi Ducatus titulo insignita.

Dacus] Gens vicinam Danubio regionem incolens, Transylvani, Moldavi, &c.

19 *Geloni*] Scythiæ populi ad fluvium Boristhenem, a Gelono Herculis filio cognominati. De illis jam supra Od. IX. vs. penult. Intelligi possunt etiam Scythæ remotissimi, de quibus I. Od. 19. 10.

Absint inani funere næniæ,
Luctusque turpes et querimoniæ:
Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

Rhodani. Apage cantus lugubres inutilibus exequiis, fletusque indecoros, et querelas. Comprime ejulatus, et prætermitte vana tumuli ornamenta.

les. tom. I. p. 254.—21 *Absint inanes* conj. With. *neniæ* multi scribunt h. l. etiam Sanad. Sed scripturam *næniæ* major virorum doctorum pars vindicavit et prætulit. Vid. Cellar. Orthogr. Lat. ed. Harles. t. I. p. 297.—22 *Luctusque, turpes et qu.* Sivr. *L. turpes; et querimoniæ Compesce clamorem* Sanad.

NOTÆ

Peritus Iber] Hispaniæ populus ab Ibero seu Rege, seu fluvio dictus.

Peritus] Literarum studiosus, variaque instructus doctrina. Alii referunt ad navigandi peritiam.

20 *Rhodanique potor*] Lugdunenses Gallos innuit et designat, apud quos facundiæ certamen erat; cujus meminit Juvenalis Sat. I. 44. 'Palleat,' inquit, 'Ut Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram.' Rhodanus fluvius Galliæ præcipuus, apud Helvetios scaturiens, per lacum Lemanum tam rapide fluens, ut suas non coinquinet aut permisceat aquas: Genevam alluit: Galliam a Sabaudia, Delphinatum a Bressia discernit: ad Lugdunum excipit Ararim amnem, Isaram autem ad Valentiam et Vivarium: Occitaniam inter et Provinciam ad Avenionem perlabitur: inde vero non procul, Druentia fluvio auctus Arelatem adit. Demum ostiis quinque mare Mediterraneum ingreditur. Rhodani magnitudinem commendat M. Varro, nec inferiorem Istro prædicat, apud Gell. x. 7.

Absint inani funere næniæ, &c.] Funus velut inane, nænias, luctus, et querimonias ut turpes viris, denique sepulcri honores tanquam supervacuos respuit, quippe vivens immortalisque futurus: quibus expressit Ennii Epitaphium ita de se ominati: 'Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu Faxit. Cur? Volito vivu' per ora virum.'

Næniæ] De his supra Od. I. ad finem.

23 *Sepulcri Mitte supervacuos honores*] Plane loquitur ex mente ipsius Mæcenatis, cujus hæc apud Senec. Epist. 92. refertur sententia: 'Nec tumulum curo. Sepelit natura relictos.'

EXCURSUS

AD CARMINUM LIB. II.

EXCURSUS I.

AD OD. XII.

DE LICYMNIA.

MAGNA sunt et atrocia bella gesta inter Horatii Intpp. de hac Licymnia; quæ causa licet parum profecto momenti habeat, tamen opus est recte de illa judicare posse adolescentem. Qua eadem de re, quod non solemus alias, varietates librorum in nomine puellæ accuratius percensuimus. Acerrime enim contendit Dacer. (post T. Fabrum, Epist. II. 54.) scribendum esse *Liciniam;* nam cum pro *Licinius* et *Licinia* etiam *Licinnius* et *Licinnia* scripserint, hoc Horatio veniam dedisse producendæ syllabæ *ci.* Sed cum soli seriores scriptores Græci, ut Dio, *Λικίννιον* dicant, illi ex Augusteo sæculo, vel ante illud, ut Polybius, Dionysius Halic. semper *Λικίνιον*, nec nominum Latinorum Græci arbitri potius esse possint, quam Romani; facile refutatur Dacerii lectio.

Sed gravior etiam lis est de ipsa Licymnia. Plurimi fuerunt viri docti, qui significari putarent Terentiam, Mæcenatis uxorem. In his sunt Lambin. Cruq. Marcil. Mancinell. T. Faber, Bentleius, Dacer. Gesner. et nuper J. F. Schmid. et Sivrius, viri clarissimi. Et jam olim fuisse, qui id suspicarentur, intelligitur ex Acrone ad vs. 13. 'Licymnia aut uxor Mæcenatis, aut ipsius Horatii amica.' Et clarius etiam idem Acron ad I. Sat. 2. 64. '*Villius in Fausta*] Semper incerta nomina pro incertis, ut alibi: 'Me dulcis dominæ Musa Licymniæ' pro 'Terentiæ:' et: 'Malthinus tunicis demissis ambulat,' pro 'Mæcenas:' et hic: 'Villius in Fausta,' pro, 'Annius in Fausta:' eodem numero syllabarum commutationem nominum fecit.' Hic, nisi me omnia fallunt, primarius fundus est illius virorum doctorum sententiæ. Hæc ratio etiam, cur Dacer. tam pertinaciter *Liciniam* legi velit, putans, Terentiam illam, quia frater Licinius Varro Muræna audierit, et ipsam Liciniam dictam fuisse. Sed non videt, quam id parum firmum sit, ac, etiamsi auctoritate confirmaretur, quam parum tunc dici posset nomen fictum pro vero posuisse Horatius.

Jam, ut ad rem veniamus, ipsorum, quos diximus, virorum doctorum quibusdam in mentem venit gravis de Terentia dubitatio. Eam enim constat formosissimam quidem, sed et morosam admodum elatamque fuisse; continuas inter ipsam et maritum fuisse lites; sæpe eam ab hoc repudiatam, sed, cum

desiderium absentis ferre non posset, semper domum reductam esse. Unde Mæcenatem ait Seneca de Provid. c. III. 'Amoribus anxium morosæ uxoris quotidiana repudia deflevisse,' tum Epist. CXIV. 'Millies uxorem duxisse, quam unam habuerit.' Qua re commoti viri docti sumere coguntur, vel desponsam eam Mæcenati eo tempore fuisse, vel nuper nuptam, vel post divortium reductam. Itaque, cum soliti essent poëtæ, pro veris nominibus ficta æquali syllabarum numero et quantitate substituere, ut Lesbiam pro Clodia, Perillam pro Metella, Cynthiam pro Hostia; tum pro Terentiæ nomine ab Horatio Licymniam positam esse, cum hoc Carmen in vulgus ederet.

Argumenta, quibus hæc opinio confirmari soleat, hæc fere sunt. Primum, quod vs. 13. dicatur 'domina;' sed ad id non opus est respondere. Deinde, quod versus 17—20. non cadere possint in libertinam (qualis tamen fuerit Licymnia necesse sit, si pro Horatii amica habeatur); nam in sacris solennibus non nisi ingenuas virgines et matronas saltasse: quem in finem Bentl. laudat Horat. A. P. 232. IV. Od. 6. 31. Omnino ex his agnoscamus, quod facile per se intelligitur, a religiosioribus ac solennioribus saltationibus, in Urbe inprimis, exclusas fuisse libertinas; sed quid tandem cogat nos credere, iis omni omnino festa talium dierum lætitia, etiam minus sacra, quæ et in Urbe, et ruri, ac in nemoribus ageretur, carendum fuisse? Hoc nobis nemo obtrudet. Accedit, quod ex Augusti historia constat, libertos multos magna apud illum gratia valuisse, atque adeo provinciarum procuratores ab eo esse factos. Talis hominis filiam aut sororem quis ausus fuerit ab ejusmodi solennibus removere? Denique urgent inprimis hoc, quod a vs. 21. aperte ipsius Mæcenatis amica intelligenda sit. Sed nolo repetere jam dicta in Obss.

Verum etiam ostendere volebamus, quam parum sibi constare posset universa descriptio Carminis, si de Terentia acciperetur. 'Non possum res heroicas et grandes canere. Victorias Augusti tibi, Mæcenas, relinquo celebrandas. Ego tantum celebrare possum uxorem s. amicam tuam.' Quid minus aptum cogitari possit tali sensuum nexu? Et nonne profitetur Horatius universa Carminis conversione, se amare Licymniam? Nonne id docent teneri ac molles modi, quibus eam cecinit? Quis tam acutus est, qui amatorem a Poëta discernere possit? Profecto, si quid ego video, Poëta parum prudens erat parumque urbanus, qui ad Mæcenatem, amore Terentiæ flagrantem, hoc modo scriberet. Denique illud festivum prope sit et subridere nos cogat, quod (si sequamur illam opinionem) Horatius res magnas, quas ipsum canere vetet Terentiæ pulchritudo, eas Mæcenatem amatorem celebrare jubeat, vs. 9.

EXCURSUS II.

AD OD. XVII. Vs. 17. Sqq.

Cum magnam vim in res humanas sideribus, præcipue iis, quæ in zodiaco sunt, et planetis, tribueret veterum superstitio; tum omnia fata hominis, ac tempus mortis ejus, putabat constitui ac definiri inprimis eo sidere, quod eo momento, quo quisque nasceretur, surgeret sive emergeret; tum etiam eo, quod isti primario astro vel proximum ac vicinum esset ('conjunctionem' vocabant), vel distaret ab eo sexta, quarta, tertia cœli parte (unde 'triangula' et 'quadrata' dicta), vel denique 'diametrum' illi seu e regione oppositum esset. In planetis etiam multum valebat, in quo zodiaci signo tum versarentur. Nam singulo suum signum attributum erat, in quo constitutus maximam vim haberet, ut Veneri Libra, Saturno Capricornus, Marti Scorpius, &c. quæ dicebatur 'domus' planetæ. His omnibus junctis et inter se comparatis efficiebatur 'genesis,' hora, genitura, sidus natalitium; ejusque observatio et comparatio, a mathematicis, seu genethliacis, instituta, 'horoscopus,' horæ notatio et inspectio, dicebatur.

Jam cum prospera et salutaria essent alia (ἀγαθοποιοὶ ἀστέρες), ut Taurus, Libra, et ex planetis Jupiter, Venus, Luna, alia noxia et infesta (κακοποιοὶ ἀστέρες), ut Scorpius, Capricornus, Saturnus, Mars; tum horum vis pestilens frangi et mitigari credebatur conjunctione vel oppositione salutarium; ut, quæ ab illis mala seu pericula immitterentur, ex iis eriperet felicemque exitum daret horum beneficentia. Quo fiebat, ut e conjunctione seu oppositione noxiorum et salutarium siderum, et utrorumque vi utrimque temperata, felicissima sæpe genesis exire putaretur; quale de Augusti horoscopo, qui sub Capricorno natus esset, constat e Sueton. Oct. 94. Cf. super omni hac re Cic. de Divin. II. 89. Juvenal. VI. 552. sqq. et, qui inprimis fuse omnia persequitur, Manil. III. 160. sqq. IV. 122. sqq. 294. sqq.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER III.

ODE I.

Horatius, Stoicæ philosophiæ sacris initiatus, humana negotia atque studia ludibrio habet, et ut vulgi deliramenta ingenti animo spernit, parvo rure et continentia sua beatus. (Primam hujus Carminis strophen prologum Carminum Sæcularium facit Sanadonus, ingeniose magis, quam probabiliter. Est hæc potius præfatio libri tertii constanti ætate scripti ab Horatio, cujus non modo prima Carmina sunt severa et religionis plena, sed reliqua etiam nihil habent, quod non virginibus puerisque commendari debeat: ipsi autem primæ Odæ vel maxime hoc exordium convenit: quod dicit, 'non prius audita,' negat extare Latina Carmina lyrica ejus argumenti, ut IV. Od. 9. 2. *Gesn.*) (Non hominibus corruptis et veræ sapientiæ expertibus scribo Carmina, sed pueris et puellis castis. Reges potentes imperio Jovis potentissimi sunt subjecti: hominibus agri amplitudine, nobilitate generis, moribus, gloria, et gratia inter se discrepantibus eadem moriendi necessitas est. Ergo qui mortis metu terretur, eum nec dapes lautissimæ nec soni musices tranquillum reddunt. Illa animi tranquillitas non abest ab hominibus tenuis sortis et vitæ rusticæ. Qui enim paucis est contentus, is nec timet maris tempestatem, nec grandinem, nec agri sterilitatem. Villæ magnifice exstructæ non liberant a mortis metu, qui semper et ubique animum impotentem urget. Quod si nec ædificia magnifica, nec vestes purpureæ, nec vina optima, nec unguenta Persica morbo animi medeantur, ego meo agello in Sabinis contentus divitias non sectabor. *Zeun.*)

ODI profanum vulgus, et arceo:

Imperitum vulgus aversor atque amoveo. Obsecundate ore: Musarum ego antis-

Quatuor primi versus Odes hujus primam partem Carminis Sæcularis, sive Odes vigesimæ Libri quarti, constituunt in Ed. Sanad. Vide Argum. Epigraphe in Ascens. Locher. et Venett. *De hominum variis curis, variaque fortuna, et æqua morte;* in aliis, *Ad indoctos;* item, *Ad chorum virginum et puero-*

Favete linguis; carmina non prius

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 9.

1 *Odi profanum*] Quod Persius sub finem Satiræ primæ, hoc Odes hujus initio præstat Horatius. Nimirum quibus scribat, et quos lectores velit, uterque imperiose statuit. Est igitur prima strophe velut proœmium gravissimi Carminis gravissime quidem tractati, documenta pleraque ad mores pertinentia continentis. Certe in hujus et sequentis libri Carminibus potissimum enitescit illa, quam laudat Petronius: 'Horatii curiosa felicitas.' Audiatur hic Scaliger hypercritic. Tertii libri Ode prima 'magnifico dicendi genere structa est:' et postea: 'sequuntur Carmina plena sapientiæ, numerosa, ardua.' Secunda Ode pariter altiloqua: 'tertia gravissima: quarta nec Pindaro cedit, ac ne quinta quidem. Quin sexta quoque altissime sonat,' &c. Hæc ille.

Profanum vulgus] Orpheus: Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις. *Loquar quibus fas est, at fores occludite profanis.* Arcet vulgus indoctum et rude utpote Musarum sacris haud initiatum. Solennis erat sacrorum formula, quam habet Virgil. Æneid. VI. 258. 'Procul, o procul este, profani.' Callimach. ἑκὰς, ἑκὰς, ὅστις ἀλιτρός. In Petronii Satyrico, Eumolpus ita præcipit: 'Effugiendum est ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate: et sumendæ voces a plebe summotæ, ut fiat, odi profanum vulgus et arceo:' quibus verbis explicari, quid voluerit Horatius per 'vulgus profanum,' bene monet Cruq. A. Gell. ad finem lib. ult. sic ait: 'Commentariis his legendis dabo legem, ut ne ea attingat, neve adeat profestum et profanum vulgus a ludo musico diversum.' Apud Macrob. in Somn. Scip. I. 2. Philosophia ex fabulis quædam abs se abdicat, ac 'velut profana ab ipso vestibulo sacræ disputationis excludit.'

2 *Favete linguis*] Vox in sacris olim usitata, qua silentium imperabatur. Et certe nihil est, quo reverentiam numinis aptius aut amplius liceat protestari, quam profunda illa taciturnitate atque attentione animi ad divina quasi stupentis. Huc facit Psalm. LXIV. 1. Interpretatio sancti Hieronymi ex Hebræo: 'Tibi silentium laus Deus in Sion.' Aristophanes: 'Linguis faveat omnis populus ore clauso: ædes enim ingressus est Musarum cœtus.' Seneca de Vita Beata, cap. 27. 'Hoc verbum, 'favete linguis,' non ut plerique existimant, a favore trahitur; sed imperatur silentium, ut rite peragi sacrum possit, nulla voce mala obstrepente.' Quæ postrema verba favent iis, qui interpretantur: bene precamini; cavete ne quicquam loquamini infaustum et mali ominis. Cic. de Divin. I. n. 102. 'Non solum Deorum voces Pythagoræi observaverunt, sed etiam hominum, quæ vocant omina. Quæ majores nostri, quia valere censebant, idcirco omnibus rebus agendis, quod bonum, faustum, fortunatumque sit, præfabantur: rebusque divinis, quæ publice fierent, ut faverent linguis imperabatur.' Festus: 'Faventia bonam ominationem habet: nam præcones clamantes populum sacrificiis favere jubebant. 'Favere' est 'bona fari.''

Carmina non prius Audita] Nova, Lyrica scilicet, a nemine Latinorum hactenus, saltem exacte, facta. In hujus libri ultima Ode pariter gloriatur: 'Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxisse modos.'

Audita Musarum sacerdos
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Jovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.

tes inauditos antea versus cano puellis ac juvenibus. Reges metuendi suos in populos. ipsos autem in Reges potestatem habet Jupiter, victis gigantibus inclytus, omnia

rum.—5 Hic incipit Ode decima quarta quinti Libri in Ed. Sanad.—6 Deest verbum *est* in uno Bersm. et Dess. 1. *est Jovi* unus Fabr. et unus Bersm. improbante Jani.—7 Cuning. *triumpho, et Cuncta, &c.*—9 '*Esto* (h. e. conceda-

NOTÆ

Musarum sacerdos] Bonus omnis Poëta Musarum et Apollinis antistes et sacerdos audit. Virgil. Æneid. VI. 645. de Orpheo: 'Nec non Threicius longa cum veste sacerdos.' Ovid. Amor. III. 8. 23. 'Ille ego Musarum purus Phœbique sacerdos.' Tibull. II. 5. 1. 'Phœbe, fave, novus ingreditur tua templa sacerdos. Huc age cum cithara carminibusque veni.'

4 *Virginibus puerisque canto*] Velut castis et docilibus, proindeque idoneis tum ad sacra tum ad præcepta morum capessenda. Sic et in Carmine Sæculari ait a Sibyllis moneri 'virgines lectas puerosque castos Dis ... Dicere carmen.' Et I. Od. 21. 'Dianam teneræ dicite virgines, Intonsum pueri dicite Cynthium.'

5 *Regum timendorum, &c.*] Docet inprimis in quo non sit felicitas statuenda: et quam aberrent qui suprema potestate gaudentem censeant beatum, quod ab aliis timeatur, nullum vero timeat. Enimvero mortalium nemo quantumvis potens ejusmodi est; cum supra se Deos habeat æqui et iniqui vindices, et Regum perinde, ut hi populorum, cervicibus incubantes. Plaut. Casin. II. 5. 26. 'Quasi tu nescias repente ut emoriantur humani Joves,' id est, Reges et Principes.

In proprios greges] Sunt Reges quasi pastores populorum. Psalm. LXXVI. 20. 'Deduxisti sicut oves populum tuum in manu Moysis et Aaron.' Et Psalm. LXXVII. 53. 'Abstulit sicut oves populum suum, et perduxit eos tanquam gregem.'

6 *Reges in ipsos imperium est Jovis*] Sueton. Jul. Cæs. cap. 6. 'Est in genere et sanctitas Regum, qui plurimum inter homines pollent, et cærimonia Deorum, quorum ipsi in potestate sunt Reges.'

7 *Clari Giganteo triumpho*] Apparuit satis quantum Dii hominibus prævaleant, cum Gigantes immani robore superbientes Jupiter debellavit. Vide II. Od. 12. 19. et Od. IV. hujus libri.

8 *Cuncta supercilio moventis*] Orbem universum nutu unico quatientis. Virgil. Æneid. IX. 106. 'Annuit, et totum nutu tremefecit Olympum.' Egregia divinæ Majestatis declaratio; ex Homeri Iliad. A. ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων, *superciliis annuit Saturnides*, id est, Jupiter: hinc et concussis comis cœlum concussisse ibidem dicitur. Quibus e versibus Phidias aie-

Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
Descendat in Campum petitor;
Moribus hic meliorque fama
Contendat; illi turba clientium
Sit major: Æqua lege Necessitas
Sortitur insignes et imos;
Omne capax movet urna nomen.

nutu concutiens. Fit ut alius alio spatiosius disponat arbores scrobibus. Ille candidatus in campum Martium nobilior veniat: iste virtutibus et existimatione potior concertet. Huic adsit amplior clientium numerus: at pari jure magnos et parvos obtinet mors: quodlibet nomen urna complectitur et versat. Cui supra sceleratum

mus) *ut* conj. Bentl. nam vulgare *Est ut* frigere, et apud Schol. Cruq. esse: '*Est* pro sit' ubi legendum esse appareat: '*Esto* pro sit.' Assentit Bentleio With. laudans I. Serm. 6. 19. Stat. Theb. VII. 158. Sed bene habet *Est ut;* ap. Schol. Cr. lege, '*Est* pro fit.'' *Jani.*—10 *Arbusta sylvis* Lips. 4.—11 *Descendit in Campum* Harl. 4. *petitor Moribus: hic melior fama* Locher.—12 *Con-*

NOTÆ

bat Jovis se Olympii simulacrum mira arte effinxisse. Plin. XI. 37. ita scribit: 'Superciliis negamus, annuimus. Hæc maxime fastum indicant.' Ibid. 'Frons severitatis index, ut et clementiæ.' Ammianus Marcell. 'Supercilia velut cornua erigi,' dixit. Vide Cœl. Rhodig. III. 27.

9 *Est ut viro vir, &c.*] Nec eos esse felices putaris, qui ingentibus prædiis, Magistratibus, Palatiis fruuntur. Nam sint quidem alii opulentiores aliis, nobiliores, potentiores, fama celebriores: at nemini propterea mors parcit; omnes æquat, et pariter aufert. Quæ sententia variis est locis apud Horatium, varia ubique dictione expolita. I. Od. 1. &c.

Latius ordinet Arbusta sulcis] Vineta vel arbusta plantet agro ampliori spatiosiora.

10 *Hic generosior Descendat, &c.*] Ille claritate generis fretus ambiat magistratum, proindeque veniat in Campum Martium, quo ad ferenda suffragia Populus Romanus conveniebat.

Descendat] Erat campus ille inferior urbe collibus inædificata. Adde quod in edito colle spectandum se populo præbebat candidatus, antequam in Campum descenderet. Vide Alex. ab Alex. IV. 3. ubi fuse de comitiis, et de ratione creandorum apud Romanos magistratuum.

12 *Moribus hic meliorque fama Contendat*] Alius accedat minus forte domi nobilis, sed virtutum gloria conspicuus; et de eodem honore et magistratu capessendo adversus alterum contendat.

13 *Illi turba clientium Sit major*] Alius potentiam ostentet numerosa clientium turba stipatus, ut ad munera publica evehatur.

14 *Æqua lege Necessitas, &c.*] Numinis voluntas, æternum decretum, fatum, sine delectu summos æque ac infimos complectitur, movet, amovet, absumit. Bene apud Suidam: 'Lex quidem similis est Tyrannidi: terrore enim et vi cuncta perficit.'

16 *Omne capax movet urna nomen*] Omnium perinde mortalium nomina

Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem;
Non avium citharæque cantus
Somnum reducent: somnus agrestium

caput strictus gladius impendet, gustum suavem haud comparabunt epulæ Siculæ; nec soporem revocabit volucrum aut lyræ modulatio. Quietus sopor haud aspernatur

tendit Harl. 4.—17 *Districtus* Mentel. Alt. Lipss. 2. 3. Pulm. Gemblac. 2. Beller. et Diesth. Harl. 3. 5. aliique multi; item sic Venett. Asc. Locher. Basill. Fabr. Cruq. Torrent. Baxt. San. Jon. Delph. Bond. Schrevel. Wakef. al. 'Et est fere lectio vulg. Sed præstat, ut exquisitius et aptius, *destrictus* (strictus de vagina), uti est in Pulm. Hunn. et Gemblac. 1. Franeq. Dess. Lipss. 1. 4. Helmst. duobus Bersm. et in pluribus aliis haud dubie, non animadversum editoribus.' *Jani.* Sic et Heins. Bentl. Cun. Jani, Mitsch. Bipont. et Wetzel.—19 '*Dulcem elaborarunt* quid. Lambini aliique codd. Haud dubie, quod librarius putaret, ad Damoclem omnia pertinere. Unde sic vulgo editt. sæc. XVI. ante Lamb.' *Jani.* Sed *elaborabunt* quatuor Lamb. omnes Cruq. Pulm. Torr. Bentl. et Jani: item Harl. 1. 2. 4. 6. et editt. priscæ, Venett. Asc. Locher. &c. et post Lambin. vulgata hæc lectio. *elaborarint* Cuning. *elaborabunt soporem* var. lect. ap. Jani.—21 Quidam codd. ap. Lamb. *reducet;* Muret. *reducat;* var. lect. ap. Cuning. *reducunt;* unde ille emend. *reducant.*

NOTÆ

fatalis urna continet, donec suo quæque tempore educantur. Atque ita cuncti serius ocyus ultimæ necessitati mancipantur et traduntur. Vide II. Od. 3.

17 *Districtus ensis cui super, &c.*] Quod si legitima dominatio non reddit fortunatum, ut initio asseruit, multo minus tyrannica et per scelus occupata. Nam, ex Tullio mox citando, 'Cui semper aliquis terror impendeat, nihil ei beatum:' is nec epularum nec somni dulcedinem experitur. Quod sane Damocles impius ille Dionysii Syracusarum Tyranni assentator intellexit, vel ab ipso Tyranno edoctus. Cum enim regiam experiri fortunam ab eo petiisset, aureo lecto, strato pulcherrimo, textili stragulo, magnificis operibus picto collocatus est. Aderant unguenta et coronæ: odores incendebantur: mensæ conquisitissimis epulis exstruebantur: ad mensam eximia forma delecti ministrabant pueri. Jamque fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc autem medio apparatu fulgentem gladium e lacunari seta equina appensum demitti jussit Tyrannus, ut impenderet illius beati cervicibus. Itaque nec pompam, nec dapes, nec pueros aspiciebat. Jam ipsæ defluebant coronæ. Denique exoravit Tyrannum, ut sibi abire liceret, quod jam beatus esse nollet. Hæc Cic. Tusc. v. n. 61.

18 *Siculæ dapes*] Harum ut lautissimarum meminit Plato III. de Rep. Cic. II. de Finibus, et Tusc. v. n. 100. Athenæus I. 19. Coquos item Siculos velut ciborum optime condiendorum artifices eximios laudat XIV. 23.

21 *Somnum reducent*] Quem abstulit mortis pavor imminentis.

Somnus agrestium Lenis virorum, &c.] Rusticis contra viris somnus

Lenis virorum non humiles domos
Fastidit, umbrosamque ripam,
Non zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum solicitat mare,
Nec sævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi:

abjectas hominum agrestium casas, et littus umbra amœnum, nec Tempe Zephyris afflata. Qui cupit duntaxat quod sufficit, hunc nec angit mare procellosum, nec violentia occidentis Arcturi, vel Caprorum surgentium; neque vineæ per grandinem

—23 Omnes codd. et edd. vett. cum Bentl. Sanad. Cuning. Baxt. Gesner. Zeun. Comb. Wetzel. Wakef. et Kidd. *umbrosamque;* Jani edidit *umbrosamve*, eumque secuti sunt Mitsch. et Bipont. Vide ad vs. 44.—24 Francius ap.

NOTÆ

adest ultro suavis et placidus, seu in agresti tugurio, seu ad fluminis ripam, sub arboribus frigus umbram et amœnitatem prætendentibus. Virgil. Georg. II. 467. 'At secura quies . . . . Speluncæ, vivique lacus, at frigida Tempe . . . mollesque sub arbore somni Non absunt.'

24 *Zephyris agitata*] Leniter aspirante eo vento, qui 'genitalis spiritus mundi' appellatur a Plinio XVI. 25. 'Flat ab Æquinoctiali Occasu, ver inchoat, aperitque terras tenui frigore saluber. 'Favonius' Latinis a favendo vel fovendo; 'Zephyrus' Græcis nominatus, quasi ζωηφόρος, vitam ferens.' Id. Plin. XVIII. 34.

Agitata] 'Incertas Zephyris motantibus umbras,' ut canit Virgil. Eclog. V. Quæ quidem omnia somnos dulces faciunt.

Tempe] Accusativus est pluralis neutrius generis. Nomen erat vallis amœnissimæ in Thessalia, Peneo irrigatæ fluvio, montibus Ossa, Pelio, Olympo circumdatæ. Pro locis quibuslibet amœnis usurpari solet. Vide I. Od. 7. 4.

25 *Desiderantem quod satis est, &c.*] Qui parvo contentus agit, et necessaria tantum desiderat, is pecunias augendi parum cupidus, longinquam negotiationem minime suscipit, adeoque maris pericula declinat: nec ille angitur valde, si quando calamitatem grando aut agrorum sterilitas annonæ penuriam invehat. Senec. 'Si ad naturam vives, nunquam eris pauper: si ad opiniones, nunquam eris dives.'

26 *Tumultuosum mare*] In fine Odes XXIX. hujus libri 'Ægæos tumultus' vocat.

27 *Sævus Arcturi cadentis Impetus*] Arcturus sive Arctophylax, quod Ursam sequatur ac veluti custodiat dicta constellatio, magnas tempestates movet, præsertim cum occidit, videlicet Octobri ineunte. Vide Plaut. Rudent. Prolog. vs. 69. ibi sic loquens inducitur illud sidus: 'Increpui hybernum, et fluctus movi maritimos. Namque Arcturus signum omnium sum acerrimum: Vehemens sum exoriens; cum occido, vehementior.'

28 *Orientis Hædi*] Pro 'hædorum.' Sunt enim duæ stellæ in sinistra manu Erichthonii, seu Aurigæ, quibus orientibus sævit mare; tum scilicet cum Sagittarium Sol decurrit. Vir-

Non verberatæ grandine vineæ
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hyemes iniquas.
Contracta pisces æquora sentiunt,

attritæ, vel ager fallax, arboribus modo pluvias accusantibus, modo constellationes arva exurentes, modo frigoris sævitiam. Aquas molibus in mare projectis coarcta-

Cuning. conj. *animata Tempe.*—29 *Nec verberatæ* unus Bersmanni.—30 *Fundusve* Lips. 4. et sic Cuning. Jones. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. et Wetzel. Vide infra ad vs. 44. et supra ad vs. 23. *Fundusque* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. ceteri codd. et edd. vett. cum Bond. Schrevel. Delph. Bentl. Baxt. Gesner. Zeun. Wakef. et Kidd.—31 Gesner. conj. *agro*, putans, *s* adhæsisse e seq.

NOTÆ

gil. Georg. I. 204. 'Præterea tam sunt Arcturi sidera nobis Hædorumque dies servandi,' &c.

30 *Fundusque mendax*] Ager infructuosus, spemque et laborem agricolæ destituens, 'spem mentita seges,' ut ait Epist. ad Mæcen. Petronius ait similiter, 'fundos mendaces.' Et Psalm. XXXII. 'fallax equus ad salutem.'

Arbore nunc aquas Culpante, &c.] Arbore sterilitatem suam velut excusante, tres ejus afferente causas, vitiumque refundente vel in aquas et imbres nimios, quibus putrefactio generatur; vel in torrentia agros sidera, æstus nimirum et calores immoderatos, qui succum et humorem absumunt omnem: atqui ex humido et calido attemperatis fructum ac fœtum quemlibet suum natura producit et procreat: vel in asperitatem denique hyemis et immodicum gelu, quod nimis astringit, fruges adurit, arboresque enecat, dum vegetandi vim prorsus extinguit. Lucret. v. 214. 'Et tamen interdum magno quæsita labore, Cum jam per terras frondent, atque omnia florent, Aut nimiis torret fervoribus Ætherius Sol, Aut subiti perimunt imbres, gelidæque pruinæ.'

33 *Contracta pisces æquora sentiunt, &c.*] Invehitur modo in insanas substructiones, inque stultam ædificandi in mari libidinem, de quibus jam II. Od. 15. et 18. Item postea Od. XXIV. hujus libri. Petronius in Satyrico: cap. CXX. 'aspice late Luxuriam spoliorum, et censum in damna furentem. Ædificant auro, sedesque ad sidera mittunt. Expelluntur aquæ saxis; mare nascitur arvis; Et permutata rerum statione rebellant. En etiam mea regna petunt: perfossa dehiscit Molibus insanis tellus. Jam montibus haustis Antra gemunt,' &c. Sallust. Bell. Catilin. cap. XIII. 'Nam quid ea memorem, quæ nisi his qui videre, nemini credibilia sunt? A privatis compluribus subversos montes, maria constrata' (alii legunt, *constructa*), &c. Sueton. Caligul. cap. 37. 'In exstructionibus Prætoriorum atque villarum, omni ratione posthabita, nihil tam efficere concupiscebat, quam quod posse effici negaretur. Et jactæ itaque moles infesto ac profundo mari: excisæ rupes durissimi silicis: et campi montibus

Jactis in altum molibus; huc frequens
Cæmenta demittit redemtor
Cum famulis, dominusque terræ
Fastidiosus: sed Timor et Minæ
Scandunt eodem quo dominus; neque
Decedit ærata triremi, et
Post equitem sedet atra Cura.
Quod si dolentem nec Phrygius lapis,

tas sentiunt pisces. Illuc cæmenta sæpius immittit operum conductor cum servis, nec non possessor terram contemnens. At metus et formido eodem quo dominus ascendunt: neque triremem ære munitam deserit molesta solicitudo, immo equitanti assidet. Quod si male habentem haud sublevat Phrygium saxum, nec vestis

ut sit, *aut agro Culpante, &c.* probante Jani.—35 *Cæmenta dimittit* Lambini ed. sec. Pulmanni codd. Hunn. et Diesth. duo Blandd. Cruquii, Franeq. Lips. 4. al. cum Locher. et Heins. *C. demittit* omnes Torrentii et Bentl. Mentel. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Dess. 1. 2. Lipss. tres, Pulmanni Gemblac. 1. 2. et Beller. duo Blandd. Cruquii et Mald. et sic Venett. Basill. Ascens. Steph. Lambini ed. pr. Cruq. Torrent. Fabr. Faber. Dacer. Bond. Schrevel. Delph. Bentl. Sanad. Cuning. Baxt. Gesn. Jani, Bipont. Mitsch. Comb. Wetzel. Wakef. et Kidd.—37 *Timor, Minæ*, et mox *Cura* literis majusculis, ex conj. Fabri, edidere Cuning. Sanad. Jones. Sivr. Jani, Mitsch. Bipont. et Wetzel.—38 *Scandent eodem* unus Bersmanni et Dess. 1.—39 *Decedit ex acta trir.* Lips. 4. Post *triremi* deerat *et* in Pulm. Hunn. Gemblac. 1. 2. Beller. et Diesth. omnibus Bentl. Franeq. Alt. 1. 2. Dess. 1. 2. Lipss. 1. 4. Harl. 1. 2. 5. 6. Gott. Helmst. forte et (ut suspicatur Bentl.) in aliis; item in ed. Locher. Unde Bentl. conj. *Postque equitem.* 'Non opus! Sufficit, *τὸ et* in aliis plurimis adesse (ut e nostris, in Mentel. Lipss. 2. 3. Venett.), et facile negligi a librariis potuisse.' *Jani.*—40 Dess. 2. *alta cura*, 'altior equite,' s.

NOTÆ

aggere æquati: et complanata fossuris montium juga; incredibili quidem celeritate; cum moræ culpa capite lueretur.'

34 *Huc frequens Cæmenta demittit, &c.*] Variam e rudi saxo lapidumque cæsorum frustis et fragmentis materiam in mare dejicit, ut substratis molibus positoque fundamento ædificium superstruat ille fabricæ susceptor, *ἐργολάβος*, manceps apud Cic. item *redemtor*, qui nempe quodlibet opus suo periculo, certa mercede faciendum assumit.

36 *Dominusque terræ Fastidiosus*] Superbus et ambitiosus dominus fastidiens ædes habere in terra, jamque novi quidpiam moliri volens, in mari ædificat.

37 *Sed Timor et Minæ Scandunt eodem, &c.*] Verum sive ille dives et luxuriosus habitet in ædibus ejusmodi maritimis, sive naves et triremes, sive equum inscendat, non effugiet usquam solicitudines et metus. Vide II. Od. 16.

41 *Quod si dolentem nec, &c.*] Quod si magnifica palatia, si vestes molles et nitidæ, si lautæ dapes, si odores et unguenta nihil prosunt ad levandam corporis aut animi ægritudinem, cur fortunam ego meam tenuem, sed tranquillam et felicem, non anteferam opibus summis, quas magni perinde

Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumque costum;
Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

purpurea astris splendidior, neque vinum Falernum, et unguentum Persicum; quare celsas ædes construam postibus invidiam cientibus, et ratione singulari? Quare vallem Sabinam commutem opibus plusculum laboriosis.

super illum eminens. 'Inops idea!' *Jani.*—43 *Delinit* duo Vatt. et Torn. Lambini, Pulmanni Hunn. Beller. et Diesth. unus Bland. Mald. Mart. Silv. et Div. Cruquii Dess. Alt. 1. Lipss. Franeq. Gott. Harl. 1. 2. 3. 4. 6. Exc. Sax. Venett. Asc. Locher. Fabr. cet. Cruq. Bentl. Jon. Baxt. Comb. Wakef. et Kidd. Contra *Delenit* Lambin. e reliquis suis, Torrent. e suis, Pulm. 2. 3. duo antiquiss. Cruq. Mentel. Alt. 2. Harl. 5. Venet. ap. Gesn. H. et Ro. Stephh. Fab. Heins. Dacer. Cun. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. et Wetzel. 'Non multum interest; attamen scripturam *Delenit*, ut antiquiorem haud dubie, in contextu prætuli.' *Jani. Falernæ Vitis*, ut pendeat ab *usus*, quidam codd. Lambini et Cruquii, Pulmanni Hunn. Gemblac. 2. et Beller. Harl. 4. 5. 6. Mentel. Lips. 3. Venett. Vet. Comb. Glarean. Basill. Fabric. Rutgers. Heins. Steph. et vulg. ante Lambin. unde porro in multis mendose *Falernæ Vites*, ut in Lips. 1. a m. sec. Lips. 2. Franeq. Dess. 1. 2. Helmstad. Venett. ap. Jani, Ascens. et Locher. *Falerna Vitis* Harl. 1. 2. 3. cum multis aliis et edd. Lamb. Cruq. Torrent. Bond. Schrevel. Delph. Cuning. Sanad. Jones. Bentl. et recentt.—44 '*Achamenium, Achamerium, Achemonium*, aberratt. Vulgo etiam *Achæmeniumque*. Sed recte Bentl. in edit. poster. *Achæmeniumve*, quem secuti Cun. San. et Jones. Nam cum aliis poëtis, tum inprimis Horatio solenne est, in distributione pro *nec* s. *non* repetendo ponere *aut* s. *ve* (non *que*); e. g. II. Od. 5. 20. III. Od. 23. 4. et 30. 4. IV. Od. 9. 17. &c. Sed ex illo *ve* inscitia librariorum sæpissime *que* fecit.' *Jani. Achæmeniumve* etiam Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd.—48 *Divitius onerosiores* conj. Bentl. improbante Jani.

NOTÆ

labores et curæ nunquam non comitantur?

Phrygius lapis] Innixæ et exornatæ basilicæ columnis e marmore Phrygio rubris insperso maculis. Tibull. III. 3. 13. 'Quidve domus prodest Phrygiis innixa columnis?'

44 *Achæmeniumque costum*] Unguentum pretiosum et exquisitum e costo frutice, cujus 'radix gustu fervens, odore eximio;' proveniente in Persia, ubi regnavit Achæmenes. Vide Plin. XII. 12. Dioscorid. &c.

45 *Invidendis postibus*] Invidiæ expositis ob luxum et pompam. Sic II. Od. 10. dixit 'aulam invidendam.' Et Martial. Spectac. Epigr. II. 'invidiosa atria.'

47 *Cur valle permutem Sabina, &c.*] Cur præ majoribus possessionibus curarum feracibus, præ basilicis atque divitiis Regum, non amem et colam prædiolum meum, in Sabinis, amœna situm valle, unde mihi quod satis est suppeditatur, et quo valde contentus et quietus victito, Regibus proinde beatior?

ODE II.

Virum fortem et honestum oportere supra vulgus sapere, hoc est, voluptates, divitias, popularem auram, et Epicuri dogmata contemnere. (Rectius argumentum statuit Jani hoc: Horatius commendat veterum Romanorum in filiis educandis disciplinam, nempe virtutem bellicam vs. 1-16. virtutem civilem vs. 17-24. pietatem erga Deos vs. 25-32. *Zeun.*)

ANGUSTAM amice pauperiem pati

O amici, puer gravi bello fortis discat tolerare arctam inopiam; atque bellicosos

Ode decima nona Libri primi in Ed. Sanad. Inscribitur *Ad Amicos* in codd. Torrent. et Venet. 1478. *De Institutione ad Amicos loquitur* Bentleii Græv. et Leid. *De Instructione ad Amicos loquitur* Bentleii Regin. *De Institutione puerorum* codex Barthii, Advers. XXXVII. 18. *Subeundam esse Militiam, Virtutemque immortalem esse decet* Venet. 1492. Locher. et Ascens.—1 Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. omnes Cruquii, Torrentii, Bersmanni, Fabricii, Bentleii, et Jani *amice;* item cod. Barthii, Pulmanni Hunn. Beller. et Diesth. Exc. Sax. Brod. Manc. Venett. 1478. 1492. Locher. Ascens. omninoque omnes edd. Sæc. XV. Basil. 1531. Heins. Jones. Talbot. Pine, &c. Probat et H. Steph. Diatr. sec. II. pr. 'Male pro vocativo plurimi acceperunt, ut Asc. Jones. (commate utrimque posito). Contra in uno Torr. et cod. Barth. ascripta glossa: 'Adverbium est' et in codd. Bersm. 'amicabiliter.' *amici* Pulm. Gemblac. 1. 2. Lamb. (qui de codd. suis nihil refert), Basil. 1527. (et plures editt. Sæc. XVI.) Fabric. T. Fab. Rutg. Dacer. Bentl. Cun. San. Sivr. et hodie vulgati fere. Præfert Bentl. hanc lect. quia nusquam occurrat alias *amice pati* et satis sit *pati;* sed hoc argumento in Poëta Lyrico nil efficitur: tum ob Inscriptt. codd. denique, quod sic legerint Acron et Comment. Cruq. Nam ille: 'Hanc Oden generaliter ad amicos scribit;' hic vero: 'Romanos omnes commonet.' Sed ex Inscriptt. quidem, quæ recentioris ætatis, et fere a seriori manu sunt, nil sequitur; cum et ipsi illi codd. qui eas habeant, in contextu plane exhibeant *amice.* Commentatoris Cruq. nota ita nil decernit, ut facile, si velis, alteram inde lectionem defendere possis. Acron autem quid? si potuit ante oculos habere *amice,* et tamen, cum pro vocativo haberet, illam notam ascribere? ne quis ad unum certum amicum pertinere

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

1 *Angustam amice, &c.*] Horatii mentem et scopum in hac Ode præ ceteris expiscatus est Theod. Marcilius. Hujus itaque non solum interpretandi rationem sed ipsa verba libet afferre. 'Tria,' inquit, 'Reipublicæ quasi membra complexus est Poëta; artes belli, artes pacis, religionem.' In tribus nempe hujus Odes partibus. In prima laudat 'disciplinam militarem;' in secunda 'virtutem,' quam 'ad forum et Campum refert;' in tertia denique 'silentium, quod ad religionem.' Tribus istis sane tota Respublica continetur.

Amice [*amici*] In quibusdam codicibus legitur, *amice,* in nonnullis etiam adverbialiter, *amicè;* quod ita explicant: tam libenter amanterque colendam esse paupertatem, ut jam gravis non sit aut videatur toleranti.

Pauperiem pati] Id est, ut miles

Robustus acri militia puer
Condiscat; et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta:
Vitamque sub divo, et trepidis agat

Parthos urgeat equitans, telo formidabilis. Sub aperto cœlo degat etiam inter peri-

carmen putaret. Vel quid? si omnino illud, *Ad amicos* aut a seriore Grammatico assutum sit, aut (quod facile erat) corruptum ex *Ad cives?* Certe in hoc populari Carmine, quod (ut Acron) *generaliter*, h. patriæ, populo, sæculo suo scripsit Horatius, cives potius aut Romani alloquendi erant, quam amici: ut III. Od. 6. 2. 'Romane;' III. Od. 14. 1. 'o plebs.' Sæpius vero neminem omnino alloquitur in talibus; ut II. Od. 15. et 18. III. Od. 1. 5. et 24. v. 16. Itaque in tam constanti omnium codd. et vett. edd. consensu, et cum *amice* ita non sit inculcatum et inane verbum (quod timet J. F. Schmid.), ut doctam potius et ab Hellenismo pulchram sententiam efficiat; non impediit sola Acronis Nota, quo minus sic ederem. Potuit facile inde error oboriri, quod *amice* pro vocativo acciperetur, et, cum metro timeretur, inde fieret *amici;* quam rationem diserte affert Fabr.' *Jani. amice* Mitsch. Comb. et Bipont. *amici* Delph. Bond. Schrevel. Wetzel. Wakef. et Kidd.—2 'Bene Acron ad h. l. 'Suadens, ita adolescentes institui debere, ut paupertate et exercitio *ad militiam* firmentur.' Quod legenti mihi in mentem venit, fortasse, si non legisse Acronem, at Horatium scripsisse *acri militiæ*, casu commodi, s. scopi, qui certe aptior sententiæ videri queat.' *Jani.*—3 Ascens. *ut Parthos* ex emendatione Bonfin.—5 Meliores libri, velut omnes Cruq. et

NOTÆ

Romanus fiat robustus ac strenuus, assuescat puer militiæ laboribus; discatque inprimis ferre pauperiem, qua prisci inclaruere tum Romani cum Græci. Apuleius in Apolog. 'Paupertas,' inquit, 'populo Romano Imperium a primordio fundavit.' Et paulo ante: 'Hæc in Aristide justa, in Phocione benigna, in Epaminonda strenua, in Socrate sapiens, in Homero diserta.' Vide Val. Max. II. 5. et 7. III. 3. IV. 4. Plutarch. in vita Phocionis; ubi Dux ille eximius Atheniensium refertur nudis semper fuisse pedibus tum ruri cum militiæ, nisi ad calceos impulisset hyems atrocior. Unde jocantes milites asperum et crudele frigus arguebant ex eo quod calceatus esset Phocion. Cic. Tusc. II. n. 34. 'Cretum leges .... itemque Lycurgi, laboribus erudiunt juventutem venando, currendo, esuriendo, sitiendo, algendo, æstuando.' Theocrit. Idyll. XXI. init. πενία ... μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει· Αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος. *Paupertas sola artes excitat: ipsa laboris magistra est.* Menander: πενία γάρ ἐστιν ἡ τρόπων διδάσκαλος. *Paupertas morum est magistra.* Paupertatis e contrario incommoda, si vacat et libet, vide apud Juvenal. Sat. III. 143. et seq.

3 *Parthos feroces Vexet eques metuendus hasta*] Equitando jaculandoque se valde exerceat, ut par evadat propulsandis Romani nominis hostibus, præcipue vero Parthis equitandi et sagittandi solertia pollentibus. Vide I. Od. 8. De Parthis autem jam ante sæpius.

5 *Sub divo*] Sub ardoribus Solis, sub imbri, sub frigore, ut quamlibet aëris inclementiam æquo animo ferat, robusto corpore perferat. I. Od. I. 'sub Jove frigido.'

Trepidis agat In rebus] Inter belli

In rebus: illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, et adulta virgo,
Suspiret: Eheu! ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
Dulce et decorum est pro patria mori:
Mors et fugacem persequitur virum,

cula. Illum e muris hostium videns uxor Regis præliantis, et grandior puella, ingemat: Heu, ne maritus regalis certaminum imperitus incurrat in istum leonem conflictu sævum, quem furor sanguinolentus agit in medias strages. Jucundum atque gloriosum est occumbere pro patria: fugientem etiam hominem mors consectatur.

Palm. et plerique Lamb. *sub divo;* al. *sub dio.*—9 *Suspiret heu heu* codd. ap. Jani.—10 Tres codd. Blandd. Cruquii, *Sponsus lacesset;* Locher. *Sponsus lacescat.*—13 Cuning. conj. abundare *est.*—14 *Mors efficacem* Markland. in Explicat. V. A. A. improbante Valcken. *Mors et f. prosequitur* Harl. 4. 6. Janoct. et duo Vatt. Lambini, unus Cruq. Bentleii Græv. et Petrens. et Alt. 1. *consequitur* emend. Bentl. quod et Cuning. reperit in cod. pejoris notæ; et sic edidit Kidd. *persequitur* Harl. 1. 2. 3. 5. ceteri codd. et edd. Vide Cu-

NOTÆ

tumultus, perpetuamque trepidationem versetur; ut fiat intrepidus impavidusque; nam, ex Philosophis, assuetis parum aut nihil movemur et afficimur.

6 *Illum ex mœnibus hosticis, &c.*] Egregie tractatus per prosopopœiam locus; in quo virtutem Romanam facit exhibetque hosti admirabilem, quo eam Romanis juvenibus amabilem reddat. Tam acer, inquit, inter dimicandum appareat, ut eum in acie decertantem e muris aspiciens Tyranni contra pugnantis uxor aut filia, cum gemitu statim exclamet: Heu de viro meo, vel sponso conclamatum est, si in talem incidat adversarium. Hic enim in præliis exercitatus; ille 'rudis agminum,' scilicet instruendorum ac ducendorum. Romanus iste quasi leo ferox et sævus quicquid objicitur dejicit et vastat: sponsus autem meus nihil par habet isti bellico ardori.

13 *Dulce et decorum est pro patria mori*] Mortis pavorem et metum adimere etiam Poëta solers conatur, gloriam certam generosis, meticulosis autem nihilo secius instare exitium asseverans. Cic. Offic. I. n. 57. 'Pro patria quis bonus dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus?' ad Attic. VIII. 2. 'Pro patria mori præclarum est.' Quam sententiam Tyrtæus, Carm. de Virtute Bellica, non uno loco ventilat: occumbere pro patria *pulchrum est*, inquit, καλὸν ἐστι· *honorabile et splendidum,* τιμῆέν τε καὶ ἀγλαὸν, κ. τ. λ.

14 *Mors et fugacem persequitur virum*] Per prolepsin diluit quod objici posset: satius esse fuga saluti consulere, quam se prædam instanti morti dedere. Atqui ingloriam velle vitam

Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus timidove tergo.
Virtus, repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus:

Nec indulget ignavis adolescentibus genu trementibus et dorsum vertentibus. Virtus turpem repulsam ignorat: puris honoribus decoratur: neque accipit vel deponit

ning. Anim. cap. xv. p. 266.—16 Faërn. Torn. et unus Vat. Lambini, Pulmanni Gemblac. 2. Helmstad. Altt. 1. 2. Lips. 1. 3. Bentleii Petrens. Gal. et Reg. Soc. *timidove;* et sic Bentl. (qui ait, non opus esse, ut duobus locis mors eum percutiat,) Cuning. Sanad. Jones. Baxt. Gesn. Zeun. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Comb. Wakef. et Kidd. Vulgo *timidoque.* Fabr. ait olim lectum fuisse, *nitidove.*—17 Novam Oden hic orditur Sivry.—18 ' Unus Lambini, Pulmanni, Hunn. et Diesth. Franeq. cod. Ob. Gifanii Ind. Lucr. v. ' Hyperm.' p. 432. (Collect. ad Lucr. p. 252. ed. Haverk.) Pulm. Heins. Cuning. et Sanad.

Virtus, repulsæ nescia sordidæ, incontaminatis, &c.

Probant etiam H. Steph. Diatr. Sec. I. extr. (qui dicit, quamplurimos codd. ita habere, cujus rei penes ipsum fides!) Klotz. Lect. Ven. p. 280. Bos Anim. ad Hor. cap. VIII. item magis placet Lamb. Bentl. et, ut videtur, Gesnero. Probabile, lectionem, *incontaminatis,* ortam esse e glossa Grammatici, ambiguitatem tollere volentis.' *Jani.* *Interminatis* conj. With. et sic jam var.

NOTÆ

protrahere, stultum est et vanum, inquit: nam ' mors apprehendit eum quoque qui pugnam refugit,' ex Simonide: Θάνατος ἐφῆκε καὶ τὸν φυγομάχον. Et Tyrtæus mox cit. ait: ' Eum qui e prælio telisque elapsus est, domi sæpe a morte corripi.'

15 *Nec parcit imbellis juventæ Poplitibus timidove tergo*] Huc revocari possunt et debent plures et variæ fugacium et delinquentium in bello punitiones, quas fuse refert Alex. ab Alex. II. 13.

17 *Virtus, repulsæ nescia sordidæ, &c.*] Hæc secunda pars est Odæ, in qua Stoice prorsus omnia. Virtus, inquit, puris fruitur honoribus; proprios in semetipsa fulgores habet, quos ei vel auferre vel obscurare nihil potest. Contra honores a populi arbitrio pendentes, ambitionis, largitionum, corruptelæ sordibus contaminantur: abjectarum prensationum adulationumque maculis fœdantur, turpis etiam repulsæ ignominia dehonestantur. Quot et quam indecoris artibus uterentur candidati ad plebeculæ favorem aucupandum, vide apud Alex. ab Alex. IV. 3.

Repulsæ nescia sordidæ] Cato cum peteret magistratum repudiatus populi judicium contemsit, aiebatque familiaribus perperam et incassum pudibundis, non sibi qui recte petiisset, sed populo qui male judicasset ignominiosum illud esse. Vide Plutarch. Cic. Tusc. v. n. 54. ' Si in virtute satis est præsidii ad bene vivendum, satis est etiam ad beate. . . . Cum sapiens et bonus vir suffragiis præteritur, populus a bono Consule potius, quam ille a vano populo repulsam fert.'

Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via;
Cœtusque vulgares et udam
Spernit humum fugiente penna.

fasces ad voluntatem plebis faventis. Virtus, Olympum aperiens dignis immortalitate, semitas init arduas: vulgi turbam despicit, ac terram humidam linquit, ala

lect. ap. Jones.—19 *Nec sumet aut ponet* lectio nova ap. Steph. Diatr. sect. II. *Nec ponit aut sumit* Bentleii Regin. Battel. et Vigorn. et Lips. 2. improbante Jani.—22 Lipss. 1. 2. 3. 4. Dess. 1. 2. Helmstad. et Franeq. *tentat ire via.*—24 Antiquiss. Bland. Cruquii, et Dess. 1. a m.

NOTÆ

19 *Nec sumit aut ponit secures Arbitrio popularis auræ*] Insignia magistratus fasces et secures extitisse, et pro eo sæpius usurpari, nemo, qui vel primoribus labris literas attigit aut delibavit, ignorat. Crassus, petens Consulatum, populo blandiri et supplicare detrectavit coram socero suo Scævola viro gravissimo. Apud Græcos autem Phocioni nedum plebem palpanti, immo ejus voluntatibus sæpe acriter et mordaciter reluctato, comitiis etiam adesse recusanti, honores delati sunt. Plutarch. cit. &c. Adeo verum est quod canit Claudianus, Carm. XVII. 'Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaque late Fortunæ secura nitet, nec fascibus ullis Erigitur, plausuve petit clarescere vulgi: Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis; Divitiis animosa suis, immotaque cunctis Casibus, ex alta mortalia despicit arce. Attamen invitam blande vestigat, et ultro Ambit honor. Docuit toties a rure profectus Lictor, et in mediis Consul quæsitus aratris.'

20 *Popularis auræ*] Favor populi vento levioris bene sic appellatur. Virgil. Æneid. VI. 815. 'Jactantior Ancus Nunc quoque jam nimium gaudens popularibus auris.'

21 *Virtus, recludens immeritis mori Cœlum*] Iis qui semper vivere digni forent, cum urgente fati necessitate cedunt hac vita, nominis immortalitatem æternumque decus virtus confert: cœlestes etiam honores tribuit heroibus inter Deos relatis. Apud Senec. Herc. Œt. 1943. Hercules de se ita jactat: 'Virtus mihi In astra et ipsos fecit ad Superos iter.'

22 *Negata tentat iter via, &c.*] Contendit ad cœlum per excelsa facinora ignavis haud concessa: vel simpliciter, per 'liquidum aëra' subvolat, 'in terris non morando,' ut est in II. Ode 20. Quæ *negata* est hominibus *via*, quippe non volucribus, aut ala a natura donatis. Sic I. Od. 3. dicitur 'Expertus vacuum Dædalus aëra Pennis non homini datis.' At virtus, supra vulgares sensus plebeiosque affectus assurgens, penna, id est, alto spiritu et generoso, udam spernit et fugit humum, quasi cœnosam et lutosam, id est, cupiditates sordidas, in quibus vulgi mens demersa hærere solet.

Est et fideli tuta silentio
Merces: vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanæ, sub isdem
Sit trabibus, fragilemve mecum

fugaci assurgens. Fidæ taciturnitati securum quoque stat præmium. Qui revelarit secreta mysteria Cereris, prohibebo ne sub eodem tecto maneat, neve cymbam levem

pr. *pinna.*—25 *Est, est fideli* emend. Sivr. scilicet ut novam hinc Oden ordiri posset. Alt. 1. *cuncta silentia*, cum var. lect. *tuta.* Nodell. conj. *multa;* sed postea respuisse videtur.—26 Mentel. *vitabo.* Franeq. Lambini, *qui Cereris sacra.*—27 Harl. 2. 5. 6. Pulmanni Hunn. et Gemblac. 1. Mentel. Brod. unus Bersmanni, Alt. 1. Helmstad. Lips. 1. *vulgavit;* sed Lips. 1. *r* suprascriptum habet. Quidam ap. Fabric. *Vulgarit arcanum;* alii, *sub hisdem.*—28 Vulgg. *fragilemque.* Bentl. emend. *fragilemve;* et sic Helmstad. item edd. Baxt. Jones. Cuning. Sanad. Sivr. et Broukhus. ad Tibull. III. 5. 8. Vide ad

NOTÆ

25 *Est et fideli tuta silentio Merces*] Pars hæc est Odæ tertia, in qua silentii laudationem agnoscit vulgus Interpretum. Verum non tam silentii religio, quam religionis silentium et sanctitas hic commendatur. Errant ergo qui Horatium ab instituto vel aberrare vel digredi existimant. Immo ut Deorum cultum universe persuadeat, sacra Eleusinæ Cereris religioso quidem silentio peragi solita, velut speciem pro genere, assumit; eorumque violationem pro quolibet sacrilegio affert. Quæ quidem sagaciter observarunt tum Parthenius, tum Marcilius jam citatus. Vide apud Val. Max. initio lib. I. emolumenta observatæ religionis, neglectæ vero pœnas et mala. Tertull. Apologet. cap. 7. 'Vel ex forma omnibus mysteriis silentii fides debetur.' Et contra Valentin. cap. I. 'Eleusinia Valentiniana fecerunt lenocinia sancta silentio magno sola taciturnitate cœlestia.' Vide S. August. de Civit. Dei VII. 20. Arnob. lib. V. &c.

Fideli tuta silentio Merces] Grande semper credidere piaculum, tacenda effutire, seu Reipublicæ arcana, seu privatæ fidei commissa evulgando. Unde vindices perfidiæ aut temerariæ loquacitatis Deos semper jactavere. Servius in Georgic. I. sub finem scribit Tribunum in crucem actum, quod urbis numen, quod nefas erat nominari, enuntiasset. Euripides ait, *κόσμον σιγῆς στέφανον ἀνδρὸς οὐ κακοῦ, pulchram silentii coronam viri boni.* Et ex Simonide, 'Nulli unquam tacuisse nocet: nocet esse locutum.' Vide Plutarch. de Garrulitate.

26 *Vetabo, qui Cereris sacrum, &c.*] Si quis arcana sacrorum Eleusinorum mysteria revelarit, adeoque sancti silentii religionem violaverit, ejusmodi hominem tanti reum sacrilegii procul arcebo, ne, si contubernalis fuerim cum eo, plectar ab ultoribus violatæ religionis Diis. Itaque sub eodem tecto manere, aut simul navigare, fugiam. Proverb. est: *Cum viro scelesto ne viæ comes fueris.* Κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὅλως ὁδοιπόρου. Æschyl. in septem ad Thebas: Ἢ γὰρ ξυνεισβὰς πλοῖον εὐσεβὴς ἀνὴρ Ναύτῃσι θερμοῖς ἐν κακουργίᾳ τινὶ, Ὄλωλεν ἀνδρῶν ξὺν θεοπτύστῳ γένει. *Ingrediens navim pius quispiam, nautis improbitate ferventibus, cum hominum gente Diis invisa perit.*

Solvat phaselon: sæpe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede Pœna claudo.

impellat mecum. Etenim haud raro Jupiter spretus innocentem scelerato junxit: et vix unquam flagitiosum fugientem dimisit punitio lento gressu insequens.

III. Od. 1. 44.—29 Vulgo *phaselum*, vel *faselum*. Bentleii Leid. Græv. et Battel. Acr. Lips. 1. 4. Helmstad. Land. Venet. 1509. Bentl. Cuning. Jani, Zeun. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd. *phaselon*. Heinsius ad Ovid. Pont. I. 10. 39. legit, *fragilemque mecum Solvat phaselum*.—32 *Pœna*, majusculo *P*. Zeurk. Bentl. Cuning. Sanad. Jones. Baxter. Sivr. Jani, Gesn. Zeun. Mitsch. Bipont. Wetzel. Comb. Wakef. et Kidd.

NOTÆ

29 *Phaselon*] Navis erat oblonga et velox, quæ tam velis, quam remis agi poterat, myoparoni non absimilis. Erat et fluviale navigium. Virgil. Georg. IV. 288. 'Et circum pictis vehitur sua rura phaselis.'

Sæpe Diespiter, &c.] Diei pater, scilicet Jupiter iratus repertum cum nocente innocentem simul plectit, et quasi participes ejusdem improbitatis utrumque mulctat. Hesiod. Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ. *Sæpe civitas universa viri improbi pœnas luit.* In Sacris etiam Codicibus ob unius peccata in omnes exarsisse divina ultio legitur. 4 Reg. cap. 21. 'Quia fecit Manasses Rex Juda abominationes istas .... ecce ego inducam mala super Jerusalem et Judam,' &c.

31 *Raro antecedentem, &c.*] Pœna, licet *claudo*, id est, tardo *pede* gradiens, *scelestum* assequitur tandem, nec inultum *deserit*, quamvis ille fuga evadere malum speret. Huc pertinet quod ex adagio feruntur Dii 'laneos habere pedes.' Vide Plutarch. de Sera Dei Vindicta. Val. Max. I. 1. 'Lento gradu ad vindictam sui divina procedit ira: tarditatem vero supplicii gravitate compensat.' Quam sententiam prior extulit Homerus Iliad. Δ. 160. Tibull. I. 9. 4. 'Sera tamen tacitis Pœna venit pedibus.' Juvenal. Sat. XIII. 100. 'Ut sit magna, tamen certe lenta ira Deorum est.'

ODE III.

Pulcherrima Dilogia declarat Divum Augustum ob justitiam invictamque animi magnitudinem in Deorum numerum receptum, et contra M. Antonium perfidia et muliebri mollitie infamem Diis invisum periisse: quin et Deos universos, consopito jam civili bello, consensisse ad stabiliendum Romanorum imperium. *Baxt.* (Tan. Faber. Epist. II. 43. conjicit, Horatium dehortari voluisse Augustum, ne exemplo Julii Cæsaris, de quo Suet. c. 79. forte cogitaret de sede imperii Ilium transferenda. Massonus ait, laudari constantiam Augusti, qua is teste Dione LIV. 6. p. 524. C. A. U. 733. ex Sicilia, unde in Asiam iter parabat, revocari se Romam ad turbas, occasione consularium comitiorum ortas, non passus est. At nescio, an hic 'Justum et tenacem propositi virum' se valde præstiterit Augustus: et quidni dicat Faber, talium turbarum pertæsum principem vel eo ipso tempore cogitare potuisse de sede imperii Ilion transferenda? Certe Fabri conjectura ingenio Horatii et judicio infinitum quantum honorificentior est, quam Dilogia Baxteri, et Massoni historia. Sed plane sui similis est Harduinus, qui somniat, a Pseudo-Horatio Sæculo XIII. hic fictam esse Prophetiam de Hierosolymis (cujus cives *Quirites* a קרית) post Babelicum excidium recidivis, et a Vespasiano denuo vastandis. *Gesn.*) Laudatur constantia in re bona exemplo Pollucis, Herculis, Augusti, Bacchi, Quirini, et inprimis Junonis de Troja nunquam reparanda, sed imperio Romano amplificando. Nec negaverim, Poëtam videri voluisse cavere, ne, ut Julius Cæsar, de sede imperii Ilium transferenda cogitaret Augustus. *Zeun.*

JUSTUM et tenacem propositi virum

Virum integrum et in sententia constantem de firmo proposito non dimovet vehe-

Ode sexta Libri quarti in Editione Sanad. 'Non est alia hæc Ode, quam superior, sed illi adhæret; quare falluntur, qui eam separant, quippe quæ manifeste cohæreat.' *Porphyr.* 'Ita in antiquiss. Bland. Cruq. neque inscriptione nec litera majore hoc Carm. ab antecedente distinctum erat. Neque id temere, ait Cruq. nam æternum præmium proponi illi viro forti et fideli. Sed docet et res et sensus lyricus, aliud esse Odes II. aliud hujus nostræ argumentum atque consilium; licet ob affinitatem argumenti, et idem metrum, facile iste error suboriri potuerit. Tum in codd. antt. Horatianis sæpius neglecta Odarum distinctio. Interim fuerunt, teste Sanad. qui quatuor priora nostri Carm. tetrasticha præcedenti annecterent. Quid? quod Du Hamel ea non solum h. l. ut separatam Oden exhibuit, sed eadem Carmini I. 29. attexuit.' *Jani.* Ceterum Inscriptt. in codd. sunt variæ. Mentel. *Ad Musas de Augusto;* Lips. 2. *In Laudem Augusti;* Locher. *Ad Musas de Augusto: Stocçe Justitiam laudat;* Venet. 1492. et Ascens. *Docens virtute ascendi Cælum, et de Romuli numine loquens.*—1 *Justum et tenacem* omnes codd. et

NOTÆ

Metrum est idem quod I. Od. 9.

1 *Justum et tenacem, &c.*] 'Non usitata' profecto 'nec tenui penna' hæc Ode scripta est, in qua cæco

Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus:

mentia civium improba præscribentium, nec facies tyranni urgentis, neque Notus turbator Adriatici maris procellosi, nec potens dextera Jovis fulmen vibrantis. Si

vulgg. *Justum ac tenacem* Porphyr. Cuning. Sanad. Jani, et Bipont.—3 *Nec vultus* Lips. 1.—6 Harl. 1. 4. 5. 6. omnes Cruquii, et Bentleii, Pulmanni Græv. Gemblac. 2. Beller. et Diesth. Lips. 1. 2. 3. 4. Dess. 2. Mentel. Helmst. duo Bersmanni, Venet. 1478. Ald. 1501. Bentl. Cuning. Jani, Bipont. Mitsch.

NOTÆ

velut impetu fertur vates, at certe divino; divino, inquam, ubi graves prorsus ac sublimes sunt tum res cum dictio: cæco tamen, ut videtur; quandoquidem temere quolibet abripitur, atque a viri justi laudatione subito digressus, longiusque evagatus, ad canenda Trojæ fata prorumpit; ipse *propositi* parum tenax, ac immemor sui ad Pisones vs. 242. moniti, quo ita præcipit: 'Tantum series juncturaque pollet!' Quid ergo navus Poëta? Quid Interpretes? Horum plerique obvia certatim explicant, finem vero et scopum Odes satis quidem abstrusum minime scrutati, quod præcipuum est, omittunt. Nonnulli Oden hanc nec inscriptione, nec literis a præcedenti sejunctam in antiquis codicibus legi duntaxat admonent. Quidam Apotheosim Romuli, alii Augusti laudationem esse volunt. Verum quo tam accurata illa Junonis oratio Trojam restitui vetantis? Hoc in summa sua felicitate Romani tunc fortasse moliebantur, inquit Georg. Fabricius. At Fabricio sagacior Faber, in paucis eruditus vir acrisque judicii, mentem Horatii subodoratus, aut feliciter indagavit, aut certe conjecturam omnino verosimilem, pulchram sane, protulit. Is ita rem statuit. Ex Sueton. Jul. cap. 79. Cæsar Ilium migrare, eoque Imperii opes transferre cogitaverat. Atqui ne Augusti Julii hæres idem moliretur, non abs re trepidatum est: quo Roma dubio procul extincta foret. Itaque soleter quidem, oblique, et arte singulari, ut tale consilium discutiat Horatius, exhibet ac minatur Junonis iram, quam jam tum a primordiis suis gravem experti fuerant Romani.

2 *Prava jubentium*] 'Velitis, jubeatis, Quirites:' verba Tribuni solennia: 'volumus, jubemusque,' populi erant legem sancientis.

3 *Non vultus instantis tyranni*] Ita 'Q. Scævola truculentius sibi minitanti Syllæ, Licet, inquit, mihi agmina militum, quibus Curiam circumsedisti, ostentes, licet mortem miniteris, nunquam tamen efficies ut propter exiguum senilemque sanguinem meum, Marium, a quo urbs atque Italia conservata est, hostem judicem.' Alia vide exempla apud eundem Val. Max. III. 8.

4 *Auster Dux inquieti turbidus Adriæ*] Noster I. Od. 3. 'Nec timuit præcipitem Africum .... nec rabiem Noti, Quo non arbiter Adriæ Major, tollere seu ponere vult freta.'

Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux et vagus Hercules
Enisus, arces attigit igneas;
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.

ruat mundi soluta compages intrepidum opprimet casus. Ista pollens virtute Pollux et errabundus Hercules ædes ad ignitas ascendit: inter quos Augustus sedens ore

Wetzel. Wakef. et Kidd. *magna manus Jovis.* Harl. 2. 3. alii, cum vulgg. *magna Jovis manus;* Gemblac. 1. Pulmanni, *magna domus Jovis.*—7 Bentleii Leid. et Petrens. Mentel. et Lips. 1. a m. pr. *illabetur.*—9 Cuning. emend. *hac vagus;* et sic Sanad. Jones. Sivr.—10 *Innixus* quid. Cruq. Harl. 6. Alt. 2. et Helmst. a m. s. Venett. Locher. Asc. Basill. Lamb. Glarean. Fabr. Steph. Rutg. Fab. Heins. Dacer. Sivr. et vulgati. *Innisus* Bentl. Græv. et Regin. tres Torr. plures Lamb. Harl. 1. 4. Lips. 2. 3. Dess. 2. duo Bersm. Vascos. *Invisus,* errore, quid. Cruq. Alt. 2. a m. pr. Lips. 4. Zarot. *Enisus* quid. Lamb. Blandin. antiquiss. et quatuor alii Cruq. unus Torr. Bentleii Leid. Reg. Soc. Petrens. et Vigorn. Brod. Lips. 1. Mentel. Franeq. et sic Cruq. Marcil. Bentl. Cun. San. Jones. Baxt. ' Recte! nam ' eniti ' eorum proprium est, qui ascendere in altum conantur; cum ' inniti ' sit fulcro incumbere, quod h. l. minus aptum. Denique *Enixus* Alt. 1. minus bene; hoc enim fere de partu dicitur.' *Jani.* *Enisus* habent etiam Harl. 2. 3. 5. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd.—12 *Purpureo bibet* Jannoct. et unus Vat. Lamb. Harl. 2. 4. 5. Pulm. Gemblac. 1. et Beller. quid. Cruq. et Bentl.

NOTÆ

7 *Si fractus illabatur orbis*] Alludit ad veterum quorundam opinionem, cœlum constare lapidibus, et aliquando ruiturum. Vide Aristot. Metaphys. v. Diogen. Laërt. lib. II. in Anaxagora. Celtæ quærenti Alexandro, quid potissimum formidarent, hoc responderunt, ne cadente cœlo opprimerentur. Quint. Curt. Est et proverb. apud Erasm. ' Quid si cœlum ruat?'

9 *Hac arte Pollux, &c.*] Ea virtute, æquitate et constantia heroës immortalitatem adepti, divinosque honores sunt consecuti, Pollux, Hercules, Bacchus, Romulus, de quibus I. Od. 12.

Vagus Hercules] Qui varias orbis regiones peragravit, et multa passim, monstris etiam domitis, virtutis suæ monumenta reliquit.

10 *Arces attigit igneas*] Adiit cœlum sideribus micans et ardens.

11 *Quos inter Augustus, &c.*] Deorum epulis accumbens nectar potat, jam tum cum in terris degeret factus Divus; nimirum post debellatum omnino Sext. Pompeium. De quo vide Appian. de Bell. Civil. lib. v. antea tamen quoque, sed per adulationem, ita Virgilio appellatus, Ecloga I. ' Deus nobis hæc otia fecit.'

12 *Purpureo bibit ore*] Deorum statuis os seu vultus minio pingebatur. Quo respexisse Horatium, non dubitaverim.

Nectar] Vide quæ mox annotabo ad eas voces: ' ducere nectaris succos.'

Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;
Gratum elocuta consiliantibus
Junone Divis: Ilion, Ilion

roseo nectar potat. Ista clarum te, Liber pater, traxere tuæ tigres indomita cervice jugum ferentes. Per istam Romulus Martis equis effugit Inferos, Junone apud Deos consilium habentes dicente rem jucundam: Funestus (dixit) et flagitiosus ar-

Lipss. 1. et 3. a m. pr. Dess. 2. Helmst. Brod. Venett. Asc. Heins. Sivr. Probaut et Masson. vit. H. p. 168. Klotz. lectt. Ven. p. 284. Negant VV. DD. posse Augustum, si vel maxime jam Deus sit, simul in terra præsentem versari, eodemque tempore in cœlo accumbere; quod et Harduinus male ferebat. Præstat *bibit* et sensus elegantia, et auctoritate. Sic enim Porphyr. optimi plurimi ap. Lamb. et Cruq. omnes Torrentii, Bentl. Regin. Battel. et Bodl. 1.2. Pulm. Hunn. Gemblac. 1. et Diesth. Helmst. Mentel. Fran. Lips. 2. 4. it. 1. et 3. a m. s. Harl. 1. 3. 6. Altt. Locher. Basill. it. Lamb. Cruq. Torr. Fabric. T. Fab. Rutg. Steph. Bentl. Baxt. Jon. Cun. San. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Comb. Wakef. et Kidd. Vid. Heyn. ad Virg. Æn. I. 590.—16 *Patris equis* ant. cod. Barthii, Advers. XXXIX. 9. cui valde arridet, nec minus Bentleio et Gesnero. Est omnino exquisitius, inquit Jani. Putat Bentl. sic et legisse Comment. Cruquii, dum ascribat: 'Patria virtute.'—17 Withof. conj. *Gratum e. conciliantibus,* h. e. conciliare conanti-

NOTÆ

13 *Hac te merentem, Bacche, &c.*] Ista pariter virtute clarus, o Bacche, meruisti divinos honores, ferasque intractabiles ad currum tuum junxisti, ac numine tuo domitas jugum ferre docuisti natura sua indociles. Tigres ebriosorum feritatem optime designant: unde iis Bacchi currum trahi dixere; seu quod nullum sit tam ferox ingenium, quod non vino mansuescat et cicuretur.

15 *Hac Quirinus Martis equis Acheronta fugit*] Romulus etiam virtute bellica insignis, veluti Martis patris sui equis invectus ad Superos evasit, adeoque infernales effugit lacus. Vide Cic. de Legib. I. n. 3. Ovid. Fast. II. 'Fit fuga: Rex patriis astra petebat equis....Quirites Thura ferant: placentque novum pia turba Quirinum...Templa Deo fiunt: collis quoque dictus ab illo.'

—17 *Gratum elocuta consiliantibus Junone Divis*] Junone in Deorum consilio elocuta rem Marti aliisque gratam: scilicet non prohibere se quominus immortalibus accenseatur Romulus, quod graves iras adversus Trojanos eorumque posteros Paridis causa dudum conceptas ipsa ex animo jam deposuerat.

Consiliantibus] Deliberantibus de recipiendo in cœlum Romulo, deque fato Imperii Romani. Cic. ad Attic. XV. 10. 'Difficili ad consiliandum legatione.' Tacit. Histor. II. 'Rediere omnes Bononiam consiliaturi.'

18 *Ilion, Ilion*] Motum animi gravem indicat geminatio vocis, veteremque iram exprimit. Porro sicut a Troë Rege Troja et Troas, sic ab Ilo ejus filio Ilium et Ilienses nomen sortiti sunt: cum hic eam ampliasset urbem, quam priores condiderant re-

Fatalis incestusque judex,
Et mulier peregrina vertit
In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi
Castæque damnatum Minervæ
Cum populo et duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ splendet adulteræ

biter, et barbara fœmina in favillas redegit Trojam, mihi et pudicæ Palladi cum plebe et rege fallaci addictam, ex quo tempore Laomedon numina defraudavit promisso stipendio. Non amplius mœchæ Lacedæmoniæ fulget hospes infamis ; neque

bus ap. Romulum Junoni, improbante Jani. Ita tamen Lips. 4.—21 Lips. 4. *ex quo deseruit.* Sanad. parenthesi inclusit : *exquo . . . Laomedon.*—22 *Laumedon* var. lect. ap. Jani.—24 Glarean. in edit. Henricop. Basil. 1580. emend. *damnatam,* quia et 'Ilios :' et sic Cuning. et Sanad. malit et sic Bentl. (non laudato Glarean.) quia ambiguum alias sit, utrum ad *pulverem,* an ad *Ilion* pertineat.—25 *Lacenæ, Lacænæ* variantes ap. Jani.—27 Lips. 3. *pugnantes*

NOTÆ

ges aut exornarant.

19 *Fatalis incestusque judex, &c.*] Ilium, inquit Juno, perdidit Paris inter Deas de pulchritudine contendentes malo suo patriæque fato judex electus, cum, Junone et Minerva posthabitis, Veneri primas detulit.

Incestus] Qui Helenam Menelai conjugem, violata hospitii sanctitate, rapuit. Vide I. Od. 15.

20 *Et mulier peregrina vertit In pulverem*] Helena Spartana a Paride e Græcia in Phrygiam abducta in causa fuit cur Græci injuriam ulturi conjurarint in Trojanos, Trojamque decennali bello captam ferro flammaque devastarint. Vide Senec. Trag. Troad.

21 *Ex quo Laomedon, &c.*] Hic declaratur prima excidii Trojani origo, nimirum fraus Laomedontis patris Priami. Is enim, Trojæ muros ædificans, Neptuni et Apollinis opera usus eos mercede pacta defraudavit. Quo Jupiter offensus regni istius perniciem et ruinam sanxit. Tam notæ fabulæ dedit locum quod Rex ille, cum exstruendis urbi muris vel reparandis pecunia deesset, Deorum istorum thesauros et ornamenta templi, vel in hoc depositam pecuniam accepit, repositurum sacramento se obligans. Quod tamen postea minime præstitit. Homer. Iliad. Φ. paulo ante finem.

22 *Mihi Castæque damnatum Minervæ, &c.*] Addictum, damnatum, traditum ad quamcumque perniciem in ultionem injuriæ judicio Paridis nobis illatæ. Loquitur Horatius ex more Romanorum, debitores, qui non erant solvendo, creditoribus obnoxios facere, addicere, tradere consuetorum.

24 *Cum populo et duce fraudulento*] Apud Homerum Iliad. mox cit. Neptunus Apollini exprobrat, quod pro Trojanis fœdifragis militet, immemor superbiæ et injuriæ Laomedontis, qui locatæ in annum operæ pactam mercedem nedum persolveret, etiam minas sibi Diis intentarat. Virgil. Æneid. v. 810. 'Cuperem cum vertere ab imo Structa meis manibus perjuræ mœnia Trojæ.'

25 *Jam nec Lacænæ splendet, &c.*]

Famosus hospes, nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit;
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit; protinus et graves
Iras, et invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo. Illum ego lucidas

Priami gens fraudulenta Græcos feroces expugnat viribus Hectoris: quievitque bellum nostris discordiis protractum. Ergo etiam deinceps grandes inimicitias, et nepotem odiosum, quem genuit sacrificula Trojana, Marti remittam. Hunc ego

Achivos, improbante Jani.—29 *Auctumque nostris* quidam ap. Steph. Diatr. sec. II.—30 *Bellum residit* membranæ Marcilii, qui præfert. '*Protinus* scribendum alii contendunt: nil sane interest, nisi quod antiquior scriptura est *protenus*. Distinguendum, ut recte Glarean. aliique viderunt, ante *protenus;* non post, ut Ascens. Basill. Fabr. alii.' *Jani.*—32 *Troia*, ut est in Lips. 3. vult Nic. Heins. ap. Bentl. quemadmodum I. Od. 6. 14. ubi vid. Var. Lectt. itaque sic edidere Bentl. Cuning. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd. Wakef. interpungit: *Protinus et g. Iras, et i. nepotem, Troia q. p. sacerdos Marti, redonabo: illum, &c.* ita annotans: 'De hac constructione,

NOTÆ

Non vivit amplius Paris, nec jam speciosum ac splendidum Helenæ se ostentat, ut in adulterium pelliciat.

26 *Famosus hospes*] Impurus. Vide III. Od. 15. 3. Not.

Nec Priami domus, &c.] Nec Trojani Græcis jam repugnant Hectoris fere unius virtute nixi. Vide II. Od. 4. 10. ibique Not.

29 *Nostrisque ductum seditionibus Bellum resedit*] Tandemque finitum est illud bellum, quod nostris est discordiis ad annos decem productum et dilatum. Pro Trojanis videlicet stabant Apollo, Mars, Diana, Latona, Venus: pro Græcis autem Neptunus, Mercurius, Vulcanus, Juno, Minerva. Homer. Iliad. Υ.

30 *Resedit*] Quievit, pacatum est bellum. Cic. ad Famil. VIII. 2. 'Marcelli impetus resederunt, non inertia, sed (ut mihi videbatur) consilio.' Tuscul. III. 'Timor animi resedit.' Liv. 'Postquam iræ resedissent.'

Protinus et graves Iras, &c.] Deinceps igitur condonabo priores inimicitias, et Marti concedam ut in cœlum admittatur Romulus ejus filius, meus vero nepos eo mihi invisus quod e stirpe Trojana sit, matre scilicet Ilia, seu Rhea Numitoris filia Vestæ Sacerdote: Virgil. Æneid. I. 278. 'donec Regina Sacerdos Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.' Æneid. VII. 293. 'Heu stirpem invisam, et fatis contraria nostris Fata Phrygum!' At cit. mox Æneid. I. 283. Veneri prædicit Jupiter meliora, et sic spondet: 'Quin aspera Juno, Quæ mare nunc terrasque metu cœlumque fatigat, Consilia in melius referet; mecumque fovebit Romanos rerum dominos gentemque togatam,' &c.

Inire sedes, ducere nectaris
Succos, et ascribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.
Dum longus inter sæviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exules
In parte regnanto beati;
Dum Priami Paridisque busto
Insultet armentum, et catulos feræ

sinam ingredi domicilium splendens, bibere nectareos liquores, atque numinum felici numero accenseri. Dummodo Trojam inter et Romam ingens mare fremat, quacumque in regione imperent fortunati extorres. Modo super sepulcrum Priami et

qua nihil tritius, nos agimus in Sylv. Crit. sect. XLVI. fin.'—34 'Vulgata lectio, *ducere*, satis per se bona, ut I. Od. 17. 22. Sed prisca lectio haud dubie *discere;* quam jam ante oculos habuit Porphyr. explicans: 'assuescere saporibus nectaris.'' *Jani.* Item sic Bentleii Græv. Regin. Magdal. a m. pr. Gal. Battel. Bodl. Vigorn. et Colbert. pro var. lect. duo Torr. Mentel. Helmst. Alt. 2. Lips. 3. Venet. 1478. Locher. Sæpius *discere* et *ducere* permutata a librarr. Vid. e. g. Claudian. R. P. II. 368. et ibi N. Heins. Timet Bentl. ne 'discere' includat difficultatem, fastidium, metum. Harl. 1. 4. 6. *discere;* Delph. Bond. Schrevel. Bentl. Cuning. Sanad. Bipont. Mitsch. Gesn. Zeun. Comb. Wetzel. Wakef. et Kidd. *ducere.*—37 Lips. 3. et quidam alii ap. Jani, *intersæviat*, conjuncte.—41 Helmstad. *ut catulos.*—43 *Ingens* pro *Ful-*

NOTÆ

34 *Ducere nectaris Succos*] Cœlesti cibo potuque, adeoque immortalitate frui: Deorum consortem esse. Apud Pindar. dicitur Tantalus Deorum furatus nectar et ambrosiam, in quibus Dii immortalitatem posuerunt. Vide Lucian. Dial. XXV. cui titul. 'Deorum Concilium;' ubi facete et lepide nectar et ambrosia deficere dicuntur ob multitudinem bibentium, sic ut mina jam constet sextarius: unde et statuitur animadvertendum in falso ascriptos, et nescio quomodo existimatos Deos.

35 *Quietis Ordinibus Deorum*] Apud Boëthium Deus stabilis 'Immotusque manens dat cuncta moveri.' Virgil. Æn. IV. 379. 'Scilicet is superis labor est: ea cura quietos Solicitat.' Nempe solius divinitatis est quies.

37 *Dum longus inter, &c.*] Dummodo Ilium inter et Romam magnum interfluat mare, quo Romani a restituenda Troja, repetendaque vetere patria deterreantur, arceanturque, qualibet in orbis parte sint beati; quin et regnent ac dominentur; at exulent procul a regione et solo patrio.

40 *Dum Priami Paridisque busto, &c.*] Modo tam deserta sit Trojana terra, ut gramen producat armentis pascendis idoneum, sit et lustrum ferarum, ubi impune illæ catulos eniti et educare queant absque ullo metu. Ea conditione stet Capitolium, Roma floreat, atque nomen, famam Imperiumque ad ultimas extendat oras. Ad Orientem det jura Medis; ad Occidentem Hispanis, qua medius liquor, &c. ad Meridiem, Afris; qua tumidus rigat, &c.

Celent inultæ; stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis.
Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras; qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:
Aurum irrepertum, et sic melius situm,

Paridis greges lasciviant, et belluæ illæsæ fœtus suos abscondant, stabile floreat Capitolium, et Roma bellicosa leges imponat victis Medis. Illa formidabilis procul ad extremas orbis partes famam propaget; sive ubi mare interfusum separat Europam ab Africa; sive ubi Nilus intumescens agros perfundit; generosior contemnendo

gens Alt. 1. quod non improbat Jani.—46 *Extendit* Brod. *qui medius* Dess. 2' et unus Bersmanni.—47 *Secernet* unus Bersmanni.—49 Hos versus 49-52.

NOTÆ

44 *Dare jura Medis*] Ubi regnum aliquod in provinciam redegerant victores Romani, eo statim mittebant viros, qui jus et leges præscriberent.

Medis] Id est, Parthis, ut jam haud semel annotavi.

46 *Qua medius liquor Secernit Europen ab Afro*] Ad fretum usque Gaditanum. Solin. ' Oceanus ab Occasu irrumpens lævo latere Europam radit, Africam dextro; scissis Calpe et Abyla montibus, quos dicunt columnas Herculis, inter Mauros funditur et Hispaniam.'

48 *Qua tumidus rigat arva Nilus*] Per Africam, Æthiopiam, Ægyptum. Cic. de Nat. Deor. II. n. 130. ' Ægyptum Nilus irrigat, et cum tota æstate obrutam oppletamque tenuerit, tum recedit, mollitosque et oblimatos agros ad serendum relinquit.' Plin. v. 9. ' Nilus incertis ortus fontibus it per deserta et ardentia, immenso longitudinis spatio ambulans, ... observatum est, prout in Mauritania nives imbresve satiaverint, ita Nilum increscere ... Africam ab Æthiopia dispescens, ... feris et belluis frequens .... medios Æthiopas secat .... Insulas innumeras spargit. .... Certis diebus auctu magno per totam spatiatus Ægyptum, fœcundus innatat terræ. Causas incrementi varias prodidere .... incipit crescere Luna nova, quæcumque post solstitium est, sensim modiceque Cancrum Sole transeunte, abundantissime autem Leonem. Residit in Virgine, iisdem quibus accrevit modis. In totum autem revocatur intra ripas, in Libra, ut tradit Herodotus, centesimo die. Justum incrementum est cubitorum sexdecim. Minores aquæ non omnia rigant: ampliores detinent, tardius recedendo .... in duodecim cubitis famem sentit Ægyptus, in tredecim esurit: quatuordecim cubita hilaritatem afferunt, quindecim securitatem, sexdecim delicias. Maximum incrementum ad hoc ævi fuit cubitorum octodecim. Claudio Principe,' &c. Nili aquas laudant Aristot. Galen. &c. originem nuper inquisivit Isaacus Vossius. De eo multa Herodot. lib. II. Senec. Nat. Qu. lib. IV. Agell. X. 7. &c.

49 *Aurum irrepertum, &c.*] Ordo

Cum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus,
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicumque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulæ pluviique rores.

aurum nondum inventum, atque ita convenientius positum, dum terra contegit, quam addicendo illud usui hominum, manu quodlibet sanctum deprædante. Quisquis mundi finis impedivit, hunc bello obtineat, cupiens investigare, quo loco æstus,

delendos censet Valart. Pr. IV.—51 'Distinguendum post *cogere*, non post *usus*, ut vulgo.' *Jani.*—53 *Quacumque* conj. Bentl. quia unus tantum sit terminus mundi. Sed ipse sentit se nugari. *mundi* Lamb. e quibusdam suis, Mald. Cruquii, Lips. 3. Harl. 2. 6. Steph. Cruq. Fab. Dacer. Heins. Baxt. Sivr. Sed *mundo* Harl. 1. 3. 4. 5. omnes Cruquii præter unum, omnes Bentl. præter nonnullos recentt. tres Torrent. omnes Jani præter unum, Venett. 1478. 1492. Ascens. Locher. Basill. Torrent. Bentl. Jones. Cuning. Sanad. Gesn. Zeun. et recentt. *exstitit* liber Basil. a G. Fabric. inspectus.—54 *Hunc tanget* Harl. 1. 4. 6. omnes Pulmanni, plures Torrentii, et Bentl. duo Bersmanni, Mentel. Franeq. Lips. 1. 2. 3. 4. Helmstad. Alt. 2. Dess. 2. Locher. Ascens. Venett. et Brod. *Hunc tangit* liber Fabricii; *Hunc tangat* Harl. 2.

NOTÆ

est: Roma fortior spernendo aurum quod e fodinis nondum erutum est, quam illud inde eruendo et ad usum fabricando, nummosque cudendo. De contemtu divitiarum apud Priscos Romanos usitato Val. Max. IV. 3. De Curio, Fabricio, Camillo, aliisque diximus ad I. Od. 12. et alibi.

Sic melius situm, Cum terra celat] Seu quod raptoribus non est expositum, dum latet in visceribus terræ, seu potius, quod tunc avaritiam et cupiditatem non accendat, nec ad scelus impellat, aut ad explendas libidines fomitem præbeat et facultatem. Ovid. Met. I. 140. 'Effodiuntur opes irritamenta malorum.'

51 *Cogere, &c.*] Vis siquidem inferri metallis videtur, cum e terræ visceribus extrahuntur.

52 *Omne sacrum rapiente dextra*] Duplici hoc sensu potest accipi: vel quod a Romanis spernatur aurum, cujus rapiendi causa nec sacris parcunt homines: vel quod ipsi Romani, Prisci nempe, fortiores et nobiliores aurum contemnendo se præbuerint, quam posteri illud ab exteris nationibus devictis auferendo, sacra etiam e templis ac pretiosa quælibet ornamenta vi armorum et jure belli diripiendo. Dionys. Tyrannus Syracusanus Jovi Olympio detraxit amiculum aureum, addito etiam ludibrio, quod æstate gravior, hyeme frigidior esset. Val. Max. I. 1. ext. 3.

53 *Quicumque mundi terminus obstitit, &c.*] Si quis ante orbis angulus Romanis haud patuit, deinceps pateat, eoque victricia inferant arma: seu ad Zonam torridam, ubi *debacchentur ignes*, sævitque æstus; seu ad mundi polos, ubi *nebulæ*, glacies, caligo perpetua, *pluvii rores*, imbres. Vide I. Od. 22. Lucret. lib. I. ponit etiam 'rores' pro imbribus et aquis pluviis.

Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitæ
Tecta velint reparare Trojæ.
Trojæ renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis et sorore.

quo nubila et imbres sæviant. Verum fata sancio Romanis militia inclytis ea conditione, ut non plus quam fas est pii, nere opibus innixi, satagant antiquæ Trojæ domos instaurare. Namque sors Trojæ resurgens infaustis auspiciis repetetur casu iterum luctuoso, triumphantis exercitus ductrice me Jovis uxore et sorore. Si ter

NOTÆ

57 *Sed bellicosis fata Quiritibus, &c.*] Bis jam dixi, et tertium repeto, me Romanis indulgere, ut sint orbis domini, sed ea tantum lege, ne, præpostera moti pietate in patriam avorum suorum Trojam, ejus muros et tecta velint reparare, neve suis opibus ac rebus prosperis fidentes id unquam moliantur. Quod si fecerint, malis auspiciis et alite lugubri faxint: enimvero tristi clade iterum subvertetur Troja, quamvis muris aëneis, auctore etiam Apolline, stabiliatur.

59 *Avitæ*] Æneas cum Trojanorum colonia 'Ilium in Italiam' portavit 'victosque Penates.' Æneid. I.

60 *Tecta velint reparare Trojæ*] Patriæ certe caritatis in illum antiquæ suæ originis locum Romani sensum habere se testati sunt haud semel. Nam deletum a C. Fimbria Cinnæ legato Ilium restauraruut. Vide Liv. Epit. lib. LXXXIII. Appian. Sueton. Claud. cap. 25. 'Iliensibus quasi Romanæ gentis auctoribus tributa in perpetuum remisit: recitata vetere epistola Græca Senatus Populique Romani Seleuco Regi amicitiam et societatem ita demum pollicentis, si consanguineos suos Ilienses ab omni onere immunes præstitisset.'

61 *Alite lugubri*] 'Mala avi;' I. Od. 15. Ex avium aspectu, volatu, cantu, auspicia captari solita, notum est.

64 *Conjuge me Jovis et sorore*] Virgil. Æneid. I. 50. 'Ast ego quæ Divum incedo Regina, Jovisque Et soror et conjux.' Servius ibid. 'Physici,' inquit, 'ætherem Jovem, id est ignem volunt intelligi, Junonem vero aërem: et quia tenuitate hæc elementa paria sunt, dixerunt esse germana: et quoniam Juno, id est aër, igni subjectus est, jure superposito elemento mariti nomen inditum.' Cic. II. de Nat. Deor. n. 66. 'Aër, ut Stoici disputant, interjectus inter mare et cœlum Junonis nomine consecratur; quæ est soror et conjux Jovis; quod et similitudo est ætheris, et cum eo summa conjunctio. Effœminarunt autem eum, Junonique tribuerunt, quod nihil est eo mollius.' Macrob. in Somn. Scip. I. 17. 'Apud Theologos,' inquit, 'Jupiter est mundi anima, hinc illud: 'Ab Jove principium Musæ: Jovis omnia plena.' Quod alii Poëtæ sunt mutuati de Arato, qui de sideribus locuturus, a Cœlo, in quo sunt sidera, exordium sumendum esse decernens,

Ter si resurgat murus aëneus
Auctore Phœbo, ter pereat meis
Excisus Argivis; ter uxor
Capta virum puerosque ploret.
Non hæc jocosæ conveniunt lyræ:
Quo, Musa, tendis? desine pervicax

ex ære mœnia reparentur, favente Apolline, ter quoque diruta prosternantur a Græcis mihi dilectis: ter captiva conjux plangat maritum ac filios. At ludenti citharæ ista minime congruunt. Quo pergis, o Musa? cessa narrare pertinax verba numi-

3. 5. cum aliis codd. et edd.—66 *Ductore* Pulmanni Diesth. Mald. Cruquii, lib. antiq. ap. Achil. Stat. teste Mureto; unde in edd. quasdam venit. Probat et Broukhus. ad Propert. I. 7. 1. et Burm. ad Virg. Æn. v. 633. *Auctore* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. omnes alii codd. et edd. *Structore* conj. Bentl.—67 *Exscissus* Lamb. legendum contendit, et sic Heins. Vide Heyn. ad Virg. Æn. II. 637.—69 Mira varietas codd. in h. v. *hoc j. conveniet* omnes Cruquii et Pulmanni, plures Torrentii, omnes Bentleii, præter quatuor, quidam Lambini, Franeq. Altt. 1. 2. Helmstad, Lipss. tres, unus Bersmanni, Exc. Sax. Harl. 1. 2. 4. 5. Venet. 1478. Basill. Fabric. Cruq. Torrent. Rutgers. Bentl. et Kidd. *hoc j. conveniat* quidam Torrentii, Bentleii Battel. Bodl. et Vigorn. *hoc j. convenient* Lips. 4. *hæc j. conveniet* Mentel. et Dess. 2. *hoc j. convenit* Bentleii Petrens. et quidam alii; *hæc j. convenient* plures Lambini; sic et edd. Lamb. et Heins. *hæc j. conveniunt* Harl. 3. 6. quidam Lambini, Locher. Venet. 1492. Vet. Comb. Ascens. Steph. Fab. Dacer. Baxt. Cuning. Sanad.

NOTÆ

ab Jove incipiendum memoravit. Hinc Juno et soror ejus et conjux vocatur. Est autem Juno aër: diciturque soror, quia seminibus iisdem, quibus cœlum, etiam aër est procreatus: conjux, quia cœlo subjectus est aër.'

66 *Auctore Phœbo*] Hunc impense Trojanis favisse compertum est. Legunt quidam *Ductore.*

Ter pereat] Allusum videtur ad triplex Ilii excidium, primo ab Hercule, deinde a Græcis, postea à C. Fimbria, Syllanis temporibus, ut ante annotavi. Vide Appianum.

Meis Excisus Argivis] Argivos Juno fovebat maxime, quod ipsa præcipue Argis colebatur; quæ urbs Argiæ Peloponnesi regionis princeps et caput erat. In ea sedebat Rex Agamemnon Græcæ in Trojanos expeditionis Dux et Imperator. Virgil. Æn. I. 27. 'Memor Saturnia belli, Prima quod ad Trojam pro caris gesserat Argis.'

67 *Ter uxor Capta, &c.*] Vel Trojanæ mulieres quælibet cæsos aut captos lugeant et ipsæ captivæ, aliæ viros suos, aliæ filios: vel, *uxor Capta virum,* Hecuba Priamum, Andromache Hectorem, *puerosque ploret,* hæc Astyanacta, illa vero Hectorem, Parin, Deiphobum, Troilum, &c.

69 *Non hæc jocosæ conveniunt lyræ, &c.*] Egregie se Poëta comprimit in ipso Poëtici ardoris impetu, quasi tam grave argumentum haud Lyricis versibus bene conveniat: ipse tamen ad Pisones ita docet: 'Musa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum, Et juvenum curas, et libera vina referre.' Et Pindarus aliique res quas-

Referre sermones Deorum, et
Magna modis tenuare parvis.

num, atque humili carmine diminuere grandia.

Jones. Sivr. Jani, Bipont. Mitsch. Comb. Wetzel. et Wakef.—71 Copula *et* abest a Lips. 3. 4. Dess. 2. et uno Bersmanni.

NOTÆ

que graves lyra graviter cecinerunt. Verum belle Horatius tum desinit, cum ultra vix sine offensione Augusti progredi se posse intelligeret.

ODE IV.

Composito civili bello Augustus cohortes suas per colonias jam distribuerat, atque otio et Musis sese dederat. Ostendit igitur Horatius tam leni et Musico ingenio nihil a tumultuante plebe metuendum; atque hoc exemplo suo firmat, qui eandem ob causam vel ab ipsis incunabulis in Deorum immortalium tutela fuerat. 'Peragit tranquilla potestas, Quod violenta nequit.' (Dignumne Horatio, aut sano Poëta alio, enthymema: Mihi cum infans essem, pepercerunt viperæ et ursi; ergo tibi, Cæsar, cives tui: quia utrique sumus in tutela Musarum? *Gesn.*) (Argumentum simplicissimum videtur esse hoc: Invocata Calliope, fingit se jam illam audire canentem. Illo igitur Musæ obsequio excitatus ostendit, Poëtam, qui sit Musis amicus, 'tutum' esse. Hinc sese jam olim puerum adhuc tenerum a viperis et ursis esse liberatum; se vagari incolumem per loca quæcumque sibi placeant; se salvum ex acie rediisse; ab arbore non esse extinctum; in mari non periisse. Ergo tanto præsidio fretum, se non dubitare vel periculosissima adire loca. Atque ipsum Augustum, finito bello, recreari Musis, quibus grata sint studia pacis: contra homines immanes et ἀμούσους furore suo perire, veluti Titanas, Gygen, Orionem, Tityum, et Perithoum. *Zeun.*)

DESCENDE cœlo, et dic age tibia

O princeps Calliope, veni ex Olympo; et cantionem longiorem cane fistula, sive

Ode decima octava Libri quinti in Ed. Sanad. Inscribitur in Venet. 1492. et Locher. *Musis deditum Poëtam ostendit;* in Ascens. *Musis deditum se Poëta ostendit.*—1 Aberat *et* a vet. cod. Cuning. itaque is ejecit, secutis Sanad.

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9. Oden hanc inter eximias censet eruditus quisque: respondere superiori, immo et continuari, placuit nonnullis; sed perperam. Musis accepta refert Horatius pleraque, id vero potissimum, quod redierit in gratiam cum Augusto, contra quem militave-

Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharave Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire et videor pios
Errare per lucos, amœnæ
Quos et aquæ subeunt et auræ.

placet magis, voce clara, vel chordis, aut lyra Apollinis. An auditis? An me decipit jucundus furor? Videor audire, et cernere illam ambulantem in sacris nemoribus,

Jones. Sivr. Jani, et Bipont.—4 Græv. Bentleii a m. pr. *citharaque*, et sic, illo probante, ediderunt Cuning. Sanad. Sivr. Jani, Bipont. Mitsch. et Kidd.—5 *Andistis* Lips. 1. a m. pr.—6 Barth. Advers. XXXIX. 9. emend. *audiri*, quia audiri se velit, Musæ succinentem. *piorum* conj. vir doctus ap. Bentl. quod

NOTÆ

rat. Hinc ejus Principis moderationem et clementiam extollit egregie: eoque duntaxat spectasse, non immerito videatur.

1 *Descende cœlo*] Gravis et solennis invocatio res graves notat, gravemque enthusiasmum præsagit.

Cœlo] Illic etiam Musis sua sedes est. Hesiod. init. Theogon. nec semel, Musas nuncupat 'Olympiades Jovis filias:' Pariter et Homer. Hymn. in Mercur. &c. Iliad. vero B. in cœlo domos habere scribit: Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι. Ennius similiter: 'Musæ, quæ pedibus magnum pulsatis Olympum.' Vide et Macrob. in Somn. Scip. II. 3.

2 *Regina Calliope*] Musarum princeps, vel cantu aliis præstans: Regum etiam comes. Hesiod. Theogon. *προφερεστάτη ἁπασέων, Omnium excellentissima. βασιλεῦσιν ὀπηδεῖ. Reges comitatur*. Diod. Sicul. v. 1. 'Musis nomina, cuique a proprio munere tribuerunt. Clio propter gloriam, &c. . . . Calliopen quod cantus suavitate cæteras antecedens magni ab auditoribus æstimetur.'

Longum melos] Certe est Ode hæc e longioribus. Vide Gell. XVI. 18.

3 *Seu voce, Seu fidibus, &c.*] Istis nempe constat exerceturque Musica, voce, lyra, tibia. De cithara ab Apolline inventa, I. Od. 21.

5 *Auditis? an me ludit, &c.*] O sodales, an mecum auditis Calliopen canentem, meisque jam votis respondentem?

Amabilis Insania] Voluptatem sane maximam præstat ardor poëticus iis qui divina illa facultate sunt donati.

6 *Audire et videor pios Errare per lucos*] Veluti præsentiam numinis sentiat, atque enthusiasmo correptus ita loquitur.

7 *Lucos*] In solitariis maxime locis delubra statuebant veteres: ibique Deos credebant libentius habitare ubi quies et silentium, ubi nullæ turbæ aut strepitus mentium integritatem labefactarent: ubi 'Sapientiæ gymnasium, ubi mores bene instituuntur, et animi virorum diriguntur.' Hæc enim solitudo præbet, ex Plutarcho.

8 *Quos et aquæ subeunt et auræ*] Perfluentes aquæ, et aspirantes seu perflantes auræ ac Zephyri amœnos

Me fabulosæ Vulture in Apulo,
Nutricis extra limen Apuliæ,

per quæ rivi penetrant ac venti. Me puerum defessum ludendo, somnoque oppressum

ille probat; et sic Sandby in ed. Lond. 1749.—9 *Me sabulosæ* conj. N. Heins. ap. Bentl. metro repugnante: vid. Bentl. cf. I. Od. 22. 7. *fabuloso*, ut ad Vulturem pertineat, conj. Torrent. et docte defendit Schmid. quia vix extet mons, de quo non miracula narrentur; et credendum sit, Horatium, ambiguitatis vitandæ gratia, positurum fuisse 'fabulosi' si ad palumbes referri voluisset. 'Hoc ultimum ego non urgeam. Certe bene habet *fabulosæ*.' Jani. *littore in Appulo* quidam malebant Lambini ætate. Omnes fere edd. duplici *pp*, *Appulo*, ob metrum scilicet.—10 *Nutricis* Acr. Porphyr. Comment. Cruquii, tres Lamb. Pulmanni Hunn. Gemblac. 1. 2. et Diesth. duo Blandd. et Mart. Cruq. Torrentii omnes præter unum, unus Bersm. Harl. 2. 3. 4. 5. 6. multi Bentl. Sax. Gott. Brod. Lips. 1. 3. 4. Helmst. Altt. Zar. Flor. 1482. Venett. 1478. 1486. 1492. Locher. Ascens. Baxt. Magis etiam probant, licet non ediderint, Lamb. Cruq. Torr. Sed *Altricis* Bentleii Græv. Leid. et Regin. Harl. 1. et multi alii, antiquiss. Bland. et (præter tres) reliqui omnes Cruquii, unus Torrentii, Lambini omnes præter tres, Pulmanni Beller. omnes Fabric. Mentel. Franeq. Lips. 2. Dess. 2. Mediol. 1477. 1486. 1502. Venett. 1495. 1590. Basill. Lamb. Cruq. Torr. Steph. Fab. Rutg. Fabr. Heins. Dacer. Bentl. Cun. San. Jon. Sivr. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. Bentl. conj. *Altricis extra limina sedulæ*, vel *Amuliæ*; Jones. *A. e. limina villulæ*. 'Credere possis forte Poëtam scripsisse, *Altricis e. limina patriæ*; ut 'altrix patria,' sicut Virg. Æn. III. 273. 'terra altrix Ulixi,' sit vel Apulia, vel, quod magis placere possit, ager Venusinus, ubi natus et altus esset, extra cujus limen, h. e. territorium, quale cuivis coloniæ

NOTÆ

faciunt inprimis lucos.

9 *Me fabulosæ, &c.*] Hæc strophe magnam interpretibus crucem fixit hactenus. Atenim quo referenda vox *fabulosæ?* Deinde, quid ait Poëta de *Vulture Apulo, extra Apuliam?* Quod primum spectat; sunt qui Apuliam dici fabulosam velint, ac de insulis etiam Diomedeis Apuliæ proximis meras ipsi fabulas texant. Quidam nutricem Horatii Apuliam vocari, quæ fabulosa narrare solita sit, comminiscuntur: papæ! cudere se anile figmentum nec advertunt. Verum enim, an palumbes (quod restat) fabulosas dicat Poëta, quando rem ut vere gestam commemorat? Ita sane melioris notæ Interpretes. Immo *palumbes fabulosæ*, inquam ego; sicut 'Hydaspes fabulosus,' I. Od. 22. 8. Et apud Plin. v. 1. 'Atlas mons Africæ vel fabulosissimus:' nimirum quod de illis valde multa scribunt, dicunt, fabulantur; præsertim vero Poëtæ. Sic palumbes currui Veneris trahendo jungunt: eique numini sacras, atque, ut hoc loci, ministras faciunt.

Vulture in Apulo Nutricis [*Altricis*] *extra limen Apuliæ*] Est Vultur mons in Apuliæ Lucaniæque confinio, quemadmodum et Venusia Horatii patria et *altrix*. Itaque nullo negotio omnis solvetur, si quis est, nodus. Erat *in Apulo Vulture* Poëta, ibique obdormivit puer; extra fines tamen Apuliæ tum fuit: siquidem versabatur in istius latere montis ad Lucanos respiciente et pertinente. Sic de seipso ait, II. Sat. 1. 34. 'Lucanus an Appulus, anceps: Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus.'

Ludo fatigatumque somno
Fronde nova puerum palumbes
Texere; mirum quod foret omnibus,
Quicumque celsæ nidum Acherontiæ,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Ferenti,
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis; ut premerer sacra
Lauroque collataque myrto,
Non sine Dis animosus infans.

celebratæ palumbes recentibus foliis cooperuere in Vulture Apulo extra fines Apuliæ nutricis meæ. Quæ res admirationem cunctis faceret, quotquot sublimis Acherontiæ domos incolunt, et Bantiæ campos, agrosque opimos Ferenti depressi: quo pacto somnum caperem securo corpore a nigris viperis atque ursis: qua etiam ratione contectus essem sacrata lauro, et myrto congesta, puerulus ego non absque numinum

esset, exerrasset puer.' *Jani.*—12 Cuning. ex Venet. 1478. in qua est *palumbe*, edidit *palumbæ.*—13 Sanad. Parenthesi inclusit: *mirum quod . . . Ferenti.*—14 *Acheronciæ*, *Acheruntiæ* variantes ap. Jani.—15 *Batinos* quidam codd. ut Helmstad. Lips. 1. a m. pr. et ipsi Scholl. oppidum Batinam vocantes, ac derivantes a Bato (al. Batino) flumine, ut aiunt, Lucaniæ. Sed Batum fl. est in Bruttiis, Batinum in Picenis; Plin. III. 5. et 13. Interim *Batinos* scribunt et Venett. Ascens. Locher. Basil. Fabr. Rutgers. &c. *Bathinos*, *Balthinos*, *Palthinos*, variantes ap. Jani. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. et optimi codd. cum edd. recentt. *Bantinos.*—16 *Forenti* quidam codd. et edd. vett. ap. Cuning. Mentel. Lips. 1. 2. 4. Harl. 2. 4. 5. 6. et Dess. 1. 2. et sic edidere Cuning. Sanad. Jani, Bipont. et Mitsch. *Ferenti* vero exhibent ceteri codd. omnes et edd. præter Franeq. qui habet *Florenti.*—19 *Lauruque* Cuning. *collectaque myrto* quidam ap. Jani, ex interpretamento.—20 Post *myrto*

NOTÆ

12 *Fronde nova puerum palumbes Texere*] Jam tum suam mihi tutelam obtulere Dii, quam postea abunde expertus sum.

Pálumbes] Columbæ sylvestres.

14 *Nidum Achærontiæ*] Acherontia est urbs Lucaniæ in montis vertice, ut nidus in arboris fastigio posita. Cicero de Orat. I. n. 196. 'Tanta vis patriæ est, ut Ithacam illam in asperrimis saxulis tanquam nidulum affixam sapientissimus vir immortalitati anteponeret.'

15 *Saltusque Bantinos*] Bantia oppidum est Apuliæ in Lucaniæ confinio, pascuis abundans, Venusiæ proxima.

16 *Humilis Ferenti*] Hæc etiam urbs Apuliæ, Lucaniæ fines attingit, inter Venusiam et Acherontiam sita.

17 *Ut tuto ab atris, &c.*] Circumstantibus nempe istarum urbium incolis mirum visum est, qui fieret, ut puer ego dormirem tutus illic tum a viperarum venenis, cum et ab ursorum voracitate. Quo etiam præsagio obtectus essem laurea Apollini, myrtoque Veneri consecrata. Illinc autem ostensum est Poëtam me fore, hinc vero ad canendas res amatorias destinari.

20 *Non sine Dis*] Pindar. Pyth. Od.

Vester, Camœnæ, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
  Præneste, seu Tibur supinum,
    Seu liquidæ placuere Baiæ.
Vestris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis versa acies retro,
  Devota non extinxit arbor,
    Nec Sicula Palinurus unda.
Utcumque mecum vos eritis, libens

tutela impavidus. Vester, o Musæ, vester sum; seu vehor ad Sabinos asperos: sive algidum Præneste, seu declive Tibur, seu Baias amœnas adire libuerit. Vestros fontes et choros amantem haud me vita privavit actus in fugam exercitus apud Philippos, neque arbor execranda, neque Palinurus in mari Siciliæ. Quandocum-

punctum ponit Acron, et jungit: ego qui eram *non sine . . . infans*, nunc *vester, &c.* Landin. *Non sine Dis animosus. Infans vester, &c.*—24 Porphyr. *Sed placidæ placuere Baiæ.*—27 Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. et vulgatæ edd. ante Bentl. *arbos;* sed *arbor* omnes codd. Lambini, Bentleii, Pulmanni, et Jani, et plurimæ edd. vett. ut Venett. 1477. 1478. 1479. 1483. 1486. Florent. 1482. Locher. Ascens. Ald. 1501. aliæque ap. Cuning. item Lamb. Heins. Bentl. Jones. Delph. Cuning. Sanad. Sivr. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd. Cf. Var. Lectt. ad II. Od. 9.—28 *Non Sicula* Helmstad. et

NOTÆ

v. *οὐ θεῶν ἄτερ.* Virgil. 'non sine numine Divum.' Sallust. 'Tanta repente mutatio non sine Deo videretur.'

21 *Camœnæ*] A cantu Servius, a castitate mentis Festus nomen hoc factum aiunt.

In arduos Tollor Sabinos] Sive quando montosam Sabinorum regionem scando, pergens ad prædium meum ibi situm. Supra, in fine primæ Odes hujus libri.

22 *Frigidum Præneste*] Latii oppidum frigidas habens et salubres aquas. Strabo lib. v.

23 *Tibur supinum*] In montis ascensu ædificatum. De eo I. Od. 7. et 18.

24 *Liquidæ Baiæ*] Urbs Campaniæ maritima, calidis aquis, aëre puro, secessu grato celebrata. II. Od. 18.

25 *Vestris amicum fontibus, &c.*] Ope vestra et patrocinio quoties salvus fui? Primo non perii in cæde ac fuga exercitus Bruti et Cassii, ad Philippos urbem Thessaliæ. II. Od. 7. Deinde me non oppressit arbor cerebro prope illapsa; de qua II. Od. 13. et 17.

27 *Devota*] Diris nempe, sacra, detestabilis. Postea cum a Philippensi bello redirem in Italiam, periclitatus sum graviter quidem, at naufragium tamen non feci ad promontorium Lucaniæ nominatum a Palinuro Æneæ nauclero illic merso, quod mari Siculo perfunditur.

29 *Utcumque mecum vos eritis*] Vestram ergo tutelam sæpe expertus nihil est quod usquam formidem, nullum certe non periculum intrepidus adibo, vestra fretus ope et præsidio.

Insanientem navita Bosporum
Tentabo, et arentes arenas
Littoris Assyrii viator:
Visam Britannos hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum:

que mihi vos aderitis, ultro Bosporum æstuosum navigabo, et peragrabo sicca sabula finium Syriæ: pergam ad Britannos advenis crudeles, atque ad Concanos

Lips. 4.—30 Multi codd. et edd. *Bosphorum*, solenni errore. Vide ad II. Od. 13. 14. *Bosporon* Cuning.—31 Harl. 2. 4. 5. 6. quidam Lambini, Pulmanni Hunn. Gemblac. 1. 2. et Beller. unus Bland. et Mald. Cruquii, duo Bersmanni, Bentleii Leid. et Regin. liber Fabr. Gott. Lips. 1. 2. 4. Helmstad. Alt. 2. Dess. 1. et Locher. *et urentes*, i. e. vestigia viatoris ardentes; quod etiam præfert Barth. Advers. XXXIX. 9. *et ardentes* conj. With. *et urentes* habent Harl. 1. 3. cum aliis codd. et edd. certe recentt.—34 *Conchanum* var. lect. ap. Jani; *Caucasum* conj. Nic. Montan. ap. Lamb. ob difficultates in Concanis motas. Sed vide Sil. Ital. III. 361. et Claud. in Rufin. I.

NOTÆ

30 *Insanientem Bosporum*] Æstuosas ac frementes maris angustias. II. Od. 13. 14. Virgil. Eclog. IX. 43. 'Huc ades: insani feriant, sine, littora fluctus.'

31 *Arentes arenas Littoris Assyrii*] Quidam legunt *urentes*. Intellige Syriæ seu Assyriæ vel fines extremos; nam veteribus quælibet regionum et agrorum extremitates littora vocabantur: vel solitudines arenosas et ferventes, in quibus viatores æstu soluti nonnunquam intereunt. Ab Assur filio Sem dicta Assyria, Asiæ regio, Mesopotamiæ affinis, ab ea Tigri flumine distincta. Isidor. Etym. S. August. Quod si placet Assyriam poni pro Syria, hæc certe ad mare extenditur, ejusque tenet littus. Plin. v. 12. 'Juxta Syria littus occupat, quondam terrarum maxima, et pluribus distincta nominibus.... Assyria ante dicta,' &c.

33 *Britannos hospitibus feros*] Ab his olim hospites immolari solitos aiunt: sicut apud Tauricæ regionis populos id factum constat. Vide Euripid. Iphigen. in Tauris.

34 *Lætum equino sanguine Concanum*] Concani Cantabrorum pars, apud Hispaniam Tarraconensem, Massagetarum colonia fuere; quædam habuere communia cum Thracibus et Scythis, quantum ad crudelitatem belluinumque ritum, ex Strabone lib. v. Istis omnibus, sicut et Sarmatis, mos erat, e pedis vel cruris equini venis eductum sanguinem lacti permixtum potare. Plin. XVIII. 10. 'Pulte aluntur, et cruda etiam farina, equino lacte vel sanguine e cruris venis admisto.' Virgil. Georg. III. 460. 'Inter Ima ferire pedis salientem sanguine venam: Bisaltæ quo more solent, acerque Gelonus,... Et lac concretum cum sanguine potat equino.' Martial. Spectac. III. 4. 'Venit et epoto Sarmata pastus equo.' Sil. Ital. III. 360. 'Nec qui, Massagetem monstrans feritate parentem, Cornipedis fusa satiaris, Concane, vena.'

Visam pharetratos Gelonos
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Cæsarem altum, militia simul
Fessas cohortes abdidit oppidis,
Finire quærentem labores,
Pierio recreatis antro :

cruoris equini potu gaudentes: Gelonos pharetram gestantes, atque fluvium Scythiæ adibo illæsus. Vos magnum Augustum finem laboribus petentem oblectatis in specu Pierio, quando fatigatus bello turmas in urbibus collocavit. Vos mansuetum

312.—37 *Cæsarem altum militia* jungit Acron, et post eum Ascens. et Mancin. i. e. inclytum, sublimem triumphis.—38 *Fessus* conj. Lamb. et recepit Cuning. probante Bentl. *urbibus abdidit* Nic. Heins. ad Ovid. Fast. IV. 305. *reddidit oppidis* Jannoct. et Faërn. Lambini, codex Achill. Stat. Pulmanni Huun. et Diesth. unus Bland. et Mald. Cruquii, quatuor Torrentii, Bentleii Galens. Battel. Bodl. 1. 2. et Colbert. pro v. l. Zarot. Florent. 1482. et Venett. 1486. 1495. Probant Brut. et Barth. Advers. XXXIX. 9. et edidit Bentl. eumque secuti sunt Sanad. Wakef. et Kidd. *addidit oppidis* Sivr. et sic Alt. 1. et Dess. 2. *redditas oppidis* Græv. Bentleii a m. pr.—39 Dess. 2. *laborem.*—

NOTÆ

35 *Pharetratos Gelonos*] Scythiæ populos, de quibus II. Od. 9. et 20. Virgil. Æneid. VIII. ' Sagittiferos.'

36 *Scythicum amnem*] Tanaim fluvium, (vernac. *Don*,) inter Europam et Asiam limitem celeberrimum. Lucan. III. 272. ' vertice lapsus Riphæo Tanais diversi nomina mundi Imposuit ripis, Asiæque et terminus idem Europæ, mediæ dirimens confinia terræ.'

37 *Vos Cæsarem, &c.*] Vos etiam, o Musæ, Augustum Cæsarem, post bellicos labores, recreatis cantionibus vestris ac modulis poëticis ; *in antro Pierio*, secessu et otio liberali.

Militia simul Fessas cohortes abdidit oppidis] Cum in urbibus copias, hyemandi causa, seu in hybernis collocavit.

39 *Finire quærentem labores*] His quidam alludi volunt ad id quod refertur Augustus quietem optasse et vacationem a Republica petivisse. Vide Sueton. Octav. cap. 28. Sed potius notatur Augusti consuetudo per hyemes vacandi literarum studio, ingenii deliciis, carminum scriptioni. Sueton. Octav. cap. 84. ' Eloquentiam studiaque liberalia ab ætate prima et cupide et laboriosissime exercuit,' &c. cap. 85. ' Multa varii generis prosa oratione composuit .... Poëticam summatim attigit. Unus liber extat scriptus ab eo Hexametris versibus, cujus et argumentum et titulus est, ' Sicilia.' Extat alter æque modicus Epigrammatum quæ fere tempore balnei meditabatur. Tragœdiam magno impetu exorsus, non succedente stylo abolevit.' De Ajace illa erat, &c.

40 *Pierio recreatis antro*] Pierus mons est Thessaliæ Musis sacer. Inde Pierides illæ dictæ sunt, et quicquid ad eas pertinet Pierium vocari, notum est ac tritum. Cicero de Nat. Deor. a Pierio patre nomen desumit: at Sext. Pompeius a dicto monte, cujus amœnitas et solitudo opportuna est et grata studiosis.

Vos lene consilium et datis, et dato
Gaudetis, almæ. Scimus, ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, et urbes, regnaque tristia,

animum et donatis, et donato benignæ lætamini. Novimus quomodo sceleratos Gigantas, ac ferocem phalangem misso fulmine profligârit is, qui terram immobilem, qui mare ventis obnoxium moderatur, atque oppida, mæstamque regionem, Deosque

43 Pulmanni Gemblac. 1. 2. et Diesth. Mart. Cruquii, duo Bersmanni, Lips. 1. 3. 4. Altt. 1. 2. Dess. 1. Brod. Harl. 3. 4. 5. Venet. 1492. Locher. et Ascens. *turbam;* Harl. 1. 2. 6. alii codd. et edd. *turmam.*—44 Bentl. emend. *corusco* pro *caduco;* Cuning. conj. *acuto;* With. *trisulco;* conj. ap. Jones. *caducos.*—46 *Ventorum* Lips. 4. *et umbras* emend. Bentl. et sic Sanad. Sivr.

NOTÆ

41 *Vos lene consilium et datis*] Humanæ literæ, quæ ad humanitatem et lenitatem instituant, dictæ. Suet. Octav. cap. 51. ‘Clementiæ civilitatisque ejus multa et magna documenta sunt,’ &c. Vide cap. seq. ibid. Erga literatos et ingeniosos benignitate ac liberalitate summa usum, nemo nescit. Sueton. cap. 89. ‘Ingenia sui sæculi modis omnibus fovit. Recitantes et benigne et patienter audivit,’ &c.

Consilium] Adverte duas breves pro una longa, sic et postea Ode vi. ‘Hinc omne principium.’

Dato Gaudetis] Non vos pœnitet datæ Cæsari humanitatis, qua vestros clientes fovet. Sueton. mox cit.

42 *Scimus, ut impios Titanas, &c.*] Clare patet per Jovem designari Augustum, per Titanas et Gigantas omnes Augusti adversarios, quibus sublatis ac virtute domitis rerum potitus est. Mire vero Augusto blanditur, dicens pro eo stetisse Palladem, id est, sapientiam cum virtute conjunctam; Bruto vero et Cassio fuisse vim consilii expertem, quæ propria mole corruerit. Porro ista Cæsaris elogia allegoricis ambagibus ingeniose exornat.

Impios Titanas] Terræ ac Titanis filios, Gigantas, qui Deos lacessere ausi Jovemque cœlo pellere moliti sint: quasi patris ulciscendi causa, ad quem hæreditario jure cœli regnum pertineret, utpote fratrem Saturni natu majorem. Vide ii. Od. 12. et 19. Virgil. Æneid. vi. 580. ‘Genus antiquum terræ, Titania pubes, Fulmine dejecti.’ Diodor. Sicul. iv. 3. scribit Cœlum e Titæa uxore decem et septem filios procreasse, proprioque nomine singulos, communi autem omnes, a matre Titanas appellasse.

Impios] Macrob. Satur. i. 20. ‘Quid Gigantes aliud fuisse credendum est, quam hominum impiam quandam gentem, Deos negantem: et ideo existimatam Deos pellere de cœlesti sede voluisse? Horum pedes in draconum volumina desinebant: quod significabat nihil eos rectum, nihil superum cogitasse, totius vitæ eorum gressu atque processu in inferna mergente.’

45 *Terram inertem*] i. Od. 34. ‘bruta tellus.’

46 *Regnaque tristia*] Inferos. Nec

Divosque mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus, horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.

et homines solus gubernat potestate legitima. Jovi metum ingentem incusserant immanes illi juvenes lacertis confisi, et fratres Pelion superaddere conati Olympo

Wakef. et Kidd. probante L. Bos. Anim. in Hor. p. 42. *et orbes* emend. Cuning. *Ventosque et imbres* conj. ap. Jones. *V. umbrarum regnaque* emend. idem Jones. improbante Jani.—47 Harl. 1. 5. 6. omnes Pulmanni et Torrentii, Bland. 1. 2. 3. 4. Div. Sil. Carr. et Mald. Cruquii. Lips. 1. 2. 3. 4. Dess. 2. Bentleii Petrens. et Battel. Venett. 1478. 1479. Vet. Comb. Rutgers. Schrevel. Delph. et vulgg. ante Lambin. *turmas;* Harl. 2. 3. 4. Acr. omnes Lambini, Mart. Cruquii, Pulmanni Gemblac. 1. pro v. l. Bentleii Græv. Leid. et Regin. Mentel. Franeq. Dess. 1. Helmstad. duo Bersmanni, Venett. 1492. 1590. Ascens. Locher. Basill. Fabr. Heins. Steph. Fab. Bentl. Cuning. Sanad. Baxt. Jones. Sivr. Jani, Bipont. Mitsch. Comb. Wetzel. Wakef. et Kidd. *turbas.* ' Sunt qui vs. 43. *turmam,* hic etiam habeant *turmas;* item qui ibi *turbam,* hic *turbas,* quod sane non ferendum. Facile erat in ' turma ' et ' turba ' permutatio. Præstat haud dubie vs. 13. *turma,* et h. l. *turba.*' Jani.—50 ' *Fidens, juventus horrida, br. &c.* recte distinguitur, non, ut multi, etiam Baxt. *Fidens juventus,*' *&c.* Jani.—51 Unus Bland. Cruquii, *in-*

NOTÆ

enim credendum Cruquio interpretanti, Tyrannidem, ob vocem *urbes,* Inferis haud convenientem, inquit ille: quasi vero jungenda essent hæc, *urbes, regnaque tristia.* Immo Jovis Imperium extendit Poëta ad Superos Inferosque, et orbem hunc seu mare, terramque, in qua urbes. Quæ omnia complectitur his vocibus, *Divosque mortalesque turbas* regit unus, scilicet Jupiter. Virgil. Æn. I. 65. ' Divum pater atque hominum Rex.'

49 *Magnum illa terrorem intulerat Jovi, &c.*] Illa Gigantum turma immani robore prædita Jovem, ceterosque Deos terruit, ac ' periculum' inde ' fulgens contremuit domus Saturni veteris:' ut est II. Od. 12. Vide Hesiod. Theogon. Ovid. Met. v. 321. ' Emissumque ima de sede Typhoëa terræ Cœlitibus fecisse metum: cunctosque dedisse Terga fugæ; donec fessos Ægyptia tellus Ceperit,' &c.

50 *Fidens juventus, horrida brachiis*] Virgil. Æneid. VI. 582. ' Immania vidi Corpora: qui manibus magnum rescindere cœlum Aggressi, superisque Jovem detrudere regnis.'

51 *Fratresque tendentes, &c.*] Intelligunt nonnulli Otum et Ephialtem, ' Aloidas geminos,' quos memorat Virgil. mox cit. sed Gigantas omnes eodem patre vel eadem matre genitos, adeoque fratres, melius est accipi. De his Virgil. Georg. I. 280. ' Et conjuratos cœlum rescindere fratres. Ter sunt conati imponere Pelio Ossam Scilicet, atque Ossæ frondosum involvere Olympum: Ter pater exstructos disjecit fulmine montes.'

52 *Pelion imposuisse Olympo*] Montes montibus aggerere.

Pelion] Mons Thessaliæ, Olympo et Ossæ attiguus. Olympus Thessa-

Sed quid Typhoëus, et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœtus, evulsisque truncis
Enceladus jaculator audax,
Contra sonantem Palladis ægida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit

umbroso. Verum quid Typhon et fortis Mimas, vel quid Porphyrion statura terribili, quid Rhœtus et Enceladus eradicatas arbores torquere nisus, valeant adversus crepantem Minervæ clypeum irrumpentes? Ex hac parte certabat ardens Vul-

tendentes; Lips. 4. *contendentes.*—53 *Sed quod* Dess. 1. a m. pr. et Venet. 1492. *Typhæus, Typheus, Typhœeus* variantes ap. Jani. Est *Typhoëus* trisyll. ut recte Lamb. Brut. Heins. Steph. Fabric. Delph. Cuning. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. et Wetzel. ut *eu* in diphthongum jungatur, non *œ;* est enim Τυφωεύς. *Typhœus* dedere cum multis vett. Schrevel. Bentl. Wakef. Comb. et Kidd. *Minas, Menas,* variantes ap. Jani.—54 *Porphirioh, Prophirion,* variantes ap. Jani.—55 Codd. ap. eundem variant: *Rhætus, Rhetus, Rœthus, Rethus,* (ita Brod. ap. Gesner.) *Rhetheus;* multi codd. et edd. *Rhœcus;* Cuning. *Rhœtos.* Vide Var. Lectt. ad II. Od. 19. 23.—56 Codex ap. Jani, *En-*

NOTÆ

liam a Macedonia dirimit, nubes attingit vertice. Unde pro Cœlo ponitur sæpius apud Poëtas. Sunt et alii montes ejusdem nominis tres, primus in Mysia, alter in Lycia, tertius in Cypro. Sed de his non agitur.

53 *Sed quid Typhoëus*] Quid Gigantum vis, insolentia, temeritas, adversus Deos? Ne legas cum vulgo *Typhœus.* Τυφωεὺς, qui et Τυφὼς vel Τυφὼν, a τύφος, *arrogantia,* duplici fuisse natura, humana et ferina, dicitur ab Apollodoro lib. I. et a Jove percussus eminus quidem fulmine, cominus autem adamantina falce.

Validus Mimas] Hic totam Lemnon insulam jaculari in Deos nisus dicitur apud Claudianum: at ipse Prochytæ Tyrrheni maris insulæ subjectus. Sil. Ital. XII. 147. 'Apparet Prochyte sævum sortita Mimantem.'

54 *Minaci Porphyrion statu*] Ingenti statura insolens et minax. De eo Claudian. in Gigantomach.

55 *Rhœtus*] Is et *Rhetus.* II. Od. 19.

56 *Enceladus jaculator audax*] Tam robustus ut evulsas arbores intorqueret: omnium Gigantum maximus fuisse perhibetur. De eo postea ad voces, 'nec peredit Impositam celer ignis Ætnam.'

57 *Palladis ægida*] Iste Palladis clypeus, quo dicitur Jupiter Gigantum repressisse audaces conatus, significat sapiens consilium virtutis comes et præsidium, sine quo ipsa parum valet. Utrumque vero Augusto affuisse, ut ante jam annotavi, Horatius indicat. De Ægide, I. Od. 15.

58 *Hinc avidus stetit Vulcanus, &c.*] Pro Jove dimicavit Vulcanus, *avidus,* seu quod ignis omnia corripiat et depascatur, seu quod ille pugnæ avidus, præliumque ardens capesseret.

Vulcanus; hinc matrona Juno; et
Nunquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta natalemque sylvam,
Delius et Patareus Apollo.
Vis consilî expers mole ruit sua:
Vim temperatam Di quoque provehunt
In majus; îdem odere vires
Omne nefas animo moventes.

canus, et domina Juno, necnon Phœbus arcum semper humeris gestans, qui Castalii fontis aqua liquida passos capillos perfundit, qui Lyciæ nemora et sylvam natalem obtinet, Patareus atque Delius hinc dictus. Robur sine prudentia proprio cadit pondere. Moderatum robur ipsa numina promovent ad amplius: vires autem

cheladus; Cuning. edidit *Enceladus.*—59 Copula *et* in fine versus deest in Lips. 4.—61 *Quod rore puro* Lips. 3.—64 *Delios et Patareus* Vigorn. ap. Bentl. cui valde placet; et sic edidit Cuning. *Paturæus, Pacareus, Patereus, Patereius,* aberrationes ap. Jani. Gr. est Παταρεύς.—65 Quidam codd. et edd.

NOTÆ

59 *Matrona Juno*] Ovid. Fast. vi. 'Si torus in pretio est, dicor matrona Tonantis.'

60 *Nunquam humeris positurus arcum, &c.*] Apollo pharetra semper et arcu instructus, quæ sunt ejus arma et insignia, de quibus vide Macrob.

61 *Qui rore puro Castaliæ, &c.*] Cui sacer fons Castalius ad radices Parnassi. iv. Od. 6. 'Phœbe, qui Xantho lavis amne crines.'

62 *Qui Lyciæ tenet Dumeta*] Sacrum erat Phœbo delubrum in sylva Lyciæ, Asiæ Minoris provinciæ, cujus civitas insignis Patara, in qua et ille præcipue colebatur, et oracula edebat: hinc dictus *Patareus.* Strab. lib. xiv. A Pataro Apollinis filio Pataram nomen habuisse scribit Stephanus.

63 *Natalemque sylvam, Delius*] Apud Delum insulam et Cynthi montis nemora natus Apollo fertur: sexque ibi mensibus æstivalibus responsa dabat; sex autem hyemalibus, apud Pataram, teste Servio. Ovid. de Art. ii. 80. 'Clario Delos amata Deo.'

65 *Vis consilî expers mole ruit sua*] Robur quantum quantum fuerit, nisi consilio et prudentia temperetur et regatur, parum juvat et proficit: quin potius ut plurimum nocet ex Euripide: Ῥώμη δέ τ' ἀμαθὴς πολλάκις τίκτει βλάβην. Sic Bruti virtus et Cassii Romanæ juventutis ac nobilitatis delectu et robore quamvis stipata in irritum cecidit, quia consilio caruere: suaque illi clade et ruina totam prope Rempublicam implicuere. Contra Augusti virtutem sapientia temperatam Dii provexere ad Romani clavum Imperii, et ad orbis universi dominationem. Ipsi vero Dii omnibus iis adversantur, qui sua fortitudine abutuntur ad scelus.

Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum, notus et integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.
Injecta monstris Terra dolet suis,
Mœretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum; nec peredit
Impositam celer ignis Ætnam:

quodlibet scelus machinantes aversantur. Dicta mea manifeste comprobat Gyges centum manus habens, pariter et Orion oppugnator castæ Dianæ, hujus virginis telis confossus. Terra suis portentis imposita ægre fert: atque filios ad fœtida Tartara fulmine detrusos dolet. At vorax flamma non absumit Ætnam injectam: neque

Vis consilii.—69 Codd. habent: *Gyas, gigas, giges,* ut supra II. Od. 17. 14.—70 *Sent. notus, et, &c.* Lamb. Cruq. Fab. H. et R. Stephh. Heins. Fabr. Dacer. Schmid. et Wakef. *Sententiarum, notus et* Bentleii Græv. Regin. Petrens. et Battel. Venett. 1478. 1479. 1492. Locher. Ascens. Bentl. Cuning. Sanad. Baxt. Jones. Sivr. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. et Kidd.—73 *Terra,* majusculo *T,* Bentl. Cuning. Sanad. Sivr. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. et Kidd.—76 *Ætnen* unus Bersmanni, Lips. 1. Dess. 1. Cuning. Jani, Mitsch.

NOTÆ

69 *Gyges* [*Gyas*] Vel *Gyges* Briarei frater, vel ipse Briareus, aut Gigantum quispiam ad Tartara cum aliis deturbatus. Vide lib. II. Od. 17.

70 *Integræ Tentator Orion Dianæ*] Hanc ille ausus interpellare de stupro, ejus sagittis est confossus ac peremtus. De eo tamen admodum aliter alii fabulantur. Vide I. Od. 28. 21. et II. Od. 13. 39.

73 *Injecta monstris Terra dolet suis*] Monstrosis filiis, nempe gigantibus, fulminatis: Terra dolet quod etiam pœnæ ac supplicio illorum servire, eosque premere cogatur ipsis injecta: unde et in ultionem suique doloris qualecumque solatium, Famam, quæ Deorum probra evulgaret, dicitur genuisse, ' ira irritata Deorum,' ut canit Virgil. Æneid. IV. 178.

Injecta] Gigantes præcipui variis sunt insulis obruti: Otus Creta; Prochyta Mimas, ex Silio ante cit. vel Typhoëus, ut aliis placet: insula Co Polybœtes: Sicilia Enceladus, vel, ut alii scribunt, Typhon seu Typhoëus. Virgil. Æneid. III. 578. ' Fama est, Enceladi semiustum fulmine corpus Urgeri mole hac, ingentemque insuper Ætnam Impositam ruptis flammam exspirare caminis: Et, fessum quoties mutat latus, intremere omnem Murmure Trinacriam, et cœlum subtexere fumo.' Ovid. Met. V. 346. ' Vasta Giganteis ingesta est insula membris Trinacris: et magnis subjectum molibus urget Æthereas ausum sperare Typhoëa sedes. Nititur ille quidem, pugnatque resurgere sæpe. Dextra sub Ausonio manus est subjecta Peloro: Læva, Pachyne, tibi: Lilybæo crura premuntur. Degravat Ætna caput, sub qua resupinus arenas Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhoëus,' &c.

74 *Luridum*] Plumbei coloris, lividum, pallore et nigrore mixtum.

75 *Nec peredit Impositam celer ignis Ætnam*] Neque tamen ignis per Ætnæ hiatus e Gigantis suppositi ore

Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

libidinosi Tityi hepar dimittit vultur luxuriæ vindex appositus: amantem vero Pirithoum trecenta coërcent vincula.

et Bipont.—77 *Tytii, Ticii* variantes ap. Jani.—78 *Reliquit* Lips. 1. ex emend. Lips. 3. 4. Mentel. Venet. 1492. Locher. et Ascens.—80 *Pyrithoum* var. lect. ap. Jani, *Perithoum* Ascens. *Peirithoum* Torrent.

NOTÆ

prorumpens absumit eum montem: adeoque non minuuntur ejus cruciatus. Vide Lucret. lib. VI. Ætnæ descriptionem, &c.

77 *Incontinentis nec Tityi jecur Relinquit ales*] Vultur Tityi jecur vellicans haud illum unquam patitur interquiescere; quod Latonæ vim inferre tentaverit. Vide II. Od. 14.

78 *Nequitiæ*] Libidinem non raro notat ea vox. Cic. in Verrem: 'Vestigia libidinis et nequitiæ.' Tuscul. III. n. 17. 'Frugalitatis est motus animi appetentis regere et sedare, semperque adversantem libidini, moderatam in omni re servare constantiam; cui contrarium vitium nequitia dicitur. Frugalitas a fruge .... nequitia ab eo quod nequicquam est in tali homine: ex quo idem nihili dicitur.' Gell. VII. 11. 'Nequam hominem Græci dicunt ἀκόλαστον, libidinosum; vel μιαρὸν, scelestum,' &c. Vide Macrob. Saturn. lib. II. in fine.

79 *Amatorem trecentæ Pirithoum cohibent catenæ*] Amator ille temerarius, Proserpinam ut raperet ad Inferos profectus, ibi catenis constrictus pœnas luit graves ac diuturnas suæ intemperantiæ.

ODE V.

Narrata præclara Attilii Reguli historia ostendit Augustum, instaurata veteri militari disciplina superiorum temporum negligentia collapsa, Rempublicam restituisse, imperiumque Romanum æquale ipsius Jovis imperio reddidisse. Siquidem, ut ait Suetonius, disciplinam severissime rexit. (Laudatur Augustus, quod hujus virtute et nominis gloria factum erat, ut signa et Captivi Crassiani a Parthis redderentur. Istam vero captivitatem turpissimam esse et a moribus Romanorum abhorrere, ostenditur Reguli consilio et exemplo. *Zeun.*)

Cœlo tonantem credidimus Jovem

Non dubitavimus Jovem cælo dominari, quando intonuit: et Augustus vivens

Ode decima sexta Libri quarti in Ed. Sanad. Inscriptionem ita variant codd. *Augusti Laudes; Augustum celebrat; Augustum celebrat et Reguli virtu-*

Regnare: præsens Divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.

censebitur numen, additis Imperio Romano Britannis et Persis terribilibus. Er-

NOTÆ

Metrum est idem quod I. Od. 9.

1 *Cœlo tonantem, &c.*] Quando potentiam suam Jupiter ostendit fulgoribus ac tonitruis, tum credidimus eum in cœlo regnare: sic Augustum degentem in vivis ac nobis præsentem nemo dubitabit inter numina recensere et colere, qui facinora plusquam humanæ virtutis ediderit; reparans gloriam nominis Romani per Crassum ejusque milites obscuratam et infractam. Porro quas gentes et quot Augustus subegerit, vide apud Sueton. Flor. lib. ult. Sext. Aurel. Victor. Oros. lib. VI. &c.

Tonantem credidimus Jovem Regnare] Cic. de Nat. Deor. II. 'Nonne perspicuum est ex prima admiratione hominum, quod tonitrua jactusque fulminum extimuissent, credidisse ea efficere rerum omnium præpotentem Jovem?' Sueton. Octav. 29. 'Tonanti Jovi ædem consecravit liberatus periculo, cum expeditione Cantabrica per nocturnum iter lecticam ejus fulgor perstrinxisset, servumque prælucentem exanimasset.' Lucan. III. 319. 'per fulmina tantum Sciret adhuc solum cœlo regnare tonantem.'

2 *Præsens Divus habebitur*] Non a Romanis tantum sed et ab exteris nationibus. Nam ex Sueton. 'Pleræque provinciarum templa et aras constituerunt, quod aliis non nisi post mortem contigerat.' Id factum Pergami in Asia, Nicomediæ in Bithynia refert Dio lib. LI. Virgil. Eclog. I. 'O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit. Namque erit ille mihi semper Deus: illius aram Sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.'

3 *Adjectis Britannis Imperio*] Ille tamen ipse 'Intactus Britannus,' Epod. VII. et 'post Divum Julium nulli tentatus,' nec nisi ab Imperatore Claudio triumphatus dicitur. Sueton. Claud. 17. Tacit. in Vita Agricolæ, &c. Ergo quasi futuræ victoriæ præsagium scripta est hæc Ode proficiscenti ad bellum Britannicum Augusto, unde tamen revocatus est motibus ac tumultibus Dalmaticis et Pannonicis, ex Dione, lib. XLIX. vel eos quasi victos Poëta canit, qui ad Augustum aliquot post annis arma rursum eo parantem inferre, jamque 'iturum Cæsarem in ultimos Orbis Britannos,' legatos de pace miserunt: qua impetrata, Capitolio dona intulerunt, suamque Romanis insulam prope addixerunt. Testis Strabo lib. IV. Οἰκείαν σχεδὸν παρεσκεύασαν τοῖς Ῥωμαίοις ὅλην τὴν νῆσον, κ.τ.λ. Alii; quod per Drusum Augusti privignum sint superati, ejus nempe felicibus auspiciis. Vide IV. Od. 14. ad finem.

4 *Gravibusque Persis*] Graves Persas quidam intelligunt, quia gravis armaturæ: melius alii, ob Crassi gravissimam certe cladem; de qua mox. Hi porro, qui pro Parthis ponuntur absque dubio, dicuntur subacti, quod 'Armeniam vindicanti Augusto facile cesserunt: obsides obtulerunt.' Jus creandi Regis permiserunt: ademta denique M. Crasso et Antonio signa militaria remiserunt. Sueton. Octav. cap. 21. Eutrop. Flor. Aurel. Victor. &c. Vide etiam quæ annotavi ad I. Od. 19. 12. Adde Xiphilinum in Au-

Milesne Crassi conjuge barbara
Turpis maritus vixit? et hostium
(Pro curia, inversique mores!)
Consenuit socerorum in arvis,

gone Crassi miles uxoris peregrinæ vir infamis extitit? Etiamne Marsus et Apulus in castris hostium socerorum consenuit sub Principe Medo, anciliorum, nomi-

---

tem.—6 *Pro patria* vet. cod. ap. Jones. quod receperunt Du Hamel, Sanad. et Schmid. improbante Jani. *Pro tempora* quædam edd. vett. teste Fabric. *Proh Curia* in quibusdam. Vide Cellar. Orthogr. Lat. tom. I. p. 324. ed. Harles.—8 'Vulgata omnium libb. lectio, *armis.* Sed *arvis* emend. T. Fab.

NOTÆ

gusti Monarchia: 'Phraates per id tempus metuens ne Cæsar contra se exercitum duceret, captivos ad eum remisit, et signa militaria, quæ a Crasso acceperat: qua ex re Cæsar gloria efferebatur, quod absque labore recuperasset ea quæ alii magnis præliis amisissent: ob eam causam sacra fecit, atque sedens in equo urbem ingressus est. Tum laudabatur, quod sibi nihil præterea acquirendum esse putaret... cum esset autem in Asia, regnaque et principatus partim aliis confirmasset, partim ad alios transtulisset, condemnatis quibusdam regibus, nonnullis etiam laudatis, atque in amicitiam receptis, quamplurimæ legationes ad eum venerunt,' &c.

5 *Milesne Crassi conjuge barbara, &c.*] Auget Poëta invidiam ac turpitudinem Crassiani exercitus, ut hinc majorem paret Augusto gloriam, qui dedecus illud absterserit, eos vincendo qui antea victores, et 'clade Crassiana altius animos erexerant,' ex Flor. IV. 9. exinde Romanis formidabiles: ut dixi ad I. Od. 19. cit.

Crassi] Jul. Flor. III. 11. 'Cupiditas Consulis Crassi, dum Parthico inhiat auro, undecim strage legionum, et ipsius capite mulctata est.... Filium ducis pæne in conspectu patris telis operuere hostes. Reliquiæ infelicis exercitus, quo quemque rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamque distractæ, vix nuntium cladis retulerunt. Caput ejus recisum, cum dextera manu ad Regem reportatum, ludibrio fuit, nec indigno. Aurum enim liquidum in rictum oris infusum est: ut cujus animus arserat auri cupiditate, ejus etiam mortuum et exsangue corpus auro ureretur.'

Conjuge barbara Turpis maritus vixit] In ea nimirum clade Romani exercitus ad viginti millia desiderati sunt, ad decem vero millia capti turpitudine barbararum conjugum vitam redemerunt, immo et consueverunt cum hostibus soceris, et in eorum castris militarunt. Appian. lib. II. de Bello Parthico, Plutarch. &c.

6 *Turpis maritus*] Justum enim matrimonium est inter cives tantum, ex Jurisc. In eo præterea turpitudo, quod uxores ducerent filias Parthorum, qui inter Assyrios, Medos, ac Persas obscurissimi; quique Scytharum ferebantur exules ac profugi, quod et sonat vocabulum; denique, quod conscripti in eorum exercitu, qui totus pæne e servis constaret. Nam et cum M. Antonio occurrissent millia Parthorum equitum quinquaginta, quadringenti ad summum fuerunt ingenui.

7 *Pro curia, inversique mores*] O Senatus infracta majestas Consulis

Sub rege Medo, Marsus et Apulus,
Anciliorum et nominis et togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Jove et urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli,
Dissentientis conditionibus

nis, togæque, et perennis Vestæ immemor, stante Jove et civitate Romana? O Senatus, et corrupti mores! Reguli prudens animus id præsenserat, cum refraga-

N. Heins. ap. Bentl. et recep. Bentl. Cun. San. Gesn. Et jam sic Alt. 1. Haud dubie (quod et Bentl. videt) prisca lectio est, quæ ante oculos fuit Scholiastis. Nam Porph. 'apud Parthos resedisse,' et Acr. 'velut propriis in sedibus omnem ætatem agerent.' Nec quisquam docet, quomodo consenuerint in 'armis socerorum;' at in *arvis*, optimum sensum præbet. Facile inde factum *armis;* cum et præcessisset *miles.*' Jani.—9 Edd. fere, *Appulus.* Vide Var. Lectt. ad Od. IV. vs. 9.—10 *Auxiliorum* Helmstad. a m. pr. *Anciliorum nominis*, omisso *et*, Harl. 2. 4. 5. 6. Lips. 1. a m. pr. Lips. 4. Mentel. Franeq. Pulmanni Gemblac. 1. unus Bersmanni, Venet. 1590. Basill. Steph. Fabr. Heins. Fab. Dacer. Burm. et Jones. 'Sed *Anciliorum et nominis*

NOTÆ

turpi cæde! o mores corrupti militum Crassianorum, qui contra nominis Romani honorem serviant hostibus: Orodi Parthorum Regi fidem et sacramentum præstare non erubescant Marsus et Apulus, optimi Italiæ bellatores, ut alibi jam annotavi.

Anciliorum et nominis et togæ Oblitus, &c.] Dignitatem nominis Romani, sacra, et religionem pessumdantes. 'Ancilia' scuta erant brevia duodecim, 'dicta ab anciso, quod ea arma ab utraque parte, ut peltæ Thracum, incisa,' ex Varrone VI. de Ling. Lat. Horum unum cœlo emissum ibi fore Imperium spondebat: quod ne dignosceretur ac surriperetur, undecim ei similia fabricari Numa jussit, simulque omnia in æde Martis condi et servari. Dionys. Halic.

11 *Æternæque Vestæ*] Ignis illius æterni, qui in Vestæ templo debebat a Virginibus Vestalibus custodiri, ut Imperium Romæ staret perpetuum. Dionys. Halic. lib. II. Cic. II. de Legibus: 'Virgines Vestales in urbe custodiunto ignem foci publici sempiternum.' Virgil. Æneid. IV. 200. 'vigilemque sacraverat ignem Excubias Divum æternas.'

12 *Incolumi Jove et urbe Roma*] Si quidem Roma non fuisset amplius, culpandi sane non essent qui apud exteros sedem et familiam figerent. At stante urbe et Capitolino Jove Romanos protegente, barbaris nomen et manus dare, hoc certe probrosum Romanis militibus.

13 *Hoc caverat mens provida Reguli*] Hoc grande malum præcavebat M. Attilius ille Regulus, 'primi Punici belli gloria cladesque maxima,' ut ait Val. Max. IV. 4. quando reddi pro se captivos Carthaginensium vetuit: timebat nempe ne spem vitæ milites ignavi ponerent in captivitate, adeoque remissius in acie dimicarent, ac mortis metu ad fugam, abjiciendave arma incitarentur. Noluit itaque perniciosum de se exemplum posteris relinqui, quo disciplina militaris, ipsaque subinde Respublica deperiret.

Fœdis, et exemplo trahenti
Perniciem veniens in ævum;
Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, et arma
Militibus sine cæde, dixit,
Derepta vidi: vidi ego civium

tus est ignominiosis legibus et exemplo in posterum damnoso, nisi juvenes bello capti interire sinerentur, absque miseratione. Ego, inquit ille, templis Carthaginensibus appensa conspexi vexilla Romana, atque arma militibus haud repugnantibus ademta.

cum auctoritate, tum vi polysyntheti præstat.' *Jani.*—15 Var. lect. ap. Jones. *ut exemplo.* Mox *trahentis* Harl. 1. 2. 4. 5. 6. Exc. Sax. Brod. omnes fere alii codd. et edd. vett. præter Venet. 1479. quæ habet *trahentibus;* Bentl. conj. *exempli trahentis;* Guil. Canter. Nov. Lect. VII. 30. emend. *trahenti,* (quod habet Harl. 3.) unde receperunt Lamb. Cruq. T. Fab. Steph. Heins. Baxt. Bentl. Cuning. Maitt. Talbot. Pine, Sanad. Jones. Sivr. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. *trahentis* defendere conatus est Best. Rat. Emend. Legg. x. p. 169.—17 Glarean. emend. *perirent,* quia in hac versus Alcaici Cæsura religiose servet Horatius syllabam longam. Bentl. porro conj. *perirent immiserabiles;* et Jani denique, *Si non perirent immiserabile.*—18 *Captiva pubes?* Best. Rat. Emend. Legg. x. p. 168. ut jam incipiat oratio Reguli, et sit: 'Annon periret,' &c. *Is non,* sive *Sic non* conj. idem ibid.—21 *Direpta* Harl. 1. 2. 4. 5. 6. omnes codd. Cruquii, Torrentii, et Lambini, Pulmanni Hunn. Gemblac. 1. Beller. et Diesth. Lipss. 1. 3. Franeq. Mentel. tres Bersmanni, Dess. 1. 2. Helmstad. Venett. Glarean. et edd. ante Lamb.

NOTÆ

17 *Si non periret immiserabilis Captiva pubes*] Ut ergo totam duntaxat in virtute et armis vitæ spem collocarent milites, volebat eos qui sese dedentes vitam ab hoste precati essent, ei necandos permitti, nec quenquam redimi: quod quidem sanxerat et Plato de Rep. v. Cic. Offic. III. n. 114. 'Octo hominum millia tenebat Hannibal, non quos in acie cepisset, aut qui periculo mortis diffugissent, sed qui relicti in castris fuissent a Paulo et Varrone Consulibus: eos Senatus non censuit redimendos, cum id parva pecunia fieri potuisset: ut esset insitum militibus nostris, aut vincere, aut emori. Qua quidem re audita fractus animus Hannibalis, quod Senatus P. Q. R. rebus afflictis tam excelso animo fuisset.'

18 *Signa ego Punicis, &c.*] Hæc Reguli verba sunt, ullum cum hostibus pactum dissuadentis in Senatu; ostensaque militum inertium indignitate et honoris Romani labe, omnem erga illos misericordiæ sensum ex animo Senatorum amovere satagentis. Ego vidi, inquit, signa Romana hostium delubris affixa, vidi arma ignavis illis militibus erepta, quæ tamen præ vita servare et tueri debuissent: vidi cives Romanos vinctis post tergum manibus fœdam servitutem gloriosæ morti, quod nefas ingenuis, anteposuisse.

19 *Affixa delubris*] Ex more veteri, qui etiamnum viget apud varias nationes: ut sic accepta Deo victoria referatur.

Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, et arva
Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit: flagitio additis
Damnum. Neque amissos colores
Lana refert medicata fuco:

Ego civium Romanorum conspexi manus post dorsum ingenuum inversas; et portas apertas; et agros arari nostris armis paulo ante devastatos. Nimirum redemtus auro miles animosior fiet: immo crimini jungitis detrimentum. Nec deperditum

item Fabr. Steph. Rutgers. et Sivr. sed Lambinus emend. *Derepta*, et sic T. Fab. Dacer. Heins. Burm. Bentl. Cuning. Sanad. Gesn. Zeun. Jones. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. et jam ita codd. Pulm. Gemblac. 2. Lips. 2. 4. et Altt. 1. 2. item Nic. Heinsius ad Ovid. Met. II. 52. Vide ad Od. XXVIII. 5. *Directa* Vet. Comb. *Erepta* conj. Lamb. *Arrepta* habet Jannoct. Lambini; unde Torrent. conj. *Arepta* pro *Abrepta*.—23 Harl. 1. antiquiss. Bland. Cruquii, Alt. 1. et Cuning. *clusas.* 'Eam antiquam doctamque formam, pro vulgari *clausas*, in contextu prætuli; quæ et mire decet venerabilem Regulum!' *Jani.*—26 Ascens. Rutgers. Fab. Bentl. Dacer. Jones. et Sanad. *redibit?* improbante Jani.—27 *Nec amissos* unus Bersmanni, et Franeq. *Non amissos* Lips. 4.—28 Mentel. *medicata succo;* Lips. 1. *m. suco.*

NOTÆ

23 *Portasque non clausas, &c.*] Vidi et Carthaginis portas præ securitate non clausas, velut in media pace, adeo procul aberat omnis metus hostilis, post cladem nostri exercitus, agrosque libere arari et coli; quos tamen paulo ante armis populati fueramus. Flor. II. 2. 'M. Attilio Regulo duce jam in Africam navigabat bellum .... ventis remisque properatum est; tantusque terror hostici adventus Pœnis fuit, ut apertis pæne portis Carthago caperetur .... nec cum hominibus, sed cum monstris quoque dimicatum est .... Sed omnium victor Regulus cum terrorem nominis sui late circumtulisset, ... Carthaginem belli caput urgebat obsidio, ipsisque portis inhærebat,' &c.

25 *Auro repensus scilicet, &c.*] Ironice. Redemtus scilicet miles in altero certamine fortior et acrior erit. Quisquis hoc sperat, quanto versatur in errore? et pretium disperdere est, et ignaviam augere atque infamiam. Enimvero sicut *lana fuco medicata* genuinum et nativum colorem seu candorem amissum nunquam recuperat, ita virtus semel deformata et detrita ad pristinum splendorem nunquam redit, nec reparatur in iis qui per inertiam et socordiam deteriores facti fuerint. Virgil. tamen contra scribit Æneid. II. 367. 'Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.'

Repensus] Æs olim non numerabatur ut nunc, sed pendebatur.

28 *Fuco*] Fucus herba est marina vestibus tingendis idonea. Plin. XXVI. 10. 'Tria sunt genera: latum, longius, quadamtenus rubens: tertium crispis foliis, quo in Creta vestes tinguntur; omnia ejusdem usus.' Cap. 12. 'fucum maris' appellat.

Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus;
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners, timuitque mortem.
Hic, unde vitam sumeret, inscius,

colorem lana reparat fuco tincta: nec sincera virtus, si quando fuerit labefactata, satagit restitui depravatis. Si quidem cerva strictis retibus expedita dimicat, erit etiam strenuus is qui perjuris hostibus se commisit: atque in alio certamine Carthaginenses conculcabit, qui ligatis retro brachiis vincula tulit ignavus, ac mori formidavit. Ignorans ille unde vitam acciperet, pacem cum bello confudit. Proh dedecus!

—31 *Sic* quidam codd. Lambini, Pulmanni Diesth. Venet. 1492. Glarean. Locher. Basill. 'Idem error invasit locum I. Od. 17. 8.' *Jani.* Ubi vid. Var. Lectt. Hinc Kidd. *in ævum. Sic .... pubes?*—32 Lips. 4. *erit illa fortis.*—33 Brod. *reddidit hostibus;* Bentl. emend. *dedidit hostibus.* Vide L. Bos. Anim. in Hor. p. 43. Post *hostibus*, et mox vs. 36. post *mortem*, interrogandi signum posuerunt Basill. Fabric. Steph. Cuning. et Burm. improbante Jani.—35 Harl. 5. *Qui lora retortis lacertis.*—37 *Hinc* Sax. Harl. 1. Venet. 1590. *aptius* (pro *inscius*) unus Bersm. vet. cod. Anton. Contii ap. Steph. Diatr. III. p. 67. (cui valde arridet) Bentleii Græv. Regin. Reg. Soc. Petrens. Bodl. Magdal. a m. pr. Battel. et Colbert. pro varia lect. Lips. 3. Dess. 2. (Alt. 1. habebat *actius*). 'Suspicatur Bentl. etiam in aliorum codd. passim sic fuisse. Esset id ita explicandum: Miscuit bello pacem, tamquam inde aptius salutem petere posset. Sed ulterius progreditur Bentl. illud, *timuitque mortem*, languere, nec verum quidem esse; quod magno nugarum strepitu asserere studet. Emendat itaque: *timuitque mortem Hinc* (i. e. a pugna, ferro), *unde vitam sumeret aptius*, quam a deditione, *Pacem et duello m.* Sic et Sanad. Sivr. *timuitque mortem His, unde vitam sumeret, amplius* conj. ap. Jones.' *Jani.* Vir doctus ap. eundem conj. *anscius*, pro *inscius;* 'sed ubi quæso extat id verbum? Omnino lectio vulgata, adeo superior ab auctoritate, etiam optime habet ad sensum; in Bentleiana et verborum ordo et ipse sensus duritiæ notam fert. Cum tamen mirari possis, unde lectio *aptius* in tot

NOTÆ

31 *Si pugnat extricata, &c.*] Altera similitudo. Si vidistis aliquando cervam plagis extricatam in venatorem insurgere, et animose aggredi, videbitis quoque militem e captivitate redemtum ad hostes majori animo debellandos ire. Atqui cerva retibus expedita meticulosior fit: sic et miles. 'Vulpes, quæ plagas effugit, non rursum irretitur.' Plutarch. et Horat. II. Sat. 7. 70. 'Quæ bellua ruptis, Cum semel effugit, reddit se prava catenis?'

33 *Perfidis hostibus*] Adag. 'Punica fides,' pro perfidia: Pœnos etiam Livius hac aspergit labe.

37 *Hic, unde vitam sumeret, inscius, &c.*] Iners et ignavus iste miles, velut ignorans armis, non precibus, non cedendo, sed reluctando fortiter, vitam

Pacem duello miscuit. O pudor!
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur pudicæ conjugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,

O gloriosa Carthago turpibus Italiæ cladibus excelsior! Regulus, velut capite diminutus, a se dicitur repulisse suavium castæ uxoris, atque filiolos; et faciem genero-

libros venerit; suspiceris forte, vel poëtam scripsisse *anxius*, unde per corruptelas facile utraque lectio, *aptius* et *inscius*, oriri posset; vel, quod malim, ascripsisse Grammaticum τῷ *inscius* interpretamentum 'anxius,' et inde post *aptius* factum.' *Jani*.—38 *Pacem et duellum* conject. ap. Jones.—43 *A se* vulgg. *Ab se* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Pulmanni Gemblac. 1. 2. et Beller. Bentleii Græv. Leid. Zulich. Regin. et Battel. quinque codd. ap. Cuning. unus Bersmanni, omnes ap. Jani, cum edd. Venett. 1478. 1559. Glarean. Lamb. Bentl. Cuning. Sanad. Gesn. Jones. Sivr. Jani, Bipont. Mitsch. Wet-

NOTÆ

esse duntaxat tuendam; *Pacem duello miscuit*, unius ab altero discrimen male statuens, utrumque confudit: nam in medio bello abjecit arma in pace tantum deponenda; et in ardentissimo conflictu segnis fuit; seque tum hosti dedidit cum maxime repugnandum fuisset.

39 *Magna Carthago*] Carthago æmula urbis orbis dominæ, cujus tanta fuit olim potentia, ut tota Africa cultiore potiretur: in Hispania vero ab Herculis columnis ad usque Pyrenæos montes maximis civitatibus imperaret. Polybius, Strabo. Ab Æmiliano Scipione tandem bello Punico tertio excisa et 'finita est:' ut ait Flor. II. 15. 'Quanta vero urbs deleta sit,' inquit ille ibid. 'ignium mora probari potest: quippe per continuos decem et septem dies vix potuit incendium extingui.'

40 *Altior Italiæ ruinis*] Post fusum Romanum exercitum, captumque Imperatorem Regulum, 'spirantibus altius Pœnis,' ut ait Flor. II. 2. cit. ubi et sic habetur: 'Tum fœda clades, Romanisque usu incognita. Vivus in manus hostium venit fortissimus Imperator,' &c.

41 *Fertur pudicæ conjugis, &c.*] Attilius ille Regulus 'nec uxori suæ loqui voluit, nec intrare urbem, quasi exul esset.' Dio. Reguli conjux Martia dicebatur ex Silio lib. VI. 403. 'Ecce trahens geminum natorum Martia pignus, Infelix nimia magni virtute mariti, Squalentem crinem et tristis lacerabat amictus. . . . Atque ea postquam habitu juxta et velamine Pœno Deformem aspexit, fusis ululatibus ægra Labitur, et gelidos mortis color occupat artus. . . . me voce quieta Affatus, jubet et vestros, et conjugis una Arcere amplexus. Patet impenetrabilis ille Luctibus,' &c.

42 *Ut capitis minor*] Capite diminutus, id est, mutata sorte et conditione. Jam non civis Romanus, nedum Senator, scilicet factus e libero servus, ex Imperatore et Duce captivus Carthaginensium. Capitis diminutio vocatur prioris status mutatio. Caput enim statum significat. Cic. Top. 'Si mulier testamentum fecit, quæ se capite nunquam diminuit,' id est, quæ per conjugium in viri ma-

Ab se removisse, et virilem
Torvus humi posuisse vultum,
Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque mœrentes amicos
Egregius properaret exul.

sam ferox in terra defixisse, usque dum vacillantes Senatores suasor confirmaret monitione haud unquam data; et per medios familiares dolentes illustris exul

NOTÆ

num non convenit. Paul. Jurisc. 'Tria sunt,' inquit, 'quæ habemus; libertatem, civitatem, familiam. Cum tria hæc amittimus, maxima est capitis diminutio. Cum amittimus civitatem, et libertatem retinemus, media est diminutio. Denique cum libertatem et civitatem retinemus, familia vero sola mutatur, (puta per adoptionem,) est diminutio capitis minima.' Ex his intelligitur cur servi non habere caput, nec diminui capite dicantur: quia nullum statum habent videlicet, neque libertatem, neque civitatem, nec familiam. Vide Cœl. Rhodig. xxv. 23.

45 *Donec labantes consilio Patres Firmaret, &c.*] Incertos etenim quid statuerent Senatores ipse firmavit auctor, et compulit traduxitque in utilissimam Reipublicæ, quamvis sibi gravem sententiam. Cic. Offic. III. n. 99. 'Cum Regulus, iterum Consul in Africa ex insidiis captus esset,... juratus missus est ad Senatum, ut, nisi redditi essent Pœnis captivi nobiles quidam, rediret ipse Carthaginem. Is cum Romam venisset,... in Senatum venit: mandata exposuit: sententiam ne diceret, recusavit: quamdiu jurejurando hostium teneretur, non esse se Senatorem:... reddi captivos negavit esse utile: illos enim adolescentes esse et bonos duces; esse se jam confectum senectute. Cujus cum valuisset auctoritas, captivi retenti sunt: ipse Carthaginem rediit.' .... n. 110. 'Senatui nisi ipse auctor fuisset, captivi profecto Pœnis redditi essent, incolumis in patria Regulus restitisset.'

Consilio nunquam alias dato] In propriam nempe sui perniciem, solius utilitatis publicæ habita ratione: pia etiam fraude usus, ut pacem et captivorum permutationem dissuaderet. Nam affirmavit 'venenum sibi Carthaginenses dedisse, non præsentaneum, sed ejusmodi, quod mortem in diem proferret; eo consilio, ut viveret quidem tantisper, quoad fieret permutatio: post autem, grassante sensim veneno, cor tabesceret.' Gellius auctor est VI. 4.

48 *Egregius properaret exul*] Egregius sane et singularis exul, qui patria carere consenserit, caritatis patriæ gratia, quique ultro sua omnia desereret, salutis publicæ causa. Ad cujus exemplum illustre postea decem nobilissimi captivi ab Hannibale ad Senatum missi, post Cannensem pugnam, jurati se redituros, nisi de redimendis captivis impetravissent, re non impetrata, reversi sunt. De quibus non omnes uno modo. Nam Polybius bonus auctor in primis scribit, novem ex iis revertisse: unum vero per fraudem et stultam calliditatem quasi jurejurando liberatum Romæ remansisse: quem deinde Senatus vinctum ad Hannibalem duci

Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,

abiret. Noverat tamen quæ sibi statuerat immanis carnifex. At nihilominus cognatos dehortantes, plebemque discessui obsistentem amolitus est, non secus ac si

zel. Wakef. Comb. et Kidd. *viriles T. h. p. vultus* Lips. 4.—51 *Demovit* Lips. 4. *obstantes amicos* Harl. 1. 4. Franeq. Lambini, omnes Pulmanni, unus Bland. et Mald. Cruquii, duo Bersmanni, Alt. 1. Lips. 2. a m. pr. Lips. 4.

NOTÆ

jussit. Hæc et alia Cic. Offic. III. n. 113. Florus jam cit. II. 2. 'Sed ille quidem par tantæ calamitati fuit. Nam nec Punico carcere infractus est, nec legatione suscepta. Quippe diversa, quam mandaverant hostes, censuit; ne pax fieret, ne commutatione captivorum reciperetur. Sed nec illo voluntario ad hostes suos reditu, nec ultimo sive carceris sive crucis supplicio deformata majestas; immo his omnibus admirabilior, quid aliud quam victus de victoribus, atque etiam, quia Carthago non cesserat, de fortuna triumphavit?'

49 *Atqui sciebat, quæ, &c.*] Cicer. ad Famil. VI. 6. de seipso ita scribit: 'Ut in fabulis Amphiaraus, sic ego prudens et sciens ad pestem ante oculos positam sum profectus.' De Regulo vero cit. Offic. III. 'Neque vero tum ignorabat, se ad crudelissimum hostem, et ad exquisita supplicia proficisci.' Val. Max. I. 1. 'Regulus ex victore speciosissimo ad miserabilem captivi fortunam deductus . . . . Carthaginem repetiit, non ignarus ad quam crudeles, quamque etiam merito sibi infestos Deos reverteretur.'

Quæ sibi barbarus Tortor pararet] Tullius in Pisonem, n. 43. 'M. Regulum illigatum in machina resectis palpebris Carthaginenses vigilando necaverunt.' Val. Max. IX. 2. 'Regulum palpebris resectis, machina, in qua undique præacuti stimuli eminebant, inclusum vigilantia pariter et continuo tractu doloris necaverunt.' Tertull. ad Martyras cap. 4. 'Maluit hostibus reddi, et in arcæ genus stipatus, undique extrinsecus clavis confixus tot cruces sensit.' Aurel. Victor de Viris Illustr. 'In arcam ligneam conjectus, clavis introrsum adactis, vigiliis ac dolore punitus est.' Ex Appiano, positus in cavea stimulos undique habente. Senec. de Tranquill. Animi I. 15. 'An fleam Regulum, quod tot clavis configitur?' Suidas: 'Regulus Carthaginem reversus omni suppliciorum genere conficitur. Nam præter cæteros cruciatus, domuncula angusta inclusus, quæ magnitudini corporis ejus responderet, intus crebris clavis ferreis transfixa, periit: cum nec immotus stare posset, et quieturus statu corporis utcumque inclinato, in ferreas cuspides incederet. Gell. VI. 4. 'In atras et profundas tenebras Regulum includebant: ac diu post, ubi erat visus sol ardentissimus, repente educebant; et adversus ictus solis oppositum continebant, atque intendere in cœlum oculos cogebant. Palpebras quoque ejus, ne connivere posset, sursum ac deorsum diductas insuebant.' Ex Tuberone hæc. 'Tuditanus autem, somno diu prohibitum,

Quam si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

post litem decisam negotia prolixa dimitteret in campos Venafri properans, vel Tarentum Spartanum.

Venet. 1492. Locher. et Ascens. Sed e vs. 47. irrepsit.—54 *Disjudicata* Mentel. et Lips. 2. *reliquerat* Brod.—55 *Venefranos* var. lect. ap. Jani.

NOTÆ

atque ita vita privatum, refert: idque ubi Romæ cognitum est, nobilissimos Pœnorum captivos liberis Reguli a Senatu deditos, et ab iis in armario muricibus præfixo destitutos, eademque insomnia cruciatos interiisse.' Gell. ibid.

Barbarus Tortor] Apud Fest. et Non. Marcell. Ennius Annal. ' Nam Pœni soliti sos sacrificare puellos.'

51 *Dimovit obstantes propinquos*] Cic. jam cit. ' Neque eum patriæ caritas retinuit, nec suorum.' Suidas: ' Lacrymis et lamentationibus suorum invicto animo neglectis.'

55 *Tendens Venafranos in agros, &c.*] Quasi post forenses strepitus, post litium et negotiorum ambages ac tædia, relaxandi causa animi otiique captandi, pergens Venafrum in urbem Campaniæ deliciis accommodatam. Vide II. Od. 6. 16.

56 *Lacedæmonium Tarentum*] Civitatem a Phalanto Lacedæmonio conditam: de qua I. Od. 28. sub finem, et II. Od. 6. 12.

ODE VI.

AD ROMANOS.

Horatius lyra sua accinit Augusto Deorum immortalium templis reficiendis, auspiciis veteribusque religionibus instaurandis, legique Juliæ de adulteriis condendæ intento. Ostendit absque his Rempublicam stare non potuisse.

DELICTA majorum immeritus lues,

O Romane, solves pœnas, quas non es meritus, ob peccata patrum, donec resarcie-

Ode prima Libri tertii in Ed. Sanad. Inscribitur in libris ap. Jani, *Ad Populum Romanum; In Romanorum Vitia; Hortatur Romanos ad Religionem;*

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

1 *Delicta majorum, &c.*] Quanquam pœnas debet luere solus peccans, tamen ad quarti gradus posteros peccatorum pœnas interdum vel extendi vel reservari existimabat Plato. Quod dubio procul hauserat e notitia Sacrorum Codicum. Exod. cap. XX. ' Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem

Romane, donec templa refeceris,
Ædesque labentes Deorum, et
Fœda nigro simulacra fumo.
Dis te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.

ris fana et delubra numinum decidentia, atque imagines atro squalore deformatas. Regnas, quia te præstas inferiorem numinibus. Inde omne primordium: illuc

Hortatur Romanos ad recte vivendum.—3 *Ædesque labantes* Basill. 1527. 1532. Glarean. 1536. et aliæ quædam vett.—5 *Dis te minorem quo geris* Mentel.—6 *Huc omne* mallet Torrentius. '*Hinc exitum omnem huc principium refer* qui-

NOTÆ

patrum in filios, in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me: et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea.' Idem repetitur cap. XXXIV. seq. et Deuteronom. cap. V. &c. posteriorem istam sententiæ partem videtur quoque expressisse Aristoteles Rhetor. ad Alex. cap. 3. ubi scribit, æquum esse ut benevolentiores Dii sint in eos, a quibus magis coluntur.

Delicta] Is peccare dicitur qui viam rectam delinquit, et a legis præscripto recedit.

Immeritus lues] Deuteron. XXIV. 16. 'Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus; sed unusquisque pro peccato suo morietur.' Idem habetur IV. Reg. XIV. 6. 'Non morientur filii pro patribus,' &c. Ezechiel. cap. XVIII. 'Filius non portabit iniquitatem patris . . . anima quæ peccaverit, ipsa morietur.' Et paulo ante: 'Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud, in terra Israël, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt?' &c. ubi Chald. 'Patres peccaverunt: et filii vapulant.' Sic et Jerem. XXXI. 29. 'In diebus illis non dicent ultra: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupuerunt. Sed unusquisque in iniquitate sua morietur: omnis homo qui comederit uvam acerbam, obstupescent dentes ejus.'

2 *Donec templa refeceris*] Seu vetustate collapsa, seu bellorum civilium incendio correpta, labefactata, fœdata, absumta; quin et victorum avaritia direpta. Quo spectat id quod est I. Od. 35. 'Quid intactum nefasti Liquimus? unde manus juventus Metu Deorum continuit? Quibus Pepercit aris?' Porro quod hic, itemque I. Od. 15. sub finem, dixit Horatius, totum vergit in laudem et commendationem Augusti, qui non modo sacras ædes ipse multas exstruxit, sed et ceteros principes viros hortatus est, ut pro facultate quisque reficerent, excolerent, adornarent: ut 'jure gloriatus sit urbem se marmoream relinquere, quam lateritiam accepisset.' Sueton. Octav. cap. 28. et 29.

5 *Dis te minorem quod geris, imperas*] Quoniam pius es in Deos, quos, ut decet, observas et colis, idcirco Imperium orbis tibi donant illi. Hæc ad Augustum sane pertinent, de quo jam I. Od. 12. 'Te minor latum reget æquus orbem.'

6 *Hinc omne principium*] Cic. de

Di multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Jam bis Monæses et Pacori manus

finem reduc. Spreta numina plures calamitates intulerunt afflictæ Italiæ. Jam

dam edidere inepti correctores.' *Jani.*—7 Cuning. *dedere.*—8 Var. Lect. ap. Jones. *luctuosa.*—9 *Monæsis* Lambinus ex Jannoct. Faërn. et duobus Vatt. et sic Pulmanni Hunn. et Beller. unus Bland. Div. Mald. et Sil. Cruquii, item Torrentius e suis codd. libri Bersmanni, Lipss. 1. 2. Altt. 1. 2. Dess. 2. Venett. Locher. Vascos. et Heins. *Monæses* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. ceteri codd. ap. Jani, Ascens. Basill. Glarean. Fabr. Steph. Fab. Dacer. Bentl. Baxt. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Comb. Wakef. et Kidd. et sic etiam (Μοναίσης) ap. Plutarch. *Moneses* Cuning. et Sanad. quod in Appiani codd. scribitur etiam Μονέσσης. Vid. Fabric. ad Dion. XLIX. 116. Aliæ varr. ap. Jani sunt, *Monessis, Monessi, Monesis, Monensis, Monæsus, Munæses.*

NOTÆ

Aruspic. Respons. n. 18. 'Ego vero primum habeo auctores ac magistros religionum colendarum majores nostros....Quis tam vecors, qui aut cum suspexerit in cœlum, Deos esse non sentiat:...aut cum Deos esse intellexerit, non intelligat eorum numine hoc totum Imperium esse natum, et auctum, et retentum? Quam volumus licet ipsi nos amemus, tamen nec numero Hispanos, nec robore Gallos, nec calliditate Pœnos, nec artibus Græcos, nec denique hoc ipso hujus gentis ac terræ domestico nativoque sensu Italos ipsos ac Latinos, sed pietate ac religione, atque hac una sapientia, quod Deorum immortalium numine omnia regi gubernarique perspeximus, omnes gentes nationesque superavimus.'

Principium] Ut supra, Od. IV. 'Vos lene consilium:' utrobique in cæsura accipe vel duas breves pro una longa, vel crasin, vel conversionem vocalis in consonantem: quemadmodum fieri solet in 'ariete,' 'abiete,' 'genua,' &c.

Huc refer exitum] Diis accepta refer tum Imperii primordia, tum propagationis et amplificationis incrementa, et felicem quarumcumque rerum exitum. Nam sicut a religione Imperii hujus fundamenta locata sunt, ita quoque per eamdem in Deos pietatem illud retinebis exornabisque. Liv. 'Invenietis omnia prospera evenire colentibus Deos, adversa spernentibus.' Vide Dionys. Halicarn. lib. III. ubi a Martio Rege instaurata diligenter sacra quæ ante neglecta aut prave culta.

7 *Di multa neglecti, &c.*] Religio Deorum neglecta causa fuit calamitatum quas tulit Italia, quæ Hesperia dicitur, ut notavi II. Od. 1. plurima tum observatæ tum neglectæ religionis exempla pete e Val. Max. I. 1. Pariter et bona ingentia promittit sua præcepta servantibus, negligentibus autem mala gravia minitatur Deus Opt. Max. Levit. c. XXVI. Deuteron. c. XXVIII.

9 *Jam bis Monæses, &c.*] Jam bis victi sumus a Parthis, contra auspicia scilicet dimicantes. Impetus nostros contudit Monæses apud Parthos insignis vir potentia et opibus, qui forte idem cum Surena, a quo deletus cum exercitu Crassus. Appian. lib. de Bellis Parthicis. Iterum profligati sumus a Pacoro Orodis Parthorum Regis majore natu filio;

Non auspicatos contudit impetus
Nostros, et adjecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pæne occupatam seditionibus

semel atque iterum Monæses et Pacori exercitus repulit nostros conatus inauspicatos: gaudetque nostra spolia addidisse torquibus suis minoribus. Civitatem dis-

Codd. ap. eund. *Pachori*, et *Pecori*.—10 *Inauspicatos* Harl. 2. quidam codd. Lambini, Lipss. 1. 2. et Gott. et sic etiam Canter. Nov. Lect. v. 20. Masson. Vit. Hor. p. 194. et Vascos. *Non auspicatos* Harl. 1. 3. 4. 5. 6. Gott. pro v. l. ceteri codd. Zarot. Venett. Mediol. Aldd. &c.—11 *Nostris* Priscian. p. 891. quanquam ibi variant codd. Sed admodum placet Bentleio, *Nostris*, h. e. Romanis, *contudit impetus*, quod minus vulgare sit; et laudat II. Sat. 7. 15. At melius etiam illi videtur *Nostrorum*. Denique, *impetus, Nostros et* (sc. torques) *adjecisse, &c.* distinguunt Scheffer. de Torquib. p. 56. et Cu-

NOTÆ

quem tamen paulo post Ventidius, Antonii legatus, universamque simul Parthorum manum delevit, ut ait Justin. lib. XLII. Vide et Dion. lib. XLVIII. et XLIX. Liv. lib. CXXVII. Flor. IV. 9. et 10. &c.

10 *Non auspicatos*] Cic. de Divin. I. n. 28. 'Nihil fere quondam majoris rei, nisi auspicato, ne privatim quidem gerebatur: quod etiam nunc nuptiarum auspices declarant,' &c. Ubi multis exemplis auspiciorum contemtum aut vitium magnarum populo Romano calamitatum fuisse causam ostendit. 'Quid vetera?' inquit. 'M. Crasso quid acciderit, videmus, dirarum obnuntiatione neglecta,' &c. De Arusp. Resp. cit. 'Majores nostri rerum bene gerendarum auctoritates augurio...contineri putarunt.' Vide Val. Max. I. 4. et seq. cap. 6. 'Crassus inter gravissimas nostri Imperii jacturas numerandus, plurimis et evidentissimis ante ruinam monstrorum pulsatus ictibus... Sic Dii spreti excandescunt. Sic humana consilia castigantur, ubi se cælestibus præferunt.' De Crasso vide et Appian. Dion. lib. XL. Oros. lib. VI. Flor. III. 11. et quæ annotavi superiori Ode, vs. 5.

11 *Et adjecisse prædam Torquibus exiguis renidet*] E spoliis nostris, detractoque nobis auro auxere Parthi suos torques, majoresque fecere eos, qui ante erant exigui. Torques nimirum colli erant ornamenta seu aurea, seu argentea, iis etiam in præmium dari solita qui strenuam in bello operam navarant. His insignibus ornabant se pridem Parthi, Galli, aliique; etiamnum vero Germani.

12 *Renidet*] Quidam interpretantur, splendet: melius alii, gestit, lætitiam præ se fert.

13 *Pæne occupatam seditionibus, &c.*] Bellis civilibus distractam ac laceram urbem et Rempublicam Romanam prope delevit exercitus e Dacis atque Æthiopibus conflatus. Illis nempe constabant terrestres Antonii copiæ, Ægyptiis vero Cleopatræ navales et maritimæ. Daci, seu Scythæ sagittas mittere periti, cum ad Cæsarem missis legatis non impetrassent quæ petebant, ad Antonium se converterunt. Dio lib. LI. Daci proprie sunt hodie accolæ Danubii flu-

Delevit urbem Dacus et Æthiops;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fœcunda culpæ sæcula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos;

sensionibus detentam propemodum extinxit Dacus et Æthiops, hic navibus potens, ille telis jaciendis peritus. Ærum delictis fertile primo fœdavit conjugia, et stir-

ning. qui laudat Epod. I. 15.—14 *Dejecit urbem* Mentel.—18 Helmstad. *et domus.* Wakef. legit et distinguit, *Fœcunda . . . inquinavere: et genus, et domos Hoc f. d. clades, Inque patres, populumque fluxit.* Et hanc notulam subjungit: 'Locum sic interpungendum res ipsa postulat. Neutiquam necesse est præpositionem primo substantivo adhærere: sic Noster II. Epist. 1. 25. 'Vel

NOTÆ

minis, Moldavi, Transylvani, Valachi.

14 *Æthiops*] Populus Ægypto conterminus. Æthiopia, regio Africæ perampla. Duplex est. Una inferior, ultra Æquatorem, veteribus incognita; superiori autem sæculo detecta Lusitanis et perlustrata. De hac itaque non agitur modo; sed de altera, quæ superior, et sub Ægypto appellatur, proque illa nonnunquam sumitur: Abyssiniam continet, ad sinum Arabicum porrecta.

15 *Hic classe formidatus*] Plutarchus in Anton. refert ejus classem octingentas habuisse naves cum onerariis, quarum Cleopatra ducentas Ægyptiis militibus armatas contulit, quæ magna pars maritimarum copiarum; Cæsarem, audita celeritate Antonii et magnitudine exercitus, vehementer trepidasse: nimirum Augusto naves duntaxat affuisse ducentas et quinquaginta; Antonio vero bellicas quingentas, easque tam firmas et ligneis turribus instructas, ut tanquam e terra pugnaturi essent; atque una earum tres et quatuor hostium naves decertando occuparet, &c. Flor. IV. 11. 'Hostium naves turribus atque tabulatis allevatæ, castellorum et urbium specie, non sine gemitu maris et labore ventorum ferebantur. Quæ quidem ipsa moles exitio fuit....Nec ulla re magis hostilium copiarum apparuit magnitudo, quam post victoriam. Quippe immensa classis, naufragio belli facto, toto mari ferebatur: Arabumque et Sabæorum, et mille aliarum gentium Asiæ spolia, purpuram, aurumque in ripam assidue mota ventis maria revomebant.' Vide Epod. IX.

17 *Fœcunda culpæ sæcula, &c.*] In depravatis istis sæculis crebra perpetrata sunt adulteria, quibus inquinatæ sunt familiæ: quin et inde 'clades in patriam fluxit.' Nam procreati sunt degeneres imbellesque homines, a prisca Romanorum indole ac virtute prorsus alieni. Hinc vitia grassata in populum; hinc ignavia militum exercitus profligati; hinc prima Reipublicæ gloria multum defloruit. Hinc denique violata sanctitate nuptiarum, et Pronuba Junone illarum præside, aliisque numinibus graviter læsis, 'in populum derivatæ clades,' calamitates, pestilentiæ, ab iratis atque ultoribus Diis immissæ.

Nuptias Primum inquinavere] Tanta vero fuit aliquando Romæ ea licentia, ut lege Julia coërceri oportuerit. Vide IV. Od. 5. 21.

Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos

pem, et familias. Ex ista origine manans calamitas in patriam et populum grassala

Gabiis vel cum rigidis æquata Sabinis.' Virg. Æn. VI. 692. 'Quas ego te terras et quanta per æquora vectum Accipio!' Silius, XII. 698. 'etiamne parabit Nostras ille domos, nostras perrumpere in arces?' '—20 *In patriam populumque* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Exc. Sax. omnesque fere alii codd. cum edd. Zarot. Mediol. Venett. Cruq. Lamb. Torrent. Heins. Steph. Bond. Schrevel. Delph. Baxt. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Comb. et al. '*populum patriamque* Helmst. Insolens multis visa hæc junctura : *In patriam populumque*, quia inter *patriam* et *populum* nil intersit, et sic tautologia oriatur non ferenda. Itaque *Inque patres populumque* emend. et ed. Bentl. et densis, ut ipse ait, phalangibus locorum ostendit, quod sane sciebamus, *patres et populum* dici posse, et dici in scriptoribus. Sed nihilominus hoc loco, ut recte vidit Gesn. neque opus, neque aptum, neque aulicum erat, memorare *patres*. Non alienum fuisse a consuetudine veterum jungere *patriam* et *populum* ex Ovid. Met. XV. 572. et Juvenal. XIV. 70. nam quod in his etiam Bentl. contra omnes codd. legi vult *patribus*, id summæ temeritatis est. Denique nil usquam interesse inter *patriam* et *populum*, illud videant unde defendant VV. DD. *In patriam populosque* conj. Cun. et recepit San. qui *patriam* explicat Urbem, comparans I. 2. 4. sq. *terruit Urbem, terruit gentes ;* it. Martial. XII. 3. 'Ad populos mitti qui nuper ab Urbe solebas.' *In proceres populumque* emend. Du Hamel. *In patriam procul ampla* conj. With. His omnibus non opus.' *Jani.* —21 Cuning. *Motus d. g. Ionios.* Fab. ad Lucr. III. 568. conj. *Motus moveri g. Ionicos.* Non defuerunt qui legi vellent etiam *Ionicῶs*, ut *τῷ doceri*

NOTÆ

21 *Motus doceri gaudet Ionicos Matura virgo*] Unde porro tot adulteria, totque flagitiorum infamia et pravitas? nimirum quod nubiles puellæ ad impuras artes formantur, Ionicis indulgent saltationibus, quibus mens pariter et corpus corrumpuntur. Hoc fonte manant tot mala. Nam primo incestos amores adolescentula meditatur, antequam nubat; nupta mœchos sectatur: demum lenocinante marito palam servit meretricio quæstui. Animadverte gradus ad summam impudicitiæ labem.

Motus Ionicos] Lascivas saltationes ab Ionibus inventas. Cœl. Rhodig. XVIII. 25. 'Ionicam mollitiem, et choreis mancipatos animos' vocat. Alex. ab Alex. II. 25. 'Saltationis genera, et motus Ionicos ediscere Romanam juventutem aliquando mos fuit,' inquit; 'siquidem Iones psallendi normam, et molles saltus primi invenisse traduntur.' Plaut. Stich. sub finem : 'Quis Ionicus aut cinædicus, qui hoc tale facere possiet?' Apud Aristophan. Ἰωνικῶς ponitur pro ἁβρῶς, *molliter, delicate, festive.* Athen. XII. 5. 'Iones molles, delicatis amicti vestibus, voluptate diffluentes,' appellantur. Ibid. ex Theophrasto, Ionum luxus immodicus in proverbium abiisse dicitur, ad ejus usque sæculum. XIV. 5. 'Ionum mores deliciis perditissimi, cantus a vetusto longe diversus, harmonia remissior,' nuncupatur. Cap. 7. Ἦν δέ τις καὶ Ἰωνικὴ ὄρχησις παροίνιος, *Ionica saltatio inter vina.*

Ionicos] Iones in Asia Minori, ab

Matura virgo; et fingitur artubus
Jam nunc, et incestos amores
De tenero meditatur ungui;

est. Nubilis puella studet ediscere saltationes Ionum, et modo formatur membris: atque flagitiosos amores cogitat ab ætate molliori. Deinde mœchos adolescentiores

jungatur.—22 *Matura virgo, fingitur artibus* Cuning. omisso *et*, eumque secutus est Jones. *fingitur artubus* Acr. Porphyr. duo Bland. Div. et Mald. Cruquii, quidam Lambini, omnes Torrentii præter unum, plurimi Bentleii, duo Bersmanni, Pulmanni Hunn. Franeq. Lips. 2. a m. pr. Lipss. 3. 4. Dess. 2. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Venett. Locher. Ascens. Basill. Torrent. Cruq. Steph. Fabr. Fab. Rutgers. Burm. Baxt. Sivr. Comb. et Wakef. Vide et Burm. ad Ovid. Art. III. 351. *frangitur artubus* quidam Lambini, unus Torrentii, Pulmanni Diesth. quidam Bentleii, et defendit inprimis Heins. ad Claud. Eutrop. I. 262. *fungitur artubus* Mart. Cruquii; *fingitur artibus* Jannoct. unus Vat. et quidam alii Lambini, Pulmanni Gemblac. 1. 2. et Beller. unus Bland. et Sil. Cruquii, unus Bersmanni, Lipss. 1. Lips. 2. pro v. l. Alt. 1. Helmst. Heins. Lamb. Bentl. Jones. Cuning. Sanad. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. et Kidd. 'Utrum *artubus* præstat, an *artibus?* Mihi *artibus* magis placet, quod et jam Porphyrionis ætate in plurimis codd. fuisse, illius nota prodit. Nam primum rectissime viderunt Lambin. et Bentl. poëtæ scribendum fuisse *fingitur artus*, non *artubus*. Quod enim laudant Virg. Æn. VIII. 634. 'corpora fingere lingua,' id plane ineptum. Deinde *fingitur artubus* nil amplius declarat, quam, quod jam ante dictum erat; cum *fingitur artibus* novam sententiam det, iis, quæ sequuntur, præclare convenientem.' *Jani.*—23 '*Jam nunc* jungendum cum sequentibus, et distinguendum post *artibus* (ita: *artibus: Jam nunc et, &c.*) ut recte Locher. Bentl. &c. Alii post *nunc* inciderunt.' *Jani.* Ut distinguit Jani, ita etiam Mitsch. Bipont. Wetzel. et Kidd. *Jam*

NOTÆ

Ionibus Græciæ populis oriundi, regionem tenebant Æolidis et Cariæ mediam, cœli clementia et bonitate, soli etiam amœnitate et ubertate præstantem.

22 *Fingitur artubus*] Alii, *artibus:* eodem certe recidit sententia: id est, secundum artem moveri et saltare docetur. Quidam, *frangitur artubus.* Mollia studet membra ad motus quoslibet efficere. Macrob. III. 14. 'Saltandi cura non inhonesta, dummodo non curiosa, et usque ad artis perfectionem. Quid enim, ait Sallustius, psallere, saltare elegantius quam necesse est probæ?' nimirum matronæ, aut virgini. Addit ille: 'Nobilium vero filios, et (quod dictu nefas est) filias quoque virgines inter studiosa numerasse saltandi meditationem, testis est Scipio Æmilianus, qui in oratione contra legem judiciariam Tib. Gracchi sic ait: docentur præstigias inhonestas: cum cinædulis... discunt cantare; cum sambuca et psalterio eunt, &c. quæ majores nostri ingenuis probro duci voluerunt. Eunt, inquam, in ludum saltatorium, inter cinædos, virgines puerique ingenui... In eo ludo vidi plus pueris et virginibus quingentis: in his vero unum (quo me maxime Reipublicæ misertum est) puerum bullatum petitoris filium, non minorem annis duodecim, cum crotalis saltare: quam saltationem impudicus servulus honeste saltare non posset,' &c.

23 *Incestos*] Non castos, impuros.

24 *De tenero meditatur ungui*] *A teneris*, ut Græci dicunt, *unguiculis*, ἐξ

Mox juniores quærit adulteros
Inter mariti vina; neque eligit
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis:
Sed jussa coram non sine conscio
Surgit marito; seu vocat institor,
Seu navis Hispanæ magister,
Dedecorum pretiosus emtor.

sectatur inter viri sui convivia: nullumque delectum adhibet, cui voluptates haud licitas furtim indulgeat, extinctis lucernis. Sed præsente et consentiente viro pergit vocata, sive petit negotiator, sive dominus navis Hispanicæ, flagitiu remune-

tunc et emend. Sanad. et sic edidit Sivr.—26 Lips. 4. *nec elegit.*—27 Acron, Pulmanni Hunn. Bentleii Galiens. et Lips. 1. *intermissa;* vet. cod. Achil. Stat. teste Muret. Pulmanni Diesth. Exc. Sax. *improvisa,* h. e. prorsus ignoto homini, nec speranti quidem. ‘Vulgata multo aptior.’ *Jani.*—28 *Oscula* pro *Gaudia* duo codd. Lambini.—30 Unus Bland. Cruquii et Alt. 2. *cum vocat.*—32 *Dedecoris p. emtor* Mentel. et Dess. 2. ‘Minus poëtice.’ *Jani.*—35 *Pirrum*

NOTÆ

ἁπαλῶν ὀνύχων. Cic. ad Famil. I. 6.

25 *Mox juniores, &c.*] Cum vero nupta est, marito suo juniores mœchos quærit, vel inter ipsas nuptiales epulas, vel dum ille amicos convivio excipit, vel cum ‘invitavit sese in cœna plusculum atque appotus probe est,’ quod ait Plaut. Amphitr.

26 *Neque eligit Cui donet, &c.*] Eo demum impudentiæ progreditur, ut non clam, raptim, furtim, aut per tenebras noctis, remotisque lucernis, adulteria perpetret, mœchisque indulgeat; sed palam, et, quod turpius, ‘conscio marito,’ quemlibet vocantem sequitur, ac sine ullo discrimine obvio cuivis pretium offerenti, non secus ac publicum et vile scortum, venalem se prostituit.

29 *Non sine conscio Surgit marito*] Vidente et sciente marito, surgit e triclinio, et ad mœchum accersentem pergit: sive ille conniveat et mercede corruptus uxoris flagitiis annuat, inde lucrum faciens. Juvenal. Sat. I. 56. ‘Doctus spectare lacunar, Doctus et ad calicem vigilanti stertere naso.’ Sive ille imperiosæ non ausit petulantiam uxoris coërcere. Juvenal. Sat. VI. 135. et seq. Item vs. 269. ‘Tunc gravis illa viro, tunc orba tigride pejor . . . olim convenerat, inquit, Ut faceres tu quod velles; nec non ego possem Indulgere mihi. Clames licet, et mare cœlo Confundas, homo sum. Nihil est audacius illis Deprensis. Iram atque animos a crimine sumunt.’

30 *Institor*] Gall. *Facteur de Marchand,* dictus quod instet gerendo negotio.

31 *Navis Hispanæ magister*] Seu nauclerus, seu navis dominus, seu mercator et negotiator. Hispani frequentes in Italiam negotiaturi commeabant et navigabant, vina scilicet advehebant, alias autem reportabant merces. Vide I. Od. 31.

32 *Dedecorum pretiosus emtor*] Quovis pretio emens et remunerans flagitia et adulteria Italicarum mulierum.

Non his juventus orta parentibus
Infecit æquor sanguine Punico,
Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum Hannibalemque dirum:

rans ingenti mercede. Non ejusmodi parentibus nati juvenes mare tinxerunt cruore Carthaginensium, et profligavere Pyrrhum, Magnumque Antiochum, et

et *Pyrrum* variantes ap. Jani.—36 *Hannibalemque durum* quatuor Torrentii, Pulm. Beller. et Diesth. Exc. Sax. Brod. Lips. 2. a m. s. Locher. Flor. Zar. et quidam alii Mss. et edd. Sed *dirum* Comm. Cruq. plurimi Bentl. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. omnes Lamb. Cruq. et Bersmanni, omnes ap. Jani, Venet. Asc. Basill. Steph. Fabr. T. Fab. Heins. Bentl. Baxt. Cun. Jon. San. Delph. Bond. Schrevel. Jani, Bipont. Sivr. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. 'Probatur etiam e Quintil. VIII. 2. et h. l. vim majorem habet, cum sup. II. Od. 12. 2. diceretur 'Hannibal durus.' Vid. Victor. Varr. Lectt. II. 24. *Hannibalem*, non *Annibalem*, scribendum esse, jam monitum ad II. Od. 12. 2.' *Jani*.—

NOTÆ

33 *Non his juventus orta, &c.*] Non talibus effœminatis et corruptis orti parentibus fuerant ii milites, qui præclaros Populo Romano triumphos pepererunt: qui navali certamine vicerunt Carthaginenses, et 'Siculum mare Pœno purpureum sanguine' reddiderunt: ut est in II. Ode 12. Vide ibi Not. qui Pyrrhum, qui Antiochum, qui Hannibalem superaverunt ac ceciderunt.

35 *Pyrrhum*] Is Epirotarum rex, paternum genus ad Herculem, maternum ad Achillem referebat. Imperium orbis animo versans, de bello Romanis inferendo Apollinis oraculum consuluit; delususque est ancipiti responso: 'Aio te, Æacida, Romanos vincere posse.' Itaque Tarentinis ferens auxilium adversus Romanos, ingenti quidem apparatu, a Curio Fabricioque Consulibus profligatus est. Flor. I. 18. ita scribit: 'Quinam illi fuerunt viri, quos ab Elephantis primo prælio obtritos accepimus? Omnium vulnera in pectore: quidam hostibus suis immortui: omnium in manibus enses; et relictæ in vultibus minæ, et in ipsa morte ira vivebat. Quod adeo miratus est Pyrrhus, ut diceret: O quam facile erat orbis Imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me Rege Romanis,' &c.

Ingentem Antiochum] Commune Regum Syriæ nomen hoc erat, teste Appiano. Hic aperte designatur Antiochus cognomento Magnus. Bellum movit impellente Hannibale, qui 'victus et profugus hostem populo Romano toto orbe quærebat.' Acilio Glabrione Consule debellatus est, cæsis quadraginta millibus, captis ad quinque millia. Tullius pro Sextio: 'Antiochum illum Magnum majores nostri magna belli contentione, terra marique superatum, intra montem Taurum regnare jusserunt.' Et pro Dejotaro: 'Antiochus Magnus ille Rex ... cum omnem hanc Asiam, quæ nunc est nostra provincia, amisisset, dicere est solitus, benigne sibi a populo Romano esse factum, quod nimis magna procuratione liberatus modicis regni terminis uteretur.' Vide Plutarch. in Vita Scipionis, Oros. IV. 20. Flor. II. 8. Justin. XXXI. Liv. lib. XLVI. Appian. &c.

36 *Hannibalemque dirum*] Vide Not. II. Od. 12.

Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, et severæ
Matris ad arbitrium recisos
Portare fustes; sol ubi montium
Mutaret umbras, et juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies?

sævum Hannibalem, sed strenui filii militum agrestium, assueti terram colere bipalio Sabino, et ad austeræ matris voluntatem amputata referre ligna, cum montium vertit umbras, et juga fessis bobus detrahit Sol, horam adducens jucundam, recedente curru. Quid tempus edax non corrumpit? Ævum patrum nostrorum, avis

38 *Pubes*, pro *Proles*, Franeq.—39. 40 Dess. 2. *et severi Patris.*—43 *Bubus* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii codd. ap. Jani, et quædam edd.—45 '*Annosa* emend.

NOTÆ

37 *Sed rusticorum mascula militum Proles*] Sed filii virorum rustico labore et militia robustorum, et ipsi pariter agresti vita indurati, diuturnoque operi assueti; proindeque virili animo juxta et forti corpore, non molles et voluptatibus fracti.

38 *Sabellis docta ligonibus Versare glebas*] Jam notavimus alibi optimos Italiæ bellatores existimatos pridem Apulos et Samnites, qui et Sabelli, a Sabinis orti, ex Strabone, lib. v. et Plin. III. 12.

39 *Et severæ Matris ad arbitrium, &c.*] Qui et matris imperio et severa disciplina facti ad virtutem laboriosam; nam jubebat illa post diurnum opus ligna etiam cædere, atque ad usum domesticum reportare.

41 *Sol ubi montium Mutaret umbras*] Vesperi, cum vergens Sol ad occasum auget umbras, aut convertit ad orientem, quæ mane ad Occidentem fuerant. Prior interpretatio magis arridet. Virgil. Eclog. I. 84. 'Majoresque cadunt altis de montibus umbræ.' Eclog. II. 67. 'Et Sol crescentes decedens duplicat umbras.'

Sol] Cic. de Nat. Deor. II. 68. 'Sol dictus, vel quia solus ex omnibus sideribus est tantus: vel quia cum est exortus, obscuratis omnibus solus apparet.'

42 *Et juga demeret Bobus fatigatis*] Quo tempore demitur jugum bobus arando fatigatis, solutique ab aratro domum reducuntur. Virgil. mox cit. 'Aspice, aratra jugo referunt suspensa juvenci, Et Sol crescentes decedens duplicat umbras.'

43 *Amicum Tempus agens abeunte curru*] Adducens tempus optimæ et jucundæ post laborem quieti destinatum, 'cum se convolvens Sol elabitur atque abit,' ut ait Cic. de Divinat. I. n. 46. Virgil. Æneid. II. 9. 'Et jam nox humida cœlo Præcipitat, suadentque cadentia sidera somnos.' Georg. III. 358. 'Nec cum invectus equis (Sol) altum petit æthera, nec cum Præcipitem Oceani rubro lavit æquore currum.'

45 *Damnosa quid non imminuit dies*] Quid non absumit tempus, rebus om-

Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

deterius, produxit nos pejores, dein prolem edituros etiam improbiorem.

et ed. Cuning. ingeniose! at nulla necessitate. *imminuis* lib. vet. memoratus Klotzio, Lect. Venus. Præf. p. 15. Majorem vigorem ego non video.' *Jani.*

NOTÆ

nibus ferens damnum interitumque? Cic. pro Mar. 'Nihil est opere aut manu factum, quod non aliquando conficiat et consumat vetustas.'

46 *Ætas parentum, pejor avis, &c.*] Avis pejores fuere patres nostri: nos patribus deteriores sumus: nobis etiam vitiosiores posteros relinquemus: Homer. Odyss. B. Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται· Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους. *Pauci enim filii similes patri; Plerique pejores, pauci vero patre meliores sunt.*

ODE VII.

AD ASTERIEN.

Oblique ostendit viros fortius fœminis illiciti amoris illecebris resistere; atque zelotypas puellas plerumque ex suo ipsarum ingenio maritorum furta divinare.

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,

O Asterie, quare ploras Gygen, stabili fidelitate adolescentem, quem boni ze-

Decima sexta Libri secundi in Ed. Sanad. Epigraphe in edd. vett. *Asterien hortatur ad spem et honestatem;* Lambinus in codd. reperit: *Ad Asterien mere-*

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 5.

1 *Quid fles, Asterie, &c.*] Accommodata valde apostrophe ista cum leni increpatione, principio consolatorii sermonis, et ad demulcendum muliebrem animum idonea. Propert. II. 20. 'Quid fles abducta gravius Briseide? Quid fles Anxia captiva tristius Andromacha?' &c.

Asterie] Amica, vel uxor Gygis: ab ἀστὴρ, *stella*, factum nomen.

Quem tibi candidi, &c.] Paulo post frueris tuo Gyge; cum primum licebit navigare, ad te advolabit cupientem et ipse cupiens.

2 *Primo vere*] Cum flare ab Occasu incipiunt zephyri, seu Favonii: *candidi*, sereni, mites, propitii, faventes. Plin. II. 47. 'Ver aperit navigantibus maria, cujus in principio Favonii Hybernum molliunt cœlum.' Vide I. Od. 4. initio.

2 *Favonii*] Plaut. in Mercatore: 'Hic Favonius serenus est, istic Aus-

Thyna merce beatum,
Constantis juvenem fide
Gygen? Ille Notis actus ad Oricum

phyri initio verni temporis tibi reddent Bithynis mercibus opulentum? hic ad Ori-

tricem; unde eam negat matronam fuisse.—3 *Thynna* Land. et Ascens. unde quidam cogitant de Thyno, Ciciliæ civitate (Plin. v. 27.); alii de thynnis piscibus, quorum captura inprimis ad Byzantium in Bosporo.—4 *Constantis* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. et 'omnes quotquot extant codd.' inquit Jani. *fidei* (disyll.) duo Vatt. Cler. unus Russard. et unus Nicot. Lamb. omnes Torrentii, et Pulm. codd. Blandd. Mald. Sil. Cruq. Bentl. plerique, duo Bersm. Mentel. Franeq. Lipss. Dess. 2. Alt. 1. Helmst. Sax. Gott. Zar. Flor. Et sic Cruq. Torrent. Heins. *fidi* Torn. Lamb. Div. Cruq. et Bentl. Zulich. *fide* Jann. duo Vatt. Urs. Lamb. Mart. Cruq. codd. Fabr. Alt. 2. (cum nota: 'pro *fidei*'). Sic Asc. Mancin. Land. Basil. 1531. Venet. 1590. Fabr. Bentl. Cun. San. Jon. Baxt. Sivr. Bond. Schrevel. Delph. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Comb. Wakef. et Kidd. 'Scilicet *fidei* contracte olim pronuntiatum nunc *fidi*, nunc *fide*. Vid. Gell. IX. 14. Prisc. VII. extr. Voss. Anal. II. 19. Sic casu secundo antique *die*, Virg. Ge. I. 208. *fide*, Ovid. Met. III. 341. (ubi vide N. Heins.) VI. 506. VII. 728. &c. Et *fide* casu tertio Noster I. Sat. 3. 95. Itaque forma antiqua, ut doctior, recte h. l. præfertur; pro qua facile ex interpretamento irrepsit *fidei*. Denique *constanti .... fide* Venett. 1478. 1492. Locher. R. et H. Stephh. Fab. et Dacer. Haud dubie ob *fide*, quod pro ablativo habitum, inductum *constanti*.' Jani.—5 Lips. 4. *jactus ad Oricum*; Helmstad. *vectus ad*

NOTÆ

ter imbricus: hic facit tranquillitatem, iste omnes fluctus conciet.' Vide III. Od. 1.

3 *Thyna merce*] Vel annulis Thynica lima perpolitis, quorum mentio est in næniola de morte Horatii, apud Isidor. XIX. 32. vel cultellis Bithynicis, de quibus Non. Marcell. ex Varrone, in Satyr. seu γεροντοδιδασκάλῳ: forte et thynnis piscibus, qui bene multi capiuntur a Thynis populis, inde etiam adeptis nomen, ut placet quibusdam. Pers. v. 183. 'Rubrumque amplexa catinum Cauda natat thynni.' Ex Ammiano Thynia pars est Bithyniæ: Plin. v. cap. 32. 'Thyni ex Europa transiere, a quibus appellantur Bithyni.' Et paulo post: 'Tenent oram omnem Thyni, interiora Bithyni. Is finis Asiæ est,' &c. ibid. cap. 27. 'Est etiam Thynos oppidum Ciliciæ.' Et IV. 11. 'Thyni sunt Thraciæ populi.' De his Claudian. 'Thyni Thraces arant quæ nunc Bithynia fertur.' Vide I. Od. 35. 7.

4 *Constantis* [*Constanti*] *juvenem fide*] Hac lectione vulgata memoriam vetustatis aboleri quidam indignantur; leguntque ex vett. codd. *Constantis juvenem fide*, pro, *fidei*, nimirum: quod ita pridem usurpatum docent Priscianus, Gellius lib. IX. 14. Virgil. Georg. I. 208. 'Libra die (id est, diei) somnique pares ubi fecerit horas.'

5 *Ille Notis ad Oricum, &c.*] Cum Italiam appeteret Gyges, reditumque maturaret, prohibitus est ventis ab Austro flantibus, actusque ad Oricum; quæ prima est Epiri civitas a Colchis condita: ex Plin. III. 23. urbs illa ad oram maris Ionii in Epiro sita, ad radices montis Acroceraunii, cum portu satis amplo, Oreum Straboni, Horicum Ptolemæo, Orcha Nigro dicitur. Multa de illa Livius.

Post insana Capræ sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrymis agit.
Atqui solicitæ nuntius hospitæ,
Suspirare Chloën, et miseram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis:
Ut Prœtum mulier perfida credulum

cum ab Austris pulsus, post violentum Capræ astrum, noctes algentes ducit non dormiens, et abunde plorans. Verum internuntius hospitæ anxiæ, declarans afflictam Chloën ingemiscere, tuisque flammis ardere, variis illum rationibus astute solicitat. Exponit quemadmodum infidelis fœmina levem Prœtum injustis calumniis excitarit

Oricum; Cuning. *actus ad Oricon.*—8 Lips. 4. *Insanis lacrimis.*—9 *Atquin* omnes fere libros vett. exhibere ait Lamb. et sic edidit. Sed nihil tale repererunt alii.—10 *Suspirare Cloën* var. lect. ap. Jani.—13 *Prætum, Pretum, Præthum,*

NOTÆ

6 *Post insana Capræ sidera*] Postquam ille jactatus fuit magnis tempestatibus, quas excitavit sidus Capræ, quæ est in humero Aurigæ sinistro, sicut in manu sunt Hædi. Hygin. Capram Amaltheæ, cujus lacte nutritus est Jupiter, ab eo inter astra collocatam fabulantur. Oritur sub finem Septembris: pariter et Hædi; de quibus Ode I. hujus libri. Pluvialem Capram vocat Plinius. Ex Arato, Capra et Hædi jactatas in mari naves, et pavidos homines frequenter viderunt.

Frigidas Noctes non sine lacrymis, &c.] Coactus hyemare Orici Gyges, Asteriæ desiderio contabescit, somno caret, lacrymatur ubertim, aliis mulieribus friget, etiam tentatus non cedit. Adverte singulas voces amoris significationem habentes, a Poëta coacervatas. Quid vero jucundius seu amicæ seu uxori proferri poterat? Quid efficacius ad leniendum vel abstergendum dolorem; immo et ad excitandam fidem?

9 *Atqui solicitæ nuntius hospitæ, &c.*] Interea vero Chloë, apud quam diversatur et manet Gyges, ejus animum solicitat interposito nuntio, qui 'mille vafer modis' suadere conatur, ut obsequatur amori hospitæ suæ.—10 *Chloën*] Χλόη, *viriditas;* adolescentiæ florem vox designans.

Tuis Dicens ignibus uri] Tui Gygis amore incensam, adeoque tuo flagrantem igne, quo tu nempe ureris et flagras ipsa. Virgil. Eclog. III. 'At mihi sese offert ultro meus ignis Amyntas.'

13 *Ut Prœtum mulier, &c.*] Pluribus exemplis Gygen movere incusso metu nititur Chloës nuntius. Narrat Bellerophontem simili causa et occasione prope interemtum. Scilicet is Glauci Regis Ephyræ filius apud Prœtum Regem Argivorum hospes erat. Antea ex Homero, ex aliis Sthenobœa ejus uxor, Bellerophontis amore capta stuprum obtulit. Hic respuit. Tum illa perfidiæ suæ crimen in eum conjecit, innocentem criminata apud Prœtum; qui credulus ira exarsit. Cum tamen hospitii

Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pæne datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docentes
Fallax historias monet,

mortem accelerare Bellerophonti nimium pudico. Refert Peleum tantum non interfectum, cum temperans eluctatur Hippolytam e Magnesia. Quinetiam deceptor narrat historias crimen admittere suadentes. Sed incassum. Etenim rupibus Icarii

Protheum, variantes ap. eund. Jani. *Prœton* Cuning.—15 *Bellorophonti*, *Bellorofonti* variantes ap. Jani.—18 *Magnesam* quidam codd. ap. eundem.—20 *Pellax* conj. Bentl. receperunt Sanad. et Sivr. non tamen Kidd. quamvis Bentl. fere sequitur. 'Omnino significantius est *Pellax*, et alibi etiam pro eo *fallax*, ex interpretamento haud dubie, irrepsit, ut Virg. Æn. II. 90. ubi vid. Heyn. Sed tamen et *fallax* bene habet.' *Jani.* *movet* pro *monet* conj. Marcil. et sic tres codd. Torrentii, Bodl. 1. ap. Bentl. Exc. Sax. Alt. 1. Dess. 2. Bentl. Cuning. Sanad. Sivr. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel.

NOTÆ

jura violare, hospitemque ipse perimere nollet, ad alios occidendum transmisit. Vide Homer. Iliad. Z. Apollodor. lib. II. &c.

14 *Impulerit Maturare necem*] Ne temporis mora et cunctatione, Bellerophontis innocentia, a se vero cogitati facinoris infamia detegeretur, tandemque non sine gravi dedecore a viro ipsa mulctaretur. De Bellerophonte jam I. Od. 27. in fine.

17 *Narrat pæne datum Pelea Tartaro, &c.*] Refert etiam quemadmodum erepta fere est vita Peleo Achillis patri, dum castus amantem fugit ac repulit Hippolyten. Hæc enim excandescens velut insidiatum suo pudori juvenem detulit viro suo. Jovis quidem Hospitalis iram veritus ille, Centauris inermem, dubioque procul interficiendum tradere cogitavit. At innocenti opem tulerunt Dii, misso Vulcano; a quo accepto Peleus gladio Centauros debellavit, mortemque evasit. Vide Pindar. Nem. Od. IV. et v. Ovid. Met. XI. Apollodor. lib. III. &c.

18 *Magnessam Hippolyten*] Uxorem Acasti Regis Magnesiæ, quæ Thessaliæ regio. Hinc cognomen, quo distinguitur ab Hippolyta Amazonum Regina.

19 *Peccare docentes Fallax historias monet*] Quoniam periculi mortisque metus parum valuit, alia jam ratione Gygis animum impellit Chloës internuntius. Affert historias et exempla eorum, qui, rejectis primis amoribus, novos non injucunde nec infeliciter admiserunt. Ipsum Jovem commemorat Alcmenæ, Danaës, et aliarum amores consectatum, &c. Forte addit Paridem et Helenam, &c. *Peccare docentes*] Certe nihil magis, quam exemplum, vitium suadet. Viam enim ostendit quasi tritam et facilem, atque a nota criminis prope immunem. Apud Cic. 'Historia magistra vitæ.' Sunt qui legant *historias movet*, nec absurde.

Frustra: nam scopulis surdior Icarî
Voces audit adhuc integer. At, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus justo placeat, cave;
Quamvis non alius flectere equum sciens
Æque conspicitur gramine Martio,
Nec quisquam citus æque
Tusco denatat alveo.
Prima nocte domum claude; neque in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ;

maris durior ista verba excipit hucusque incorruptus. Tibi vero cave ne plusquam par est arrideat Enipeus vicinus. Tametsi nemo tam peritus equum regendi in Campo Martio spectatur; nullusque tam expedite flumen Etruscum tranat. Ædes occlude nocte ineunte: nec in vias deorsum aspice ad sonitum canoræ fistulæ: et

Wakef. et Kidd. *monet* vulgg.—21 *Icariis* Dess. 2. probante Jani, ex I. Od. 1. 15. 'Icariis fluctibus.'—22 *Voces spernit* Pulmanni Beller. et Diesth. unus Torrent. unus Bersmanni, Exc. Sax. Dess. 2. et Vascos. 'Est haud dubie a Grammatico, qui non caperet, quomodo quis, surdior Icariis scopulis, posset audire.' *Jani.*—23 *Nec* Zarot. et Florent. 1482. probante Gesn. improbante Jani. *Enipheus* multi ap. Jani.—30 *Sub cantum* Bersm. Heins. et Cuning. perperam, inquit Jani; ita tamen Huschke in Epist. Crit. ad Laur. Santen. pag. 48.

NOTÆ

21 *Scopulis surdior Icarî Voces audit, &c.*] At Gyges, adhuc integer, voces internuntii Chloës solicitantis audit immotus, veluti scopulus. Icarium mare, hodie *Nicarium*, pars est Ægæi, versus Icariam insulam: frequentes habet scopulos. Nomen ab Icaro in illud lapso, cum volare tentasset. De eo I. Od. 1. 15. II. Od. 20. 13. IV. Od. 2. 2.

22 *At, tibi Ne vicinus, &c.*] Tu vero, Asterie, fac ut æque fidelis tuo Gygi permaneas. Cave itaque ne vincaris aut indulgeas amoribus Enipei vicini, etiamsi habeat unde amari possit.

25 *Quamvis non alius, &c.*] Quamvis Enipeus equitandi peritiam in Campo Martio, in Tiberi vero solertiam natandi et agilitatem præ ceteris ostentet. Vide I. Od. 8.

28 *Tusco alveo*] Tiberino fluvio, qui Etruriam ab Umbria, Sabinia, et Latio disterminat, Romam interluit, in mare Tyrrhenum delabitur.

29 *Prima nocte domum claude*] Ne irrumpat Enipeus, noctis umbra et silentio abusus. Livius 'primas tenebras,' dixit, pro, 'noctis initio.'

Neque in vias Sub cantu querulæ despice tibiæ] Ne per fenestram in vias despecta, neve sic videaris Enipei respondere amoribus, cum ille, ex more amantium, ante fores tuas noctu canet tibia. Vide I. Od. 25. et hujus libri Od. 10. ibique Not.

30 *Querulæ*] Suaviter ludentis ac resonantis; vel molliori sono exprimentis amorem Enipei et ejus querimoniam, quod erga ipsum dura sis.

Et te sæpe vocanti
Duram difficilis mane.

crudelem frequenter appellanti crudelis persiste.

NOTÆ

31 *Vocanti Duram difficilis mane*] Licet ille te incuset velut ferream, quæ laborantis ægritudine parum movearis, inexorabilis tamen et inexpugnabilis persevera libidinosam Enipei contentionem eluctari.

ODE VIII.

AD MÆCENATEM.

Matronalibus, quæ Kalendis erant Martiis, quo die ab immani arboris ruina vivus evaserat, atque ob eam causam annuo jam sibi festo, Mæcenatem suum ad hilariter apud se agendum invitat; interposita etiam publicæ lætitiæ ob Cæsaris successus mentione.

MARTIIS cœlebs quid agam Kalendis,
Quid velint flores et acerra thuris
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,

O Mæcenas, callens utramque linguam, demiraris quid ego sine uxore faciam Kalendis Martiis, quid denotent flores, et vasculum thure refertum, atque prunæ

Ode decima tertia Libri quarti in Ed. Sanad.—1 *Calendis* vulgg. ‘*Kalendis* in contextu dedi, ut antiquiorem scripturam, exemplo Cuning.’ *Juni.* Ita quoque Bipont. et Mitsch.—3 ‘Vulgo legitur *carbo in;* sed rectius et

NOTÆ

Metrum est idem quod I. Od. 2.

1 *Martiis cœlebs quid agam Kalendis, &c.*] Miraris quod ego cœlebs diem hunc festum habere videar solis conjugibus celebrari solitam. Singulorum mensium Kalendæ, præcipue vero Martiæ, Junoni dicatæ erant: dictaque Matronalia, quoniam pro conjugii felicitate matronæ sacrificabant. Adde quod ea die coli cœpta est ædes Junonis, quæ conjugiis præsidet. Macrob. I. 9. Alex. ab Alex. VI. 4. Belli etiam per Sabinas mulieres compositi memoria tunc colebatur. Ovid. Fast. III. Hinc ‘fœmineas’ vocat has Kalendas Juvenalis Sat. IX. 53. At mariti quoque Junoni supplicabant, ut uxorum pudicitiam tuerentur. Porro quod primus anni mensis apud Romanos erat Martius, et unde Kalendæ appellatæ, disce ex Macrob. I. 12. et 15.

Cœlebs] Romani cœlibem dicebant quasi cœlitem, qui vitam ageret in terris cœlesti similem. Donat. in Terent.

2 *Quid velint flores, &c.*] Omnia nempe Horatius ad sacrificium persolvendum comparabat, tanquam voti reus.

Acerra] Vas fictile seu patera, in qua ponebatur thus adolendum.

3 *Positusque carbo, &c.*] Ignis in ara e vivo cespite, seu virenti gramine

Docte sermones utriusque linguæ.
Voveram dulces epulas et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte festus,
Corticem astrictum pice dimovebit

constitutæ in gramine virenti. Scilicet arboris ego lapsu fere exanimatus lautas dapes et hædum candidum Baccho promiseram. En dies iste lætus anno vertente

elegantius, ut jam vidit Ge. Fabric. deest *in;* et sic Pulmanni Gemblac. 1. et Beller. Mentel. Lips. 1. 3. 4. Venett. Ascens. et Locher. Videtur *in* e scholiis Grammatici irrepsisse.' *Jani.*—5 *Docte sermonis* omnes codd. Glareani et Pulmanni, omnes fere Bentl. et Acron, Ms. ap. eund. item multi Lamb. et Cruq. tres Bersm. Mentel. Helmst. Dess. Lips. 2. 3. 4. Venett. Locher. Asc. Basill. 'Id multi inepte pro genitivo acceperunt. Sed est haud dubie pro *sermones,* antiqua scriptura; hanc enim ex h. l. probant Victorin. et Donat. ap. Fabric. quia in hoc vocabulo insolitum, terminari accusativum pl. in *eis* s. *is.* Porro codd. Blandd. Cruquii habebant *sermonIs,* per *I* longum. Denique *sermones,* accus. pl. confirmatur auctoritate non solum sat multorum aliorum codd. sed inpr. etiam Donati ad Terent. Eun. III. 2. 25. Vid. Bentl.' *Jani.*—10 Tres codd. Lambini, et ipse cum Heins. *demore-*

NOTÆ

structa. Vide I. Od. 19.

5 *Docte sermones utriusque linguæ*] Græcæ Latinæque, quarum studio perinde incumbebant Romani. Cic. Offic. initio: 'Ut ipse ad meam utilitatem semper cum Græcis Latina conjunxi, neque id in Philosophia tantum, sed etiam in dicendi exercitatione feci, idem tibi censeo faciendum, ut par sis in utriusque orationis facultate.'

6 *Voveram dulces epulas, &c.*] Graviorem itaque ceteris habeo causam celebrandi Martias Kalendas, in quibus mortis evasi periculum; unde et sacrificium vovi et sacras epulas.

Album Libero caprum] Albæ victimæ Diis Superis, nigræ Inferis mactabantur: Arnob. lib. VII. &c. Baccho præsertim caper, qui vitibus infestus, eas arrodendo. Virgil. Georg. II. 380. 'Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur.' Ovid. Fast. I. 'Rode caper vitem: tamen hinc, cum stabis ad aram, In tua quod spargi cornua possit, erit. Verba fides sequitur: noxæ tibi deditus hostis Spargitur affuso cornua, Bacche, mero.'

7 *Prope funeratus Arboris ictu*] Cadente arbore propemodum oppressus et extinctus. Vide II. Od. 13. et 17.

9 *Hic dies, anno redeunte festus, &c.*] Anniversarius adest iste dies in festivis epulis mihi ducendus: quare vinum vetustate præcipuum hodie promam.

Anno redeunte] Ita cum Græcis Horatius. Virgil. 'volventem annum' ait: Cicer. 'vertentem annum.' Somn. Scip. 17. 'Cum ad idem, unde semel profecta sunt, cuncta astra redierint, eandemque totius cœli descriptionem longis intervallis retulerint, tum ille vere vertens annus appellari potest.'

10 *Corticem astrictum pice dimovebit, &c.*] Resignabit, relinet operculum amphoræ, e subere vel cortice,

Amphoræ fumum bibere institutæ
Consule Tullo.
Sume, Mæcenas, cyathos amici
Sospitis centum; et vigiles lucernas

recurrens corticem pice affixum auferet dolio fumum contrahere cœpto sub Consulatu Tulli. O Mæcenas, accipe centenos scyphos, ob amicum incolumem, et lychnos

bit. Omnes ceteri codd. et edd. *dimovebit.*—12 *Tullio* emend. Bonfin. Annotat. XXXVII. unde sic Ascens. an. 1519. tanquam pertineat ad Ciceronis consulatum; ut *Tullio* per Synæresin pro dissyll. sit. Sed bene depexum illum dedit Glarean.—14 Harl. 1. Mentel. Lips. 1. Bentleii Græv. et Colbert. *Hospitis* pro *Sospitis.* Mox *et* ejecit Cuning. quia aptior lætitiæ sit oratio dissoluta. Eum secuti Sanad. et Sivr. et jam abest a Lips. 4. 'Sed

NOTÆ

pice quidem astrictum. Cato: 'In amphoram mustum indito, et corticem oppicato.' Tibull. II. Eleg. 1. 'Chio solvite vincla cado.'

11 *Fumum bibere institutæ*] Fumo dudum expositæ, unde contentum in ea vinum jam maturum et lene prorsus. Ovid. Fast. v. 'Fumea vina.' Martial. III. 81. 'Cocta fumis musta Massilianis.' Idem x. 36. 'improba fumaria' dicit; et, 'Accipit ætatem quisquis ab igne cadus.' Tibull. mox cit. 'Nunc mihi fumosum veteris proferte Falernum Consulis.' Columel. I. 6. apothecæ superponuntur locis, unde plerumque fumus exoritur: quoniam vina fumo celerius vetustescunt: ejus tenore præcocem maturitatem trahunt, &c. Plin. XXIII. 1. 'Minus infestat nervos quod vetustate dulcescit.... Nos fumi amaritudine vetustatem indui persuasum habemus.' Meminit et Cœl. Rhodig. XXVI. 21.

12 *Consule Tullo*] Consulum nomine solebant notari vina, ut alibi amplius dixi. Vide I. Od. 20. et II. Od. 3. Hic certum nomen pro quolibet incerto poni, vinumque vetus duntaxat commendari crediderim. Quod si vinum illud conditum fuerat sub L. Volcatio Tullo, qui Consul fuit cum M. Æmilio Lepido, anno urbis conditæ 687. prolatum vero est ab Horatio paulo post subjugatos ab Agrippa Cantabros, de quibus sub hujus finem Odes, anno scilicet 734. ut ait Cruquius, vinum illud vetus fuisset annos 47. Interea meminisse oportet quod scribit Plin. mox cit. 'Falernum nec in novitate, nec in nimia vetustate corpori salubre est. Media ejus ætas a 15. anno incipit.... Si sit fumo inveteratum, insalubre est. Mangones ista in apothecis excogitavere. Jam et patresfamilias ætatem ademere his, quæ per se cariem traxere. Quo certe vocabulo satis consilii dedere prisci:' nempe vina ad extremam senectutem, quæ cariosa est, non esse recondenda. *Dalecamp.*

13 *Sume cyathos centum*] Ob lætitiam de amici sospitis incolumitate, seu de Horatii tui salute, bibe centum cyathos, id est, plures et plures, et tota nocte mecum perpota. Numerus finitus pro infinito.

14 *Vigiles lucernas Perfer in lucem*] Prandium ignorabant veteres: at cœnam maxime, non quidem ut nos ad candelas, sed ad lychnos et lucernas, producebant usque ad lucem posteram, pergræcando, id est, ritu Græcorum tota nocte compotando. Plaut. Menæchm. I. 2. 62. 'Inde usque ad

Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor et ira.
Mitte civiles super Urbe curas;
Occidit Daci Cotisonis agmen:

accensos produc usque ad diem. Longe absit vociferatio qualibet et rixa. Dimitte solicitudines de civitate. Deletus est exercitus Cotisonis Daci: Medus sibi-

bene habet *et*, cum non sit adeo effrænata lætitia.' *Jani.*—15 '*Profer*, h. protrahe, produc, continua, volebant Ge. Fabric. et N. Heins. ap. Bentl. item sic Bentleii Regin. et Magdal. Pulmanni Gemblac. 1. 2. pro var. lect. et Lips. 2. a m. pr. Bonum esset aptumque verbum, et vocabulum hac in re proprium. Sed ob id ipsum etiam præstat ceterorum codd. et editt. lectio *perfer*, quod exquisitior est. Quod autem Bentl. et San. movent, ambiguum esse *proferre in lucem*, id nolim meum facere.' *Jani.*—18 *Cotisontis* plurimi et optimi codd. ap. Torrent. sed hoc non credit Bentleius; legebatur tamen in edd. tempore Lambini, et defenditur a Broukhus. ad Propert. IV. 10. 7. *Contisonis, Cathisonis, Codisonis,* variantes sunt ap. Jani. *Cotisonis* omnes alii

NOTÆ

diurnam stellam matutinam potabimus.' Horat. Od. XXI. seq. 'Vivæque producent lucernæ, Dum rediens fuget astra Phœbus.' Propert. IV. 6. 85. 'Sic noctem patera, sic ducam carmine, donec Injiciat radios in mea vina dies.' Erat etiam olim perpotandi certamen, propositumque victoribus bibionibus præmium, placenta, ut amplius exponam Epist. 19. ad hæc verba: 'nocturno certare mero.' Quod autem nocturnæ cœnæ utiliores sint corpori, ob Lunæ sidus vim habens putrefaciendi, adeoque cibos concoquendi, crede, si lubet, asserenti Athenæo VII. 1. Quin potius ausculta Casaubono eo loci, coctionem cum putrefactione confundi perperam, Athenæumque philologiæ quam philosophiæ sacris auspicatius initiatum, bene docteque redarguenti.

15 *Procul omnis esto Clamor et ira*] Ebrietatis incommoda et vitia Horatius arcet a suis epulis: quo forte etiam notat bonitatem et lenitatem vini sui, cujus cyathos queat Mæcenas centum bibere, citra noxam; ut nec ad vociferandum nec ad rixandum impellatur. Vide I. Od. 27.

17 *Mitte civiles super Urbe curas*] His verbis patet urbis præfecturam tunc gessisse Mæcenatem: qui si privatus mox appellabitur, ne accipe aliter quam par est, et illic explicabo.

18 *Occidit Daci Cotisonis agmen, &c.*] O Mæcenas, omitte paululum curas et solicitudines, quibus civitati provides sedulus: en hostes Populi Romani jam domiti sunt: nec ab ullo quicquam metuendum. Cotison Dacorum Rex ab Augusto victus. Flor. IV. 12. 'Daci montibus inhærent. Cotisonis Regis imperio, quoties concretus gelu Danubius junxerat ripas, decurrere solebant et vicina populari. Visum est Augusto gentem aditu difficillimam summovere. Misso igitur Lentulo, ultra ulteriorem repulit ripam; citra, præsidia constituit. Sic tunc Dacia non victa, sed summota atque dilata est.' Illud vero postea factum est. Sueton. cap. 21. Octav. 'Coërcuit et Dacorum incursiones, tribus eorum ducibus cum magna co-

Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis:
Servit Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber, sera domitus catena:
Jam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret,

met adversarius bello fatali distrahitur. Cantaber Hispaniæ fines incolens, antiquus noster inimicus, subactus est, quamvis tarda profligatus victoria. Modo Scythæ arcu remisso incipiunt agris discedere. Tu quasi privatus omitte curare

exhibent cum Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6.—19 ' *Medus, infestus sibi, luct.* distinguunt multi; sed jungendum *sibi dissidet.* Vulgata lectio, *infestus... luctuosis;* non illa quidem prorsus spernenda; sed nullum mihi dubium, quin vera lectio sit, *infestis...luctuosus,* quam, post conjecturam N. Heinsii, Bentleius in suo cod. Gal. reperit, et in contextum recepit. Item *luctuosus* exhibent Bentl. Reg. Soc. a m. pr. ac Lips. 1. et 3. a m. pr. et Lips. 4. sine litura. Accedit primum, quod sic elegantior usuique Horatiano convenientior exoritur epithetorum collocatio; deinde, quod exquisitius multo et doctius dicuntur *arma infesta* et *luctuosus Medus,* quam contra.' *Jani.*—20 *Desidet armis* Lips. 4.—23 In eodem cod. pro *laxo, lapso.*—25. 28 Totum

NOTÆ

pia cæsis,' &c. Cap. 63. ' M. Antonius scribit, primum eum Antonio filio suo despondisse Juliam; dein Cotisoni Getarum Regi: quo tempore sibi quoque invicem filiam Regis in matrimonium petiisse. De Dacis jam II. Od. 20. Hos porro eosdem esse ac Getas, certum est. Plin. IV. 12. ' Getæ, Daci Romanis.' Xiphilin. in Domitiano ita scribit: ' Per id tempus bellum fuit Populo Romano cum Dacis.... Porro eam gentem Dacos appello. Nam ita se ipsi nominant, eodemque nomine a Romanis appellantur: etsi non ignoro eos a quibusdam Græcis Getas esse dictos. Quod an recte factum sit, nescio: illud quidem scio Getas trans Hæmum apud Danubium incolere.'

19 *Medus infestus sibi, &c.*] Medi seu Parthi bellis civilibus occupati sunt. Vide Strab. lib. X. et quæ antea nec semel de iis annotavi, I. Od. 26. 5. et alibi.

21 *Servit Hispanæ, &c.*] Cantabri ab Agrippa, sero licet, fracti et subacti sunt. Vide II. Od. 6. Sueton. Octav. cap. 20. ' Augustus externa bella duo omnino per se gessit: Dalmaticum adolescens adhuc: et Antonio devicto, Cantabricum.' Cap. 21. ' Domuit autem partim ductu, partim auspiciis suis Cantabriam,' &c.

23 *Jam Scythæ laxo, &c.*] Scythæ armis depositis cedunt. Vide II. Od. 9. in fine, ibique Not. Sueton. Octav. cap. 21. ' Ea virtutis moderationisque fama, Indos ac Scythas auditu modo cognitos pellexit ad amicitiam suam Populique Romani ultro per legatos petendam.'

25 *Negligens, ne qua populus, &c.*] Dum mei sacrificii particeps sacras mecum epulas carpes, ita lætitiæ vaca, ut si privatus esses. Ergo paululum abjice omnem curam urbis, et

Parce privatus nimium cavere ; et
Dona præsentis cape lætus horæ, ac
Linque severa.

et plusculum consulere ne quid detrimenti capiat populus: atque temporis præsentis usura fruere, genio indulgens, et molesta abjice.

hoc Tetrastichon Guyetus resecuit. ‘*Parte* emend. Bonfin. annot. XXXVIII. probante ipso acerrimo ipsius hoste, Glareano; ut sit: ‘tu privatus negligens nimium cavere, ne qua parte,’ &c. Item sic vult D. Heins. qui autem jungit *populus privatus*, et expl. *οἱ πολλοὶ*, prorsus insolenter! *parte* etiam Bentleii Battel. et Colbert. pro var. lect. Lips. 3. Sed quam vulgare etiam esset illud *ne qua parte!* Cuning. emend. *privatis*, haud dubie de rebus privatis accipiens. Item sic dedere Jon. et Sanad. qui autem intelligit ‘privatos,’ *les particuliers*, quos ‘populo’ opponi putat. *privatim*, i. e. solus, emend. Withof. Sed medentur viri docti, ubi nullum vulnus. *et* in fine versus habent omnes codd. præter Bentl. Regin. et omnes editt. præter Lambini alteram; item omittunt Bentl. Cun. San. et Sivr. Contra *ac*, quod in fine vs. 27. vulgo exhibent editt. abest ab omnibus codd. Torrent. Pulm. et Bentl. tribus Bersm. Lipss. 1. 2. 3. 4. Dess. 1. Helmst. haud dubie et a codd. Cruq. et aliorum. Omittunt etiam Venett. Locher. Lamb. edit. poster. Cun. San. et Sivr. Sed acute vidit Bentl. *et* reponendum in extremo vs. 27. unde librariorum negligentia, ut fit, ad vs. 26. rejecerit; quo factum, ut postea editores versui 27. assuerent *ac*. D. Heins. vs. 26. dedit *ac*, vs. 27. *et*.’ Jani. —27 Pro *cape*, *rape* Harl. 1. quatuor Lambini, Pulmanni Diesth. quidam Torrentii, Mald. Cruquii, Græv. Battel. Bodl. 1. et Colbert. pro v. l. ap. Bentl. Exc. Sax. Lips. 1. a m. sec. Lips. 2. Dess. 2. Lamb. Steph. Heins. Fab. Dacer. Burm. Cuning. Sanad. Jones. Sivr. et Wakef. ‘Avide rapuerunt,’ inquit Bentl. ‘hanc lectionem Interpp. post Lambinum, laudantes Epod. XIII. 4. et locum Ennianum ap. Cic. de Orat. III. 40.’ Sed *cape* multo plures Torrentii et Bentl. omnes Cruquii, præter unum, duo Bersmanni, Altt. 1. 2. Dess. 1. Lips. 1. a m. pr. Lipss. 3. 4. Helmstad. Harl. 2. 3. 4. 5. 6. Mentel. Franeq, Venett. 1478. 1492. Locher. Ascens. Basill. Rutgers. Fabric. Bentl. Baxt. Gesn. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Comb. et Kidd. ‘Multo etiam aptior h. l. lectio; nam non tam pingitur hora fugiens, quam amice præbens, s. offerens *dona*, quæ modo *capere*, sumere, accipere oportet.’ *Jani.*

NOTÆ

solicitudines de Republica.

26 *Privatus*] Quidam explicant, inter privatos parietes, genio indulge. Alii interpretantur absolute: quandoquidem non geris magistratum: volunt nimirum urbis præfecturam esse officium duntaxat, nec inter magistratus censeri: ex Sueton. Octav. cap. 37. ‘Quo plures administrandæ Reipublicæ partem caperent, nova officia excogitavit: curam operum publicorum .... præfecturam urbis,’ &c. Quod minime placet. Sic igitur intelligo: tu ‘linque severa’ tantisper, id est, serias et graves occupationes intermitte: ‘præsentis horæ dona,’ seu, gaudia rape, cape, animo plane tranquillo, teque ‘privatum’ hoc nocturno saltem convivio finge et cogita.

ODE IX.

AD LYDIAM.

Lepidissima Ethopœia zelotyporum amantium, sive moralis Dialogismus inter Horatium et amicam suam, quacum ad ultimum in gratiam redit.

HOR. DONEC gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat;
Persarum vigui rege beatior.
LYD. Donec non alia magis
Arsisti, neque erat Lydia post Chloën;

HOR. *Quamdiu carus tibi extiti, neque alius præstantior adolescens brachia inferebat collo tuo candido, felicior ego vixi Rege Persarum.* LYD. *Quamdiu non alteram plus dilexisti, nec Lydia posthabita est Chloë, ego Lydia magnæ famæ,*

Ode hæc elegantissima deest Editioni Sanad. Epigraphe in uno cod. Torrentii est, *Amœbæum Carmen;* in aliis ap. Jani, *Antapodotice;* in vulg. *Ad Lydiam;* vel, *Ad Lydiam de præteritis amoribus.*—2 *Nec quisquam melior* Alt. 1. e glossa.—5 Alt. 1. *alias;* quidam Lambini, Mald. Cruquii, meliores Torrentii, Harl. 2. 6. Bentleii Leid. Regin. Galiens. et Bodl. 1. 2. Lipss.

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 3.

1 *Donec gratus, &c.*] Amœbæum Carmen est, cujus hæc lex est, ut qui posterior dicit, priorem vincat, majus aliquid subjiciendo. Ode porro hæc tanti æstimatur a Scaligero, ut ejus describere sententiam non pigeat. Sic habet Poët. lib. VI. 'Omnes Horatii Odæ tantæ sunt venustatis, ut et mihi et aliis prudentioribus omnem ademerit spem talium studiorum. Inter ceteras vero, duas animadverti, quibus ne ambrosiam quidem aut nectar dulciora putem. Altera est tertia quarti libri: 'Quem tu Melpomene semel,' &c. Altera est nona tertii: 'Donec gratus eram tibi,' &c. Quarum similes a me compositas malim, quam Pythionicarum multas Pindari et Nemeonicarum: quarum similes malim composuisse, quam esse totius Tarraconensis Rex.' Vide Virgil. Eclog. III. et VII. Hic zelotypiam uterque suam belle exprimit, restituendisque amoribus prioribus viam sternit.

2 *Nec quisquam potior, &c.*] Dum non amplexus tuos alteri concessisti, nec alium mihi prætulisti in amore.

4 *Persarum vigui rege beatior*] Antiqui Persarum Reges, Cyrus, Darius, ad summas opes elati proverbio locum dedere. Illorum quisque Regem Regum se jactabat. Quin et Persarum montes pro montibus aureis dicti. Plaut. Stich. I. 1. 14. 'Neque ille mereat Persarum sibi Montes, qui esse perhibentur aurei.'

5 *Non alia magis Arsisti*] Alii legunt, *aliam.* Æque eleganter utrumque. 'Formosum pastor Corydon ardebat Alexin.'

6 *Neque erat Lydia post Chloën*] Dum non amasti Chloën præ Lydia.

Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.
HOR. Me nunc Thressa Chloë regit,
Dulces docta modos, et citharæ sciens;
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.
LYD. Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti;

illustrior florui quam Ilia Romana. HOR. *Mihi jam dominatur Chloë e Creta, perita suavium modulorum, ac pulsandæ lyræ, pro qua non verebor vitam profundere, si fata indulgeant animæ residuæ.* LYD. *Me urit mutuo amore Calais filius*

3. 4. Alt. 2. Mancin. Basill. Fabr. Glarean. Torrent. Schrevel. Bentl. Cuning. Sivr. Wakef. et Kidd. *aliam*, ut ap. Virg. Ecl. II. 1. 'Corydon ardebat Alexin.' Faërn. Urs. Torn. duo Vat. Russard. Cleric. et Nicotian. ap. Lambin. omnes Cruquii, præter unum, omnes Pulmanni, duo Bersmanni, plerique Bentleii, Mentel. Franeq. Dess. 1. 2. Lipss. 1. 2. Helmstad. Harl. 1. 3. 4. 5. Venett. 1478. 1492. Locher. Ascens. Muret. Lamb. Cruq. Steph. Heins. Rutgers. Fab. Dacer. Delph. Baxt. Jani, Bipont. Mitsch. et Wetzel. *alia.* 'Magis etiam Horatiana lectio: et quod Bentleio *alia* potius, quam *aliam*, a librariis esse videtur, τῷ m a sequenti simili absorpta, id facile possit converti, τὸ m e sequenti adhæsisse.' *Jani.*—7 *Lidia* et *Cloë* variantes ap. Jani.—8 Dess. 2. *viguit.*—9 '*Cressa* duo Torrent. Pulm. Diestli. Bentl. Petrens. Alt. 1. (alter *Chressa*), Venet. 1492. Locher. Asc. et inpr. Ge. Fabric. quia sit *citharæ sciens*, musica autem ars præcipue a Cretensibus culta sit. Cui addi potuisse ait Bentl. nomen Chloës Græcum potius quam Thracium esse. Sed recte idem Bentl. reponit, libertinas Romæ dominorum sumtibus musicam aliasque artes didicisse, iisque nova nomina indita. Facilis erat lapsus a *Tressa*, ut solent librarii scribere, ad *Cressa*, vel a *Thressa* ad *Chressa.*' Jani. Vide Valck. apud Koppiers. Obs. Phil. p. 145. *riget* Bentleii Græv. a m. pr. Leid. et Colbert. Lips. 2. a m. pr. et Franeq.—10 Vet. Comb. *et cithara sciens.*—12 *Sic parcent* Mentel. *Si parcant* Lips. 3. Ascens. Cuning. et Sivr. 'Sed hoc prosaicum et vulgare; exquisitius vulgatum *parcent.*' Jani. —13. 16 Hi versus deerant in Lips. 4. obvia de causa; librarius scilicet deceptus fuerat a præcedenti Strophe.—14 *Thyrini* et *Chalais* variantes ap.

NOTÆ

De hac jam I. Od. 8. 13. 25.

8 *Romana vigui clarior Ilia*] Ego me fortunatiorem existimabam, quam fuit unquam Ilia, seu Rhea, quæ Marte gravida Romulum Romanæ gentis auctorem protulit. De illa I. Od. 2.

9 *Me nunc Thressa* [*Cressa*] *Chloë regit*] Nunc ego servio amoribus Chloës, quam præter formam commendat vocis et Musicæ suavis modulatio. Quidam legunt, *Thressa*, id est, Thrax, seu e Thracia: verum lectioni nostræ favet quod Cretes Musicæ valde studiosos refert Ælianus.

12 *Si parcent animæ fata superstiti*] Moriar ego libens ad redimendam Chloës vitam; ut illa superstes vivat, quæ est altera pars mei. De superstitione veterum pro alterius salute sese devoventium alibi dixi.

13 *Me torret face mutua, &c.*] Mutuo me amore detinet Calais adoles-

Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.
HOR. Quid? si prisca redit Venus.
Diductosque jugo cogit aëneo?
Si flava excutitur Chloë,
Rejectæque patet janua Lydiæ?
LYD. Quanquam sidere pulchrior
Ille est, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Adria;
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

Ornyti e Thurio, pro quo bis mortem oppetam ultro, si juveni vivo fata indulgeant. HOR. *Quid si vetus amor reviviscat, et divulsos copulet æreo vinculo; si formosa Chloë rejicitur, et ostium meum aperitur pulsæ Lydiæ?* LYD. *Tametsi est illè astro splendidior, tu vero es levior subere, atque Adriatico mari procelloso ferocior, tecum vivere cupiam, tecum sponte moriar.*

Jani. *Ornithi* vulgo scribitur, et dicitur ἀπὸ τοῦ ὄρνιθος· sed tum non poterat, ut jam Bentl. vidit, corripi media. *Ornyti* Bentl. Cuning. Baxt. Jones. Jani, Bipont. Mitsch. al. *Orniti* omnes ap. Bentl. Lips. 1. 2. 3. Dess. 2. Helmstad. et Vet. Comb. *Ornytus*, Ὄρνυτος, notum nomen Græcum; ut ap. Apollon. R. II. 65. Virg. Æn. XI. 677.—16 *Si parcant* Lips. 3. Locher. Venet. 1492. Ascens. Cuning. et Sivr. Vide ad vs. 12.—17 Dess. 2. *si prisca Venus redit.*—18 *Deductosque* Lips. 4. *cogerit æneo* Venet. 1492. et Locher.—20 *Ejectæque* Cuning. *Revectæque* conj. ap. Jones.—21 *Quamvis sidere pulcrior* Lips. 4.

NOTÆ

cens pulcherrimus. Alludi volunt aliqui ad nomen Callaidis lapilli, quem Sapphiri æmulum dixit Plin. XXXVII. 10.

14 *Thurini*] Thuria, sive Thurium civitas erat in sinu Tarentino.

16 *Si parcent puero*] Pro Calai bis ego mortem oppetere velim.

17 *Quid? si prisca redit Venus*] Quid faceres, o Lydia, si Horatii vetus in te amor denuo accendatur; nosque dissociatos reconciliet, arctiusque jungat quam olim, immo constringat 'jugo aëneo,' seu ære firmiori et nunquam dissolvendo? Vide I. Od. 33.

22 *Levior cortice*] Ode superiori, 'corticem astrictum pice:' pro subere nempe ponitur cortex, teste Plinio, XVI. 8. Proverbium est in inconstantes, 'cortice levior;' suber enim naturali sua levitate super aquas fertur et natat.

23 *Iracundior*] Hoc sibi vitium imputat Horatius non semel. I. Epist. 20. 25. 'Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.'

Adria] De eo I. Od. 33.

24 *Tecum vivere amem, &c.*] Ita facile reconciliantur discordiæ amantium. Et vere dixit Terentius Andr. III. 3. 23. 'Amantium iræ amoris redintegratio est.' Plaut. Amphitr. III. 2. 59. 'Iræ interveniunt; redeunt rursum in gratiam. Verum iræ, si quæ forte eveniunt hujusmodi Inter eos, rursum si reventum in gratiam est, Bis tanto amici sunt inter se quam prius.'

ODE X.

IN LYCEN.

Ex eo genere est hæc Ode quod Græci Παρακλαυσίθυρον appellant; cum scilicet quis, occlusa sibi a puella janua, projectus ad limen dominæ vel subter fenestram ejus flebiliter cantat.

EXTREMUM Tanain si biberes, Lyce,
Sævo nupta viro; me tamen asperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.

O Lyce, si potares ultimum Tanaim, marito juncta barbaro, nihilominus fleres me ante januam tuam duram extensum exponere ventis Septemtrionalibus illic ha-

Deest Editioni Sanad. Epigraphe in codd. Torrentii est, *Ad Lycen superbam in amantes;* in vulgg. *Ad Lycen;* in Ed. Jani, *Paraclausithyron.*—1 *Tanaim* Wakef. et vulgg. sed *Tanain* Pulmanni Gemblac. 1. 2. et Beller. Lipss. 1. 2. Bentl. Græv. Leid. et Regin. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. aliique, cum edd. Fab. Bentl. Cuning. Dacer. Sivr. Jani, Zeun. Mitsch. Bipont. Wetzel. Comb. et Kidd.—3 *Projectum ante fores* emend. Bentl. eumque secuti Cuning.

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 6.

1 *Extremum, &c.*] Ejusmodi cantiones et querelas noctu canebant amantes ad fores meretricum, aliarumque mulierum quas deperibant, ut sic eas demererentur, atque ab iis tandem sua patientia victis admitterentur in domum antea sibi clausam. Vide quæ annotavi I. Od. 25. Plura vero dixi ad Pers. Sat. v. 165. ubi sic habetur: 'Limen ad obscœnum... dum Chrysidis udas Ebrius ante fores extincta cum face canto.'

Extremum Tanain si biberes] Si nata in Scythia, in remotissimis illis et frigidissimis partibus, ubi scaturit Tanais: si barbara proinde, et sævo quoque viro nupta esses, quem vereri deberes; te tamen oporteret moveri meis amoribus, cum ante fores tuas excubantem cerneres in ista aëris intemperie.

Tanain] Fluvius iste notissimus, e Riphæis montibus, vel e Caucaso monte fluere dictus, Asiam ab Europa dividit: hodie *Don* vocatur. Est maxime Septemtrionalis, quique Nomades Tanaim accolebant, erant agrestiores, ex Strabone lib. II. De eo jam antea Ode IV. hujus libri, ubi *Scythicum amnem* appellat Horatius.

2 *Me tamen asperas, &c.*] Non tam dura esses ut me jacentem super limen januæ tuæ, frigidissima et molestissima tempestate, videres sine ullo humanitatis sensu. Ovid. Am. II. 237. 'Frigidus inque uda sæpe jacebis humo.'

3 *Objicere incolis Plorares Aquilonibus*] Doleres, ægre sineres me objici noctu ventis istis a Scythiæ regione flantibus, ac velut incolis. Ovid. Met. I. 64. 'Scythiam septemque triones Horrifer invasit Boreas.'

Plorares objicere] Sic et locutus Plaut. Aulul. II. 4. 29. 'Aquam her-

Audis, quo strepitu janua, quo nemus
Inter pulchra satum tecta remugiat
Ventis, et positas ut glaciet nives
Puro numine Jupiter?

bitantibus. Nonne audis quo murmure tuæ fores, quo nemus in ædibus magnificis consitum resonet ventis perflantibus: utque Jupiter puro numine constringat nives

et Kidd. *fores objacere* Helmstad.—5 *Audi* codex Geo. Fabr. *Audin* emend. Cuning. *At Di! quo .... remugiunt ventis? at p. .... glaciat* conj. ap. Jones. *quid? nemus* Helmstad *queis nemus* emend. T. Fab. exclamans: 'mendum turpe, turpe, *quo ventis.*'—6 Multi codd. et edd. vett. *situm*, et est vulgaris lectio; sed *satum* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Acron, Comment. Cruquii, antiquiss. et duo alii Blandd. unus Torrentii in marg. duo Bersmanni, Pulmanni Hunn. Gemblac. 1. 2. et Beller. quidam Lambini, Bentleii Græv. a m. sec. Leid. Galiens. et Colbert. Gott. Mentel. Lips. 1. a m. pr. Dess. 2. Bentl. Cuning. Baxt. Gesner. Zeun. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. Item vindicant Nic. Heins. in Advers. p. 298. et 745. et ad Sil. Ital. x. 533. et Broukhus. ad Propert. I. 14. 5.—7 Post *remugiat* notam interrogatoriam ponit Bentl. et emend. *Sentis et positas, &c.* et sic Sivr. et Kidd. *remugiat. Ventis, &c.* Harl. 1. 3. 4. 5. *Ventorum* Cuning. *en positas* conj. Bentleius, si quis velit retinere *Ventis*. Denique post *remugiat* incidit, et *Ventis* trahit ad seqq. Venet. 1492. et sic vult With.—8 *Duro numine* emend. Bentl. eumque secutus Kidd. *nomine* codex vet. Turneb. Advers. XXVII. 9. *limine* vet. lib. ap. Canter. Nov. Lect. IV. 2. qui inde emend. *lumine*, quod ipsum habet unus Bersm. et aliorum codd. laudat Lamb. recepitque Chabot. et defendit Jos. Scaliger. Auson.

NOTÆ

cle plorat, cum lavat, profundere.'

5 *Audis, quo strepitu, &c.*] Quam vehemens sæviat ventus, judica e concussione tuæ januæ, et e murmure arborum viridarii tui graviter stridentium.

Nemus Inter pulchra satum tecta] In septis domorum nemora etiam habebant veteres; quorum struendorum rationem docet Vitruv. v. 11. 'Sint,' inquit, 'inter duas porticus sylvæ, et in his perficiantur inter arbores deambulationes,' &c. Sueton. Octav. cap. 72. 'Prætoria sua, quamvis modica, non tam statuarum tabularumque pictarum ornatu, quam xystis et nemoribus excoluit,' &c. Tibull. III. 3. 15. 'Et nemora in domibus sacros imitantia lucos.' Cic. ad Quintium Fr. III. 1. 'Nunc domus suppeditat mihi hortorum amœnitatem.' Vide Senec. Epist. 122. Item supra II. Od. 3. et I. Epist. 10. 'Nempe inter varias nutritur sylva columnas.'

7 *Et positas ut glaciet nives Puro numine Jupiter*] Æstimare potes etiam quantum frigus perpetiar, ex eo quod purum sit cœlum, æther sudus ac serenus, quo nives gelu concrescunt et constringuntur; quia tunc facile diffunditur, quando scilicet in aëre nihil est quo reprimatur frigus: contra nebuloso æthere coërcetur ne ad nos usque perveniat, ut docet Aristot. in Problem.

Positas] E cœlo delapsas, et humi jacentes.

Glaciet] Per licentiam poëticam usurpatur hoc verbum active, quod tamen absolute poni solet, pro, 'coalescit,' 'concrescit.' Cic. II. de

Ingratam Veneri pone superbiam;
Ne currente rota funis eat retro.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

demissas? Abjice fastum Veneri odiosum, ne funiculus retrorsum abeat rota versata. Tyrrhenus pater haud te procreavit Penelopen amantibus intractabilem. O

Lect. p. 64. 'Sed, ut recte Bentl. nil illo *lumine* h. l. ineptius.' *Jani.*—10 *Nec currente* unus Bersmanni, Dess. 2. et Lips. 1. a m. pr. *retro funis eat rota* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii codd. Venett. Vet. Comb. et edd. fere vett. et vulgg. ante Bentl. *rota funis eat retro* Petrens. et Gal. Bentleii, Mediol. 1477. Bentl. Cuning. Baxt. Gesn. Zeun. Sivr. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd.

NOTÆ

Nat. Deor. II. 26. 'Tum aquæ declarat effusio, quæ neque conglaciaret frigoribus, neque nive pruinave concresceret, nisi eadem se admisto calore liquefacta et dilapsa diffunderet. Itaque et Aquilonibus reliquisque frigoribus adjectis durescit humor,' &c.

8 *Puro numine Jupiter*] Bene sic legito: alii, *Puro lumine*, vel *limine;* sed perperam. Jovem pro æthere non raro usurpari, notum: huic ergo respondet vox, *numine. Puro lumine* Sol quidem dicatur; at non Jupiter, præsertim concubia nocte; qua Lyces januam occentabat, de more, Poëta noster.

9 *Ingratam Veneri pone superbiam*] Venus enim jocis, gratiis, amoribus stipata ubique memoratur: quibus adversatur omnino superbia. I. Od. 2. 'Erycina ridens, Quam jocus circum volat et Cupido.'

10 *Ne currente rota funis eat retro*] Ne offensa Venus iram in te suam stringat: tuque favore ejus destituta contemnaris, ut modo me contemnis. Time ergo sapienter fortunæ vices. Tibull. I. 5. 67. 'Heu canimus frustra: nec verbis victa patescit Janua: sed plena est percutienda manu. At tu, qui potior nunc es, mea fata caveto: Versatur celeri fors levis orbe rotæ.' Isto tamen loco Metaphora videtur esse ducta non a rota fortunæ volubili et instabili, sed potius a rotis et trochleis, quibus circumvolutus funis ingentia sublevat et trahit pondera, si bene teneatur: at si dimissus fuerit, et rota et funis et pondus in partem contrariam feruntur, currunt, fugiunt, deturbantur. Sensus itaque Horatii erit: o Lyce, ne Veneris tu vincula nexusque sperne, quæ si dimiseris cave ne res tuæ retro et pessum eant ac dissolvantur. Virgil. Ecl. VIII. 78. 'Veneris, dic, vincula necto.'

11 *Non te Penelopen difficilem, &c.*] Non es ut Penelope, Spartana, nec educata instructaque duris moribus austeraque vivendi ratione: immo venustam, lepidam, tractabilem genuit te pater Italus, vel Etruscus, ut placet quibusdam, nec absurde. Etruscos ludorum ac voluptatum amatores nemo nescit: refert Cœl. Rhodig. XV. 11. atque a Lydis traxisse originem suspicatur.

Penelopen difficilem procis] Hæc Ulyssis uxor viro suo fidem servans viginti annos absenti, procos bene multos acriter solicitantes, patrem etiam novas nuptias suadentem eluctata est. Homer. Odyss. B. Z. H.

12 *Tyrrhenus*] Tyrrheni Etruriæ populi. Tyrrhenia Straboni eadem

O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curvat; supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æsculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.

licet te nec dona flectant, nec vota, nec violaceus pallor amore tabescentium, neque maritus tuus amore pellicis Pieriæ vulneratus; indulge supplicantibus tibi, quæ fuisti hactenus dura quercu non flexibilior, neque mansuetior serpentibus Maurita-

—13 *O, quanquam* Cuning.—15 Omnes codd. Torrentii, Mentel. Lipss. 1. 2. alii, et edd. vett. *pelice.*—16 *Curvet* Ascens.—17 Baxter. *esculo.*—18 Multo plures codd. ut Harl. 2. 3. 4. 5. 6. omnes Bentl. præter unum, tres Pulmanni, duo Bersmanni, Altt. 1. 2. Dess. 2. Lips. 1. 2. 3. 4. Brod. Helmstad. Franeq. Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. Locher. Ascens. Glarean. Lamb. Cruq. et Torrent. *animo;* Græv. a m. pr. Pulmanni Gemblac. 1. 2. unus Bersmanni, Mentel. Delph. Bond. Schrevel. Bentl. Cuning. Sivr. Jones. Baxt. Gesn. Zeun. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. *animum.*

NOTÆ

regio cum Tuscia. Ovid. Met. XIV. 452. 'Concurrit Latio Tyrrhenia tota.' Porro Synecdochicῶs illi pro Italis universis vel Romanis accipi possunt.

14 *Tinctus viola pallor*] Color vultus mei pallidus, instar violarum, quas etiam pallentes vocavit Virgil. Eclog. II. Sunt enim aliæ purpureæ, aliæ luteæ, aliæ albæ; ex Plin. XXI. 6. Quanquam duo tantum genera violarum agnoscit Nicander, pallidum et luteum, apud Athen. XV. 9. *Pallor amantium.* Ovid. Art. Am. I. 729. 'Palleat omnis amans: color est hic aptus amanti.' Nimirum recurrente ad cor amoris centrum calore naturali, et quoniam intensior in amantibus est, spiritus vitales magis dissipante, in vultu pallor efficitur.

15 *Nec vir Pieria pellice saucius*] Quanquam nec offensa viri tui pellicem Pieriam deperenntis injuria ad me amandum inclinaris. Hoc certe est irritamentum uxoris maximum, ut inducatur in alterius amorem. Ex Euripide, quædam alia minus gravate fert uxor: at si a marito fallatur, quicquid est in vita jucundi perdit. Ovid. Art. Am. II. 373. 'Sed neque fulvus aper media tam sævus in ira est.... Nec lea... Fœmina quam socii deprensa pellice lecti Ardet,' &c.

Pieria] Vel nomen factum a solo natali, ad augendam invidiam, quasi diceret, peregrina, et ex ea Macedoniæ regione: vel notat fidicinam, psaltriam, ob Pierum montem Musis sacrum: cujusmodi mulieres ut plurimum exercebant meretriciam artem.

16 *Supplicibus tuis Parcas*] Indulge aliquid supplicanti etiam apud te. Quis enim supplices unquam acerbe repulit, nisi qui humanitatem exuit? Ex sententia veterum, qui talem hominem velut execrabilem aversabantur: cum et natura supplicibus parcere doceat.

Æsculo] Arbor est glandifera, quam pro duritie ponit Horatius. De ea Plin. lib. XVI. et nos jam I. Od. 22.

18 *Mauris*] Mauritania Africæ regio ab Ortu in Occasum extensa, ubi

Non hoc semper erit liminis aut aquæ
Cœlestis patiens latus.

niæ. Latus istud haud semper erit tolerans liminis et pluviæ.

NOTÆ

nunc Barbaria Occidentalis. Arenosa ista loca, aquarum penuria et Solis æstu arentia et fervida, omne genus serpentium alunt etiam sævissimorum.

19 *Non hoc semper erit liminis, &c.*] Amores meos tibi sponte oblatos ne modo sperne: nec enim ero semper ea robusta et ferventi ætate, qua tui gratia possim et velim pernoctare ante januam, et cubare super durum limen ædium tuarum. Epod. XI. 20. 'Ferebar incerto pede Ad non amicos (heu!) mihi postes, et (heu!) Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.'

Aquæ Cœlestis patiens] Imbres aliaque hyemalis tempestatis incommoda perpeti non semper libebit. Certe contra in Lycen jam vetulam acriter scripsit IV. Od. 13. Ovid. Art. Am. II. 237. 'Sæpe feres imbrem cœlesti nube solutum Frigidus, inque uda sæpe jacebis humo.'

ODE XI.

AD MERCURIUM.

Mercurium rogat atque Lyram, cui præstigiatoriam Mercurii artem inesse dicit, ut obstinatum dominæ animum flectat, et ad miserationem sui pereuntis adducat.

MERCURI (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque Testudo resonare septem
Callida nervis

O Mercuri, (siquidem te præceptore Amphion saxa cantu movit,) et tu lyra,

Ode quinta Libri primi in Ed. Sanad. Epigraphe in libb. Torrentii, *Prosphonetice in Lydam;* Jani, *Ad Lyden;* vulgg. *Ad Mercurium.*—1 Klotzio aliquando in mentem venerat *docilis* pro accus. plur. accipere, Lect. Venus. p. 311. Hauserat autem illud e versione Sanadoni: *les rochers dociles.*—2 *Amphyon, Anphion,* variantes ap. Jani.—3 *Testudo* majori *T.* Bentl. Cuning.

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 2.

1 *Mercuri*] De eo multa I. Od. 10.

2 *Movit Amphion lapides canendo*] Jovis ille ex Antiopa filius suavi lyræ sono dicitur movisse lapides, ut, ipsis inter se compositis et superstructis, Thebarum muri civitasque ædificata fuerint. Vide Epist. ad Pisones, vs. 394. Plutarch. de Musica. Propert. III. 2. 3. 'Saxa Cithæronis, Thebas agitata per artem, Sponte sua in muri membra coisse ferunt.'

3 *Testudo resonare septem Callida nervis*] E testudine lyra per Mercurium facta atque exornata, ut annotavi I. Ode 10. Tribus primo chor-

(Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis)
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures:
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exultim, metuitque tangi,

chordis septenis resonare perita; neque canora pridem neque jucunda, jam vero familiaris tum opulentorum mensis, tum fanis Deorum; numeros ede, quibus pervicaces auriculas admoveat Lyde: quæ sicut equa trium annorum exultat et ludit per

Sanad. Jani, et Mitsch.—9 'Dacer. conj. *lætis*, et recepit Sivr. quia Anacreon, cujus locum expressit Horatius, λειμῶνας dixerit, cui verbo melius respondeant *læti* campi, quam *lati*. Debile profecto argumentum! Et aptiores hujus loci imagini *lati* campi. Vid. Bentl.' *Jani*. Totam hanc Strophen, studio castitatis, omisit Sanad.—10 Lips. 4. *exultans*, e glossa.—15 Lips.

NOTÆ

dis, deinde quatuor, tum septem, postea novem instructa; demum etiam pluribus. Vide Macrob. Saturn. I. 19. Diodor. Sicul. lib. I. Pindar. Φόρμιγγα ἑπτάγλωσσον, id est, ἑπτάφωνον, vocat. Virgil. Eclog. II. 36. 'Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.' Et Æneid. VI. 646. 'Obloquitur numeris septem discrimina vocum.' Porro septenas diapason species seu modos, quos nunc tonos appellant, debere intelligi locis istis perinde singulis, non abs re contendit Glareanus.

5 *Nec loquax olim neque grata*] Prius muta et sine ullo pretio, at postquam in lyram est concinnata, gratum edidit sonum, dulcesque modos ac numeros expressit; ut requisita et adhibita sit in divitum conviviis et Deorum sacris.

6 *Divitum mensis*] Quod vini vim fervidiorem elidere valeat Musica, hanc ideo prisci adhibebant in suis conviviis. Testis Plutarch. lib. de Musica: et Homer. Odyss. ubi cithara convivii sodalis nuncupatur.

Et amica templis] Vide Liv. IX. 30. ubi de tibicinibus ad præcinendum in sacrificiis Deorum solerter revocatis historiam narrat sat lepidam.

7 *Dic modos, Lyde quibus obstinatas Applicet aures*] Cantus dulcedine contumacem Lydes animum flecte, per aures delinitas ad cor penetra, demulce, viam sterne, sensimque meos amores insinua. Ex Plutarcho, Musica concinno suo temperamento corpora mentesque revocat et emollit. Et lib. de Superstit. ait ex Platone, Musicam non deliciarum causa et pruritus aurium datam, sed ut animi periodos improbe lascivientes decenter reducat.

9 *Quæ, velut latis equa trima campis, Ludit*] Velut equa non domita juveniliter lascivit et ludit per campos discurrendo et exsiliendo, sic Lyde juveniles sectatur cum æqualibus ludos, a virili autem consortio hactenus abhorret. II. Od. 5. 5. 'Circa virentes est animus tuæ Campos juvencæ,' &c.

10 *Ludit exultim*] Anacreon Πῶλε Θρηΐκίη, τί δή με, ... Νηλεῶς φεύγεις; ... Νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκεαι Κοῦφά τε σκιρτῶσα παίζεις, κ. τ. λ. *Equulea Threicia quid me Crudeliter fugis? At nunc prata depasceris Et agiliter exsiliens ludis, &c.*

Nuptiarum expers, et adhuc protervo
Cruda marito.
Tu potes tigres comitesque sylvas
Ducere, et rivos celeres morari;
Cessit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque

apertos agros; fugitque attrectari a nuptiis immunis, necdum petulanti viro idonea. Tu vales trahere tigres sylvasque simul, et rapidos tardare fluvios. Tibi demulcenti morem gessit Cerberus crudelis aulæ janitor, licet caput illius furiis æquale stipent

4. *blandientis*, ut jungatur: *aulæ blandientis tibi.*—17 *Cerberos* Cuning.—18 'Illud *ejus* (quod post Dacer. sensere plures) ita vulgare, ita languidum et humile est, ut Horatio ignosci prope non possit, qui, hoc inprimis in Carmine, eo sit usus. Fuerunt quidem, qui defendere illud, certe excusare vellent; ut Burm. ad Grat. Cyneg. 224. et ad Ovid. Met. VIII. 16. it. Klotz. Lectt. Ven. p. 313. Non dicam de argumento Klotzii, nos non debere id nobis sumere, ut melius nos intelligere putemus Latini sermonis virtutes ac vitia, quam ipsos veteres; id enim timeo ut cuiquam studioso antiquæ critices, quam sic universam evertere facile esset, satisfacturum sit. Afferuntur itaque ex aliis Poëtis exempla adhibiti *ejus*. Sed primum in tali causa exemplis nihil probatur. Deinde sunt illa paucissima. Denique depromta sunt omnia e carminibus tenuioris generis, a quo ad lyricum genus nulla conclusio sit; velut ex Ovidio, Propertio, Gratio. Contra in gravioribus magnorum Poëtarum Carminibus nusquam sic positum *ejus* reperimus; nusquam in Odis Horatii (nam IV. Od. 8. 18. alia plane res est); nusquam in toto Virgilio. Itaque error librariorum, quo mature corruptus sit locus, hic latere nunc plerisque criticis videtur. Fere suspicantur, post *caput* positum a Poëta fuisse verbum, cujus terminatio, annexo *que*, in *atque* supersit, priores duæ syllabæ in *ejus* corrumpendo abierint. Hinc *exeatque* conj. Bentl. inpr. ex Ovid. Met. III. 75. Possit in mentem nobis venire, quod et ipse Bentl. sentire videtur, vix *spiritum exire* dici, nisi de moribundis. Sed hac quidem de causa non repudianda hæc emendatio, inprimis in Poëta Lyrico, et in tali nexu. *quamquam....muniunt a. caput, ejus atque....manat* edidit Cuning.

NOTÆ

13 *Tu potes tigres, &c.*] Nota est Orphei fabula feras et arbores trahentis ad lyræ dulces modos. Vide I. Od. 12. Et Epist. ad Pisones vs. 393.

14 *Rivos celeres morari*] Virgil. Eclog. VIII. 3. 'Quorum stupefactæ carmine lynces, Et mutata suos requierunt flumina cursus.'

15 *Cessit immanis tibi blandienti, &c.*] Et hoc ad Orpheum pertinet, qui profectus ad Inferos ut reduceret inde dilectam Eurydicen, Cerberum demulsisse lyra fertur. De eo jam II. Od. 13. Et Virgil. Georg. IV. 481. 'Quin ipsæ stupuere domus atque intima leti Tartara, cœruleosque implexæ crinibus angues Eumenides, tenuitque inhians tria Cerberus ora, Atque Ixionii vento rota constitit orbis.'

Spiritus teter saniesque manet
Ore trilingui.
Quin et Ixion Tityosque vultu
Risit invito: stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus atque notas

serpentes multi, et ex ore tres linguas habente halitus pestilens et tabum fluat. Quinetiam Ixion et Tityus facie prætulit hilaritatem non sponte: stetit dolium tantisper aridum, dum suavi cantu Danai filias detineres. Discat Lyde crimen et

Aliquanto tolerabilius Viro doctissimo videbatur illud *ejus*, si jungeretur sequentibus. Interim pro *ejus atque* conjicit idem *æstuatque*, item *efflat atque;* nam *efflare* intransitive etiam Poëtis dicitur, ut Stat. Th. x. 103. *æstuatque* recep. San. et Sivr. *effluatque* conj. Gesn. Vid. Sen. Troad. 396. Optimum e ratione critica, sensuque lyrico, videtur esse Bentleianum *exeatque*. Forte tamen nec displiceat *emicetque*, quatenus 'emicare' dicuntur, quæ cum vi quadam protruduntur, s. prorumpunt in auras. Sed dubitari etiam possit, an pro *ejus atque* Verbum substitui omnino necesse sit. Nam, quod aiunt, 'manare spiritum' dici non posse, id nullius momenti est. Doctius adeo et magis lyrice *spiritus* et *sanies* uni verbo *manare* jungi videntur. Est ap. Jones. suspicio: *caput et jubam*, sed quæ vix probari queat. Possit etiam *ejus* esse e Scholio Grammatici, voci *caput* ascripto, et post *atque* interiisse aliud vocabulum. Hoc autem quis indaget? Quid? si suspiceris: *atque monstri;* ut inf. 27. 45. 'infamis juvencus,' et mox vs. 48. 'monstrum.' Sed talia præstare ego nolim. Si putes, Horatium, cum esset homo, esse hoc loco lapsum, omnibus conjecturis et emendationibus carere possumus.' *Jani.*—21 *Ision* codex ap. Jani. *Titius, Tytios, Tycios, Tithios* variantes ap. eund. *Tityos* omnes Blandd. Cruquii ceterique optimi; et ita Nic. Heins. ad

NOTÆ

21 *Quin et Ixion Tityosque vultu Risit*] Pulsante citharam Orpheo recreari visi sunt illi, suasque pœnas oblivisci, ut vultu quædam signa lætitiæ dederint.

22 *Invito*] Ob acerbitatem supplicii tristitiam exigentis. De Tityo Ode iv. hujus libri sub finem. Ixion Junoni stuprum inferre conatus ad Inferos pulsus est, et rotæ inter serpentes alligatus assidue circumvolvitur. Tibull. i. 3. 73. 'Illic Junonem tentare Ixionis ausi Versantur celeri noxia membra rota.' Vide Pindar. Pyth. Od. ii. ubi refert, Ἰξίονα ἐν πτερόεντι τροχῷ παντᾷ κυλινδόμενον, *Ixionem in alata rota circumquaque versatum.*

22 *Stetit urna paulum Sicca, &c.*] Danai Argivorum Regis filiæ laboriosos cruciatus intermisere paululum, dum caneret Orpheus. Vide ii. Od. 14. Lucret. iii. 1021. 'Hoc, ut opinor, id est, ævo florente puellas Quod memorant laticem pertusum congerere in vas, Quod tamen expleri nulla ratione potestur.' Hinc Proverb. apud Plaut. Pseud. i. 3. 135. 'In pertusum ingerimus dicta dolium, operam ludimus.'

25 *Audiat Lyde scelus, &c.*] Discat Lyde quas pœnas Dii attribuant mulieribus in suos amatores crudelibus: hincque desinat mihi dura esse.

Virginum pœnas, et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,
Quæ manent culpas etiam sub Orco:
Impiæ (nam quid potuere majus?)
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem

supplicia famosa puellarum, et vacuum aqua vas evanescente ex imo fundo, perennemque sortem delictis etiam apud Inferos reservatam. Sceleratæ, (quid enim pejus valuerint?) sceleratæ inquam illæ sævo gladio perimere sponsos valuerunt. At e pluribus una, tædis nuptialibus idonea, egregie fraudulenta erga patrem fallacem, et

Ovid. Met. IV. 457. Quidam *Tityus.*—29 *Quæ manet* Lips. 4.—30 Bentleii Magdal. et Exc. Sax. *numquid potuere.* Punctum ponit Mancin. post *fata* vs. 28. et jungit, *Impiæ, quæ manent culpas, &c.* Tum *nam quid p. majus impiæ* Blandd. Cruquii, et Glarean. 'Sed vulgata distinctio haud dubie præstat.' *Jani.* Denique vs. 30. et 31. permutati sunt in Franeq.—32 Lips. 4. *Per-*

NOTÆ

26 *Virginum*] Danaidum.

Inane lymphæ Dolium, &c.] Vide supra.

28 *Seraque fata*] Vel, longa et diuturna; vel tarde venientia, eoque graviora.

33 *Una de multis, &c.*] Hypermnestra Lynceo sponso pepercit, salvumque abire et fugere jussit; dum sorores jussu patris suos sponsos nefarie jugularent: at ipsa noluit exequi impie præscripta; unde et nomen sibi fecit immortale. Quidam scribunt duas fuisse quæ sponsis vitam adimere non sustinuerint, Hypermnestram et Bebrycen. Eustath. in Dionys. Alexandr.

Face nuptiali Digna] Honore matrimonii digna. Quod noctu seu vesperi nupta deducebatur domum sponsi, hinc fax præferebatur. Festus, 'In nuptiis,' inquit, 'facem præferebant in honorem Cereris, et aqua spargebatur nova nupta, sive ut casta puraque ad virum perveniret, sive ut ignem et aquam cum viro communicaret.'

34 *Perjurum in parentem Splendide mendax*] Recte fallens patrem Danaum, qui Ægyptum fratrem ejusque filios generos suos impia et cruenta fraude circumveniebat. Ægyptus quinquaginta filiis suis Danai fratris totidem filias in matrimonium poposcit. Hic recusavit, quod ex oraculo accepisset a genero sibi mortem inferendam. At cum instaret ille, fraudulenter annuit, filias monens, ut ipsa nocte nuptiarum sponsos vino luxuriaque sopitos cultro singulæ conficerent. Itaque patri contra fas morem gerentes, captata hora, viros enecarunt, excepta Hypermnestra, quæ Lynceum servavit. Hic vero postea Danao interemto Argivum regnum invasit, atque oraculi fidem implevit.

Splendide mendax, et in omne virgo
Nobilis ævum:
Surge, quæ dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur; socerum et scelestas
Falle sorores;
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos, eheu! lacerant: ego illis
Mollior, nec te feriam, neque intra
Claustra tenebo.
Me pater sævis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci:

in cuncta sæcula illustris virgo extitit: quæ ait adolescenti sponso: Exsurge, ne diuturnus tibi sopor unde non metuis comparetur: socerum et impias sorores effuge; quæ tanquam leænæ vitulos adeptæ totidem heu discerpunt. Ego illis clementior neque te percutiam, neque detinebo intra septa. Me parens duris vinculis obruat, quoniam sponsum infelicem benigna servavi: me navi amandet ad ultimos etiam Nu-

dere furto: memorabilis lectio, inquit Jani.—36 *Nubilis ævum* vult Barth. ad Claudian. p. 1225. quasi æternæ gloriæ nupserit. Vid. Bentl.—39 Cuning. *ac scelestas;* Lips. 4. *et sorores Falle scelestas.*—42 *Singulos heu, heu,* Lips. 3. aliique, ut solent.—43 Harl. 3. 4. alii, et vulgg. *nec intra;* Bentleii Græv. Leid. Zulich. Regin. aliique, duo Bersmanni, Mentel. Lips. 1. 2. 3. Dess. 1. 2. Harl. 1. 2. 5. 6. (nil referunt de suis reliqui,) et sic Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. 1509. Locher. Ascens. Baxt. Bentl. Cuning. Sanad. Gesn. Zeun. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. *neque intra.*—

NOTÆ

35 *In omne virgo Nobilis ævum*] Hypermnestram virginem mansisse, hocque pactam cum Lynceo sponso, nonnulli tradunt. Vide Pausan. in Corinthiacis. Pindar. Nem. Od. x. &c.

38 *Ne longus tibi somnus, &c.*] Ne tibi mors afferatur a Danao patre sororibusque meis: Ægypti enim patris tui stirpem extinguere conjurarunt. Ovid. Heroid. Epist. xiv. 73. 'Surge age, Belide, de tot modo fratribus unus: Nox tibi, ni properes, ista perennis erit.' Apud Hesiod. 'Somnus mortis frater;' apud Virgil. 'consanguineus leti sopor,' dicitur. Catull. v. 6. 'Nox est perpetua una dormienda.'

39 *Scelestas Falle sorores*] Celeriter fugiendo, prava sororum mearum consilia elude.

45 *Me pater sævis oneret catenis, &c.*] Observa quam artificiose Poëta amplificet ac laudet fidem et lenitatem Hypermnestræ, ut ejus exemplo Lyden impellat ad sibi amanti favendum. Vide Ovid. Heroid. Epist. xiv. 3. ubi Hypermnestra Lynceo ita scribit: 'Clausa domo teneor, gravibusque coërcita vinclis. Est mihi supplicii causa, fuisse piam. Me pater igne licet, quem non violavimus, urat: .... Aut illo jugulet quem non bene tradidit ense; Ut qua non cecidit vir nece, nupta cadat.'

Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quo te rapiunt et auræ,
Dum favet nox et Venus; i secundo
Omine; et nostri memorem sepulcro
Scalpe querelam.

midarum campos. Abi quo te ferent pedes et venti, dum nox et Venus obsecundant: abi faustis auspiciis, et ad tumulum inure querimoniam, qua nostri recordatio permaneat.

49 Landin. *rapiunt vel auræ.* Totum hoc ultimum tetrastichon delevit Guyetus.—51 Basill. 1527. 1531. et Rutgers. *et nostro;* et sic N. Heins. ad Ovid. Addend. ad tom. I. p. 446.—52 *Sculpe* Acr. Comm. Cr. unus Vatic. Jannoct. Faërn. Russ. Cler. Nicot. Lamb. tres Cruq. omnes Bersm. Pulmanni Hunn. et Diesth. Lips. 3. 4. Dess. 2. Venett. Locher. Asc. Lamb. Steph. Fab. Fabric. Heins. Jon. Sivr. Defendit etiam Heins. ad Ovid. Heroid. Epist. XIV. 128. *Scalpe* omnes Blandd. Cruq. omnes Torrent. Pulmanni Gemblac. 1. 2. et Beller. Gott. Mentel. Fran. Helmst. Lips. 1. Lips. 2. a m. pr. Alt. 1. Alt. 2. a m. pr. Dess. 1. 2. Muret. Ald. Basill. Torr. Cruq. Rutg. Bentl. (e suis codd.) Baxt. Cun. Advocatur et Diomedis Grammatici auctoritas, qui lib. I. p. 374. semper dicendum esse *scalpo,* non *sculpo,* contendit. Vide Gesn. Th. v. *scalpo.* Præstat h. l. auctoritate codd. *scalpe,* et est doctius. Denique *in-sculpe querelam* emend. Sanad. *Scalpe* probat Oudendorp. ad Sueton. Galb. cap. 10.

NOTÆ

47 *Extremos Numidarum in agros*] Me in barbaras nationes exulem mittat, etiam trans mare. Numidia proprie littoralis Africæ pars erat ubi nunc regnum Algerii. Hic vero non ita stricte sumitur. Ex Plin. v. 3. Numidia præter marmor et feras nihil habet insigne; Masinissæ nomine tantum clara. Hodie *Biledulgerid* quibusdam vocatur.

49 *I, pedes quo te rapiunt et auræ*] Seu terra, seu mari, fuge quamprimum: 'dum favet Nox et Venus,' amor in te meus.

51 *Nostri memorem sepulcro Scalpe querelam*] Cum me a patre morti addictam acceperis, Epitaphium scribe, quo discat posteritas meam in te pietatem Danai crudelitate male pensatam. Pausan. in Corinth. refert Hypermnestram in judicium vocatam a patre, quod Lynceo salutem dederit sibi perniciosam, &c. Ovid. Heroid. Epist. XIV. 'Et sepeli lacrymis perfusa fidelibus ossa: Scriptaque sint titulo nostra sepulcra brevi: Exul Hypermnestra, pretium pietatis iniquum, Quam mortem fratri depulit, ipsa tulit.'

ODE XII.

AD NEOBULEN.

Archilochus olim sponsam suam Neobulen, Lycambis filiam, ad suspendium Iambis suis adegerat; hujus igitur nomine Horatius puellam quandam ab Hebro, turpi et vetulo mœcho, corruptam Sotadico et satirico rhythmo deridet. (Nihil equidem hic video satiricum vel ironicum. *Gesn.*)

MISERARUM est neque Amori dare ludum, neque dulci

Ærumnosarum est, nec amori indulgere, nec mœrores diluere vino suavi, vel dis-

Deest Editioni Sanad. 'De metro hujus Carminis plane singulari, diversa ejus in codd. ac edd. specie, Virorumque Doctorum super eo discrepationibus, diximus in Excursu I.' *Jani.*—1 Vox *est* abest ab Helmstad. *nec Amori* Pulmanni Hunn. et Beller. Lips. 3. Helmstad. cum edd. Bentl. et Kidd.—

NOTÆ

Hæc Ode Dicolos Tristrophos: Metrum singulare. Sotadicum vocant aliqui, quod sæpe a Sotade usurpatum. Alii Rhythmicum, quod fere nullus pedum numerus insit. Primi quique duo versus tribus constant Ionicis a minore, tertius vero quatuor: hoc modo:

Mĭsĕrārum ēst | nĕque ămōrī | dărĕ lūdūm

Alii longe aliter volunt Carmen esse Tricolon Tetrastrophon; ut duo priores versus sint Sapphici Trimetri Acatalecti; tertius Anacreonticus Dimeter Catalecticus; quartus Adonicus: sicque scribunt:

Miserarum est neque amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere, aut ex-
Animari metuentes patruæ
Verbera linguæ, &c.

1 *Miserarum est, &c.*] Magna dissensio de metro, de ordine versuum, deque fine et scopo hujus Odes. De Carmine diximus: de versuum serie, vide Not. ad vs. 9. denique quid velit Poëta, et qua mente scribat, haud liquet. Quidam putant hortatoriam esse Oden, qua Neobulen in Hebri amore confirmet adversus patrui seu cujuslibet censoris reprehensiones. Alii ironicam arbitrantur, nec absurde; ut Horatius irrideat mulierculam adolescentis amore perculsam, opus diurnum deserentem, ac præ animi impotentia desidem.

Miserarum est neque Amori dare ludum, &c.] Sane puella et mulier omnis misera est, quæ nullam carpit hilaritatem et gaudium, vel ex amore, vel e vino; quæque ita metuit reprehensiones et castigationes hominum, ut nihil genio quicquam indulgere ausit. Pessimi profecto exempli monitum, nisi sarcasmi sale condiatur et corrigatur, ut ante dixi.

Amori dare ludum] Ita Plaut. Bacchid. IV. 10. 7. 'Ego dare me ludum meo nato institui, ut animo obsequium Sumere possit. Æquum esse puto: sed nimis nolo desidiæ Ei dare ludum.' Theophrast. apud Athen. I. 13. 'Quis negabit eos solos vivere qui amant,' &c. Theophil. ibid. 'Qui amantes amentes esse putat, ipse desipit,' &c.

Mala vino lavere; aut exanimari, metuentes
Patruæ verbera linguæ. Tibi qualum Cythereæ
Puer ales, tibi telas, operosæque Minervæ
Studium aufert, Neobule, Liparæi nitor Hebri;

cruciari timentes ictus linguæ patrui. At tibi calathum, o Neobule, filius pennatus Veneris, tibi telas et laboriosæ Minervæ opus excutit pulchritudo Hebri Liparen-

2 With. conj. *Mala vino eluere.*—5 *Neobole* aliqnot Mss. et edd. vett. *Liparei*

NOTÆ

Neque dulci Mala vino lavere] Vino pelli curas, jam dictum alibi sæpius, eoque exhilarari animum, testis etiam sacer textus.

Lavere] Ita veteres: 'lavo, lavis:' et 'sonere' pro 'sonare,' &c.

2 *Exanimari metuentes*] Metu reprehensionis prope mori.

Metuentes Patruæ verbera linguæ] Pater filio semper indulgens, at patruus severior: et hinc proverbio locus: 'Patrua lingua,' 'sapere patruum.' Pers. Sat. I. 11. 'cum sapimus patruos.' Noster postea II. Sat. 3. 'ne sis patruus mihi.' Cic. pro Cœlio: 'Qui in reliqua vita mitis esset . . . . fuit in hac causa pertristis quidam patruus, censor, magister: objurgavit M. Cœlium, sicut neminem unquam parens.' Et de Quinto Fratris filio, Cic. patruus ad Atticum ejus avunculum, x. 6. 'Vellem suscepisses juvenem regendum; pater enim nimis indulgens: quicquid ego astrinxi relaxat. Si sine illo possem, regerem, quod tu potes.'

3 *Tibi qualum Cythereæ, &c.*] At tu, Neobule, quid valeat amor, experiris: ipsius imperio domita sponte obtemperas: ipsi tota vacas, lanificio et quotidiano opere prorsus abjecto.

Qualum] Quasillum, calathum, in quo reponunt mulieres pensum, filum, stramen, fusos, forficulas.

Cythereæ] Ita dicta Venus, vel a Cythero Cypri insulæ oppido; vel potius a Cytheris insula, hodie *Cerigo*, contra Cretam, in mari Ægæo, ipsius numini sacra; in quam et dicitur primum advecta marina concha. Ovid. Fast. IV. 286. 'Veneri sacra Cythera petit.'

4 *Puer ales*] Cupido Veneris filius, cui alas affingunt et appingunt. Vide apud Athen. XIII. 2. de alato Cupidine versus plane lepidos. Eubulus quidem hoc fere sensu ibi scribit: 'Quisquis mortalium primus alatum amorem pinxit aut cera finxit, is hujus Dei ingenium ignorabat: levis enim minime est, aut facilis; immo gravis supra modum. Quorsum ergo illi pennæ?' &c. Alexis ibid. 'Aiunt vulgo non volare Deum amorem, sed illos qui amant: alia vero de causa alas affingi.' Aristoph. ibid. 'Amor apud Superos perturbans omnia, e Deorum est ejectus concilio, et huc ad nos exilio depulsus. Audaci autem et petulanti præcisæ alæ, ne revolare in cœlum posset: ablatas vero pennas dederunt Victoriæ gestandas, præclara hostis spolia,' &c.

Operosæ Minervæ Studium] Lanificio textrinisque artibus præest Minerva. Hesiod. Oper. Dier. vs. 63. Ἀθήνην Ἔργα διδασκῆσαι, πολυδαίδαλον ἱστὸν ὑφαίνειν. *Minervam opera docere, ingeniosam telam texere.* Virgil. Æn. v. 284. 'Operum haud ignara Minervæ.' Æneid. VII. 105. 'Bellatrix, non illa colo calathisve Minervæ Fœmineas assueta manus.'

5 *Studium aufert, &c.*] Sic amor die

Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,

sis; qui est eques solertior ipso Bellerophonte, nec pugilatu nec tardo cursu supera-

scribunt Bentl. Cuning. Jani, Mitsch. Bipont. et Wetzel. *Liparæi* vulgg.—6 'Hæc verba, *Simul unctos ... undis*, hic post *nitor Hebri* exhibent omnes, qui adhuc inspecti sunt, codd. Horatii (exceptis tribus, ut videbimus), omnesque ante Aldum editt. vett. Item Acronem et Commentatorem Cruquii sic legisse apparet. Neque e Porphyrionis nota potest, eum aliter legisse, derivari. Sed primus Aldus hæc, *Simul . . . undis*, rejecit post verba *pede victus*, vs. 8. e Viennensi codice Stanislai Zaur (Saueri): ejusque exemplum omnes propemodum postea editiones secutæ, ut Basill. Lamb. Marcil. Asc. Fabric. Steph. Heins. Rutg. Fab. Dacer. al. Quod Bentl. ait, Aldum non vidisse ipsum codicem Zaurianum, sed imposuisse illi nebulonem aliquem, in eo vir doctissimus graviter errat. Nam Aldus 'ad se missum ab amico codicem ipsum se habuisse' ad h. l. tradit. Et post etiam in duobus codd. collat. Sax. ap. Gesn. repertus est Aldinus verborum ordo. Sed in hoc Carmine ejusque metro faciles erant versuum et verborum permutationes, ut Excursus docet. Quod argumentum Aldus duxit a verbo *Bellerophonte*, quod non efficiant quatuor ultimæ syllabæ Ionicum a minore, sed Pæonem tertium, ideoque non in medio versu sed in extremo illud collocandum sit, id satis refutarunt Cruq. Glarean. et Bentl. Nam dicitur etiam, ut 'Anchises,' sic 'Bellerophontes, æ,' e Gr. Βελλεροφόντης, ου, quo pacto ablativi ultimam produci necesse est. Denique jam Torrent. recte observavit, in Aldino ordine sibi non constare sententiam, quod postea Bentl. pluribus ostendit. Nam primum inepte dicitur Hebrus equo, pugno, pede invictus, *simul unctos, &c.* h. *postquam* lavit. Deinde sic jungitur *nitor Hebri, eques;* quod occasionem dedit gravi illi reprehensioni T. Fabri, a Dacerio repetitæ: 'pessimam hanc esse et corruptissimam cacozeliam.' Non sufficere videtur ad hoc crimen depellendum, quod *nitor Hebri* est pro 'Hebrus:' sed revocato antiquo verborum ordine omnia bene habent.' *Jani.* *Liparinis*, pro *Tiberinis*, emend. Sivr. opinionis suæ de hoc Carmine causa. *lavit undis*, omisso *in*, fere edd.

NOTÆ

nocteque rem amatam animo duntaxat objicit, aliarum omnium rerum cogitationem et curam aufert. Sappho: Γλυκεῖα μᾶτερ, οὔτοι δύναμαι κρέκειν τὸν ἰστὸν, Πόθῳ δαμεῖσα παιδὸς, βραδινὰν δι' Ἀφροδίταν. *Dulcis mater, haud possum ordiri telam, Correpta amore pueri per lentam Venerem.* Apud Virgil. Dido amore capta Æneæ, cetera negligit omnia. Æneid. IV. 86. Vide I. Od. 8. ibique Not.

Neobule] Νέα βουλὴ, *juvenile consilium:* vel νέος βῶλος, *nova gleba.*

Liparæi nitor Hebri] Species et decor adolescentis Hebri e Lipara oriundi: quæ præcipua est inter Æolias insulas, in mari Tyrrheno; hodie *Lipari;* pendet a Sicilia; modo bene culta, et arce munita est.

Nitor Hebri, &c.] Dictio plane insolens, carens exemplo, et quæ bilem movit etiam admiratoribus Horatii, ejus isto loco cacozeliam notantibus.

6 *Simul unctos Tiberinis humeros, &c.*] Hunc versum interserunt aliqui septimo loco, planiori quidem sensu: verum præterquam quod repugnat carminis lex, et instituta versuum series; siquidem hoc pacto duo Tetrametri continui ponerentur; id insuper rectum perturbaret ordinem exercitationum Romanis usitatarum. Nam post decursionem in Campo Martio duplicem, equo nempe et pedibus, postque luctam, seu pugila-

Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
Neque segni pede victus: catus idem per apertum
Fugientes agitato grege cervos jaculari, et
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

tus, statim humeros oleo perfusos abluit in flumine Tiberi; peritus etiam configere cervos exagitato agmine fugientes patenti campo, atque velox opprimere aprum denso virgulto abditum.

antiq.—7 *Bellorophonte*, *Bollerophonte*, *Bellerofonte* variantes ap. Jani. *Bellerophonti*, metri gratia, emend. Bonfin. *pugna* Pulmanni Diestb.—8. 9 Vir doctus ap. Bentl. conj. *celer idem*, et mox *Catus alto*, qui putaret, sic aptiorem esse utramque sententiam: *et* abest a Lips. 1. 3. Helmstad. et ed. Cuning.—10 *Celer alto* quatuor codd. Torrent. omnes Cruq. præter unum, Pulmanni Gemblac. 1. et Beller. unus Bersmanni, Bentleii Leid. Regin. aliique, Lipss. Altt. 1. 2. Franeq. Helmst. Venet. 1478. Basill. Torrent. Cruq. Heins. Steph. Rutg. Fab. Dacer. Baxt. Jon. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. et Comb. *arto* (s. *arcto*) omnes Lamb. Bentl. Græv. Gal. Battel. pro var. lect. et Bodl. 1. 2. Pulm. Hunn. et Gemblac. 2. duo Torrent. antiquiss. Bland. Cruq. duo Bersm. Mentel. Brod. Zar. Venet. 1492. Locher. Asc. Lamb. Fabric. Bentl. Cun. Wakef. et Kidd. 'Utriusque lectionis magna auctoritas est; utraque per se bene habet, ut non multum intersit, utram eligas.' *Jani.* Permutatio verborum 'altus' et 'artus' frequens in codd. antiq. cf. Drakenborch. ad Sil. Ital. vi. 194. Denique *scelerato*, pro *Celer alto*, Pulmanni Diesth.

NOTÆ

tum, sequebatur natatio in Tiberi, ad detergendum sudorem ac pulverem; quod Horatius belle hic expressit. Vide Veget. de Re Milit. i. 10.

7 *Eques ipso melior Bellerophonte, &c.*] In Campo Martio passim victor.

Bellerophonte] Hujus inventum esse, equo vehi, affirmat Plin. vii. 56. Vide i. Od. 27. in fine, ibique Not.

Neque pugno Neque segni pede victus, &c.] Exercebat se Romana juventus pugilatu, cursu pedestri, equitando, natando, &c. i. Od. 8.

8 *Catus idem, &c.*] Hebrus non tantum campestri victoria insignis, sed et venandi solertia.

9 *Agitato grege cervos*] Turmatim cervi per sylvas et campos vagari solent. Virgil. Georg. iii. 369. 'Confertoque agmine cervi.'

10 *Alto latitantem fruticeto*] Quidam legunt *arto* sive *arcto*, id est, denso. Videtur tamen Horatius Homerum secutus, Iliad. Λ. circa medium, *de apro.* 'Ο δέ τ' εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο, *Ille vero prodit e profundo fruticeto*, seu *loco arboribus condenso.*

Excipere] Incautum et ex insidiis capere.

ODE XIII.

AD FONTEM BANDUSIUM.

Fonti Bandusio, qui in agro Sabino fuerat non longe ab Horatii villa, sacrificium repromittit, et laudes ejus dicit.

O Fons Bandusiæ, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis hædo
Cui frons turgida cornibus

O Fons Blandusine, vitro lucidior, digne vino suavi, cum floribus, cras tibi mactabo capreolum, cui frons tumet cornibus novis, quique lasciviam et certamina

Ode quinta Libri secundi in Ed. Sanad. Epigraphe in edd. antiq. *Blandusiæ fontem laudat;* in Lamb. et pluribus al. *Ad fontem Blandusiam;* Cruq. et Bentl. *Ad fontem Bandusiam;* Lips. 2. *Ad fontem Bandusiæ;* quidam codd. Lamb. Cuning. et Baxt. *Ad fontem Bandusium;* Sanad. *Ad fontem Digentiam.*—1 *Blandusiæ* Harl. 4. 5. et multi codd. cum edd. vett. et vulgg. *Bandusiæ* Harl. 1. 2. 3. 6. aliquot Lambini, Commentator et omnes codd. Cruq. Bentleii Græv. Regin. et tres alii, item Acron, codd. ap. eund. Gott. Exc. Sax. Mentel. Franeq. Lipss. 1. 2. 3. 4. Alt. 2. a m. pr. Dess. 2. Cruq. Bentl. Sanad. Sivr. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd. *Bandusie* leg. Cuning. et post eum Jones. et Gesn. *Blandusie* conj. Glarean.—2 Schol. Locher. Land. Ascens. Brut. *non s. floribus Cras d. h.* jungunt, et de hædo floribus coronato cogitant. 'Melior altera ratio.' *Jani.*—4 *Cui frons horrida* sua ætate in edd. fuisse refert Barth. Advers. XLIX. 5. cui vel melius

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 5.

1 *O Fons, &c.*] Hic fontis Blandusiæ apotheosim quandam agnoscunt nonnulli. At saltem notare licet, ex mente veterum fontes sacros fuisse, et aliquid numinis habuisse: quare illis sacrificabant, ut et Horatius præstat istic. I. Od. 1. 'aquæ caput sacræ.' Vide ibi Not.

Fons Bandusiæ] Is apud Sabinorum fines, ad Mandelam pagum, situs erat in prædio nostri Poëtæ, de quo II. Od. 18. 14. et I. Epist. 16. init. ubi, 'Fons etiam rivo dare nomen idoneus.'

2 *Dulci digne mero*] Digne sacrificiis, in quibus adhibetur vinum ac libatur.

Non sine floribus] Libantes vina coronabant. Virgil. Georg. II. 528. 'socii cratera coronant: Te libans Lenæe vocat.' Et Æneid. I. 728. 'Crateras magnos statuunt et vina coronant.' Tibull. II. 5. 98. 'Coronatus stabit et ipse calix.' Ex Homer. Iliad. I. Κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο. Quidam flores istos referunt ad hædum mactandum. Nam mos erat coronari victimas. Alii, quod floribus spargebantur fontes.

3 *Cras donaberis hædo*] Immolabitur tibi hædulus tener cui erumpere cornua incipiunt. Is ergo frustra meditatur prælia in alios hædos. Ovid. Fast. v. 300. 'Fonti Rex Numa mactat ovem; Plenaque odorati

Primis et Venerem et prælia destinat,
Frustra ; nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi soboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Nescit tangere : tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, et pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,

incassum præparat: nam proles gregis luxuriosi tinget tibi frigidas aquas rubeo cruore. Te minime attingit asperum tempus ardentis Caniculæ. Tu amœnum frigus suppeditas tauris aratro fatigatis atque erranti gregi. Tu censeberis etiam in-

videtur.—5 Posterius *et* abest a Mentel.—6 Lips. 4. et Locher. *nam et. liquidos*, pro *gelidos*, mallet Bentl. ut *puris* rivis opponatur *ruber* sanguis, quo isti inquinentur. *gelidas . . . ripas* conj. Cuning.—8 Plurimi codd. et edd. recentt. *suboles*. Vid. ad IV. Od. 3. 14.—9 Du Hamel. emend. *aura Caniculæ*, improbante Jani.—13. 16 Resecuit Guyetus hanc Strophen.—15 *Nymphæ*

NOTÆ

disponit pocula Bacchi.'

5 *Venerem et prælia destinat*] Lascivum et petulans animal hædus. Sic et Od. XXII. seq. ' Verris obliquum meditantis ictum Sanguine donem.'

9 *Te flagrantis atrox, &c.*] Diebus etiam Canicularibus æstum nequaquam sentis; tuque vel tum umbram et frigus præbes; cum Sol primam partem Leonis aggreditur, mense Julio; quando per dies multos sævit ' insana Canicula ' et ' siccas messes coquit,' ut ait Pers. Sat. III. 5. Vide I. Od. 17. 17. Not. Plin. II. 40. ' Caniculæ exortu accendi Solis vapores quis ignorat? Cujus sideris effectus amplissimi in terra sentiuntur. Fervent eo exoriente maria : fluctuant in cellis vina; moventur stagna.' Cap 47. ' Ardentissimo æstatis tempore exoritur Caniculæ sidus, Sole primam partem Leonis ingrediente, qui dies 15. ante Augustas Kal. est. . . . Solis vapor geminatus ardore sideris.' IX. 16. ' Totum mare sentit exortum hujus sideris.' . . XVIII. 28. ' Canis ortum vocamus, Sole primam partem Leonis ingresso. Hoc fit post Solstitium 23. die. Sentiunt id maria et terræ . . . . accenditque Solem ; et magnam æstus obtinet causam.'

13 *Fies nobilium tu quoque fontium*] Tu eris unus e fontibus nominatissimis, me celebrante amœnitatem tuam, aquarum perspicuitatem ac suave murmur, opacitatem umbræ tuæ, aliaque quæ hinc enascuntur commoda : *cavis impositam ilicem Saxis*, innatam saxis quercum ; et ex iis desilientes cum jucundo strepitu aquas : unde ' Quercus et ilex Multa fruge pecus, multa dominum juvet umbra. . . . Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus ; Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.

Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis; unde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

ter illustres fontes, cum prædicavero ilicem superextensam rupibus excavatis, e quibus defluunt aquæ tuæ leniter strepentes.

codd. quidam, ut Bentl. Græv. Reg. Soc. Galiens. unus Bodl. et Colbert. pro var. lect. cod. Bronkhus. ad Prop. III. 14. 4. Brod. Alt. 1. Lips. 3. 4. Harl. 1. 5. item Venet. 1478. Flor. 1482. Vet. Comb. et tres Mediol. (at non Locher.) ap. Gesn. 'Quod ex hac lectione locum animari exhilararique ait Gesnerus, id per se bene habet; sed non conveniunt reliqua.' *Jani.*

NOTÆ

Hæ latebræ dulces, et jam (si credis) amœnæ, Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.' I. Epist. 16. 9.

ODE XIV.

Bello Cantabrico maximus erat novorum tumultuum a partibus Optimatium metus, ob diuturnam Augusti Tarracone decumbentis valetudinem, adeo ut vel illud bellum per solos legatos gesserit. Illo igitur jam domum reverso publicas ferias Palatio universæque Romanæ plebi Horatius indicit. (Vid. Dio. LIII. 25. sq. *Gesn.*)

HERCULIS ritu, modo dictus, o plebs,
Morte venalem petiisse laurum,

O Popule Romane, Augustus quem paulo ante dicebamus quæsivisse lauream

Ode decima octava Libri tertii in Ed. Sanad. Codd. Torrent. *Parænetice civibus de reditu Augusti;* edd. antiq. *Ad Romanos de Augusti Victoria;* alii, *Ad Populum Romanum;* item, *Augusti Laudes.*—1 *Herculis ritu, modo, &c.* distinguit Jani.—2 *Marte venalem* ex vett. membranis legit probatque Marcilius

NOTÆ

Metrum est idem quod I. Od. 2.

1 *Herculis ritu, &c.*] Horatius hac Ode Augustum gratulatur incolumem tum e morbo sat diuturno, cum e periculis belli difficillimi. Nimirum ex Sueton. cap. 20. 'Externa duo bella per se gessit: Dalmaticum adolescens adhuc, et Antonio devicto Cantabricum.' Et cap. 21. 'Domuit autem partim ductu partim auspiciis suis Cantabriam,' &c. Porro ad expeditionem Cantabricam profectus Cæsar Tarracone detentus est morbo pertinaci, e quo tamen convaluit, rebusque per legatos feliciter confectis Romam rediit Cantabrorum victor: quanquam illi subinde rebellarunt. Vide II. Od. 6. init. ibique Not.

Dictus Morte venalem petiisse laurum, &c.] De Augusto ægrotante dicebamus nuper, illum periculo vitæ comparandam sibi quæsivisse laurum

Cæsar Hispana repetit penates
Victor ab ora.
Unico gaudens mulier marito
Prodeat, justis operata Divis;
Et soror clari ducis, et decoræ
Supplice vitta
Virginum matres, juvenumque nuper

morte emendam, instar Herculis, jam ex Hispanica regione domum redit triumphans. Ergo fœmina uno læta viro procedat, sacro facto æquis numinibus: nobilis etiam Imperatoris soror; atque matres puellarum et adolescentium haud ita pridem

ad Catul. LXIV. 248.—5 *Unice* emend. Cuning. et Sanad. et sic jam Dess. 2. improbante Jani.—6 Harl. 3. *sacris* pro *Divis;* et sic multi Lamb. libri Marcil. Pulm. Gemblac. 1. et Beller. duo Blandd. Mart. et Mald. Cruq. aliquot Torr. et Fabr. unus Bersmanni, Bentl. Leid. Regin. et Petrens. pro var. lect. item Bodl. 1. Vigorn. et Colbert. Mentel. Lips. 1. a m. pr. Lips. 3. 4. Venet. 1492. Vet. Comb. Locher. Ascens. Recte etiam utrumque dicitur, 'operari Diis' et 'operari sacris,' ut Virg. Cir. 142. Hinc Bentl. emend. *castis o. sacris*, quæ sint Liviæ, pudicitiæ gloria notæ, vota pro reditu mariti. Omnino et 'casta sacra' sæpius dicuntur. 'Sed bene habet *justis Divis*, prisca Scholiastarum, antiquissimi Blandinii, ceterorumque librorum lectio.' *Jani.*—7 Bentleii Græv. et Ald. *clari ducis.*—8 *Simplice vitta* unus Bersmanni.—

NOTÆ

et gloriam, nobis vero pacem; sicut Hercules orbem suscepit monstris liberandum, non sine gravi discrimine. At ecce victor et salvus rediit ad nos ex Hispania, ut Hercules olim profligato Geryone.

5 *Unico gaudens mulier marito Prodeat, &c.*] Ergo singuli gratias Diis agant pro salute Imperatoris optimi, præ ceteris autem Livia Drusilla Augusti conjux amantissima, eique pariter dilectissima, forma et pudicitia perinde insignis. De ea quædam satis singularia narrat Dio lib. LVIII. ut quod obvios forte nudos habuerit, quos majestatis reos agi intelligens periculo exemerit, dicendo: apud castas illos nihil a statuis differre, &c. Vix ad rem est quod aliqui hic observant monogamiam pudicitiæ esse notam; atque eas corona solitas honorari castimoniæ, quæ uno contentæ matrimonio fuerant; ex Val. Max. lib. II.

6 *Prodeat*] Supplicet ad Deorum pulvinaria, aras, templa.

Operata Divis] Facto prius ex more domi sacrificio, placatisque Diis domesticis. *Justis,* qui Imperatoris virtuti ac merito debitam felicitatem et incolumitatem præstitere. Quidam pro *Divis* legunt *sacris.*

Et soror clari ducis] Pariter etiam Octavia Augusti soror, Antonio nupta: procedant et matronæ Romanæ, matres juvenum, qui ex eo bello salvi redierunt. *Decoræ Supplice vitta;* qui vestitus et ornatus matronarum erat proprius; in primis autem supplicantium et sacrificantium. Vide Alex. ab Alex. v. 27.

Sospitum. Vos o pueri, et puellæ
Jam virum expertæ, male ominatis
Parcite verbis.

salvorum, ornatæ tænia supplicanti. Vos o juvenes et adolescentulæ marilo junctæ,

---

10 ' *Vos o pueri, o puellæ* Lips. 4. Mox vulgata omnium librorum lectio, *Jam virum expertæ,* inprimis recentiori ætate, maxime viros doctos offendit. Variæ sunt, variique momenti, quas afferunt, causæ. Primum aiunt, jam memoratas esse matres, s. matronas, neque igitur *puellas v. expertas,* h. nuptas, sine tautologiæ vitio addi a Poëta potuisse. Sed possint *puellæ Jam v. e.* intelligi juniores, s. nuper demum nuptæ, eorumque juvenes mariti *pueri.* Sic Baxt. item Tarteronus, *Vous jeunes gens, et vous nouvelles épouses.* At e meo sensu justo subtilior ea est explicatio, et inprimis durum, *jam* pro, modo, s. nuper, accipere. Deinde alii illiberale esse putarunt illud, *virum expertæ.* Id quamvis per se levius sit; nam vidimus jam plura, quæ, cum hodie inhonesta videantur, antiquo tempore honeste dici possent: at ex eo multum, opinor, momenti accipit, quod, in hac sententiarum gravitate, vix satis dignitatis habet talis nuptarum periphrasis. Neque apparet, cur maxime juvenes mariti et nuper nuptæ malis verbis parcere jubeantur. In Gesneri nota, ' Supplicationes commendat matronis, adolescentiam secum ad hilaritatem invitat; sed adolescentiam jam Veneris compotem. Non valde severum fuisse Poëtam, cum ista scriberet, docent ea, quæ sequuntur,' plura sunt, quæ vix possint omnibus probari. In vs. 10–12. ubi quæso ad hilaritatem invitatio? Potius pertinere illos quoque ad supplicationem, in aprico est. Adolescentiam Veneris compotem si Poëta voluit declarare, sane admodum et crasso rudique et præterea (de ingenuis enim cogitandum) falso colore est usus, dum dixit, *puellas jam v. e.* Denique, quod in sequentibus non admodum severus est Horatius, inde nullum ferendum de priori Carminis parte judicium, cujus maxime diversus character est. Sunt et, qui *puellas jam v. e.* explicent uxores, maritis per illud bellum orbatas, *pueros* patribus; unde jubeantur hodie *male omin. verbis* abstinere. Sed ineptius profecto in tali sententia Poëta uxores designare non potuisset, quam, ubi dixisset puellas virum expertas. Tum has esse intelligendas orbatas viris, *pueros* patribus orbatos, unde tandem novimus? Debebat Poëta magis id declarare. Gravissimum vero, quòd post Torrentium movent VV. DD. argumentum spernendæ vulgatæ lectionis est, quod *pueris,* sic simpliciter et absolute memoratis, semper, inprimis in re sacra, junguntur *puellæ innuptæ;* ut I. Od. 21. pr. III. Od. 1. 4. II. Epist. 1. 132. &c. Omnino, licet forte ista loca non plane huc conveniant, tamen profecto pueri, et puellæ virum expertæ, nullam habent justam inter se rationem. Quare, cum fieri non possit, ut bonus aptúsque e lectione vulgata sensus bene apteque eliciatur, corruptum esse a librariis locum, rationes criticæ suadent. Hinc primus Torrent. conj. *vos o pueræ* (nondum nuptæ) *et puellæ Jam v. expertæ;* vel: *vos o pueri, et puellæ, et Jam v. e.* Utrumque infeliciter, ut facile apparet. Vid. Bentl. *Non virum*

NOTÆ

10 *Vos o pueri, et puellæ*] Hos in sacris adhiberi patet ex Ode prima hujus libri.

11 *Male ominatis* [*nominatis*] *Parcite verbis*] Et hæc intelliguntur facile ex dictis in Ode mox cit. *male nominatis,* quæ nefas est nominari, quæque malum omen afferrent. Non absurde legunt aliqui, *male ominatis.*

12 *Parcite verbis*] Favete linguis, ne sacra violate; silentio potius et mente attenta juvate.

Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,

abstinete vocibus inauspicatis. Ista lux mihi sane festiva depellet molestas solici-

expertæ conj. Bentl. sed non ausus est in textum inferre; forte, cum sentiret, quam durum et indoctum esset. *Jam virûm* (virorum) *expertes* emend. Cuning. et sic Jones. quæ quin unice vera lectio sit, nullus, diu deliberata re, nunc dubito. Nam et ad sensum sententiamque pulcherrima est, et facile potuit inde vulgatam effingere librariorum inscitia; quod admodum mature sit factum oportet, cum jam Acron exponat: 'id est, nuptæ.' Quanquam quid? si quis suspicetur, hanc ipsam Acronis notam corruptam esse, eumque forte scripsisse: 'innuptæ,' unde post ex 'inupte' facili lapsu exoriri potuit: 'i. nupte.' *Vos o pueri, puellæ, et Jam v. expertes* emend. Sanad. ut *pueri* et *puellæ* sint patribus, *jam v. expertes* maritis orbatæ.' *Jani.* Mox in hoc eodem versu *male nominatis* quatuor Vatt. Faërn. Torn. Urs. Jann. Lambini, libb. Marcil. Pulmanni Hunn. et Beller. Anhaltinus Fabr. septem Cruq. duo Bersm. dimidia pars codd. Bentl. Altt. 1. 2. Lips. 1. Lips. 4. a m. pr. Franeq. Dess. 2. item Venett. 1478. 1492. Locher. Laud. Lamb. Fabr. Rutg. Heins. Steph. Diatr. II. p. 59. et Schmid. 'Exponunt verba *male nominata*, *δυσώνυμα, οὐκ ὀνομαστὰ*, quæ eloqui nefas, quæ nominata malum omen inferant. Multus est Lamb. de infaustis nominibus; sed ea ad alios potius ritus, quam ad ipsam rem sacram, pertinere apparet. Vid. Cic. de Divin. I. 45. et 46. *male ominatis* Acr. Porphyr. Commentator, antiquiss. Bland. Div. Sil. Cruq. plures et meliores Torrent. ceteri Lamb. multi Bentl. Pulmanni Gemblac. 1. 2. et Diesth. duo Fabr. Mentel. Lips. 2. Lips. 3. a m. pr. unus Bersm. Basill. Brut. Mancin. Glarean. Ald. Asc. Fab. Burm. Talb. Baxt. Gesn. Apparet, parem prope esse librorum auctoritatem, nisi quod *male ominatis* Scholiastis et antiquissimo Blandinio defenditur. Sed ab elegantia et doctrina, atque ad sententiam, haud dubie præstat *ominatis*, cum *nominatis* insolens sit, durum, tenue; quod ipse Bentl. fatetur. Solus hiatus in *male ominatis* viros doctos male habuit; eodemque hiatu olim ad inferciendum *n* librarios et Grammaticos compulsos fuisse, magis probabile est, quam, illos omisisse literam, ut et hiatus, et vocabulum prorsus ipsis inauditum existeret. Schottus et Muret. voluerunt *maled om.* s. *malen om.* quæ jure acriter perstringit Bentl. Satis multa talium hiatuum exempla in Virgilio aliisque extant. Sed multas argutias opponit Bentl. omnia hiatuum exempla vel in Cæsuram cadere, vel, si extra eam, at non nisi in vocali longa, quæ sic corripiatur, admitti; ut 'Rhodopeiæ arces,' 'Pelio Ossam,' &c. Exempla neglectæ Synalœphes in vocali brevi, extra Cæsuram, in medio orationis tractu, ut ait, nulla exstare putat. Unde exemplum Virg. Æn. I. 409. laudari vetat; item rejicit Catull. III. 16. 'o factum male, o,' &c. quia locus sit dubius. Sed non cogitavit de Catull. VIII. 19. extr. 'At tu, Catulle, obstinatus obdura,' ubi constans omnium librorum consensus (Vid. Voss.); non de Propert. III. 13. (11.) 61. 'neque Ilia quondam,' ubi Vid. Broukh. et Vulp. Attamen *male inominatis* emend. Bentl. *male o ominatis* Cuning. *ab inominatis* Sanad. Omnia et præter necessitatem, et infeliciter.' *Idem.*—14 Lips. 4. *tumultu;* memorabilis lectio, inquit Jani.—19 Pareus Lex. Crit.

NOTÆ

14 *Ego nec tumultum, &c.*] Dum rerum potietur Augustus, nec ullas civiles turbas metuo nec hostiles impetus et incursiones.

Tumultum] Cic. Philip. VIII. n. 3. 'Potest esse bellum sine tumultu: tumultus esse sine bello non potest. Quid enim est aliud tumultus, nisi

Nec mori per vim metuam, tenente
Cæsare terras.
I, pete unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.

tudines. Ego neque bellum civile formidabo, neque interire per vim hostilem, Augusto orbis domino. Perge, famule, affer unguentum et coronas, atque amphoram testem belli Marsorum, si forte aliquod fictile dolium potuit latere Spartaco gras-

sub v. 'siquæ,' emend. *si quæ;* Cuning. conj. *si qui.*—21 Conj. ap. Jones.

NOTÆ

perturbatio tanta, ut major timor oriatur? Unde etiam nomen ductum est tumultus.'

15 *Nec mori per vim metuam, tenente Cæsare terras*] Sueton. Octav. cap. 22. 'Janum Quirinum semel atque iterum a condita urbe memoriam ante suam clausum in multo breviore temporis spatio, terra marique pace parta, ter clausit.' IV. 5. 'Quis Parthum paveat? Quis gelidum Scythen, Quis Germania quos horrida parturit Fœtus, incolumi Cæsare? Quis feræ Bellum curet Iberiæ?' Et Od. XV. 'Custode rerum Cæsare non furor Civilis aut vis eximet otium,' &c.

17 *I, pete unguentum, puer, &c.*] Lætitiæ signa plurima; epulæ, et in his vinum vetustate exquisitum, unguenta, flores, coronæ, musica. Vide I. Od, 9. 38. &c.

18 *Cadum Marsi memorem duelli*] Vinum diffusum et in cella conditum tempore belli, quod Marsicum, Italicum, Sociale, nuncupatum est; nimirum ante annos plus sexaginta. Tum *ab omni parte Italiæ, duce et auctore belli discursante Popedio,* qui Marsos sub signis habebat, *diversa per populos, et urbes signa cecinere.* Tandem *Marsos Gabinius discussit.* Vide Flor. III. cap. 18.

19 *Spartacum si qua potuit vagantem Fallere testa*] O puer, quære nobis vinum Marsici belli notam habens; si quidem ex eo superfuit, et effugit Spartaci vastationem et depopulationes, quæ annis circiter sexdecim grassatæ sunt post bellum Marsicum. Flor. III. 20. 'Bellum Spartaco duce concitatum quo nomine appellem nescio,' inquit, 'quippe cum servi militaverint, gladiatores imperaverint, &c.... Spartacus, Crixus, Ænomaus effracto Lentuli ludo cum triginta aut amplius ejusdem fortunæ viris erupernnt Capua: servisque ad vexillum et ad auxilium vocatis, cum statim decem amplius millia coissent hominum, non modo effugisse contenti, jam vindicare volebant... totam pervagantur Campaniam... terribili strage populantur. Affluentibus in diem copiis, cum jam esset justus exercitus, e viminibus pecudumque tegumentis inconditos sibi clypeos, e ferro ergastulorum recocto gladios ac tela fecerunt, &c.... Ille Spartacus de stipendiario Thrace miles, de milite desertor, inde latro, deinde in honore virium gladiator.... Consulares quoque aggressus in Apennino Lentuli exercitum percecidit: apud Mutinam C. Cassii castra delevit. Quibus ela-

Dic et argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus

santi. Jube quoque Neæræ canoræ ut festinet in nodum colligere capillos myrrheos. Quod si impediaris ab importuno januæ custode, abscedito. Canescentes

arguta p. Neæra. Duo hæc ultima tetrasticha abjecit Du Hamel, tanquam indigna Horatio.—22 Codd. ap. Jani variant: *Mirreum, Myrreum;* multi codd. in quibus Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. et vulgg. *Myrrheum;* omnes Bland. Cruquii *Mureum;* Bentleii Græv. Leid. Regin. et al. unus Bersmanni, Mentel. Lips. 1. 2. Dess. 2. et edd. Bentl. et Kidd. *Murreum;* et ita Jever. ad Lucan. III. 69. duo Torrent. *Murrheum.* Sed *Myrteum*, i. e. fuscum, nigrantem, legi vult Jos. Scaliger, ad Tibull. III. 4. 28. ubi eadem diversitas; sic et Vascos. et probat Klotz. Lect. Venus. p. 319. *Murteum* Cuning. Vide Heyn. ad Tibull. l. l. *cohibente* emend. Bentl. receperunt Cuning. Sanad. et Kidd. Sic et laudant Muret. ad Tibull. l. l. Barth. ad Virg. Cir. 434. Jun. de Pict. Vet. p. 234. Cf. Cuning. Animad. cap. 5. p. 48. et cap. 19. p. 374. Denique, *Myrteo crinem cohibente nodo* lectio ap. Jones.—25 Lips. 3. *Linit.* Locher. *animum c. L. et r. cupidos;* Venet. 1492. et Ascens. *animum c. L. et r.*

NOTÆ

tus victoriis de invadenda urbe Roma deliberavit. Tandem totis Imperii viribus contra mirmillonem consurgitur: pudoremque Rom. Licinius Crassus asseruit.... Spartacus in primo agmine fortissime dimicans, quasi Imperator, occisus est.' Vide Plutarc. in Vita Crassi, Appian. I. Bell. civil. Oros. v. 26. &c.

21 *Dic et argutæ properet Neæræ, &c.*] Adduc, o puer, et Neæram voce ac fidibus canoram, ad plenam hilaritatem convivii nostri. Veniat autem protinus vel incomta, et collectis tantum in nodum capillis. Nam ' dum comuntur annus est:' repentinum vero gaudium nostrum haud fert moram. Vide II. Od. 11. in fine.

22 *Myrrheum crinem*] Vel, myrrhino unguento delibutum; vel, subflavum et myrrhei coloris. Quibusdam placet legere *Myrteum*, id est, medium inter flavum et nigrum.

23 *Si per invisum mora janitorem Fiet, abito*] Redi vero quamprimum, si non statim admittaris, sique moram faciat custos januæ ædium Neæræ. Ovid. Amor. I. 6. ' Janitor indigne dura religate catena, Difficilem moto cardine pande forem.... Aspice ut invideas; inimicaque claustra relaxa.... Non te formosæ decuit servare puellæ Limina solicito carcere dignus eras.' Et II. 2. ' Quem penes est dominam servandi cura, Bagoë, ...Si sapis, o custos, odium (mihi crede) mereri Desine,' &c.

25 *Lenit albescens animos capillus*] Jam nempe deferbuit prima ætas et ardor juvenilis, injuriæ ac repulsæ impatiens. At si olim simile quid contigisset, continuo exarsissem ira, et mox vecte, armis, vi effractum fores properassem: quando Munatius Plancus consulatum gerebat ann. U. C. 711. ego vero Horatius annum ætatis agebam vigesimum quartum. Vide postea Od. XXVI. vs. 7. annotat.

Litium et rixæ cupidos protervæ:
Non ego hoc ferrem, calidus juventa,
Consule Planco.

crines mitigant animum appetentem jurgiorum ac petulcæ contentionis. Id vero minime tolerassem juventute fervidus, sub Munatii consulatu.

cupidum.—27 Venet. 1492. Locher. et Ascens. *Non ego hæc ferrem.*—28 *Consule Tullo* unus Torrentii; etiam Lambin. ita explicat, quasi legisset *Tullo;* haud dubie ex errore, nam dedit *Planco.* ' Consule Volcatio Tullo, a U. DCCXX. Horatius non erat *culidus juventa.*' Jani.

ODE XV.

IN CHLORIM.

Pauperculam quandam mœcham aliena jam ætate lascivientem satirica hac Ode a re merctricia ad qualum et lanas relegat.

Uxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,
Famosisque laboribus:
Maturo propior desine funeri

Tu conjux Ibyci egeni impone finem aliquando tuæ libidini et infami operæ. Jam propinqua morti tempestivæ cessa colludere cum adolescentulis, atque pulchris side-

Hæc Ode deest Editioni Sanad. Epigraphe in codd. est, *In Chlorem;* sive, *In Chloridem;* sive, *In Chloridem mœcham*, s. *vetulam;* edd. nonnullæ recentt. *In Chlorin.*—1 *Ibici, Hybici, Hibici, Ybici,* variantes ap. Jani. Est Gr. Ἴβυκος. —2 Pro *fige*, *pone* exhibent quid. Lamb. Pulmanni Beller. unus Torrent. Mart. Cruq. Helmst. et Harl. 3. 4. 5. Ediderunt Muret. Steph. T. Fab. Dac. Vascos. Sivr. alii. *fige*, magno consensu, Acr. Porph. Comm. Cruquii, omnes Torrent. Cruquii (præter unum), et Bentl. Harl. 1. 2. 6. plerique Lamb. Pulm. Hunn. Gemblac. 1. 2. et Diesth. duo Fabric. Mentel. Dess. Altt. Franeq. Lipss. 1. 2. 3. 4. (in Lipss. 1. 2. superascriptum *pone*) Venett. Locher. Asc. Basill. Heins. Fabric. Rutg. Bentl. Baxt. Cun. Jon. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. Kidd. et al. Facile apparet, illud *pone*, vulgarius verbum, esse ex interpretamento.—3 *Famosisque caloribus* conj.

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 3.

1 *Uxor*] Cum meretricem appellet, abutitur hoc nomine, siquidem dignitatis est non autem voluptatis, ut aiebat Commodus Imperator. Porro solebant exoletæ meretrices pauperibus nubere: ita Chloris vetula Ibyco.

2 *Nequitiæ*] Luxuriæ et lasciviæ. Vide Not. supra Od. IV. in fine.

3 *Famosisque laboribus*] Quæstui meretricio: nec plura comminisci decet nos cum nonnullis, gravi quidem pudoris injuria. Cic. de Rep. lib. IV. apud Non. Marcell. ' Si qua erat famosa, ei cognati osculum non

Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoën satis,
Et te, Chlori, decet: filia rectius
Expugnat juvenum domos,
Pulso Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Lascivæ similem ludere capreæ:
Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharæ, decent,

ribus caliginem inspergere. Si quidpiam Pholoæ convenit, haud etiam tibi o Chlori. Nata tua aptius aggreditur ædes adolescentium, velut Baccha pulsato tympano concitata. Eam Nothi amor adigit lascivire capræ instar petulantis. Tibi exoletæ convenit lana ad celebrem Luceriam detonsa, minime vero lyra, aut sertum e rosis

Dan. Heinsius, improbante Jani.—5 *Interludere*, juncte, quidam editi.—6 Helmstad. a m. pr. *certius* pro *candidis*.—10 *Thyas* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii codd. et vulgg. *Thyias* Bentleii Leid. Bodl. 2. et Magdal. cum edd. Bentl. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. et Kidd. Vide Var. Lectt. ad II. Od. 19. 9.—11 Mancin. et Ascens. *noti* legunt, et explicant, 'cogniti,' turpi errore, inquit Jani.—12 In aliquot edd. antiq. *capræ*.—15 Bentleii Regin. *purpureæ*

NOTÆ

ferebant.' De Orat. II. 'Ad famosas vetuit me mater accedere.' Plaut. Asinar. 'Miserum me famosum facit suis flagitiis.'

4 *Maturo propior desine funeri ludere*] Publ. Syrus ad rem prorsus ita scribit: 'Anus cum ludit, morti delicias facit.' Cic. Offic. I. n. 123. 'Luxuria cum omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est. Sin autem libidinum intemperantia accesserit, duplex malum est, quod et ipsa senectus concipit dedecus, facit adolescentium impudentiorem intemperantiam.' Ovid. 'Turpe senilis amor.'

10 *Thyias*] Bacchi Sacerdos, a θύειν. Unde et Thyoneus dicitur Bacchus. Vide II. Od. 19. 9. Not.

Concita tympano] Furore percita. Vide I. Od. 18. sub finem, ibique Not.

11 *Nothi*] Hoc amatoris nomen erat.

13 *Te lanæ, &c.*] Te lanificium decet jam ad senium vergentem; non autem lascivia vel ebrietas.

14 *Luceriam*] Ea civitas Apuliæ Danniæ, quibusdam Nuceria dicitur, hodie *Lucera*, sita est in planitie pascuis abundante, in qua educantur multi ovium greges, quarum lanæ inprimis laudantur. Columell. lib. VIII. 'De ovibus generis eximii Calabras Appulasque milites nostri existimabant.' Plin. VIII. 48. 'Lanæ Appulæ laudatissimæ, ... villo breves, penulis celebres,' &c. Martial. XIV. 155. 'Velleribus primis Appulia, Parma secundis Nobilis, Altinum tertia laudat ovis.' In ea quoque urbe templum erat sacrum Minervæ, ex Strabone lib. VI. quod ad rem facit; nam illi curæ fuisse lanificium, fuse dixi ad Oden XII. præced.

Non citharæ, decent] Alibi notavi citharistrias ut plurimum fuisse me-

Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti, vetulam, fæce tenus cadi.

rubicundis, vel amphora ad fundum exhausta.

rosæ. Versus 15. 16. permutati sunt in Lipss. 1. 4.—16 *Sed poti* Faërn. Lambini. Et fuerunt, qui sic legi vellent, notante Torrentio. Probat et Klotz. Lectt. Venus. p. 320. et sic edidit Sivrius. *Te poti* emend. vir doct. ap. Schmid. ‘ Negant VV. DD. se videre, cur cadi fæce tenus poti minus deceant vetulam. Alias etiam vetulas ut bibaces describi, IV. Od. 13. 5. Itaque et h. l. Chloridem ab amore ad amphoram ablegari ; in eoque multo amariorem aptioremque irrisionem esse. Sed optime habet *nec*, et ipso loco IV. Od. 13. 5. confirmatur. Mox *vetula* unus Vatic. Faërn. unus Nicot. et Russard. Lamb. unus Bland. et Mart. Cruq. Pulm. Hunn. Gemblac. 1. 2. et Beller. Bentl. Græv. Leid. et Regin. a m. pr. aliique, Harl. 1. 2. 3. 5. 6. codex Canteri Nov. Lectt. VI. 14. Brod. Sax. Mentel. Franeq. Dess. 1. 2. a m. pr. Lips. 3. Alt. 2. Helmst. Locher. Flor. Venet. 1486. 1492. Landin. Jam Acron : ‘ quæ vasa vino vetere potando vacuaret.’ De Porphyrione res dubia. Nam is primum : ‘ Hoc non decet ætatem tuam,’ et mox : ‘ per fæcem vetulam vetus vinum accipe.’ Apparet, hic duas notas diversas junctas esse, quarum utra a Porphyrione sit, non liquet. Esset itaque jungendum *vetula fæce*, idque de vetusto vino accipiendum ; ut Catull. XXVII. 1. ‘ vetulum Falernum.’ Sed quamvis bene habeat ‘ vinum vetulum ’ tamen admodum dure et indocte hinc ‘ fæx vetula ’ dicatur. Rectius ergo et significantius *vetulam* Comment. Cruq. (‘ supple *te* ’) omnes ceteri Lamb. et Cruq. omnes Torrent. Pulmanni Diesth. omnes Bersm. plurimi Bentl. Dess. 2. a m. s. Alt. 1. Lips. 1. 2. 4. Venet. 1478. Mancin. Asc. Basill. Lamb. Cruq. Torrent. T. Fab. Rutg. Heins. Fabric. Dacer. Baxt. Bentl. Talb. Cun. et Jon. Facile lapsi sunt librarii, dum et putabant jungendum *vetula fæce* et virgulam super *a* in *vetula* positam negligebant.’ *Juni.*

NOTÆ

retrices : patet e Terentio, aliisque passim.

15 *Nec flos purpureus rosæ*] Coronæ et serta e rosis in conviviis usitata tibi minime conveniunt ; siquidem ætati florenti flores duntaxat idonei.

16 *Nec poti, vetulam, &c.*] Quidam legunt *Sed*, pro *Nec ;* ut bibacis vetulæ vitium notetur. Sed Poëta voluit magis indicare vetulam Chlorim minus jam bibacitati aptam : meretricum porro id proprium fuisse constat. Vide I. Od. 36. 13. et seq. Contra honestis mulieribus, et quidem ‘ matronis Romanis usus vini pridem ignotus, ne scilicet in aliquod dedecus prolaberentur : quia proximus a Libero patre intemperantiæ gradus ad inconcessam Venerem esse consuevit,’ inquit Val. Max. II. 1. Idem testatur Polyb. lib. VI. Plutarch. Athen. lib. X. &c.

Vetulam, fæce tenus, &c.] Quidam legunt, *vetula fæce tenus*, voluntque designari vetus vinum : sed, o nugæ ! tu lector adverte potius expressam Theocriti sententiam Idyll. VII. Πίομαι, ... κυλίκεσσι καὶ ἐς τρύγα χεῖλος ἐρείδων. *Bibam, calicibus ad fæcem labrum infigens.*

ODE XVI.

AD MÆCENATEM.

Execratur insanum divitiarum amorem, seque parvo beatum ostendit.

INCLUSAM Danaën turris aënea,
Robustæque fores, et vigilum canum
Tristes excubiæ munierant satis
Nocturnis ab adulteris;
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pavidum, Jupiter et Venus

Turris ex ære, et validæ januæ, necnon vigilantium canum mœsta custodia clausam Danaën abunde tuebantur noctu a mœchis, nisi Jupiter et Venus irrisissent

Ode quarta Libri secundi in Ed. Sanad. In cod. Upsal. cum antecedente sine ulla distinctione cohæret. Inscribitur in Venett. Locher. et Ascens. *Ad Mæcenatem, quid aurum possit.*—4 Harl. 4. Dess. 1. a m. pr. et Zarot. *Nocturnis ab adulteriis.*—6 Cuning. et Sanad. *Jupiter ac Venus.*—7 Bentl. conj. *Ri-*

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 6.

1 *Inclusam Danaën, &c.*] Continet hæc Ode Stoica pleraque dogmata, et gravia adversus avaros axiomata, quibus vix acrius aut sanctius quicquam habet aut pronuntiat schola Christianorum.

Danaën turris aënea, &c.] Danaës pater Acrisius, subinde Rex Argivorum, cum ex oraculo accepisset se occisum iri ab eo qui e filia sua nasceretur, eam tenebat arcta custodia inclusam. At Prætus Acrisii frater auro primum custodes, dein ipsam Danaën corrupit, ex eaque Perseum suscepit. Vide Apollodor. lib. II. Fabulantur autem Jovem ad illam venisse in aureum imbrem versum. Vide Pindar. Pyth. Od. XII. Ovid. Amor. III. 4. 29. 'Jupiter, admonitus nil esse potentius auro, Corruptæ pretium virginis ipse fuit.'

Turris aënea, &c.] Validissima, firmissima.

2 *Vigilum canum*] Ex Epiro canes illi ingentes custodiendis ædibus adducebantur, præsertim e Laconica et Arcadica regione. Vide Cœl. Rhod. XVII. 28. Plin. VIII. 40. ubi de canum fide pluribus disserit, vocatque 'fidissima auxilia, nec stipendiorum indiga.'

3 *Tristes excubiæ*] Latratu et ululatu tristitiam ingenerantes. Adde carceris horrorem.

4 *Nocturnis*] Qui ut plurimum noctu grassantur, quasi sua flagitia tenebris occultare cupientes. Nam 'qui male agit, odit lucem, ut non arguantur opera ejus.' Evangel.

5 *Si non Acrisium, &c.*] Si libido auro munita inanem Acrisii diligentiam non reddidisset.

6 *Custodem pavidum*] Qui suæ vitæ timebat, ob Oraculi responsum, de quo ante.

Risissent: fore enim tutum iter et patens,
Converso in pretium Deo.
Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo: concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demersa exitio: diffidit urbium

Acrisium inclusæ puellæ meticulosum observatorem: quippe viam fore securam apertamque numini in aurum mutato. Aurum gaudet pervadere medios custodes, ac rupes frangere, vi fulminis validius. Vatis Argolici familia interiit propter quæs-

sisset, quia sit majus Horatianum; vid. I. Od. 24. 8. sed nihil hac sola de causa mutandum putat Jani.—10 Mentel. *Et prærumpere.* 'Male post *potentius* distinguit, et *Ictu fulmineo* ad seqq. trahit Cruq.' *Jani.*—11 Exc. Sax. *occidit* pro *concidit.*—13 *Dimersa* Lips. 2. *excidio* quidam Torr. et Lamb. Div.

NOTÆ

9 *Aurum per medios ire satellites, &c.*] Χρυσὸς ἀνοίγει πάντα, κἄϊδου πύλας. *Aurum aperit omnia, etiam Inferorum portas.* Apul. lib. IX. Auro solent adamantinæ etiam perfringi fores. Huc facit epithetum εὐρυσθενὴς, *viribus late potens*, quod Plutoni tribuitur. Homer. Odyss. N. Pindar. Pyth.

11 *Concidit Auguris Argivi domus, &c.*] Adrastus Argivorum Rex Polynici genero suo Thebarum regnum asserere armis suscepit: ad bellum autem trahere voluit Amphiaraum vatem. Hic, auguriis suis doctus male cessuram in Thebanos expeditionem, avertere illam frustra conatus est; ipse vero fugit, et latuit, una conscia Eriphyle uxore sua. Cum ergo quæreretur, latebras illa detexit, pacta monile aureum sibi dandum ab Argia uxore Polynicis, Adrasti filia; quod olim summa arte Vulcanus fabricarat gemmisque exornarat. Tractus itaque est Amphiaraus ad id bellum, exitium in eo sibi suisque impendere non ignarus. Porro cum didicisset se ab Eriphyle proditum, filio Alcmæoni ut matrem interficeret mandavit. Quod cum præstitisset, Furiis agitatus periit. Amphiaraus in primo belli Thebani conflictu dehiscente terra cum suo curru et auriga absorptus est: Amphilochus etiam alter ejus filius in acie cecidit. Sic tota 'concidit' ejus 'domus ob lucrum demersa excidio;' vel, ut legunt alii, 'exitio.' Vide Stat. Theb. VI. Cic. Epist. VI. 6. ad Cæcinam ita scribit: 'Veritus sum deesse Pompeii saluti, cum ille aliquando non defuisset meæ. Itaque vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, ut in fabulis Amphiaraus, sic ego prudens et sciens ad pestem ante oculos positam sum profectus.' Et Act. in Verrem VI. n. 39. 'Eriphylam accepimus in fabulis, ea cupiditate, ut cum vidisset monile (ut opinor) ex auro et gemmis, pulchritudine ejus incensa salutem viri proderet.' Et de Invent. I. n. 94. 'Eriphyle auro viri vitam vendidit.' Ejus quoque meminit Plato de Republ. IX. quod in perniciem viri monile aureum acceperit. Virgil. Æn. VI. 445. 'Mœstamque Eriphylen Crudelis nati monstrantem vulnera cernit.'

13 *Diffidit urbium Portas vir Mace-*

Portas vir Macedo, et subruit æmulos
Reges muneribus: munera navium
Sævos illaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames: jure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus.

tum. Vir Macedonius portas civitatum perrupit, ac Reges invidos profligavit donis. Dona irretiunt feroces navarchos. Augescentes opes comitatur solicitudo, et cupiditas ampliorum. O Mæcenas, equitum gloria, non sine causa timui caput eri-

Cruq. Bentl. Regin. Lips. 2. 4. edd. vett. ap. Zeun. Vet. Comb. Basill. Steph. T. Fab. Rutg. Fabr. Dacer. et sic vulgo editt. *exscidio* dedere Lamb. Heins. et Jon. *exitio* aliquot Lamb. omnes Cruq. præter unum, plures Torrent. omnes Pulmanni et Bersm. Bentl. Græv. Leid. Battel. aliique, Priscian. p. 890. ap. eund. Brod. Sax. Gott. Lips. 1. 3. Mentel. Franeq. Altt. 1. 2. Dess. 1. 2. Helmst. Venet. 1478. 1486. 1492. Medioll. tres, Locher. Asc. Muret. Bentl. Baxt. Cun. San. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. Accedit ad tantam auctoritatem, quod 'demergi' et 'excidium' minime inter se conveniunt. Similis varietas erat I. Od. 15. 21.—14 Withof. conj. *rex Macedo*, quod vulgarius putat Jani. *et* ejecit Cuning. *et surruit* Lips. 4.—17 *Crescentem insequitur* Gott.—18 *Major jamque fames* emend. With. *perhorruit* Pulmanni Diesth. 'Sic ad Mæcenatem pertineret sententia: sed hoc minus

NOTÆ

do] Philippus Macedoniæ Rex, Alexandri Magni pater, urbium custodes pecunia solebat corrumpere: et cum expugnari vix posse nuntiaretur arcem quandam undique præmunitam, respondit: Annon asellus auro onustus in eam penetrare poterit? Hinc dicebatur non Philippus, sed ejus aurum, Græciam subegisse. Plutarch. in Pauli Æmilii Vita. Et Val. Max. VII. 2. ait 'Philippum majore ex parte mercatorem Græciæ ante fuisse quam victorem.' A Juvenale Sat. XII. appellatur 'callidus emtor Olynthi.' Porro id faciebat rite, ex Pythii Apollinis oraculo, quod ita ei consulenti responderat: Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα κρατήσεις. *Argenteis hastis pugna, et omnia expugnabis.*

14 *Subruit æmulos Reges*] Vel sibi invidentes Græciæ Imperium, vel inter se de eo contendentes. Certe cum infirmiores juvaret semper, donec mutuis contentionibus omnes concidcrent, omnium tandem factus est dominus. Vide Justin. VIII. et IX. Oros. III. 12. Plutarch. in Æmilio.

17 *Crescentem sequitur cura pecuniam, &c.*] Cura servandi, et majorum fames seu desiderium et cupiditas, quam esse infinitam, asserit Aristot. de Rep. VI. unde et ait, avaris pecuniam esse τέλος, *finem*, non πέρας, *terminum*. Juvenal. Sat. XIV. 139. 'Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit: Et minus hanc optat qui non habet.'

18 *Jure perhorrui Late conspicuum tollere verticem*] Merito abhorrui a magnis opibus nimiaque potentia; quia noveram in his curas et solicitudines certas esse et molestas; contra, in mediocri fortuna inesse felicitatem.

Quanto quisque sibi plura negaverit,
A Dis plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto; et transfuga divitum
Partes linquere gestio,
Contemtæ dominus splendidior rei,
Quam si, quicquid arat impiger Apulus,

gere valde splendidum. Quo majora sibi quisque ademerit, eo ampliora consequetur a Numinibus. Pauper transeo ad partes nihil appetentium; atque opulentorum castra fugitivus deserere exulto: bonorum spretorum possessor magis illustris, quam si meis granariis conderem id omne quod colit Apulus laboriosus; ego interim

convenit.' *Jani.*—22 *Ab Dis* Harl. 2. omnes fere Bentleii, septem codd. ap. Cuning. Mentel. Lips. 1. 2. Venett. 1477. 1478. 1479. Vascos. Bentl. Cuning. Sanad. Jani, Bipont. et Mitsch. *A Dis* vulgg. 'Non dubium, quin et ceteri editores hoc *Ab* in codd. repertum neglexerint.' *Jani.* Lips. 1. *plura refert.* —25 *Contentæ* Acronem legisse colligunt ex ejus nota: 'h. e. compositæ et mediocris.' Certe sic Mss. quidam, ut Pulmanni Diesth. duo Torrent. unus Bersm. Bentl. Regin. a m. s. Dess. 2. Probat et Canter. Nov. Lectt. IV. 2. item non displicet Cruq. ac Torrent. 'Sed quocumque modo accipias, *res contenta* Latini sermonis usui prorsus repugnat. Præstat omnium ceterorum codd. et editt. vett. lectio *contemtæ.*' Jani. *Contemtæ* Gott. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. tres Mediol. Venett. 1477. 1478. 1479. 1486. Locher. al. *Contentæ* Vet. Comb.—26 Pauci codd. ut Alt. 1. Lips. 3. pro v. l. Lips. 4. Locher. et Venet. 1492. *non piger;* unde in plures edd. venit; nam sic Basill. Muret. Steph. T. Fab. Rutgers. G. Fabr. Dacer. Jones. Sanad. Talbot. et Pine. Sed *impiger* Schol. duodecim Lambini, omnes Cruquii, Torrentii, Bentleii, Pulman-

NOTÆ

21 *Quanto quisque sibi plura negaverit*] Quanto paucioribus quisque fuerit contentus, infinitæ cupiditati frænum injiciens, negansque ambitioni quod petit, tanto plura obtinebit a Diis. Interrogatus Epicurus quo pacto quis ditesceret, respondit: Non pecuniæ suæ apponens, sed multa de rebus necessariis amputans. Stob. Serm. 39.

22 *Nil cupientium Nudus castra peto, &c.*] Malo nihil habere, seu omnibus nudari, et nihil cupere; quam dives esse et solicitus. Democritus aiebat: 'Si multa non desideres, pauca tibi multa videbuntur.' Juvenal. Sat. XIV. 311. 'Sensit Alexander, testa cum vidit in illa Magnum habitatorem, quanto felicior hic qui Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem, Passurus gestis æquanda pericula rebus.'

23 *Transfuga divitum Partes linquere gestio*] Ratus divites esse miserrimos, ab his libens transfugio ad eos qui beatiores sunt nihil cupiendo, parvo contenti.

25 *Contemtæ dominus splendidior rei*] Quia imperiose dominor exiguis meis bonis, et majora despicio, mihique ipse ea denego; hinc splendide me ostento. Contra dives avarus velut mancipium servit opibus, sordideque vivit: estque 'inter opes inops.' Senec. Epist. 74. 'Occurrent (quod genus egestatis gravissimum est) in divitiis inopes.' Nam 'deest avaro tam quod habet, quam quod non habet.' Claudian. in Ruf. I. 200. 'Semper inops quicumque cupit.'

Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, sylvaque jugerum
Paucorum, et segetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit sorte beatior.
Quanquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læstrygonia Bacchus in amphora

egens summis in divitiis. Rivus aquæ liquidæ, et sylva paucorum jugerum, messisque meæ spes secura est ignota illi qui fœcundæ Libyæ dominatur, ejusque fortuna melior est. Licet mihi neque apes Calabriæ mel producant, neque vinum apud me

ni, Bersmanni et Marcilii, Lips. 1. 2. 4. Alt. 2. Dess. 1. 2. Venett. 1478. 1479. Florent. 1482. Zarot. Ascens. Heins. Baxt. Bentl. Cuning. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. 'Solus timor de metro protulit illud *non piger*, sed is in Cæsura vanus. Vid. I. Od. 13. 6. et cf. Canter. Nov. Lectt. IV. 2.' *Jani.* *Appulus* multi codd. et edd. fere omnes, ob metrum. —29 *Parce rivus aquæ* Zarot.—31 *Fulgentem* constans omnium libb. lectio; sed *Fulgente* emend. Bentl. quia nec Proconsul Africæ scierit quicquam de Horatio ejusque Sabino, et *beatior* careat ablativo comparationis. Igitur exponit: 'Fallit s. beatior proconsulatu Africæ, revera felicior conditio est, licet id fere ignoretur, non agnoscatur.' Bentleium secuti Baxt. Gesn. Comb. et Kidd. *Fulgentem* servant Zeun. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. et Wakef. —32 *Fallit. Sorte beatior.* i. e. *Fallit*, nesciat, quam felix ibi sim: *Sorte beatior* ego sum, &c. Best. de Rat. Emend. Legg. cap. 10. p. 173. '*certa fides meæ* est: sed *fulgentem i. f. A.* hæc ipsa regio, *sorte beatior, fallit*, non implet optata ejus: sic vult With. dure profecto!' *Jani.*—33 Lips. 4. *mella ferant.*—34 Variant codd. ap. Jani, *Lestrigonia, Læstrigonia.*—39 *Contracta* pauci

NOTÆ

29 *Puræ rivus aquæ, &c.*] Est mihi apud Sabinos in valle amœnissima prædiolum; ubi e fonte Blandusiæ Digentia rivus limpidissimus in fluvium Farfarum dimanat: de quo supra Od. XIII. Est 'sylva paucorum jugerum,' sed ad necessitatem usumque foci sufficiens: est 'seges certa' et fundus non mendax, ad panem. Hæc, inquam, pauca habens, 'sorte beatior' sum eo qui fulget imperio fertilis Africæ, et 'condit horreo Quicquid de Libycis verritur areis.' I. Od. 1. Mea tamen felicitas illum 'fallit:' id est, nescit me beatum, seque infelicem et miserum esse, quod et parta servandi, et majora acquirendi nunquam non cura discrucietur.

33 *Quanquam nec Calabræ, &c.*] Etsi nihil exquisitum possideo, nec mel Calabriæ, qua in regione sunt flores apibus gratissimi, unde et optimum conficiunt mel; nec vetus vinum ac delicatum; nec lanas maxime laudatas; at res habeo necessarias ad victum; neque mala paupertatis sane importuna experior.

34 *Nec Læstrygonia Bacchus in amphora Languescit mihi*] Nec domi habeo vinum Formianum, quod reservem donec vetustate pretiosum fiat. Læstrygones, qui et Cyclopes, olim Siciliam, dein Formias Campaniæ ur-

Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
Crescunt vellera pascuis;
Importuna tamen pauperies abest;
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
Vectigalia porrigam,
Quam si Mygdoniis regnum Alyattei

senescat in cado Formiano, neque lanæ pretiosæ crescant in Galliæ pascuis: at gravis egestas non adest: sique majora cupiam, tu donare minime recusares. Exigua tributa solvam facilius refrænata cupiditate, quam si Lydiæ ditionem agris Phry-

quidam, ut Harl. 2. Brod. Sax. Altt. 1. 2. Lips. 1. Lips. 3. a m. sec. Lips. 4. a m. pr. Zarot. tres Medioll. Venett. Locher. et Ascens. '*Contracto* præter auctoritatem codd. etiam magis Horatianum.' *Jani.* Hoc habent Harl. 1. 3. 4. 5. 6. Lips. 2. Dess. 1. 2. omnes alii et edd. recentt. *Contenta* Canter. Nov. Lectt. IV. 2. ex membranis, improbante Jani.—40 '*Vectigalia colligam* emend. Sanad. infeliciter et nulla necessitate.' *Jani.*—41 '*Mydoniis* error. *Alyattici* vel *Halyattici* vulgo editt. quod pro patronymico habebant Ascens. Torrent. alii, et explicabant Crœsum, Alyattis filium. Sed recte T. Faber ab Alyatte patronymicum esse *Alyatticus* negavit. Unde ipse emendat *Alyattii.* At jam Bentl. vidit, id non rectius habere; neque enim esse patronymicum, sed possessivum, ut, Laërtius, Laomedontius, qualia nunquam sine substantivo

NOTÆ

bem incoluerunt. Vide I. Od. 20. in fine, ubi de Formianis collibus, vitibus, vino.

35 *Languescit*] Sic Od. XXI. seq. 'languidiora vina' ponit pro exquisitis, ob maturitatem quam vetustas attulit.

Nec pinguia Gallicis Crescunt vellera pascuis] Nec mihi sunt greges lanigeri in præpinguibus Galliæ pascuis, lanam afferentes laudatissimam. Columell. lib. VIII. de ovibus emendis ita scribit: 'Generis eximii Calabras Apulasque milites nostri existimabant, earumque optimas Tarentinas. Nunc Gallicæ pretiosiores habentur, earumque præcipuæ Altinates.' Altinum urbs olim præclara Venetiæ, quæ regio Galliæ Transpadanæ erat. Istius regionis atque urbis lanas commendat Martial. XIV. 155. 'Velleribus primis Apulia, Parma secundis Nobilis, Altinum tertia laudat ovis.' Plin. VIII. 48. idem testatur, additque, 'alba Circumpadanis nulla præfertur.'

38 *Nec, si plura velim, tu dare deneges*] Ita Mæcenati gratias agit, laudemque tribuit egregie Poëta accepti beneficii memor et toties præco. Vide II. Od. 18. 12. et Epod. I. sic eidem scribit: 'Satis superque me benignitas tua Ditavit.'

39 *Contracto melius parva cupidine, &c.*] Vitam facilius sustentabo, et exigua pendam vectigalia, pauca possidens, quam si ingentes habenti divitias magna perinde tributa essent exsolvenda.

41 *Quam si Mygdoniis regnum, &c.*] Quam si totas Phrygiæ Lydiæque opes possiderem. Vide II. Od. 12. sub finem.

Regnum Alyattei [*Alyattici*] Alyat-

Campis continuem. Multa petentibus
Desunt multa. Bene est, cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

giis adjungam. Plurima cupientes egent plurimis. Felix est is cui manu contracta Dii dederunt quantum sufficit.

ponantur. Itaque Bentl. rescribi vult vel *Alyattium*, vel, ut edidit, *Alyattei*, ad formam 'Achillei,' 'Ulixei' pro, Achillis, Ulyssis; aut, quod ego malim, e genitivo Ionico 'Αλυάττεω pro 'Αλυάττου. Jam proposuerat hanc lectionem, haud dubie veram, Basil. Faber in Thes. L. L. edit. 1696. v. *Alyattes*. Secuti Bentleium Baxt. Cun. Jon. San. De codicibus editores ante Bentl. tacent. *Alyathii* Bentleii Græv. a m. pr. *Alyatthii* Bentleii Leid. et alius. *Aliathii* Bentl. Bodl. 1. *Haliathii* noster Mentel. *Haliati* Bentl. Galiens. *Aliactis* Alt. 1. Aliæ aberratt. sunt *Haliathici, Alyathici, Aliatici, Hiliatici, Aliactici*.' Idem. *Alyattei* habent etiam Jani, Bipont. Mitsch. Comb. Wetzel. Wakef. et Kidd. *Aliatici* Vet. Comb.—42 Pulmanni Hunn. a m. pr. *Multa placentibus*.—43 *Desint* Lips. 4. vet. codex Barthii *Desinit;* sed hoc nihil aliud est quam *Desunt*.

NOTÆ

tes Crœsi pater fuit: uterque regnavit in Lydia, et divitiis celebratus est, quas e Lydiæ metallis hauserant. Vide Herodot. lib. I. Strabo IX. 14. 15. Scribendum videtur fuisse *Alyattii*.

42 *Multa petentibus Desunt multa*] Vide Gell. IX. 8. 'Verum profecto est,' inquit, 'quod observato rerum usu sapientes viri dixere, multis egere qui multa habeat .... et minus habendum esse, ut minus desit,' &c.

43 *Bene est, cui Deus obtulit Parca, &c.*] Sapientissimus Regum ita Deum optimum maximum rogabat: 'Divitias et paupertatem ne dederis mihi: sed tantum victui meo tribue necessaria.'

ODE XVII.

AD ÆLIUM LAMIAM.

Facete tempestatem in crastinum augurari se fingit, quo tempore se ad Ælium Lamiam primæ nobilitatis virum, in villa sua rusticana modo agentem, ad porcellum invitat.

ÆLI, vetusto nobilis ab Lamo,

O Æli illustris ab Lamo antiquo, (quandoquidem aiunt inde priores etiam La-

Ode quinta Libri quinti in Ed. Sanad. Venet. 1492. Locher. et Ascens. hanc Epigraphen præferunt: *Ælii Lamiæ genus celebrat.*—1 *Heli* aberratio ap. Jani. *a Lamo* Venet. 1492. et Locher. *Lama* Alt. 2. cum nota: 'Pro La-

NOTÆ

Metrum est idem quod I. Od. 9.

1 *Æli*] Ælia gens, etsi plebeia, Romæ inclaruit honoribus et præclare gestis. Variis cognominibus totidem illustres habuit familias, in quibus Tuberones, Pæti, Galli, Sejani, Ligures,

(Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, et nepotum
Per memores genus omne fastos

mias appellatos, ac universam posterorum familiam in annalibus mentionem eorum

mia, per Syncopen.' *Lamio* Mentel.—2 *Quando priores,* omisso *et,* in uno Bersm. et Dess. 1.—4 '*Permemores* quid. Cruq. *fastus* Bentleii Græv. et Regin. a m. pr. codd. ap. Muret. cod. Petav. ap. N. Heins. ad Claudian. IV. Cons. Honor. 155. Et sic dedit Cuning. Et jam sua ætate hic et IV. Od. 14. 4. utramque scripturam, *fastos* et *fastus,* in codd. fuisse testatur Priscian. lib. VI. p. 711. et utramque formam, 'fasti, orum,' et 'fastus, uum,' bene habere, licet ista usitatior sit, contra Servium (ad Virg. Æn. III. 326.) disputat. Legitur et alibi 'fastus,' et occurrit tertio casu 'fastibus' ap. Lucan. II. 130. et Claud. XLII. 15. Cf. Heins. l. l. et ad Ovid. Fast. I. 11. Drakenborch. ad Sil. II. 10. Exquisitiorem itaque formam *fastus* prætulissem, si esse crederem hos vv. ab Horatio.' *Jani.* Harl. 1. *fastus.* 'Omnes codd. et edd. summa constantia, *ducis.* Sed varie distinguitur in libris. Post *fastos* colon ponunt Basill. Lamb. Cruq. et Torr. Verba *Quando . . . . fastos* parenthesi includunt Steph. Fabr. T. Fab. Dacer. Talb. &c. Utroque modo esset: O Æli, qui descendis ab Lamo, tu originem ducis ab Lamo, qui, &c. Indocta vero conversio, Horatioque indigna! Deinde recte ridet Bentl. orturum tunc sententiarum totius Carminis nexum: Tu a Lamo originem habes; dies crastinus pluvius futurus est; igitur compone lignum, &c. Ro. Stephanus et Baxt. parenthesi includunt *Quando . . . tyrannus,* vs. 9. posito tamen colo post *fastos,* ut vs. 5-9. sint pro apodosi parentheseos; quo parum medelæ loco affertur, neque multo doctior existit ingressus sententiæ. Denique *Quando...tyrannus* inclusit, delevitque colon post *fastos,* et *ducis* in *ducit* ex ingenio mutavit D. Heins. eumque secuti Bentl. Cun. Gesn. et Sivr. ut sit: *Quando et . . . denominatos, et omne genus* (nominat.) *nep. ab illo a. ducit o. qui, &c.* Sed displicere in hac ipsa ratione debet et longitudo nimia parentheseos, et inprimis, quod sic, communi cum ceteris constituendorum verborum modis vitio, splendida sententia: *qui Formiarum . . . tyrannus,* quæ aperte ad ornandum Lamum, ipsumque Lamiam, pertinet, eaque de causa e sensu lyrico versui 1. adnecti debet, inde revulsa notioni secundariæ jungitur. Forte melius sit includere parenthesi: *Quando et . . . ducis originem;* ut *qui,* vs. 6. non referatur ad *illo a.* vs. 5. ve-

NOTÆ

Lamiæ, &c. nec omittendus est ortus ex ea stirpe Antoninus Imperator. Lamiarum porro tam celebre nomen, ut Juvenalis Sat. VI. 384. scripserit: 'quædam Lamiarum,' pro una matronarum vetusta nobilitate superbarum. Hic intelligendus videtur idem, qui I. Od. 26. et 36. scilicet Q. Ælius Lamia, bello Augusti Cantabrico præfectura et bellicis rebus insignis.

Nobilis ab Lamo] Nobilitatem trahens et appellationem ab Lamo Neptuni filio, Rege et conditore Formiarum: has tamen a Laconibus ædificatas alii contendunt. Eustath. Strabo lib. V. Plin. III. 5. 'Oppidum Formiæ, Hormiæ dictum, ut existimavere, antiqua Læstrygonum sedes.' His vero Lamus imperavit.

2 *Hinc Lamias ferunt Denominatos*] A Lamo tamen Lamides, ut Priamides a Priamo, rectius efferatur.

4 *Fastos*] Annalium libros, in quibus totius anni fit descriptio; atque nomina Consulum, et res egregie confectæ annuatim et breviter notantur. Fest.

Auctore ab illo ducit originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, et innantem Maricæ
Littoribus tenuisse Lirim,
Late tyrannus,) cras foliis nemus

facientibus,) genus refers ad eum conditorem, qui primus traditur incoluisse Formiarum civitatem; et circa Lirin Maricæ ripas alluentem longe regnasse; crastina

rum ad *ab Lamo* vs. 1. Sed parum impensa opera in loco constituendo; nam nullum mihi dubium quin vs. 2-5. suppositii sint, et ab inepto Grammatico assuti: de qua re vid. Excurs. II. Jam eos Sanad. et Jones. ejiciendos censuerunt.' *Jani.* Bipont. Mitsch. et Wetzel. hos versus etiam defigunt asteriscis. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. *ducis.*—7 *Mariæ* emend. bonus Monachus in Lips. 4.—8 *Lirin* Cruq. Torrent. Rutgers. Talbot. Pine, alii; *Lyrin* Venett. ap. Gesner. Muret. et Steph. *Leirin* T. Fab. *Lyrim* Vet. Comb. et aliæ nonnullæ ap. Jani. Sed præstat in flumine Italico terminatio Latina, *Lirim*, uti 'Tiberim;' et sic omnes codd. et edd. vett. item Heins. Bentl. Cuning. Sanad. Jones. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. Apud

NOTÆ

6 *Qui Formiarum, &c.*] Urbs illa pridem in littorali ora Campaniæ inter Cajetam et Minturnas, ubi nunc Moia pagus elegans: a Saracenis excisa est anno Domini 956.

7 *Innantem Maricæ Littoribus tenuisse Lirim*] Liris fluvius, qui et Liternus Appiano, Latium separat a Samnio et Campania, in mare Tyrrhenum labitur, Minturnas perfluit, ubi Marica Nympha uxor Fauni colitur, vel, ut placet quibusdam, Venus marina, cui sacellum erat ad ripam Liris. De eo flumine jam I. Od. 31. 7.

Maricæ] Illa ante dicta Circe; ut Quirinus ante Romulus: ex more veterum mortuis nomina mutantium. Lactant. Institut. I. 21. Alex. ab Alex. VI. 4. ita scribit: 'Ob æternam gloriam Dii Indigetes dicti, nominibus plerumque mutatis, et novis cooptatis: si quidem Romulus Quirinus, Juno Matuta... Circe Marica,' &c. Virgil. Æneid. VII. 47. ait Latinum Regem 'Fauno et Nympha genitum Laurente Marica.' Fuit et Marica sylva in Latio novo, et Campaniæ confinio, ad Lirin fluvium, a Nympha Marica denominata. Martial. XIII. 83. 'Liris quem sylva Maricæ Protegit.'

9 *Tyrannus*] Regis ac tyranni, ut Græca probat etymologia, discrimen nullum: vox tamen odiosa cœpit esse ob aliquorum sævitiam. Senec. de Clementia I. 2. 'Tyrannus factis a Rege distat, non nomine... species ipsa fortunæ, ac licentia par est: nisi quod tyranni ex voluptate sæviunt; Reges ex causa et necessitate. Quid ergo? Non Reges quoque occidere solent? Sed quoties utilitas suadet, Tyrannis sævitia cordi est.'

Cras foliis nemus, &c.] Cras vehemens tempestas erit, quæ arborum folia decutiet, et agitato mari algas ad littus bene multas aggeret, nec proinde licebit in agris versari et operi rustico incumbere: ergo interim hilaritati et genio indulge, et ad id omnia hodie ante pluviam compara.

Multis et alga littus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquæ nisi fallit augur
Annosa cornix. Dum potis, aridum
Compone lignum: cras genium mero

die procella ab Euro excitata nemus frondibus plurimis, ripam autem inani alga consperget; si me non decipit cornix longæva, pluviam præsagiens: sicca ligna

Græcos scribitur Λεῖρις.—11 *Emissa* conj. Cuning. probante Jones. et sic Sanad.—12 *Sternit* unus Bersmanni et Dess. 1. 2. Mox *fallet* Lips. 4.—13 Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Bentleii Græv. Leid. et Regin. a m. pr. Mentel. Helmst. cum edd. Bentl. Cuning. Baxt. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Comb. et Kidd. *potis.* 'Et extitit haud dubie in pluribus aliorum etiam codd. sed

NOTÆ

10 *Alga*] Herba marina ad nihil utilis.

11 *Euro*] Plin. II. 47. flat 'ab Oriente brumali vulturnus,' quem 'Eurum Græci appellant.' Epod. XVI. 54. 'Ut neque largis Aquosus Eurus arva radat imbribus.'

12 *Aquæ nisi fallit augur Annosa cornix*] Pluvium autem fore cœlum ac fœdam tempestatem, auguror e cornice crocitante. Hæc si ter aut quater, et liquida voce, crocitet, serenitatem indicat. Servius in Virgil. Georg. I. 410. 'Tum liquidas corvi presso ter gutture voces Aut quater ingeminant.' At si plena voce et rauca, diuque, pluviam. Ibid. vs. 388. 'Tum cornix plena pluviam vocat improba voce.' Ex Plin. XVIII. 35. hyemem præsagiunt terrestres volucres contra aquam dantes clangorem, perfundentes sese: sed maxime cornix.

13 *Annosa cornix*] De hujus vivacitate Hesiodus apud Plutarch. de oraculorum defectu. Hesiodi versus ita Latine vertit quidam: 'Sæcla viri novies pubentis garrula cornix Vincit, cornicis cervus quater; at tria cervi Tempora corvus agit, quem deinceps Indica phœnix Egreditur novies,' &c. Quos si mavis ex Ausonio, vide Idyll. XVIII.

Dum potis, aridum Compone lignum, &c.] Igne frigus, mœstitiam ex aëris intemperie nasci solitam hilari convivio propulsa. Certe cœlo male affecto, affici pariter corpus nostrum et ingravescere, non raro experimur. Contra id incommodi valet focus luculentus, et 'lætitiæ Bacchus dator.'

14 *Genium mero Curabis et porco bimestri*] Sacrificium Genio, die natali Lamiæ, nonnulli perperam commenti sunt hic. Immo verba ista contrarium ostendunt. Nam quo die hauserant vitales auras, eo vitam adimere victimæ, religioni ducebant veteres; nec proinde sanguinem fundebant, aut mactabant hostias, ut annotavi ad Pers. Sat. II. 3. Suadet igitur duntaxat Horatius epulas et hilaritatem, curandamque cuticulam. Quod quoties faciebant, curare genium et placare se existimabant. Unde manarunt istæ loquendi formulæ; genio indulgere, genium defraudare, ut bene observat Casaubonus.

Curabis et porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

congere, dum licet, cras genium placabis vino et porcello duorum mensium, cum servis a labore vacantibus.

neglectum fuit.' *Jani.*—15 Cuning. *porca;* forte ob III. Od. 23. 4. *bimenstri*, solenni varietate, in codd. Torrentii, duobus Bersmanni, et Lips. 1. 2. *bimembri* unus Bersmanni et Dess. 1.

NOTÆ

15 *Porco bimestri*] Porcellus tener etiam priscis exquisitum ferculum. Varro de Re Rust. II. 4. 'Suillum pecus donatum ab natura dicunt ad epulandum: iis itaque animam esse datam proinde ac salem, quæ servaret carnem.' Hinc Juvenal. Sat. I. 141. vocat 'animal propter convivia natum.'

16 *Cum famulis*] Familiares adhibebant in epulis placandi Genii causa celebratis. Hunc vero ita curabant non in natali solum, sed quolibet anni die.

ODE XVIII.

AD FAUNUM.

Faunalibus, quæ Nonis erant Decembribus, Fauno Hymnum canit. (Conferenda est I. Ode 17. *Gesn.*)

FAUNE Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura

Faune amans Nymphas fugientes, transi benignus per meos limites agrosque Soli

Ode decima octava Libri primi in Ed. Sanad. Inscriptio in vett. codd. ap. Torrent. est, *Proseuctice in Faunum Deum grestem, quem veneratur Nonis Decembris.*—1 *Nympharum fugientium* Lips. 1. 2. 3. 4. Franeq. Venet. 1492.

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 2.

1 *Faune*] Is Pan Græcis, Faunus Latinis dictus, ex Varrone de Ling. Lat. lib. VI. quod 'soleat fari in sylvestribus locis:' unde et sylvarum et agrorum Deus habitus est. Huic Romæ sacra fiebant bis in anno; ineunte vere, ut novam sementem servaret ac foveret; et Nonis Decembribus, cum jam conditæ sunt omnes fruges: utque pecori sanitatem et fœcunditatem daret. Tunc ergo nuncupatam Fauno Oden hanc, et in sacris decantatam patet. De eo jam I. Od. 4. et 17.

Nympharum fugientum amator] Faunis, Sylvanis, Satyris affingebant Prisci capri pedes et salacitatem. Hinc invisi erant Nymphis, castisque, Dryadibus, Hamadryadibus, quas sylvis et arboribus præesse ethnici credebant. De lascivia agrestium illorum numinum S. August. de Civit. Dei XV. 33. Virgil. Georg. I. 10. 'Et vos agrestum præsentia numina Fauni, Ferte simul Faunique pedem,

Lenis incedas, abeasque parvis
Æquus alumnis;
Si tener pleno cadit hædus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ, vetus ara multo
Fumat odore.
Ludit herboso pecus omne campo,

expositos, ac discede propitius tenellis fœtibus; siquidem tibi mactatur capreolus anno completo, additurque vinum copiosum in patera Veneri amica, atque ara antiqua plurimo thure incenditur. Quoties Nonæ Decembres tibi sacræ recurrunt,

Locher. et Mancin.—3 *Lætus incedas* unus Torrent. et quidam Lambini.—7 Edd. vett. fere *cratere*, etiam antiqui Interpp. ut Mancin. Primus Ascens. veram et constantem codd. lectionem *crateræ* vindicavit. *crateri* Muret. dum inter craterem et crateram aliquid interesse falso putavit. Est etiam in libris, solenni varietate, *craterræ*, *creteræ*, *creterræ*. Var. Lectt. ap. Jones. *ac*

NOTÆ

Dryadesque puellæ: Munera vestra cano.'

3 *Lenis incedas*] Optat hunc lenem et placidum habere; etenim iracundus putabatur et pestilens, utpote Infernus Deus: ex Theognide. Theocrit. Idyll. I. πικρὸς, *amarulentus*, dicitur. Ab eo quoque pueris noctu insomnia et terriculamenta immitti credita. Unde 'Panici terrores' nominati, vani scilicet et inanes.

Abeasque parvis Æquus alumnis] Quoniam ea erat superstitio veterum, ut a quibusdam Numinibus mala, ab aliis bona tribui crederent, precatur Horatius hunc, ut dixi, pestilentem Deum, ne agnis et capreolis noceat, qui aluntur in agris et villis. Frustra nonnulli interpretati sunt vernas, famulos, pueros, per vocem *alumnis*.

5 *Si tener pleno, &c.*] Si tibi rite quotannis sacrifico, vel, quemadmodum pius in te sum, ita mihi propitius sis.

6 *Larga nec desunt, &c.*] In sacris anniversariis hædum tibi immolo tenerum; vinumque copiose libo.

Veneris sodali crateræ] Scilicet, absque Baccho friget Venus. Ex Aristophane apud Athen. x. 12. *οἶνος Ἀφροδίτης γάλα*, *vinum lac Veneris*. Ovid. Remed. Amor. I. 237. 'Vina parant animos Veneri.'

7 *Vetus ara*] Vel quod ab Horatio dudum erecta: vel quia Faunus Aboriginum Rex primus, pater Latini, antiquam religionem tradidit rusticis istis Numinibus ab eo trahentibus originem.

8 *Fumat odore*] Incenso thure bene olentem fumum tollit odoremque Superis gratum.

9 *Ludit herboso, &c.*] Cum Faunalia celebrantur Nonis, seu die quinta mensis Decembris, tum ex more pecus otiosum aratro omnique opere solutum quiescit et ludit in campis; ut et pagani ipsi festa hæc agentes lætitiæ vacant. Quem certe ritum depromserant e Sacris Codicibus. Exod. cap. xx. 'Septimo die Sabbatum Domini Dei tui est. Non facies omne opus in eo, tu et filius, et filia, et servus, et ancilla, et jumentum tuum.' Et cap. XXIII. 'Septimo die cessabis, ut requiescat bos et asinus tuus,' &c.

Pecus omne] Fauno rei pecuariæ

Cum tibi Nonæ redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agrestes tibi sylva frondes:
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

pecudes cunctæ lasciviunt in pratis, vicus festum celebrans herboso campo requiescit cum bobus non laborantibus: lupus vagatur inter agnos nihil timentes: nemus sternit folia in tuum honorem: agricola humum molestam ter planta ferire lætatur.

vetus; Sivr. *et vetus.*—10 *Dum tibi* Sivr. *redeant* Mentel.—11 Cuning. et Pulmanni Diesth. *otiosa.* 'Male h. l. habet fœmininum.' *Jani.*—12 *Cum bove pardus* cod. Achil. Stat. a Mureto inspectus, Torn. et quidam alii ap. Lamb. sed cum litura, Pulmanni Diest. et Gemblac. 1. et Beller. pro v. l. unus Fabricii, plerique Torrentii, duo Bersmanni, Bentleii Regin. a m. sec. Græv. Leid. et Colbert. pro v. l. Petrens. Reg. Soc. Magdal. Battel. et Vigorn. Harl. 2. Brod. Exc. Sax. Mentel. Franeq. a m. sec. Zarot. Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. Vet. Comb. et Locher. Jam vidit Lamb. neque intelligi, quid sit, 'pardus festus et vacans,' nec dari pardum in Italia: vid. Plin. VIII. 17. Muretum, quem Robortellus falso crimine dixerat lectionem *pardus* in contextum recepisse, defendit C. Sigon. Emendatt. lib. I. p. 9. Harl. 1. 3. 4. 5. 6. *pagus.* With. pro *pagus* conj. *pastor.*—13 *Inter audaces lupus exstat* Helmstad.

NOTÆ

præsidenti ædes Romæ ædificata pridem e mulctatitia pecuariorum pecunia.

13 *Inter audaces lupus erat agnos*] Tunc agni tuam custodiam et tutelam quasi sentientes in lupum audacter incurrunt, seu nil mali ab eo metuunt.

14 *Spargit agrestes tibi sylva frondes*] Velut in honorem tuum arbores suis se foliis exuunt atque humi spargunt; nimirum sub Autumni finem. Hoc enim pertinet ad rusticum solenne. Virgil. Ecl. v. 40. 'Spargite humum foliis.'

15 *Gaudet invisam pepulisse fossor, &c.*] Choreas et saltationes in festis celebrari mos erat.

16 *Ter pede*] Hinc 'tripudiare' factum videtur. *Turneb.*

Invisam terram] Cujus opere et cultura quotidie fatigatur. Itaque agricola, vinitor, fossor, intermisso diurno labore, tunc otio, quieti, hilaritati indulget. Lucret. v. 1393. rusticam festivitatem et saltationem ita describit: 'Non magnis opibus jucunde corpora habebant . . . Tum joca, tum sermo, tum dulces esse cachinni Consuerant; agrestis enim tum Musa vigebat. Tum caput, atque humeros, plexis redimire coronis, Floribus, et foliis, lascivia læta monebat: Atque extra numerum procedere, membra moventes Duriter: et duro terram pede pellere matrem,' &c. Ovid. Fast. VI. 293. 'Hi ludunt: hos somnus habet: pars brachia nectit, Et viridem celeri ter pede pulsat humum.'

ODE XIX.

AD TELEPHUM.

Muræna auguratum adepto, Horatius Telephum Poëtam Græcum atque sodalem suum hortatur, uti relictis doctis nugis acriter secum potare velit. (An occasionem dedít cœna ipsa auguralis Murænæ, cui se fingat cum Telepho adhibitum? *Gesn.*)

QUANTUM distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Æaci,
Et pugnata sacro bella sub Ilio:

Quam longe remotus ab Inacho sit Codrus pro patria occumbere non veritus, refers, atque stirpem Æaci, et certamina commissa ad Trojam sacratam: siles

Ode decima quarta Libri tertii in Ed. Sanad. Epigraphe in ed. Sivr. *Ad Cantorem.*—1 Lipss. 1. 3. a m. pr. Lips. 2. et Plant. Raphel. 1594. ut emend. Cuning. *distat.*—2 Unus Bersmanni et Lips. 2. a m. pr. *non timidus pro patria*

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 3.

1 *Quantum distet, &c.*] Telephus Poëta Horatii familiaris, ejus certe rivalis in amore Lydiæ, ex I. Od. 13. Is Græcorum antiquas historias evolvere et eloqui amabat. Ejusmodi itaque res intempestive et prolixe narrantem interpellat Horatius, in medio, ut videtur, convivio; ad sermones traducit loco et tempori magis congruos: invitatque ad lætitiam pleniorem, ob factum augurem Licin. Murenam utriusque amicum.

Quantum distet ab Inacho Codrus] O Telephe, diligenter numeras quot anni effluxerunt ab Inacho Argivorum primo Rege ad Codrum Atheniensium Regem ultimum: verum modo quærendum esset potius unde et quo pretio mercemur vinum optimum.

Ab Inacho Codrus] Inachus Argis primus imperavit, circa finem annorum Abrahæ Patriarchæ. Ex Euseb. Chron. A. M. 3344. Ex Beda A. M. 2508. Alii etiam aliter. De illo Apollod. lib. II. Inter Inachum et Codrum intercesserunt anni septingenti et septuaginta quinque, aut non multo secus.

2 *Pro patria non timidus mori*] Codrus Rex Atheniensium cum ex Oraculo didicisset eos fore victores in eo bello quod cum Doriensibus sui gerebant, quorum Dux cecidisset, hostium castra vili habitu adiit, militem jurgio lacessivit, atque vulneratum ad sui cædem provocavit. Quod ubi Dorienses accepere sponte se victos confessi abscesserunt. Vide Justin. lib. II. Val. Max. v. 6. &c. Ex Euseb. Chron. A. M. 4130. 'Codrus juxta responsum seipsum morti tradens interimitur bello Peloponnesiaco, in quo Heraclidarum regnum destructum est, quod 382. annis perseveraverat.'

3 *Genus Æaci*] Narras quæ pertinent ad Jovem Æaci patrem, vel quæ ad ipsum Æacum, ejusque posteros Peleum, Achillem, Pyrrhum, &c. Apollod. lib. III.

Quo Chium pretio cadum
  Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo præbente domum, et quota,
  Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunæ propere novæ,
  Da Noctis mediæ, da, puer, auguris

autem quo pretio emamus amphoram vini Chii; quis calefaciat aquam; quis domum suppeditet, et qua hora frigus Pelignum repellam. Da cito, famule, poculum novæ

****

mori; Lips. 4. et Dess. 2. *nec timidus mori.*—7 Legi etiam posse *quotus*, si liceret per codd. monet Bentl. ex I. Epist. 5. 30.—9 Nova Ode hic incipit

NOTÆ

4 *Pugnata sacro bella sub Ilio*] Bis capta fuit Troja: primum ab Hercule; deinde a Græcis, quinquaginta post annis.

Sacro] Vel quod urbis ejus muri a Diis sunt ædificati. Supra Od. III. vs. 21. Vel quod multa illic erant templa. Vel potius ex Homeri sententia, apud quem non semel *ἱερὸν Ἴλιον* legas. Alii *sacrum* pro execrabili hic sumunt, ut existimo, absurde.

5 *Chium*] In Græcis vinis Chium excellebat, ut Falernum in Italicis. Ex Athen. I. 20. Chii vites severunt primi. Ex Plin. XIV. 7. 'In summa gloria fuit Chium.'

6 *Quis aquam temperet ignibus*] Quis paret balneum; quod veteres semper ante convivium inibant. Alii interpretantur de Thermopolio, seu de potione calida, quam quidem in deliciis apud veteres fuisse, multis probavi ad Juvenal. Sat. V. 64.

7 *Quo præbente domum, &c.*] Quis nobis domum præbebit, seu apud quem epulabimur, dum in Pelignis versabimur. Nam vel eo erant perrecturi, vel ibi jam erant, cum hæc Horatius jam scribebat; vel certe Pelignum frigus metonymice dicit; speciem pro genere. Quota hora mensæ accumbam, et cum quibus; et in cujus domo luculentus accendatur mihi focus ad propulsandum frigus, quod riget in Pelignorum regione, ob montes plurimos: ea nunc *Valva* dicitur, estque in Aprutio; olim in Samnitio.

9 *Da Lunæ propere novæ*] Invitat immo traducit Telephum ad hilaritatem ex tempore Horatius, jubens affundi vinum copiose: ipseque prior arripit scyphum et propinat. *Lunæ novæ* poculum petit, vel quod oriente Luna, et vesperi convivia adibant veteres; vel quia festæ erant Kalendæ et epulis vespertinis celebrabantur.

10 *Noctis mediæ*] Ad id tempus producebatur cœna.

Da, puer, auguris Murenæ] Propter novæ dignitatis accessionem optimo et amico viro factam impense lætemur, nec vino temperemus. Auguratus in primis honoribus Romæ censebatur, solusque erat perpetuus. Augures auspiciis, ut Pontifices sacris præfuere: velut Interpretes Internuntiique Deorum tantæ dignationis habiti sunt, ut qui aruspicinam fecerat, in Senatum ascribi et inter Patres legi fas esset. Et a prima urbis origine iidem Reges et Augures: ipseque Romulus hoc munere est functus. Fab. Maximus proditur duobus et sexaginta annis summa cum laude

Murenæ; tribus aut novem
 Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
 Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet supra
 Rixarum metuens tangere Gratia,

Lunæ, da noctis mediæ, da Murenæ auguris. Tribus aut novem scyphis apte pocula miscentur. Qui colit Musas impari numero, Poëta stupescens novem poscet scyphos. Gratia nudis sororibus comitata contentiones timens vetat sumere plus-

ap. Sivr. cum Inscriptione, *Ad Ministrum.*—11 *Murenæ* e nummis et lapidd. item e Gr. Μουρῆνας. Alii ut Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. et edd. vett. *Muræna.* Cf. I. Sat. 5. 38. Bentleii Magdal. *aut tribus aut novem.*—12 '*Miscento* var. lect. Jon. *Miscentor* emend. Rutgers. Lectt. Venus. VII. p. 267. quia *miscentur* (omnium quidem librorum lectio) langueat pro affectu Poëtæ bacchico. Probat et N. Heins. ap. Bentl. item Baxt. et Dacer. Receperunt Bentl. et Sanad. quia regi convivii aptius sit, imperativo uti. Omnino, e vulgari sermone. Sed in carmine doctior erat indicativus, pro conjunctivo s. imperativo; nec modo non languet talis ratio, sed etiam grave quid ac μιμητικὸν ex vita hominum habet.' *Jani.* In eodem vs. *commodum* unus Bersmanni et Dess. 2. cum edd. Cuning. et Sanad. *commodi* var. lect. ap. Jones.—14 *Ternos attonitus ter cyathos petet* duo Bersmanni, Lipss. 2. 3. et Dess. 2. *petat* quidam Lambini et Mentel.—15 Brod. et Alt. 1. *ter prohibet.*—17 *Nudis vincta* codd.

NOTÆ

Auguratum gessisse ad ultimam senectam. Horum proprium fuit ex avibus vaticinia observare; a Diis monita contemplari; de somniis, auguriis, oraculis, extis, portentis, responsa dare; prodigia procurare, et expiare, vatum libros explanare, &c. Alex. ab Alex. v. 19. necnon II. 8.

11 *Murenæ*] Is putatur fuisse L. Licinius Varro Murena, Terentiæ Mæcenatis uxoris frater, de quo II. Od. 10. Non moror quod somniarunt aliqui, ab Horatio indicari, ad mane posterum cœnam esse protrahendam, nimirum quia mane auguria captari consueverant et sub ortum Solis. O sagax nimis commentum!

Tribus aut novem, &c.] Cuique fas est tres aut novem cyathos poscere: nimirum qui demereri volet Charites seu Gratias, ob ternarium earum numerum, tria sibi pocula misceri jubebit: qui vero colit Musas novenas Poëta, is novies bibet, in honorem illarum. Auson. 'Ter bibe, vel toties ternos: sic mystica lex est.'

12 *Commodis*] Justæ magnitudinis, inquiunt aliqui; alii, plenis et perfectis; alii contra, minoribus et ebrietatem non inducentibus: optime, convenientibus; ut sit sensus: Commode et convenienter quisque impari numero vel ter vel novies potat.

14 *Ternos ter cyathos attonitus, &c.*] Etiamsi inde fieri debeam attonitus e vino, novies tamen ego Poëta bibam, tum ob Musarum numerum, tum quod hilaritatis modum nesciam in ista Murenæ honoris amplitudine. Auson. 'Propter mediam noctem, et novam Lunam, et Murenæ auguratum, ternos ter cyathos attonitus petit Vates.'

15 *Tres prohibet supra, &c.*] Charites rixarum metuentes, quæ ex ebrietate et nimio vino sæpius excitantur, aman-

Nudis juncta sororibus.
Insanire juvat: cur Berecyntiæ
Cessant flamina tibiæ?
Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
Odi: sparge rosas; audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
Et vicina seni non habilis Lyco.

quam tria pocula. Placet furere. Quare tacet sonus fistulæ Phrygiæ? Quare tibia cum cithara pendens non resonat? Manus ego cessantes aversor. Sterne rosas, puer. Strepitum insanum audiat Lycus invidus, necnon vicina Lyco vetulo

Marcilii, qui præfert: sed veretur Bentl. ut recte aspexerit vocabulum. Attamen recepit Cuning. improbante Jani.—18 Hic nova Ode incipit ap. Sivr. cum Inscriptione, *Ad Telephum*, quam ex Alcmane expressam vir doctissimus narrat, argumenta ducens, ut solet, e nominibus propriis. *Berecynthiæ* edd. vett. ap. Zeun.—20 Cuning. emend. *pendent*, improbante Jani.—24 Antiquiss. Blandd. Cruquii, *habili*, cui valde placet. Sed Acron mendo

NOTÆ

tes autem pacem et animi tranquillitatem, tria tantum pocula indulgent, plura vero prohibent.

17 *Nudis*] Sine dolo, fraude, fuco.

Sororibus] Tres numerantur enim, Aglaia, Thalia, Euphrosyne. Vide IV. Od. 7. 5. ibique Not.

18 *Insanire juvat*] Noster I. Od. 27. de insania ex immodica compotatione: 'Verecundum Bacchum Sanguineis prohibete rixis,' et, 'impium clamorem lenite, sodales.' De liberiori paulo animi gestientis lascivia, II. Od. 7. in fine. 'Non ego sanius Bacchabor Edonis: recepto Dulce mihi furere est amico.'

Cur Berecyntiæ Cessant flamina tibiæ] Cur non jam inflantur et insonant tibiæ et citharæ, ad integram convivii hilaritatem? Illæ adhibebantur in sacris Cybelæ, quæ a Berecyntho Phrygiæ monte, ubi colebatur, Berecynthia dicta est. Alii dicunt tibias inventas primum in Phrygia et Lydia: ac propterea Berecynthias hic vocari, Lydas autem IV. Od. 15. 30. Porro harum modus et numerus concitatior, proindeque bacchantibus matris Deum sacrificulis magis etiam permovendis, (de quibus I. Od. 18.) quibusvis epulantibus etiam et compotantibus plusculum excitandis accommodatus. Contra, Doricus modus gravis ac sedatus, eumque docendos pueros, præcipit Aristot. Polit. VIII. Æolius saltationi aptus. Ionius vetus asperior, novus mollior.

21 *Parcentes dexteras*] Vel parce vinum ministrantes, vel a cantu pulsandisque instrumentis Musicis cessantes, torpentes, otiosas.

22 *Sparge rosas*] Ut nihil lætitiæ desit, o puer, etiam floribus sterne mensam ac triclinium.

Audiat invidus Dementem strepitum Lycus] Clamor ac strepitus noster ebriosis consuetus et hilaritatis index, Lyci vicini nostri, capularis, morosi, auribus obstrepat, bilemque et invidiam moveat.

24 *Vicina seni non habilis*] Quippe

Spissa te nitidum coma,
 Puro te similem, Telephe, Vespero
Tempestiva petit Rhode:
 Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

minime idonea. O Telephe, nubilis Chloë quærit te densis capillis splendidum, te nitido parem Vespero: me incendit lentus amor Glyceræ meæ.

laborat. Vid. Bentl. Item probat ex codd. Rutgers. Lectt. Venus. VII. p. 271. quia vir senex rectius inhabilis dicatur puellæ, quam contra.—25 'Cuning. conj. *crispa* vel *sparsa*, nulla necessitate.' *Jani.* Ultimos quatuor vs. omisit Sanad.—27 *Chloë* vulgata lectio. *Cloa*, *Cloë*, *Colohe* aberratt. Sed *Rhoda* quid. Lamb. Bentleii Colbert. *Rhode* (vel aberrando *Rode*, *Hrode*) Acr. duo Blandd. Mart. Sil. Cruq. duo Fabr. Pulm. Beller. pro var. lect. Bentl. Leid. Regin. Reg. Soc. Petrens. et Vigorn. Gott. Sax. Mentel. Fran. Helmst. Lips. 1. a m. pr. et Lips. 2. a m. s. Harl. 2. 3. 4. 5. 6. item Basil. 1555. Bentl. Cun. 'Sine dubio vera hæc lectio; vix enim librarii ignotum sibi et in Horatio inusitatum nomen pro notiori *Chloës* substituerent. *Rhode* autem libertinarum nomen, sæpius occurrens, apud comicos inprimis, et in inscriptt. antt. vid. Bentl.' *Jani.*

NOTÆ

junior adolescentula. Ergo et ipsa, quæ tristiori seni nubere voluerit, nostram audiat lætitiam, quo perperam se fecisse non sine dolore agnoscat.

25 *Spissa te nitidum coma*] Densi capilli juvenem indicant: nam in senibus caloris defectus calvitiem gignit.

26 *Vespero*] Sideri vespertino.

28 *Me lentus Glyceræ, &c.*] Contabescere facit, languore afficit, et consumit: 'lentis penitus macerat ignibus,' ut est in I. Od. 13.

ODE XX.

AD PYRRHUM.

Eximiam Nearchi delicati pueri formam prædicat, significans ambiguum sibi videri, utri Veneri sit aptior. (Certat cum puella de Nearcho puero formoso Pyrrhus. *Zeun.*)

NON vides quanto moveas periclo,

O Pyrrhe, an non agnoscis quam periculose Gætulæ leænæ fœtus auferas? Paulo

Deest hæc Ode Editioni Sanad.—1 *Num vides* Alt. 2. a m. sec. *moveas tumultu* cod. vet. Hen. Steph. item Bentleii Leid. Regin. Bodl. 1. et Colbert. pro v. l. ut sit: 'Quantum tumultum excites, dum moves,' &c. Sed, ut

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 2.

1 *Non vides quanto, &c.*] Missis figmentis ad somniatores quosdam, qui hic commenti sunt nescio quam Alle-

Pyrrhe, Gætulæ catulos leænæ?
Dura post paulo fugies inaudax
Prælia raptor;
Cum per obstantes juvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
Major an illi.

post tu prædo timidus sæva certamina detrectabis, quando per turmas adolescentum obsistentes perget illa excellentem Nearchum requirens. Magna contentio utrum

Bentl. vidit, hæc lectio est ex III. Od. 27. 17.—3 *Dura* Brod. non improbante Jani. *paullum* quidam Lambini, Mart. et Mald. Cruquii, Pulmanni Huun. Beller. a m. pr. et Diesth. Bentleii Græv. Magdal. et Galiens. unus Bersmanni, Brod. Exc. Sax. Lips. 1. pro v. l. Dess. 2. Alt. 1. Venett. 1477. 1478. 1492. Locher. et Ascens. sed *paullo* vel *paulo* plurimi optimi.—5 *Dum* Harl. 2.—6 *Nearchon* Cuning. *Mearchum, Nearcum*, variantes ap. Jani.—7 *Grande certamen* Acr. Porphyr. ad antecedentia trahunt et jungunt, *ibit grande certamen*, h. e. ipsa leæna certans. Tum Acr. ' ibi cognosces, tibi an illi major accedat victoria.' *Grande certamen erit* Lips. 3. e

NOTÆ

goriam de Pyrrho Epirotarum Rege pro Tarentinis adversus Romanos bellante, et per 'leænam' urbem Romam, per 'catulos' Rom. Principes interpretati sunt; explosis etiam aliis qui M. Antonii res gestas metaphorice hic notari, perperam dixere; tu, Lector emunctæ naris, intellige simpliciter Pyrrhum Horatii quendam sodalem mulieri amanti puerum Nearchum eripere atque sibi addicere nitentem: quem a tali consilio dimovere conatur Poëta.

Quanto moveas periclo, &c.] Nimirum tam periculose amasium suum puellæ abstrahis, quam leænæ catulos raperes. Vide Plin. VIII. 16.

2 *Gætulæ*] Gætulia Africæ regio, leonum aliarumque ferarum nutrix: de qua jam I. Od. 23. 10. et II. Od. 20. 15.

3 *Dura post paulo fugies, &c.*] Nil enim acrius irritata muliere, præsertim sibi quod amat asserere laboranti. Senec. Herc. Œt. 233. 'Cruentus fœminas stimulat dolor. . . . Scylla et Charybdis Sicula contorquens freta Minus est timenda. Nulla non melior fera est.'

Inaudax] Vox nova ab Horatio uno usurpata. De jure voces novas fingendi ipse ad Pisones disserit vs. 55. et seq. ubi, inter alia, hæc scribit: 'Ego cur acquirere pauca, Si possum, invideor, cum lingua Catonis et Ennî Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum Nomina protulerit? licuit, semperque licebit, Signatum præsente nota producere nomen, &c. . . . . si volet usus, Quem penes arbitrium est, et jus, et norma loquendi.'

5 *Cum per obstantes juvenum catervas*] Observa, lector, quam eleganter in allegoria sua persistat. Sensus est: Cum illa, spretis amatoribus bene multis, unum quæret Nearchum.

6 *Insignem*] Præclarum semper videtur quodcumque amatur.

7 *Grande certamen, tibi præda, &c.*]

Interim, dum tu celeres sagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos;
Arbiter pugnæ posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis,
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

præda tibi potior an illi eveniat. Interea dum tu velocia tela educis, illa vero dentes formidandos exacuit; dicitur controversiæ judex collocasse victoriam sub nuda planta, ac levi aura oblectare crines odoribus perfusos, in scapulam pendentes; similis vel Nireo, vel Ganymedi ex Ida aquis abundante subtracto.

glossa. Vs. 7. 8. parenthesi includunt Baxt. Gesn. et Comb.—10 'Alt. 1. *superbos:* memorabilis lectio, neque contemnenda; est enim, ut recte doctiss. Nagel. vox et sonantior et ornatior.' *Jani.*—13 Lips. 4. Alt. 1. Venett. et Vet Comb. *recreasse vento.*—14 Mentel. *adoratis h. capillis.*—15 *Nereus*, indocto lapsu, codd. Torrentii, unus Bersmanni, Lips. 1. 2. 3. 4. Franeq. Helmstad. et Dess. 2. Eadem varietas Epod. xv. 22. *aut aquosus* Lips. 4. Atterbury conj. *Qualis aut Nireus, puer aut, &c.* quam conjecturam recepit Kidd. Bentl. pro *Raptus* maluit *Pastor.*

NOTÆ

An tibi potius quam illi cedat Nearchus, quem uterque ardetis ac deperitis.

9 *Dum tu celeres sagittas Promis*] Dum tu artes omnes insumis ad puerum tibi asserendum; illa iram, odium, probra, vindictam in te raptorem comparat, omnique ope suum sibi vindicat.

11 *Nudo Sub pede*] Nearchus citra periculum, immo cui cedat parum sollicitus, vos de se contendentes otiose et frigide spectat, suosque duntaxat curat capillos comere et odoribus aspergere.

14 *Sparsum odoratis, &c.*] Vide II. Od. 11. 15.

15 *Nireus*] Hic Naxi Rex, Græcorum post Achillem formosissimus; de quo Homer. Iliad. B. Propert. III. 18. 'Nirea non facies, non vis exemit Achillem.'

Aquosa] Ex illo Troadis monte dicuntur manasse pridem flumina quindecim: at eorum plurima suo tempore jam exaruisse, scribit Plinius. Apud Athen. XV. 8. vocatur Ὄρος πολυπιδάκου Ἴδης. *Mons Idæ plures habentis fontes.* Præ ceteris autem fluviis ibi scaturientibus nominantur Xantus seu Scamander, Simois, &c. Homer. Iliad. Λ.

16 *Raptus ab Ida*] Ganymedes Trois Regis filius, ob pulchritudinem a Jove aquilæ speciem induto raptus, cum in Ida monte puer venaretur, atque in conviviis Deorum factus pocillator. De eo vide Luciani Dialogum. Et Ovid. Met. x. Fab. 4. Hac porro fabula indicatur sapientem virum luminibus et claritate virtutum refulgentem Dei consuetudine dignum effici, atque ad Deum per sapientiam rapi et sublevari. Vide Cic. Tuscul.

Ida] Mons duplex hujus nominis;

NOTÆ

alter apud Cretam insulam, de quo non mentio est hic; alter in Troade apud Phrygiam Asiæ minoris regionem, Paridis judicio famosus, omnium qui circa Hellespontum sunt altissimus. Diod. Sic. VI. 15. et XVII. 1.

ODE XXI.

AD AMPHORAM.

Virum gravem et sapientem Messalam Corvinum, die quodam festo apud se agentem, recitatis vini laudibus, ad hilaritatem invitat.

O NATA mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris jocos,
Seu rixam et insanos amores,
Seu facilem, pia testa, somnum ;
Quocumque lectum nomine Massicum

O bona amphora, sub Manlii consulatu mecum facta, sive querimonias, sive risus, sive jurgia et dementes amores, sive placidum soporem producis, quocumque titulo

Ode octava Libri secundi in Ed. Sanad.—1 *Mallio*, vel *Malio*, Scholl. unus Bersmanni, Anhalt. Fabr. codices Torrentii, Dess. 2. Lipss. 1. 4. Helmstad. in marg. Basill. 1555. 1580. aliæque edd. vett. 'Male! Noster enim natus Consule Manlio, et alia minusque illustris gens Mallia fuit.' *Jani.*—2 Lipss. 3. 4. *seu geris ;* Cuning. *genis*, ab antiquo 'geno,' pro 'gigno.'—3 Lips. 1. a m. pr. *Seu rixas.*—4 *Testa* majuscula litera, Bentl. Cuning. Sanad. Jones. et Kidd. *pia, Testa, somnum* distinguit Bentl. in Cur. Noviss. ut *pia* non nisi ad *somnum* pertineat, probante Klotz. Lect. Venus. p. 324. Bentleium secutus est Kidd.—5 *Quodcumque fœtum numine*, (h. e. quacumque potestate præditum,) conj. Bentl. quam conjecturam, Bentleianarum prope omnium pessimam, jure asperius perstrinxit Cuning. Animadv. cap. XIII. p. 221. Lips. 2. *nomine*, et superappositum *u*, ut sit *numine*. Kidd. ex conjectura Valart.

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 9.

1 *O nata mecum*] Vino impleta, et condita in horreo tum cum ego natus sum Venusii in urbe Apuliæ ; consulatum Romæ gerente L. Manlio Torquato cum L. Aurelio Cotta anno Urbis conditæ 688. Vide Epod. XIII. 8. ubi hunc Torquatum vocat suum Consulem.

2 *Seu tu querelas, sive geris jocos, &c.*] Varios effectus vini juxta varias hominum affectiones belle exprimit. Nam qui a natura biliosus, vino fit iracundior; qui libidinosus, lascivior, petulantior, &c. Quidam jocosi post vinum, alii somnolenti, &c. Galli lepide vocant, *un vin de singe, un vin de lion, de chien, de cochon.*

5 *Quocumque lectum nomine, &c.*] Cujuscumque nomen Consulis inscriptum habes, quo ætas notetur vini quod contines. Vide II. Od. 3. 8. Not. De Massici bonitate et patria I. Od. 1.

Servas, moveri digna bono die,
Descende, Corvino jubente,
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus:

condis exquisitum Massicum, mereris proferri celebri die; veni fundere vina senescentia volente Corvino. Hic, licet imbutus sit Socraticis disciplinis, haud austerus

Præf. ad Hor. VIII. 9. edidit, *Quodcunque lætum nomine, &c.*—10 Bentleii Leid. et Petrens. Lipss. 1. 4. cum edd. Bentl. Cuning. et Kidd. *negligit*, h. e. non solet te negligere. Ceteri omnes codd. et edd. *negliget*, probante Jani,

NOTÆ

6 *Bono die*] Festivo, mihi fortunato et honorabili, cum dignatur Corvinus divertere apud me, cœnare domi meæ, et poscere si quod habeo melioris notæ vinum.

7 *Descende*] Ex ista voce patet olim vasa vinaria non, ut apud nos hodie, in subterraneis, sed in editioribus apothecis atque horreis collocari solita, ut fumosa indeque matura fierent: quod jam alibi notavi, iterumque Poëta noster innuit, sequenti Ode XXVIII. vs. 7. Vide supra Od. VIII. hujus libri.

Corvino jubente] M. Valerius Messala Corvinus Augusti ævo vir clarissimus, Consul anno U. C. 722. qui et de Gallia quatuor post annis triumphavit. Is est quem suis carminibus adeo celebrat Tibullus, I. 3. et IV. 1. sic incipit: 'Te Messala canam; quanquam tua cognita virtus Terret, ut infirmæ valeant subsistere vires.'

8 *Promere*] Hoc jungunt alii cum voce *descende*; alii cum *jubente*. Quicquid sentiant aliqui, parvi refert ad quod referas.

Languidiora vina] Senectute seu vetustate matura, mitiora, salubriora. Vide supra Od. XVI. vs. 35. ibique Not.

9 *Non ille, quanquam Socraticis, &c.*] Etsi refertus, id est, apprime instructus est Corvinus Socratica et Academica Philosophia, non te despiciet o pia testa: et quanquam madet totus placitis ejusmodi severioribus, haud tamen refugit interdum madere etiam vino, ad diluendas curas levandosque animi labores suos pro Republica: nam et hoc novit sapientissimo cuique usurpatum. Plato scribit vinum hominibus a Deo contributum velut remedium adversus senectutem, ut redire ad juventutem videantur, et mœstitiæ eos capiat oblivio. Seneca Stoico supercilio mire gravis aiebat nonnunquam usque ad ebrietatem veniendum, non quæ mergat nos, sed deprimat curas. Vide Cœl. Rhodig. XXVIII. 32. et alibi.

Socraticis Sermonibus] Socrates hominum sapientissimus Apollinis oraculo declaratus est. Ejus dogmata amplexi sunt præ ceteris bene multis illustriores isti, Plato, Xenophon, Antisthenes. Diogen. Laërt. lib. II. &c. Cic. Tusc. III. ait ab eo 'omnem quæ de vita et moribus est Philosophiam manasse.' Tusc. V. 'Primum illum devocasse Philosophiam e cœlo ... et coëgisse de vita, moribus, rebusque bonis et malis quærere.' Noster ad Pison. vs. 310. 'Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ.'

Narratur et prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.

te aspernabitur. Refertur antiqui virtus Catonis etiam vino frequenter calefacta

qui addit, 'Insignes nugas propinat Bentleius.'—11 Barth. ad Claud. Bell. Get. 481. legit *Narratur intonsi Catonis*.—12 Bentleius, spreta omni librorum auctoritate, e Mario Victorino Grammatico, p. 2606. legit, *mero incaluisse.* Putat suaviorem inde versum evadere, et meliorem sensum. Bentleium se-

NOTÆ

11 *Narratur et prisci Catonis, &c.*] Ipse Cato virtute insignis narratur vino liberalius hausto sæpe incaluisse. Hic vero quæri potest, an vino corpus incalescat, ut calido medicamento? Respondet Galenus Constitut. III. non incalescere nisi ut alimonia corpori accommoda. Nam sicut igni congruens materia incendium facit majus, ita corporibus simile alimentum quæ natura calent satis, et robur adjicit, et calorem auget, &c. Hæc ille. Vide Cœl. Rhodig. XXVIII. 29. ubi explicat cur prosit senibus vinum.

Catonis] Quis ille, an Major, an Uticensis et Junior? De Uticensi proditur sane, integras duxisse perpotando noctes. Testes Plutarchus, aliique. Et cum Memmius quidam in conventu dixisset, Catonem totas noctes in vino permanere et ebrium esse, suscepto sermone Cicero respondit: quin addis etiam totos dies alea ludere? Seneca de Tranquill. cap. XV. 'Cato,' inquit, 'vino laxabat animum curis publicis fatigatum.' Ubi Lipsius de Uticensi diserte explicat, huncque affert Horatii locum, quem modo tractamus. Idem Cato mensam maxime amicorum parentem et procreatricem existimavit: idem solitus erat dicere Cæsarem sobrium accessisse ad evertendam Rempublicam. Vide Cœl. Rhodig. XXVIII. 8. et 32. At duo tamen arguunt Catonem hunc Juniorem minime hic ab Horatio iudicari. Alterum est vox *narratur*, quæ nequaquam adhiberetur a Poëta, si innueret Catonem illum Uticensem cum quo vixerat, quemque florentem viderat; siquidem Horatius annos ætatis habebat viginti, quando se Cato Uticæ interemit. Alterum est epithetum *prisci*, quæ omnino Porcio Catoni, non ita vero Uticensi congruit. Nec enim satisfaciunt qui priscam virtutem pro solida, vera, severaque poni obtendunt. Ergo Cato Major accipiendus. Quamvis etenim valde sobrium fuisse constet, at ei nihilominus ebrietas seu vinositas ab æmulis et adversariis objecta est: ad quod allusit Poëta. Adde quod apud Ciceronem de Senectute, ille ipse Cato Major profitetur ita de se: 'Ego propter sermonis delectationem tempestivis quoque conviviis delector, nec cum æqualibus solum, qui pauci admodum restant, sed cum vestra ætate etiam atque vobiscum: habeoque senectuti magnam gratiam, quæ mihi sermonis aviditatem auxit, potionis et cibi sustulit. Quod si quem ista delectant, ne omnino bellum indixisse videar voluptati, cujus est etiam fortasse quidam naturalis modus, non intelligo ne in istis quidem voluptatibus ipsis carere sensu senectutem. Me vero delectant et sermo in poculo, et pocula . . . conviviumque vicinorum quotidie compleo, quod ad multam noctem quam maxime possumus vario

Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
Curas et arcanum jocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque; et addis cornua pauperi,

fuisse. Tu dulcem vim adhibes animo interdum asperiori: tu sapientum intimas et anxias cogitationes revelas per vinum festivum. Tu reddis fiduciam et robur

cuti Wakef. et Kidd. '*Tu leniter mentem* emend. Waddel. Anim. Critt. p. 46. nam ad ingenium durum expugnandum non *leni* tormento, sed fortibus armis opus esse; quod quidem non necesse est sane refelli. Comparat vir doctiss. Horat. II. Epist. 2. 36. et ait se reperisse in codice Vatic. *Tu leneter tormentum.* Mox *amoves* nonnulli ap. Glarean. duo Bersm. Brod. cum glossem. 'separat,' ac e nostris Mentel. Dess. 2. Lips. 3. 4. item Lips. 1. a m. s. (a m. pr. *removes*) et Lips. 2. a m. pr. Helmst. Franeq. cum scholio: 'removet,' et *lene* cum nota: 'leniter.' Sed aperte jungendum *lene tormentum*, oppositum eleganter *ingenio duro.*' Jani.—14 Dess. 2. *tu sapientius.*—15 Lips. 3. *Curas et arcani.*—16 Lips. 4. *reteges;* Alt. 2. a m. pr. *religas.*—17 *Tu spes* Helmstad. *Tu spem reducas* Mentel.—18 Lips. 2. a m. pr. *et addes cornua.*—

NOTÆ

sermone producimus.' Huc etiam facit quod scribit Plinius XIV. 4. 'Catonum ille primus,' inquit, 'triumpho et censura insignis, magis tamen claritate literarum, præceptisque .... agrum colendi, ... de vitibus uvisque ita prodidit; qui locus vino optimus,' &c.

13 *Tu lene tormentum, &c.*] Per te leniter ingenia torquentur, et qualia sint explorantur: severiora mitigantur, duriora molliuntur, &c. Plato de Legibus ait vinum esse tormentum minime sumtuosum aut periculosum ad explorandos hominum affectus. Theognis dicebat aurum et argentum igne probari et dignosci, at vino mentem hominis quamlibet sapientis. Vide Epist. ad Pison. vs. 434. Non abludit adagium, 'In vino veritas,' et Persæ cujusdam apophthegma, 'nequaquam opus tormentis esse ad exquirendum verum, vino enim rectius elici.' Vide Erasm. Sunt qui putent hic alludi ad arietes aliasque machinas ejusmodi bellicas, quibus admotis urbium muri concutiuntur, dejiciuntur, expugnanturque: pace tamen illorum, prior interpretatio non est posthabenda, multo minus, ut sanciunt, explodenda.

14 *Tu sapientium Curas, &c.*] Graviores cogitationes reconditaque consilia hilari compotatione in lucem aliquando proferuntur.

16 *Lyæo*] Unum est e Bacchi cognominibus a λύειν, quod *solvat* et discutiat ægritudines et curas.

17 *Tu spem reducis*] Apud Athen. II. 1. ex Diphilo: 'Bacchus cordatis et prudentibus viris amicus, ipseque sapiens æque ac suavis, abjectos et humiles facit assumere magnos spiritus, superciliosis ac tetricis persuadet ut rideant, ignavis ut audeant, timidis ut fortes sint.' Ex Chæremone: 'Per vinum conciliantur bibentibus risus, sapientia, docilitas, bona omnia.'

18 *Addis cornua pauperi*] Baccho

Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, et, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

solicito ingenio: dasque animos inopi post te nec timenti Regum diadema nec bellatorum tela. Te exproment Bacchus et Venus, si favens affuerit, necnon Carites vinculum laxare tardiores, atque ardentes lychni, donec Sol reversus expellat sidera.

19 Aliquot codd. ut Helmst. Lips. 4. Harl. 2. 4. 5. et edd. vett. Locher. Venett. Ascens. Bentl. et Kidd. *nec iratos;* Harl. 1. 3. 6. et omnes ceteri, *neque iratos;* et sic e suis Lamb. Cruq. Torrent. alii. 'Recte e legibus numeri.' *Jani.* *timenti* Helmstad.—24 Sivr. *fuget astra;* et sic, ex conjectura Valart. legit Kidd.

NOTÆ

veteres affingebant cornua, quoniam e nimio vino truces fiunt ebriosi instar belluarum, inquit Festus. Vide supra II. Od. 19. in fine. Ovid. Art. Am. I. 239. 'Tunc veniunt risus; tunc pauper cornua sumit. Tunc dolor et curæ rugaque frontis abit.' Per cornua designantur audacia, confidentia, robur, superbia, temeritas etiam et petulantia. Athen. x. 14. *τῶν ἀγαθῶν βασιλεὺς οἶνος, bonorum omnium rex vinum.* II. 1. Ἰσχὺν δίδωσι ταῖς ψυχαῖσι καὶ τοῖς σώμασιν. *Robur et vires dat animis et corporibus.* Ibid. cap. 2. Ἐσθλὸν ἀλεξίκακον πάσῃ ἀνίῃ. *Potens remedium adversus omnem tristitiam.*

19 *Post te neque iratos trementi, &c.*] Vino sumto roboratus inops et timidus quisque jam nec iratos Regum vultus aut minas expavescit, nec militum arma.

21 *Te Liber, &c.*] O testa, amphora, o bonum vinum, te in convivio producent Bacchus, Venus læta, Gratiæ, lucernæ accensæ.

Liber] Cur pater Liber dicitur? An quod bibenti sit causa libertatis? fiunt enim audaciores ex vino homines plerique. An quia pro libertate Bœotiæ depugnavit? Plutarch. Probl.

Læta Venus] Mitis, bella, propitia, placida, non miscens contentiones et rixas aut etiam prælia, ut sæpius fit.

22 *Segnesque nodum solvere Gratiæ*] Detrectantes, nolentes separari, distrahi, abalienari quos junxerunt: concordiæ tenaces amantesque, insolubiles. Unde illæ implexis et consertis inter se manibus pingi solent. Vide I. Od. 4. et 30.

ODE XXII.

IN DIANAM.

Epigramma in Pinum juxta villam suam stantem et a se Dianæ dedicatam. (Quid hic ad Sæculares Ludos referri possit plane non comminiscor. *Gesn.*)

Montium custos nemorumque, Virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis;

O Virgo præses montium et sylvarum, Dea formæ triplicis, quæ ter invocata subvenis mulieribus parturientibus, et eas morti eripis; sit tibi sacra pinus fundo

Ode decima sexta Libri primi in recensione Sanadoni. Edd. vett. Inscriptionem exhibent, *Dianæ officia celebrat.* In hac Ode codd. nil variant, nisi quod Lips. 1. a m. sec. exhibeat vs. 3. *letum* pro *leto;* et sic, ut videtur, legebat vetus Commentator ap. Cruq. notat enim: '*adimisque*, supple 'puellis.''

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 2.

1 *Montium custos, &c.*] Venatrix, incola sylvarum. Adde quod herbis, plantis, arboribus vegetandi vim impertitur Luna.

2 *Quæ laborantes utero, &c.*] Parturientes juvas ad infantem edendum in lucem: quæ et matri fratrem Apollinem parturienti opem et munus obstetricis exhibuisti. Luna scilicet poros et meatus corporis tempestive relaxans dat facilitatem partui et salubritatem. Cic. 2. de Nat. Deor. 'Adhibetur ad partus quod ii maturescunt aut septem nonnunquam, aut ut plerumque novem Lunæ cursibus, qui quia mensa spatia conficiunt, menses vocantur.' Idem fere Varro de Ling. Lat. lib. IV. ubi 'Luna nascentium dux . . . . parientes eam invocant.' Diodor. Sicul. lib. VI. Plutarch. Sympos. III. Problem. I. &c.

3 *Ter vocata*] Ternarius numerus religione consecratus. I. Od. 28. 36.

Audis, adimisque leto] Terent. And. III. 1. 15. 'Juno Lucina fer opem; serva me obsecro.' Catull. Carm. XXXII. 13. 'Tu Lucina dolentibus Juno dicta puerperis.' Ovid. Fast. II. 451. 'Parce precor gravidis facilis Lucina puellis, Maturumque utero molliter aufer onus.' Dionys. Halicarnass. lib. V. in ædem Junonis Lucinæ recens natorum infantium nomina ætatemque referri solita testatur. Cic. ante cit. 'Ut apud Græcos Dianam eamque Luciferam, sic apud nostros Junonem Lucinam in pariendo invocant.' Ne, Lector, mirere quod videantur confundi Junonis ac Dianæ munia. Nam Deos omnes ad Solem, Deas ad Lunam referri, egregie docet Macrob. Saturnal. I. 17. et seq.

4 *Diva triformis*] Triplex quasi numen habens: Luna in cœlo, Diana in terris, Proserpina apud Inferos. Virgil. Æneid. IV. 511. 'Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianæ.'

Imminens villæ tua pinus esto,
Quam per exactos ego lætus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

meo impendens ; quam ego singulis annis evolutis gaudens aspergam cruore porci transversam morsionem tentantis.

NOTÆ

Hinc illud : 'Terret, lustrat, agit, Proserpina, Luna, Diana, Ima, superna, feras, sceptro, fulgore, sagitta.' Alii, quod modo gibbosa, modo dimidiata, modo plena.

5 *Imminens villæ tua pinus esto*] Volo tibi sacram esse pinum meæ villæ imminentem ; et ad eam quotannis tibi mactabo aprum.

6 *Per exactos annos*] Completo et finito unoquoque anno.

7 *Obliquum meditantis ictum*] Qui licet junior jam ex sua natura meditatur obliquo dentium exertorum ictu vulnerare. Quidam aprum in mactantem sævire et transversum ictum meditari : alii in ipsam illam pinum dentes intentasse : nonnulli ab apri sævitie Poëtam nostrum Dianæ patrocinio servatum comminiscuntur : sed gratis et perperam.

ODE XXIII.

AD PHIDYLEN.

Phidylen villicam suam ob pietatem Carmine celebrat, ostenditque pauperculam hanc anum Diis esse acceptiorem Pontificibus ipsis. (Lepida certe Dacerii et Sanadoni suspicio, Horatium astute dissimulata Epicurei persona sic voluisse impedire, ne in villa sua nimii sumtus fierent in sacrificia. *Gesn.*)

Cœlo supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidyle ;

O agrestis Phidyle, si manus supplices ad cœlum tollas, Luna incipiente ; si

Ode secunda Libri secundi in Ed. Sanad.—2 Varie corrumpitur nomen in libris ap. Jani, *Phidile*, (ita edd. vett. ap. Zeun.) *Phydile*, *Fidile*, *Phillide*, *Filide*, *Fillide*, *Philode*, *Phylire*, *Philire*, *Philyre*. Sed *Phidyle* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. et omnes Blandd. Cruquii, e Gr. Φειδύλη, h. e. *parca*. *Phidale* conj. Lambinus; *Phidyli* Bentl. ut 'Phidylis' dicatur ad formam 'Thestylis.'

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

1 *Cœlo supinas, &c.*] Si Deos rite colueris et pie supplicaveris, licet modica offerens munera, placatos illos habebis.

Supinas] Versis ad cœlum palmis ; quæ contra invocando Inferos Deos ad terram vertebantur.

2 *Nascente Luna*] In novilunio et Kalendis solebant rusticæ mulieres

Si thure placaris et horna
Fruge Lares, avidaque porca;
Nec pestilentem sentiet Africum
Fœcunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.

Lares placaveris thure et hornotinis frugibus atque sue edaci; neque fertilis vinea experietur Africum perniciosum, neque spicæ rubiginem sterilitatis causam, nec teneri fœtus noxiam tempestatem anni parte fructifera. Etenim hostia Diis desti-

Phyllide Vet. Comb.—3 Codd. Torrentii et Lips. 1. 4. *et orna.*—7 *Robiginem* Blandd. Cruquii, Locher. Bentl. Cuning. Jani, Bipont. Mitsch. et Kidd. et ita legit Nic. Heinsius ad Ovid. Fast. IV. 907. Vid. Cellar. Orthogr. Lat. ed. Harles. tom. I. p. 341.—8 *Pomiferi grave tempus anni* emend. Markland. ad

NOTÆ

sacra Lunæ facere velut plantarum matri, altrici, custodi.

Phidyle] Hæc videtur fuisse villica, seu Horatianæ villæ procuratrix: convenit nomen, sive proprium fuerit, seu factum sit a Poëta. φειδύλη, *parca*, Gallice, *ménagere*.

3 *Horna Fruge*] Vino vel spicis novellis atque hujus anni. Diis enim primitias et quod novum optimumque offerri æquum est.

4 *Porca*] Hac utpote fœcunda placabantur Dii Lares et domestici ad fœcunditatem familiæ ac rei domesticæ impetrandam.

5 *Pestilentem Africum*] Ventum humidum et calidum, adeoque pestilentem et noxium frugibus ac vitibus Italiæ. Plin. II. 47. De eo jam I. Od. 1.

7 *Rubiginem*] Gall. *la nielle*, qua nigrescunt spicæ et sterilescunt. Oritur ex pluvia vel rore, si quando non decussa fuerint e spicis, sed Sole superveniente calefacta computrescant. Ita Scaliger. Plin. XVIII. 17. 'Cœleste frugum vinearumque malum nullo minus noxium est rubigo. Frequentissima hæc in roscido tractu, convallibusque, ac perflatum non habentibus. E diverso carent ea ventosa et excelsa.' Et cap. 28. in fine. 'Alia sunt mala, quæ silente cælo serenisque noctibus fiunt, nullo sentiente nisi cum facta sunt .... Aliis rubiginem, aliis uredinem, aliis carbunculum appellantibus, omnibus vero sterilitatem.' Hinc Romæ ad eam pestem avertendam colebatur Rubigus Deus: et agebantur Rubigalia festa sub finem Aprilis. Plin. XVIII. 29. 'Rubigalia Numa constituit anno regni sui II. quæ nunc aguntur ad VII. Kalend. Maii, 'quoniam tunc fere occupat segetes rubigo: quod tempus Varro determinat Sole Tauri partem decimam obtinente.' Ex Plutarcho Quæst. Natural. post init. Rubigo humescentia occupat semina. Vide Theophrast. de Caus. Plantar. IV. 15. et alibi, &c.

Dulces alumni] Dulces et caros filios interpretantur aliqui: magis tamen intelligendi videntur catuli pecudum, agni, capreoli, &c. ut supra Od. XVIII. vs. 4.

8 *Pomifero grave tempus anno*] Grave pestilensque cœlum, adeoque morbos, haud sentient greges ea anni tempestate, qua fructus colliguntur, sci-

Nam, quæ nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, pontificum secures
Cervice tinget: te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Parvos coronantem marino
Rore Deos fragilique myrto.

nata, quæ in Algido nivoso educatur inter quercus et ilices vel crescit in Albano gramine, cultros Pontificum collo imbuet. Te vero Deos exiguos rore marino tenuique myrto coronantem nihil juvat solicitare plurimo cruore pecudum. Etsi manus

Stat. Sylv. I. 3. 8. ut 'teneri tempora anni,' Martial. IX. 14. 1.—9 Franeq. et Lips. 2. a m. pr. *pascitur Alcido.*—11 Nonnulli codd. teste Geo. Fabric. *in hortis.*—12 Harl. 1. Pulmanni Hunn. cod. Gifan. Ind. Lucr. v. 'tingere,' Bentleii Græv. Regin. Magdal. a m. pr. Bodl. 1. et Lips. 2. *securim;* et sic Bentl. cum euphoniæ causa, ne tres continui versus in *s* exirent, tum, quia una victima; sed, ut monet Jones. debebat ita etiam Poëta scribere *pontificis.* —13 With. malit *tingat,* ut 'premant' I. Od. 31. 9.—14 Franeq. et Lips.

NOTÆ

licet Autumno, quem 'letiferum' vocat Juvenalis Sat. IV. 56. Vide et supra II. Od. 14. 15.

9 *Nam, quæ nivali, &c.*] Pontificum est in sacris publicis immolare victimas sumtuosas: at te, Phidyle, rusticam et privatam mulierculam decet offerre Diis familiaribus minuscula quæque dona et sacrificia.

Quæ nivali pascitur Algido] Pascebantur olim greges ad sacrificia publica destinati ac devoti.

Algido] De eo monte I. Od. 21. 6.

11 *Albanis in herbis*] In pascuis Albani montis, qui ab urbe Roma distat 12. mill. pass. Ortum versus. Martial. IV. 64. 'Albanos quoque Tusculosque colles.' Arnob. lib. II. 'In Albano antiquitus monte nullos alios licebat quam nivei tauros immolare candoris: nonne istum morem religionemque mutastis?' &c.

13 *Te nihil attinet, &c.*] Tuum non est mactare pecudes: Deos perfecte coles et placabis, nectendo tantum et adornando serta et corollas ex herbis et floribus, quæ illis dones.

Bidentium] Nonius Marcellus ita dictas oves, quod duos dentes habeant, mordicus negat: asserit vero dici quasi biennes; auctoritate Pomponii in Atellana. Vide Macrob. VII. 9. et Gell. XVI. 6. ubi uterque idem astruunt, contenduntque 'non oves solas, sed omnes bimas hostias bidentes appellari.'

15 *Parvos Deos*] Lares, Penates, quorum imagines parvæ scilicet in privatis ædibus: in fanis autem ac templis majores Deorum statuæ majora simulacra habentur et coluntur.

Coronantem marino Rore, fragilique myrto] In sacrificiis multiplices adhibebantur ejusmodi corollæ. Ipse sacrificans coronabatur, hostia quoque, imago Deorum et ara, &c.

Marino Rore] Plin. XXIV. 11. 'Est et rosmarinum . . . foliis odor thuris,' &c. De myrto, I. Od. 38.

Immunis aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia
Mollivit aversos penates
Farre pio et saliente mica.

absque munere tenuerit aram, offensos Penates haud placabit efficacius per majorem victimam quam per religiosum ador et sal crepitans.

1. a m. pr. *cæde bibentium.*—17 Ultimos quatuor versus resecuit Guyetus.—18 *Hanc sumtuosa* unus Bersmanni; *Næ sumtuosa* emend. Chr. Daum. ap. Cuning.—19 *Mollibit* Acron, plerique codd. Cruq. omnes Torrent. Pulm. Gemblac. 1. 2. Beller. et Diesth. Bentleii Græv. Leid. aliique, Lips. 3. 4. Alt. 1. Harl. 1. 2. 6. Mentel. Venet. 1492. Mancin. Locher. unde in secutis editt. vulgo legitur. Sic Asc. Basill. Bonfin. Lamb. Torr. Cruq. Muret. Fabric. Steph. Rutg. Heins. Fab. Dacer. Baxt. Jon. Sivr. et Nic. Heins. ad Ovid. Fast. I. 672. Trist. I. 3. 45. et in Addend. ad tom. I. p. 437. Sed *Mollivit* Acr. Ms. ap. Bentl. Pulmanni Hunn. unus Bland. Mald. Mart. Cruq. cod. Gifan. duo Bersm. Bentl. Regin. a m. pr. Magdal. Sax. Lips. 1. 2. Dess. 2. Helmst. pro var. lect. Harl. 3. 4. 5. Venet. 1477. 1478. 1479. Mediol. 1477. 1502. Bentl. Gesn. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. ‘Recte Bentl. neminem ait Horatii ætate futurum quartæ conjugat. in *ibo* terminasse, idque igitur si Horatius fecisset, certe annotaturos fuisse Grammaticos vett. quod argumento sit, legisse illos h. l. *mollivit*. Postulat etiam sententiæ elegantia tempus præteritum *mollivit*, ut ante *tetigit*, cum notione perpetui s. aoristi temporis, pro præsenti, venusta et Poëtis solenni enallage, positum. cf. Ill. Heyn. ad Tibull. I. 4. 27.’ *Jani.* *Mollirit* Cuning. ex conj. Gogavii; et sic dederunt Sanad. et Francis. Mox, *adversos*, facili lapsu Mald. et Mart. Cruquii, unus Bersmanni, Lips. 1. 3. 4. et Helmstad.

NOTÆ

17 *Immunis*] Innocens, a scelere vacua et eximia, ex quibusdam: alii aliter et melius, ut existimo; hoc sensu: Etiamsi non offeras Diis ingentia munera, tam litabis, tamque obtinebis quod postulas, exiguo quovis sacrificio, quam magno et sumtuoso; si modo vitæ innocentiam, et pietatem ac religionem erga Deos exhibeas. Luc. cap. XXI. Christus pauperculæ viduæ minuta duo laudat præ ingentibus divitum muneribus in gazophylacium missis. Ex Plutarcho Lycurgus interrogatus cur vilia et parva constituisset sacrificia, respondit; ut nunquam desinamus Deos venerari. Vide Pers. Sat. II. in fine: ubi ‘Dicite Pontifices, in sancto quid facit aurum? . . . . farre litabo.’

Aram si tetigit manus] Ara quasi ansa dicta pridem, quoniam eam tenebant seu tangebant quicumque vel sacris operabantur, vel jurabant, vel preces et vota faciebant. Varro. Macrob. Saturnal. III. 2. &c. Vide et Plin. II. 7.

19 *Mollivit* [*mollibit*] Ita veteres pro *molliet*.

20 *Farre pio et saliente mica*] Mola salsa, quæ constabat ex aqua, farre, et sale. Senec. Epist. 114. ‘crepacem molam’ dixit.

ODE XXIV.

'Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt sæcula luxu
Divitiæ molles.' Juvenal. VI. 298.

INTACTIS opulentior
Thesauris Arabum et divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum,

Quamvis totum mare Tyrrhenum atque Apulicum tuis ædificiis teneas, ditior nondum tentatis gazis Arabum ac Indiæ opulentæ; si fatum sævum clavos adaman-

Ode vigesima Libri primi in Ed. Sanad. Epigraphen habent codd. *In Avaros;* edd. vett. *In avaros Romanos et de Scytharum continentia.*—4 Multi codd. et edd. ut Jannoct. Lambini a m. sec. Pulmanni Gemblac. 1. 2. et Beller. unus Bland. Div. aliique ap. Cruq. aliquot Torrentii, Lips. 1. 3. a m. sec. Lips. 4. Alt. 1. Harl. 2. 6. Acron, Vet. Comb. Venet. 1492. 1590. Locher.

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 3.

1 *Intactis, &c.*] Sui vitia sæculi hac Ode proscribit, ut et alibi jam non semel, ac remedia præscribit. Animadverte quæso, Lector studiose, quam varie quamque feliciter idem sæpius ita retractet argumentum, ut novum quid semper esse videatur. Et hoc est quod ipse præcipit ac docet ad Pisones Epist. vs. 128. et vs. 240. quæ duo loca spectant eodem, et egregie declarant rerum communium et cuivis notarum novam dispositionem ex arte atque ingenio, scitamque et callidam tractationem longe præstare rerum novarum inventioni. Quod quidem literatoribus ac de trivio hominibus et sciolis latet; norunt vero sentiuntque quotquot sano et sagaci pollent judicio. Vide quæ ibi annotabuntur.

Intactis opulentior Thesauris Arabum] Ipsis opulentior Arabibus, quorum adeo jactatur opulentia. Vide I. Od. 29. et II. Od. 12. Stroph. penult.

Intactis] Vel thesauris nondum effossis: vel Arabibus bello nondum petitis ac subactis Populo Romano. 'Ælius enim Gallus, ex equestri ordine, solus Romana arma in eam terram intulit, ... oppida diruit,' &c. Plin. VI. 28. Strabo lib. VI. 'Recens Rom. expeditio nostro tempore, duce Ælio Gallo, in Arabiam facta.' Missus ille cum exercitu ab Augusto decimum Consule, Arabes tentaturus. Propert. II. 10. 'India quin, Auguste, tuo dat colla triumpho; Et domus intactæ te tremit Arabiæ.'

2 *Divitis Indiæ*] Hæc enim Asiæ regio dives est auro, argento, lapillis, gemmis. Strabo lib. XV. &c.

3 *Cæmentis licet occupes, &c.*] Licet præclaras ædes habeas in maris littoribus exstructas, quid hoc ad vitam beatam? An sic effugies curas et mortem? Vide Od. I. hujus lib. Stroph. 9. ibique Not.

4 *Tyrrhenum mare*] Idem est quod Tuscum et Inferum: pars est Mediterranei, Tusciam alluens, Ditionem

Si figit adamantinos
  Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
  Non mortis laqueis expedies caput.

tinos excelsis culminibus infigit, neque mentem formidine neque caput mortis re-

Ascens. Basill. 1527. 1531. 1555. 1580. Muret. Steph. Fabr. Rutgers. Cruq. Bond. Schrevel. omninoque fere edd. ante Lamb. *mare Ponticum.* Defendunt hanc lect. Steph. Diatr. III. p. 144. et Schmid. *mare Punicum* Pulmanni Hunn. Div. Cruquii pro v. l. et nonnulli alii cum ed. Land. *mare publicum* Bland. antiquiss. cum gloss. 'late patens,' item alius Bland. et Silv. Cruquii, Lips. 2. 3. a m. pr. et ed. Burm. 1713. *Apulicum* Harl. 1. 3. 4. 5. duo Lambini, tres Torrentii, Pulmanni Diesth. Mald. Cruquii et unus Bland. pro v. l. Mentel. Dess. 2. Bentl. e suis, item Lamb. Torrent. Heins. Fab. Dac. Delph. Baxt. Cuning. Sanad. Gesn. Jones. Francis, Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. 'Optima ad sensum lectio; ex eaque quomodo ceteræ variantes oriri potuerint, apparet.—5 *Si f. a. S. v. d. N. Clavos* uncis inclusit manus recentior in Lips. 3. Idem vult Bentl. sed pro *Si* conjicit *Sic*, eumque secutus Sanad. improbante Jani. *Si figet* quædam edd.—6 Omnes codd. et edd. vett. *dira;* sed *dura* emend. Bentl. quia proprium id epitheton sit Necessitatis: eum secuti Cuning. et Sanad. Kidd. vero non item. Sic olim legebat Schol. Porphyr.—7 ' Mentel. *animos:* bona et magis poëtica lectio.' *Jani.*—8 Idem Mentel. *expediet caput.*—10 Codex Barthii vetustissimus, *us-*

NOTÆ

Pontificiam, ac regnum Neapolitanum, a fluvio Macra ad fretum Siculum.

Et mare Apulicum] Omnes fere codices habent *Ponticum*, id est, Euxinum. Quidam *Punicum*, id est, Africanum; et hanc lectionem defendunt eo quod mare Punicum seu Africum continetur cum Tyrrheno, quod modo nominatur. Verum enimvero quid hoc ad Italiam et Romanos? An ut notetur vesania ædificare cupientium non modo in littoribus maris proximi sed et longinqui? Longe sane petita reprehensio. Lectori tamen judicandi sit plena libertas; ut fuit hactenus. Alii etiam, *Publicum*, absurde quidem, legunt. Placuit lectio, *Apulicum*, non nobis primum, sed gravibus viris pridem ante nos; ut denotetur utrumque Italiæ littus maris, per *Apulicum* superi sive Adriatici, inferi vero per *Tyrrhenum.*

5 *Si figit adamantinos, &c.*] Si magnificas illas ædes mors etiam obsidet ingrediturque, et habitatores earum non mitius tractat quam infimos quosque et egentes: si in illis ædium 'summis verticibus clavos figit adamantinos,' id est, imperii ac dominatus sui jura exercet: metaphora ducta ab annali clavo, qui in parietibus ædium sacrarum figebatur singulis annis, ut numerus annorum inde colligeretur. De quibus Liv. passim. Alii sic explicant; si summos etiam apices seu capita virorum principum spiculis suis durissimis transfigit mors, et enecat.

Adamantinos] Adamante firmiores. I. Od. 35. 'trabales clavos.' Sic belle exprimit Poëta fatum ineluctabile, mortis necessitatem, et nunquam mutabile Jovis ac Deorum decretum. Pindar. Τίς κίνδυνος κρατεροῖς ἀδάμαντος δῆσεν ἅλοις;

Campestres melius Scythæ
(Quorum plaustra vagas rite trahunt domos)
Vivunt, et rigidi Getæ,
Immetata quibus jugera liberas
Fruges et Cererem ferunt,
Nec cultura placet longior annua;

tibus liberabis. Felicius in campis degunt Scythæ, quorum incertas habitationes carpenta circumferunt, necnon asperi Getæ, quibus arva minime circumscripta producunt communes segetes ac messes; neque exercetur cultura diuturnior uno anno:

---

que trahunt domos; sed hoc *usque* est ex interpretamento. *Rite,* i. e. de more, ex illorum consuetudine.—12 *Immunita quibus jugera,* i. e. nullo munimine cincta, conj. vir quidam doctus in marg. ed. Polmanni. Vide Sanadoni Notam.—14 'Nonnulli hunc versum ad seqq. trahunt, hoc sensu: Alternis agriculturam exercent, ita ut qui hoc anno agris colendis vacaverint, altero quiescant. Sed hæc vix commode e verbis elicias.' *Mitsch.* Quidam pro

NOTÆ

9 *Campestres melius Scythæ, &c.*] Avaris divitibus sapientiores ac beatiores sunt ii populi qui inopes quidem at sine curis vivunt. Scythæ nullas domos exstruunt, per campos vagantur, modo in his pascuis, modo in illis subsistentes, suamque secum familiam plaustris vehunt, hinc ἁμαξόβιοι et ἁμαξοφόρητοι dicti; 'quibus plaustra sedes sunt,' inquit Sallust. Vide I. Od. 19. 10. et Od. 35. 9. et II. Od. 9. in fine: ibique Not. Justin. lib. II. sub initium: 'Scythis inter se nulli fines, nec enim agrum exercent, nec domus illis ulla aut tectum, aut sedes est, armenta et pecora semper pascentibus et per incultas solitudines errare solitis. Uxores liberosque secum in plaustris vehunt, quibus coriis imbrium hyemisque causa tectis pro domibus utuntur. Justitia gentis ingeniis culta non legibus ... aurum et argentum non appetunt. Lacte et melle vescuntur. Lanæ iis usus ac vestium ignotus ... pellibus utuntur ferinis. Hæc continentia illis morum quoque justitiam dedit, nihil alienum concupiscentibus ... utinam reliquis mortalibus similis moderatio ... prorsus ut admirabile videatur hoc illis naturam dare, quod Græci longa sapientium doctrina præceptisque Philosophorum consequi nequeunt; cultosque mores inculta barbarie superari,' &c. Hinc apud Homerum Iliad. N. δικαιότατοι, *justissimi* vocantur Scythæ. De his Strabo lib. VII. Herodot. lib. IV. Virgil. Georg. III. &c.

11 *Rigidi Getæ*] Et hi Scythis affines duram pariter vitam agunt, frigidissima regione. Ex Strabone, ad Pontum Orientem versus circa ostium Danubii sedes habent. Plin. IV. 12. 'Ab eo in plenum quidem omnes Scytharum sunt gentes; variæ tamen littori apposita tenuere: alias Getæ, Daci Romanis dicti,' &c.

12 *Immetata quibus, &c.*] Scythis nimirum atque Getis agri nullis definiuntur limitibus, nullique sunt cuiquam proprii; omnes omnibus communes vicissim coluntur ab aliquibus, duntaxat quantum satis est ad annonam et victum unius anni.

Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
Conjux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
Virtus, et metuens alterius viri

atque alter vices assumens pari fortuna quietem tribuit alteri laboribus exsoluto. Ibi fœmina innoxia parcit privignis matrem non habentibus, neque uxor dote potens marito imperitat, nec splendido auscultat mœcho. Illic maxima dos æstimatur vir-

placet, e Cæs. B. G. IV. 1. malint *licet*.—20 Lips. 4. *nec nitido figit adultero.*—19 *Nec dotata virum regit* unus Harl.—21 Lips. 1. 2. 3. 4. Dess. 2. et omnes ap. Bonfin. Annot. XLI. quare, cum ille nec locum habere putet *parentium*, quod sit a verbo 'parere,' h. e. obsequi, igitur emendat *parentibus*. Quas

NOTÆ

15 *Defunctumque laboribus, &c.*] Alii post alios culturam agrorum, sationem ac messem curant, et quiescunt; atque ad annuum opus ac laborem alii aliis succedunt. De Suevis idem prope refert Cæsar de Bello Gallico initio lib. IV. 'Gens maxima et bellicosissima Germanorum, Suevi: centum pagos habent: ex quibus quotannis singula millia armatorum, bellandi causa, suis e finibus educunt. Reliqui domi manent: pro se atque illis colunt. Hi rursus invicem anno post in armis sunt: illi domi remanent . . . privati ac separati agri apud eos nihil est: neque longius anno remanere uno in loco incolendi causa licet,' &c.

17 *Illic matre carentibus, &c.*] Ubi nulla est cupiditas, illic nec ulla novercalia odia, flagitia, veneficia: nulla uxorum aut adulteria, aut imperiosa insolensque dominatio in viros. Ea est Scythicarum mulierum fides, pudicitia, virtus, probitas.

18 *Privignis mulier temperat innocens*] Noverca non sævit in privignos, id est, mariti sui e priori conjuge filios, nec eos veneno tollere meditatur; quod Romæ non infrequens. Juvenal. Sat. VI. 132. 'Hippomanes, carmenque loquar, coctumque venenum, Privignoque datum?'

19 *Nec dotata regit virum*] Plaut. Aulul. in fine Scen. 17. 'Quæ indotata est, ea in potestate est viri: dotatæ mactant et malo et damno viros.' Et Asinar. Scen. 1. 'Argentum accepi, dote imperium vendidi.' Juvenal. Sat. VI. 223. 'Imperat ergo viro.' Vide ibid. in superbiam mulierum plurima. Ex Justino lib. III. Lycurgus apud Spartanos 'virgines sine dote nubere jussit; ut uxores eligerentur, non pecuniæ: severiusque matrimonia sua viri coërcerent, cum nullis dotis frænis tenerentur.'

Nec nitido fidit adultero] Non sinit se in adulterium pertrahi ab adultero bene comto: vel, amatori et mœcho potenti non confidit, post flagitia sperans ab eo defendi tum adversus leges adulterium punientes, tum adversus maritum suum vindictam meditantem.

21 *Dos est magna parentium Virtus,*

Certo fœdere castitas,
Et peccare nefas, aut pretium emori.
O quisquis volet impias
Cædes et rabiem tollere civicam;

tus parentum, et pudicitia insolubili pacto alterum virum abhorrens. Illic non licet delinquere, vel merces est mors. O quicumque voluerit sceleratas strages furoremque ci-

nugas bene castigat Glarean. Vide Fabrett. Inscriptt. p. 99.—22 'Lips. 4. *alterius tori:* memorabilis varietas.' *Jani.*—24 *Aut peccare* var. lect. ap. Jones. *et pret.* Alt. 1. Dess. 2. Lips. 4. Jon. *pretium est mori* vulgata lectio; et sic Harl. 1. 3. 4. 6. sed *pretium mori* Comment. Cruq. unus Bersm. Lips. 1. a m. s. 4. Alt. 1. Dess. 2. Bentleii Battel. Sax. Zar. Asc. Heins. *pretium emori* Pulmanni Hunn. et Harl. 2. 5. Baxt. Gesn. Cun. Sanad. Jani, Bipont. Francis, Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. 'Recte haud dubie; nam et omisso *est* nobilior existit sententia et *emori* vocabulum doctius est, et, quomodo inde lectio *est mori* enata sit, intelligitur.' *Jani.*—25 Hinc Porphyrionis ætate in nonnullis libris nova Ode incipiebat, quod is perperam fieri ait. '*O quis, quis .... civicam?* emend. Bentl. contra omnes libros, et nulla necessitate, et vero inepte. Quod enim ad vulgatam lectionem *quisquis* subridet: 'quasi vero multi essent, qui id facere possent!' id nollem excidisset tanto critico. Neque sanius est, quod exclamationem *O quisquis* putidam esse, nec pathos habere pronuntiat. Denique e vulgari lectione aptissimus, e Bentleiana indoctus est sententiæ progressus ad vs. 27. In Diomedis Grammatici loco nil esse præsidii, facile intelligentibus patet. Interim Bentleium secutus Sivr. [et Kidd.] *O si quis* var. lect. ap. Jon. quam recep. Sanad. et Schmid. Sed exquisitius, *quisquis volet .... si quæret*, quam geminatum *si*.' Jani. *valet* pro *volet* var. lect. ap. Jones.—26 *Cædes aut* Pulmanni Gemblac. 1. et Diesth. Lips. 2. Venett. Glarean. Basill. Fabr. Muret. Cruq. Torrent. Rutgers. et Cuning. erat et Lambini tempore lectio vulgaris. Sed *Cædes et* omnes Lambini et Bentleii, Altt. 1. 2. Lips. 1. 3. 4. Helmstad. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Pulmanni Hunn. Gemblac. 2. et Beller. Venett. ap. Jani, Locher. Ascens. Fab. Dacer. Steph. Bentl. Sanad. Jani, Francis, Bipont. Mitsch. Wakef. Wetzel. Kidd. et Comb. Neglexisse videntur codd. suos

NOTÆ

&c.] In deligendis uxoribus ibi non spectantur opes, sed virtus majorum et parentum, ac puellæ castimonia. Plaut. Amphitr. Act. II. Scen. 2. sub finem: 'Non ego illam mihi dotem duco esse, quæ dos dicitur: Sed pudicitiam et pudorem, et sedatum Cupidinem, Deum metum, parentum amorem,' &c. Repete mox allatam Lycurgi legem de dote virginum Spartanarum. Juvenal. Sat. VI. 169. 'Malo Venusinam, quam te, Cornelia,' &c.

23 *Certo fœdere castitas*] Fides conjugalis, quam illic violare nefas, aut peccanti mors certa est, certumque 'peccati stipendium,' quod ait Paulus Apostolus.

25 *O quisquis volet impias, &c.*] Profecto cupiditas tollenda, si quis bonus Princeps velit seditiones tollere, tumultus, cædes, bella civilia, aliasque civitatum pestes. His videtur Augustum respicere: nam sic ei postea gratulatur IV. Od. 15. Strophe 3. 'ordinem Rectum, et vaganti fræna licentiæ Injecit, amovitque culpas, Et veteres revocavit artes,' &c.

Si quæret PATER URBIUM
 Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrænare licentiam,
 Clarus postgenitis; quatenus (heu nefas!)
Virtutem incolumem odimus,
 Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid tristes querimoniæ,
 Si non supplicio culpa reciditur?

vilem abolere, si cupiet imagini subscribi PARENS CIVITATUM, *is infrænatam coërcere cupiditatem suscipiat, a posteris celebrandus; quandoquidem (proh scelus!) viventem virtutem aversamur invidentes, ereptam vero aspectui desideramus. Quorsum mœstæ querelæ, si pœna crimen non amputatur? Quid leges prosunt absque mori-*

Torrent. et Cruquius.—27 Quidam codd. Lambini, unus Bersmanni, Pulmanni Diesth. Mentel. Lips. 1. a m. sec. Lips. 2. Dess. 2. Bentleii Græv. Magdal. et Battell. *quærit.*—30 *Carus postgenitis* codex antiquus ap. Canter. Nov. Lectt. VII. 30. Placet Lambino, Fabro, Dacerio, ob seq. *odimus,* et sic ediderunt Dan. Heins. et Schmid. *post genitis* divise Lamb. et Heins. sed auctoritate codd. editores ceteri junctim. '*quatinus* Lamb. e nonnullis suis, Pulmanni Beller. Lips. 3. Venet. 1492. Mancin. Cruq. Steph. Fab. Dacer. Baxt. Sic et scribi volunt Acron et Comment. Cruquii, quia *quatinus* conjunctio sit, *quatenus* adverbium. Similia Festus, Caper, Fronto, Victorin. vid. Cellar. Orthogr. Lat. edit. Harles. tom. II. p. 48. Sed sunt talia pro argutiis Grammaticorum habenda. Nullum est discrimen, nisi in scriptura, ut in *protenus* et *protinus.* Antiquior scriptura est per *e*, quam et h. l. codd. tantum non omnes exhibent.' *Jani.*—32 'Interpunximus, ut ad utramque clausulam, prout par est, referatur vox *invidi;* sic postulante loci scopo.'

NOTÆ

27 *Si quæret pater urbium Subscribi statuis*] Si volet dignus esse cui statua erigatur cum hac epigraphe, 'Pater Patriæ.' Quæ quidem appellatio honorifica contigit Camillo, Ciceroni, Julio Cæsari, Augusto; aliis item postea bonis Imperatoribus. Liv. Appian. Flor. Sueton. &c. Hic Octav. cap. 58. 'Senatus te consentiens cum Populo Romano consalutat PATRIÆ PATREM. Cui Augustus.... compos factus votorum meorum, P. C. quid habeo aliud Deos immortales precari,' &c. Juvenal. Sat. VIII. 244. 'Roma Patrem Patriæ Ciceronem libera dixit.'

30 *Clarus postgenitis*] Quidam legunt *carus.* I. Od. 28. 'Postmodo te natis.'

Quatenus (heu nefas)] Ea siquidem est pravitas morum nostrorum, ut invideamus virtuti, excellentiæ, honoribus eorum qui nobiscum vivunt: mortuis autem gloriam sponte deferimus et laudationem. Egregie Vell. Paterc. 'Præsentia invidia, præterita veneratione prosequimur. Et his nos obrui, illis instrui credimus.'

32 *Sublatam ex oculis quærimus*] Sic fit: sic vivitur. Homines quæ habent præ manibus bona vix ante cognoscunt aut ut par est æstimant, quam ea amiserint. Quam sententiam expolitam efferunt inter tot alios, Sophocles in Ajace, Plaut. Captiv. Cic. in Orat. post reditum ad Quirites.

34 *Si non supplicio culpa reciditur*] Si culpæ non puniuntur; vel, si non

Quid leges, sine moribus
  Vanæ, proficiunt, si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
  Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durat æque solo nives
  Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt æquora navitæ?
  Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis et facere et pati,
  Virtutisque viam deserit arduæ.

bus inutiles, si negotiatorem haud deterrent vel orbis regio æstu ferventi præclusa, nec pars Aquiloni proxima, nivesque humo constrictæ: et solertes nautæ maria formidabilia exsuperant? Inopia dedecus ingens impellit quidlibet et moliri et perferre; atque iter asperæ virtutis relinquit. Ergo nos aut deferamus in Capitolium,

Wakef. Crusius conj. *invidis.*—35 *Quid leges sine moribus? Vana proficiunt: sic neque, &c.* conj. ap. Jones.—39 Omnes codd. *solo;* sed pro eo Bentl. *gelu;* eumque secutus Kidd. quamvis Bentleium castigaverit Cuning. in Animadv. p. 225.—40 Mentel. *abjiciunt.*—42 *Pauperies,* majusculo *P.* Sivr. 'Minus recte h. l. si quid intelligo.' *Jani.*—43 *Quidvis aut facere aut pati* unus Bersmanni.—44 'Pro *viam, vias* unus Bersm. *deserit* lectio omnium codd. nisi quod Lips. 3. *deseret.* Sed præclare Bentl. emendat *deserere,* eaque haud dubie vera lectio; e qua, cum in antiquis codd. per compendium scriberetur *desere,* cum lineola super ultima litera, facile potuit errore librariorum, quibus etiam *jubet* (vs. 42.) in mente adhuc et oculis esset, oriri *deserit* (vid. ad 1. Od. 1. 6.); cui suspicioni favet etiam lectio in Lips. 3. Nulla ratione satis apta est e lectione *deserit* sententia. Urgent quidem Cun. Anim. cap. xv.

NOTÆ

cessant improbi crimina perpetrare, quamvis ea puniri interdum cernant.

35 *Quid leges, sine moribus Vanæ, proficiunt*] Quid prosunt leges si non observentur, sique ad earum amussim mores non fingantur?

36 *Si neque fervidis Pars inclusa caloribus, &c.*] Si homines lucri causa nihil non tentant, et ad præclusas veluti a natura partes mundi contendunt; ad Zonam torridam, atque ad frigidam et glacialem, ubi nives asperitate ac diuturnitate frigoris duratæ sunt instar soli, vel, solo astringuntur. Vide I. Od. 22. sub finem. Et lib. hujus Od. 3. Stroph. 14.

40 *Mercatorem*] Qui quærit opes ac paupertatem fugit per mare, per saxa, per ignes.

Horrida callidi Vincunt æquora navitæ] Sic mare glaciale, sic Bonæ Spei quod vocant promontorium, ubi horrorem faciunt omnia, quotidie tamen tentatur atque superatur.

42 *Magnum pauperies opprobrium, &c.*] Ex opinione vulgi scilicet. Nam longe aliter sentiunt vel Ethnicorum sapientes. Vide Apuleii Apolog. ubi, 'paupertas,' inquit, 'etiam Populo Romano Imperium fundavit,' &c.

44 *Arduæ*] Hesiodus ait viam ad virtutem longam esse et arduam, saxisque asperam, Deosque velle eam sudore parari.

Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat et turba faventium,
Vel nos in mare proximum
Gemmas, et lapides, aurum et inutile,
Summi materiem mali,
Mittamus, scelerum si bene pœnitet.

ad quod invitat applausus et concursus populi acclamantis, aut in mare vicinum projiciamus gemmas et lapillos atque aurum superfluum omnis mali causam. Si vere

p. 268. et L. Bos. Anim. ad Hor. p. 45. doctius dici ipsam pauperiem deserere viam virtutis, quatenus faciat, ut homines eam deserant: cujus sane generis exempla plurima sunt apud Poëtas; e. g. 'spes sulcis semina credit,' ap. Tibull. VII. 3. Verum h. l. alia res est, quod quidem inprimis monere debebat Bentl. Non simpliciter *pauperies* subjectum est, sed *paup. magnum opprobrium*, i. e. *hoc, quod pauperies m. o. est.* Sic vident intelligentes, non apte sequi pro prædicato posse: *deserit v. v.* pro, facit, ut deseratur via. Igitur non potui, quin Bentleium sequerer. Quod paulo asperiores ex ea lectione numeri existunt, id non erat quod Bosius male ferret; nam vid. v. c. inf. XXVIII. 7. et cf. Cun. l. l. Eodem vs. *arduam* conj. Lamb. sed exquisitius haud dubie dicitur *virtus ardua.* vid. Cuning. l. l. p. 270. Denique et vs. 41. post *navitæ*, et h. vs. post *arduæ* interrogationis signum ponendum, et omnia hactenus referenda esse ad *si* vs. 36. recte viderunt T. Fab. Brouckhus. ad Propert. II. 24. 12. Dacer. San. Schmid. Quod Bentl: Cun. Baxt. male neglexere.' *Jani.*—46 *Quos clamor* Mentel. *ac turba* Cuning.—47 Nonnullæ edd. ut Cruq. 1611. *mare publicum.*—49 Quidam codd. item Venett. 1492. 1590. Locher. Ascens. Basill. Lamb. Torrent. Mur. Fabr. Heins. Steph. Fab. Rutgers. Dacer. Jones. et fere edd. vett. *materiam;* sed Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. omnes Cruquii, Pulmanni Hunn. Gemblac. 2. Beller. et Diesth. duo

NOTÆ

45 *Vel nos in Capitolium, &c.*] Ex ante dictis recte concludit: si opes non juvant, immo impedimento sunt bonis moribus, certe debemus eas abjicere: itaque ut ex malis boni aliquid faciamus, deferamus eas ad Jovem Capitolinum, et ad ornatum templi. Ac si minus movet nos religio Deorum, at moveat saltem honos et gloria nominis nostri. Nam illud *vocat* et prosequetur nos *clamor et turba faventium.* Istæ nempe donationes magno populi applausu fiebant, quasi triumphum parantis ei qui cupiditates subegisset. Petron. 'Ipse Senatus recti bonique præceptor mille pondo auri promittere solet Capitolino.' Sueton. Octav. cap. 30. 'In cellam Capitolini Jovis sedecim millia pondo auri, gemmasque ac margaritas quingenties HS. una donatione contulit.'

47 *Vel nos in mare proximum, &c.*] Sic Crates Philosophus Thebanus magnum auri pondus in mare dejiciens aiebat: Abite pessum, malæ cupiditates, vos ego mergam, ipse ne mergar a vobis.

48 *Gemmas, et lapides*] Gemmæ pellucent, lapides minime: margaritæ nec inter gemmas nec inter lapillos censentur.

Aurum inutile] Vel nihil juvans ad beate vivendum: vel quo non utimur per avaritiam defraudantes genium.

49 *Materiem mali*] 'Lycurgus aurum argentumque velut omnium sce-

Eradenda cupidinis
  Pravi sunt elementa; et teneræ nimis
Mentes asperioribus
  Formandæ studiis: nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
  Venarique timet; ludere doctior,

crimina detestamur, extirpanda sunt improbæ cupiditatis principia; animique molliores quam oportet durioribus instituendi sunt exercitationibus. Nobilis adolescens ignorat equo insistere haud assuetus, ac venari fugit, peritior ludere sive

Bersmanni, Bentleii Græv. Leid. Zulich. Regin. Battel. et al. Lips. 1. 2. 3. Altt. 1. 2. Dess. 1. 2. Helmstad. Venett. 1477. 1478. 1479. Marcil. Cruq. Vascos. Bentl. Cuning. Sanad. Baxt. Gesn. Zeun. Jani, Bipont. Mitsch. Francis, Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. *materiem.* Neglexerunt codd. suos Lambin. et Torrentius.—50 'Puncto post *Mittamus* posito, illa: *scelerum si b. p.* ad seqq. trahunt omnes prope edd. Sed ad ea, quæ præcedunt, referunt Gesn. et Schmid. quos sequi ad sententiam melius videbatur.' *Jani.* Nostram interpunctionem servant etiam Zeun. Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Comb.—52 *Pravæ* Acr. Pulmanni Diestb. Anhaltin. Fabr. Mentel. Altt. 1. 2. et Lips. 4. Sed vide ad III. Od. 16. 39. *Proni* emend. Cuning. *Primi* conj. With. *Pravis* conject. ap. Jones.—54 *Firmandæ* emend. Bentl. quod aptius respondere putat τῷ *nimis teneræ* et τῷ *asperioribus.* Eum secuti sunt Cuning. Sanad. Sivr. Francis, et Kidd. Gesnero et Jani placuit emendatio. Hic vero, 'Nil video,' inquit, 'in vulgata omnium codd. lectione repre-

NOTÆ

lerum materiam sustulit.' Justin. lib. III. Ovid. 'opes irritamenta malorum.'

51 *Eradenda cupidinis, &c.*] Cic. Tuscul. 4. 'Cum est concupita pecunia, nec adhibita continuo ratio quasi quædam Socratica medicina, quæ sanet eam cupiditatem, permanat in venas et inhæret in visceribus illud malum, existitque morbus et ægrotatio, quæ avelli inveterata non possunt: eique morbo nomen est avaritiæ.'

Cupidinis Pravi] Prave quidam legunt *Pravæ.* Cupidinem pro cupiditate in genere masculino usurpat Horatius, II. Od. 16. 15. 'cupido sordidus.' Et Sat. I. 61. 'Pars hominum decepta cupidine falso, Nil satis est, inquit.'

52 *Elementa*] Primordia. Juvenal. Sat. XIV. 123. 'Sunt quædam vitiorum elementa.'

Teneræ nimis Mentes asperioribus Formandæ studiis] Vel a teneris, ut aiunt, unguiculis: vel ad laborem resque duras et asperas *formandæ* sunt mentes nimis effœminatæ et delicatæ. Vide Od. II. hujus libri.

54 *Nescit equo rudis Hærere, &c.*] Generosus ac nobilis puer (pro dedecus!) nescit equitare, timetque venari; scit vero et amat ludere mollioribus ludis Græcorum. De Romanis exercitationibus ingenuo juvene dignis vide I. Od. 8. De venatione I. Epist. 18. 49. ita canit: 'Romanis solenne viris opus, utile famæ Vitæque et membris.'

Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea;
Cum perjura patris fides
Consortem socium fallat et hospitem,

Græco volueris trocho, sive magis placuerit, alea legibus prohibita: dum parens fide perjurio fracta defraudat consortem socium et hospitem; atque divitias accumu-

hendendum.'—58 Lips. 4. *Seu mavis.* Post *alea* punctum, et mox vs. 62. post *properet* colon exhibent Lamb. Cruq. Torrent. Heins. Fab. Dacer. et Cuning. 'Sed rectius post *alea* colon, et post *properet* punctum ponunt Bentl. Sanad. et Gesn.' *Jani.*—60 *Consortes* emend. Cuning. improbante Jani. *hospites* Harl. 1. 2. 3. 4. 6. Blandd. 1. 2. 3. 4. Mald. et Sil. Cruquii, Pulmanni Hunn. Gemblac. 2. Beller. et Diesth. unus Bersmanni, Mentel. Lips. 1. 4. Altt. 1. 2. Franeq. Helmstad. Brod. Bentleii Græv. Leid. Colbert. aliique, Venett. 1477. 1478. 1479. Mediol. 1477. Florent. 1486. Bentl. Cuning. et Kidd. Reliqui codd. et edd. *hospitem*, 'quod haud dubie longe elegantius.' *Jani.* *Consortem et socium* conj. Bentl. quia inter *consortem* et *socium* intersit; Dacer. *Consortem, socium, &c.* eadem de causa. *fallit* et mox vs. 62. *properat* edidit Jones.

NOTÆ

57 *Græco trocho*] Duplex fuit trochus: alter dicebatur turbo, eratque 'buxum volubile' scutica agitari a pueris solitum; de quo Virgil. Æneid. VII. 378. Alter ludus trochi erat, circuli cujusdam ferrei vel ænei impulsio, artem requirens ac studium; neque solis conveniebat pueris. De hoc videtur loqui Noster istic, ut et ad Pisones Epist. vs. 380. ubi rem vide fusius explicatam in annotationibus nostris.

58 *Vetita legibus alea*] In Saturnalibus permittebatur alea, mense Decembri: reliquis anni mensibus probrosa erat, puniebaturque legibus Cornelia, Publicia, Titia. Ædilibus ea cura incumbebat. Cic. Philip. 2. 'Licinium de alea condemnatum collusorem suum restituit.' Vide Alex. ab Alex. III. 21. et quæ annotabo ad I. Epist. 18. 21. ad has voces 'Quem præceps alea nudat.'

59 *Cum perjura patris fides, &c.*] Dum puer indulget mollibus et futilibus studiis, interim pater ei congerit opes per fas et nefas, quas male partas male dilapidet. Nam ille societatis fidem atque hospitii jura violare non dubitat.

60 *Consortem socium*] Has voces alii separant, explicantque *consortem*, cohæredem; *socium*, qui negotiationis societatem ac fœdus inito contractu fecit. Alii jungunt et ad unam posteriorem sententiam referunt. Nempe consors vocatur qui tantundem sortis ad mercaturam confert. Nam prima pecunia in societatem, ut lucrum inde fiat, collata sors et caput nuncupatur: quod vero ex illa per communem negotiationis laborem accedit accrescitque, corpus societatis vocitant. Itaque ille fallit consortem socium, cum subtrahit quidpiam e lucro, et in privatam rem convertit id quod esse commune oportuit. Cicero pro Sexto Roscio: 'Recte majores nostri eum qui socium fefellisset, in bonorum virorum numero babendum nullo modo putaverunt.' Vide eundem pro P. Quintio. Animadverte porro quot et quanta mala committat ille avarus pater. 1. Periculis et laboribus se conficit. 2. Paupertatem esse malum stulte credit. 3. Omne fas violat quæs-

Indignoque pecuniam
  Hæredi properet. Scilicet improbæ
Crescunt divitiæ; tamen
  Curtæ nescio quid semper abest rei.

lat hæredi immerito. Nimirum iniquæ augescunt opes: verumtamen nescio quid semper deest angustis bonis.

NOTÆ

tūs causa. 4. Pravo exemplo filium corrumpit. 5. Seipsum defraudat victu necessario, *inter opes inops.*

64 *Curtæ nescio quid semper abest rei*] Nam 'multa petentibus Desunt multa.' Supra Od. XVI. in fine. Bene Seneca in Herc. Œt. 625. 'Cupit hic gazis implere famem: Nec tamen omnis plaga gemmiferi Sufficit Istri; nec tota sitim Lydia vincit; nec quæ Zephyro Subdita tellus stupet aurato Flumine clarum radiare Tagum: Nec si totus serviat Hebrus, Ruraque dives cingat Hydaspes; Intraque suos currere fines Spectet toto flumine Gangem. Avidis, avidis Natura parum est.'

ODE XXV.

AD BACCHUM.

Horatius, super mero Bacchi spiritu percitus, suaviter Augusti laudes cantat.

Quo me, Bacche, rapis tui
  Plenum! quæ nemora aut quos agor in specus,

Ecquo me agis, Bacche, te repletum? Quas in sylvas atque antra præceps ra-

Ode vigesima Libri secundi in Ed. Sanad. Epigraphe in uno cod. Bersmanni, *In Liberum Patrem.* Sanad. inscr. *Dithyrambus.*—2 '*Quæ in nemora* satis multi codd. et hinc editt. seriores, ut Lamb. Torr. Muret. Heins. Steph. Fab. et Dacer. Item sic Serv. ad Virg. Æn. VII. 568. Sed abest *in* a pluribus et melioribus Cruq. et Bentl. a nostris omnibus præter Alt. 2. a duobus Torr. Brod. Gott. et ab editt. priscis, Flor. Venet. 1478. 1492. Locher. item omiserunt Asc. Basill. 1527. 31. 55. Cruq. Fabr. Rutg. Bentl. Cun. San. Baxt. Jon. Multo etiam elegantius præpositio duo casus regens, *nemora* et *specus,* posteriori demum jungitur. vid. Virg. VI. 692. et ibi Ill. Heyn. Sed

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 3.

1 *Quo me, Bacche, rapis, &c.*] Ad quid me rapis, meque supra me tollis? Instruis me scilicet ad canendas Divi Augusti laudes: quod sine divina ope nequaquam tentarem. De Baccho vide II. Od. 19. ibique Not. Augusti elogia persequitur Horatius I. Od. 12. III. Od. 5. 14. IV. Od. 5. 14. 15. II. Epist. 1.

2 *Quæ nemora*] Noster II. Epist. 2. 'Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbes Rite cliens Bacchi.' Item: 'Carmina secessum scribentis et otia quærunt.'

Velox mente nova! quibus
Antris egregii Cæsaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inserere et concilio Jovis!

pior spiritu insolenti? Quibus speluncis meditabor immortales honores Augusti, ut audiar inserens illum sideribus ac Jovis concilio? Canam splendores novos, nec-

ut ibi, ita nostro l. priori etiam præpositionem allevere Grammatici. Mox *et quos* plures Lamb. ac Torr. aliquot Bentl. Pulmanni Diesth. Basill. 1527. 31. 55. Muret. Fabr. Torr. Rutg. *aut q.* Acr. tres Lamb. duo Torr. Pulmanni Gemblac. 1. 2. et Beller. unus Bersm. omnes Cruq. et præter tres nostri, Bentleii Græv. Leid. Regin. aliique, Venett. Locher. Asc. Lamb. Cruq. Steph. Heins. Fab. Dacer. Baxt. Jon. Bentl. San. Præstat igitur *aut* auctoritate. Similis locus Virg. Ecl. x. 9. Sed fateor, mihi illud *aut*, licet minus languidum, quam *et*, tamen ipsum etiam ab hoc enthusiasmi rapidissimo impetu plane alienum, ac nimis otiosum tardumque semper visum fuisse. Tum neque ad sententiam satis justa interrogatio per distributionem: 'quæ in nemora *aut* in quos specus?' Itaque e sensu lyrico vera lectio, et sententiæ et fervori poëtico aptissima, quam dedit Cuning. (et post eum Jon.) quæque jam est in uno Bersm. nostrisque Mentel. Helmst. Dess. 2. *quæ nemora, quos a. in sp.* Haud dubie de metro soliciti Grammatici illud *et* s. *aut* intrusere. Sed vid. V. L. sup. ad xvi. 26. Item suspicor, in plurium libris veram istam lectionem extitisse, sed non ab illis notatam, quia pro errore librarii haberent omissionem particulæ.' *Jani.* *Quæ nemora* Harl. 3. Bipont. Mitsch. Francis, Wetzel. Wakef. Kidd. et Comb. *Quæ in nemora* Harl. 1. 2. 4. 5. 6. Delph. Bond. et Schrevel. *et quos* Venett. ap. Zeun. Schrevel. et Glarean. *aut quos* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Delph. Mitsch. Wetzel. Wakef. Kidd. et Comb. Conjunctionem delent Francis et Bipont. Lips. 2. *agar* cum superapposito *o.*—5 Du Hamel emend. *Æternum modulans.*—6 'Alii *consilio*, quod accommodatius esse videtur, non propter Ægyptiam fabulam a Baxtero memoratam, sed quia Jovis consilium ibi habetur.' *Heyne ad Virg. Georg.* i. 25. *consilio* Comment. et codd. omnes Cruq. plures Torrent. Mentel. Fran. Helmst. Lips. 1. 2. 3. (Lips. 4. *conscilio*) Venett. 1478. 1492. Locher. Basil. 1555. 580. Land. Torr. Cruq. Baxt. ed. pr. *concilio* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii, cum edd. Bond. Delph. Schrevel. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Francis, Comb. et Kidd. 'Habuerunt haud dubie et multi libri Lamb. et Bentl. *consilio*, sed neglexerunt viri docti. Equidem lectionem hanc priscam revocandam censui pro vulgata *concilio*, quia illa, præter tantam e codd. auctoritatem, et doctior est, et sublimiorem, si quid video, ideam præbet. Nam *consilium* (ἡ βουλὴ,) Jovis, supremos illos cœlestes, qui ei in rerum administratione assessores sunt et consiliarii, designat; quæ notio in *concilio* non inest. vid. Gesn. Thes. et Ernest. Cl. Cic. v. *consilium*. Sæpissime a librariis permutata *consilium* et *concilium*, ut notum.'

NOTÆ

3 *Mente nova*] Divino instinctu, dicendi facultate plusquam humana. Adverte, studiose Lector, incisam passim orationem. Talis enim entheum decet.

Quibus Antris, &c.] Quibus in locis a turba semotis, sacrisque, animo soluto meditabor dignos Augusto versus, quibus illum cœlo consecrem. Vide supra Od. v. Stroph. 1. ibique Not.

6 *Concilio Jovis*] Deorum cœtui. Fingunt enim Jovem in gravioribus Deos convocare et consulere. Vide Homer. Iliad. Υ.

Dicam insigne, recens, adhuc
  Indictum ore alio. Non secus in jugis
Exsomnis stupet Evias,
  Hebrum prospiciens, et nive candidam

dum ab aliis celebratos. Haud aliter attonita est Baccha, in montibus expergiscens,

Jani.—9 *Exsomnis* (*exomnis*) Acr. Comment. Cruquii Faërn. Urs. Jann. Torn. et tres Vatt. Lamb. omnes Cruq. plures Torr. plures, ut videtur, et vetustiores Bentl. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Brod. duo Bersm. Mentel. Franeq. Lipss. Alt. 1. Helmst. Dess. 2. Mancin. Asc. Basill. Lamb. Cruq. Torrent. H. et Ro. Stephh. T. Fab. Fabric. Baxt. Dacer. Jon. Delph. Schrevel. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Comb. Est enim post Steph. vulgata lectio. 'Sed divise *Ex somnis* nonnulli Lamb. et Torrent. Helmst. Gott. Zar. Venett. 1478. 1492. Locher. Basil. 1555. Heins. Muret. omninoque vulgo editt. ante Steph. *Ex somniis* Mediol. 1486. 1502. *Et somnis* Venet. 1495. aperto lapsu. *E somnis* Alt. 2. Flor. 1482. Venet. 1486. Laud. Cun. [et Francis.] Sive *ex* putetur esse pro *post*, uti sæpius, etiam Gr. *ἐξ*, sive, quod doctius sit, *βραχυλόγως* dici *Ex somnis stupet*, pro e somno evigilans *stupet*, satis bene habeat *Ex somnis*, divise scriptum; pro quo *E somnis* maluisse nonnullos festivum est. Attamen *Exsomnis* et tanta codd. auctoritate defenditur, et tam aperte ab Horatio e Græco expressum est, et habet denique tam gratam sensui lyrico vim ad designandum ipsum temporis punctum, quo Evias evigilat, (quod in altera lectione vix sentitur,) ut mihi quidem mirum videatur, quod sperni tam insignis et aperte vera lectio potuerit. Inprimis Bentl. emend. *Edonis*, h. e. Thracia, vel Thraciis, jungendum vel cum *Evias*, vel, quod ille mavult, cum *jugis;* qua emendatione vix quicquam audacius esse potest. Primum Bentl. ait, verbum *Exsomnis* semper esse idem ac 'insomnis,' Bacchas autem, (quod notum,) non insomnes mansisse, sed denique obdormiisse. Quæ addit, *τὸ jugis* non posse esse sine epitheto, et Ovidium Trist. IV. 1. 42. etiam dixisse: *Edonis stupet jugis*, ea bella profecto, si Diis placet, argumenta sunt. De emendatione *Exan'ma* ap. Jones. ne verbum quidem.' *Jani.* Bentleium sequitur Kidd. In eodem versu codd. variant: *Euhias, Euchias, Heuhias, Euhyas, Heuchias.* Wakef. et Kidd. cum Bentl. *Evias.*—10 *Hæmon pr. aut nive candidam Atho arcem, aut pedite arbore* emend. ap. Jones. *candidum* Lips. 4. Venet. 1492. et Locher.—

NOTÆ

8 *Indictum ore alio*] Seu quod primus Latinorum Horatius Lyrica scripserit, seu quia Augusti gesta et virtutes sunt quid novum ac inauditum, adeoque mortalium nemini cognita aut relata sunt adhuc ejus insignia.

Non secus in jugis, &c.] Tantus me stupor divina Cæsaris encomia canere meditantem corripit, quantus invadit Bacchas e furore divino et somno exsolutas. Vel tanto ardore aggredior Augusti laudes, quanto Bacchæ Orgia.

9 *Evias*] Bacchi sacrificula, ab Evio Bacchi cognomine, de quo I. Od. 18.

9. *Exsomnis,* vel, excitata ab eo somno qui post divinum furorem occupare solet, animoque tranquillitatem reddit. Vel; pervigil: noctu enim celebrabantur Orgia, in Thraciæ præsertim montibus. Unde et mox Hebri Rhodopesque mentio.

10 *Hebrum*] Hic Thraciæ fluvius oritur e monte Rhodope non procul Adrianopoli, labitur in Ægæum mare, e regione insulæ Samothraciæ, volvens aureas arenulas. Solin. lib. XV. De eo jam I. Od. 25. 20.

Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen. Ut mihi devio
Ripas et vacuum nemus
Mirari libet! O Naiadum potens,

cum cernit Hebrum, et Thraciam nivibus albescentem, atque Rhodopen pedibus barbarorum peragratam. Quam placet mihi longe aberranti admirari cautes et sylvam

11 Unus Bersmanni et Dess. 2. *aut pede barbaro.*—12 *Lustratum* optimi codd. Torrentii, et Helmstad. a m. pr. Vide Burm. et Heins. ad Ovid. Met. IX. 165. ubi multi codd. 'nemorosum Œten.' *Substratam* Dess. 2. '*aut mihi* Dess. 2. *ac mihi* Div. Sil. Mart. Cruq. haud dubie e vs. 11. Amplexi tamen hoc Bentl. Cun. [et Kidd.] ob præcedens *non secus,* quo referunt *ac mihi, &c.* Multis probat Bentl. vulgo dici Latine *non secus ac;* tamquam non ob id ipsum, etiamsi velis referre ad *non secus,* exquisitius sit *ut.* Ingratum etiam indoctumque esset, ut jam San. vidit, geminatum *ac* (vs. 11. 12.), duplici sensu. Omnino præter Bentl. et Cun. jam Acron et Comm. Cruquii ac post eos plurimi, ut Cruq. Schmid. et, qui plane novam observationem in eo se afferre dicit, Cl. Sivr. omnia illa: *Non secus...mirari libet,* in unam sententiam junxerunt, ut esset similitudo quam maxime methodica. Contendit enim Bentl. *τὴν non secus* semper aliquid, quocum instituatur comparatio, vel ante vel post se habere debere. O frigus grammaticum in Dithyrambo! a cujus natura, ut bene Sanad. monet, tam methodicæ grammaticæque connexiones, enthusiasmum refrigerantes, alienissimæ sunt. Sensus lyricus ferre h. l. non potest tam accuratum subtilemque commensum particularum, sed post *Rhodopen* punctum poni jubet; ut sqq. *Ut mihi, &c.* novam sententiam constituant. Recte sic Lamb. Torr. Baxt. Sanad. Jon.' *Jani.*—13 '*Ripas* omnes codd. omnesque editt. ante Muretum, qui primus correxit *rupes,* eumque secuti Lamb. Steph. Fab. Dacer. Despr. Heins. Cun. Sanad. Jon. plurimique alii. Movebat Viros doctos hoc (ut diserte Bentl. ex eoque Sanad.), quod nusquam simpliciter *ripa* ponatur, sine mentione fluminis aut aquæ. Attamen neque *rupes* Bentleio placent, sed emendat *rivos,* quia inducantur *Naia-*

NOTÆ

Nive candidam Thracen] Regio hæc frigidissima nunquam non habet nives, 'nec cœlo læta nec solo,' ex Pomp. Mela. Inter alios montes tollit Rhodopen, incoliturque gente, cui velut insita a natura barbaries. Vide I. Od. 27.

11 *Pede barbaro Lustratam Rhodopen*] Hic subtiliores aliqui afferunt Orpheum *pede barbaro,* id est, carminibus, illustrantem Thraciam suam patriam, et in ea montem Rhodopen: eo sensu, ut tam sit omnibus admirabilis Horatius Augusti laudes celebrans, quam Bacchis Thrax Orpheus canens, et ob cantum toto orbe nominatus. Sed o commentum, quod nostro etiam Poëtæ latuisse credendum est.

12 *Ut mihi devio, &c.*] Afflatus numine Horatius duntaxat ea loquitur, quæ meditabundum juvant Poëtam, desertas regiones, specus, rupes, nemora.

13 *Ripas* [*Rupes*] Sic apposite Muretus doctis visus correxisse, quia *rupes* ad rem convenientiores: cum tamen plerique codices habeant, *ripas;* nec ita absurde, ut quidam volunt. Nam et flumina et fluminum ripæ ad solitarium et cogitabundum pertinent.

14 *O Naiadum potens, &c.*] Quod aquis vinum est potentius ac vali-

Baccharumque valentium
  Proceras manibus vertere fraxinos,
Nil parvum aut humili modo,
  Nil mortale loquar. Dulce periculum est
(O Lenæe!) sequi Deum
  Cingentem viridi tempora pampino.

desertam! O Rex Naiadum et Bacchantium altas fraxinos manibus revellere potentium, nihil exiguum aut vile, nihil humanum canam. Suave est periclitari, o Bacche, sequendo numen quod circumdat caput virenti palmite.

---

des, et ap. Eurip. Bacch. 1049. 1091. Bacchæ in convalle Cithæronis ad rivos consideant. Utrumque argumentum admodum debile. Hoc verum, sæpius librarios *rivos*, *ripas*, et *rupes* permutasse. Sed non solum præclare habet, multoque magis poëtica est lectio *ripas*, verum et magnificam prorsus imaginem præbet, quam nec *rupes* nec *rivi* ostendant. *Rivos* multo minus etiam h. l. probem, quam *rupes*. Illis enim *mirari* (vs. 14.) s. stupere vix satis convenit. Hoc ipse Bentl. sentiens, de rivis lactis, mellis, vini, ex II. Od. 19. 10. cogitat, quod vix cuiquam mortalium, præter illum, in mentem venire poterat.' *Jani.* *Rupes* Venet. ap. Zeun. et Francis. *Rivos* Furstenb. et Kidd. *Ripas* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Mitsch. Bipont. Wakef. Wetzel. et Comb.—15 Dess. 2. *Baccharumque violentium.* 'Non male haberet per se forma: *violentium vertere;* sed præstat *valentium* simplicitate ac vi.' *Jani.*—16 Bentleii Græv. *fraxinus.* Plura arborum nomina, quæ proprie secundæ sunt declinationis, doctiori forma ad quartam inflecti, jam vidimus. Vid. II. Od. 7. 19. II. Od. 14. 23. II. Od. 15. 6. cf. ibi Bentl.—17 Quinque codd. Torrentii, Lips. 1. 2. 3. 4. Altt. 1. 2. Helmstad. Harl. 3. 6. Florent. 1482. Venet. 1486. Baxt. et Gesn. *humile;* Harl. 1. 2. 4. 5. Vet. Comb. ceteri codd. et edd. 'Cum nec Baxteri nec Gesneri ratio placeret, restitui optimorum et plurimorum *humili*, ob metrum, ob modum, ob sensum: nam vult loqui modo sublimi.' *Zeun.*—18 Venet. 1492. Locher. et Ascens. *loquor.* 'In vulgari lectione: *dulce p. est*, mihi semper suspectum fuit τὸ *est*, nimisque languidum, et ab hac enthusiasmi vehementia alienum, atque e Grammatici glossemate in contextum irrepsisse visum. Abest enim a nostro cod. Helmst. item a Venet. 1478. Itaque abjeci.' *Jani.* Abest etiam ab Harl. 1. 2. Venett. 1477. 1479. et Bipont.—19 'Si intercludemus *O Lenæe*, ut modo exclamatio sit, ut *io Bacche*, *Evoë*, et similes, non allocutio proprie dicta; nihil opus erit conjectura Bentleii, *Te, Lenæe, sequi ducem.* Venustior forte hic versiculus: sed alter, quem libri omnes habent, magis Bacchicus.' *Gesn.* *O Silene* conject. ap. Jones. 'Putabam aliquando, forte legendum *Io Lenæe!* cum et ap. Catull. LVIII. 124. &c. haud dubie *Io* pro monosyllabo sit, et facile ab initio versus perire potuerit litera *i.* Sed et *o* pro *io* bene habet, quemadmodum ὦ Ἴακχε, ὦ Βρόμιε.' *Jani.* 'Posui punctum post *Deum*, ne eo potius referas, quam ad Horatium, vocem *Cingentem;* quod concinnitatem loci perderet.' *Wakef.*

NOTÆ

dius, hinc veteres Naiadum, id est, Nympharum fluminibus præsidentium, Regem finxere Bacchum.

15 *Baccharum*] Bacchi Sacerdotum. Quod additur, *valentium Proceras manibus vertere fraxinos*, videtur allusisse Horatius ad id quod scribit Euripides in Bacchis Act. IV. cum evasisset in abietem Pentheus rabiem fugiens Bacchantium, eo statim accurrisse

NOTÆ

illas omnes, ac duce Agave saxa primum molitas in eum contorsisse, postea vero ipsam arborem radicitus concussisse ac tandem prostravisse.

17 *Aut humili modo*] Quidam legunt: *humile modo*.

18 *Dulce periculum est*] Scio me periculosum tentare opus et arduum; at duce Deo non indignum immortali Cæsare carmen edam.

19 *Lenææ*] Unum est e Bacchi cognominibus, ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, *torculari*, in quo vinum exprimitur. Ex Diod. Sic. IV. 5. et V. 1. Donatus perperam Latinam commentus est originem, a 'leniendo.' Cui et refragatur Servius in Virgil. Georg. II. 4.

20 *Cingentem viridi tempora pampino*] Hoc et suos clientes, et seipsum coronare amat Bacchus. Infra IV. Od. 8. 'Ornatus viridi tempora pampino.'

ODE XXVI.

AD VENEREM.

Horatius pæne emeritus Cupidinis miles, ægre tamen militiam dimittit. (Amare se desiturum ait, Chloës pœnam imprecatur, ut amet. *Gesn.*)

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria;
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,

Haud ita pridem vigebam aptus virginibus, nec inglorius bellavi. Jam arma et perfunctam militia ista lyram tenebit murus ille qui stipat latus sinistrum Veneris

Ode secunda Libri quarti in Ed. Sanad. Inscribitur in quibusdam vett.

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

1 *Puellis nuper idoneus*] Jam vero annos quadraginta natus ab eis contemnor: quare ab ista militia cessare debeo in posterum. Vide I. 19. et IV. Od. 1.

2 *Militavi*] Ovid. Art. Am. 'Militat omnis amans: et habet sua castra Cupido.'

3 *Nunc arma, &c.*] Jam abjicienda mihi sunt arma, atque, ex more suspendenda in templo Veneris, funalia, vectes, arcus.

4 *Barbiton*] Versus lyricos et amatorios. De eo instrumento musico I. Od. 1.

Paries habebit Lævum marinæ qui Veneris latus Custodit] Quia fortunatus fui in ea Veneris militia, hinc volo suspendi arma mea congruo loco et meæ felicitatis indice. Videlicet statuæ Deorum Meridiem aspiciebant, proindeque Occasum habebant ad dextram, Ortum ad sinistram: porro ex Etrusca disciplina pars Orientalis boni ominis erat, ideoque fausta quælibet ad ortum auguria et auspicia habebantur. Unde Virgil. 'intonuit lævum.' Seu quod ea erat Horatii dextra ad Veneris imaginem conversi: et pars quoque templi dextra; quæ quidem semper felix censetur.

Lævum marinæ qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia et vectes et arcus
Oppositis foribus minaces.
O quæ beatam, Diva, tenes Cyprum et

maritimæ. Istic istic deponite faces accensas et vectes et arcus præclusis januis minitantes. O Dea, quæ fortunatam obtines Cyprum, atque Memphim nivibus

---

Ad Venerem Lyræ et Amori valedicens.—6 Dess. 2. *Sic hic ponite.*—7 '*Funabula* Lips. 3. *vestes* Mentel. Mox *arcus*, sagittandi instrumenta, quomodo hic locum habere possint, cum vix intelligatur, Bentl. emend. *vectes securesque*, quod præclare convenit, cum comissatores etiam secures secum gesserint ad fores effringendas. Vid. Theocr. Idyll. II. 128. Plaut. Bacch. v. 1. 31. cf. Virg. Æn. II. 480. Potuit quoque, omisso primum *que*, tum initiali *s*, ex *ecures* denique oriri *et arcus. et harpas* emend. Cun. eumque secutus San. Harpe ensis falcatus, quali Mercurius Argum, Perseus Medusam confecit. Sed licet hæc emendatio a literarum similitudine propius accedat ad vulgatam lectionem, tamen insolens sit, ense falcato juvenes Romanos comissantes armare. *ad arcus* (ponite) emend. Klotz. Lectt. Ven. p. 331. arcus explicans fornices, qui circa templa structi fuerint. Sed hoc et durum, neque aptum satis, cum non de templo publico, sed de sacrario privato agatur. Igitur Bentleii emendatio ceteris præstat. Divinabam aliquando: *et artes*, h. instrumenta, arma; sed vereor, ne hoc sit nimis generale. Possis et suspicari: *et hamos* (*amos*), h. instrumenta ferrea incurva, vel, quod forte magis placeat, *uncos*, fustes, s. palos incurvos; vid. Burm. ad Val. Flacc. VIII. 298. Si tamen hos ipsos uncos docte *arcus* h. l. dictos putes, emendari nil opus sit.' *Jani.*—9 Nonnulli codd. Lambini, unus Bland. Mald. et Mart. Cruquii, duo Bersmanni, Bentleii Græv. Regin. Galiens. et Battel. Lips. 2. a m. pr. Lips. 3. Dess. 2. Vet. Comb. Venett. al. *regis Cyprum;* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Altt. 1. 2. Dess. 1. Helmstad. tres Bland. Silv. aliique codd. et edd. *tenes*

NOTÆ

Hinc igitur ad lævum simulacri Veneris latus, hoc est, ad dextrum fani parietem arma collocat, quibus non sine gloria militarat.

5 *Marinæ Veneris*] E maris spuma genitæ: ut fabulantur Hesiod. Theogon. Inde Græcum nomen 'Αφροδίτη, nam ἀφρὸς, *spuma* dicitur.

7 *Funalia*] Noctu amatores ad amicarum fores accensis facibus pergebant, atque illas, his demum extinctis, occentabant. Pers. Sat. v. 166. 'Chrysidis... ante fores extincta cum face canto.' Vide supra Od. x. hujus libri.

Vectes et arcus, &c.] His scilicet armis atque instrumentis quatiebant effringebantque fores meretricum occlusas. Vide supra Od. XIV. sub finem. Et I. Od. 25. Apud Terent. in Eunucho, Thraso Thaidis ædes expugnaturus, 'procede,' inquit, 'huc cum vecte.' Belle Cato vecticulariam appellat vitam furum, qui vecte parietes domorum soleant perfodere.

9 *Beatam Cyprum*] Insulam, de qua I. Od. 3.

Beatam] Vel opibus vel patrocinio Veneris.

Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloën semel arrogantem.

Sithoniis immunem regis, semel feri superbam Chloën elato flagello.

Cyprum. Ab uno Bersmanni et Dess. 2. abest *et.*—10 *Memphim* vulgg. sed doctiori forma *Memphin* Bentleii Græv. Leid. Regin. Gal. et Battel. Mentel. Lips. 1. 2. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Venett. 1477. 1478. 1479. Vet. Comb. Fab. Dacer. Bentl. Cuning. Sanad. Jani, Mitsch. Bipont. Comb. et Kidd. *carentes* Vet. Comb. *Sythonia*, *Scithonia*, *Scythonia*, variantes ap. Jani.—12 Nonnulli codd. et edd. vett. *Cloën.*

NOTÆ

10 *Memphin*] Ægypti urbem, in qua celebre Veneris templum, teste Strabone, lib. XVII.

Carentem Sithonia nive] Ea regio utpote fervida non habet nives, ut Sithon Thraciæ mons. Virgil. Ecl. X. 'Sithoniasque nives hyemis subeamus aquosæ.'

11 *Regina*] Mentium dominatrix Venus.

Sublimi flagello, &c.] Ictu vehementiori percute: fastidium Chloës et superbiam tibi ingratam ulciscere: ferociam elide. Animadverte porro amantium levitatem ac stultitiam. Videbatur Horatius primo velle amores abjicere; ecce vero seu amans, seu iratus supplicat Veneri, ut frangat Chloës arrogantiam, eamque tangat a qua ipse spernebatur.

ODE XXVII.

AD GALATEAM.

Sub Galateæ marinæ Deæ nomine nobilem quandam amatam a navigando in Græciam deterret. Etsi enim nihil ambigat, quin Dii sibi tam piæ puellæ vice auguratum ituro prospera auspicia datura sint; consultius tamen ducit sibi a procelloso mari, præsertim vero hyberno tempore, cavere quam auguriis ejusmodi fidere. Deinde adjecto pulcherrimo de Europes raptu Episodio ostendere conatur parum convenire formosis maria trajicere. (Harduino si credimus, auctor Gallicam nobilitatem dehortatur a navigatione et expeditione quam 1234. Joannes Briennensis Comes suscepit in terram sanctam. *Gesn.*) (Galateam a navigatione avocare videtur Poëta non tam ominibus infaustis quam Europæ exemplo. Nam omina mala, inquit, eveniant improbis hominibus, et priusquam cornix tempestatem gravem portendat, ego exorabo Deos ut faustum omen mittant. Quare per me eris felix ubique, nec ulla avis mala iter tuum impediet. Etsi autem indicia quædam tempestatem gravem portendunt, Dii tamen pericu-

lum omne vertant in hostium uxores. Sed ut tu te navi, ita olim tauro se credidit Europa; cujus consilii ipsam vehementer pœnituit. Summa igitur Carminis venustas maxime cernitur in honorificentissima Galateæ comparatione cum Europa regis filia, pia, casta, quæ ob formam et virtutem uxor Jovis facta et nomen immortale est nacta. Verum si quis locum 66-71. malit ad vim argumenti referre quam ad exornationem narrationis et laudes Europæ, is, mea sententia, rectius consilium carminis totius ponit in eo, ut Poëta Galateam timidiorem et dubitantem ad audacter navigandum hortetur. Rem viris doctis judicandam relinquo. *Zeun.*)

IMPIOS parræ recinentis omen
Ducat, et prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fœtaque vulpes;

Sceleratos deducat augurium parræ cantum iterantis, et canis gravida, vel lupa rufa veniens ab agro Lanuvino, et vulpes catulos enixa. Anguis quoque viam in-

Ode nona Libri quarti in Ed. Sanad. Vulgo inscribitur, *Ad Galateam navigaturam.*—1 Nonnulli ap. Jani *parrhæ.* Lips. 4. *retinentis.*—2 *Ducit* emend. Cuning. et sic Sanad. et Francis. *aut prægnans canis* Cuning. Sanad. et Francis. *prægnas* quidam scribunt hic et alias.—3 *Rauca* in nonnullis fu-

NOTÆ

Metrum est idem quod I. Od. 2.

1 *Impios parræ, &c.*] Hæc Ode præ ceteris involuta multum negotii semper Interpretibus facessivit: multum quoque habet gravitatis et elegantiæ. Quæ et qualis sit Galatea illa, et cur ita studiose ad eam scribat Horatius, haud notum est.

Impios parræ recinentis omen Ducat, &c.] Impii iter facturi triste quodlibet auspicium habeant, pro suo malo merito: tibi vero, Galatea, fausta quæcumque adsint.

Parræ] Ingratæ et infaustæ fuit vocis parra avis: quæ vero fuerit illa, minime liquet. Quibusdam *mesange,* aliis *vanneau,* aliis aliter appellatur. Plin. lib. XI. 37. init. 'Volucribus apices diversi quidem generis: Phœnici plumarum serie .... Phasianæ corniculis: præterea parræ' (alii tamen legunt, *parcæ*) 'quæ ab illo galerita appellata quondam, postea Gallico vocabulo etiam legioni nomen dederat alaudæ ... cirros Pico quoque Martio,' &c. Lib. vero XVIII. cap. 29. manifeste ac diserte scribit, 'avem parram, oriente Sirio, ipso die non apparere, donec occidat.'

Recinentis] Quædam aves cantu omen faciebant, ut noctua, corvus, cornix, picus, parra; hinc oscines, quasi oricines: aliæ volatu et aliis, unde alites ac præpetes dictæ; ut aquila, vultur, milvus, accipiter, aliæque altum volantes. Virgil. Æneid. III. 'Et volucrum linguas, et præpetis omina pennæ.'

2 *Prægnans canis, aut, &c.*] Veteres superstitiosi multa quidem ominosa existimabant nulla aut levi ratione; ut si quid male cesserat, cum v. g. prægnans canis occurrisset, inde talem occursum deinceps habuerunt infelicem et mali ominis. Ejusmodi plurima profert hic Poëta noster. Vide Alex. ab Alex. v. 13. &c.

3 *Lanuvino*] Pro quolibet positum

Rumpat et serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittæ
Terruit mannos. Ego quid timebo
Providus auspex?

ceptam remoretur, cum velut sagitta e transverso equis pavorem injecit. Ego cui

isse olim, facili lapsu, videtur. Nam in Acronis commentariis, ubi h. l. plura scholia juncta sunt, una nota expl. 'voce non clara.' *rufa* libb. antt. ap. Mancin. *Lanubini* multi scribunt, solenni permutatione *τοῦ v* et *b*. *Lanivino* scribendum ait Mancin. ob lapidem antiquam, quem ipse in eo oppido vidit, in quo: S. P. Q. LANIVINVS. item ap. Gruter. CCCLXXXI. 1. CVR. RP. LANIVINOR. cf. Sigon. ad Liv. VIII. 13. Drakenb. et Heins. ad Sil. Ital. XIII. 364. *Lanibino* unus Fabr. *Lanivino* etiam Venet. 1492. et Ascens. quod recepit Jani.—4 'Olim a Librariis turbatum est in hoc vocabulo *Fœta*. Blandinius unus apud Cruquium, *Pæstaque*, alter *Fertaque:* Leidensis noster pro varia Lectione *Fataque:* Grævianus *Festaque* et in margine *Fœtaque*. Nicolaus Heinsius in ora exemplaris sui, *Forte*, inquit, *Fordaque vulpes.* Nollem hoc a viro illustri profectum. *Forda* enim de 'bove,' 'vacca,' peculiariter dicitur; non de 'vulpe' aut aliqua fera. Ovid. Fast. IV. 630.' *Bentl.* *Pœtave* conject. ap. Jones. *Fœtave* Cuning. Sanad. et Francis. *Fetaque* Jani et Mitsch. e Cellar. Orthogr. Lat. ed. Harles. tom. I. p. 236.—5 *Rumpit* Bentleii Græv. et sic Bentl. Sanad. Cuning. Francis, et Kidd. 'Est omnino h. l. *Rumpat* legendum.' *Klotz.*—7 *Ego quid* Harl. 2. 4. 5. Faërn. et unus Vat. Lamb. Pulmanni Hunn. Gemblac. 2. Beller. et Diesth. omnes Cruq. præter duo, duo Bersm. Gott. Sax. Brod. Mentel. Dess. 2. Lips. 4. Zar. Mediol. 1477. 1502. Venet. 1478. 1492. Locher. Asc. Cruq. Vascos. Baxt. *qui* Lips. 2. *cur* unus Bland. Cruq. Lips. 2. pro var. lect. Flor. 1482. Venet. 1486. *cui* Bland. an-

NOTÆ

quibusdam videtur; non ita vero aliis, eo quod per illud ad viam Appiam oppidulum iter erat Galateæ Brundusium pergentis ad conscendendam ibi navem. Res exigui momenti.

5 *Rumpat et serpens, &c.*] Græcis ἀκοντίας, Latinis *jaculus*, serpentis genus est, ex arboribus in prætereuntes sese vibrantis ad modum sagittæ. Ælian. Hist. Anim. VI. 18. Plin. VIII. 23. 'Vulgatum est,' inquit, 'jaculum ex arborum ramis vibrari, nec pedibus tantum cavendas serpentes, sed et missili volare tormento.'

6 *Similis sagittæ*] Nolunt hic intelligi missilem ex arcu sagittam; quanquam nihil vetat, ut patet ex Not. præced. At placet indicari eam surculi partem in vitibus postremam et superiorem, quæ incurva et contorta serpentem refert, vocaturque sagitta. Columell. III. 17. Plin. XVII. 21. 'Sagittæ vocantur surculi, cum intorti panguntur. . . . sagittas serere minus utile, quoniam in transferendo facile rumpitur quod intortum fuit.'

7 *Terruit mannos*] Exterruit equos currum trahentes, in eos insiliens, eo modo quo mox explicuimus. *Mannus* vocatur equus minor ad manum facilis et obsequens. Torrentio est gradarius equus, tollutim et sine equitis molestia decurrens.

Ego quid [*cui*] *timebo Providus auspex*] Ita fere omnes codices. Sensus est:

Antequam stantes repetat paludes

metuam augur prævidens futura? Priusquam avicula pluviæ proximæ prænuntia

tiquiss. Cruq. (quanquam cum litura), cum superascr. 'alias *quid*,' Lamb. Torrent. et Bentl. e suis codd. Pulmanni Gemblac. 1. unus Bersm. Lips. 1. 3. Franeq. Helmst. Basill. 1527. 31. 55. 80. Venet. 1590. Muret. H. Steph. Fabr. Heins. Fab. Rutg. Burm. Dacer. Bentl. Cun. San. Jon. 'Præstat etiam *cui* ad sententiam, ex eoque facile ceteræ varietates ortæ.' *Jani.* Mox vs. 7. post *auspex* interrogationis signum habent Ascens. Basill. Lamb. (sed non primus, ut Torr. criminatur) Cruq. Heins. Fabr. Steph. Fab. Rutg. Baxt. Gesn. Zeun. Comb. Bond. Schrevel. Delph. al. At nudum comma ponendum censuere Passerat. Muret. Xyland. et Torrent. et sic Dacer. Zurk. Despr. Bentl. Cun. Sanad. Jones. Jani, Francis, Mitsch. Bipont. Wetzel. Wakef. et Kidd. 'Est autem et comma inserendum post *time-*

NOTÆ

Non est quod timeam tibi, Galatea; cum nullo sis crimine obstricta, felici exitu ut et auspicio fluent tibi omnia: nec non faustum tibi augurium et ego precabor navigare cupienti: sis ubique felix. Quod si liceat aperire quod sentio, malim certe, cum Eruditis nonnullis, interrogationis notam expungere, et, continuato sensu et oratione, jungere cum sequentibus hoc sensu: Ego Horatius, si cui timebo auspex providus, (ut tibi navigaturæ timeo, Galatea,) huic 'prece suscitabo oscinem ab ortu Solis corvum,' quo deterreatur a conscendendo mari, isto scilicet malo augurio. Vide mox annotanda.

8 *Auspex*] Is augurium captans sedebat capite velato: lituum sine nodo tenens aduncum, quo cœli regiones et certa spatia notabat, quibus videnda ad se pertinere designabat, &c. Alex. ab Alex. ante cit. Quam vero mundi partem spectabat augur? hinc enim pendet multarum solutio quæstionum: nimirum ubi dextra pars, ubi læva constituenda; adeoque quod felix, quod infelix omen. Primi Rom. augures Orientem spectarunt ab Albanis et Latinis edocti. Patet ex Virgil. Æneid. VIII. 68. et Æneid. XII. 172. Subinde vero, ex Etrusca disciplina, ad Meridiem conversi omen capiebant et auspicium. Vide Varron. lib. VI. Plin. II. 54. Quæ cum ita sint ortus Solis erat eis ad lævam, occasus ad dextram: ergo quod mox ait Horatius, 'corvum ab ortu Solis oscinem,' sinistrum infelixque augurium denotat. Adde quod vulgo putabantur auspicia corvi dextri fausta, lævi infelicia: cornicis contra. Plaut. Asinar. infra citand. Item Aulul. Scen. 20. 'Non temere est quod corvus cantat mihi nunc ab læva manu,' &c. Cic. de Divin. I. 'Quid augur, cur a dextra corvus, a sinistra cornix faciat ratum?' Et antea: 'Panætius requirit Jupiterne cornicem a læva, corvum a dextra canere jussisset.' Et de Divin. II. 81. 'Cur aliis a dextra, aliis a læva datum est avibus, ut ratum auspicium facere possint?' Verum enimvero 'magna hujus observationis vanitas,' ut ait ipse Plin. mox cit. Et Cic. de Divin. II. 82. 'Quæ autem est inter Augures conveniens et conjuncta constantia? Ad nostri augurii consuetudinem dixit Ennius: 'Cum tonuit lævum bene tempestate serena.' At Homericus Ajax apud Achillem querens de ferocitate Trojanorum, nescio quid hoc modo nuntiat: 'Pro-

Imbrium divina avis imminentum,
Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicumque mavis,

redeat ad paludes minime fluentes, votis vocabo corvum ab Oriente canentem. Esto

bo.' Jani.—10 Sex codd. Torrentii et Lips. 1. 3. *imminentium.*—12 *Lucis ab ortu* Lips. 4. et nonnulli ap. Mancin.—13 Vet. cod. H. Steph. (Præf. ad Lect.) *ubicumque navis;* unde Rutgers. Lect. v. 8. conj. *ubicunque nabis*, ut sæpius 'nare' de navigantibus. Probat Nic. Heins. ap. Bentl. qui suspicabatur *amabis.* 'Febriculosas conjecturas' vocat Bentl. nec melius

NOTÆ

spera Jupiter his dextris fulgoribus edit.' Ita nobis sinistra, Graiis et Barbaris dextra meliora esse videntur. Quanquam haud ignoro quæ bona sint sinistra nos dicere, etiamsi dextra sint. Sed certe nostri sinistrum nominaverunt, (quod a sinendo dictum putant,) exterique dextrum, quia plerumque melius id videbatur.' Vide Just. Lips. Elect. II. 2. Ex his, Lector, vides non absurdam quoque sententiam priorem illorum qui corvum oscinem ab ortu, felix augurium fuisse scripserunt, tametsi ad lævam esset: ubi et distinguendum aiunt inter Auguris dextram manum lævamque, et mundi partem dextram ac sinistram: cum Poëtæ nunc hoc nunc illo modo loquantur. Adde Plutarchum in Quæst. Centur. Rom. ita scribentem: 'Cur avis sinistra est secunda? . . . . Nam sinistrum lævum significat. Potest etiam deduci a verbo sinere. Eam igitur quæ rem sinit avem. . . . . vocat vulgus sinistram. Cur vero? An quod Æneæ in acie contra Mezentium stanti fulgur a sinistra victoriæ index micasset, in augurium id verterunt; ac deinceps ita observant? Etenim Thebani, cum sinistro suo cornu ad Leuctra hostem profligassent, deinde observarunt ut in omnibus conflictibus sinistro cornu imperium tribuerent. An potius, ut auctor est Juba, respicientibus Orientem Aquilo ad sinistram est, quem mundi partem dextram et supremam habent ? . . . An quia terrestria et caduca cœlestibus et divinis cum sint opposita, putabant nobis ea, quæ sinistra sunt, Deos a dextra ostendere?' Vide et Arnob. lib. IV. paulo post init. ubi *læva natura esse ulla* negat egregie. Nec omitte quod Non. Marcell. docet, aliquando etiam *lævum* in bonam partem, et a levando dici.

9 *Antequam stantes repetat paludes, &c.*] Antequam tempestatem denuntiet cornix ad paludes suo more volitans ac sedens, ibique præsentiens imbrem, divinansque, et voce indicans. Supra Od. XVII. 'aquæ augur cornix' dicitur. Vide ibi Not.

11 *Oscinem corvum, &c.*] Ore futura præcinentem. Vide Gell. VI. 6. Plin. x. 12. 'Pessima corvorum significatio, cum glutiunt vocem velut strangulati.' Et XVIII. cap. ult. 'Corvi singultu quodam latrantes seque concutientes, si continuabunt, ventos; si vero carptim vocem resorbebunt, ventosum imbrem præsagiunt.' Contra si ab Ortu clare vocem ediderit corvus, felix auspicium fuisse narrant quidam. Vide supra Not.

Et memor nostri, Galatea, vivas:
Teque nec lævus vetat ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion: ego quid sit ater

fortunata ubicumque volueris, o Galatea, et vive nostri memoriam servans: et te nec pergere impediat sinister picus nec cornix vagabunda. At cernis quanto fragore properet Orion declivis. Ego scio quam periculosum sit Adriaticum mare,

With. *amaris.*—14 *At memor nostri* Cuning. et Sanad. *Galathea* nonnulli ap. Jani, *vivas Usque nec* conj. With.—15 *Te neque* Lips. 1. *Neque te* codd. et edd. ap. Cuning. unde is *Namque nec*, quod receperunt Sanad. et Francis. *non lævus* Harl. 5. *vetat* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. unus Vat. Lambini, Brod. Lips. 1. a m. sec. Dess. 2. Bentl. Cuning. Sanad. Francis, Towers, Sivr. Schmid. Wakef. Comb. et Kidd. *vetet* ceteri omnes codd. et edd. antiq. cum Muret. Torrent. Cruq. Fab. Steph. Rutgers. Dacer. Baxt. Jones. Delph. Bond. Schrevel. Jani, Bipont. Mitsch. et Wetzel.—16 'Post *cornix* colon in multis edd. tanquam seqq. sint apodosis: falso.' *Jani.*—17 Harl. 6. *Non vides.* Pulmanni Græv. Lips. 1. Alt. 1. a m. sec. Cuning. Sanad. Francis et Towers. *trepidat.*—18 Post *Orion* interrogandi signum exhibent Basill. Muret. Cruq. Torrent. Fabr. Steph. Fab. Rutgers. Bond. Schrevel. Delph. Bentl. Cuning. Sanad. Francis, Towers, Dacer. Wakef. et Kidd. 'Melius

NOTÆ

15 *Nec lævus vetat ire picus, Nec vaga cornix*] Plaut. Asinar. Scen. IV. 'Picus et cornix ab læva est: corvus porro (als. *parra*) a dextra: consuadent.' Plin. x. 12. 'Cornix inauspicatæ est garrulitatis, a quibusdam tamen laudata.' Id. ibid. cap. 18. 'Pici (Gallice *pivert*) Martio cognomine, insignes et magni in auspiciis. .... Ipsi principales Latio sunt in auguriis a Rege qui nomen huic avi dedit. Unus eorum in capite Prætoris urbani L. Tuberonis in foro jura pro tribunali reddentis sedit ita placide, ut manu prehenderetur. Respondere Vates, exitium Imperio portendi si dimitteretur; at si exanimaretur, Prætori. Et ille autem protinus concerpsit: nec multo post implevit prodigium.' C. Cælio, sive Lælio id tribuit Frontinus in Strategem.

17 *Sed vides quanto, &c.*] Attamen, o Galatea, ne temere te perfido committas mari: animadverte imminentem ab Orione tempestatem.

18 *Pronus Orion*] Devexus, ad Occasum vergens. De eo I. Od. 28. 21. II. Od. 13. in fine.

Ego quid sit ater Adriæ, novi, sinus, &c.] Cave etiam et time Adriatici maris navigationem. Hujus ego pericula sum expertus, inquit Horatius, cum Athenas profecturus conscendi mare Brundusii. Tunc etiam intellexi 'quid albus peccet Iapyx,' quam sæpe fallat et decipiat ventus ille flans ex Apulia, in Græciam pergentibus initio propitius, at repente e cœlo sereno procellas ciens, et naufragia parans. De eo I. Od. 3. 4.

Adriæ, novi, sinus, et quid albus
Peccet Iapyx.
Hostium uxores puerique cæcos
Sentiant motus orientis Austri, et
Æquoris nigri fremitum, et trementes
Verbere ripas.
Sic et Europe niveum doloso

utque fallat Iapyx serenus. Conjuges et filii hostium experiantur occultos motus Austri surgentis, et tumultus atri maris, ac littora ictibus fluctuum concussa. Ita

convenit monitoris affectui simplex punctum.' *Jani.*—19 *Hadriæ* in quibusdam. Vide Var. Lectt. ad I. Od. 3. 15. *altus* vet. cod. H. Steph. Præf. ad Lectt.—22 *Austri* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. et omnes alii codd. cum edd. antiquis; Muretus primus dedit *Hædi* ex III. Od. 1. 28. eumque secutus Lambinus unde in plures edd. venit. *astri* suspicio ap. Jones. quam improbat Jani. *et* in fine vs. abest a Pulmanni Hunn. Helmstad. Venet. 1492. Ascens. Cuning. Sanad. Francis, et Towers; 'quia,' inquit Cuning. 'conveniat imprecationi dissoluta oratio.' 'Sed convenit multo magis,' inquit Jani, 'polysyndeton tali vehementiæ.'—23. 24 Cuning. et Sanad. hic etiam omittunt *et*. Alt. 2. *tremendas.* Bentleii Reg. Soc. *trementis Verbera ripæ;* et sic edidit Cuning. *trementes Verbera ripas* dedit Baxter. *gementes* conj. Bentl. *et trementes Verbere ripas* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii codd. et edd. et sic legit Nic. Heinsius ad Ovid. in Addend. ad tom. I. p. 440. Vide Burm. ad Val. Flacc. II. 78. Sanad. *rupes*, pro *ripas*, eadem de causa, ob quam Bentl. volebat *gementes*, sc. quia navigantes in alto mari non possint sentire trementes ripas, audire gementes possint.—25 Lips. 1. 2. *Sic et Europæ.*—26 Bentl. *at scatentem,* quia sit antithesis; sic et Sivr. 'Ita post Bentleium ipse corrigen-

NOTÆ

21 *Hostium uxores, &c.*] In hostes vertantur et irruant mala quævis: a Galatea avertantur.

Cæcos Sentiant motus orientis Austri] Meridianum hunc ventum ignorat nemo valde esse procellosum.

Cæcos motus] Quidam interpretantur, nocturnos, eo quod 'noctu Auster, interdiu Aquilo vehementior . . . et Austro majores fluctus eduntur,' Plin. II. 47. in fine. Alii legunt *orientis hædi*. De hædorum exortu tempestuoso, vide Not. hujus libri Od. I. Stroph. 7. Numquid vero sagax Poëta junxisset hædorum ortum cum Occasu Orionis, quem modo attulit? Hic siquidem longe est post illum. Verumtamen quid vetat Horatium Galateæ interminari Orionis, hostibus vero hædorum malignitatem?

25 *Sic et Europe, &c.*] Vide ne tibi contingat id quod contigit Europæ. Hæc, mansuetum et amabilem taurum conspicata, non est verita ejus tergo insidere, atque etiam maris inire fluctus et inambulare. At pœnituit serius cum se avectam longius sensit. Sic tu, Galatea, placidum nunc mare ultro conscendis: at mox pœnitebit te, cum turbatum ac procellis elatum intuebere. Europa a Jove in tauri formam converso decepta, avecta, vitiata est: tu ab Iapyge Austroque, ventis, et ab Orione hædoque sideri-

Credidit tauro latus, et scatentem
Belluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis studiosa florum, et
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte sublustri nihil astra præter
Vidit et undas:
Quæ simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, Pater, o relictum

etiam Europa fallaci tauro commisit latus candidum; atque mare bestiis refertum et apertos dolos expavit ante imperterrita. Paulo ante flores in pratis colligens, texensque corollas Nymphis meritas, nocte parum lucida nihil aspexit nisi sidera et aquas. Cum vero pervenit ad Cretam centenis urbibus validam, ira percita ait: o

dum esse divinaveram.' *Wakef.* Kidd. vero vulgatam servat.—28 H. Steph. et Best. de Rat. Emend. Leg. p. 125. *palluit: audax Nuper;* ita jam Ascens. 1519. et Kidd. laudans Virg. Æn. x. 72. 'Quis Deus in fraudem, quæ dura potentia nostri est?' 'Sed cur tandem *audax* in eo dicatur puella, quod flores legat et coronas nectat? Et sensum et venustatem ex hoc incidendi modo detrimentum capere, apparet.' *Jani.*—29 Copula in fine vs. deest in Lips. 4.—30 Conjectura ap. Jones. *coronæ ut.*—33 Lips. 4. *tetigit patentem.*—34 *Cretam* Lips. 4. *Cretam, o pater, o relictum* Bentleii Vigorn. unde ille conj. *pater o, relictum o Filiæ, &c.* Cuning. Sanad. Francis,

NOTÆ

bus noxiis poteris falli. Vide Herodot. Diodor. Sicul. vi. 15. Ovid. Met. ii. Fab. ult. et Fast. v. Apollodor. lib. iii.

Niveum latus] Candore insignis Europa celebrata est.

27 *Mediasque fraudes Palluit audax*] Quæ audacter ac sine ullo metu tauri dorsum inscenderat, tum expalluit cum in alto mari nil præter undas et marina monstra aspexit. Hæc et quæ sequuntur e Moscho transtulit Horatius, pariterque Ovidius, aliique. Scripsit Theod. Marcilius, e Theocrito, quoniam inter hujus opera Idyll. xix. reperitur inscriptum, 'Europa;' quod tamen Moschi esse non est ambigendum.

29 *Nuper in pratis, &c.*] Legentem pariter flores, cum rapta est a Dite, Proserpinam exhibent Ovid. Met. v. item Lucanus.

33 *Centum potentem Oppidis Creten*] Homer. ἑκατόμπολιν. Hinc Virgil. Æn. iii. de Cretensibus: 'Centum urbes habitant magnas.' Plin. xii. 1. 'Est Gortynæ in insula Creta juxta fontem platanus una, insignis utrinsque linguæ monumentis, nunquam folia dimittens: statimque ei Græciæ fabulositas affuit: Jovem sub ea cum Europa consedisse.'

34 *Pater, o relictum, &c.*] Tandem plane deceptam se intelligens Europa, sic ingemuit: Miseram me quæ insano tauri amori obsecuta patris domum reverentiamque deserui!

Filiæ nomen, pietasque, dixit,
Victa furore!
Unde? quo veni? levis una mors est
Virginum culpæ. Vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitiis carentem
Ludit imago
Vana, quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliusne fluctus

parens, nomen a filia neglectum, et pietas etiam relicta! Unde et quo deveni? unica mors pœna est minor flagitio virginum. An experrecta defleo crimen fœdum? An scelere immunem me decipit species inanis, quæ dilapsa per januam eburneam insomnium emittit? An satius fuit longa tranare maria, an flores novos colligere?

et Towers: *Cretam, o patris o relictum, &c.*—35 Nonnullæ edd. tempore Lambini, *numen.* Helmstad. *duxit.*—36 *Victa furore Unde, &c.* Best. de Rat. Emend. Leg. x. 172. Hinc Kidd. *Pater! o relictum Filiæ nomen! Pietasque! dixit: Victa furore Unde? quo veni? &c.*—39 Basil. 1527. *aut vitiis;* Bentl. emend. *an vitio;* et sic Cuning. Jones. Sivr. Francis, et Kidd. quia nusquam hoc sensu, sc. pro stupro, adhibeatur pluralis numerus vocabuli. Quod in Acronis et Mancin. commentariis est singularis *vitio*, id non, eos sic legisse, sed sic explicuisse pluralem, argumento est.—41 Sanad. emend. *quam porta;* et sic Sivr. Francis, et Towers, quia non ducat imago somnium, sed contra somnium imaginem. Potuisse facile lectionem *quæ* oriri e glossa Grammatici, *quam e porta, &c.* Harius (Epist. Crit.) Op. II. 423. *quam e porta.*

NOTÆ

37 *Levis una mors est Virginum culpæ*] Scilicet irreparabilis est jactura virginitatis. Catull. Carm. LXII. seu Epithal. 'Virgo dum intacta manet, tum cara suis: sed Cum castum amisit polluto corpore florem, Nec pueris jucunda manet, nec cara puellis.'

40 *Imago Vana, quæ porta fugiens eburna*] Post Homer. Odyss. T. 562. alii Poëtæ fabulati sunt, duas esse somniorum portas, alteram corneam, eburnam alteram: per hanc falsa, per illam vera emitti somnia. Vide Virgil. Æneid. VI. 893. Hujus figmenti rationem alii aliter investigant. Quidam in etymologia rem versari opinantur: ἐλεφαίρω, inquiunt, est, *decipio:* hinc vanum est insomnium e porta quæ 'candenti nitens elephanto,' ut ait Virgil. cit. illud autem est verum quod e cornea porta. Nam a *κέρας, cornu, κεραίνω,* indeque *κραίνω, effectum reddo.* Alii, quod ebur densum nihilque dat oculis pervium; at contra pellucidum cornu est; hinc illud nihil ostendit, hoc vero aliquid exhibet et indicat. Aliis per ebur, quod dens est elephanti, significari os putatur; per cornu vero oculos, quia prima oculi tunica ejus speciem refert; ac proinde hoc aliquid certi continet, illud autem non ita: nam quæ oculis videntur manifesta sunt, at incerta quæ alieno ore famaque percipiuntur. Vide Eustath. Macrob. in Somn. Scip. I. 3.

Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratæ! lacerare ferro et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri.
Impudens liqui patrios penates;
Impudens Orcum moror. O Deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones!

Si aliquis modo tradat iratæ mihi taurum flagitiosum, conabor ferro discerpere ac rumpere cornua juvenci prius dilecti nimium. Absque verecundia deserui paternam domum, sine pudore cunctor Inferos. O si quis Deorum audis ista, faxis nuda ambulem inter leones, priusquam fœda tabes invadat pulchras genas, ac deli-

—46 Copulam *et* ejecit Cuning. quod furori loquentis convenientius putat abesse, et ideo, quia *Frangere* pro correctione mitioris verbi *lacerare* habet. 'Sed in hac certe fallitur; nam lacerare non ad *Cornua* pertinet.' *Jani.* At illum secutus Jones.—48 Harl. 2. 3. 6. *Cornua tauri;* sic etiam quidam codd. Lamb. Div. Cruq. libb. Torr. (ut videtur), Alt. 2. Dess. 2. Lips. 2. 3. Franeq. Helmst. Loch. Venet. 1492. 1590. Asc. Basil. 1527. 31. 80. Lamb. Torr. Mur. Fabr. Steph. Rutg. Heins. Jon. Bond. Delph. Schrevel. al. Sed *monstri* omnes Blandd. Mart. Mald. Sil. Cruq. Pulm. Hunn. et Gemblac. 2. Bentl. Græv. Leid. Regin. Reg. Soc. Magdal. Galens. et al. Harl. 1. 4. 5. Mentel. Lips. 1. 4. Brod. Sax. Venet. 1478. Mediol. 1486. 1502. Basil. 1555. Bentl. Baxt. Cun. San. Talbot. Pine, Francis, Towers. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd. 'Est quoque et elegantior lectio, cum ante adfuerit 'juvencus,' mox sequatur 'taurus,' et ornatior, et vero fœminæ furore percitæ affectui convenientior. Haud dubie *tauri* interpretamentum est.' *Jani.* Versus 45–48. ejicere visum Guyeto.—50 Vet. Comb. *hircum moror.*—51 Unus Vat. et Torn. Lambini, et Franeq. *Si quis hæc audit.* Alt. 1.

NOTÆ

42 *Meliusne fluctus Ire per, &c.*] Id est, potuitne igitur vigilanti mihi melius videri tauri dorso marisque longi fluctibus me credere, quam in pratis otiose ludendo flores colligere? Vix sane opinionem somnii excutere possum, inquit stupens Europa.

47 *Multum amati*] Huic divinum odorem spiranti, ut ait Moschus, miti, formoso, blandienti libens collusit Europa; contrectat, manibus spumam ab ore abstergit, osculatur, dein et dorso insidet. Taurus Europæ lambit collum, ac demulcet puellam. Apud Ovid. autem Met. II. Fab. 13. ori flores porrigit, cornua sertis exornat, pectus manu plaudit, gaudet amans. Meminit quoque Cic. de Nat. Deor. I. n. 79. 'Non audeo dicere pulchriorem esse me quam ille fuit Taurus qui vexit Europam.'

50 *Orcum moror*] Mori differo, mororque debitam Orco prædam me tradere.

51 *Utinam inter errem Nuda leones*] Jam Europa non somniasse, sed re-

Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque succus
Defluat prædæ, speciosa quæro
Pascere tigres.
Vilis Europe, pater urget absens,
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te secuta e-
lidere collum.
Sive te rupes et acuta leto
Saxa delectant; age, te procellæ

catæ prædæ corpulentia dilabatur. Cupio formosa tigres satiare. Infamis Europa, absens pater instat: quorsum mori differs? Frangere cervicem potes ab ista orno suspensam obsequente tibi cingulo. Seu magis placent cautes et scopuli ad

et Lips. 1. *intererrem*, una voce; Lips. 2. pro v. l. *inter essem.*—52 *Una leones* Lips. 4.—54 Lips. 1. a m. pr. et Lips. 2. *sucus.* Vid. Pier. ad Virg. Ecl. III. 6. et Drakenb. ad Sil. Ital. VII. 169.—55 *Defluit* Mentel. *teneraque succus Defluat præda* conj. Lambinus.—57 *Europæ* unus Vat. Faërn. et pro v. l. Torn. Lambini, omnes Bland. et Div. Cruquii, Pulmanni Beller. Lips. 2. Venet. 1492. unde primus Erasmus explicuit: 'Pater, Europæ (casu tertio) h. e. tibi, o Europe, vilis, contemtus, spretus.' Itaque *Europæ* Lambin. Glarean. Basil. 1555. 1580. et Heins. placet etiam Cruquio, Bruto, Gesnero. *Europe* Porphyr. multi ap. Lamb. et Cruq. omnes Torrentii, Lips. 1. 3. 4. Dess. 1. 2. Alt. 1. 2. Helmstad. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Venett. 1477. 1478. 1479. Locher. Ascens. Basill. 1527. 1531. Muret. Fabr. Fab. Rutgers. Steph. Dacer. Bond. Schrevel. Delph. Bentl. e codd. suis, Baxt. Cuning. Sanad. Francis, Towers, Gesn. Zeun. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd.—60 *Lædere* plerique codd. Lamb. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. omnes Cruq. Torrent. et Bentl. Lips. 1. 2. 3. 4. Helmstad. Dess. 1. et Alt. 1. 2. nostri, duo Bersm. Venett. Locher. Asc. Basill. Lamb. edit. sec. Cruq. Torr. Steph. Fab. Dac. Heins. Baxt. Jon. Schmid. Bipont. Mitsch. et Wetzel. *eli-*

NOTÆ

ipsa flagitium perpetrasse se agnoscens iram in taurum primo, deinde vero in seipsam vertit.

55 *Speciosa quæro Pascere tigres*] A feris cito devorari exoptans, nuda et formosa illis cupit objici: forte et pœnas luere vult eam, quæ culpæ et turpi commisso ansam præbuerat, formam et pulchritudinem. Porro tigres ac leones memorat, quales omnino belluas Creta non habet aut nutrit: verum attonitæ idque citra notam ignoranti virgini non est indecorum.

57 *Pater urget absens*] Conscia mens exprobrantem scelus patrem flagitiosæ mihi exhibet durum perinde ac justum vindicem: eaque me imago urget et torquet.

58 *Potes hac ab orno, &c.*] Vitam infamem potes finire laqueo et suspendio, vel præcipitio seu in mare seu in scopulos acutos.

Crede veloci; nisi herile mavis
Carpere pensum,
Regius sanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, et remisso
Filius arcu.
Mox, ubi lusit satis, Abstineto,
Dixit, irarum calidæque rixæ,
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.

mortem expediti; age, committe te celeri tempestati, nisi pensum dominæ trahere vis tu Regis filia, atque dari pellex heræ barbaræ. Lugenti astabat Venus improbe ridens, natusque laxato arcu: postquam vero satis ludificata est, ait: modum pone furori et ardenti jurgio, quando tibi juvencus odiosus cornua dabit frangenda. Ig-

dere, diviso vocabulo, primaque syllaba ad vs. 59. relata, Faërn. unus Vat. et alii nonnulli Lamb. Sic et ipse Lamb. ed. pr. et jam ante eum Muret. Recentiori ætate hanc lectionem tuentur N. Heins. ap. Bentl. in Advers. p. 118. et ad Ovid. Fast. IV. 371. tum Bentl. quia 'guttur lædere' nusquam pro constringere, aut frangere, dicatur. Eum secuti Gesner. Klotz. Lectt. Ven. p. 335. Cuning. Sanad. qui addit, pro affectu loquentis *Lædere* nimium debile verbum esse; item Zeun. Francis, Towers, Wakef. Comb. et Kidd. Denique *lidere* a Petro Pagano in margine notatum reperit G. Fabric. et in contextum recepit, quod sit verbum in hac significatione proprium, a *lisis*, i. e. venis gutturis majoribus. Sed quis tandem Horatio vocabulum inferioris ætatis ac Latinitatis, qualia sunt 'lidere' et 'lisæ' (vid. Glossar. Dufresn.), obtrudat?—62 Unus Bersmanni et Dess. 2. *Saxa delectant*.—66 Basill. 1527. 1531. *Barbara*. Multi libri hic et alibi, *pelex*, antique. Vid. Var. Lectt. ad III. Od. 10. 15. *aderant* unus Bersmanni et Alt. 1. improbante Jani.—69 *Mox ubi luxit* Mentel. *Mox ubi risit satis* Harl. 4.—71 '*Tum tibi* Lips. 3. *Dum* (donec) Venet. (Ald.) 1490. Alt. 2. a m. s. Sic vult Klotz. Lectt. Ven. p. 336. *Non tibi* Ge. Fabr. in ed. Basil. 1555. Nescit Bentl. unde? Scilicet ex male intellecta Acronis nota. Attamen sic etiam Lips. 1. *Mox tibi* Lips. 4. forte ex initio vs. 69. *Num tibi* conj. ap. Jones. *Jam tibi* conj. Bentl. qui ad fas-

NOTÆ

63 *Nisi herile mavis Carpere pensum*] Nisi mavis servire, et lanam in fila ducere ab hera certo pondere traditam ad opus diurnum, tu regio sanguine prognata: nimirum Agenoris Phœnicum Regis filia: quæ mater fuit Minois ac Rhadamanthi.

66 *Pellex*] Mariti concubina.

Aderat querenti Perfidum ridens Venus] Dum in has querelas erumperet Europa, prope stans Venus ridebat virginem dolis quidem deceptam suis ac filii Cupidinis, qui cum sat vulnerum intulisset arcum remiserat.

69 *Abstineto, Dixit, irarum, &c.*] Tota hæc strophe ironiam complectitur salsissimam.

Uxor invicti Jovis esse nescis:
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

noras te esse conjugem supremi Jovis? Omitte querimonias. Disce altam sortem sustinere, ut decet: divisus mundus tuam feret appellationem.

tidium argutatur in vulgata. Sed omnino, qui hanc, ejusque venustatem, recte intellexerit, nullam emendationem exoptabit. *injussus* conj. Bentl. sponte se tibi tradet; sed quanto pulchrius verbum *invisus!* In cod. nostro Lips. 4. est quidem *inuissus*, quod legi posset *injussus*, sed est haud dubie *invissus*, ut solet inprimis is codex. *visus* Mentel.' *Jani.*—73 Lips. 4. *Uxor inviti.* Post *nescis* interrogandi signum vulgo in edd. 'Sed rectius e meo sensu sine interrogatione legitur.' *Jani.* Sic Baxt. Sanad. Gesn. Zeun. Bipont. Mitsch. et Comb.

NOTÆ

73 *Uxor invicti Jovis esse nescis*] Apud Moschum ante cit. Jupiter ipse se Europæ qualis sit aperit, et consolationem adhibet, quamvis in tauro latens.

74 *Bene ferre magnam Disce fortunam*] Vel, tolerare gravem animi dolorem; vel, regiam fortunam sustinere ac tueri. Nam scribunt quidam Jovem (alii dicunt, Xanthum) Cretæ Regem nave cui taurus appellatio et insigne fuit, Europam rapuisse, atque ex Phœnicia in Cretam abductam uxoris loco habuisse. Alii paulo aliter, a Cretensi Rege nomine Tauro, illatis in Phœniciam armis, victore, Europam Regis Cretæ filiam cum aliis puellis captivam esse transportatam. Vide Euseb. &c. Cœl. Rhodig. XVI. 17. apud Lycophronem, inquit, taurus qui rapuit Europam, non aliud quam ταυρόμορφον τύπωμα, id est, *tauri forma præsigne navigium.*

75 *Tua sectus orbis Nomina ducet*] Orbis in duas vel tres divisi portiones, (nam olim alii aliter senserunt) una pars de tuo nomine appellabitur Europa. Ex vulgata opinione. Nam alioquin Herodot. lib. IV. scribit: 'Nemini mortalium constare unde Europa nomen adepta sit, nisi dicatur ab Europa Tyria (alias Syria) nomen accepisse regionem antea nomine carentem: illam porro ex Asia certe fuisse, in hanc vero minime commeasse terram, quæ nunc a Græcis vocatur Europa, sed a Phœnice tantum in Cretam, et e Creta in Africam.' Apud Moschum antea cit. Idyll. initio, refertur, dum adhuc virgo Phœnicia versaretur Europa, in somnis sibi videre visa terras duas, Asiam, et alteram ei oppositam, de se contendentes: muliebri forma erant: harum altera peregrino vultu et habitu; altera similis erat indigenæ, atque ut filiam magis vindicabat, quod eam genuisset ac nutrivisset: verum altera validis contendens manibus trahebat non invitam, quod ea sibi fato destinata esset, &c.

Sectus orbis] Fama fuit orbem quondam totum continentem extitisse; at irrumpente subinde ad Herculis columnas Oceano sectum ac divisum: et hinc mare Mediterraneum esse. Plin. II. 90. 'Oceanus in totum abstulit terras. Primum omnium ubi Atlanticum mare est, si Platoni credimus, immenso spatio.' Et lib. III.

NOTÆ

Procem. 'Africæ Abyla, Calpe Europæ claustra, laborum Herculis metæ. Quam ob causam columnas ejus Dei vocant indigenæ: creduntque perfossas exclusa antea admisisse maria, et rerum naturæ mutasse faciem.' Et cap. 1. rursum, 'Oceanus,' inquit, 'hoc quod dictum est spatio Atlanticum mare infundens, et avido meatu terras, quæcumque venientem expavere, demergens, resistentes quoque flexuoso littorum anfractu lambit, Europam vel maxime recessibus crebris excavans.'

ODE XXVIII.

AD LYDEN.

Amicam suam fidicinam ad potandum secum et cantandum Neptunalibus provocat.

FESTO quid potius die
Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde, strenua Cæcubum,
Munitæque adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis; ac, veluti stet volucris dies,

Quid melius agam die Neptuno sacra? Profer, Lyde cita, Cæcubum remotum: atque severitati obfirmatæ vim infer. Vides mediam diem recedere: et tamen

Ode decima septima Libri primi in Ed. Sanad. Epigraphe in vett. codd. Torrentii, *Parænetice ad Lyden Neptunalibus.*—2 Bentl. emend. *facias*, ob seq. *prome;* et sic edidere Sanad. et Towers, probante Cuning.—3 Post *Lyde* comma ponunt Bentl. Cuning. Sanad. Towers, Jones. Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. et Kidd. alii vero cum Francis, Wakef. et Comb. post *strenua.*—6 Duo Blandd. Cruquii, unus Bersmanni, Mentel. et Pulmanni Gem-

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 3.

1 *Festo quid potius die, &c.*] Quid aptius et convenientius diei festivo, quam genio indulgere?

2 *Neptuni*] Hujus festum agebatur Romæ die Julii vigesima tertia. Meminit Plin. XVIII. 13. Athenis autem dies octava cujuslibet mensis erat Neptuno sacra. Alex. ab Alex. III. 18.

Reconditum] Ideoque pretiosum et optimum.

3 *Lyde*] Eadem forte quæ supra Od. XI. Stroph 7. ibi quidem *obstinata*, hic vero facilis et amica.

Cæcubum] Vinum eximium, de quo I. Od. 20. 9.

4 *Munitæque adhibe vim sapientiæ*] Animo a natura serio et a nugis voluptatibusque alieno vim adhibe; remitte aliquid de tua indole severiori: mecum vaca hilaritati, vino, jocis.

5 *Inclinare meridiem Sentis*] Vides Solem jam descendere, et peracto medio cursu vergere ad Occasum. Dies jam media abiit: cœnæ hora carpenda est.

Parcis deripere horreo
  Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
  Neptunum, et virides Nereidum comas:
Tu curva recines lyra
  Latonam, et celeris spicula Cynthiæ:

cunctaris detrahere ex apotheca inutilem cadum Bibulo Consule conditum; quasi consistat tempus fugax. Age, alternis canemus Neptunum, et cœruleos Nereidum capillos. Tu cithara incurva sæpius cantabis Latonam, atque tela Dianæ velocis.

blac. 1. *et veluti.* Alt. 1. *et volucris stet veluti dies.* Lamb. conj. *at veluti.* Post *sentis*, et mox post *amphoram*, interrogandi signum ponunt Cuning. Sanad. et Towers.—7 Pauci quidam codd. *diripere*, ut Mart. Cruquii, Gemblac. 2. et Diesth. Pulmanni, Lips. 2. 4. item Vet. Comb. Venet. 1492. Venet. 1559. ap. Zeun. Glarean. Locher. Asc. Muret. Land. et Rutg. 'Sed alienum est h. l. illud verbum: rectius itaque ceteri *deripere*. Vid. Heins. ad Ovid. Met. III. 52. Sæpius permutata a librariis 'de' et 'di' in verbis compositis.' *Jani.*—8 Sivr. scribit *bibuli*, minusculo *b*, et dici contendit Messalam Corvinum, cui servata fuerit amphora; laudatque III. Od. 21. 9.—9 '*N. c. in vices* nonnulli Lamb. H. Stephani codd. (Epist. ad Lect.) Mart. Cruq. Mentel. Lips. 2. *invices* Maldeg. Cruq. Nil nos cogit, rejicere vulgatum *invicem*, ceterorum codd. auctoritate firmatum.' *Jani.* *invices* etiam Harl. 1. et Vet. Comb.—10 *Nereidum choros* Lips. 4. memorabilis lectio, inquit Jani.—12 Post *Cyn-*

NOTÆ

7 *Horreo*] Græce ὡρεῖον. Ita vocatur locus rebus condendis et servandis idoneus. In superioribus apothecis condi solere vasa vinaria jam dixi Od. VIII. et XXI. hujus libri.

8 *Cessantem amphoram*] Satis veterem.

Bibuli consulis] Sub consulatu Bibuli ann. U. C. 694. in horreo conditam: quo quidem tempore Horatius puerulus erat. Vinum igitur illud debebat esse maturum. Jam notavi nec semel veteres consuevisse ætatem vini designare nomine Consulis tunc Rempublicam administrantis. Sunt qui Horatium velint hic jocari, ac per vocem *cessantem* alludere ad Bibulum cum Julio Cæsare Consulem, nihil vero Consulis agentem, quemadmodum narrat Suetonius Jul. cap. 20. vide locum, et in eam rem Epigramma ibi relatum.

10 *Neptunum*] Quandoquidem ejus festo epulabimur, hunc sane celebrare æquum fuerit, Deum maris, marinasque Nymphas pariter, Nereides, Nerei filias. Harum nomina recenset ad triginta tria Homerus Iliad. Σ. non longe ab initio.

Virides Nereidum comas] Ob maris colorem.

11 *Tu curva recines lyra, &c.*] Tu, Lyde, cantabis Deas partui præsidentes.

Curva lyra] Vide I. Od. 10.

12 *Latonam*] Dianæ et Apollinis matrem.

Celeris spicula Cynthiæ] Celebrabis Dianam venatricem; spiculis feras configentem, et celeri cursu assequentem: quæ a Cyntho, Deli insulæ monte, Cynthia dicta est. I. Od. 21.

Summo carmine, quæ Gnidon
Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
Junctis visit oloribus:
Dicetur merita Nox quoque nænia.

Ultimo cantu dicetur Venus, quæ Gnidum obtinet et Cycladas emicantes; atque junctis cycnis adit Paphum. Nox etiam canetur apto carmine.

thiæ intrusit *et* Bonfin. Annot. 42.—13 *Summo cardine*, quod volebat quidam tempore Geo. Fabr. habent Lips. 1. 4. *Cnidon* multi. Vid. Var. Lectt. ad I. Od. 30. 1.—14 *Paphum* meliores codd. Torrentii, Bentleii Leid. Zulich. Regin. Petrens. Magdal. aliique, Lips. 1. 3. 4. Venet. 1492. Locher. Ascens. Bentl. Cuning. Sanad. Towers, et Wakef. *Paphon* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Lips. 2. Alt. 1. 2. Dess. 1. 2. Helmstad. Mentel. alii codd. et vulgg.—15 Lips. 3. *vinxit oloribus.*—16 *Dicetur* ad præcedentia trahunt, et post illud incidunt Bentl. Cuning. Sivr. et Kidd.

NOTÆ

13 *Gnidon*] Cariæ urbem, de qua I. Od. 30.

14 *Cycladas*] Ægæi maris insulas, in orbem dispositas; unde nomen. Vide I. Od. 14. 29. *Paphon*] De ea urbe Cypri clarissima I. Od. 30.

15 *Junctis oloribus*] Trahere currum Veneris dicuntur aliquando cycni, sic IV. Od. 1. 'purpureis ales oloribus:' alias columbæ; Propert. III. 3. 31. et Apul. Met. VI. paulo post initium: interdum passeres. Ita Sappho: Καλοὶ δέ σ' ἆγον ὠκέες στροῦθοι.

16 *Dicetur merita Nox quoque nænia*] Nox etiam cantabitur *merita nænia:* vel quod in ea epulis, lætitiæ, voluptati operam dabimus; vel quod carmen erit lugubre, nocti tenebrosæ ac tristi idoneum. De nænia II. Od. 1.

ODE XXIX.

AD MÆCENATEM.

Suadet Mæcenati suo, ut æstuoso jam tempore, relicta urbe publicisque negotiis, rure apud se aliquantulum sibi indulgeat. Deinde philosophico et splendidissimo excessu ostendit, supervacuam esse curam futuri et amorem divitiarum.

TYRRHENA regum progenies, tibi

O Mæcenas proles Etrusca Regum, jam pridem apud me tibi est dulce vinum in

Ode octava Libri quarti in Ed. Sanad.—2 Unus Bersmanni, Brod. Lips. 3.

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 9.

1 *Tyrrhena regum progenies*] Inter eximias Poëtæ nostri Odas hanc censebis, Lector, seu versus ac Poësin, seu res et materiam perpendas. Dictio grandis; Stoicæ mentis ac disci-

Non ante verso lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, rosarum, et
Pressa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me est: eripe te moræ;
Ne semper udum Tibur et Æsulæ
Declive contempleris arvum et
Telegoni juga parricidæ.

amphora non hactenus inversa, cum floribus rosarum, et balanus expressa tuis crinibus. Subtrahe te cunctationi: ne continuo spectes humidum Tibur, et pronos agros Æsulæ, collesque Telegoni parricidæ. Relinque abundantiam fastidium affe-

a m. pr. Lips. 1. Mentel. Dess. 2. et Harl. 4. 5. 6. *Non ante versum.*—4 *Pressa tuis balanos* Cuning.—6 *Nec* aliquot Torr. unus Bersm. Lips. 4. Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Alt. 2. a m. pr. Baxt. Gesn. et Wetzel. *Non* ceteri Torr. unus Bersm. Lips. 2. Locher. Venet. 1492. Asc. *Ne* Lamb. Cruq. et Bentl. e suis codd. Mentel. Fran. Lips. 1. 3. Dess. 2. Helmst. Alt. 2. a m. s. Venet. 1478. Basill. Steph. Rutg. Fabr. Fab. Heins. Jones. Dacer. Jani, Zeun. Schrevel. Bond. Delph. Bipont. Mitsch. et Kidd. *Neu* Cuning. Sanad. Francis, et Towers. *En! semper-udum* Wakef. post Nicolaum Harding. *semper-udum* etiam Taylor de Leg. Civ. p. 37. probante viro docto in 'The British Critic,' tom. v. Idem vir doctus *En!* Wakefieldii damnat, assentitur vero Nicolao Harding. legenti *At.* Conj. alii *Ut*, quod recepit Kidd. Vid. Markland. in Expl. V. A. A. 258-267. Variantes ap. Jani: *Æsolæ, Asulæ, Esulæ, Essulæ, Æfulæ, Efulæ, Effulæ.*—7 Copula *et* in fine vs. abest a Lips. 4. et Helmst.—8 *Telogoni* codex ap. Jani. *patricidæ* Lips. 1. a m. pr. Mur. Fab. et

NOTÆ

plinæ explicatio gravis. Tuum, Lector, ingenium, tua sagacitas tibi cetera non sine voluptate loquetur.

Tyrrhena regum progenies] Ab Etruscis Regibus oriunde. Vide I. Od. 1. et 20. ibique Not.

2 *Non ante verso lene merum cado*] Plenus vini cadus nec delibatus, nec resignatus, necdum suo loco motus.

3 *Cum flore rosarum*] Serta et corollas e floribus ad convivia semper adhibuisse veteres, fuse dixi I. Od. ult. et alibi.

4 *Pressa tuis balanus capillis*] Et unguenta pertinuisse ad hilaritatem pompamque convivii notum est ex dictis ibid.

Balanus] Myrobalanum, unguentum balaninum e glande unguentaria, non absimili nucis avellanæ, quam ferebat quædam arbuscula. *Glans* Latinis, βάλανος Græcis. Vide Plin. XII. 21. XIII. 1. et 4. et alibi. Pers. Sat. IV. 37. 'balanatum gausape' nuncupat balano delibutum capillitium.

5 *Apud me est*] Tibi pridem destinata atque reservata.

Eripe te moræ] Excute quælibet impedimenta; nihilque te remoretur, quominus apud me cœnatum venias.

6 *Ne semper udum, &c.*] Relinque tantulum ædes tuas excelsas, e quibus prospicis Tibur, Æsulam, &c.

Udum Tibur] Aquis abundans. Vide I. Od. 7. et 18. et II. Od. 6. init.

Æsulæ Declive, &c.] Vicinum Tiburi oppidum, in declivi seu latere montis ædificatum.

8 *Telegoni juga parricidæ*] Tusculum Latii urbem duodecim millibus passuum a Roma distantem, a Telegono Ulyssis e Circe filio, qui patrem

Fastidiosam desere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum et opes strepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo sub lare pauperum
Cœnæ, sine aulæis et ostro,
Solicitam explicuere frontem.
Jam clarus occultum Andromedæ pater

rentem, et ædes excelsis nubilis proximas. Intermitte admirari fumum, et potentiam, tumultusque Romæ felicis. Non raro jucunda opulentis varietas, et nitidæ cœnæ in exigua domo pauperum, absque tapetibus et purpura, vultum anxium por-

Dacer.—9 Hic etiam abest copula a Lips. 4. et Helmst. et ed. Cuning.—12 *Fumum et opus* Lips. 4.—14 Alt. 2. *sub lare pauperis.*—17 *Andromedæ*, Latina terminatione, omnes codd. nisi quod nonnulli *Andromadæ, Andromachæ;* item omnes edd. antiq. ante Muretum, qui primus induxit *Andromedes*, unde fere sic editt. secutæ, Venett. Glarean. &c. Vid. Var. Lectt. ad III. Od. 4. 27. et Heins. ad Ovid. Heroid. Epist. XVIII. 149. *Andromedæ* rursus Heins. Bentl. Baxt. Cuning. Sanad. Sivr. Talbot, Pine, Francis, Towers, Jani,

NOTÆ

imprudens occidit, conditam ad radices montis, ita tamen ut in ejus jugo amplissima eminerent ædificia: vulgo *Frascati.* Ibidem etiamnum extant magnificæ Procerum villæ Romanorum, et palatia bene multa.

9 *Fastidiosam desere copiam*] Ad modicum tempus desere rerum omnium copiam, quam domi habes. Abundantia satietatem parit, hæc autem fastidium generat.

10 *Molem propinquam nubibus arduis*] Vel sublimes ædes, vel turrim, quam habebat Mæcenas in Esquilino monte, e qua Nero spectasse dicitur incendium urbis. Sueton. Neron. cap. 38. 'Incendium e turri Mæcenatiana prospectans, lætus flammæ, ut aiebat, pulchritudine.'

12 *Fumum*] Auram popularem, ambitionem, honores, vanam gloriam.

13 *Plerumque gratæ divitibus vices*] Natura diverso gaudet.

14 *Mundæque Cœnæ*] Paratum 'non ampliter sed munditer' convivium; ut habet Comicus.

16 *Solicitam explicuere frontem*] Frontem scilicet mœstitia in rugas contrahit, hilaritas vero solvit et explicat.

17 *Jam clarus occultum, &c.*] Æstivos ardores adducit ac notat sidus Cephei, quod oritur VII. Id. Jul. ex Columell. lib. XII. Cepheus Æthiopum Rex, inter sidera relatus cum Cassiope uxore, Andromede filia, et Perseo ejus liberatore ac sponso.

Occultum ignem] Tum quod Cephei sidus pone minorem Ursam collocatum est, tum quia circulo Arctico magna ex parte obtegitur: Hygin. lib. II. Apollodor. Arat. &c. vel potius, quod ante non apparebat, jamque ortum ostendit se.

Ostendit ignem; jam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.
Jam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quærit, et horridi
Dumeta Sylvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, civitatem quis deceat status,
Curas; et urbi solicitus times,

rexerunt. Jam lucidus parens Andromedæ promit ardorem absconditum. Jam sævit Antecanis, ac sidus Leonis furiosi, Sole reducente dies aridos. Nunc pastor æstu fatigatus cum grege languente petit umbras, et amnes, atque densa nemora Sylvani hirsuti; et littus silens nec leves habet auras. Tu laboras quis urbi status conveniat, ac metuis anxius quid adversus Rempublicam moliantur Seres,

Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd.—18 Cuning. conj. *Ostentat, Prochion* var. lect. ap. Jani.—20 *Sole graves referente luces* malebat Scaliger. —22 Duo Vatt. et Jannoct. Lambini, Mentel. Pulmanni Diesth. Bentleii Battel. et Bodl. 2. Landin. Locher. *horrida.*—23 *Sylvarum* Pulmanni Diesth. et unus Lambini. *caret qua* idem codex Pulmanni et unus Achil. Statii ap. Lamb.—24 Conj. ap. Jones. *venis* pro *ventis.*—25 Fabr. et Cuning. *qui deceat.* —26 Unus Bersmanni, Dess. 2. et Cuning. *urbis*, probante Klotz. Lect. Venus. p. 340. *orbis* emend. Sanad. quia jam memorata sit *civitas;* et sic edidit

NOTÆ

18 *Procyon*] Latine Antecanis, sidus quod ante Caniculam oritur, Idibus Julii. Columell. &c. ex Arato, Cic. de Nat. Deor. II. 'Geminis est ille sub ipsis Antecanis, Graio Procyon qui nomine fertur.'

19 *Stella vesani Leonis*] Quintum est hoc Zodiaci signum, quod, aggrediente Sole, incipit sævire, Canicula 'insana' dicta Persio Sat. III. 5. forte et alludit Horatius ad stellam quæ in pectore Leonis oritur IX. Kal. Augusti. Columell. &c.

20 *Sole dies referente siccos*] Scaliger, offensus epitheto *siccos* in fine versus, mallet: *Sole graves referente luces.* Age vir gravis; Æstivos dies et calores Poëta vult indicare: at hyemis graves perinde luces ac æstatis. O hypercritici conatus ingenii!

21 *Jam pastor umbras, &c.*] Priori strophe anni tempestatem æstivam, hac autem diei horam ferventissimam designat, nempe Meridiem, quo solebant pastores et greges 'umbras et frigora captare.' Virgil. Ecl. II.

23 *Dumeta*] Sylvas sua densitate umbram et frigus suppeditantes.

Sylvani] Dei sylvarum.

Horridi] Caprinis pedibus, cornuto capite, corpore hirto et villoso. Vide supra Od. XVIII. 1. ibique Not.

Caretque Ripa vagis taciturna ventis] Nulla est aura, ne levis quidem spirat ventus ad ripas fluminum.

25 *Tu, civitatem quis deceat status, &c.*] Dum quiescunt omnia, tu etiam laboras de statu Reipublicæ constabiliendo. Atqui otium carpe tantillum, o Mæcenas, urbis Præfecte. De hac Mæcenatis Præfectura Dio lib. XLIX. et LV. Vide et Vell. Paterc. II. Senec. Epist. XCIV. Tacit. Annal. VI. Supra Noster Od. VIII. 17. 'Mitte civiles super urbe curas.'

Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere æquus: cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo

et Bactriani Cyro subjecti, atque Tanais seditiosus. Dii sapientes obscuris tenebris involvunt venturi ævi sortem: deridentque si homo plus quam decet angatur. Satage bene moderari præsentia. Reliqua dilabuntur instar fluvii Tiberis modo

Francis. *orbi* emend. Jones. et sic Sivr.—28 Lips. 4. *Bactra parant.* Cuning. Sanad. et Towers, *Tanaisve.* Bentl. conj. *dissors;* hoc tamen neglexit Kidd.—29 *Prudens f. temporis* ad antecedentia, et sic ad Mæcenatem refert Bonfin. Annot. XLIV. Wakef. comma ponit post *temporis;* quem vide ad Virg. Georgic. lib. I. vers. 416.—32 Harl. 3. 6. et Pulmanni Gemblac. 1. *trepidet.* Mentel. *Quod est.*—34 Quidam Lambini, Mentel. Bentl. Græv. et Gal. Lips. 2. et Cuning. *medio æquore;* ita plures codices, sed cum

NOTÆ

27 *Seres*] Asiæ populi ultra Sinas, a Sera urbe dicti. Regio illorum Serica hodie *Catay,* serico opere inclyta. Vide I. Od. 12. sub finem.

Regnata Cyro Bactra] Hæc urbs primaria Bactrianæ, regionis Asiæ, inter Parthiam ad Occasum et Indiam ad Ortum, Oxo flumine alluitur: pars olim erat Imperii Persarum.

Cyro] Hic filius Cambysis, Persarum ac Medorum subindeque totius Orientis Rex, profanis immo et Sacris Literis celebratus, a Tomyri Scytharum Regina cum suo exercitu contrucidatus. Vide Justin. lib. I. &c. Paralipomen. Esdr. Daniel. maxime vero Isaiæ cap. XLV. 'Hæc dicit Dominus christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus gentes, et dorsa Regum vertam . . . Ego ante te ibo . . . Dabo tibi thesauros absconditos et arcana secretorum, ut scias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israël . . . accinxi te, et non cognovisti me,' &c.

28 *Tanaisque discors*] Populi ad Tanaim quietis impatientes, ad bellum proclives, inter se frequentius dimicantes, Parthi, Scythæ, Sarmatæ. De illo flumine Asiam ab Europa disterminante jam dixi. Vide Od. IV. hujus lib. stroph. 9.

29 *Prudens futuri temporis, &c.*] Sapienter Dii hominibus cognita esse futura noluerunt, sive ne malis ante tempus torqueantur, sive ut incerta rerum expectatione penduli ad ipsos recurrere ac vereri moneantur.

31 *Ridetque, si mortalis ultra Fas trepidat*] Noster II. Od. 16. 'Lætus in præsens animus quod ultra est Oderit curare.'

32 *Quod adest, memento Componere æquus*] Præsentibus utere prudenter, recte, juste.

33 *Cetera fluminis Ritu feruntur*] Futurum tempus fluit, et sensim elabitur, rebus modo pacatis, modo turbidis.

Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, et pecus, et domos,
Volventis una, non sine montium
Clamore vicinæque sylvæ,
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. Ille potens sui
Lætusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato,

intra ripas quiete defluentis intra mare Tuscum, modo saxa corrosa evulsasque stirpes, et greges, atque ædificia simul abripientis, haud absque sonitu montium et sylvæ proximæ; quando immanis eluvio solicitat fluvios tranquillos. Is compos sui est vivetque hilaris, qui diebus singulis dicere potest, Vixi: crastina die Jupiter cœlo producat vel obscura nubila vel serenam diem; at

superascripto *alveo.*—35 Venett. ap. Zeun. Glarean. Basill. Mur. et Fabr. solenni lapsu, *dilabentis.* Vide Bentl. *labentis* Mentel.—36 Lips. 2. *adhæsos;* Lips. 4. *ambesos.*—37 Sivr. *Stirpesque ruptas.*—39 Unus Bersmanni, et Dess. 2. *vicinoque silvæ.*—41 Cuning. *Ille sui potens.*—42 Canter. ex antiquis codd. notante Burmanno, *degit;* et sic Cuning. Sanad. Francis, Sivr. et Towers. Locher. *degens.* Mediol. 1477. *cui decet in diem.*—44 *Nube polum, Pater, occu-*

NOTÆ

36 *Nunc lapides adesos, Stirpesque, &c.*] Exundans rapit omnia, cursu rapidiori lapides arrodit et excavat, arbores extirpat, &c. Vide Homer. Il. Λ. Lucret. I. 285. 'Fragmina dejiciens sylvarum, arbustaque tota, Dat sonitu magno stragem, volvitque sub undis Grandia saxa,' &c. Virgil. Æn. II. 305. 'Rapidus montano flumine torrens Sternit agros, sternit sata læta, boumque labores: Præcipitesque trahit sylvas: stupet inscius alto Accipiens sonitum saxi de vertice pastor.'

40 *Cum fera diluvies quietos Irritat amnes*] Amnes scilicet in Tiberim influentes, ipsumque augentes supra modum exundatione sua: illi sunt Tinia, hodie *Topino,* Nar, vulgo *Nera,* ex Apennino scaturientes; Anio, vulg. *Teverone,* flu. Sabinorum, Pelia flu. Hetruriæ, vulg. *Paglia.* Lege Plin. Epist. VIII. 17. ubi de Tiberis frequentibus incrementis ita scribit: 'Tiberis alveum excessit, et demissioribus ripis alte superfunditur ... premit valles, innatat campis ... Inde quæ solet flumina accipere et permista devehere, retro cogit, atque ita alienis aquis operit agros, Anio delicatissimus amnium, ideoque adjacentibus villis velut invitatus retentusque, magna ex parte nemora, quibus inumbratur, et fregit et rapuit. Subruit montes, et decidentium mole pluribus locis clausus, dum amissum iter quærit, impulit tecta, ac se super ruinas evexit atque extulit,' &c.

43 *Vixi*] Vox contemnentis mortem, inquit diserte suo more Marcilius: sic Æneid. IV. 'Vixi: et quem dederat cursum natura peregi.' Posset etiam jungi cum vocibus præcedentibus *in diem,* eo sensu: is beatus

Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcumque retro est efficiet; neque
Diffinget infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sævo læta negotio, et
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis

nequaquam rescindet quicquid actum est, neque mutabit ac destruet quod semel attulit fluxum tempus. Fors gaudens rebus adversis, et obstinata ludere ludum petulantem, subvertit dignitates caducas, jam mihi, mox alteri propitia. Laudo stantem. Quod si leves alas movet, reddo quæ donavit; ac mea me virtute protego; atque honestam paupertatem indotatum peto. Si navis gemat Africis tempestatibus,

pato Cuning. et alii nonnulli ap. Jani.—47 Nonnulli ap. Lamb. *Diffringet;* Lips. 4. *Diffindet.*—48 In quibusdam: *simul hora vexit.*—49 Copula *et* abest a Mentel. Helmstad. et Lips. 4. —50 Lips. 4. *pervicax*, memorabilis varietas, inquit Jani.—52 Lips. 4. *non alii benigna;* Alt. 1. *nunc aliis benigna.*—54 Lips. 4. *in mea.*—57 Mentel. et Lips. 1. 4. *si mugiat Africus.*—60 *Nec Cypriæ*

NOTÆ

semperque 'lætus deget,' qui in diem vixerit, id est, qui præsenti tempore hodiernaque die utetur, futuri et crastini minime anxius. 'Sufficit diei malitia sua,' inquit Christus in Evangelio.

49 *Fortuna sævo læta negotio, &c.*] Vide I. Od. 34. in fine. Juvenal. Sat. III. 39. 'Quales ex humili magna ad fastigia rerum Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.' Et Sat. VI. 604. 'Stat Fortuna improba, &c. Secretumque sibi mimum parat,' &c.

53 *Laudo manentem*] Quamdiu stat et manet mecum Fortuna, laudo: quod si recedat et aufugiat, minime indignor. Illa instabili, firmus ego mea virtute haud moveor; mea tranquillitate non dejicior. Testibus oculis, extant etiamnum Commodi Imperatoris (non autem Adriani, ut scripsit non nemo) numismata ænea et argentea, quorum pars altera effigiem habet Fortunæ sedentis, dextra fugitivi frænum equi, læva copiæ cornu tenentis, cum hac epigraphe:

FORTVNAE MANENTI.

Servantur in cimeliarchio Ludovici Magni.

55 *Probamque Pauperiem sine dote quæro*] Vulgatum erat de bona conjuge inter probos effatum: Satis dotata, si bene morata. Sic Horatius pauperiem ait se expetere velut felicis vitæ ducem; sibique videri satis dotatam, utpote *probam.* Vide supra Oden XVI. a medio ad finem.

57 *Non est meum, si mugiat, &c.*]

Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere et votis pacisci,
Ne Cypriæ Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari:
Tunc me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

non ad me attinet confugere ad vota luctuosa, et precibus obtinere ne Cypriæ vel Tyriæ merces mari avido opes adjungant. Tum etiam me securum ventus lenis ac geminus Pollux per fluctus Ægæos vehet ope naviculæ duos remos habentis.

Dess. 2. *Syriæque* Mentel. Lips. 3. codd. et edd. ap. Cuning. et sic Cuning. Sanad. Francis, et Towers. *suæque* Lips. 4. haud dubie e *Syriæque*.—62 *Tunc* edd. Lamb. Cruq. Torrent. sed sine mentione codd. omninoque fere edd. et sic Harl. 2. 3. 4. 5. 6. Sed *Tum* Harl. 1. meliores Bentleii, Mentel. Lips. 2. 3. 4. duo Bersmanni, Dess. 2. Venett. 1477. 1478. 1479. 1492. Locher. Ascens. Bentl. Cuning. Francis, Jani, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. et Kidd. *Dum*, (i. e. dummodo,) emend. Sanad. et sic Sivr. et Towers.—63 *Nudum per Ægæos* emend. Sanad. et hinc Sivr.—64 Bentleii Galens. et Bodl. 1. 2. Dess. 2. ed. Xyland. Bentl. Sanad. Sivr. Francis, et Kidd. *ferat*.

NOTÆ

Qui opes avide quærunt, ac paupertatem velut summum fugiunt malum, ii medio mari et naufragii discrimine cum Diis paciscantur, ne suæ pereant merces: at ego tametsi talibus in angustiis fuero, nec opum jacturam timebo, nec precibus redimere satagam: atque divitiarum neglectu, paupertatisque honestæ amplexu tutus ero ac lætus. Vide hujus libri Od. III. init.

Si mugiat Africis Malus procellis] Si navis malus vel quassatus vel excussus fuerit seu Africo vento, seu fluctibus maris Africam alluentis.

59 *Votis pacisci, Ne Cypriæ Tyriæque merces, &c.*] Diis vota nuncupare et dona polliceri, si salvas præstent merces, impediantque naufragium. Plin. VIII. 16. 'Tunc præcipuus votorum locus est, cum spei nullus est.' Pers. Sat. II. 3. 'Non tu prece poscis emaci,' &c.

60 *Cypriæ Tyriæque merces*] Emporia scilicet erant orbe toto celeberrima, Cyprus insula maris Mediterranei, de qua I. Od. 3. et Tyrus Syriæ urbs maritima, portu commoda, olim quidem probe munita et dives, claritate et magnitudine urbium Phœniciæ præstantissima: nunc in ruinis fere jacet, et paucos habet incolas. Insula pridem erat freto quatuor stadiorum divisa; ab Alexandro Magno continenti juncta est. Quint. Curt. lib. IV. Hujus populi navigarunt primi, ex Tibullo I. 7. 20. 'Prima ratem ventis credere docta Tyrus.' Idem scribit Pompon. Mela.

62 *Tunc me biremis, &c.*] Tum ego fracta navi, perditisque omnibus, biremi tantummodo scapha vectus, nihilominus pacata mente constabo, perinde ac si Castor et Pollux duces affulgeant.

63 *Ægæos tumultus*] Noster II. Od. 16. 2.

64 *Geminusque Pollux*] Separati di-

NOTÆ

cuntur nocere fratres illi gemini: ambo vero simul propitia sunt et 'lucida sidera.' Vide I. Od. 3. 2. et Od. 12. 25. Sunt qui Allegorias hic somnient, putentque Horatium alludere ad id quod sibi contigerat: adeoque per *Ægæos tumultus* significare bella civilia, e quibus evaserat *biremi scapha*, id est, virtute et innocentia subnixus, aspirante *aura* et favore *gemini* sideris, Mæcenatis nimirum et Augusti.

ODE XXX.

Horatius justus operis sui æstimator audet vaticinari perenniora fore sibi libertini filio monumenta Carminum vel æneis nobilissimorum virorum statuis et Ægyptiorum regum Pyramidibus. (Videtur Horatius hac Ode finire omnino voluisse libros Carminum. Hinc vetus scriptor vitæ ait coactum ab Augusto tribus Carminum libris ex longo intervallo quartum addere. Hoc Carmine coronidem impositam Sæcularibus Carminibus, credat qui potest. *Gesn.*)

EXEGI monumentum ære perennius,
Regalique situ Pyramidum altius;

Absolvi opus ære stabilius, atque pyramidum constructione sublimius, quod neque

Ode vigesima et ultima Libri quinti in Ed. Sanad. Codd. fere inscribunt: *Ad Melpomenen.*—1 *Hoc egi monumentum* unus Bersmanni.—3 Lips. 4. *nec*

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 1.

1 *Exegi monumentum, &c.*] Carminum volumen ingenii sui monumentum perenne jactat, quo posteritati æternæque memoriæ commendetur. Vide II. Od. 20. hanc cum illa confer; et eundem utriusque scopum, eandemque sententiam varia dictione tantum distinctam animadverte. Sanctus Hieronymus Epitaphium Paulæ sic concludit: 'Exegi monumentum ære perennius, quod nulla destruere possit vetustas,' &c.

Monumentum ære perennius] Ita durant monumenta literarum plus quam æreæ statuæ ad memoriam collocatæ. Nam Mariana de Cimbris tropæa potuit quidem abolere Sylla: Maronis autem et Livii scripta, quantumvis nixus sit, Caius Princeps absumere ac delere non valuit.

2 *Regalique situ Pyramidum altius*] Ægyptiorum Regum opus et sepulcra fuere pyramides; quarum nonnullæ inter orbis miracula numeratæ. 'Tres orbem terrarum implevere fama: Regum Ægyptiorum pecuniæ otiosa stultaque ostentatio,' inquit Plin. XXXVI. 12. prope Memphim erant sitæ; unde Martial. I. 1. 'Barbara pyramidum sileat miracula Memphis.' Herodot. lib. II. eas describit accurate. Unam ait quinque stadiis longam, decem annis elaboratam; in alia vero annos viginti absumtos: &c. Ammian. Marcell. lib XXII. 'Pyramides ad miracula septem provectæ, quarum diuturnas surgendi difficultates scriptor Herodotus docet, ultra omnem omnino altitudinem, quæ humanis confici potest, erectæ sunt turres, ab imo latissimæ, in summitates acutissimas desinentes: quæ figura apud Geometras ideo sic appel-

Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, et fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.

pluvia corrumpens, nec Boreas violentus destruere queat, vel temporum lapsus et longinquitas. Haud totus interibo: et portio mei plurima mortem effugiet. Ego semper novus posterorum laudatione augebor, quamdiu summus Sacerdos ascendet

NOTÆ

latur, quod ad ignis speciem, τοῦ πυρὸς, ut nos dicimus, extenuatur in conum: quarum magnitudo quoniam in celsitudinem nimiam scandens gracilescit paulatim; umbras quoque mechanica ratione consumit.' Vide Strab. xvii. et Diodor. Sicul. ii. 2. Hic pyramidem ait maximam a Chemmi Rege exstructam artificio et opere mirabili, quæ 'quatuor erat laterum, quorum quodlibet ab inferiori parte jugera septem continebat. Altitudo amplius quam jugera sex tolleret . . . . ferme annis mille, ut referunt quidam; ut alii tradunt, amplius tribus millibus quadringentis, ad nos usque ea moles integra permansit: ex Arabia longo admodum itinere advectis lapidibus constructa.' Istam se vidisse adhuc stantem anno 1638. in suæ peregrinationis narratione, testatur Joannes Greaves Astronomiæ Professor Anglus; eamque tam interiorem quam exteriorem egregie describit qualem inspexit ac dimensus est, vix paululum deformatam; altamque dicit pedes fere septingentos; et convenientem Diodori mensuram seu metiendi rationem asserit, &c.

3 *Quod non imber edax, &c.*] Imitatio est Pindaricæ dictionis, Pyth. Od. vi. ubi Xenocrati paratus dicitur laudum thesaurus, quem diruere seu auferre nequeat vel hybernus imber, aut ventus, aut horrisonæ tempestatis exercitus implacabilis.

6 *Non omnis moriar, &c.*] Non tam animæ, quam sui nominis immortalitati et memoriæ velificatur Poëta noster.

7 *Vitabit Libitinam*] Superstes erit, æternum durabit. Libitina feretrum significat. Est etiam funerum Dea, in cujus æde vendebantur et locabantur quæcumque ad sepulturam pertinebant. A *libendo* dicta, ex Varrone: eadem quæ Proserpina: nec etiam alia quam Venus antiquis existimata, ut eadem natalibus et morti Dea præsideret, atque principium finemque vitæ in potestate haberet: quo fragilitatis humanæ mortalium quisque admoneretur. Auctor Plutarchus in Numa et in Problem. Vide et Cœl. Rhodig. xxix. 18.

Usque ego postera Crescam laude recens] Novis in dies laudibus cumulabor a posteris: sicque velut innovata mei memoria semper inclarescet, concidet nunquam aut senescet.

8 *Dum Capitolium Scandet, &c.*] Dum sacra Romæ fient in Capitolio, ac proinde quamdiu stabit urbs illa æterna. Virgil. Æneid. ix. 448. 'Dum domus Æneæ Capitolî immobile saxum Accolet, Imperiumque pater Romanus habebit.'

9 *Cum tacita virgine*] Quamdiu et Vestales rite silentium observantes

Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens,

Capitolium cum silenti virgine. Ubicumque rapidus Aufidus murmurat, vel Daunus aquarum egens rusticis gentibus dominatus est, ego clarus e tenui me-

Aquilo.—4 Harl. 6. *Possit diluere.*—11 ' Sivr. *Et qua pauper, aquæ ... populorum ex humili, potens;* et expl. ' Qua pauper Daunus regnavit, regnavit autem ex humili, potens quippe duntaxat erat aquæ agrestium populorum, dum fontibus potitus erat.' Nihil addo equidem.' *Jani.*—12 *Regnator* Harl. 1. 2. 4. 5. 6. et Vet. Comb. ' *Regnator* non, ut putat Sivr. ex emendatione Stephani est, sed sic libri omnes Lamb. Torrent. Pulm. plerique Cruq. Bentl. Gesn. et nostri, duo Bersm. et priscæ editt. ut Locher. Venett. item Asc. Basill. Muret. Brut. Steph. Rutg. &c. *Regnavit* Acr. Comment. Cr. Porphyr. (qui diserte: ' Annotanda elocutio, quæ per genitivum figurata est.') et Serv. ad Æn. XI. 126. et 280. antiquissimus ille Blandin. et Sil. Cruq. sine litura, alii duo Blandd. cum litura, Pulmanni Gemblac. 1. pro var. lect. Bentl. Leid. Regin. a m. pr. et Gal. Mentel. Lips. 1. a m. pr. Basil. 1555. Lamb. Torr. Cruq. Fabric. Heins. Fab. Dacer. Bentl. Cun. San. Jon. et Sivr. Apparet, esse hanc priscam et veram lectionem, post haud dubie, ob insolentiam Græcismi, a Grammaticis in *Regnator* mutatam. Vult hanc corruptelam defendere Klotz. Lectt. Venus. p. 341. e Virg. Æn. VIII. 77. verum ibi ' regnator aquarum ' dicitur fluvius, non ' populorum.' Tum omnino fluvius Daunus nihil est, nec, si esset aliquid, posset, quod ipse Klotzius vidit, ' obstrepere ' dici, qui ' pauper aquæ.' Quod ' regnare ' cum genitivo nusquam alias legitur, de eo in Horatio, qui multa similia habet, non trepidandum.' *Jani.* *Regnavit* Harl. 3. Bond. Delph. Schrevel. Baxt. Gesn. Zeun. Talbot, Pine,

NOTÆ

operabuntur sacris, æternumque ignem fovebunt. Quibus omnibus temporis diuturnitatem ac perpetuitatem indicat Horatius, quam sibi suoque spondet nomini. Comminiscuntur hic nonnulli Nympham illam, quam Numa colendam, Tacitamque appellandam sanxerat, teste Plutarcho; alii Idulia sacra afferunt, ad quæ singulis mensibus in Capitolium procedebat Pontifex. Sed quid hæc ad rem? Sane quælibet sacra intelligi par est, in Capitolio peragi consueta; nec præ ceteris Angeronalia, quæ obtrudit Marcilius Angeronæ silentii Deæ, urbis etiam inter tutelaria numina, ex Macrob. III. 9.

10 *Qua violens obstrepit Aufidus, &c.*] In Apulia, sua nempe patria, maxime cupit celebrari Horatius. Est enim *Aufidus* Apuliæ amnis, hodie dicitur *Ofanto*, ex Appennino defluit in Adriaticum mare.

11 *Daunus*] Et hic Turni avus regnavit in Apulia, quæ ab eo Daunia vocata est. Fuit etiam fluvius eo nomine appellatus.

Pauper aquæ] In Apulia nimirum fervet æstus et calor, hincque est arida valde regio, ac penuria aquæ laborat: unde ' siticulosam Apuliam ' vocat Noster Epod. III. Vide I. Od. 14.

12 *Regnavit populorum*] Phrasis Græca, ἐβασίλευσε τῶν λαῶν. Legunt alii, ex Manuscriptis plerisque codicibus, *regnator populorum*. Quod referendum erit ad vocem *Daunus*.

Ex humili potens] Libertini scilicet generis Horatius ex humili fortuna in summam famæ claritatem et nominis amplitudinem evasit, per ingenii

Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quæsitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

morabor Alcaicos versus primus transtulisse ad Latinum carmen. Age Melpomene, partam virtutibus magnitudinem assume, capillosque meos circumda ultro laurea Delphica.

Francis, Towers, Bipont. Mitsch. Wetzel. Wakef. Comb. et Kidd.—14 Alt. 1. *pone superbiam.*—15 Unus Bersmanni, et Dess. 2. *Quæsitis.* Cuning. more suo *Delphia* e cod. Zulich. Bentleii. Vide ejus Animadv. cap. xv. et cf. Var. Lectt. ad i. Od. 1. 3.

NOTÆ

opes ac 'benignam venam,' de qua ii. Od. 18.

13 *Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxisse modos*] Vel inde nominabor passim, quod primus Alcaicos versus Latine scripserim ad imitationem Alcæi e Lesbo insula, in qua regnavit Æolus. Vide ii. Od. 13.

14 *Sume superbiam, &c.*] Suam alloquitur Musam Poëta: at semetipsum ostentat. Grandes assume spiritus, inquit, ostende tuam nobilitatem, mihique texe et impone coronam e lauro sacra Apollini, qui colitur editque oracula apud Delphos urbem Achaiæ, ad Parnassum montem.

EXCURSUS

AD CARMINUM LIB. III.

EXCURSUS I.

DE METRO OD. XII.

Hærere mirum in modum ac inter se dissentire de metro hujus Carminis, in Horatio unici, constituendo, tam veteres Grammaticos, quam recentiores Interpretes ac editores videmus. Sunt omnes pedes Ionici a minore, 'Ιωνικοὶ ἀπ' ἐλάττονος | ◡ ◡ – – |, præter ultimum, qui est Pæon tertius | ◡ ◡ – ◡ |; haud dubie, quod eo licebat in exitu talis Carminis pro Ionico uti: nisi suspicari malis, *latitantes...apros;* quanquam et per se, et post *fugientes cervos,* elegantior et gratior est singularis. Sic igitur per xl. Ionicos a minore, totum Carmen decurrit. Sed singuli versus ubi terminandi, quomodo constituendi,

quot pedes ad singulos referendi sint, in eo quidem laboratur. Apparet enim, quam facile in hac Carminis forma, in qua nulla prorsus pedum vicissitudo cerneretur, factum sit, ut librariorum inscitia vocabula, et vel sententias, permutaret, versus alieno loco incideret, in iisque definiendis arbitrium subinde suum, vel adeo membranæ paginæque spatium, sequeretur. Quo etiam deinde factum est, ut cum veteres, qui de metris scripsere, Grammatici, tum recentiores critici, tam diversas de hoc Carmine constituendo ferrent sententias.

Ac primum quidem in codd. Cruq. antiquiss. Blandin. Mald. et Mart. item in Bentl. Græv. Regin. et Battel. et nostro Dess. 2. ita digesti sunt versus :

Miserarum est, neque amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere, aut
Exanimari metuentes patruæ
Verbera linguæ.
Tibi qualum Cythereæ puer ales,
Tibi telas, operosæque Minervæ
Studium aufert, Neobule, Liparei
Nitor Hebri :
Simul unctos Tiberinis humeros
Lavit in undis, eques ipso melior
Bellerophonte, neque pugno, neque
Segni pede victus :
Catus idem, per apertum fugientes
Agitato grege cervos jaculari, et
Celer alto latitantem fruticeto
Excipere aprum.

Unde is, qui a Cruquio editus est, scriptor antiquus de Metris Horatii, Oden Tricolon Tetrastrophon esse ait, e duobus versibus Sapphicis Acatalectis, uno Anacreonteo Dimetro (Trimetro) Catalectico, et Adonio. Quem secutus J. Cruquius sic Oden constituit (approbante H. Stephano, Præfat. ad Lectorem) :

Miserarum est, neque amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere, aut ex-
animari metuentes patruæ
Verbera linguæ.

Tibi qualum Cythereæ puer ales,
Tibi telas, operosæque Minervæ
Studium aufert, Neobule, Lipare-
i nitor Hebri :

Simul unctos Tiberinis humores la-
vit in undis, eques ipso melior Bel-
lerophonte, neque pugno, neque se-
gni pede victus :

Catus idem, per apertum fugientes
Agitato grege cervos jaculari, et
Celer alto latitantem frutice-
to excipere aprum.

Apparet, Cruquium in fine ac principio versuum vocabula divisisse, tracta ad versum vel antecedentem vel sequentem syllaba, ubi illa in codd. integra ad alterutrum relata essent; quod ipsum est, cum dicit, codices sua ope nonnihil esse adjutos. Sed quam inepta ac deformis sit universa ista versuum ordinandorum ratio, non opus est multis ostendere. Non dubium, quin angustiori paginæ spatio tribuendum sit, quod, quæ fere in libris Mss. unum versum tertium efficiunt, in dictis codd. in duas partes s. lineas divisa appareant; id quod in meo quidem Dessaviensi altero, qui in forma octava est, manifestum.

In ceteris codd. (ne de aliis aberrationibus dicam) ita fere digesti sunt versus, ut duo Trimetros sequeretur tertius Tetrameter, et sic Ode esset Dicolos Tristrophos:

Miserarum est, neque amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere, aut ex-
animari metuentes patruæ verbera linguæ:

nisi quod in multis, ut solet fieri, verba in fine ac principio versuum non dissecta sunt, sed integra adhæserunt alterutri versui, post fere ab editoribus metro accommodate divisa. Igitur illam rationem sequuntur omnes ante Bentleium tam veteres quam recentiores, præter Cruquianam quidem, editiones. Accedit auctoritas Acronis et Commentatoris Cruquiani, nisi corruptela subest, ut videbimus, item, quos Bentl. laudat, grammaticorum veterum, Atilii Fortunatiani, p. 2704. et Plotii, p. 2660. Putsch. Nam Diomedem quidem et Victorinum vix satis recte huc, ut intelligemus, idem Bentleius pertraxit.

Fuere, qui rhythmum potius sive numerum, quam metrum, in hoc Carmine esse dicerent. Eam in sententiam jam Acronem et Commentatorem Cruquii abire videmus. Item, qui et a Bentl. laudatur, Hephæstion Grammaticus, *περὶ μέτρων καὶ ποιημάτων*, p. 66. Paris. duo ait fuisse Ionicorum talium Carminum genera: unum, quod *ἐξ ὁμοίων* vocat, nullo definito pedum numero, per *συνάφειαν*, ut appellant, quousque auctori visum sit, procurrisse, præterquam quod omnes pedes Ionici *ἀπ' ἐλάττονος* fuerint, omnibus legibus solutum;[a] alterum, quod *κατὰ σχέσιν* ille nominat, descriptum fuisse clausulis, quarum quæque, pari pedum numero, cum sententiæ exitu desierit. Tale Carmen Alcæi laudat, *κατὰ δέκα συζυγίας γεγραμμένον*, h. ita compositum, ut omnes clausulæ essent decem pedum. Igitur Bentleius etiam nostrum hoc Carmen quatuor talibus decapodiis s. decem pedum clausulis absolvi contendit;[b] sed cum non possit, per paginæ angustiam, una linea describi decempedalis versus, eum in partes dividi necesse esse. Quare, quia et Hephæstion l. l. versum Alcæi Ionicum a minore Tetrametrum laudat, et Victorinus primum

[a] Similia tradit Terentianus Maurus, p. 2416. 2428. v. Bentl.

[b] In quo ei assentit etiam Baxterus.

nostri Carminis versum ita ponit: 'Miserarum est, neque amori dare ludum, neque dulci;' adductus est, ut in duo versus Tetrametros, subjecto Dimetro, singulum δεκαπόδιον digereret, hoc modo:

Miserarum est, nec Amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere, aut exanimari metuentes
Patruæ verbera linguæ.

In quo ea etiam de causa sibi ipse placet, quod sic nullum vocabulum in fine versuum dissecetur; neque igitur aliter ab Horatii manu profectum esse Carmen, quovis pignore vult contendere. Secuti enim Jones. Sanadon. et nuper Cl. Sivrius. Verum enimvero primum mirari possis, non sensisse Virum doctissimum, quantum in eo a se ipse dissentiret, quod, cum versum esse decempedalem, 'Miserarum est .... linguæ,' neque quicquam referre, quot ille lineis scriberetur, dixisset, post operose disquireret, quibus locis oporteret lineas aut versus incidi. Profecto enim, si decem pedes unum versum efficiunt, tali cura neque Horatio opus fuit, neque illius editori opus est. Quæ Hephæstion de Ionico Carmine ἐξ ὁμοίων, item de illo κατὰ σχέσιν tradit, ea cum nescio an acumini grammatico potius, quam veritati, veterumque Poëtarum usui, debeantur (quanquam id nunc disputare non vacat); tum a lyrico certe genere, ex meo quidem sensu, plane abhorrent. Nam neque intelligo, quomodo vel cani, vel cantum imitari videri possit Carmen, per multitudinem pedum inter se parium, usque ad finem, sine ullo metro, sine ullis requiei veluti punctis, continuatum; neque, quomodo decempedalis versus in Ode tolerari possit, assequor: et vix fert denique sensus lyricus legem illam frigidam, semper ut cum decimo quoque pede sententia finiatur. Accedit, quod in nostro certe Carmine non clauditur semper cum decimo quoque pede sententia; namque, ut hoc unum commemorem, versum: 'Simul unctos .... undis,' apparet ad ea, quæ præcedant, potius, quam ad sequentia esse trahendum. Vid. VV. LL.

Quare equidem Alexandrum Cuningamium,[c] cum Gesnero, secutus, omnes versus tetrametros constitui. Nam primum simplicissima ea haud dubie ratio est, universæ hujus metri simplicitati accommodata. Deinde versus Ionici a minore, qui ex Alcæo, quem plurima eo metro Carmina fecisse auctor est Hephæstion, item ex Alcmane supersunt, omnes sunt τετράμετροι, ut ex Alcæo, ap. Hephæst. l. l.

Ἐμὲ δειλὰν, ἐμὲ πασᾶν κακοτάτων πεδέχοισαν,

uti emendat Bentl. tum ex Alcmane ap. eundem, (v. H. Steph. Fragmm. Lyr. t. II. p. 242.)

Καταθνάσκει Κυθέρει' ἁβρὸς Ἄδωνις, τί κε θεῖμεν;

Item ex eodem Alcmane ap. eundem p. 37. (v. Bentl.)

Ἑκατὸν μὲν Διὸς υἱὸν τάδε Μῶσαι κροκόπεπλοι.

Tum Carmen Ionicum, cujus omnes versus Tetrametri sunt, e Martiano Ca-

[c] Animadverss. in Horat. Bentl. c. XVII. p. 311. sqq.

pella[d] profert Cuningamius l. l. nec dubitat, quin in eo et Græcum aliquem Poëtam Lyricum, et Horatium ille sit imitatus. Deinde, licet Diomedes Grammaticus, p. 510. et 524. Putsch. primum nostri Carminis versum ita laudet: 'Miserarum est, nec amori dare ludum:' et p. 524. quidem addat etiam: 'omnes tres pedes Ionici sunt;' tamen sagacissime suspicatur Cuningamius, locos mendosos esse, legendumque: 'Miserarum est, nec amori dare ludum, neque dulci;' 'omnes quatuor pedes (vel nude, 'omnes pedes') Ionici sunt;' quæ ab interpolatore mutata sint, quod in vulgatis codd. primum versum Trimetrum esse vidisset. Verissima sane suscipio! Nam l. l. p. 524. idem Diomedes, 'Ode XII.' inquit, 'Ionicum metrum habet, et per singulos versus scanditur,' h. e. omnes in ea versus similes inter se ac pares sunt, vel, Ode Monocolos et Monostrophos est: quo sensu p. 328. dixerat: 'Epod. XVII. Ode Iambicum metrum habet, et per singulos versus scanditur;' contra p. 519. 'Carmen Sapphicum et Alcaicum per quatuor versus procurrit,' h. e. Tetrastrophon est. Jam Monostrophon constitui Carmen nostrum non potest, nisi omnes versus sint Tetrametri. Denique Marius Victorinus, p. 2496. 2507. et 2538. primum versum laudat Tetrametrum: 'Miserarum . . . dulci.' Et quod idem Victorinus p. 2618. de hujus Carminis metro locutus, addit: 'Digestum autem ex duobus Trimetris conjunctis, uno Tetrametro ei subjecto,' id, cum repugnet locis ante laudatis, interpolatori haud dubie tribuendum est, qui ob vulgatam Odes in codd. formam, vel diffinxit Diomedis verba (v. Cuning.) vel, quod malim ego, omnia hæc, 'Digestum autem,' &c. de suo addidit. Similiter credo Acroni et Commentatori Cruquiano afficta esse ab interpolatore, quæ de duobus versibus Trimetris ac tertio Tetrametro apud eos leguntur, cum ante, ut supra vidimus, numerum potius, quam metrum, in Carmine esse, diserte dixissent.[e]

Ceterum illud quoque attingendum videtur, quod metrum hujus Carminis Sotadicum ab Acrone et Comment. Cruquii dicitur. Sotades Maronites, Poëta, auctor fuit impudentissimorum ac flagitiosissimorum Carminum, quæ ipse 'Cinædos' inscripsit. V. Suid. item Strab. XIV. p. 648. πρῶτος ἦρξε τοῦ κιναιδολογεῖν. Cf. Martial. II. 86. Præterea ἄκαιρον παῤῥησίαν, *importunam maledicendi licentiam*, ei tribuit Athen. XIV. 4. Quo factum est, ut obscœna quævis ac turpia Carmina dicerentur Sotadea vel Sotadica: Quintil. I. 8. Verum etiam subinde a metri genere appellantur Sotadica Carmina; nam pede Ionico a majore, ἀπὸ μείζονος | – – ◡ ◡ | plurimum usum esse Sotaden ait Diomedes p. 511. Putsch. Nempe versus Sotadici fere constant pedibus Ionicis a majore, subjectis Iambis vel Trochæis; ut,

Carmen lepidæ Pierides dabunt sorores.

Exempla plura v. ap. Diomed. l. l. Mar. Victor. p. 2601. et Bentl. Quare

[d] De Nupt. Philol. lib. IV. c. ult.

[e] [Alia scandendi ratio est, ut nullum scilicet vocabulum in fine versus dissecetur, 'Finiat ut sensum metro distinctile punctum,' hoc modo:

Miserarum est, neque Amori
Dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere: aut exanimari
Metuentes patruæ verbera linguæ.

Sic erit Ode Dicolos Tetrastrophos, binis constans Dimetris Trimetrisque binis.]

Horatii hanc Oden, ex Ionicis a minore, non a majore, compositam, vix satis recte Sotadicam Scholiastæ vocasse Bentleio videntur. Quanquam forte extiterunt etiam Ionica a minore Carmina Sotadis; nam eum Athen. VII. 11. universe appellat ποιητὴν Ἰωνικῶν ἀσμάτων, quæ tam ab argumenti lascivia (v. ad III. Od. 6. 21.) quam a metro dicta fuisse constat: aut quid? si Acron omnino Sotadica pro Ionicis universis dixit?

Denique metrum ipsum nostri Carminis Bentleio et inprimis dulce et omnium operosissimum videtur. Hoc posterius facile dant omnes, illud plurimis secus videtur, ut Cuningamio, et aliis. Si Carmen ad lyram canendum cogites, fingasque tibi et metrum et concentum musicum ad saltationis Ionicæ rhythmum expressum, profecto suavem quandam in eo tali metro simplicitatem, mollemque dulcedinem, argumento tali accommodatam, non possis non agnoscere, licet illam hodie, ubi neque ad lyram canitur, neque saltatur Ionice, minus sentiri, facile largiar; inprimis, cum nostro quidem sermone Ionicum tale Carmen fieri nullum posse, plane mihi persuadeam. Vid. Ill. Ramler. Carm. Lyr. p. 258.

EXCURSUS II.

AD OD. XVII. 2—5.

Hos versus non esse ab Horatio profectos, sed suppositos assutosque ab inepto Grammatico, in Argum. et VV. LL. me credere professus sum. Igitur, quibus rationibus adductus crederem, pluribus exponendum censui.

Cum multa veterum scriptorum loca addendo corrupta sunt: tum inprimis etiam antiquis Poëtis multi tales alieni panni a Grammaticis malisve posterioris ætatis Poëtis assuti sunt. Hoc ita accidit. Maturе Poëtis, ob doctiorem scilicet et sententiarum et elocutionis rationem, Scholiastæ et Commentatores obtigerunt, qui scholia sive glossas iis, vel explicandi vel illustrandi gratia, allinerent. Tum post extiterunt, qui talia ipsa scholia, animi exercendique ingenii causa, versu includerent. Quid? quod fuerunt subinde, qui exercitationis gratia ipsam Poëtæ alicujus sententiam aliquam amplificarent, ac talem ingenii sui fœtum ad marginem exempli sui apponerent. Hinc sæpe accidit, ut librarius, ejusmodi exemplum nactus, in ipsum contextum transferret illa versibus expressa scholia, illasve Grammaticorum exercitationes. Nam gestiebant fere inferre in exemplaria sua librarii, quæ non essent in aliis, emtores ut allicerent, qui quidem tanto plus dare solerent, quo haberent exemplar auctum scilicet atque unicum. Sic factum est, ut Lucretio, ut Virgilio, Tibullo, Ovidio, Horatio, aliisque classicis vatibus, versus supponerentur atque affingerentur, qui proprie deberentur Grammaticis.

Varia sunt, quibus prodantur atque agnoscantur alieni tales fœtus, indicia critica; ex quibus nonnulla commemorare non alienum videtur. Primum ejusmodi additamenta subinde manifestam glossæ sive scholii speciem habent. Deinde ex eo agnosci solent, quod importune insciteque interrumpunt sententiam, dum, quæ ea antecedunt, et quæ sequuntur, necessario quodam nexu cohærent, sublatisque verbis suspectis multo aptior atque elegantior, Poëtaque dignior, sententiæ universæ connexio conversioque exoritur. Quod

eo certius argumentum est, cum non solum salvo metro tolli talia e medio possunt, sed etiam apparet indoctum interpolatoris et ineptum studium, eorum, quæ ipse commentus esset, si vel inducere ea in contextum nollet, tamen cum iis, quæ præirent, et quæ sequerentur, connectendorum, atque sic tam inflectendi quam protrahendi additamenti sui, ut in sententiæ ac metri nexum recurreret.

Tum etiam locus talis interpolatus per se ipse proditur, cum vel abhorret ab universo scriptoris ingenio, more, scribendi genere, vel cum ita obscurus est, ita inutilis, ita tam a sententia, quam ab elocutione et conversione, inelegans, inficetus, invenustus, prosaicus, humilis, denique Poëta ita indignus, ita ab universa Carminis ratione alienus, falce ut critica amputandum esse facile in mentem venire lectori non prorsus inerti queat. Neque contemnendum denique alieni fœtus esse argumentum arbitror, cum potest, unde et quomodo ille natus sit, probabilis ratio reddi.

In libris manu exaratis, antiquisque editionibus, ad judicandum de talibus, non semper satis est præsidii. Omnino, cum in pluribus aut præstantioribus codd. vel deest locus, vel multis cum mendis ac aberrationibus extat, non injusta subnasci potest interpolationis suspicio. Sed primum vel tunc etiam ad auctoritatem librorum recte expensam accedant oportet aliæ rationes criticæ, ex ipsa loci suspecti natura ductæ, antequam, eum ut ejicias, tibi sumere possis. Deinde contra fieri potest, ut locus, quem plurimi, ac vel omnes, quicumque extant, libri Mss. exhibent, idem tamen, ob alia momenta, qualia supra exposuimus, pro spurio habendus ac delendus sit. Cum enim, ubi serius facta fuerit interpolatio, facile dentur codd. in quibus desit additamentum; tum, si admodum mature talis pannus assutus sit, intelligitur, quomodo fieri potuerit, ut in omnibus, qui noti sunt, libris antiquis legeretur.

His ita expositis pauca subjiciamus exempla. Versus Virgilianus Æn. VI. 342. aperte scholion est, in versum redactum, atque ita ab epica ratione abhorret, ut ab alia manu insertus recte credatur, licet magnam e libris Mss. auctoritatem habeat. v. Ill. Heyn. Contra vid. quæ dedit Vir summus ad Æn. II. 76. Sic etiam Æn. I. vv. 1-4. doctissimorum Virorum suffragiis ejiciuntur, maxime, quod rationi epici carminis prorsus contrarii sunt. vid. Ill. Heyn. Item in Tibullo recte pro suppositis habentur II. 1. 57. 58. III. 4. 3. 4. III. 4. 25. 26. III. 5. 17. 18. &c. quod vel importune interrumpunt sententiam, vel Poëta indigni sunt versus, vel sententiam inde commodam efficere, quoquo se vertat Interpres, non potest. Cf. ad illa ll. Observatt. summi Heynii.

Jam ad versus Horatianos, quos supposititios esse judicavimus, animo et cogitatione nos convertamus. In omnibus quidem codd. Mss. atque editionibus antiquis ita legitur principium Carminis:

Æli, vetusto nobilis ab Lamo,
Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, et nepotum
Per memores genus omne fastos,
Auctore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur, &c.

At neminem puto, qui cum sensu legere possit Horatium, existere, quin, dum hoc Carminis, ceterum egregii, exordium legat, gravissime statim offendatur tam alieno loco posita ac per octo versus protracta generis Lamiæ prædicatione. Verum jure dixisse in Argumento nobis videmur, si vss. 2-5. inter legendum omittantur, multo breviori atque elegantiori generis commendatione, quæ ad solum ornatum spectet, ac pro vocativo sit, denique peculiari alicui occasioni deberi videatur, lyricum sensum non amplius offendi. Quod ipsum cum jam non levem inferre suspicionem necesse sit, esse illos versus a mala manu importune insertos, tum eosdem nunc e præceptis supra expositis accuratius expendere atque examinare placet.

Primum manifestam habent hi quatuor vss. speciem scholii sive glossematis; quod quidem momentum amplius declarari poterit, ubi, quomodo versus exorti sint, investigabimus. Deinde quis non intelligit, quam inscite ac importune interrumpatur, illis interpositis, sententia? sublatis contra, quanto aptior connexio elegantiorque conversio sententiæ, quanto dignius Poëta exordium sit? Quis enim non malit legere sic:

Æli, vetusto nobilis ab Lamo,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps et innantem Maricæ
Littoribus tenuisse Lirim
Late tyrannus:

Neque solum illud elucet, posse istos quatuor versus salvo metro abjici, sed etiam, ab inepto homine eos esse insertos, ex eo etiam suspicio est, quod tam inscite ac misere connectere eos cum sequentibus versibus, atque ad horum sententiam reflectere orationem conatus est. Cum enim vs. 5. 'ducis' vera sit lectio, ut in VV. LL. ostendimus, tum aperte ista, 'Auctore ab illo ducis originem,' allita sunt ceteris, ut interruptus nexus cum sqq. 'Qui Formiarum,' &c. restitueretur. Nam in Observatt. equidem id tantum secutus sum, ut quam mollissimam maximeque tolerabilem spurii hujus additamenti explicationem darem: re autem vera mihi persuasum est, interpolatorem verba, 'Auctore ab illo,' ad sqq. 'Qui Formiarum,' &c. referri voluisse. Igitur oriretur sententia: O Æli, qui a Lamo descendis, tu originem ducis a Lamo, qui, &c. At quam inepta conversio, vix proletario Poëtæ ignoscenda! Vid. VV. LL. ubi etiam, non multum profici, docuimus, si legere velimus, 'ducit.' Et si vel ita constituere placeat atque explicare parenthesin, uti in Obss. propositum est, tamen sic etiam indocta omnino sententia est: O Æli, qui a Lamo descendis, tu enim ab illo Lamo auctore descendis, siquidem ferunt, &c.

Nam eo nunc venio, ut ostendam, versus istos etiam per se ipsos interpolatos prodi. Primum enim eam illos obscuritatem ac difficultatem in constructionem inferre, vix ut commode illa expediri possit, quocumque sese Interpres convertat, cum ex modo dictis, tum ex VV. LL. intelligitur. Deinde, si sententiam ipsam ejusque conversionem spectes, nihil profecto ea vel inutilius, vel ineptius, cogitari aut fingi possit. Lamia dicitur nobile genus ab Lamo ducere; hoc confirmatur ex eo, quia etiam ipsius majores, atque adeo (o miraculum!) omnes horum majorum nepotes a Lamo descenderint:

tanquam non, hoc ita esse, per se necesse sit, si Lamia a Lamo originem ducat. Tum, postquam cum certitudine dictus est Lamia 'nobilis ab Lamo,' ipsum illud, unde hoc constet, argumentum, quam incertis dubiisque verbis exprimitur: 'quia et priores Lamias *ferunt*, aiunt, ab illo Lamo esse *denominatos*.' Quid hoc est aliud, nisi magnificam illam generis commendationem iterum abolere, ambiguamque ac dubiam facere? Sane, si 'fertur' Lamiarum gens a Lamo 'nomen habere,' splendida illa Ælii ab eodem Lamo origo fabulæ similis fit. Bella profecto ac urbana conversio! Neque facile quicquam reperiri possit putidius, quam illa, de qua jam dictum, misera versus primi ruminatio: 'Auctore ab illo ducis originem.'

Item elocutio quam insipida est! quam languida et protracta! (scilicet ut quatuor versus complerentur) quam prosaica atque humilis! Quam molestum est illud 'ferunt,' inprimis, cum statim sequatur, 'dicitur!' 'Ab illo denominati sunt *et* majores, *et* nepotes: quam prope puerilis compositio! 'Per memores fastos,' quam h. l. frigidum ac otiosum est! Illud urgere nolo, 'denominari' pro nominari, nomen habere, serioris ætatis verbum esse videri; nam possit aliquis poëticam, inprimis lyricam, in verborum usu licentiam objicere. Sed, 'Ab illo auctore ducis originem' quam humile et vulgare est, maxime post tam exquisitam doctamque ejusdem sententiæ elocutionem, 'vetusto nobilis ab Lamo!'

Denique facili opera potest, unde originem habeat tam miserum additamentum, intelligi. Scilicet annotarat Grammaticus ad vs. 1. ideo Ælium Lamiam 'nobilem ab Lamo' dici, quia majores Lamiæ, et omnis omnino Lamiarum gens dicatur nomen ab antiquo illo Lamo habere, np. ex more familiarum Romanarum: v. Obss. Infeliciter vel idem, vel alius quis, animi causa, in versus illud scholion redigebat: 'Quando et priores hinc L. ferunt Denominatos et nepotum Per m. genus o. fastos.' Qui cum et versum adhuc deesse vidisset, et sententiam in nexum cum sqq. reflectere cuperet, in animum inducebat, repetere primi versus sententiam: 'Auctore ab illo d. originem.' Mox librarius, tale exemplum nactus, gaudioque exultans, quod ex eo Oden augere posset, in contextum tam elegantem pannum inferebat. Verum hæc omnia admodum mature facta esse oportet, ut omnes, qui ad nostram ætatem pervenere, codices isto tali additamento corrumperentur.

Quare tam inutiles, tam inficetos ac invenustos, tam prorsus indignos vate Horatio, atque alienos ab ratione lyrica versus, quis non pro inepti Grammatici malive deterioris ætatis Poëtæ commento habeat, ejiciendosque censeat? Fecit hoc ultimum Sanadonus; probante Jonesio, neque improbante, ut videtur, Gesnero. Attamen ego, dandum aliquid codicum atque editionum, quæ semel invaluit, auctoritati ratus, versus, etiamsi tam merito suspectos, tam probabiliter, vel certe potius, spurios, tamen non resecandos, at uncis includendos atque asteriscis notandos curavi.

